သုံးတာသာသနပြုဟိတျခြင်း

ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါး ဘဝအဆင့်ဆင့်
တိုးမြင့်ပြည့်စုံ ငြိမ်းအေးသော
ချမ်းသာမှုကို ပေးစွမ်းနိုင်သည့်
အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂဟကျမ်း

၂၀၄၈

ဆရာကြီး ဦးရွှေဇံအောင် ရေးသားပြုစုခဲ့သော

COMPENDIUM OF PHILOSOPHY

အင်္ဂလိပ် ဘာသာဖြင့် အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂဟကျမ်း

- ကို -

အရေးပြုမှု စီစဉ် အပ်သော

သုံးဘာသာ သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်း

ပြုစုသူ-ဦးသန့်ဇင် (သဇင်နီ)

အင်္ဂလိပ် ပါဠိ -၂- မျိုးမြန်မာ အကျဉ်ချုပ်-၄-မျိုး
သိလွယ် - မြင်လွယ် - မှတ်လွယ်စေရန်
ပြုစုတင်ပြသော ကျမ်း

ပထမအကြိမ်- ၁၉၉၁ [redacted] ခုနှစ်

စောင်ရေ- ၂၅၀၀
[redacted]

ဟန့်တိုး-ကျပ်-၂၀၀/-

ကျမ်းပြုခဲ့သူ- ဦးသန့်ဇင် (သဇင်နီ)(မူပိုင်)
အမှတ် ၁၄-ဗိုလ်ရွှေလမ်း၊ (မောင်ခိုင်လမ်း)
ဖုန်း-၇၄၆၁၇

ပုံနှိပ်သူ - စန္ဒာပုံနှိပ်တိုက်၊ (မြ-၀၁၄၆၁)
ဒေါ်အိုင်ရင်းတင်လှ

အမှတ် ၂၉၃၊ မဟာဗန္ဓုလပန်းခြံလမ်း၊
ရန်ကုန်။

ထုတ်ဝေသူ - ဦးစောခိုင် (၀၀၅၆)
မြို့မစာအုပ်စင်
၁၄၁၊ ဗိုလ်ချုပ်လမ်း။

စာမူခွင့်ပြုချက်အမှတ် - ၅၂၀/၀၉ (၉)
၂၉ ရက် စက်တင်ဘာလ
၁၉၀၉ ခုနှစ်။

မျက်နှာဖုံးခွင့်ပြုချက်အမှတ် - ၄၀၆/၀၉ (၁၀)
၉ ရက် [redacted]၊
၁၉၀၉ ခုနှစ်။

မျက်နှာဖုံး- စန္ဒာပုံနှိပ်တိုက်၊ (မြ-၀၁၄၆၁)

ဘဝသခင်ကျေးဇူးရှင် ဇာလီတောင် ဆရာတော်ဘုရားအမှူးပြု၍ စလင်းကန်လယ် ဆရာတော်၊ ကျောက်မဲတောင်ဆရာတော်၊ သပြေကန် ဦးဝါသေဋ္ဌာဘိဝံသ ဆရာတော်၊ ဆရာကြီးဦးအောင်သော်နှင့်တကွသော အနန္တောအနန္တဂုဏ်းဝင် ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်အပေါင်း တို့အား လိုက်လဲကြည်နူးစွာ ဤကျမ်းစာအုပ်ဖြင့် ပူဇော်ကန်တော့အပ်ပါသည်။

(၂၇-၅-၈၈) ဦး သန့်ဇင် (သဇင်နီ)

"The gift of the Dhamma"

The initial cost of publishing this work has been borne by the compiler himself as a gift of the Dhamma.

Dedicated as this work is, to the well-being of the people of the world, to their relationship in peace and harmony, and a just and equitable promotion of their material prosperity, it is hoped that a publication trust fund may be created so that complimentary copies of this work may be presented to those who have rendered distinguished service in the cause of human welfare, regardless of race, nationality religion or creed.

"ဓမ္မဒါန"

လူသား အကျိုးပြုလုပ်ငန်းအတွက် ဂုဏ်ဝင်ဆုံး ကျေးဇူးတော်ရှိခဲ့ကြမည် ဟုယုံကြည်စာ အုပ်ဖြင့် ဓမ္မဒါနအဖြစ် အဂုဏ်တည်အပ်ပါသည်။

ကမ္ဘာသို့ ကမ္ဘာသား တစ်ဂုဏ်လုံး စည်းလုံးညီညွတ် [illegible] ပေါ်ထွန်းဆက်ဆံရှိရေး ကိုယ်စီတာဝန်ဖြင့်ပါ၊ ငြိမ်းအေးချမ်းသာ ရှိရေး တရားမျှတစွာ စီးပွါး [illegible] ရှိရေး စသည်တို့ကို ဦးတည်ချက်ထား၍ ကျေးဇူးထောက်ပံ့ဖြင့် ဤစာအုပ်ကို လူမျိုး၊ အမျိုး၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်ခြင်း ပမာဏမရွေး လူသား အကျိုးပြုလုပ်ငန်းတွင် ထူးချွန်လေးမြတ်အား ဖိတ်ခြင်းရှိခဲ့ကြောင်း ပမာဏပြုပါသည်။

ကျော်ဇင်ထွန်း (ဦးသန့်ဆင်) (သရေတီ)

မေတ္တာ၏ အရိပ်အာဝါသ

မေတ္တာ၏ ထန်ခိုးသည် - အေးငြိမ်းစေ၏၊ ညီညွတ်စေ၏၊
သာယာစေ၏၊ မျှတစေ၏၊
ရန်ကင်းစေ၏၊ နူးညံ့စေ၏၊
လက်နက်အဆိပ်အတောက်ကို ပြယ်စေ၏၊
ဤမေတ္တာနယ်တွင် သက်ရှိသက်မဲ့ ဟူသမျှတို့သည် ချမ်းသာပျော်ရွှင်ကြကုန်၏။

မေတ္တာလွှမ်းခြုံလျက်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း
တည်ကြည်ခြင်း၊ ညှာတာခြင်း၊
စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ကြင်နာခြင်း၊
ကယ်တင်ခြင်း၊ ရက်ရောခြင်း၊
မြတ်နိုးယုယခြင်း၊
လိုင်းတို့ဖြင့် လောကတစ်ခုလုံးကို လွှမ်းခြုံလျက်။

ဤတော၊ ဤတောင်၊ ဤဒေသရိပ်ဝှမ်းရှိ သစ်ပင်ပန်းမန်အပေါင်းတို့သည်
မေတ္တာ၏ အရှိန်အဝါကြောင့်
စိမ်းလန်း၏၊ စိုပြည်၏၊
လှပ၏၊ ရနံ့လိုင်း၏၊
ပန်းအလှတို့သည် ကြည်နူးဖွယ်ဆောင်၏၊
ရွက်ဝါ၊ ရွက်စိမ်းတို့သည် အရိပ်အာဝါသဖြန့်မိုးလျက်ရှိ၏။

မေတ္တာလွှမ်းသော ထောရိပ်သာဝယ်

သေးငယ်သော ပိုးမွှားတို့သည် ရွှင်မြူးလျက်၊
ငှက်ရောင်စုံတို့သည် ရစ်ဝဲပျံသန်းလျက်၊
နူးညံ့သော ယုန်ငယ်တို့သည် ထိတ်လန့်ကင်းလျက်၊
ကြမ်းတမ်းသော သားရဲတို့သည် သိမ်မွေ့ငြိမ်ဝပ်လျက်၊
ကြောက်လန့်လွယ်သော သမင်ငယ်တို့သည်တုန်လှုပ်ခြင်းမှ ကင်းလျက်။

SANCTUARY OF METTĀ

The Virtue of Mettā, the loving kindness generates,
peace, harmony,
prosperity, equality, security and gentleness,
and heals wounds, obliterates venoms.
In the domain of Mettā, both living and non-living are rapt in joyous bliss.

A personage cloaked and wrapped in Mettā,

overwhelms the world together with waves of
solemnity, sympathy,
protective embrace, kindness,
redemption, generosity,
and tenderly endearments.

Trees and plants around and about the woodland, mountains, shaded vale and dale,

thrive and bloom, become green, bright
beautiful and sweetly scented through
Vivacity of Mettā's resplendence.
Splendour of flowers is delightfully preasurable.
Canopy of leaves with tints of yellow and green gives spreading shade.

In the sylvan refuge, engulfed and folded by Mettā,

tiny insects joyously thrive,
multi-coloured birds hover about,
meek and mild hares unfrightened,
wild carnivorous beasts tamed and placid,
panicky little deers unperturbed by dint of fear.

လျှို့မြောင်ကြားမှ စီးဆင်းသော စမ်းရေသည်လည်း
အေးမြပေ၏၊ ကြည်လင်ပေ၏၊
သာမောပေ၏၊ အင်အားပြည့်စေ၏၊
ရသာချိုမြိန်စေ၏၊ ကြာပန်းတို့ကို တင့်တယ်စေ၏၊
သောကကို ကင်းစေ၏။

မေတ္တာထုံသော ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်၏ အရိပ်အာဝါသရှိ ဤတော ဤတောင် ဤဒေသတွင် သက်ရှိသက်မဲ့ သတ္တဝါအပေါင်းတို့သည် ချမ်းမြေ့ခြင်းအရသာ အတိခံစားကြရစဉ်။

အခြားတစ်ဘက်ရှိ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ ထူပြောသော ဒေသတွင်ကား၊

လောဘကြောင့် ပို၍လိုချင်လာကြသည်၊
ယှဉ်ပြိုင်လာကြသည်၊
စီးပွားရေး နယ်လှလာကြသည်၊
ဝါဒတိုက်ပွဲ ဆင်လာကြသည်၊
စစ်အင်အား တိုးတက်လာကြသည်၊
လက်နက်လွန်ကဲ ထုတ်လုပ်လာကြသည်၊
ကမ္ဘာဖျက် လက်နက်စွမ်းမျှား ဖန်တီးလာကြသည်။

လောဘမှ ဒေါသနယ်သို့ ကူးလေသော်၊
ဒေါသကြောင့် ရန်စကား စောင်လာကြမည်၊
ငြင်းခုံမှုမျှား ထူလာကြ၏၊
ရန်စမှုမျှား တိုးပွားလာမည်၊
မခံချင်စိတ် တက်ကြွလာမည်။

ဒေါသ၏ ရင်းမြစ် မောဟသည် အစွမ်းပြလေသော်၊
မောဟကြောင့် တိုက်ခိုက်ကြပေမည်၊
အနိုင်လုကြပေမည်၊
ဖျက်ဆီးကြပေမည်။
ရမ်းကားကြပေမည်။

Even the crystalline rivulets flowing through dell and glen are
very cold and transparent clear,
glorious, invigorating and epitizing,
making lillies bloom,
and worries cease.

Under the shelter and protection of benevolent personality, wrapped in Mettā the woodland, the mountains and terrain are replete with living and non-living things and with bliss suffused.

On the flank on yonder shore where greed, anger and sloth are rampant because of greed, wants increase,
rivalries arise,
strife for wider area of business gather speed,
vying for supremacy in political ideologies prevails,
military might clashes,
arms and ammunition production multiplies,
destructive weapons for holocaust are invented.

Out of the domain of greed into a state of anger,
because of anger,
acrimonious speeches are exchanged,
arguments expand,
confrontations swell,
ill-will and grudges mount up.

When root of anger, the sloth has its sway,
because of sloth,
will there be tussels,
and bully to conquer,
bringing ruin all over,
and tyranny galore.

လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟတို့ ပေါင်းဆုံမိသည်၏အဆုံးဌ၊ သက်ရှိသက်မဲ့ ဟူသမျှ တို့သည်၊

သေကြေကြမည်မလွဲ၊
ပျက်စီးကြမည်မုချ၊
ဆုံးရှုံးကြမည်ကေန်၊
ပြာပုံဖြစ်ရမည် စင်စစ်တည်း။

မေတ္တာအရိပ်အာဝါသနှင့် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟနယ်ပယ်တို့ ယှဉ်ပြိုင်မိ သောအခါ၊

ဒေတ္တာသည် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟတို့ကို ပြယ်စေ၏၊
ပြိုင်ဆိုင်မှု ကင်းစေ၏၊
ခိုက်ရန်ကို ငြိမ်းစေ၏၊
လက်နက်ကို မြှုပ်နှံ ဖြစ်စေ၏၊
အဏုမြူလက်နက်ကိုပင် ရေကဲ့သို့ ဖြစ်စေနိုင်၏။

မည်မျှပင် ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော လက်နက်ပင်ဖြစ်စေ၊
မေတ္တာရိပ်သာရှိ သမင်ငယ်သည်ကြီးမားသော အဏုမြူ မီးပွင့်ဟုန်ကိုလည်း ကမ္မလာနီပမာ ကြည့်ရှုလျက်၊
ဘဝက်တုန်မျှ မြည်ဟည်းသော ပေါက်ကွဲသံကိုလည်း နတ်စောင်းသံကဲ့သို့ နှားစွဲ့ လျက်၊
ပြင်းထန်သော လေဟုန်ကိုလည်း အေးမြသောလေညင်းကဲ့သို့ ခံစားလျက်၊
အရည် ပျော်လောက်သော အပူရှိန်ကိုလည်း အေးမြ ကြည်လင်သော နှင်းဥပမာ ကြည်နူးလျက် တုန်လှုပ်ခြင်းမှ ကင်းကုန်၏။

ဤသို့လျှင် မေတ္တာရောင်ခြည်လှိုင်းသည်
ကြီးမားလှပေစွ၊
လူ့လောကကို ငြိမ်းချမ်းနိုင်ပေစွ၊
သတ္တဝါအင်ပါင်းကို အာဃာတကင်းရှင်းစေနိုင်ပေစွ၊
ကမ္ဘာတစ်ခုလုံးကို သာယာနိုင်ပေစွ။

(၂၀-၂-၇၀) ဦးသန့်ဇင် (ဘဇင်နီ)

When greed, anger and sloth finally broil together, to the animates and inanimates,
there un-avoidably come decay,
death and ruin certainly,
loss positively,
heaps of ashes definitely.

As Sanctuary of Mettā is confronted by the realm of greed, anger and sloth,
the compassionate kindness of Mettā,
repels greed, anger and sloth,
causing rivalary abolished,
tussel and strife stilled,
arms and ammunition ground to powder,
and nuclear weapon liquified.

However frightening be the herrors of arm and ammunition, the little deer in the Sanctuary of Mettā, watches the nuclear fission effect as though it were a ruddy glowing beautiful velvety sight to look at.
Pricking up the ears, it regards even the air rending roar of such lethal blast as melodies from a celestial harp.
Accepting the outrageous rush of wind- storm as if it were a cool breeze, it takes the smelting heat too as soothingly cold flakes of snow, unfrightened, unruffled yet calm and cordially gladdened.

In this manner,
the waves of Mettā's psychic vibration,
are intense in velocity,
bringing peace and calm to the abode of men
providing sanctuary for all beings,
making the whole world peaceful and full of bliss.

Translated by U Ko Lay (Pyawbwe)

နိဒါန်း

၁။ ဦးရွှေ့ဇံအောင်၏ (Compendium of Philosophy) စာအုပ်နှင့် ပတ်သက်၍ လူအားလုံး သိရှိနားလည်နိုင်သော စာအုပ်တစ်အုပ်အဖြစ် ထုတ်ဝေနိုင်လျှင် ကောင်းမည်ဟု စိတ်ဆန္ဒဖြစ်ပေါ်လာသည်။

၂။ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သိပ္ပံအမြင် ထွန်းကားလာသည်နှင့်အမျှ လူသားတို့၏ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဝိဇ္ဇာဉာဏ်အမြင်နယ်ပယ်သည် ကျဉ်းလာဟန် ရှိသည်။ ရုပ်ပိုင်းဖွံ့စည်း ပြောင်းလဲမှု နိယာမများကို သိပ္ပံနည်းကျကျ ရှင်းပြ လာနိုင်သည်နှင့်အမျှ ဝိဇ္ဇာဉာဏ်၏စွမ်းရည်ကို လက်ခံလာကြရပေသည်။ လူသားတို့သည် အသိဉာဏ်အမြင်ကို မှန်ကန်သောနည်းမျှားဖြင့် တွေးခေါ် အသုံးချလာသည်နှင့်အမျှ လူသားတို့၏ အသိဉာဏ်နယ်ပယ်သည် အတိုင်း အဆ မရှိကြောင်း သိမြင်လာနိုင်မည်ဟု ယုံကြည်မိပါသည်။

၃။ ယင်းယုံကြည်ချက်ကို ကမ္ဘာသူ၊ကမ္ဘာသားအားလုံးတို့အားလက်ဆင့်ကမ်း ပေးဝေခြင်းအနေဖြင့် ဤသုံးဘာသာ သင်္ကြီဟ်ကျမ်းက လူသားတို့၏ အသိဉာဏ်နယ်နိမိတ်ကို ထောက်ပြနိုင်လိမ့်မည် ဖြစ်သည်။

၄။ လူသားတို့၏ မှန်ကန်သောသဘာဝအသိဉာဏ်မဖွံ့ဖြိုးသေးသရွေ့ လူသား တို့၏ ဘဝသည်လည်း စိတ္တဇ အကျဉ်းသားဘဝ ရောက်နေကြရသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ အသိဉာဏ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် မှန်ကန်လာသည်နှင့်အမျှ မှန်ကန် သောအသိအမြင်၊ မှန်ကန်သော အတွေးအခေါ်၊ ငြိမ်းချမ်းစေသော အကျင့်များဖြင့် မိမိတို့၏ လူသားဘဝကို ကြိုမ်းအေး ချမ်းသာစွာ ရပ်တည် နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

၅။ ဖော်ပြပါ ကျွန်တော်၏ ဆန္ဒကို မျှဝေတင်ပြခြင်းအားဖြင့် လူသားတိုင်း မှန်ကန်သော သဘာဝကရား အသိဉာဏ်ကို မှန်ကန်စွာ အသုံးချနိုင်ခြင်း အားဖြင့် မိမိတို့၏ဘဝကို ကြိုမ်းအေး ချမ်းသာစွာ ဆောက်တည်နိုင်ရန် ဆန္ဒပြုမျှင်း ပတ်ပြုအပ်ပါသည်။

Preface

(1) It occured to me that it would be good idea to produce a book that would help all who are interested to understand U Shwe Zan Aung's Compendium of Philosophy.

(2) With the progress of the knowledge of materialistic science, it seemed that the scope of man's spiritual intelligence had narrowed. We can explain the material world in scienticfically, we must accept the scope of human's intelligence. On the other hand the writer believes that a correct and unfaltered use of the human intellect will immeasurably expend the boundaries of man's intelligence.

(3) The aim of this work is to spread this belief of mine throughout the world by indicating illimitable range of the human intellect (other-wise man's spiritual insight).

(4) For long as man's intellect remains in bondage, man will find himself existing as a mental prisoner of scientific materialism, bereft of peace and freedom and sunk in a state of bewilderment. With this intellect liberated, man will be able to live in peace and freedom, right in his outlook, peaceable in his behaviour.

(5) In dissemanating above mentioned wish of mine, my aim is to enable to design for a peaceful and felicitous existence by the exercise of his unbounded intelligence.

သဘာဝတရားမှုခ်ဦးဆီသို့

ဤကျမ်း၏ အနှစ်သာရ

ကိုယ်စိတ်ငြိမ်းအေးစေတတ်သော ချမ်းသာအစစ်အမှန်ကို —

ပစ္စည်းဥစ္စာ၊ စည်းစိမ်ရတနာ ရွှေ၊ ငွေ၊ သား၊ မယား စသောပိုင်ဆိုင်မှုများက မပေးနိုင်။

ကိုယ်စိတ်ငြိမ်းအေးသော ချမ်းသာမှုသည်ကား —

သဘာဝတရား (ပရမတ္ထတရား)တို့ကို ပိုမိုနားလည်ခြင်းသာလျှင် ဖြစ်သည်။

ဤသုံးဘာသာသင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းသည် —

သဘာဝတရားကို သိစေသော လမ်းညွှန်ရာ ဖြစ်သည်။

To the Gate of Natural Law

The essence of this thesis

No wealth, cash no jewelleries nor dear ones could offer the real mental or physical happiness.

The real mental or physical happiness is the law of ultimate truth or natural law.

This thesis written in three languages is a guiding light for the attainment of the law of nature.

''သုံးသာသာသင်္ဂြိုဟ်ကျမ်း'' ဖြစ်မြောက်ရေး အားပေး ချီးမြှောက်တော်မူကြသော ဆရာတော်များ	၁။ ဦးဝိစိတ္တသာရာဘိဝံသ (တိပိဋကရေ ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကဂုရု)
	၂။ ဦးပညာဒီပ (ကမ္ဘာအေးဆရာတော်၊ အမေရိကန်သာသနာပြုဆရာတော်)
	၃။ မှန်ကင်းဆရာတော် (သရက်တောတိုက်)
	၄။ ဦးဇာနေယျ (သဒ္ဓမ္မရံသီကျောင်းတိုက်)

''သုံးဘာသာသင်္ဂြိုဟ်ကျမ်း''
ဖြစ်မြောက်ရေး အားပေး ချီးမြှောက်ထြသော ပုဂ္ဂိုလ်များ
အတွေ့ရာဆရာ၌လိုက် အမည်များ

၁။	ဦးကိုလေး	(ဇေယျာမောင်)(အငြိမ်းစား၊မန္တလေးတက္ကသိုလ်-ဒုအဓိပတိ)
၂။	ဦးကျော်ထွန်း	(ပိဋကတ ဘာသာပြန်အဖွဲ့ဝင်) (သာသနာ့တက္ကသိုလ်အဖွဲ့ဝင်)
၃။	ဒေါ်ခင်ခင်	(ကက်သလင်း ခင်ခင်) (မယ်ခကေး-ပြည်)
၄။	ဦးစိုးမြင့်ထယ်	(ထီလာ စိုးမြင့်ထယ်) (သိပ္ပံမဂ္ဂဇင်း)
၅။	ဦးစန်းဌေ	(ဒဂုန်ဦးစန်းဌေ)
၆။	ဦးစပ်ထွန်းမှတ်ဝင်း	(ရွှေတိဂုံစေတီတော်၊ ဂေါပကလူကြီး)
၇။	ဦးတက်တိုး	(ဆရာတက်တိုး)
၈။	ဦးတင်မောင်	(သိပ္ပံမှူးတင်)
၁၀။	ဦးထွန်းတင့်	(စာတည်းချုပ်၊ မြန်မာစာအဖွဲ့)
၁၁။	ဦးနု	(ဥက္ကဋ္ဌ၊ ပိဋကတ်ဘာသာပြန်အဖွဲ့)
၁၂။	ဦးမြတ်ကျော်	(မြန်မာစာအဖွဲ့)
၁၃။	ဦးရွှေအောင်	(အငြိမ်းစား၊ သာသနာရေးဦးစီးဌာန)
၁၄။	ဦးလှကြိုင်	(ဆရာပါရဂူ)
၁၅။	ဦးလှတင်	(ဆရာလှသမိန်)
၁၆။	ဦးလှသောင်း	(ဝင်းမောင် ပုံနှိပ်တိုက်)
၁၇။	ဦးဝင်းဖေ	(မြင့်)
၁၈။	ဦးဝန်	(မင်းသုဝဏ်)
၁၉။	ဦးသာဆိုင်	(အငြိမ်းစား မော်ကွန်းထိန်း၊ မန္တလေးတက္ကသိုလ်)
၂၀။	ဦးသာလှ	(ဒေါက်တာသာလှ၊ ဥက္ကဋ္ဌ သာသနာ့တက္ကသိုလ်)
၂၁။	ဦးသော်ဇင်	(မြန်မာစာအဖွဲ့)
၂၂။	ဦးသက်အောင်	(ဝတ်လုံ)
၂၃။	ဦးသန်းမြင့်	(အတွင်းရေးမှူး၊ ဗုဒ္ဓသာသနာပြုအဖွဲ့ချုပ်)
၂၄။	ဦးသိန်းဖေ	(နာယက၊ ဗုဒ္ဓသာသနာပြုအဖွဲ့ချုပ်) (ဝါးခယ်မ သခင်သိန်းဖေ)
၂၅။	ဦးအေးဌေ	(ဒဂုန် မြတ်လေးနွယ်) (အယ်ဒီတာချုပ်၊ စစ်မြန်မဂ္ဂဇင်း)
၂၆။	ဦးအေးနိုင်	(ဘီအေ၊ ဓမ္မာစရိယ၊ ပိဋကတ်ဘာသာပြန်အဖွဲ့)
၂၇။	ဦးအုံမောင်	(ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်၊ သာသနာရေးဦးစီးဌာန)
၂၈။	ဦးအောင်သန်း	(လ/တ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ သာသနာရေးဦးစီးဌာန)
၂၉။	ဦးအောင်သန်း	(အောင်ဗောဓိ စာပေ)
၃၀။	ဦးအောင်သိန်း	(ရှေးဦးသင် အဘိဓမ္မာ)

"သုံးဘာသာ သင်ကြိုတက်ကျမ်း"

ဖြစ်မြောက်ရေး ကူညီခြင်းနှင့် အကြံပေး ညွှန်ကြားခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်များ

၁။	စာအုပ် ဖြစ်မြောက်ရေး အမိန့်ပေး ညွှန်ကြားခဲ့သော ဆရာတော်ကြီးများ	(က) စလင်း ကန်လယ်ဆရာတော် (ခ) ဦးသေဋ္ဌလာဘိဝံသ (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ ကမ္ဘာ့ ဗုဒ္ဓ သာသနာပြု ဆရာတော်)
၂။	ပါဠိမြန်မာစာ တည်းဖြတ်တော်မူခြင်းနှင့် ပါဠိ ခေါင်းစီး ပြုစုပေးတော်မူသော	အရှင် ဝါသေဋ္ဌာဘိဝံသ (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ သမ္ပြေကန်ဆရာတော်)
၃။	အင်္ဂလိပ် ပါဠိ မြန်မာ တည်းဖြတ်ပေးတော်မူသော	အရှင် ကောသလ္လာဘိဝံသ (ဘိအေ-အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ ရန်ကုန်တိုင်း သံဃာ့နာယက ဥက္ကဋ္ဌ ဆရာတော်)
၄။	ပါဠိမှ မြန်မာဘာသာ စီစဉ်ပေးတော်မူသော	ဦးအင်္ဂီသ (ပါဠိကာရီကျောင်းတိုက်၊ သာကေတ)
၅။	ရှင်းလင်းချက် - ဇယား - ပုံစံစာသားများ တည်းဖြတ်ပေးတော်မူသော	ဦးအက္ခရ (မှန်ကင်းကျောင်း၊ သရက်တောတိုက်) ဦးစန္ဒာဝရ (မှန်ကင်းကျောင်း၊ သရက်တောတိုက်)
၆။	စတင်သင်ကြားပေးသော	ဦးဖေအောင် (အမ် အေ၊ အမ် အက်စ်၊ အင်ဂြိမ်းစား၊ သာသနာရေး ဦးစီးဌာန၊ ညွှန်ကြားရေးဝန်)
၇။	ရှင်းလင်းချက်၊ ဇယား၊ ပုံစံ၊ စာသားများ ခွင့်ပြုသော	ဦးကျော် (ဥက္ကဋ္ဌ၊ အာဘိဓမ္မာပြန့်ပွားရေးအသင်း) ဦးလှပေါင် (ဒု-ဥက္ကဋ္ဌ၊ အာဘိဓမ္မာပြန့်ပွားရေးအသင်း၊ နိုင်ငံတော်ကောင်စီဝင် ဟောင်း၊ အင်ဂြိမ်းစား ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်)
၈။	စာအုပ်မစမီ အင်္ဂလိပ်-ပါဠိစာပိုဒ်အစီအစဉ် တည်းဖြတ်ပေးသော	ဦးဟန်ဌေး(လ/ထ ညွှန်မှူး၊သာသနာရေး ဦးစီးဌာန)
၉။	ပါဠိခေါင်းစီးများ-အင်္ဂလိပ် ဘာသာသို့ ပြန်ပေးသော	ဦးသောင်းလွင် (ဘီအေ ဓမ္မာစရိယ)
၁၀။	ပါဠိစာသားများတည်းဖြတ်ပေးသော	ဦးကျော်လွင် (နှစ်ဘက်လှ)
၁၁။	စာကျမ်းများ အင်္ဂလိပ်ဘာသာသို့ ပြန်ပေးသော	ဦးညီညီ(သိရိမှ ဒီ)(ကရင်ပြည်ဆေးတက္ကသိုလ်ကြီး) ဦးကိုလေး(ဝတ်လုံ-ပျော်ဘွယ်) ဦးရဲမြင့်(အင်ဂြိမ်းစားရဲဝန်ထောက်)
၁၂။	မြန်မာ စာတမ်းများ စိစစ် တည်းဖြတ်ပေးကြသူများ	သိပ္ပံ ထူးကောင်း (သ တင်း ထောက်ဟောင်း) ဦးအောင်သန်း (အောင်ဗောဓိစာပေ) မစိုးရိမ် ဆရာ ဦးထွန်းတင်
၁၃။	စာနှင့် ဇယား ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ပေးသူ	မစိုးရိမ် ဆရာ ဦးထွန်းတင်

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ၌ အဘိဓမ္မာကို နေ့စဉ်ညစဉ်အမျိုးမျိုးထားကာ ကြိုးစားခဲ့၍ အခြားသော ထေရဝါဒနိုင်ငံများထက် ထူးခြားစွာ တတ်မြောက်လိမ္မာကြ၏။ ယခုအခါ ရှေးခေတ်ကကဲ့သို့ မဟုတ်တော့ဘဲရဟန်းသာမဏေများသာမက လူပုဂ္ဂိုလ်များဘက်ကလည်း အဘိဓမ္မာလေ့လာသင်ကြားသူများ အတော်များပြားခဲ့ရာ ဝမ်းသာဖွယ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ သိပ္ပံပညာမထွန်းကားမီ ရှေးခေတ်ကပင် ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ ခွဲပြဆွန်သင်ဘုန်းအရ ခန္ဓာကိုယ်ခွဲပြစ်နေရှိနေကြသော ရူပ်ဓာတ်၊ နာမ်ဓာတ် ပရမတ်တရားတို့ကို အသိဉာဏ်ဖြင့် အလိုလိုအစိတ်စိတ်ခွဲကာသိလာရခြင်းသည် မိမိတို့၏အဖို့ ထူးခြားသော ဘုန်းကံပါရမီအရဖြစ်ပါ၏။ မြန်မာနိုင်ငံကဂုဏ်ယူဖွယ်ရာ ဝိသေသလက္ခဏာတစ်ရပ်လည်းဖြစ်ပါ၏။

ကမ္ဘာ သိုဏည်း ခွဲဝေသင့်

ထိုသို့မြန်မာနိုင်ငံက ပိုင်ဆိုင်နေသည် ဆိုရသော အဘိဓမ္မာ အလွယ်သင်ပြနည်းလေ့ကျင့်နည်းများကို ကမ္ဘာသို့ ဖြန့်ပေးနိုင်လျှင် ကမ္ဘာသူ ကမ္ဘာသားများ မှာလည်း လွန်စွာအကျိုးများမည်မှာမလွဲပါပေ။ ဤအချက်ကို မြော်မြင်တွေးဆမိ၍ ဘုရား တရားတော် အဘိဓမ္မာကို ကမ္ဘာပြန့်ပွားရေး အားပေး ဆောင်ရွက်လိုသော စိတ်ဆန္ဒ မြင့်မားစွာဖြစ်ပွားလာသော ဦးသန့်ဇင်သည် သုံးဘာသာသင်ကြားဟော်ကျမ်းကို စီစဉ် ပြုစုခဲ့သည်မှာ လွန်စွာ ဓလျှာ်ကန်လျောက်ပတ်သင့်မြတ်လှပေသည်ဟု မိမိတို့ မြင်ကြပါသည်။

မြန်မာလိုပင် သင်နိုင်ကြတော့မည်

ထိုကျမ်းကိုစီစဉ်ရာ၌ မြန်မာဘာသာဖြင့်သင်ရလျှင် နိုင်ငံခြားသားများ အဘိဓမ္မာကို ပိုမိုနားလည် ပိုမိုတတ်မြောက်လိမ့်မည်ဟူသော ယုံကြည်ချက်ဖြင့် မြန်မာစာကို တစ်လနှင့် မြန်မြန်တတ်မြောက်နိုင်အောင်သင်ကြားသော နည်းစနစ်တစ်ရပ်ကိုပင် တီထွင်စီစဉ်ပေးဦးမည်ဟုသိရ၏။ ထိုထိုသောဘာသာ ထိုထိုသောဝါဒအတတ်ပညာများကို လေ့လာဆည်းပူးခွင့်၌ လွန်စွာလိုလား စိတ်ပါဝင်စားသူများ၊ နိုင်ငံခြားသားများအဖို့ ထိုနည်းဖြင့် လေ့လာရလျှင် လွယ်ကူစွာ ကျွမ်းကျင်စွာ တတ်မြောက်လာသော **အဘိဓမ္မာတတ်** တစ်ယောက် မြန်မြန်ဖြစ်မြောက်လာလိမ့်မည်ဟု **မိမိတို့** ယုံကြည်ရပါသည်။ **ထိုမျှမက** နိုင်ငံခြားသားများလည်း လွယ်ကူစွာတတ်သိနိုင်ဖို့ အင်္ဂလိပ်အက္ခရာဖြင့်သင်ကြားဟော်ပါ၌ကိုပင် ထည့်သွင်း ထားပြန်သေးသည်။

သပြေကန်ဆရာတော်
ဘဒ္ဒန္တဝါသေဋ္ဌာဘိဝံသ
အမှာစာ

သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်ဘေဒ်အရာ

ဘုရားတည်းဟူသော နေမင်းကြီး မထွက်ပေါ်လာသည်ရှိသော် ဘုရားရှင်လမင်းတည်းဟူသော ရောင်ခြည်ကျင်းကာ မပေါ်လာသည်ရှိသော် ထိုထိုသော သဘာဝရှုပ်နာမ်တရားတို့၏ နာမည်ကလေးမျှပင် သိမြင်ဖို့ရာ မဖြစ်နိုင်ပါပေ။

ဤဘေဒနာတော်အရ ဏာဘိဓမ္မာခေါ်တရားတော်ကို ဟောပေါ် ညွှန်ပြဖို့အရေးမှာ ဘယ်ဆရာ ဘယ်ပညာရှိမှမတတ်သာ၊ ဘုရားရှင်အရာသာဖြစ်၍ ဘုရားရှင်မှားပွင့်ထွန်းပေါ်ပေါက်လာမှသာလျှင် အသိဉာဏ်ဓမ္မသဘာဝ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကြီး၏ သွန်သင်ဆုံးမမှုကိုလေ့လာဆည်းပူးခွင့်၊ နာယူမှတ်သားခွင့် (သိခွင့်)များ ရသဖြင့် မိမိတို့မှာ အံ့မခန်းထူးခြားသော ဘုရားမြတ်၏ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကြီးကို ကြည်ညိုမဆုံး အုံ့သြဖွယ်မဆုံးမြတ်နိုး ရှိသေလေးစားရမဆုံး ဖြစ်ကြရပါသည်။

ပရမတ္ထ တရားတွေ

အဘိဓမ္မာဒေသနာ၌ဟောကြားတော်မူအပ်သော သဘာဝတရားများကို ပရမတ္ထဆိုပါသည်။ မြတ်သောသဘော တိကျမှန်ကန်သောသဘောတွေဟု အနက်ရ၏။ မှန်ကန်သည်ဟုဆိုသည်မှာ သူတစ်ပါးအပြောမြင့် သိရမှတ်ရသော ပညတ်တရားကို့ကဲ့သို့ မဟုတ်ဘဲ ကိုယ်ထွေသီ ကိုယ်တိုင်မြင်ဓသာတရားများဖြစ်ရာ တကယ်ထင်ရှားရှိ တကယ် မှန်ကန်သော တရားများဖြစ်ကြ၏။ သို့ဖြစ်ရာ ဏာဘိဓမ္မာခက်သည် နက်သည်ဆိုသော်လည်း မိမိတို့ လက်လှမ်းမမီအောင် အလုံးဝေးသော တရားများမဟုတ်။ သုတမယဉာဏ်၊ စိန္တာမယဉာဏ် ဘာဝနာမယဉာဏ်တို့ဖြင့် အလေ့အလာပြု ကြိုးစားလျှင်ကား ကိုယ်တိုင်သိ ကိုယ်တိုင်မြင် တကယ့်အဘိမှာတတ် ပညာရှိတစ်ယောတ်အဖြစ် ရောက်နိုင်ပါသည်။

U Thant Zin and his invented vacuum tube electronic bagpipe in 1957, transistorized in 1962.

These are two photo-prints of U Thant Zin, the compiler of tri-linqual book of Abbidhammattha Sangaha.

One was taken in his younger years and the other at the present older age. The appearances in those pictures differ due to the decaying effect of Khanika-marana, the moment to moment death in life-process which has all along taken care so to say, by Kamma (Action), Citta (Mind), Utu (Seasonal Condition) and Ahāra (Food).

The arising of material phenomenon through the agency of Kamma, Citta, Utu and Ahāra to substitute or replace death from moment to moment is the Truth and this Truth itself is the principle of Nature.

သုံးဘာသာ သင်ဂြိုဟ်ကျမ်းပြုစုသူ ဦးသန့်ဇင်၏ ယေ်ရွယ်စဉ် ပုံ နှင့် လက်ရှိ ပုံတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ ခဏိက မရဏ တို့ကြောင့် ပျက်နေသော ရုပ်အစဉ်တို့ကို ကံ-စိတ်-ဥတု-အာဟာရ တို့၏ အလျင်မပြတ် အစားထိုး ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်နိုင်ခြင်း တို့ သည်သာ အမှန်တရားဖြစ်သည်။ ထို အမှန်တရားသည် သာ သဘာဝ။

ကမ္ဘာ့ဗုဒ္ဓသာသနာပြု
ဆရာတော် အရှင်မည်ရာဒီပ၏
အမှာစာ

အာဘိဓမ္မာ ခုနစ်ကျမ်း၏ အနှစ်သာရ သခေါ်ပဖြစ်သည်။ ဤ "အာဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ" ကျမ်းငယ်ကို ဦးသန့်ဇင်က ပါဠိ (ရိုမင်စာ)၊ ပါဠိ (မြန်မာစာ)၊ မြန်မာဘာသာ၊ အင်္ဂလိပ်ဘာသာ အကဲဖြတ်လေးပျိုးတိုးဖြင့် ပေါင်းစု၍ တစ်ကျမ်းတည်းဖြစ်အောင်ပြုစုထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ ဖတ်ရှုလေ့လာသင်ကြားသူများအဖို့ တစ်ပြိုင်တည်းဖြင့် လွယ်လင့်တကူ မူရင်းပါဠိဘာသာနှင့်တကွ ဘာသာပြန်များကိုပါ တွဲဖက် လေ့လာသင်ယူနိုင်ခွင့်ရကြသည့်အတွက် များစွာ အကျိုးရှိလှပေသည်။

ဤခေတ်တွင် ကမ္ဘာ့တိုင်းပြည်အသီးသီး၌ အင်္ဂလိပ်ဘာသာကို မသုံးစွဲသည့် နိုင်ငံဟူ၍မရှိတော့ပေ။ ဘုန်းကြီးကိုယ်တိုင် အမေရိကန်ပြည်၌ သာသနာပြုနေစဉ် ဤကျမ်းငယ်လေးကို အင်္ဂလိပ်ဘာဘာဖြင့် စိတ်ဝင်စားကာလေ့လာသင်ယူနေကြသူ အတော်များများကို တွေ့ခဲ့ရသည်။ "ဤကျမ်းငယ်ကလေးသည် ပရမတ္ထဒေသနာတော်၏ အခြေခံသဘာဝတို့ကို ပြည့်စုံစွာ ဖော်ပြသော ကျမ်းဖြစ်၍" စိတ်ပညာ (Psychology)ဆိုင်ရာ၊ သဘာဝဗဒေါဓိကပညာ (Philosophy)ဆိုင်ရာ၊ ဘာသာရေးပိုင်း (Religion) ဆိုင်ရာသုတေသီပညာရှင်များကိုသည် အထူး နှစ်ခြိုက်လေ့လာလိုက်စားနေကြပြီ ဖြစ်သည်။

ယင်းအချက်သည်မင် အင်္ဂလိပ်စာကျွမ်းကျင်သူများအဖို့ လွယ်ကူစွာ အဆင်သင့်ယူဉ်တွဲ၍ တစ်ပြိုင်တည်း လေ့လာသင်ယူနိုင်ကြမည်ဖြစ်သဖြင့် မြန်မာနှင့် ကမ္ဘာ့ သုသေသီပညာရှင်များအတွက် များစွာအကျိုးသက်ရောက်စေမည်မှာမုချကေန်အမှန်ပင်ဖြစ်ပေသည်။

ဦးမည်ရာဒီပ

မြန်မာများအတွက်လည်း အကျိုးရှိ

နိုင်ငံခြားသားများ အာဘိဓမ္မာ မြန်စွာတတ်မြောက်ရေးအတွက် အထူးရည်ရွယ်လျက် ဤသုံးဘာသာသင်ကြားပို့ချက်များမှာ မြန်မာပြည်အပါအဝင် အာဘိဓမ္မာ လေ့လာကြသော လူရှင်များအတွက်လည်း လွယ်လွယ်ကူကူသင်ယူနိုင်စေမည်ဖြစ်သည်။ အာဘိဓမ္မာကို လျင်မြန်စွာ ပေါက်ရောက်တတ်မြောက်စေနိုင်သော ကျမ်းကောင်းစာမူနှစ်တစ်ရပ် ဖြစ်သည်ကိုလည်း မိမိတို့ထောက်ခံရပါသည်။ ခက်ခဲနက်နဲသော အာဘိဓမ္မာကျမ်းစာပေ ပျားစွာကို လေ့လာစုဆောင်း ပြုစု စီစဉ်ပေးခဲ့သော ၎င်း၏ ဇွဲသတ္တိဆန္ဒ စေတနာကိုလည်း မိမိတို့ ချီးကျူး ဂုဏ်ယူမိပါသည်။

ဇွဲသတ္တိစေတနာ ၁၅၂ ကို၏လိုအင်ဆန္ဒဟူမှာ ပြီးမြောက်အောင်မြင်မြဲဖြစ်ရာ နိုင်ငံခြားသားများအာဘိဓမ္မာအလွယ်တတ်မြောက်ရေးနှင့် အာဘိဓမ္မာလေ့လာလိုက်စားကြသူ ရှင်လူများအဖို့ အကျိုးထူးတရား အသိဉာဏ်ပညာများ တိုးပွားဖြစ်ထွန်းစေမည်မှာ ကေန်ပင်ဟု မျှော်ရည်တွေးကာ အားပေးစကား ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။

အရှင်ဝါဒေသဒ္ဓာဘိဝသ

ဝမ္မာစရိယ ဦးအေးနိုင်၏ အမှာစာ

တစ်နေ့တွင် ဦးသန့်ဇင်ဆိုသူ ဝမ္မမိတ်ဆွေတစ်ဦး ပိဋကတ်သုတ်ပြန် စာပေဖြန့်ချီရေးအဖွဲ့ရုံးသို့ ရောက်လာခဲ့ပါသည်။ စာရေးသူတို့ စာတည်းစားပွဲနားတွင် ဝင်ထိုင်ပြီး ကဆင်သင့်ယူလာခဲ့သည့် သုံးဘာသာ သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းစာမူကို စာရေးသူအား ထုတ်ပြပြီး ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရန် အစီအစဉ်ရှိကြောင်း ပြောပြပါသည်။

ထိုကျမ်းစာအုပ်ကို စာရေးသူ အားပေးသဖြင့် လေ့လာကြည့်ရာ သုံးဘာသာ သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်း ဆိုသည့်အတိုင်း သီဟိုဠ်ကျွန်း (ယခု သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ) အရှင်အနုရုဒ္ဓာ မထေရ်ရေးသားပြုစုခဲ့သည့် အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟကျမ်းငယ်ကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာ၊ ပါဠိဘာသာ၊ မြန်မာဘာသာတို့ဖြင့် စာပိုဒ်အလိုက် တန်းစီပြီး စံနစ်တကျ စီစဉ်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ စာပိုဒ်အစီအစဉ်ရှည်ထွေးမည်ဟု ထင်ရသည့်နေရာများ၌ အညွှန်းငယားများကိုပါ ကြိုးကြိုးမားစား စီစဉ်ပြထားရာ ဦးသန့်ဇင်၏ သာသနာပြုစိတ်ဓာတ်ကို စိတ်ထဲက ချီးကျူးမိ ပါသည်။

အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟကျမ်းကို မြန်မာလို သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းဟုခေါ်ကြပါသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ အဘိဓမ္မာခုနစ်ကျမ်းကို အကျဉ်းချုံးပြီး ရေးသားပြုစုထားသည့် အဘိဓမ္မာတရား အကျဉ်းချုပ်ကျမ်းဟု ဆိုလိုပါသည်။ ဤကဲ့သို့ အဘိဓမ္မာကျမ်းများကို အကျဉ်းချုံး ရေးသားပြုစုထားသည့် အခြား အဋ္ဌကထာကျမ်းငယ်များလည်း ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအဘိဓမ္မာအကျဉ်းချုပ်များတွင် သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းမှာ တင်ပြပုံတင်ပြနည်း ရှင်းလင်းပြတ်သားခြင်း၊ လိုရင်းကို အတိုချဉ်းကာ သရုပ်အဓိပ္ပာယ်စုံလင်စွာ ရေးသားထားခြင်း၊ ရှေ့နောက် စီစဉ်ပုံ စံနစ်တကျရှိခြင်းတို့ကြောင့် ထေရဝါဒသာသနာဝင် တစ်လျှောက်လုံးတွင် အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ ပါဠိစာပေလောကတွင် အထင်ရှားဆုံးနှင့် အသုံးအများဆုံး ဖြစ်သည့်အပြင် အဓွဇ်ဌီကာ၊ နိဿယ၊ ဂဏ္ဌိစသော အခြားအရံကျမ်းများလည်း အများဆုံးဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရက ကျင်းပလေ့ ပါဠိပထမပြန်စာမေးပွဲ၌လည်းကောင်း၊ အမျိုးသားစာမေးပွဲများ၌ လည်းကောင်း မသင်မနေရ ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ကျမ်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။

အဘိဓမ္မာကား ပိဋကသုံးပုံတွင် သဘာဝတရားသတ်သတ်ကိုသာ ဟောကြားထားသည့် တရားများဖြစ်၍ အဘိဓမ္မာကို တတ်လျှင် သဘာဝတရားများကို နားလည်နိုင်သည်။ လောကတွင် အမှန်နှင့်အမှားကို ခွဲခြားသိမြင်နိုင်သည်။ အမှန်တရားကို သိမြင်သည့်အတိုင်း လိုက်နာကျင့်သုံးကြလျှင် ကမ္ဘာကြီးတစ်ခုလုံး ငြိမ်းချမ်းသာယာနိုင်သည်။

သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းမှာ ထိုအဘိဓမ္မာသဘောတရားတို့ကို အခြေခံကျကျ တတ်သိနားလည်ရန် အတိုချုံးပြီး လိုရင်းမျှ ရေးသားပြုစုထားသော ကျမ်းဖြစ်သည်။ အဘိဓမ္မာပညာရှင်ကြီးတစ်ဦးဖြစ်သူ ဆရာကြီး ဦးရွှေ့ အောင်သည် ဤအကြောင်းကို ကောင်းစွာသဘောပေါက် နားလည်ထားသောကြောင့် အဘိဓမ္မာသဘောတရားများကို ပြည်တွင်းပြည်ပ ကမ္ဘာသူ ကမ္ဘာသားတို့ နားလည်သိရှိစေရန် ဟူသော စေတနာမွန်ဖြင့် ဤသင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းကိုပင် Compendium of Philosophy အမည်ဖြင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာ International Language) သို့ ပြန်ဆိုရေးသားထားခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ယခုတစ်ဖန် ဦးသန့်ဇင်က ဆရာကြီး ဦးရွှေ့ အောင်၏ Compendium of Philosophy ကို အရှင်အနုရုဒ္ဓါမထေရ်၏ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ (ပါဠိ) ကျမ်းနှင့် စာပိုဒ်အလိုက် ယှဉ်တွဲပြီး မြန်မာဘာသာ ပြန်ဆိုစီစဉ်ထားရာ ဤ သုံးဘာသာ သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းစာအုပ်မှာ ပြည်တွင်းပြည်ပ အဘိဓမ္မာ သုတေသီများအဖို့ အလွန် ကျေးဇူးများမည့် စာအုပ်ဖြစ်ပါသည်။ အင်္ဂလိပ်စာတတ် ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အင်္ဂလိပ်ပါဠိ နှစ်ဘာသာ ကျွမ်းကျင်သည့် သုတေသီများသည် အဘိဓမ္မာသဘောတရားများကို လွယ်ကူစွာ လေ့လာနိုင်ကြမည် ဖြစ်ပါသည်။

အထူးသဖြင့် အင်္ဂလိပ်စာ လေ့လာသင်ယူနေကြသော ရဟန်းတော်များနှင့် အဘိဓမ္မာ စာမေးပွဲများကို ဖြေဆိုကြမည့် ကျောင်းသူကျောင်းသား ရဟန်းရှင်လူများ လက်မလွတ်တမ်း လေ့လာသင့်သည့် စာအုပ်ကောင်းတစ်အုပ် ဖြစ်ကြောင်း ထင်မြင်သဘောရပါသည်။

ဝမ္မာစရိယ ဦးအေးနိုင် (သီဓာ)
အငြိမ်းစား လ/ထ ညွှန်ကြားရေးမှူး
သာသနာရေးဦးစီးဌာန

နှစ်ဘက်လှန်၏ စာဂဟေ

ဦးသန့်ဇင်က မိမိစီစဉ်သော သုံးဘာသာသင်္ကြိုဟ်ကျမ်းအမည်ရှိ စာမူကို သုံးသပ်၍ ထင်မြင်ချက်ပေးပါရန် မေတ္တာရပ်ခံခဲ့ပါသည်။ သို့ပြစ်၍ ယင်းစာမူကို အကြမ်းဖျင်းသုံးသပ်ကြည့်ရာ ဤသို့ တွေ့ရှိရပါသည်။

အရှင်အနုရုဒ္ဓာ၏ ပါဠိဘာသာရေး အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟကျမ်းကို ဆရာကြီး ဦးရွှေဇံ အောင်က (Compendium of Philosophy) အမည်ဖြင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာသို့ ပြန်ဆိုထားသည်။ အမရပူရမြို့၊ မဟာဂန္ဓာရုံတိုက် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတဆရာတော် အရှင်ဇနကာဘိဝံသက ပါဠိသင်္ကြိုဟ်ကျမ်းကို လိုရင်း တိုရှင်းနိဿယ နည်းဖြင့် မြန်မာဘာသာ ပြန်ဆိုခဲ့သည်။ ရန်ကုန်မြို့၊ ဆူးလေအဘိဓမ္မာအသင်းကြီးက အရှင်အနုရုဒ္ဓာ ၏အဘိဓမ္မာ သင်္ကြိုဟ်ကျမ်းကို သင်ကြားပို့ချပေးရာ၌ ခေတ်သက်တမ်းကို အသုံးပြုခဲ့သည်။

ဦးသန့်ဇင်သည် ဆိုခဲ့ပါကျမ်းတို့ကို ဟစ်ပေါင်းတည်း စုစည်း၍ သုံးဘာသာသင်္ကြိုဟ်ကျမ်းအမည်ဖြင့် စာမူကောင်းတစ်ခုဖြစ်အောင် ခက်ခက်ခဲခဲ ပြုထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ (၃) ဘာသာဆိုရာတွင် သင်္ကြိုဟ်ပါဠိကို မြန်မာအက္ခရာနှင့်တစ်မျိုး၊ ရောမအက္ခရာနှင့်တစ်မျိုး ၂ မျိုး ပြထားသည်။ မြန်မာဘာသာပြန်အတွက် တစ်ဘာသာ၊ အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်အတွက် တစ်ဘာသာအားဖြင့် အက္ခရာ ၄ မျိုးဖြင့် ပြထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

စာအုပ်အနေအထားမှာလည်း စာမျက်နှာတစ်မျက်နှာချင်းတွင် သုံးဘာသာလုံး ပါဝင်စေလိုသည့်အတွက် ရိုးရိုး စာအုပ်များနှင့်မတူ တစ်မျိုး စီစဉ်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

ဤစာအုပ်ထွက်လာပါက ပြည်တွင်းသားတို့အနေဖြင့် သင်္ကြိုဟ်ကျမ်းကို လွယ်ကူစွာ သင်ယူနိုင်သည့်အနေအထားတွင် ရှိသည်၊ ပြည်ပသားများ၊ အထူးသဖြင့် အင်္ဂလိပ်စာတတ်များအတွက်လည်း ဖတ်ရှုလေ့လာနိုင်ပို့ စာအုပ်ကောင်းတစ်အုပ် ဖြစ်လာနိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ပြည်တွင်းပြည်ပ သုတေသီများအတွက် အကျိုးနှစ်ဘက်ရှိစေနိုင်သည်။ အဘိဓမ္မာသင်္ကြိုဟ်ကို လေ့လာကျင့်သုံး လိုက်နာကြမည်ဆိုလျှင်လည်း ဗုဒ္ဓသာသနာတော်၊ တိုးတက်ပြန့်ပွားမည့်အကြောင်းတစ်ရပ်ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

သို့ရာတွင် ဦးသန့်ဇင်အားပြောရသည်။ စာအုပ်ရိုက်သည့်အခါမှာ စာလုံးသေးသေးမှုန်မှုန်ကလေးတွေ မဖြစ်ပါစေနှင့်၊ လူကြီးများပါ ဖတ်ရှုလွယ်အောင် စာလုံးကြီးကြီးဖြင့် ထင်ထင်ရှားရှား ရိုက်ပေးဖို့ အကြောင်းပြောခဲ့ရပါသည်။

ယနေ့အထိမတုပနိုင်သေးသော ရှင်အနုရုဒ္ဓာပြုစုခဲ့သည့် အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ကြိုဟ်ကျမ်း၏ အခြံအရံ စာအုပ်ကောင်းတစ်အုပ် ဖြစ်လာမည်ဖြစ်၍ အောင်မြင်စွာ ရိုက်နှိပ်ပြီးစီးဖြန့်ဝေနိုင်ပါစေရန် အာသီသပြုလိုက်သည်။

ဦး ကျော် လွင်

အမှာစာ

ဦးသန့်ဇင် အပတ်တကုပ် ပြုစုထားသော အင်္ဂလိပ်- မြန်မာ- ပါဠိ သုံးဘာသာ သင်္ကြိုဟ်ကျမ်းစာမူကို ပတ်ရှုရကတည်းကပင် မျှားစွာ ဝမ်းမြောက်မိပါသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့၏ တွေးခေါ်မှုကို အခြေခံပေးခဲ့သော ဤသင်္ကြိုဟ်ကျမ်းသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့၏ လက်စွဲဖြစ်ပေရာ ဤကျမ်းကိုလေ့လာရာတွင် ဘာသာစကားချင်း နှိုင်းယှဉ်လေ့လာခွင့်ရသည်အတွက် အဓိပ္ပာယ် အယူအဆ ပိုမိုတိကျပေါ်လွင်နိုင်စေပါသည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားမှ တစ်ဆင့် တိုင်းတစ်ပါးသားတို့ကို သာသနာပြုရာတွင်လည်း အထောက်အပံ့ကြီးစွာ ရနိုင်ပါသည်။

ဦးသန့်ဇင်သည် လုံ့လဝီရိယဖြင့် အပင်ပန်းခံနိုင်မှုနှင့် သဒ္ဓါတရားထက်သန်မှုတွင် စံယူလောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပေရာ ဤကျမ်းသည် တော်ရုံတန်ရုံလုံ့လဖြင့် ပြုစုအောင်မြင်နိုင်ဖွယ်မရှိကြောင်း သိရှိနိုင်ပါသည်။ ဤကျမ်းကို ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေနိုင်အောင် ဆက်လက်ကြိုးပမ်းရန် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ခဲ့သည့်အလျောက် ပုံနှိပ်ကျမ်းအဖြစ် ဖြစ်ထွန်းပေါ်လာပြီ ဖြစ်ရာ အတိုင်းမသိ ပီတိဖြစ်မိပါသည်။ ဗုဒ္ဓ သာသနာတော် ပြန့်ပွားရေး၏ ကြိုးပမ်းမှု တစ်ရပ် ဖြစ်ပါပေသည်။

(လှသမိန်)

မိတ်ဆက်စာ

ဤ ဦးသန့်ဇင်(သဇင်နီ)ပြုစုတင်ပြသော သုံးဘာသာသင်္ဂြိဟ်ကျမ်းသည်၊ ဖြစ်သောရုပ်ခန္ဓာနှင့် သိသောနာမ်ခန္ဓာ နှစ်ပါးသက်သက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းရပ်တည် လှုပ်ရှားပြောင်းလဲနေသော လူတို့၏ သဘာဝကို လူကမျှားသိမြင်နားလည်လွယ်အောင် ဘာသာစကားသုံးမျိုး အကွရာ ၄-မျိုးဖြင့် တင်ပြထားသော ကျမ်းဖြင့်ပါသည်။

(က) လူအဖြစ် ဖွဲ့စည်း၊ ရပ်တည်၊ လှုပ်ရှား၊ ပြောင်းလဲနေသော ဖြစ်သောရုပ်ခန္ဓာနှင့် သိသောနာမ်ခန္ဓာ နှစ်မျိုး၏ သဘာဝသဘော၊ . လက္ခဏာအမှန်ကို သိမြင်နားလည်စေလိုသော စေတနာ—

(ခ) လူအဖြစ် ဖွဲ့စည်း၊ ရပ်တည်၊ လှုပ်ရှား၊ ပြောင်းလဲနေသော ဖြစ်သောရုပ်ခန္ဓာနှင့် သိသောနာမ်ခန္ဓာ နှစ်မျိုးတို့၏ သဘာဝသဘော၊ လက္ခဏာအမှန်ကို သိမြင်နားလည်ခြင်းဖြင့် အသိမှား အမြင်မှား နားလည်မှုအမှားများမှ လွတ်မြောက်စေလိုသော စေတနာ—

(ဂ) လူအဖြစ်ဖွဲ့စည်း၊ ရပ်တည်၊ လှုပ်ရှား၊ ပြောင်းလဲမှု သဘာဝသဘော၊ လက္ခဏာအမှန်ကို သိမြင်နားလည်ခြင်းအားဖြင့် ကိုယ်အပင်ပန်းခံရမှု၊ စိတ်အဆင်းရဲခံရမှုအပေါင်းမှ လွတ်မြောက်ပြီး ကိုယ်၏ချမ်းသာခြင်း၊ စိတ်၏ငြိမ်းချမ်းခြင်းဖြစ်သော ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါး ငြိမ်းအေးချမ်းသာမှုကို ခံစားရစေချင်သော စေတနာများသည် ဤကျမ်းကို လေ့လာဖတ်ရှုသူများအား အကျိုးခံစားရလိမ့်မည်ဟု ကျွန်ုပ်အလေးအနက် ယုံကြည်ပါသည်။

ဦးအောင်သန်း

အောင်ဗောဓိ

၁၉၉၀-ခုနှစ်၊ မတ်လ (၇)ရက်

INTRODUCTION

This three-language Abhidhammattha Sanghaha treatise, by U Thant Zin (Thazin-Ni) aims to clarify corporeal group (Rupa-Khandha) and mind-group (Nama-Khandha) as they co-relate and change in all types of beings. By presenting this well-known treatise in four alphabetical forms, he has attempted for the benefit of all readers. The author hopes that all may understand:-

(a) All human beings, possessing body-group and mind-group take their own nature (Sabhava) and charecterictic (Lakhana).

(b) All societies, as they appear, move, change, can eradicate illusions and wrong views by studying and knowing corporeality and mentality with their respective nature and change. Everything is in a flux.

(c) By understanding these universal features of arisings and disappearings of mind-body aggregates (Khandhas), one can attain bodily and mental peace and supreme happiness of insight. These noble aims have been notable and I wish to recommend all well-wishers to deeply read this book till they attain beneficial results as desired by the author.

U Aung Than
Aung Bodhi

7 March 1990

BUDDHA AND HIS ABHIDHAMMA

The Buddha was a human being.He was born as a man, lived and taught as a man who attained full Enlightenment and final Deliverance, through his own effort.

His personal name was Siddhattha, and his clan name was Gotama. He was born in 623 B.C.at Lumbini Park near Kapilavastu, now known as Padiera in the country of Modern Nepal. His father was Suddhodana and ruled the Kingdom of Sakkyas. His mother was Queen Maya.

At the age of sixteen Prince Siddhattha was married to his cousin , Yasodhara, the daughter of Suppabuddha; the kings of Devadaha, and they had a son named, Rahula.

For nearly thirteen years, Siddhatta led the life of a Sakkyan Prince and lived in great luxury. In his twenty-ninth years, however, the truth gradually dawned upon him. He relised that all with out exception were subject to birth,old,decay and death.

For six years, Siddhattha Gotama wandered in search of Truth and Peace.

Having this invaluable experience he finally decided to follow an independent course avoiding the two extremes of self-indulgence and self-mortification.

So he went on his own way and discovered the new path, the middle path.

He finally attained perfect Enlightenment and thus became th Buddha at the age of thirty-five, under the Bodhi tree, on the bank of the river Neranjara near Gaya in Bihar, in 588 B.C.

Buddha went up to Tavatimsa, to preach the Abhidhamma to his mother, Santussita deva.

He expounded the Dhama, Tipitaka (Three Basket, Sutta, Vinay and Abhidhamma, which contain the essence of the Buddha's Teach ing.

(A) Abhidhamma consists of all the basic doctrine of Buddhism.

(B) Abhidhamma means the expansion, enlarged treatment, exposition in detail of the Dhamma.

(C) Abhidhamma is doctrine, the third section of the Tipitaka consisting of the seven books:Dhammasangami, Vibhanga, Dhatukatha, Puggalapannatti, Kathavatthu, Yamaka and Palthana.

From that day, for forty-five years, he taught all classes of men and women.

(For the purpose of glossory on this, an appendix THE PALI BUDDHIST SCRIPTURES is applied on page 8 - 26)

THE PĀḶI ALPHABET
IN BURMESE AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

a ā i ī u ū e o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

ka	kha	ga	gha	ṅa
ca	cha	ja	jha	ña
ta	ṭha	ḍa	ḍha	ṇa
ta	tha	da	dha	na
pa	pha	ba	bha	ma

ya ra la va sa ha ḷa ṁ

VOWELS IN COMBINATION

ka	kā	ki	kī	ku	kū	ke	ko
kha	khā	khi	khī	khu	khū	khe	kho

ā = ā; ° = i; ° = ī; = u; = ū; = e; = o

1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

CONJUNCT-CONSONANTS

kka	ñca	dva	mba
kkha	ñcha	dhya	mbha
kya	ñja	dhva	mma
kri	ñjha	nta	mya
kla	ṭṭa	ntva	mha
kva	ṭṭha	ntha	yya
khya	ḍḍa	nda	yha
khva	ḍḍha	ndra	lla
gga	ṇṭa	ndha	lya
ggha	ṇṭha	nna	lha
gya	ṇḍa	nya	vha
gra	ṇṇa	nha	sta
ṅka	ṇha	ppa	stra
ṅkha	tta	ppha	sna
ṅga	ttha	pya	sya
ṅgha	tva	pla	ssa
cca	tya	bba	sma
ccha	tra	bbha	sva
jja	dda	bya	hma
jjha	ddha	bra	hva
ñña	dya	mpa	lha
ñha	dra	mpha	

ABSTRACT OF CONTENTS

PART I

Compendium of Consciousness

§ 1. The Four Ultimate Categories.

(1) Consciousness as experienced in Kāmaloka.

§ 2. Types of Immoral Consciousness . . . 12

§ 4. Resultant Consciousness (from past ill deeds) . 7

Resultant Consciousness (from past good deeds) . 8

Inoperative Consciousness (as to future result) . 3

18

§ 5. Consciousness of the Beautiful.

§ 6. Great Types of Moral Consciousness . . . 8

Great Types of Moral Consciousness, resultants 8

Great Types of Inoperative Consciousness . . 8

(2) Consciousness as experienced in Rūpaloka.

§ 8. Moral Consciousness in jhāna's . . . 5

Moral Consciousness resultants of jhāna . . . 5

Inoperative consciousness in jhāna's . . . 5

(3) Consciousness as experienced in Arūpaloka.

§ 10. Moral Consciousness in arūpa-jhāna's . 4

Moral Consciousness resultants of arūpa-jhāna's 4

Inoperative Consciousness in arūpa-jhāna's . . 4

(4) Transcendental Consciousness.

§ 12 Path-Consciousness 4

Fruition-Consciousness 4

59

(12 + 18 + 59 = 89)

မာတိကာ

၁ စိတ်ပိုင်းမြန်မာပြန်			စာမျက်နှာ
ပဏာဝါနှင့် ပဋ္ဌိညာဉ်	....	....	၁ – ၁
ပရမတ္ထတရား (၄)ပါး	....	....	၁ – ၁
စိတ် (၄)မျိုး	....	....	၁ – ၂
ကာမစိတ် (၅၄)ပါး	....	....	၁ – ၂
– အကုသိုလ်စိတ် (၁၂)ပါး		....	၁ – ၂
– အဟိတ်စိတ် (၁၈)ပါး		....	၁ – ၅
– ကာမာဝစရစိတ် (၂၄)ပါး		....	၁ – ၈
ရူပါဝစရစိတ် (၁၅)ပါး	....	....	၁ – ၁ ၁
အရူပါဝစရစိတ် (၁၂)ပါး	....	....	၁ – ၁ ၄
လောကုတ္တရာစိတ် (၈)ပါး	....	....	၁ – ၁ ၆
ဇောတ်တူစိတ်မျှား	....	....	၁ – ၁ ၈
ဘုံတူစိတ်မျှား	....	....	၁ – ၁ ၈
စိတ်အကျယ် (၁၂၁) ဖြစ်ပုံ	....	....	၁ – ၁ ၈
စိတ်အကျယ်ဇောတ်ခွဲပုံ	....	....	၁ – ၂ ၂

"မြန်မာစာကို အဘယ်ကြောင့် သင်ကြားရန် လိုအပ်သနည်း"

သုံးဘာသာသင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းကို အင်္ဂလိပ်လို ရှင်းလင်းတင်ပြခြင်းထက် မြန်မာဘာသာဖြင့် ရှင်းလင်းတင်ပြရခြင်းက လေ့လာလိုက်စားကြသော ပဋ္ဌာန်းမျှားအမှီ မူရင်းပါဠိ အရင်းခံသဘော တရားများကို သဘာဝကျကျ အနီးစပ်ဆုံး ထိထိမိမိ တိတ်ကျကျ သိစေလိုသော စေတနာ ကြောင့်သာ ဖြစ်ပါသည်။

"သတင်းကောင်းတစ်ပုဒ်"

မြန်မာစာ ဖတ်တတ်ရန် မခက်ပါ။

တစ်လနှင့် စာရေးစာဖတ် တတ်လာမည်။

နိုင်ငံခြားသားများ မြန်မာစာကို လေ့လာဆည်းပူး တတ်မြောက်လိုသူများအဖို့ မလွယ်ကူ လှသော်လည်း ယခုတီထွင်လိုက်သော နည်းစနစ်သစ် အထောက်အကူဖြင့် တစ်လနှင့် စာရေး စာဖတ်တတ်နိုင်သည်။

ဥပမာ။ ။ယခင်က မြန်မာပြည်တွင် စာရေးစာဖတ် အမြန်ဆုံးတတ်မြောက်သော "အ-သုံးလုံး"နည်းဖြင့် သင်ကြားတတ်မြောက်ကြသည်မှာ ကမ္ဘာက အသိပင်ဖြစ်သည်။

"Why the Myanmar language is required to be learnt?"

Instead of explaining this thesis in English it is better to present in Myanmar as it will be helpful to the readers to appreciate the original "Pali". That is our sincere good wish for those who take up this subject.

"A Good Piece of Imformation"

It is not difficult to learn Myanmar Language.

It could be learnt in a month's time.

It may be difficult for foreigners and those who wish to learn Myanmar language. With this new technique one could learn the reading and writing within a month.

For example, it has been known throughout the world that reading and writing has been learnt by the " Three R " system.

ABHIDHAMMATTHA-SANGAHA

An Outline of Buddhist Philosophy

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa!

CHAPTER I

Citta-Saṅgaha-Vibhāgo

DIFFERENT TYPES OF CONSCIOUSNESS

Paṇāma Pubbikā Pattiṇṇā

1 *Sammāsambuddhamatulaṁ — sasaddhammaganuttamaṁ*
Abhivādiya bhāsissaṁ — Abhidhammatthasaṅgahaṁ

Cattāro Paramatthā Cittassa Uddeso

2 *Tattha vutt' ābhidhammatthā—catuddhā paramatthato*
Cittaṁ cetasikaṁ rūpaṁ—Nibbānam' iti sabbathā.

Bhumibhedo Catubbhidho

3 *Tattha Cittaṁ tāva catubbidhaṁ hoti*:—i. *Kāmāvacaraṁ*, ii. *Rūpāvacaraṁ*, iii. *Arūpāvacaraṁ*, iv. *Lokuttaraṁ c'āti.*

Dvadasa Akusala Cittāni

Aṭṭha Lobha Sahagata Cittāni

4 *Tattha katamaṁ Kāmāvacaraṁ?*

1. Somanassa-sahagataṁ, diṭṭhigatasampayuttaṁ, asaṅkhārikam ekaṁ,

2. Somanassa-sahagataṁ, diṭṭhigatasampayuttaṁ, sasaṅkhārikam' ekaṁ,

3. Somanassa-sahagataṁ, diṭṭhigatavippayuttaṁ, asaṅkhārikam ekaṁ.

4. Somanassa-sahagataṁ, diṭṭhigatavippayuttaṁ, sasaṅkhārikam ekaṁ,

5. Upekkhāsahagataṁ, diṭṭhigatasampayuttaṁ, asaṅkhārikam ekaṁ,

6. Upekkhāsahagataṁ, diṭṭhigatasampayuttaṁ, sasaṅkhārikam ekaṁ,

7. Upekkhāsahagataṁ, diṭṭhigatavippayuttaṁ, asaṅkhārikam ekaṁ,

8. Upekkhāsahagataṁ, diṭṭhigatavippayuttaṁ, sasaṅkhārikam ekaṁ' ti.

imāni aṭṭha'pi Lobhasahagatacittāni nāma.

Dve Paṭigha Sampayutta Cittāni

5 *9. Domanassasahagataṁ paṭighasampayuttaṁ asaṅkhārikam ekaṁ,*

10. Sasaṅkhārikam ekan'ti

imāni dve'pi Paṭighasampayuttacittāni nāma.

Dve Momūha Cittāni

6 *11. Upekkhāsahagataṁ vicikicchāsampayuttaṁ ekaṁ,*

12. Upekkhāsahagataṁ uddhaccasampayuttaṁ ekan'ti

imāni dve'pi Momūhacittāni nāma.

Nigamanaṁ

7 *Icce'vaṁ sabbathā'pi dvādasākusala-cittāni samattāni.*

8 *Aṭṭhadhā lobhamūlāni—dosamūlāni ca dvidhā*
Mohamūlāni ca dve'ti—dvādasākusalā siyuṁ.

Aṭṭharasa Ahetuka Cittāni

Satta Akusala Vipāka Cittāni

9 (1) *Upekkhāsahagataṁ cakkhuviññāṇaṁ; tathā*, (2) *Sotaviññāṇaṁ*, (3) *Ghāṇaviññāṇaṁ*, (4) *Jivhāviññāṇaṁ*, (5) *Dukkhasahagataṁ Kāyaviññāṇaṁ*, (6) *Upekkhāsahagataṁ Sampaticchanacittaṁ*, (7) *Upekkhāsahagataṁ Santīraṇacittaṁ'c'āti.*

Imāni satta'pi Akusala Vipāka Cittāni nāma.

Aṭṭha Kusala Vipākā Hetuka Cittāni

10 (8) *Upekkhāsahagataṁ kusalavipākaṁ cakkhuviññāṇaṁ; tathā*, (9) *Sotaviññāṇaṁ*, (10) *Ghāṇaviññāṇaṁ*, (11) *Jivhaviññāṇaṁ*, (12) *Sukhasahagataṁ Kāyaviññāṇaṁ*, (13) *Upekkhāsahagataṁ Sampaticchanacittaṁ*, (14) *Somanassasahagataṁ Santīraṇacittaṁ*, (15) *Upekkhāsahagataṁ Santīraṇacittaṁ c'āti.*

Imāni aṭṭha'pi Kusalavipāk'āhetukacittāni nāma.

Tīni Ahetuka Kriya Cittāni

11 (16) *Upekkhāsahagataṁ Pañcaddvārāvajjanacittaṁ; tathā*

(17) *Manodvārāvajjanacittaṁ*, (18) *Somanassasahagataṁ Hasituppādacittaṁ c'āti.*

Imāni tīni'pi Ahetuka-Kiriya Cittāni nāma.

Nigamanaṁ

12 *Icc'evaṁ sabbathā'pi aṭṭhārasāhetukacittāni samattāni*

Saṅgaha Gāthā

13 *Sattākusalapākāni—Puññapākāni aṭṭhadhā*
Kriyācittāni tīni'ti—Aṭṭhārasa Ahetukā.

Sobhana Cittāni

14 *Pāpāhetukamuttāni—Sobhanāni'ti vuccare*
Ek'ūnasaṭṭhicittāni—aṭh'ekanavuti'pi vā

Catuvīsati Kāmāvacara Sobana Cittāni

Aṭṭha Kāmāvacara Kusala Cittāni

15 *1. Somanassa-sahagataṁ ñāṇasampayuttaṁ asaṅkhārikam ekaṁ,*

2. Somanassa-sahagataṁ ñāṇasampayuttaṁ sasaṅkhārikam ekaṁ,

3. Somanassa-sahagataṁ ñāṇavippayuttaṁ asaṅkhārikam ekaṁ,

4. Somanassa-sahagataṁ ñāṇavippayuttaṁ sasaṅkhārikam ekaṁ,

5. Upekkhā-sahagataṁ ñāṇasampayuttaṁ asaṅkhārikam ekaṁ,

6. Upekkhā-sahagataṁ ñāṇasampayuttaṁ sasaṅkhārikam ekaṁ,

7. Upekkhā-sahagataṁ ñāṇavippayuttaṁ asaṅkhārikam ekaṁ,

8. Upekkhā-sahagataṁ ñāṇavippayuttaṁ sasaṅkhārikam' ekan' ti

Imāni aṭṭha' pi Kāmāvacarakusalacittāni nāma.

Aṭṭha Kāmāvacara Vipāka Cittāni

16 *9. Somanassa-sahagataṁ ñāṇasampayuttaṁ asaṅkhārikam ekaṁ.*

10. Somanassa sahagataṁ ñāṇasampayuttaṁ sasaṅkhārikam ekaṁ,

11. Somanassa-sahagatam ñānavippayuttam asankhārikam ekam,
12. Somanassa-sahagatam ñānavippayuttam sasankhārikam ekam,
13. Upekkhā-sahagatam ñānasampayuttam asankhārikam ekam,
14. Upekkhā-sahagatam ñānasampayuttam sasankhārikam ekam,
15. Upekkhā-sahagatam ñānavippayuttam asankhārikam ekam,
16. Upekkhā-sahagatam ñānavippayuttam sasankhārikam ekan'ti.
Imāni attha'pi Sahetuka-kāmāvacara-vipākacittāni nāma.

Aṭṭha Kāmāvacara Kriya Cittāni

17 *17. Somanassa-sahagatam ñānasampayuttam asankhārikam ekam,*
18. Somanassa-sahagatam ñānasampayuttam sasankhārikam ekam,
19. Somanassa-sahagatam ñānavippayuttam asankhārikam ekam,
20. Somanassa-sahagatam ñānavippayuttam sasankhārikam ekam,
21. Upekkhā-sahagatam ñānasampayuttam asankhārikam ekam,
22. Upekkhā-sahagatam ñānasampayuttam sasankhārikam ekam,
23. Upekkhā-sahagatam ñānavippayuttam asankhārikam ekam,
24. Upekkhā-sahagatam ñānavippayuttam sasankhārikam ekan'ti,
Imāni attha'pi Sahetuka Kamavacara-kriyacittāni nāma

Nigamanaṁ

18 *Icce' vam sabbatha pi catuvisati Sahetuka kama vacara-kusala- vipaka kriya cittani samattani*

Saṅgaha Gāthā

19 *Vedanā-ñāna-sankhāra—bhedena catuvisati*
Sahetū-kāmāvacara—puññapākakriyā matā

Satu Paññāsa Kāmāvacara Cittāni

20 *Kāme tevisapākāni—puññā'puññāni visati*
Ekādasa kriyā c'āti—catupaññāsa sabbathā.

Panarasa Rūpāvacara Cittāni

Pañca Rūpāvacara Kusala Cittāni

21 *1. Vitakka-Vicāra-Pīti-Sukh 'Ekaggatā-sahitam Pathamajjhāna-Kusalacittam.*
2. Vicāra-Pīti-Sukh 'Ekkaggatā-sahitam Dutiyajjhāna-Kusalacittam,
3. Pīti-Sukh 'Ekaggatā-sahitam Tatiyajjhāna-Kusalacittam,
4. Sukh 'Ekaggatā-sahitam Catutthajjhāna-Kusalacittam,
5 Upekkh 'Ekaggatā-sahitam Pañcamajjhāna-Kusalacittan c'āti.
Imāni pañca 'pi Rūpāvacara-Kusalacittāni nāma.

Pañca Rūpāvacara Vipāka Cittani

22 *1 Vitakka-Vicāra-Pīti-Sukh 'Ekaggatā-sahitam Pathamajjhāna-Vipākacittam,*
2 Vicāra-Pīti-Sukh 'Ekaggatā-sahitam Dutiyajjhāna-Vipākacittam,
3. Pīti-Sukh 'Ekaggatā-sahitam Tatiyajjhāna-Vipākacittam,
4. Sukh 'Ekaggatā-sahitam Catutthajjhāna-Vipākacittam,
5. Upekkh 'Ekaggatā-sahitam Pañcamajjhāna-Vipākacittan c'āti.
Imāni pañca 'pi Rūpāvacara-Vipākacittāni nāma.

Pañca Rupavacara Kriya Cittani

23 *1. Vitakka-Vicāra-Pīti-Sukh 'Ekaggatā-sahitam Pathamajjhāna-Kriyacittam,*
2. Vicāra-Pīti-Sukh 'Ekaggata-sahitam Dutiyajjhāna-

3. Pīti-Sukh 'Ekaggatā-sahitam Tatiyajjhāna-Kriyacittam,
4. Sukh 'Ekaggatā-sahitam Catutthajjhāna-Kriyacittam,
5. Upekkh 'Ekaggatā-sahitam Pañcamajjhāna-Kriyacittan c'āti.
Imāni pañca 'pi Rūpāvacara-Kriyacittāni nāma.

Nigamanaṁ

24 *Icc'evam sabbathā'pi pannarasa Rūpāvacara Kusala-Vipāka-Kriyacittāni samattāni.*

Saṅgaha Gāthā

25 *Pañcadhā jhānabhedena—rūpāvacaramānasam*
Puññapākakriyābhedā—tam pañcadasadhā bhave.

Dvādasa Arupāvacara Cittāni

Cattāri Arūpavacara Kusala Cittāni

26 *(1) Ākāsānañcāyatanakusalacittam, (2) Viññānañcāyatanakusalacittam, (3) Ākiñcannāyatanakusalacittam, (4) N'eva saññā N'āsaññāyatanakusalacittan, c'āti.*
Imāni cattāri'pi Arūpāvacarakusalacittāni nāma.

Cattāri Arūpāvacara Vipāka Cittāni

27 *(5) Ākāsānañcāyatanavipākacittam, (6) Viññanañcāyatanavipākacittam, (7) Ākiñcaññāyatanavipākacittam.*
(8) N'eva saññā N'āsaññāyatanavipākacittan c'āti.
Imāni cattāri'pi Arūpāvacaravipākacittāni nāma.

Cattari Arupavacara Kriya Cittāni

28 *(9) Ākāsānañcāyatanakriyācittam, (10) Viññānañcāyatanakriyācittam, (11) Ākiñcaññāyatanakriyācittam, (12) N'eva saññā N'āsaññāyatanakriyācittan c'āti.*
Imāni cattāri'pi Arūpāvacarakriyacittāni nāma.

Nigamanaṁ

29 *Icc'evam sabbathā'pi dvādasa Arūpāvacara-Kusala Vipāka-Kriyacittāni samattāni.*

Saṅgaha Gāthā

30 *Ālambanappabhedhena—catudhā'ruppamānasaṁ*
Puññapākakriyābhedā—puna dvādasadhā ṭhitaṁ.

Aṭṭha Lokuttara Cittāni

Cattāri Magga Cittāni

31 *(1) Sotāpattimaggacittaṁ, (2) Sakadāgāmimaggacittaṁ,*
(3) Anāgāmimaggacittaṁ, (4) Arahattamaggacittañ c'āti-
imāni cattāri'pi Lokuttarakusalacittāni nāma.

Cattāri Phala Cittāni

32 *(5) Sotāpattiphalacittaṁ, (6) Sakadāgāmiphalacittaṁ,*
(7) Anāgāmiphalacittaṁ, (8) Arahattaphalacittañ c'āti-
imāni cattāri'pi Lokuttaravipākacittāni nāma.

Nigamanaṁ

Icce'vaṁ sabbathā'pi aṭṭha Lokuttara-Kusala-Vipāka-
cittāni samattāni.

Saṅgaha Gāthā

34 *Catummaggapphedhena—catudhā kusalaṁ tathā*
Pākaṁ tassa phalattā'ti—aṭṭhadhā'nuttaraṁ mataṁ.

Saṅkhepa Vasena Ekūnanavuti Cittāni

Jati Vasema Saṅgaho

35 *Dvādasākusalān'evaṁ—kusalān'ekavisati*
Chattiṁs'eva vipākāni—kriyacittāni visati.

Bhumi Vasena Saṅgaho

36 *Catupaññāsadhā kāme—Rūpe pannaras'īrave*
Cittāni dvādas' Āruppe—aṭṭhadhā'nuttare tathā.

37 *Iṭṭhaṁ'ekūna navuti—ppebhedhaṁ pana mānasaṁ*
Ekavīsasataṁ v'ātha—vibhajanti vicakkhanā.

Vitthāra Vasena Ekavīsasataṁ Cittaṁ

38 *Kathaṁ'ekūna navutividhaṁ cittaṁ ekavīsasataṁ hoti?*

Vitthāra Vasena Cattālīsa Lokuttara Cittāni

Pañca Sotāpatti Magga Cittāni

(1) Vitakka—vicāra-pīti-sukh' ekaggatā-sahitaṁ Paṭ-
hamajjhāna-Sotāpattimagga cittāṁ,

(2) Vicāra-pīti-sukh'ekaggatā-sahitaṁ Dutiyajjhāna-So-
tāpattimaggacittaṁ,

(3) Pīti-sukh'ekaggatā-sahitaṁ Tatiyajjhāna-Sotāpatti-
maggacittaṁ,

(4) Sukh'ekaggatā-sahitaṁ Catutthajjhāna Sotāpatti-
maggacittaṁ,

(5) Upekkh-ekaggatā-sahitaṁ Pañcamajjhāna Sotāpatti-
maggacittañ c'āti.

Imāni pañca'pi Sotāpattimaggacittāni nāma.

Samavisati Magga Cittāniceva, Tatha Phala Cittāni

39 *Tathā Sakadāgāmimagga, Anāgāmimagga, Arahatta-*
maggacittañ c'āti samavīsati maggacittāni. Tathā phala-
cittāni c'āti samacattālīsa Lokuttaracittāni bhavanti'ti.

Saṅgaha Gāthā

40 *Jhānangayogabhedhena—katv'ekekan tu pañcadhā*
Vuccatā'nuttaraṁ cittaṁ—cattālīsavidhanti ca.

Lokiya Lokuttara Jhāna Cittāni

41 *Yathā ca rupāvaccaraṁ—gayhatā'nuttaraṁ tathā*
Pathamādijhānabhedo—aruppañcā'pi pañcame

42 *Ekadasavidhaṁ tasma—pathamādikam'iritaṁ*
Jhānam'ekekam'ante tu—tem'ātavidhaṁ bhave.

Vitthāra Vasena Kusalavipākāni Ceva, cittañca

43 *Sattatiṁsavidhaṁ puññaṁ—dvipaññāsavidhaṁ tathā*
Pākam'iccāhu cittāni—ekavīsasataṁ budhā'ti.

Citta Paricchedassa Nigamanaṁ

Iti Abhidhammatthasangahe Cittasangahavibhāgo nāma
Paṭhamo Paricchedo.

"ဘာသာရေးတရားမှသည် သဘာဝတရားဆီသို့"

"ထာဝရငြိမ်းချမ်းသော ပရမတ္ထတရား"

ကျွန်စာအုပ်သည် ဘာသာမရွေး လူမျိုးမရွေး လူတိုင်းအတွက် ရည်ညွှန်းသည်။

ဘာသာမရွေး လေ့လာလိုက်စားဖတ်သော သဘာဝတရားပင်ဖြစ်သည်။

သဘာဝတရား(ပရမတ္ထတရား)ကို [illegible]သားသည်ရှေ့ သဘောမပေါက်သေးသည်ရှေ့ ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါး ဆင်းရဲသောဒုက္ခအပေါ် [illegible]နှင့် [illegible]ခံနေကြရမည် တွေ့ကြုံလာသော ဆင်းရဲသောဒုက္ခကိုလည်း ကြံ့ကြံ့ခံနိုင်ရည်မရှိသည့်အတွက် ဆင်းရဲဒုက္ခပင်လယ်တွင် မျောနေကြရမည်သာ အမှန်တကယ်ပင်ဖြစ်သည်။

သဘာဝတရား (ပရမတ္ထတရား)သည် အမှန်တကယ်ရှိနေသော်လည်း အဆွေတော်နှင့်မရင်းနှီးခဲ့ကြသဖြင့် ဆင်းရဲဒုက္ခပင်လယ်ဝေ့ကြရသည်၊စိတ်ဆင်းရဲ ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း ကြီးစွာပြစ်ခဲ့ကြရသည်။

အဆွေသည် သဘာဝတရား (ပရမတ္ထတရား)ကို ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်သိရှိကျင့်ကြံ အားထုတ်ထားလျှင် ကိုယ်၏ ငြိမ်းချမ်းသာယာခြင်း စိတ်၏ငြိမ်းချမ်းသာယာခြင်းကို ထာဝစဉ်ပေးနိုင်စွမ်းရှိသဖြင့် လူဖြစ်ကျိုးနပ်မည် လူဖြစ်ရသည်ကို ကျေနပ်နှစ်သိမ့်မည် ဖြစ်သည်။

အဆွေသည် မည်သည့်ဘာသာကို ကိုးကွယ်ကိုးကွယ် သဘာဝတရားကို လက်ဆုပ်လက်ကိုင် ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် သိထားဖို့ တတ်ထားဖို့ လိုမည်ဖြစ်သည်။

သုံးဘာသာသင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းသည် မည်သည့်ဘာသာဝင်မဆို သိသင့်သိထိုက်သော အသိနှင့် ပညာရပ်ကို ထောက်ပြဖွဲ့ဖြိုးစေသောကျမ်းဖြစ်သည်။

"From Religion to the Natural Law"

"The Natural Realism Law is the Eternal Peace"

This book of thesis has a reference for every regardless of Religion or Nationality.

Everyone should also study it without any Religious Sentiments.

Everyone should always confront mental or physical sufferings if one does not really understand the laws of Natural Realism. And also would not be able to face these sufferings resolutely would be drifting in the sea of sufferings.

Although the Law of Natural Realism is always existing you have been bearing all these sufferings because you are not intimate with its laws. So, you have suffered greatly mentally and physically.

If you come to know the Law of Natural Realism thoroughly and would practise it according to its principles, as it could give you the eternal happiness and mentally and phsically, you would become satisfied for being born as a human being.

Whatever religion you may profess, you should fully understand the Laws of Natural Realism.

This book of thesis on the Law of Natural Realism written in three languages has pointed out the theory and practice in full and should be studied by anyone irrespective of any Race or Religion.

A COMPENDIUM OF BUDDHIST PHILOSOPHY

HONOUR TO THE EXALTED ONE, THE ARAHANT BUDDHA SUPREME!

PART I

COMPENDIUM OF CONSCIOUSNESS

§ 1. *Introductory.*

The peerless very Buddha, with the Law
Of Righteousness and the Fraternity
Of worth supreme, with reverence I salute.
Now will I speak in summaries concise
Of things in Abhidhamma-lore contained.

These things are set forth, in their ultimate sense,[1]
As Categories Four—first, Consciousness;
Next, Mental Properties; then Qualities
Material, Bodily; Nibbana last.

[1] Paramatthato is explained by the Ceylon Commentator as sammutim thapetvā, nibbattita-paramatthavasena —'in the ultimate sense of things (springing into being as facts), as abstracted from [or divested of] names.'

အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ

ဒုတိယပိုင်းပြန်မာပြန်

ပဏာမနှင့် ပဋ္ဌိညာဉ်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ပဏာမပုဗ္ဗကာပဋ္ဌိညာ

၁။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ-မတုလံ၊
သ သဒ္ဓမ္မ ဂဏုတ္တမံ၊
အဘိဝါဒိယ ဘာသိဿံ၊
အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂဟံ။

၁။ အနုလုဒ္ဓါအမည်ရှိသော တပည့်တော်သည် သူတော်ကောင်းတို့၏ တရားတော်၊ မြတ်သောအရိယာသံဃာတော်အပေါင်းနှင့်တကွ အတု မရှိသော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားကို ရိုသေစွာ ရှိခိုးရှိ၍ အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂြိဟ်ကျမ်းကို မိန့်ဆို တိတ်ဝှက် စီရင်ပြုစုပေအုံ့။

ပရမတ္ထတရား (၄)ပါး

စတ္တာရော ပရမတ္ထာ

၂။ တတ္ထ ဝုတ္တာ-ဘိဓမ္မတ္ထာ၊
စတုဓာ ပရမတ္ထတော၊
စိတ္တံ, စေတသိကံ, ရူပံ,
နိဗ္ဗာန-မိတိ သဗ္ဗထာ။

၂။ ထိုအဘိဓမ္မာ ခုနစ်ကျမ်းဌ် မြတ်စွာဘုရား ဟောအပ်ကုန်သော အဘိဓမ္မာ၏ အနက်တို့သည် မုချဆတ်ဆတ်ပရမတ်အားပြင့် စိတ်, စေတ-သိက်, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်-ဟူ၍ အချင်းခပ်သိမ်း လေးမျိုးရှိပေ၏။

Of these, first, Consciousness is fourfold, to wit:

1. Consciousness as experienced in Kāmaloka.[2]
2. Consciousness as experienced in Rūpaloka.
3. Consciousness as experienced in Arūpaloka.
4. Transcendental (supramundane) Consciousness.

[2] Kāmāvacaraṇ cittaṇ, etc. The first compound is derived from kāme avacaratiti —'that which moves about in, haunts, frequents the kāmaloka,' and is applied to all classes of kāma-consciousness, whether of experience on occasion of sense-stimulation, or of representative cognition, volition, etc.

1. Of Consciousness as experienced in Kāmaloka.

Of these four, what is consciousness as experienced in Kāmaloka?

§ 2. *Types of Immoral Consciousness.*

There are eight classes of consciousness rooted in appetite[1] to wit:

1. Automatic[2] consciousness, accompanied by joy[3] and connected with error.[4]
2. Volitional consciousness, accompanied by joy and connected with error.
3. Automatic consciousness, accompanied by joy and disconnected from error.
4. Volitional consciousness, accompanied by joy and disconnected from error.
5. Automatic consciousness, accompanied by hedonic indifference[1] and connected with error.
6. Volitional consciousness, accompanied by hedonic indifference and connected with error.
7. Automatic consciousness, accompanied by hedonic indifference and disconnected from error.
8. Volitional consciousness, accompanied by hedonic indifference and disconnected from error.

၃။ တတ္ထ စိတ္တံ တာဝ စတုဗိဓံ ဟောတိ ကာမာဝစရံ, ရူပါဝစရံ, အရူပါဝစရံ, လောကုတ္တရဉ္စေ-တိ။

၃။ ထိုပရမတ္ထတရား လေးပါးတို့တွင် ပထမဦးစွာ စိတ်သည် ကာမာဝစရစိတ်, ရူပါဝစရစိတ်, အရူပါဝစရစိတ်, လောကုတ္တရာစိတ် ဟူ၍ လေးပါးအားပြားရှိ၏။

ဒ္ဒါဒသ အကုသလစိတ္တာနိ

အဋ္ဌ လောဘသဟဂတစိတ္တာနိ

ကာမစိတ် (၅)ပါး

ကာမစိတ် (၂၄)ပါး

လောဘမူစိတ် (၈)ပါး

၄။ ထိုစိတ်လေးမျိုးတို့တွင် အဘယ်စိတ်သည် ကာမာဝစရစိတ်မည်ပေသနည်း။ (ကာမဘုံ၌ ကျက်စားသော ဖော်ပြလတ္တံ့ပါ စိတ် ၅၄-မျိုးတို့သည် ကာမာဝစရစိတ်တို့ မည်ကုန်၏။)

၄။ တတ္ထ ကတမံ ကာမာဝစရံ။ သောမနဿ သဟဂတံ ဒိဋ္ဌိဂတ သမ္မယုတ္တံ အသङ်္ခါရိက-မေကံ, သသङ်္ခါရိက-မေကံ, သောမနဿ သဟဂတံ ဒိဋ္ဌိဂတ ဝိပ္ပယုတ္တံ အသङ်္ခါရိက-မေကံ, သသङ်္ခါရိက-မေကံ, ဥပေက္ခာ သဟဂတံ ဒိဋ္ဌိဂတ သမ္မယုတ္တံ အသङ်္ခါရိက-မေကံ, သသङ်္ခါရိက-မေကံ, ဥပေက္ခာ သဟဂတံ ဒိဋ္ဌိဂတ ဝိပ္ပယုတ္တံ အသङ်္ခါရိက-မေကံ, သသङ်္ခါရိကမေက-န္တိ၊ ဣမာနိ အဋ္ဌပိ လောဘ သဟဂတ စိတ္တာနိ နာမ။

–	သောမနဿသဟဂတ်	ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်	အသङ်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။
–	″	″	သသङ်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။
–	″	ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်	အသङ်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။
–	″	″	သသङ်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။
–	ဥပေက္ခာသဟဂတ်	ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်	အသङ်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။
	″	″	သသङ်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။
–	″	ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်	အသङ်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။
–	″	″	သသङ်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။

ဤစိတ် (၈) ပါးတို့သည် လောဘသဟဂတ်စိတ်တို့မည်ကုန်၏။

Now kāma is either (1) that which desires (kāmetīti kāmo), or that which is desired (kāmiyatīti kāmo). The latter may refer to the pleasures derived from sense, or to the eleven grades of Kāmaloka life, where such pleasures prevail. And these eleven consist in four infra-human forms of existence—purgatory, the animal world, etc.,—in birth as man, and in the six lower heavens of devas. Hence there is in Western languages no one adequate word for kāmāvacara or kāmaloka, and we have decided to retain this and, for equivalent reasons, the names of the other loka's.

[1] Lit., 'accompanied by.' In ethical treatment, lobha is more usually rendered by greed or lust. See below p. 4, *n.* 2. On these classes, see *Dh. S.*, §§ 365 *ff.*—Ed.

[2] In *Dh. S.*, §§ 1, 146, etc., only the alternative classes are explicitly distinguished as sasankhārena. The fact that consciousness may be determined by another person, and against the will of the conscious subject, renders the term 'voluntary,' as usually opposed to 'automatic,' inaccurate or, at best, misleading.—Ed.

[3] Somanassa is here of psychological import, meaning simply 'pleasurable feeling *plus* excitement.'

[4] Diṭṭhi, often rendered by 'opinion,' which may be and often is erroneous. *Cf. B. Psy.*, 83, *n.* 1. Micchādiṭṭhi is here implied.

[1] Upekkhā, here implying simply absence of felt pleasure or pain, is to be distinguished from the more complex intellectual and ethical upekkhā, which=tatramajjhattatā, balance of mind, equanimity. Introd. Essay, p. 14. Appendix, Upekkhā.

Next, there are two classes of consciousness rooted in aversion,[2] to wit:

9. Automatic consciousness, accompanied by grief and connected with aversion.

10. Volitional consciousness, accompanied by grief and connected with aversion.

ဒွေ ပဋိဃသမ္ပယုတ္တစိတ္တာနိ

၅။ ဒေါမနဿ သဟဂတံ ပဋိဃ သမ္ပယုတ္တံ အသင်္ခါရိက-မေကံ, သသင်္ခါရိက-မေက-ဿ ဣမာနိ ဒွေပိ ပဋိဃ သမ္ပယုတ္တ စိတ္တာနိ နာမ။

ဒေါသမူစိတ် (၂)ပါး

၅။–ဒေါမနဿသဟဂုတ် ပဋိဃသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ် ၁–ခု။
– ″ ″ သသင်္ခါရိကစိတ် ၁–ခု။
ဤစိတ် (၂)ပါးတို့သည် ပဋိဃသမ္ပယုတ်စိတ်တို့မည်ကုန်၏။

Next, there are two classes of consciousness rooted in nescience,[3] to wit:

11. Consciousness accompanied by hedonic indifference and conjoined with perplexity.[4]

12. Consciousness accompanied by hedonic indifference and conjoined with distraction.[5]

ဒွေ မောမူဟစိတ္တာနိ

၆။ ဥပေက္ခာ သဟဂတံ ဝိစိကိစ္ဆာ သမ္ပယုတ္တ မေကံ,
ဥပေက္ခာ သဟဂတံ ဥဒ္ဓစ္စ သမ္ပယုတ္တ မေက-ဿ ဣမာနိ ဒွေပိ မောမူဟ စိတ္တာနိ နာမ။

မောဟမူစိတ် (၂)ပါး

၆။–ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ်စိတ် ၁–ခု။
– ″ ″ ဥဒ္ဓစ္စသမ္ပယုတ်စိတ် ၁–ခု။
ဤစိတ် (၂)ပါးတို့သည် မောဟမူစိတ်တို့မည်ကုန်၏။

[2] Paṭigha, repugnance, a form of dosa, or hate. See *B. Psy.*, p. 109, *n.* 2.—Ed.

[3] Momūhacittāni, confused or muddled consciousness. 'Moha' is used by Buddhist authors as a synonym of avijjā (ignorance). 'Momūha' is derived from the intensive form of the verb muyhati, to be stupefied. The reduplication, as in the case of 'devadevo,' indicates that moha, in these two classes, acts with greater force than the moha present in the foregoing ten classes of consciousness.

[4] Or doubt. On this rendering, see *B. Psy.*, 115 *n.*—Ed.

[5] Uddhacca, the state of being distrait, the opposite of concentration; rendered also by 'flurry' (*Dialogues of the Buddha*, i., p. 82) and 'excitement' (*B. Psy.*, p. 119, *n.*).—Ed.

၄

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂ ခုကို သင်္ကေတဖြင့်ပြပုံ

		လောဘမူစိတ် ၈		ဒေါသမူစိတ် ၂		မောဟမူစိတ် ၂
(၁) ×	(၂) ×	(၃) −	(၄) −	(၅) >	(၁၀) −	(၁၂) −
(၂) ×	(၄) ×	(၆) −	(၈) −	(၁၀) >		

လောဘမူစိတ် ၈ ခု

(၁) × = သောမနဿသဟဂတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ်
(၂) × = " " " သ "
(၃) × = " " ဝိပ္ပယုတ် အ "
(၄) × = " " " သ "
(၅) − = ဥပေက္ခာသဟဂတ် " သမ္ပယုတ် အ "
(၆) − = " " " သ "
(၇) − = " " ဝိပ္ပယုတ် အ "
(၈) − = " " " သ "

၅

ဒေါသမူစိတ် ၂ ခု

(၉) > = ဒေါမနဿသဟဂတ် ပဋိဃသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ်
(၁၀) > = " " သ "

These summed up amount in all to twelve classes of immoral[1] consciousness.

[1] In this translation, kusala and akusala, where not rendered by the more usual 'good' and bad,' are rendered by 'moral' and 'immoral.' *Cf. B Psy.*, lxxxii. *f.*—*Ed.*

၆

မောဟမူစိတ် ၂ ခု

(၁၁) − = ဥပေက္ခာသဟဂတ် ဝိစိကိစ္ဆာ သမ္ပယုတ်စိတ်
(၁၂) − = " ဥဒ္ဓစ္စ "

လောဘမူစိတ် ၈၊ ဒေါသမူစိတ် ၂၊ မောဟမူစိတ် ၂ = ပေါင်းအကုသိုလ်စိတ် ၁၂။

သင်္ကေတများကိုရှင်းပြချက်

× = ဤသင်္ကေတကို သောမနဿဟုမှတ်။ − = ဤသင်္ကေတကို ဥပေက္ခာဟုမှတ်။
> = ဤသင်္ကေတကို ဒေါမနဿဟုမှတ်။

မျှင်းကြောင်းစက်အပေါ်၌ ပြထားသောစိတ်များကို အသင်္ခါရဟုမှတ်။ မျှင်းကြောင်းစက်အောက်၌ ပြထားသောစိတ်များကို သသင်္ခါရိကဟုမှတ်။ ထူထူရေးသားပြသောစိတ်များကို သမ္ပယုတ်ဟုမှတ်။ ပါးပါးရေးသားပြသောစိတ်များကို ဝိပ္ပယုတ်ဟုမှတ်။ ။မောဟမူစိတ် ၂ ခုကို ပရမတ္ထဒီပနီဆရာကား ကေန္ဒအသင်္ခါရိကပြစ်ရ၍ သင်္ခါရအပြားကို မဆိုဟုမိန့်တော်မူ၏၊ စိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာဆရာကား သင်္ခါရဝိပတ်ဟုဆိုလိုပ်ရ၏။ ထသင်္ခါရိက သသင်္ခါရိကအပြစ်ကို ဓမ္မသင်္ဂဏိပါဠိတော်နှင့်တကွ အဌကထာကြီးတို့ကလည်းမဆို။ သင်္ဂြိဟ်ဆရာကလည်း အသင်္ခါရိက, သသင်္ခါရိကငါးပါးစီသာဆို၏။ ဌီကာဆရာကျော်ဆရာကလည်းအသုံးမဆို။ သစ္စာပ်ခဲ့ လွယ်စေခြင်းငှါ အသင်္ခါရိကတွင် နောက်ဆရာများသွင်းယူကြကုန်၏။

§ 3. *Mnemonic.*

Eight kinds of thought in Appetite are rooted, two in Hate,
And two in Nescience:—twelve immoral classes here we state.

(သဂီဟ ဂါထာ)

၈။ အဋ္ဌမ လောဘမူလာနိ၊
ဒေါသမူလာနိ စ ဒ္ဝိတီ၊
မောဟမူလာနိ စ ဒ္ဝေ-တိ၊
ဒ္ဒါဒသာ-ကုသလာ သိယုံ။

နိဂမန်

ဂ။ ဤစေ့ဝံ သဗ္ဗထာပိ ဒ္ဒါဒသာ-ကုသလ စိတ္တာနိ သမတ္တာနိ။

အချုပ်

ဂ။ ဤသို့လျှင် ခပ်သိမ်းသောအပြားအားဖြင့် အကုသိုလ်စိတ်(၁၂) ပါးတို့သည် ပြီးပြည့်စုံကုန်၏။

ဂ။ ပေါင်းခုံးချက်

လောဘမူစိတ် (၈) ပါး
ဒေါသမူစိတ် (၂) ပါး
မောဟမူစိတ် (၂) ပါး
ဤသို့အားဖြင့် အကုသိုလ်စိတ် (၁၂) ပါးဖြစ်ပေ၏။

§ 4. *Of Consciousness without Hetu's.*[2]

There are seven classes of consciousness which are the results of evil [done in a former birth], to wit:

1. Consciousness by way of sight, accompanied by hedonic indifference.

2-4. Consciousness by way of hearing, smell, or taste, similarly accompanied.

5. Consciousness by way of touch, accompanied by pain.[3]

6. Recipient[4] consciousness, accompanied by hedonic indifference.

7. Investigating[5] consciousness, accompanied by hedonic indifference.

[2] Ahetukāni cittāni:—unconditioned by one or more of those six radical conditions (hetu's)—greed, hate, ignorance, and their opposites—which prompted that conduct in a former birth, the result whereof is now consciously experienced. In these seven classes of consciousness only the first three hetu's are taken. On the term hetu, and on our decision to retain it untranslated, see Appendix, Hetu; *cf. Dh. S.*, § 1073; *B. Psy.*, 285 *n.* (*dele* there th in ahetukā, l. 3); *Duka-paṭṭhāna*, i., p. xii.—Ed.

[3] On the positively hedonic nature of the feeling accompanying tactile cognition, as compared with the neutral feeling in other sensations, see *B. Psy.*, 127, *n.* 1. *Cf.* below, part iii., § 2; and see also Introd. Essay, p. 14 *f.* Appendix, Upekkhā.—Ed.

[4] On these, *I believe*, post-pitakan developments in the Buddhist theory of Cognition, see Introd. Essay; *Cf. B. Psy.*, lxxxi.—Ed.

[5] Santīraṇa is derived from 'tireti,' 'to decide,' which, according to the Ceylon Cy., is used in the sense of 'vīmaṁsati,' 'to investigate'; for judgment is not formed till we come to the vinicchaya-process, in which, however, santīraṇa has no place. See Introd. Essay.

Next, there are eight classes of consciousness which are the results of good [done in a former birth], and are without hetu's, to wit:

8. Consciousness by way of sight, accompanied by hedonic indifference.

9-11. Consciousness by way of hearing, smell, or taste, similarly accompanied.

အဋ္ဌာရသ အဟေတုကစိတ္တာနိ

သတ္တ အကုသလဝိပါကစိတ္တာနိ

အဟိတ်စိတ် (၁၈)ပါး

အဟိတ်အကုသလဝိပါက်စိတ် (၇)ပါး

၉။ ဥပေက္ခာ သဟဂတံ စက္ခု ဝိညာဏံ,
တထာ သောတ ဝိညာဏံ,
ဃာန ဝိညာဏံ,
ဇိဝှါ ဝိညာဏံ,
ဒုက္ခ သဟဂတံ ကာယ ဝိညာဏံ,
ဥပေက္ခာ သဟဂတံ သမ္ပဋ္ဆန စိတ္တံ,
ဥပေက္ခာ သဟဂတံ သန္တီရဏ စိတ္တဥ္စေ·တိ
ဣမာနိ သတ္တပိ အကုသလ ဝိပါက စိတ္တာနိ
နာမ။

၉။ –ဥပေက္ခာသဟဂုတ် စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်၊
– ။ သောတဝိညာဉ်စိတ်၊
– ။ ဃာနဝိညာဉ်စိတ်၊
– ။ ဇိဝှာဝိညာဉ်စိတ်၊
– ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်စိတ်၊
– ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သမ္ပဋ္ဆိဉ်းစိတ်
– ။ သန္တီရဏစိတ်၊

ဤခုနစ်ပါးကုန်သောစိတ်တို့သည် အဟိတ်အကုသလဝိပါက်စိတ်တို့ မည်ကုန်၏။

အဋ္ဌ ကုသလဝိပါကာဟေတုကစိတ္တာနိ

အဟိတ်ကုသလဝိပါက်စိတ် (၈)ပါး

၁၀။ ဥပေက္ခာ သဟဂတံ ကုသလ ဝိပါကံ
စက္ခု ဝိညာဏံ,
တထာ သောတ ဝိညာဏံ,
ဃာန ဝိညာဏံ, ဇိဝှါ ဝိညာဏံ,
သုခ သဟဂတံ ကာယ ဝိညာဏံ,

၁၀။ –ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်။
–ဥပေက္ခာသဟဂုတ်သောတဝိညာဉ်စိတ်။
–ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဃာနဝိညာဉ်စိတ်။
–ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဇိဝှာဝိညာဉ်စိတ်။
–သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်စိတ်။

12. Consciousness by way of touch, accompanied by joy.[1]
13. Recipient consciousness, accompanied by hedonic indifference.
14. Investigating consciousness, accompanied by joy.
15. Investigating consciousness, accompanied by hedonic indifference.

ဥပေက္ခာ သဟဂတံ သမ္ဖုဋ္ဌစ္စန စိတ္တံ,
သောမနဿ သဟဂတံ သန္တီရဏ စိတ္တံ,
ဥပေက္ခာ သဟဂတံ သန္တီရဏ စိတ္တဥ္စေ·တိ
ဣမာနိ အဋ္ဌပိ ကုသလ ဝိပါကာ·ဟေတုက
စိတ္တာနိ နာမ။

–ဥပေက္ခာသဟဂတ် သမ္ဖုဋ္ဌိုင်းစိတ်။
–သောမနဿသဟဂတ် သန္တီရဏစိတ်
–ဥပေက္ခာသဟဂတ် သန္တီရဏစိတ်။
ဤစိတ် (၈)ပါးတို့သည် အဟိတ် ကုသလဝိပါက်စိ

တိဏိ အဟေတုကကြိယစိတ္တာနိ

Next, there are three classes of consciousness without hetu's and inoperative,[2] to wit:
16. Consciousness turning to[3] impressions at the five doors,[4] accompanied by hedonic indifference.
17. Consciousness turning to impressions at the mind-door, similarly accompanied.
18. Consciousness of the genesis of æsthetic pleasure,[1] accompanied by joy.

၁၁။ ဥပေက္ခာ သဟဂတံ ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန စိတ္တံ,
တထာ မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန စိတ္တံ,
သောမနဿ သဟဂတံ ဟသိတုပ္ပါဒ
စိတ္တဥ္စေ·တိ
ဣမာနိ တိဏိပိ အဟေတုက ကြိယာ စိတ္တာနိ

၁၁။ –ဥပေက္ခာသဟဂတ် ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇ
– ။ မနောဒ္ဒါရာ
–သောမနဿသဟဂတ် ဟသိတုပ္ပါဒ်
ဤစိတ် (၃)ပါးတို့သည် အဟိတ်ကြိယာစိတ်တို

[1] See note 3, p. 82.

[2] Kriyā (or kiriyā), effecting no karma. See Appendix, Kriyā.

[3] Āvajjana is derived by Commentators from āvaṭṭeti, to 'turn towards,' and 'reflection' is its nearest etymological equivalent. This, however, is not adequate, for pañcadvārāvajjana is never a phase of representative cognition, nor is manodvārāvajjana confined to purely representative cognition. Anger is felt directly as a mental presentation. Hence the phrase 'turning to' has been adopted to cover all cases. At this stage the object is not yet *perceived*. There is only awareness: 'What is this?' See Appendix, Āvajjana.

[4] The picturesque analogy of the 'door,' to indicate sense-impression, found an unconscious plagiarist in John Bunyan and his 'five gates of Mansoul' (*cf. B. Psy.*, liv. *n.* 1). The translator opines that a theory of doors or windows, 'through which someone looks out,' is more compatible with animistic belief, and hence that the metaphor is probably pre-Buddhistic. There are, indeed, five dvāra's in the old *Chāndogya Upanishad* (iii., 18), but they are 'doors' of the heart and modes of respiration. (Śankara, centuries later than the Pitakas, called 'the gate-keeping devas' the senses). As a metaphor for the avenues of sense, the term often occurs in the Pitakas—guttadvāro (*e.g.*, *D.*, i., 70)—and in the canonical theory of sense dvāra is quoted (*as a* Suttanta *metaphor*, *S.* iv., 194), *Dh. S.*, § 597 *f.* But there is no positive evidence to show that 'door' had become a technical psychological term before Buddhaghosa's time. The discussions on sense in the *Milinda* and the *Nettippakaraṇa* do not even allude to the term. Our own term 'organ' may be said to have undergone a similar development. On the 'mind-door,' see Appendix Dhātu.—Ed.

[1] Lit., of mirth, or laughter; *cf.* Part III., § 2; Part IV., § 15. On the Buddhist theory of the Beautiful and the Ludicrous, see Introd. Essay, pp. 20 *ff.*

These summed up amount in all to eighteen classes of consciousness without h e t u 's.

Mnemonic.

From past wrong deeds seven kinds of thoughts are seen,
And eight, where deeds have meritorious been,
Three bringing no result :—in all eighteen.

နိဂမနံ

၁၂။ ဤစေ့ဝံ သမ္ဘထာပိ အဋ္ဌာရသာ·ဟေတုကာ
စိတ္တာနိ သမတ္တာနိ။

(သဂ်ဟ ဂါထာ)

၁၃။ သတ္တာ·ကုသလ ပါကာနိ၊
ပုညေ ပါကာနိ အဋ္ဌမာ၊
ကြိယ စိတ္တာနိ တိဏီ·တိ၊
အဋ္ဌာရသ အဟေတုကာ။

စကားအချုပ်

၁၂။ ဤသို့လျှင် ခမ်းသမ်းသော အပြားအားဖြင့် အဟိတ်စိတ် (၁၈)ပါး တို့သည် ပြီးပြည့်စုံကုန်၏။

ပေါင်းရုံးချက်

၁၃။	အဟိတ်အကုသလဝိပါက်စိတ်	(၇)	ပါး
	အဟိတ်ကုသလဝိပါက်စိတ်	(၈)	ပါး
	အဟိတ်ကြိယာစိတ်	(၃)	ပါး

ဤသို့အားဖြင့် အဟိတ်စိတ် (၁၈)ပါး တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

စာပိုဒ် ၉-၁၃ — အဟိတ်စိတ် ၁၈ ခုကို သင်္ကေတဖြင့်ပြပုံ

၁၃

အကုသလဝိပါက်စိတ် = (၁)-(၂)-(၃)-(၄)-(၅) v (၆)-(၇)-
အဟိတ်ကုသလဝိပါက်စိတ် = (၁)-(၂)-(၃)-(၄)-(၅) ∧ (၆)-(၇) × (၈)-
အဟိတ်ကြိယာစိတ် = (၁)-(၂)-(၃) ×

၉

အကုသလဝိပါက်စိတ် - ၇

(၁) — = ဥပေက္ခာသဟဂုတ် စက္ခု ဝိညာဏ်စိတ် (၄) v = ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်စိတ်
(၂) — = " သောတ " (၆) — = ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သမ္ပဋိစ္ဆနုန်းစိတ်
(၃) — = " ဃာန " (၇) — = " သန္တီရဏစိတ်
(၄) — = " ဇိဝှာ "

၁၀

အဟိတ်ကုသလဝိပါက်စိတ် - ၈

(၁)	— =	ဥပေက္ခာသဟဂုတ်	ကုသလဝိပါက်	စက္ခု ဝိညာဏ်စိတ်
(၂)	— =	"	"	သောတ "
(၃)	— =	"	"	ဃာန "
(၄)	— =	"	"	ဇိဝှာ "
(၅)	∧ =	သုခသဟဂုတ်	"	ကာယ "
(၆)	— =	ဥပေက္ခာသဟဂုတ်	"	သမ္ပဋိစ္ဆနုန်းစိတ်
(၇)	× =	သောမနဿသဟဂုတ်	"	သန္တီရဏစိတ်
(၈)	— =	ဥပေက္ခာသဟဂုတ်	"	သန္တီရဏစိတ်

၁၁

အဟိတ်ကြိယာစိတ် - ၃

(၁) — = ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ပဉ္စဒ္ဝါရာဝဇ္ဇနုန်းစိတ်
(၂) — = " မနောဒ္ဝါရာဝဇ္ဇနုန်းစိတ်
(၃) × = သောမနဿသဟဂုတ် ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်

အကုသိုလ်စိတ် ၁၂၊ အဟိတ်စိတ် ၁၈ = ပေါင်း အသောဘကစိတ် ၃၀။

v = ဤသင်္ကေတကို ဒုက္ခသဟဂုတ်ဟုမှတ်။ ∧ = ဤသင်္ကေတကို သုခသဟဂုတ်ဟုမှတ်။

အဟိတ်စိတ်၌ သစ်ါရအပြား အဆုံးအဖြတ်။ ။သခ်ါရဟူသည် တိုက်တွန်းမှုပယောဂ - ဥပါယ ပင်တည်း။ အဟိတ်စိတ်တို့သည် အလိုအလျောက် ရှုပါရုံစသည်တို့၌ အာရုံပြုကာမျှ - ရှေးရှုကျကာမျှ မထင်မရှား သောကိစ္စဖြစ်သဖြင့် တိုက်တွန်းမှုပယောဂ - ဥပါယဟူဆိုအပ်သော သခ်ါရတရားပင်မရှိသောကြောင့် အသခ်ါရိက - သသခ်ါရိက မပြားသင့်မရှိသင့်ဟု မူလဋီကာနှင့် အနုဋီကာဆရာတို့ဆိုကုန်၏။ အရှင်အနုရုဒ္ဓါဆရာလည်း ဤအဟိတ်စိတ်၌ သခ်ါရအပြားကိုမဖွင့်ဆို။ နောက်ဆရာတို့ကား အသခ်ါရိကဟုမိန့်တော်မူ၍ သရုပ်ခွဲထုတ်၍ ရေတွက်ကြကုန်၏။

အဟိတ်စိတ်၏ ဝိပဿနာတ်ဖြစ်ပုံ။ ။အဟိတ်စိတ်သည် သမ္ပယုတ်အမည်ကို ပေးတတ်သော ဉာဏ်, ဒိဋ္ဌိ စသည်နှင့် မယှဉ်သောကြောင့် ဝိပဿနာတ်သာတည်း။ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌လည်း "ဟေတုဝိပဿနာတ္တာမဟု" ဟူ၍ ဟောကြားတော်မူ၏။ အရကား - အဟိတ်စိတ် ၁၈၊ ဆန္ဒကြောင့်အညသမာန်းစေ ၁၂၊ မောဟမူဌေးခြင်း မောဟ၊ ရှစ် ၂၈၊ နိဗ္ဗာန်ရတဲ့။

§ 5. *Of Thoughts of Things Beautiful.*

Some thoughts we have from evil free, and free
From presence of the root[2] that gave them growth,
These are our thoughts of things as Beautiful.
They number fifty-nine, or ninety-one.

သောဘနစိတ္တာနိ

၁၄။ ပါပါ·ဟေတုက မုတ္တာနိ၊
သောဘနာနိ·တိ ဝုစ္စရေ၊
ကေနုသဋ္ဌ စိတ္တာနိ၊
အထေ·က နဝုတိပိ ပါ။

[2] Hetu. 'Some thoughts' are the remaining fifty-nine classes of consciousness, excepting the twelve immoral and the eighteen classes without hetu's referred to in the foregoing sections.

ကာမကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ် (၂၄) ပါး

၁၄။ အကုသိုလ်စိတ် (၁၂)ပါး၊ အဟိတ်စိတ် (၁၈)ပါး။ ပေါင်း (၃၀)မှ အလွတ်ပြစ်သော တခုယုတ် ခြောက်ဆယ် (၅၉)ပါးသော စိတ်တို့ကို သောဘနစိတ်တို့ဟူ၍ ဆိုအပ်ကုန်၏၊ အကျယ်နည်းအားပြင့် အကုသိုလ်စိတ် အဟိတ်စိတ်တို့မှ အလွတ်ပြစ်သောစိတ် (၉၁)ပါးတို့ကို သောဘနစိတ်တို့ဟူ၍ ဆိုအပ်ကုန်၏။

[3] *Dh. S.*, §§ 1-159. The word 'mahā' is usually prefixed to higher classes of Kāmaloka consciousness to indicate a more extensive field of action

§ 6. *The Great[3] Types of Moral Consciousness.*

There are eight classes of consciousness of a moral kind arising in Kāmaloka experience, to wit:

1. Automatic consciousness, accompanied by joy and connected with knowledge.[1]
2. Volitional consciousness, accompanied by joy and connected with knowledge.
3. Automatic consciousness, accompanied by joy and disconnected from knowledge.
4. Volitional consciousness, accompanied by joy and disconnected from knowledge.
5. Automatic consciousness, accompanied by hedonic indifference and connected with knowledge.
6. Volitional consciousness, accompanied by hedonic indifference and connected with knowledge.
7. Automatic consciousness, accompanied by hedonic indifference and disconnected from knowledge.
8. Volitional consciousness, accompanied by hedonic indifference and disconnected from knowledge.

၁တုဝိသတိ ကာမာဝစရသောဘနစိတ္တာနိ

အဋ္ဌ ကာမာဝစရကုသလစိတ္တာနိ

၁၅။ သောမနဿ သဟဂတံ ဉာဏ သမ္မယုတ္တံ
အသङ်္ခါရိက · မေကံ, သသङ်္ခါရိက · မေကံ,
သောမနဿ သဟဂတံ ဉာဏ ဝိပ္ပယုတ္တံ
အသङ်္ခါရိက · မေကံ, သသङ်္ခါရိက · မေကံ,
ဥပေက္ခာ သဟဂတံ ဉာဏ သမ္မယုတ္တံ
အသङ်္ခါရိက · မေကံ, သသङ်္ခါရိက · မေကံ,
ဥပေက္ခာ သဟဂတံ ဉာဏ ဝိပ္ပယုတ္တံ
အသङ်္ခါရိက·မေကံ, သသङ်္ခါရိက·မေက·န္တိ
ဣမာနိ အဋ္ဌပိ ကာမာဝစရ ကုသလ စိတ္တာနိ
နာမ။

ကာမကုသိုလ်စိတ် (၈) ပါး

၁၅။	–သောမနဿသဟဂုတ်	ဉာဏသမ္မယုတ်	အသင်္ခါရိကစိတ်	၁–၃။
	– ॥	॥	သသင်္ခါရိကစိတ်	၁–၃။
	– ॥	ဉာဏဝိပ္ပယုတ်	သသင်္ခါရိကစိတ်	၁–၃။
	– ॥	॥	သသင်္ခါရိကစိတ်	၁–၃။
	–ဥပေက္ခာသဟဂုတ်	ဉာဏသမ္မယုတ်	အသင်္ခါရိကစိတ်	၁–၃။
	– ॥	॥	သသင်္ခါရိကစိတ်	၁–၃။
	– ॥	ဉာဏဝိပ္ပယုတ်	အသင်္ခါရိကစိတ်	၁–၃။
	– ॥	॥	သသင်္ခါရိကစိတ်	၁–၃။

ဤစိတ် (၈)ပါးကို့သည်ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ်တို့ မည်ကုန်၏။

[1] Ñāṇa-sampayuttaṃ. Into this class of consciousness the cetasika (property or element, see Part II.) called faculty of reason (paññindriya) enters (*cf.* Part II., § 2 [vii.]), giving the class its specific character. Ñāṇa and paññindriya are used as interchangeable terms in this work. *Cf.* Introd. Essay, pp. 40*ff.*, 67.

9-16.[2] Next, there are eight classes of consciousness, similar to the foregoing, which are results of action done in a former birth in Kāmaloka, and which are accompanied by their hetu's.

[2] *Dh. S.*, § 498.

အဋ္ဌ ကာမာဝစရဝိပါကစိတ္တာနိ

၁၆။ သောမနဿ သဟဂတံ ဉာဏ သမ္မယုတ္တံ အသင်္ခါရိက·မေကံ, သသင်္ခါရိက·မေကံ, သောမနဿ သဟဂတံ ဉာဏ ဝိပ္ပယုတ္တံ အသင်္ခါရိက · မေကံ, သသင်္ခါရိက · မေကံ, ဥပေက္ခာ သဟဂတံ ဉာဏ သမ္မယုတ္တံ အသင်္ခါရိက · မေကံ, သသင်္ခါရိက·မေကံ, ဥပေက္ခာ သဟဂတံ ဉာဏ ဝိပ္ပယုတ္တံ အသင်္ခါရိက·မေကံ, သသင်္ခါရိက·မေက·န္တိ ဣမာနိ အဋ္ဌပိ သဟေတုက ကာမာဝစရ ဝိပါက စိတ္တာနိ နာမ။

ကာမဝိပါက်စိတ် (၈)ပါး

၁၆။	– သောမနဿသဟဂုတ်	ဉာဏသမ္ပယုတ်	အသင်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။
	– ။	။	ထသင်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။
	– ။	ဉာဏဝိပ္ပယုတ်	အသင်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။
	– ။	။	သသင်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။
	– ဥပေက္ခာသဟဂုတ်	ဉာဏသမ္ပယုတ်	အသင်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။
	– ။	။	သသင်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။
	– ။	ဉာဏဝိပ္ပယုတ်	အသင်္ခါရိကစိတ်	၀–ခု။
	– ။	။	သင်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။

ဤစိတ် (၈)ပါးတို့သည် ကာမာဝစရ ဝိပါက်စိတ်ထို့ မည်ကုန်၏။

17-24.[3] Next, there are eight classes of consciousness arising in Kāmaloka, which are accompanied by their hetu's, but are inoperative.

These, again, are similar to the first eight.

These, summed up, amount in all to twenty-four classes of consciousness of moral, resultant, and inoperative[2] kinds which arise in Kāmaloka, and are accompanied by their hetu's.

[3] *Dh. S.*, § 566 *f.*

အဋ္ဌ ကာမာဝစရကြိယစိတ္တာနိ

၁၇။ သောမနဿ သဟဂတံ ဉာဏ သမ္မယုတ္တံ အသင်္ခါရိက · မေကံ, သသင်္ခါရိက · မေကံ, သောမနဿ သဟဂတံ ဉာဏ ဝိပ္ပယုတ္တံ အသင်္ခါရိက · မေကံ, သသင်္ခါရိက · မေကံ, ဥပေက္ခာ သဟဂတံ ဉာဏ သမ္မယုတ္တံ အသင်္ခါရိက · မေကံ, သသင်္ခါရိက · မေကံ, ဥပေက္ခာ သဟဂတံ ဉာဏ ဝိပ္ပယုတ္တံ အသင်္ခါရိက·မေကံ, သသင်္ခါရိက·မေက·န္တိ ဣမာနိ အဋ္ဌပိ သဟေတုက ကာမာဝစရ ကြိယာ စိတ္တာနိ နာမ။

ကာမ ကြိယာစိတ် (၈)ပါး

၁၇။	– သောမနဿသဟဂုတ်	ဉာဏသမ္ပယုတ်	အသင်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။
	– ။	။	သသင်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။
	– ။	ဉာဏဝိပ္ပယုတ်	အသင်္ခါရိကစိတ်	၀–ခု။
	– ။	။	သသင်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။
	– ဥပေက္ခာသဟဂုတ်	ဉာဏသမ္ပယုတ်	အသင်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။
	– ။	။	သသင်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။
	– ။	ဉာဏဝိပ္ပယုတ်	အသင်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။
	– ။	။	သသင်္ခါရိကစိတ်	၁–ခု။

ဤစိတ် (၈)ပါးတို့သည် ကာမာဝစရ ကြိယာစိတ်တို့ မည်ကုန်၏။

§ 7. *Mnemonic.*

In K a m a l o k a consciousness we see
Together with their h e t u 's[1] classes three.
First there is one which merit brings, and then
One brought by previous merit, then again
A class wherefrom results can never be.

[1] S a h e t u, for s a h e t u k a; see note on a - h e t u k ā n i c i t t ā n i, p. 4, the opposite kind of consciousness in this respect. Of this so-called s a h e t u k a consciousness, the twelve classes 'unconnected with knowledge' (*i.e.*, in the twenty-four above, classes 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, and so on), are said to be accompanied by *two* of the six h e t u 's — viz., disinterestedness (a l o b h a) and love or amity (a d o s a). The corresponding twelve 'connected with knowledge' (1, 3, 5, 7, and so on) are said to be accompanied by *three* h e t u 's — viz., the two named, and knowledge or intelligence (a m o h a).

၁၅ - ၁၈ ကာမာဝစရသောဘဏ္ဍစိတ် ၂၄ ခုကို သင်္ကေတဖြင့်ပြပုံ

၁၈

	(၁) ×	(၂) ×	(၅) −	(၇) −
မဟာကုသိုလ်စိတ် - ၈	.....	.....	.....	.....
	(၂) ×	(၄) ×	(၆) −	(၀) −
	(၁) ×	(၃) ×	(၅) −	(၇) −
မဟာဝိပါက်စိတ် - ၈	.....	.....	.....	.....
	(၂) ×	(၄) ×	(၆) −	(၀) −
	(၁) ×	(၃) ×	(၅) −	(၇) −
မဟာကြိယာစိတ် - ၈	.....	.....	.....	.....
	(၂) ×	(၄) ×	(၆) −	(၀) −

၁၅

(၁) × = သောမနဿဆဿဟုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိက မဟာကုသိုလ်စိတ်
(၂) × = " " " " သ "
(၃) × = " " ဝိပ္ပယုတ် အ "
(၄) × = " " " သ "
(၅) − = ဥပေက္ခာသဟဟုတ် " သမ္ပယုတ် အ "

နိဂမနံ

၁၈။ ဣစ္ဆေဝံ သဗ္ဗထာပိ စတုဝိသတိ သဟေ
တုက ကာမာဝစရ ကုသလ ဝိပါက ကြိယာ
စိတ္တာနိ သမတ္တာနိ။

စကားအချုပ်

၁၈။ ဤသို့လျှင် ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ် (၈)ပါး၊ ဝိပါက်စိတ် (၈)ပါး၊ ကြိယာ စိတ် (၈)ပါး အားပြင့် သဟိတ်ကာမာဝစရစိတ် (၂၄)ပါးတို့သည် ပြီးပြည့်စုံကုန်၏။

၁၆-၁၇ မဟာဝိပါက်စိတ် ၈ ခုနှင့် မဟာကြိယာစိတ် ၈ ခုတို့ကိုလည်း မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈ ခုနည်းတူဆိုလေ။

မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈
မဟာဝိပါက်စိတ် ၈ } ပေါင်း ကာမာဝစရသောဘဏ္ဍစိတ် - ၂၄။
မဟာကြိယာစိတ် ၈

ဘမှာ။ ။ထူထူရေးသားထားလျှင် ဉာဏသမ္ပယုတ်။ ပါးပါးရေးသားထားလျှင် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်။
သဒ္ဒြဟ်ပါ = ကာမေ တေဝိသ ပါကာနိ၊ ပုညာ ပုညာနိ ဝိသတိ။
ကောဒသ ကြိယာစေတိ၊ စတုပညာသ သမ္ဗထာ။ ။

ကာမေ တေဝိသပါကာနိ၌ ကာမဝိပါက် ၂၃ အရကား အကုသလဝိပါက်စိတ် ၇၊ အဟိတ်ကုသလ ဝိပါက်စိတ် ၈၊ မဟာဝိပါက်စိတ် ၈ခုတည်း။

ပုညာ ပုညာနိ ဝိသတိ၌ ပီသတိအရကား မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈၊ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂ တည်း။

ကောဒသကြိယာ၌ ကာမကြိယာ ၁၁ အရကား အဟိတ်ကြိယာစိတ် ၃၊ မဟာကြိယာစိတ် ၈ ခုတည်း။

စတုပညာသသမ္ဗထာ၌ ကာမစိတ် ၅၄ ခုအရကား ကာမဝိပါက် ၂၃၊ ကာမကုသိုလ် အကုသိုလ် ၂၀၊ ကာမကြိယာ ၁၁ တည်း။

Divide these three according as they show
Feeling, and knowledge, and volition[2]—now
Eight modes appear in each. Thus there are found
Twenty-four classes to their 'h e t u 's' bound.

[2] Sankhāra—*i.e.*, according to Ledi Sadaw (p. 26), pubbābhisankhāro, or 'previous volitional effort on the part of self or another.' See Appendix, Sankhārā.

(*Summary of Kāmaloka consciousness.*)

'Resultants'[3]: *three and twenty* kinds; a *score*
Of kinds that good or ill desert entail;
Eleven kinds that no desert bring. *Four*
And fifty make the Kāmaloka tale.

[3] Pākāni, effects or resultant consciousness.—Ed.

2. Consciousness as experienced in Rūpaloka.

§ 8. *Of Moral Consciousness.*

There are five classes of consciousness which are moral and arise as Rūpa-mind, to wit:

1. Moral consciousness of the first stage of jhāna.[4]

[4] Rapt systematized meditation. 'Jhāna' is another term we have agreed to naturalize, as easy to pronounce and cumbrous to translate. *Dh. S.*, § 167 *f.* On Rūpaloka, see Introd. Essay, 12, 57.—Ed.

၁၉။ ဝေဒနာ ဉာဏ သင်္ခါရ၊
ဘေဒေန စတုဝီသတိ၊
သဟေတု ကာမာဝစရ၊
ပုညပါက ကြိယာ မတာ။

၁၉။ သဟိတ်ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်၊ သဟိတ်ကာမာဝစရ ဝိပါက်စိတ်၊ သဟိတ်ကာမာဝစရ ကြိယာစိတ်တို့ကို သောမနဿ, ဥပေက္ခာ-ဟူသော ဝေဒနာအပြား၊ ဉာဏသမ္ပယုတ်, ဝိပ္ပယုတ်ဟူသော ဉာဏ်အပြား၊ အသင်္ခါ-ရိက, သသင်္ခါရိကဟူသော သင်္ခါရအပြားအားဖြင့် စိတ်(၂၄)ပါး ဖြစ်လာ၏ဟူ၍ သိအပ် ပေကုန်၏။

၂၀။ ကာမေ တေဝီသ ပါကာနိ၊
ပုညာ-ပုညာနိ ဝီသတိ၊
ကောဒသ ကြိယာ စေ-တိ၊
စတု ပညာသ သမ္ဘဝေ။

၂၀။ – ကာမဝိပါက်စိတ်(၂၃)ပါး။
– ကာမကုသိုလ်စိတ်(၈)ပါး။
– ကာမ ကြိယာစိတ် (၈) ပါး။
– အကုသိုလ်စိတ်(၁၂)ပါး။
– အဟိတ် ကြိယာစိတ်(၃)ပါး။
ဤသို့ခပ်သိမ်းသော အပြားအားဖြင့် (၅၄)ပါး ဖြစ်ကုန်၏။

ပဋ္ဌ ရူပါဝစရကုသလစိတ္တာနိ

၂၁။ ဝိတက္ကဝိစာရ ပီတိ သုခေ-ကဂ္ဂတာ သဟိတံ
ပဌမဇ္ဈာန ကုသလ စိတ္တံ,

ရူပကုသိုလ်စိတ်(၅)ပါး

၂၁။ – ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ သုခ ကေဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ (၅) ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ပထမဈာန်ကုသိုလ်စိတ်။

This occurs together with initial application, sustained application,[1] pleasurable interest, pleasure,[3] and individualization.[4]

2. Moral consciousness of the second stage of j h a n a. This occurs together with sustained application, pleasurable interest, pleasure, and individualization.

3. Moral consciousness of the third stage of j h a n a. This occurs together with pleasurable interest, pleasure, and individualization.

4. Moral consciousness of the fourth stage of j h a n a. This occurs together with pleasure and individualization.

5. Moral consciousness of the fifth stage of j h a n a. This occurs together with hedonic indifference and individualization.

Next, there are five classes of R ū p a l o k a consciousness which are the results of j h ā n a s, to wit:

6-10. Resultant[5] consciousness of each of the five stages of j h ā n a characterized as above.

[1] V i t a k k a and v i c ā r a. See Introd. Essay, pp. 17, 56, and Appendix, C e t a s i k a.

[2] P ī t i. On the five phases of p i t i, see Introd. Essay, p. 56.

[3] The psychological, and not the ethical, s u k h a. On the difference between p i t i and s u k h a, see Introd. Essay, p. 56; also Appendix. C e t a s i k a, V e d a n ā. *Cf. B. Psy.*, 13, *n.* 3. Other passages illustrative of s u k h a may be found at *A.*, i., 81, 216; *Nettipk.*, 12. —Ed.

[4] E k a g g a t ā. This is the element, in consciousness, of awareness of one object and one only, because, by the selective act, the mind is not distracted by several different objects. Lit., 'one-pointedness' as to object of attention (Ledi Sadaw, p. 79). Buddhists, equally with Mansel (*Metaphysics*, p. 35), see in 'an individual' the ultimate object of all consciousness. On the mutual relation of the factors of j h ā n a and how this develops into s a m ā d h i, see Appendix, C e t a s i k a.

ဝိစာရ ပီတိ သုခေ·ကဂ္ဂတာ သဟိတံ ဒုတိယဈာန ကုသလ စိတ္တံ,
ပီတိ သုခေ·ကဂ္ဂတာ သဟိတံ တတိယဈာန ကုသလ စိတ္တံ,
သုခေ· ကဂ္ဂတာ သဟိတံ စတုတ္ထဈာန ကုသလ စိတ္တံ,
ဥပေက္ခေ· ကဂ္ဂတာ သဟိတံ ပဉ္စမဈာန ကုသလ စိတ္တဥ္စေ·တိ
ဣမာနိ ပဉ္စပိ ရူပါဝစရ ကုသလ စိတ္တာနိ နာမ။

ပဉ္စ ရူပါဝစရဝိပါကစိတ္တာနိ

၂၂။ ဝိတက္ကဝိစာရ ပီတိ သုခေ·ကဂ္ဂတာ သဟိတံ ပဌမဈာန ဝိပါက စိတ္တံ,
ဝိစာရ ပီတိ သုခေ·ကဂ္ဂတာ သဟိတံ ဒုတိယဈာန ဝိပါက စိတ္တံ,
ပီတိ သုခေ·ကဂ္ဂတာ သဟိတံ တတိယဈာန ဝိပါက စိတ္တံ,
သုခေ · ကဂ္ဂတာ သဟိတံ စတုတ္ထဈာန ဝိပါက စိတ္တံ,
ဥပေက္ခေ · ကဂ္ဂတာ သဟိတံ ပဉ္စမဈာန ဝိပါက စိတ္တဥ္စေ·တိ
ဣမာနိ ပဉ္စပိ ရူပါဝစရ ဝိပါက စိတ္တာနိ နာမ။

× ဝိစာရ ပီတိ သုခ ကေဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ (၄) ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ဒုတိယစျာန်ကုသိုလ်စိတ်။
× × ပီတိ သုခ ကေဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ (၃)ပါးနှင့်တကွ ဖြစ်သော တတိယစျာန် ကုသိုလ်စိတ်။
× × × သုခ ကေဂ္ဂတာစျာန်အင်္ဂါ (၂)ပါးနှင့်တကွ ဖြစ်သော စတုတ္ထစျာန်ကုသိုလ်စိတ်။
× × × ဥပေက္ခာ ကေဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ(၂)ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ပဉ္စမစျာန်ကုသိုလ်စိတ်။

ဤစိတ်ငါးပါးတို့သည် ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ်တို့ မည်ကုန်၏။

ရူပဝိပါက်စိတ် (၅)ပါး

၂၂။ – ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ကေဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ (၅)ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ပထမစျာန်ဝိပါက်စိတ်၊

ကုသိုလ်စိတ်နည်းတူ ဒု–
တ–
စ–
ပဉ္စ–

–ဤ စိတ်ငါးပါးတို့သည် ရူပါဝစရ ဝိပါက်စိတ်တို့ မည်ကုန်၏။

[5] *I.e.*, consciousness caused by the effect of j h ā n a practised in the immediately preceding life. *Dh. S.*, § 499.

Next, there are five classes of Rūpaloka consciousness which are inoperative,* to wit:

11-15. Inoperative consciousness of each of the five stages of jhāna characterized as above.

* *Dh. S.*, § 577.

ပဋ္ဌ ရူပါဝစရကြိယစိတ္တာနိ

၂၃။ ဝိတက္ကဝိစာရ ပီတိ သုခေ-ကဂ္ဂတာ သဟိတံ ပဌမဇ္ဈာန ကြိယ စိတ္တं,
ဝိစာရ ပီတိ သုခေ-ကဂ္ဂတာ သဟိတံ ဒုတိယဇ္ဈာန ကြိယ စိတ္တं,
ပီတိ သုခေ · ကဂ္ဂတာ သဟိတံ တတိယဇ္ဈာန ကြိယ စိတ္တं,
သုခေ · ကဂ္ဂတာ သဟိတံ စတုတ္ထဇ္ဈာန ကြိယ စိတ္တं,
ဥပေက္ခေ · ကဂ္ဂတာ သဟိတံ ပဉ္စမဇ္ဈာန ကြိယ စိတ္တဥ္စေ-တိ
ဣမာနိ ပဉ္စပိ ရူပါဝစရ ကြိယ စိတ္တာနိ နာမ။

ရူပါဝစရ ကြိယာစိတ် (၅) ပါး

၂၃။ ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ (၅) ပါးနှင့် တကွပြစ်သော ပထမဈာန် ကြိယာစိတ်။
(ကုသိုလ်စိတ်နည်းတူဆို) ဒု–
တ–
စ–
ပဉ္စ–
—ဤစိတ်ငါးပါးတို့သည် ရူပါဝစရ ကြိယာစိတ်တို့ မည်ကုန်၏။

နိဂမနံ

၂၄။ ဣစ္စေဝံ သမ္ဘတာပိ ပန္နရသ ရူပါဝစရ ကုသလ ဝိပါက ကြိယ စိတ္တာနိ သမတ္တာနိ။

စကားအချုပ်

၂၄။ ဤသို့လျှင် ရူပါဝစရ ကုသိုလ်စိတ် (၅) ပါး၊ ဝိပါက်စိတ် (၅)ပါး၊ ကြိယာစိတ် (၅) ပါး အာဒြင့် ရူပါဝစရစိတ် (၁၅) ပါးတို့သည် ပြီး ပြည့်စုံကုန်၏။

ဇာတိနိ ၂၁-၂၄

၂၄

ရူပါဝစရစိတ် ၁၅ ခုကို သင်္ကေတဖြင့်ပြုပုံ

ကုသ	ဝိ	ကြိ
(၁) ×	(၁) ×	(၁) ×
(၂) ×	(၂) ×	(၂) ×
(၃) ×	(၃) ×	(၃) ×
(၄) ×	(၄) ×	(၄) ×
(၅) –	(၅) –	(၅) –

ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၅

၂၁ (၁) × = ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ သုခ ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၅ ပါးနှင့်တကွပြစ်သော ပဌမဈာန်ကုသိုလ်စိတ်
(၂) × = ဝိစာရ ပီတိ သုခ ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၄ ပါးနှင့်တကွပြစ်သော ဒုတိယဈာန်ကုသိုလ်စိတ်
(၃) × = ပီတိ သုခ ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၃ ပါးနှင့်တကွပြစ်သော တတိယဈာန်ကုသိုလ်စိတ်
(၄) × = သုခ ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂ ပါးနှင့်တကွပြစ်သော စတုတ္ထဈာန်ကုသိုလ်စိတ်
(၅) — = ဥပေက္ခာ ဧကဂ္ဂတာ ဈာန်အင်္ဂါ ၂ ပါးနှင့်တကွပြစ်သော ပဉ္စမဈာန်ကုသိုလ်စိတ်

၂၁၂၃ ရူပါဝစရ ဝိပါက်စိတ် ၅ ခုနှင့် ရူပါဝစရ ကြိယာစိတ် ၅ ခုတို့ကို ရူပါဝစရ ကုသိုလ်စိတ် အတိုင်းတူင် ကုသိုလ်စိတ်အစား ဝိပါက်စိတ်-ကြိယာစိတ်ဟုဆိုလေ။

ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၅၊ ရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် ၅၊ ရူပါဝစရကြိယာစိတ် ၅=ပေါင်း ရူပါဝစရစိတ်-၁၅။

§ 9. *Mnemonic.*

Fivefold our thought on R ū p a l o k a ' s plane,
E'en as fivefold of j h ā n a is the chain.
As *making merit*, or as just *effect*,
Or *bringing none*, gives fifteen as correct.

သင်္ဂဟဂါထာ

၂၅။ ပဉ္စမာ ဈာနဘေဒေန၊
ရူပါဝစရ မာနသံ၊
ပုညဉ္စ ပါက ကြိယာ ဘေဒါ၊
တံ ပဉ္စဒသမာ ဘဝေ။

ပေါင်းခုံးချက်

၂၅။ ရူပါဝစရစိတ်သည် ဈာန်၏အပြားအားဖြင့် (၅) ပါး ပြားပေ၏။ ထိုသို့ ငါးပါးပြားပြီးသော ရူပါဝစရစိတ်သည် ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ကြိယာ အားဖြင့် ပြားပြန်သောအခါ (၁၅)ပါးဖြစ်ပေသည်။

3. Consciousness as experienced in A r ū p a l o k a.[1]

§ 10. *Of Arūpa-jhāna.*

There are four classes of consciousness which are moral and arise as A r ū p a - m i n d, to wit:

1. Moral consciousness dwelling on the infinity of space.[2]
2. Moral consciousness dwelling on the infinity of consciousness.
3. Moral consciousness dwelling on nothingness.
4. Moral consciousness wherein perception neither is nor is not.[2]

ဒုတိယ အရူပါဝစရစိတ္တာနိ

စတ္ထာရိ အရူပါဝစရကုသလစိတ္တာနိ

၂၆။ အာကာသာနဉ္စာယတန ကုသလ စိတ္တं,
ဝိညာဏဉ္စာယတန ကုသလ စိတ္တံ,
အာကိဉ္စညာယတန ကုသလ စိတ်ံ,
နေဝသညာ နာသညာ ယတန ကုသလ
စိတ္တဥ္စေ.တိ
ဣမာနိ စတ္တာရိပိ အရူပါဝစရ ကုသလ
စိတ္တာနိ နာမ။

အရူပါဝစရစိတ် (၁၂) ပါး

အရူပကုသိုလ်စိတ် (၄) ပါး

၂၆။ အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်စိတ်
ဝိညာနဉ္စာယတန ။
အာကိဉ္စညာယတန ကုသိုလ်စိတ်
နေဝသညာနာသညာယတန ။
–ဤစိတ် (၄) ပါးတို့သည် အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ်တို့ မည်ကုန်၏။

[1] *Dh. S.*, §§ 265-8.

[2] Ā y a t a n a, in the Mnemonic below ā l a m b a n a (= ā r a m m a ṇ a), 'object of thought.' According to the Ṭ ī k ā 's, the c i t t a has as its object the infinity of space; the second c i t t a has as its object the *first* c i t t a or v i ñ ñ ā ṇ a; the third c i t t a has as its object the *first* c i t t a regarded as 'nothing.' The object of the fourth c i t t a is consciousness of any kind—s a ñ ñ ā being a symbolical or representative term—wherein complete hypnosis is all but attained. Perception can, therefore, be taken in its older wider sense as 'that act whereby the mind becomes conscious of anything' (Johnson's Dictionary). Buddhaghosa, commenting on the term in the *Mahā-nidāna-suttanta* (D. ii., xv. 71), remarks: '[one might say] neither v i ñ ñ ā ṇ a nor not v i ñ ñ ā ṇ a, as well as neither s a ñ ñ ā, etc., so subtle and delicate is the consciousness.' See Introd. Essay, p. 64; Appendix: Ā y a t a n a, and *B. Psy.*, 74, *n.* 2. The use by myself and others of 'sphere' for ā y a t a n a is shown by the Ṭ ī k ā 's to be misleading.—Ed.

Next, there are four classes of consciousness which are results of jhāna of similar kinds practised in the life immediately previous, to wit:

5-8.[1] Resultant consciousness of each of the four objects of thought characterized as above.

[1] *Dh. S.*, § 501.

စတ္တာရိ အရူပါဝစရဝိပါကစိတ္တာနိ

၂၇။ အာကာသာနဉ္စာယတန ဝိပါက စိတ္တံ,
ဝိညာဏဉ္စာယတန ဝိပါက စိတ္တံ,
အာကိဉ္စညာယတန ဝိပါက စိတ္တံ,
နေဝသညာ နာသညာ ယတန ဝိပါက
စိတ္တဥ္စေ-တိ
ဣမာနိ စတ္တာရိပိ အရူပါဝစရ ဝိပါက
စိတ္တာနိ နာမ။

အရူပဝိပါက်စိတ်(၄)ပါး-

၂၇။ အာကာသာနဉ္စာယတန ဝိပါက်စိတ်
ဝိညာနဉ္စာယတန ။
အာကိဉ္စညာယတန ။
နေဝသညာ နာသညာယတန ။
ဤစိတ်(၄)ပါးတို့သည် အရူပါဝစရဝိပါက်စိတ်တို့ မည်ကုန်၏။

Next, there are four classes of consciousness which bring no result and belong to Arūpaloka, to wit:

9-12.[2] Inoperative consciousness of each of the four objects of thought characterized as above.

[2] *Dh. S.*, § 579.

စတ္တာရိ အရူပါဝစရကြိယစိတ္တာနိ

၂၈။ အာကာသာနဉ္စာယတန ကြိယ စိတ္တံ,
ဝိညာဏဉ္စာယတန ကြိယ စိတ္တံ,
အာကိဉ္စညာယတန ကြိယ စိတ္တံ,
နေဝသညာ နာသညာ ယတန ကြိယ
စိတ္တဥ္စေ-တိ
ဣမာနိ စတ္တာရိပိ အရူပါဝစရ ကြိယ
စိတ္တာနိနာမ။

အရူပကြိယာစိတ်(၄)ပါး

၂၈။ အာကာသာနဉ္စာယတန ကြိယာစိတ်
ဝိညာနဉ္စာယတန ။
အာကိဉ္စညာယတန ။
နေဝသညာ နာသညာယတန ကြိယာစိတ်
ဤစိတ်(၄)ပါးတို့သည် အရူပါဝစရကြိယာစိတ်တို့ မည်ကုန်၏။

စာပိုဒ် ၂၆-၂၉ အရူပါဝစရစိတ် ၁၂ ခုကို သင်္ကေတပြင်းပြုခြင်း

၂၉

ကာ	ဝိ	ကြိ
(၁) –	(၁) –	(၁) –
(၂) –	(၂) –	(၂) –
(၃) –	(၃) –	(၃) –
(၄) –	(၄) –	(၄) –

၂၆

အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၄

(၁) – = အာကာသာနဉ္စာယတန ကုသိုလ်စိတ်
(၂) – = ဝိညာဏဉ္စာယတန ။
(၃) – = အာကိဉ္စညာယတန ။
(၄) – = နေဝသညာ နာသညာယတန ။

၂၇-၂၈ အရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် ၄ ခုနှင့် အရူပါဝစရကြိယာစိတ် ၄ ခုတို့ကို အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် အတိုင်း တွင် ကုသိုလ်စိတ်အစား ဝိပါက်စိတ်-ကြိယာစိတ်ဟုဆိုလေ။

အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၄၊ အရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် ၄၊ အရူပါဝစရကြိယာစိတ် ၄ = ပေါင်း- အရူပါဝစရစိတ် ၁၂။

ရူပါဝစရစိတ် ၁၅ ခုနှင့် အရူပါဝစရစိတ် ၁၂ ခု-ပေါင်း- ၂၇ ခုကို မဟဂ္ဂုတ်စိတ်ဟုခေါ်၏။ မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇ ခုကို ဥကၖဋ္ဌသမ္ပယုတ်၊ သသင်္ခါရိုကစိတ်ယူလေ။

These, summed up, amount in all to twelve classes of Arūpaloka consciousness, moral, resultant, or inoperative.

§ 11. *Mnemonic.*

Four kinds of *mental object* may be sought
In mind rapt in Arūpaloka thought,
Classed as to *merit*, or as just *effect*,
Or *bringing none*, twelvefold will be correct.

4. Transcendental (supramundane) Consciousness.[3]

§ 12. *Of Consciousness in the Paths and Fruition.*

There are four classes of consciousness which are transcendental and moral, to wit :

1. Consciousness belonging to the path of Stream-attainment.
2. Consciousness belonging to the path of Once-returning.
3. Consciousness belonging to the path of Never-Returning.
4. Consciousness belonging to the path of Arahantship.

နိဂမနံ

၂၉။ ဣစ္စေဝံ သမ္ဘထာပိ ဒ္ဒါဒသ အရူပါဝစရ
ကုသလ ဝိပါက ကြိယ စိတ္တာနိ သမတ္တာနိ။

သင်္ကဟဂါထာ

၃၀။ အာလမ္မဏ-ပ္ပဘေဒေန၊
စတုဓာ-ရူပ္ပ မာနသံ၊
ပုညဝိပါက ကြိယာ ဘေဒါ၊
ပုန ဒ္ဒါဒသဓာ ဌိတံ။

အဋ္ဌ လောကုတ္တရစိတ္တာနိ

စတ္တာရိ မဂ္ဂစိတ္တာနိ

၃၁။ သောတာပတ္တိ မဂ္ဂ စိတ္တံ,
သကဒါဂါမိ မဂ္ဂ စိတ္တံ,
အနာဂါမိ မဂ္ဂ စိတ္တံ,
အရဟတ္တ မဂ္ဂ စိတ္တဉ္စေ-တိ
ဣမာနိ စတ္တာရိပိ လောကုတ္တရ ကုသလ
စိတ္တာနိ နာမ။

စကားအချုပ်

၂၉။ ဤသို့လျှင် အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ်(၄)ပါး၊ ဝိပါက်စိတ်(၄)ပါး၊ ကြိယာစိတ်(၄)ပါးအားဖြင့် အရူပါဝစရစိတ်(၁၂)ပါးတို့သည် ပြီးပြည့်ကုန်၏။

ပေါင်းခံချက်

၃၀။ အာရုံတို့၏အပြား အားဖြင့်(၄)ပါးပြားလျက်၊ ထေရ်ကုသိုလ်,ဝိပါက်,ကြိယာအားဖြင့် ပြားပြန်သော်(၁၂)ပါးဖြစ်ပေ၏။

ရှစ်လောကုတ္တရာစိတ်(၈)ပါး

မဂ်စိတ် ၄-ပါး–

၃၁။ သောတာပတ္တိမဂ်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်၊
သကဒါဂါမိမဂ်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်၊
အနာဂါမိမဂ်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်၊
အရဟတ္တမဂ်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်၊
ဤ(၄)ပါးသောစိတ်တို့သည် လောကုတ္တရာကုသိုလ်စိတ်တို့ပေတည်ကုန်၏။

[3] Lokuttara, lit., 'beyond the worlds,' *i.e.*, beyond earth and heaven, or having nothing to do with getting well-reborn, except incidentally, in that such thoughts tend to expel the causes of rebirth.

See *Dh. S.*, § 277 *f.*; *B. Psy.*, pp. 82-97, where, to avoid the European implications in 'transcendental,' I have used the phrase 'Thought engaged upon the Higher Ideal.'—Ed.

Next, there are four classes of transcendental resultant consciousness, to wit:

5-8.[1] Consciousness belonging to the fruition of each of the above-named four paths.

[1] *Dh. S.*, § 505 *f.*

စတ္ထာရိ ဖလစိတ္ထာနိ

၃၂။ သောတာပတ္တိ ဖလ စိတ္တं,
သကဒါဂါမိ ဖလ စိတ္တं,
အနာဂါမိ ဖလ စိတ္တं,
အရဟတ္တ ဖလ စိတ္တဉ္စေ·တိ
ဣမာနိ စတ္ထာရိပိ လောကုတ္တရ ဝိပါက
စိတ္တာနိ နာမ။

ဖိုလ်စိတ်(၄)ပါး

၃၂။ သောတာပတ္တိဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်၊
သကဒါဂါမိဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်၊
အနာဂါမိဖိုလ်နှင့် ယှဉ်သောစိတ်၊
အရဟတ္တဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်။

ဤ(၄)ပါးသောစိတ်တို့သည် လောကုတ္တရာဝိပါက်စိတ်တို့ မည်ကုန်၏။

These, summed up, amount in all to eight classes of consciousness, both moral and resultant, arising in transcendental thought.

နိဂမနံ

၃၃။ ဣစ္စေဝံ သမ္ဘတာပိ အဋ္ဌ လောကုတ္တရ
ကုသလ ဝိပါက စိတ္တာနိ သမတ္တာနိ။

စကားအချုပ်

၃၃။ ဤသို့လျှင် ခပ်သိမ်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် လောကုတ္တရာ
ကုသိုလ်စိတ် (၄)ပါး၊ ဝိပါက်စိတ်(၄)ပါး အားဖြင့် လောကုတ္တရာစိတ်
(၈)ပါးတို့သည် ပြီးပြည့်စုံကုန်၏။

[၃၁-၃၃] လောကုတ္တရာစိတ် ၈ ခုကို သင်္ကေတဖြင့်ပြပုံ

(၁) ပ (၂) ပ (၃) ပ (၄) ပ (၁) ဖ (၂) ဖ (၃) ဖ (၄) ဖ

[၃၁] မဂ်စိတ် ၄ ခု

(၁) ပ = သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်
(၂) ပ = သကဒါဂါမိမဂ်စိတ်
(၃) ပ = အနာဂါမိမဂ်စိတ်
(၄) ပ = အရဟတ္တမဂ်စိတ်

[၃၂] ဖိုလ်စိတ် ၄ ခု

(၁) ဖ = သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ်
(၂) ဖ = သကဒါဂါမိဖိုလ်စိတ်
(၃) ဖ = အနာဂါမိဖိုလ်စိတ်
(၄) ဖ = အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်

§ 13. *Mnemonic.*

Four are the Paths, hence, four *good* kinds of thought,
Four Fruits, hence four *resultant* kinds, we're taught.
Eight states in all, when highest things[2] are sought.

[2] Anuttaraṇ, 'without beyond.'—Ed.

သင်္ဂဟဂါထာ

၃၄။ စတုမဂ္ဂ·ပ္ပဘေဒေန၊
စတုဓာ ကုသလံ တထာ၊
ပါကံ တဿ ဖလတ္ထာ·တိ၊
အဋ္ဌဓာ·နတ္တရံ မတံ။

ပေါင်းရုံးချက်

၃၄။ မဂ်လေးပါးအပြားအားဖြင့် လောကုတ္တရာကုသိုလ်စိတ်သည် လေး
ပါးအပြားရှိ၏၊ ထို့အတူ ဖိုလ်လေးပါးအပြားအားဖြင့် လောကုတ္တရာ
ဝိပါက်စိတ်သည် လေးပါးအပြားရှိ၏၊ ဤသို့အားဖြင့် လောကုတ္တရာစိတ်
ရှစ်မျိုးကို သိအပ်ပေ၏။

Concluding Remarks.

There are but classes *twelve* of consciousness
Known as immoral; classes *twenty-one*
Of moral consciousness, and *thirty-six*
Resultant kinds; inoperative kinds
A *score*: [so have I shown above.]

In K ā m a l o k a, consciousness is *four-And-fifty fold*; *fifteen* alone are told
For R ū p a l o k a; for A r ū p a *twelve*;
Eight in the Highest thought.

Thus *eighty-nine*,
Or else *six score and one* we find to be
Classes of consciousness by seers discerned.

14. How can consciousness that is analyzed into eighty-ine come to have one hundred and twenty-one classes?

[By resolving *each* of the eight kinds of transcendental consciousness into *five*, thus obtaining forty kinds in place of eight]:

သခ်ေပ်ပဝေသန ဇကူနနဝုတိစိတ္တာနိ

ဇာတိဝမေသန သင်္ဂဟော

၃၅။ ဒ္ဒါဒသာ · ကုသလာနေ·ဝိ၊
ကုသလာနေက ဝိသကိ၊
ဆတ္တိ ံသေ·ဝ ဝိပါကာနိ၊
ကြိယ စိတ္တာနိ ဝိသတိ။

ဘူမိဝသေန သင်္ဂဟော

၃၆။ စတုပညာသဓာ ကာမေ၊
ရူပေ ပန္နရသိ · ရယေ၊
စိတ္တာနိ ဒ္ဒါဒသာ·ရူပေ၊
အဋ္ဌဓာ·နုတ္တရေ တထာ။

ဇာတ်တူစိတ်များ

၃၅။ ဆိုခဲ့သည်အတိုင်း အကုသိုလ်စိတ်တို့သည် ၁၂-ပါး။
ကုသိုလ်စိတ်တို့သည် ၂၁-ပါး။
ဝိပါက်စိတ်တို့သည် ၃၆-ပါး။
ကြိယာစိတ်တို့သည် ၂၀-ပါးဖြစ်ကုန်၏။

ဘုံတူစိတ်များ

၃၆။ ကာမဘုံ၌ဖြစ်သောစိတ် ၅၄-ပါး။
ရူပဘုံ၌ဖြစ်သောစိတ် ၁၅-ပါး။
အရူပဘုံ၌ဖြစ်သောစိတ် ၁၂-ပါး။
လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး။
ဟူ၍ မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူ၏။

Thus *eighty-nine*,
Or else *six score and one* we find to be
Classes of consciousness by seers discerned.

၃၇။ ဂုဏ္ဌ·မေကူ·နဝုတိ၊
ပဘေဒံ ပန မာနသံ၊
ဇေ ဝိသ သတံ ဝါ·ထ၊
ဝိဘဇ္ဇ ဝိစက္ခုဏာ။

စိတ်အကျဉ်း (၈၉) အကျယ် (၁၂၁)

၃၇။ စိတ်ကိုဆိုခဲ့ပြီးသောဇာတ်အပြား၊ဘုံအပြားအားဖြင့် တခုယုတ်ကိုးဆယ်အပြားရှိ၏ဟု ပညာရှိတို့ ဝေဖန်ပြကြကုန်၏၊ တနည်းအားဖြင့် တစ်ရာ့နှစ်ဆယ့်တစ်ပါး အပြားရှိသည်ကိုပြု၍ ဝေဖန်ကြကုန်၏။

ဝိဘာဂဝေသန ကေဝိသသတံစိတ္တံ

၃၈။ ကထ·မေကူ·နဝုတိ ဝိမံ စိတ္တံ ဇကေဝိသ သတံ ဟောတိ။

ဝိတ် အကျယ် (၁၂၁) ဖြစ်ပုံ

၃၈။ တခုယုတ်ကိုးဆယ် ရှိသောစိတ်သည် အဘယ်သို့လျှင် (၁၂၁)ပါး ဖြစ်ပါသနည်း။

ဝိဘာဂဝေသန စတ္တာလီသလောကုတ္တရစိတ္တာနိ

လောကုတ္တရာစိတ်(၄၀)ပါး ဖြစ်ပွားလာပုံ

In the path of Stream-attainment there is a class of consciousness for each of the five stages of j h ā n a.

ပဋ္ဌ သောတာပတ္တိမဂ္ဂစိတ္ထာနိ

ဝိတက္ကဝိစာရ ပီတိ သုခေ-ကဂ္ဂတာ သဟိတံ ပဌမဇ္ဈာန သောတာပတ္တိ မဂ္ဂ စိတ္တံ, ဝိစာရ ပီတိ သုခေ-ကဂ္ဂတာ သဟိတံ ဒုတိယဇ္ဈာန သောတာပတ္တိ မဂ္ဂ စိတ္တံ, ပီတိ သုခေ-ကဂ္ဂတာ သဟိတံ တတိယဇ္ဈာန သောတာပတ္တိ မဂ္ဂ စိတ္တံ,

သုခေ • ကဂ္ဂတာ သဟိတံ စတုတ္ထဇ္ဈာန သောတာပတ္တိ မဂ္ဂ စိတ္တံ,

ဥပေက္ခေ • ကဂ္ဂတာ သဟိတံ ပဉ္စမဇ္ဈာန သောတာပတ္တိ မဂ္ဂ စိတ္တဥ္စေ•တိ

ဣမာနိ ပဉ္စပိ သောတာပတ္တိ မဂ္ဂ စိတ္တာနိ နာမ။

သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် (၅)ပါး

ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ကေဂ္ဂတာဟူသော စျာန်အင်္ဂါငါးပါးနှင့် တကွ ပြစ်သော ပထမစျာန်နှင့် ယှဉ်သော သောတာပတ္တိမဂ် စိတ် ၁ ခု။

ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ကေဂ္ဂတာဟူသော စျာန်အင်္ဂါလေးပါး နှင့်တကွပြစ်သော ဒုတိယစျာန် နှင့် ယှဉ်သော သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်၁ ခု။

ပီတိ၊ သုခ၊ ကေဂ္ဂတာဟူသော စျာန်အင်္ဂါသုံးပါးနှင့် တကွပြစ်သော တတိယစျာန် နှင့် ယှဉ်သော သောတာပတ္တိမဂ်·စိတ် ၁ ခု။

သုခ၊ ကေဂ္ဂတာဟူသော စျာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့်တကွ ပြစ်သော စတုတ္ထစျာန်နှင့် ယှဉ်သော သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၁–ခု။

ဥပေက္ခာ၊ ကေဂ္ဂတာဟူသော စျာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့်တကွပြစ်သော ပဉ္စမစျာန်နှင့် ယှဉ်သော သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၁–ခု။

ဤသို့လျှင် ဤငါးပါးသော စိတ်တို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်တို့ မည်ကုန်၏။

In the path of Once-Returning there is a class of consciousness for each of the five stages of j h ā n a.

So for the paths of Never-Returning and of Arahantship, making twenty classes of Path-consciousness in all.

Similarly there are twenty classes of Fruition-consciousness; and these together make forty classes of transcendental consciousness.

သမဝိသတိ မဂ္ဂစိတ္တာနိစေဝ,တထာ ဖလစိတ္တာနိ စ

၃၉။ တထာ သကဒါဂါမိ မဂ္ဂ, အနာဂါမိ မဂ္ဂ, အရဟတ္တ မဂ္ဂ စိတ္တဥ္စေ•တိ သမဝိသတိ မဂ္ဂ စိတ္တာနိ၊ တထာ ဖလ စိတ္တာနိ စေ•တိ သမစတ္တာလီသ လောကုတ္တရ စိတ္တာနိ ဘဝန္တိ•တိ။

၃၉။ ဤနည်းအတူ သကဒါဂါမိမဂ်စိတ်၊ အနာဂါမိမဂ်စိတ်၊ အရဟတ္တ မဂ်စိတ်တို့သည်လည်း ငါးပါးစီရှိကုန်၏၊ သို့ဖြစ်၍ မဂ်စိတ်ပေါင်း (၂၀) ဖြစ်ပေသည်။

ထိုမဂ်စိတ်နည်းတူ ဖိုလ်စိတ်တို့သည်လည်း (၂၀)ဖြစ်ပေ၏၊ ဤသို့ မဂ်စိတ် ၂၀၊ ဖိုလ်စိတ် ၂၀ ပေါင်းသည်ရှိသော် လောကုတ္တရာစိတ်ပေါင်း (၄၀)တို့ ဖြစ်ကြပေကုန်သည်။

§ 15. *Summary.*

Distinguishing the j h à n a of each Path,
As well as stage, we multiply by five ;
And thus the thought that's Highest called becomes
Increased to forty kinds of consciousness.

၄၀။ ဈာနဂ်ီ ယောဂဘေဒေန၊
ကတွေ့ကေ့ ကဲ့ တု ပဉ္စဝ၊
ဝုစ္စတေ့နုတ္တရံ စိတ္တံ၊
စတ္တာလီသ ဝိဓံ့ဒ္ဓိ စ။

၄၀။ တခုတခုသော လောကုတ္တရာစိတ်ကို ပထမဈာန်စသော ဈာန်အင်္ဂါတို့နှင့် ယှဉ် သော အပြားအားဖြင့် ငါးပါး ငါးပါးအပြားရှိသည်ကို ပြု၍ လောကုတ္တရာ စိတ်ကို (၄၀) အပြားရှိ၏ဟူ၍ ဆိုအပ်ပေ၏။

၃၀ - ၄၀ လောကုတ္တရာစိတ်အကျယ် ၄၀ ကို သင်္ကေတဖြင့်ပြပုံ

	(၁) ပ	(၂) ပ	(၃) ပ	(၄) ပ	(၁) ဝ	(၂) ဝ	(၃) ဝ	(၄) ဝ
၄၀	x	x	x	x	x	x	x	x
	x	x	x	x	x	x	x	x
	x	x	x	x	x	x	x	x
	x	x	x	x	x	x	x	x
	—	—	—	—	—	—	—	—

သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် - ၅
သကဒါဂါမိမဂ်စိတ် - ၅
အနာဂါမိမဂ်စိတ် - ၅
အရဟတ္တမဂ်စိတ် - ၅
} ပေါင်း လောကုတ္တရာကုသိုလ်စိတ် ၂၀။

သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ် - ၅
သကဒါဂါမိဖိုလ်စိတ် - ၅
အနာဂါမိဖိုလ်စိတ် - ၅
အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် - ၅
} ပေါင်း လောကုတ္တရာဝိပါက်စိတ် ၂၀။

၃ဝ မဂ်စိတ် - ၂၀

(၁) ပ
x = ပဌမဈာန် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်
x = ဒုတိယဈာန် ″
x = တတိယဈာန် ″
x = စတုတ္ထဈာန် ″
— = ပဉ္စမဈာန် ″

(၂) ပ
x = ပဌမဈာန် သကဒါဂါမိမဂ်စိတ်
x = ဒုတိယဈာန် ″
x = တတိယဈာန် ″
x = စတုတ္ထဈာန် ″
— = ပဉ္စမဈာန် ″

(၃) ပ
x = ပဌမဈာန် အနာဂါမိမဂ်စိတ်
x = ဒုတိယဈာန် ″
x = တတိယဈာန် ″
x = စတုတ္ထဈာန် ″
— = ပဉ္စမဈာန် ″

(၄) ပ
x = ပဌမဈာန် အရဟတ္တမဂ်စိတ်
x = ဒုတိယဈာန် ″
x = တတိယဈာန် ″
x = စတုတ္ထဈာန် ″
— = ပဉ္စမဈာန် ″

၃၉ ဖိုလ်စိတ် - ၂၀

(၁) ဝ
x = ပဌမဈာန် သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ်
x = ဒုတိယဈာန် ″
x = တတိယဈာန် ″
x = စတုတ္ထဈာန် ″
— = ပဉ္စမဈာန် ″

(၂) ဝ
x = ပဌမဈာန် သကဒါဂါမိဖိုလ်စိတ်
x = ဒုတိယဈာန် ″
x = တတိယဈာန် ″
x = စတုတ္ထဈာန် ″
— = ပဉ္စမဈာန် ″

(၃) ဝ
x = ပဌမဈာန် အနာဂါမိဖိုလ်စိတ်
x = ဒုတိယဈာန် ″
x = တတိယဈာန် ″
x = စတုတ္ထဈာန် ″
— = ပဉ္စမဈာန် ″

(၄) ဝ
x = ပဌမဈာန် အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်
x = ဒုတိယဈာန် ″
x = တတိယဈာန် ″
x = စတုတ္ထဈာန် ″
— = ပဉ္စမဈာန် ″

စိတ်ပိုင်းကို သင်္ကေတဖြင့် ပြပုံ

အကုသိုလ်စိတ်-၁၂

X X — — > — —

X X — — >

ကာမာဝစရဇဝေဒနာဘက်စိတ်-၂၄

X X — —

X X — —

X X — —

X X — —

ဒွိပါဝစရစိတ်-၁၅

X X

X X

X X

X X

— —

အဒွိပါဝစရစိတ်-၁၂

— — —

— — —

— —

— — —

အဟိတ်စိတ်-၁၈

လောကုတ္တရာစိတ်-၈ (အကျယ်) ၄၀

X X X X	X X X X	X X X X	X X X X
X X X X	X X X X	X X X X	X X X X
X X X X	X X X X	X X X X	X X X X
X X X X	X X X X	X X X X	X X X X
— — — —	— — — —	— — — —	— — — —

သင်္ကေတ

X =	သောမနဿသဟဂုတ်	ကုသိုလ်	=	အနိ
— =	ဥပေက္ခာသဟဂုတ်	အကုသိုလ်	=	အမ
> =	ဒေါမနဿသဟဂုတ်	ဝိပါက်	=	အဝါ
V =	ဒုက္ခသဟဂုတ်	ကြိယာ	=	အစိမ်း
Λ =	သုခသဟဂုတ်	ထူထူရေးလျှင် သမ္မယုတ်၊ ပါးပါးရေးလျှင် ဝိပ္ပယုတ်။		

မျှင်းကြောင်းစက် အထက်၌ရေးလျှင် အသင်္ခါရိက၊ အောက်၌ရေးလျှင် သသင်္ခါရိက။
သရုပ်ခံလှယ်စေခြင်းငှါ မောဟမူစိတ်, အဟိတ်စိတ်တို့ကို အသင်္ခါရိက၊ မဟဂ္ဂုတ်စိတ်ကို
သသင်္ခါရိကသို့ သွင်းယူကြသည်။

Whereas the Rúpaloka consciousness
And thought called Highest may be classed 'neath one
And all five modes of jhāna, to the Fifth
Alone belong Arúpaloka thoughts.

Hence are revealed eleven modes of thought
'Neath every jhāna till the last, and that
Yields three and twenty;

add the thirty-seven
Kinds meritorious, and fifty-two
Resultant kinds, and thus six score and one
Classes of consciousness have Sages taught

Thus ends Part I. in the Compendium of Philosophy,
entitled The Chapter on the Compendium of Consciousness.

လောကိယ လောကုတ္တရစျာနစိတ္တာနိ

၄၁။ ယထာ စ ရူပါဝစရံ၊
ဂယှတာ•နုတ္တရံ တထာ၊
ပဌမာ • ဒိဇ္ဈာနဘေဒေ၊
အာရုပ္ပဇ္ဈာပိ ပဌမေ။

၄၂။ ကောဒသ ဝိဓံ တသ္မာ၊
ပဌမာ•ဒိက•မိရိတံ၊
စျာန•မေကေက•မန္တေတု၊
တေဝိသတိ ဝိဓံ ဘဝေ။

ဝိတ္ထာရဝသေန ကုသလဝိပါကာနိ စေဝ,စိတ္တဋ္ဌ

၄၃။ သတ္တတ္တိံ သ ဝိဓံ ပုညံ၊
ဒ္ဝိပညာသ ဝိဓံ တထာ၊
ပါက•မိစ္စာဟု စိတ္တာနိ၊
ဇကဝိသ သတံ ဗုဓာ။

စိတ္တပရိစ္ဆေဒသ နိဂမနံ

ဣတိ အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂေ စိတ္တ သင်္ဂ
ဝိဘာဂေါ နာမ ပထမော ပရိစ္ဆေဒေါ။

အရူပစိတ်ကို ပဌမစျာန်ထဲ ထည့်သွင်း ရေတွက်ပုံ

၄၁။ ရူပါဝစရစိတ်ကိုလည်းကောင်း၊ လောကုတ္တရာစိတ်ကို လည်းကောင်း၊ ပထမစျာန်စသော စျာန်အင်္ဂါတို့နှင့် ယှဉ်သောအပြားအားဖြင့် ယူသည့်နည်းတူ၊ အရူပါဝစရစိတ် ၁၂-ပါးကိုလည်း ယူအပ်ပေ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ၊ ဥပေက္ခာကေဂ္ဂတာနှင့် ယှဉ်ဆည့်အတွက် ပဌမစျာန်နှင့် စျာန်အင်္ဂါတူသောကြောင့်တည်း၊

၄၂။ ထို့ကြောင့် ပထမစျာန်၊ ဒုတိယစျာန်၊ တတိယစျာန်၊ စတုတ္ထစျာန် (၁၁)ပါးစီ၊ အဆုံးဖြစ်သော ပဌမစျာန်မှကား (၂၃)ပါး အပြားရှိပေသည်။

စိတ်အကျယ် ဇာတ်ခွဲပုံ

၄၃။ ကုသိုလ်စိတ်သည် ၃၇-ပါးဖြစ်၏
ဝိပါက်စိတ်သည် ၅၂-ပါးဖြစ်၏။
ထို့ကြောင့်စိတ်တို့ကို ၁၂၁-ပါးရှိကြောင်း ပညာရှိတို့ကဆိုကြကုန်၏။

(စိတ်ဝိုင်း နိဂုံး)

(အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိဟ်ကျမ်း၌ စိတ်တို့ကို ပေါင်းရုံးဝေန်ပြုရာဖြစ်၍ စိတ်ပိုင်းဟု အမည်တပ်ထားသော ပထမပိုင်းသည် ဤတွင်ပြီးပြီ။)

စိတ်ပိုင်း ပြီး၏။

PART II

Compendium of the Mental Properties

(Concomitants or Adjuncts in Consciousness)

§ 2.	I. Common Unmoral Properties	7
	II. Particular Unmoral Properties	6
	III. Immoral Properties	14
	IV. Common Moral Properties	19
	V. Abstinences	3
	VI. Illimitables	2
	VII. Reason or Intelligence	1
		52

§ 4. Distribution of each Property.

§ 11. Syntheses of Properties.

မာတိကာ

၂။ စေတသိက်ပိုင်း မြန်မာပြန်		စာမျက်နှာ
စေတသိက်လက္ခဏာ (၄) ပါး	....	၂–၁
သဗ္ဗစိတ္တသာဓारณ စေတသိက် (၇) ပါး	....	၂–၁
ပကိဏ္ဏ စေတသိက် (၆) ပါး	....	၂–၂
(အညသမာန် စေတသိက် ၁၃-ပါး)	....	၂–၃
အကုသိုလ်စေတသိက် (၁၄) ပါး	....	၂–၃
သောဘဏစေတသိက် ၂၅-ပါး	....	၂–၄
—သောဘဏသာဓारณစေတသိက်	၁၉-ပါး	၂–၄
–ဝိရတိစေတသိက်	၃-ပါး	၂–၅
—အပ္ပမညာ စေတသိက်	၂-ပါး	၂–၅
–ပညိန္ဒြေစေတသိက်	၁-ပါး	၂–၅
သမ္မယောဂနည်း (၁၆) နည်း		၂–၆
–အညသမာန် ၇-နည်း		၂–၇
–အကုသိုလ် ၅-နည်း		၂–၉
–သောဘဏ ၄-နည်း		၂–၁၁
သင်္ဂဟနည်း ၃၃-နည်း		၂–၁၄
॥ လောကုတ္တရာစိတ် သင်္ဂဟနည်း	၅ နည်း	၂–၁၄
॥ မဟဂ္ဂုတ်စိတ်	၅ နည်း	၂–၁၆
॥ ကာမသောဘဏစိတ်	၁၂ နည်း	၂–၁၇
॥ အကုသိုလ်စိတ်	၇ နည်း	၂–၂၀
॥ အဟိတ်စိတ်	၄ နည်း	၂–၂၂

စာမျက်နှာ	စာပိုဒ်	ကြောင်းရေ	အမှား	အမှန်
၁/၈	၁၄	၂	တခုယုတ်	တစ်ခုယုတ်
၁/၁၈	၃၈	၁	တခုယုတ်	တစ်ခုယုတ်
၁/၂၀	၄၀	၁	တခု တခုသော	တစ်ခု တစ်ခုသော
၂/၂	၂	၅	တခုတည်းသော	တစ်ခုတည်းသော
၂/၄	၆	၉	တခုယုတ်	တစ်ခုယုတ်
၂/၁၀	၂၆	၁	တခုတည်း	တစ်ခုတည်း
၂/၁၁	၂၉	၄	တခါတရံ၊ သီးခြားတခုစီ	တစ်ခါတစ်ရံ၊ သီးခြားတစ်ခုစီ
၂/၁၂	၃၀	၅	တခါတရံ၊ သီးခြားတခုစီ	တစ်ခါတစ်ရံ၊ သီးခြားတစ်ခုစီ
၂/၁၂	၃၂	၁	တခုယုတ်	တစ်ခုယုတ်
	″	၂	တခုယုတ်	တစ်ခုယုတ်
၂/၁၃	၃၃	၃	တပါးစီ၊ တခါတရံ	တစ်ပါးစီ၊ တစ်ခါတစ်ရံ
၂/၁၃	၃၃	၄	တခါတရံ	တစ်ခါတစ်ရံ
	″	၅	တခါတရံ	တစ်ခါတစ်ရံ
၂/၁၆	၄၃	၂	တခုစီ	တစ်ခုစီ
၂/၁၇	၄၈	၁	တနည်း	တစ်နည်း
	″	၂	တနည်း၊ တနည်း၊ တနည်း	တစ်နည်း၊ တစ်နည်း၊ တစ်နည်း
			တနည်း	တစ်နည်း၊
၂/၁၈	၅၀	၂	တပါးစီသာ	တစ်ပါးစီသာ
၂/၂၀	၅၉	၄	တခုယုတ်	တစ်ခုယုတ်
၂/၂၁	၆၄	၂	တခုစီသာ	တစ်ခုစီသာ

စာမျက်နှာ	စာပိုဒ်	ကြောင်းရေ	အမှား	အမှန်
၂/၂၂	၆၈	၁	တနည်း	တစ်နည်း
	″	၂	တနည်း၊ တနည်း၊ တနည်း၊	တစ်နည်း၊ တစ်နည်း၊ တစ်နည်း၊
			တနည်း၊ တနည်း၊	တစ်နည်း၊ တစ်နည်း၊
	″	၃	တနည်း	တစ်နည်း၊
၂/၂၃	၇၃	၁	တစုံ	တစ်စုံ
၂/၂၄	၇၅	၁	တနည်း	တစ်နည်း
	″	၂	တနည်း၊ တနည်း၊ တနည်း၊	တစ်နည်း၊ တစ်နည်း၊ တစ်နည်း

CHAPTER II

Cetasika—Mental States

Cetasiko Pariccheda

Cattāri Cetasika Lakkhaṇāni

1 *Ekuppāda-nirodhā ca — ekālambanavatthukā*
Cetoyuttā dvipaññāsa — dhammā cetasikā matā.

Terasa Aññasamānā

Satta Sabba Citta Sadhāranā

Katham?

2 (i) 1. *Phasso*, 2. *Vedanā*, 3. *Saññā*, 4. *Cetanā*, 5. *Ekaggata*, 6. *Jīvitindriyam*, 7. *Manasikāro c'āti satt'ime Cetasikā SABBACITTASĀDHĀRANĀ nāma.*

Cha Pakiṇṇakā

3 (ii) 1. *Vitakko*, 2 *Vicāro*, 3. *Adhimokkho*, 4. *Viriyam*, 5. *Pīti*, 6. *Chando c'āti cha ime Cetasikā PAKIṆṆAKĀ nāma*

Terasa Aññasamānā

4 *Eva'mete Cetasikā AÑÑASAMĀNĀ'ti veditabbā.* (13)

Cuddasa Akusala Cetasikā

5 (iii) 1. *Moho*, 2. *Ahirikam*, 3. *Anottappam*, 4. *Uddhaccam*, 5. *Lobho*, 6. *Diṭṭhi*, 7. *Māno*, 8. *Doso*, 9. *Issā*, 10. *Macchariyam*, 11. *Kukkuccam*, 12. *Thīnam*, 13. *Middham*, 14. *Vicikicchā c'āti cuddas'ime Cetasikā AKUSALĀ nāma.*

Pañcavīsati Sobhana Cetasikā

Ekūnavīsati Sobhana Sādhārana Cetasikā

6 (iv) 1. *Saddhā*, 2. *Sati*, 3. *Hiri*, 4. *Ottappam*, 5 *Alobho*, 6 *Adoso*, 7. *Tatramajjhattatā*, 8. *Kāyapassaddhi*, 9 *Cittapassaddhi*, 10 *Kāyalahutā*, 11. *Cittalahutā*, 12. *Kāyamudutā*, 13. *Cittamudutā*, 14. *Kāyakammaññatā*, 15. *Cittakammaññatā*, 16. *Kāyapāguññatā*, 17. *Cittapāguññatā*, 18. *Kāyujjukatā*, 19. *Cittujjukatā*, *c'āti ek'ūnavīsat'ime Cetasikā SOBHANASĀDHĀRAṆĀ nāma.*

Tisso Viratiyo

7 (v) 1. *Sammāvācā*, 2. *Sammākammanto*, 3. *Sammā-Ājīvo c'āti tisso VIRATIYO nāma.*

Dve Appamaññāyo Ceva, Paññindariyañca

8 (vi) 1. *Karuṇā*, 2. *Muditā APPAMAÑÑĀYO nāmā'ti sabbathā'pi—*

(vii) 1. *Paññindriyena saddhiṃ Pañcavīsat'ime Cetasikā SOBHANĀ'ti veditabbā.*

Saṅgaha Gāthā

9 *Ettāvatā ca—*
Teras'aññasamānā ca — cuddasākusalā tathā
Sobhanā pañcavīsā'ti — dvipaññāsa pavuccare.

Soḷasa Sampayogā

10 *Tesam cittāviyuttānam — yathāyogam'ito param*
Cittuppādesu paccekam — sampayogo pavuccati

Sampayoganaya Saṅgahagāthā

11 *Satta sabbattha yujjanti — yathāyogam pakiṇṇakā*
Cuddasā'kusalesv'eva — sobhanesv'eva sobhanā.

Satta Aññasamāna Cetisika Sampayogā

12 *Katham?*

Sabbacittasādhāraṇā tāva satt'ime cetasikā sabbesu'pi ek'ūnanavuti-cittuppādesu labbhanti.

13 *Pakiṇṇakesu pana*

(a) Vitakko tāva dvipañcaviññāṇa vajjitakāmāvacaracittesu c'eva ekādasasu paṭhamajjhānacittesu c'āti pañcapaṇṇāsacittesu uppaj.

14 *(b) Vicāro pana tesu c'eva ekādasasu dutiyajjhānacittesu c'āti chasaṭṭhi cittesu*

15 *(c) Adhimokkho dvipañcaviññāṇavicikicchā sahagata vajjita- cittesu.*

16 *(d) Viriyaṁ pañcadvārāvajjana — dvipañcaviññāṇa—sampaṭicchana-santīraṇavajjitacittesu.*

17 *(e) Pīti domanass'upekkhāsahagata-kāyaviññāṇacatuṭṭhajjhāna-vajjitacittesu.*

18 *(f) Chando ahetuka-momūhavajjitacittesu ti.*

Saṅgaha Gāthā

19 *Tepana cittupādā yathākkamaṁ :—*
Chasaṭṭhi pañcapaññāsa — ekādasa ca soḷasa
Sattati vīsati c'eva — pakiṇṇakavivajjitā
Pañcapaññāsa chasaṭṭhitthesattati tisattati
Ekapaññāsa c'ekūna — sattati sapakiṇṇakā

Pañca Akusala Cetasika Sampayogā

20 (a) *Akusalesu pana Moho, Ahirikaṁ, Anottapaṁ, Uddhaccam c'āti cattāro'me cetasikā sabbākusalasādhāraṇā nāma Sabbesu'pi dvādasākusalesu labbhanti.*

21 (b) *Lobho aṭṭhasu lobhasahagata citte s'eva labbhati.*

22 (c) *Diṭṭhi catusu diṭṭhigatasampayuttesu.*

23 (d) *Māno catusu diṭṭhigatavippayuttesu.*

24 (e) *Doso, Issā, Macchariyaṁ, Kukkuccañ c'āti dvīsu paṭighasampayutta cittesu.*

25 (f) *Thīnam, Middham pañcasu sasankhārikucittesu.*

26 (g) *Vicikicchā vicikicchāsahagatacittey'eva*

27 *Sabbāpunñesu cattāro — lobhamūle tayo gatā*
Dosamūlesu cattāro — sasankhāre dvayam tathā
Vicikicchā virikicchacitte c'āti catuddasa
Dvādasākusalesu eva — sampayujjanti pañcadhā.

Cattaro Sobhana Cetasika Sampayogā

28 (a) *Sobhanesu pana sobhanasādhāranā tāva ek'ūna visati me cetasikā sabbesu pi ek'ūnasatthisobhanacittesu sampayujjanti*

29 (b) *Viratiyo pana tisso'pi Lokuttaracittesu sabbathā'pi niyatā ekato'va labbhanti. Lokiyesu pana Kāmāvacarakusales'veva kadāci sandissanti visum visum*

30 (c) *Appamaññāyo pana dvādasasu pañcamajjhānavajjitamahaggatacittesu c'eva Kāmāvacarakusalesu ca sahetukakāmāvacarakiriyacittesu c'āti atthavisaticittesv'eva kadāci nānā hutvā jāyanti. Upekkhāsahagatesu pan'ettha Karunā Muditā na santi'ti keci vadanti.*

31 (d) *Paññā pana dvādasasu ñānasampayuttakāmāvacaracittesu c'eva sabbesu pañcatimsamahaggatalokuttaracittesu c'āti sattacattālisacittesu sampayogam gacchati'ti.*

Sangaha Gāthā

32 *Ek'ūnavisati dhammā jāyant'ekūnasatthisu*
Tayo solasacittesu atthavisatiyam dvayam
Paññā pakāsitā sattacattālisavidhesu'pi
Sampayuttā catuddho'evam sobhanesv'eva sobhanā

Niyatāniyata Yogī Cetasikā

33 *Issā-Macchera-Kukkucca — Viratī Karunādayo*
Nānā kadāci Māno ca — Thina-Middham tathā saha.

34 *Yathā vuttānusārena — sesā niyatayogino*
Sangahañ ca pavakkhāmi — tesam' dāni yathāraham.

35 *Chattimsānuttare dhammā — pañcatimsa mahaggate*
Atthatimsā'pi labbhanti — Kāmāvacarasobhane.
Sattavisati punñamhi — Dvādasāhetuke'ti ca
Yathāsambhavayogena — Pañcadhā tattha sangaho.

Pañca Lokuttara Citta Sangaha

Katham?

36 (a) *Lokuttaresu tāva atthasu pathamajjhānikacittesu Aññasamāna terasa cetasikā Appamaññavajjitā tevisati Sobhanacetasikā c'āti chattimsa dhammā sangaham gacchanti.*

37 (b) *Tathā Dutiyajjhānikacittesu Vitakkavajjā.*

38 (c) *Tatiyajjhānikacittesu Vitakka-Vicāravajjā.*

39 (d) *Catutthajjhānikacittesu Vitakka-Vicāra-Pītivajjā,*

40 (e) *Pañcamajjhānikacittesu'pi Upekkhāsahagatā te'eva sangayhanti'ti sabbathā' pi atthasu Lokuttaracittesu Pañcakajjhānavasena pañcadhā'va sangaho hoti'ti.*

Sangaha Gāthā

41 *Chattimsa pañcatimsa ca — catuttimsa yathākkamam*
Tettimsadvayam'iccevam — pañcadhānuttare thitā.

Pañca Mahaggata Citta Sangahā

42 *Mahaggatesu pana (a) tisu Pathamajjhānikacittesu tāva aññasamānā terasa cetasikā Viratittayavajjitā dvāvisati Sobhanacetasikā c'āti pañcatimsa dhammā sangaham gacchanti.*

43 *Karunā-Muditā pan'ettha paccekam'eva yojetabbā*

44 *Tathā (b) Dutiyajjhānikacittesu Vitakkavajjā,*

45 (c) *Tatiyajjhānikacittesu Vitakka-Vicāravajjā.*

46 (d) *Catut- thajjhānikacittesu Vitakka-Vicāra-Pītivajjā,*

47 (e) *Pañca- majjhānikacittesu pana pannarasasu Appamaññāyo na labbhanti'ti sabbathā'pi sattavisati-Mahaggata cittesu pañ- cakajjhānavasena pañcadhā'va sangaho hoti'ti.*

Sangaha Gāthā

48 *Pañcatimsa catuttimsa — tettimsa ca yathākkamam*
Dvattimsa c'eva timseti — pañcadhā'va Mahaggate.

Dvādasa Kāmasobhana Citta Sangaha

49 (i) *Kāmāvacara-sobhanesu pana kusalesu tāva pathamadvaye Aññasamānā terasa cetasikā pañcavisati Sobhanacetasikā c'āti atthatimsa-dhammā sangaham gacchati.*

50 *Appamaññā Viratiyo pan'ettha pañca'pi paccekam'eva yojetabbā.*

51 (ii) *Tathā dutiyadvaye ñānavajjitā;*

Appayujjamāna Cetasikā

52 (iii) *tatiyadvaye ñānasampayuttā pītivajjitā;*

53 (iv) *catutthadvaye ñāna- pītivajjitā. Te eva sangayhanti.*

54 *Kiriyacittesu 'pi Viratīvajjitā. Tath'eva catusu' pi dukesu catudhā'eva sangayhanti.*

55 *Tathā vipākesu ca Appamaññā-Viratīvajjitā. Te eva sangayhanti'ti sabbathā'pi catuvīseti kāmāvacarasobhanacittesu dukavasena dvādasadhā'va sangaho hoti'ti.*

Saṅgaha Gāthā

56 *Aṭṭhatiṁsa sattatiṁsa — dvayaṁ chattiṁsakaṁ subhe*
Pañcatiṁsa catuttiṁsa — dvayaṁ tettiṁsakaṁ kriye
Tettiṁsa pāke dvattiṁsa — bāyekatiṁsakaṁ bhave
Sahetukāmāvacara — puññapākakriyā mane

57 *Na vijjant'ettha virati — kriyesu ca mahaggate*
Anuttare appamaññā — kāmapāke dvayaṁ tathā

58 *Anuttare jhānadhammā — appamaññā ca majjhime*
Viratī ñāṇapīti ca — parittesu visesakā.

Satta Akusala Citta Sangahā

59 (i) *Akusalesu pana lobhamūlesu tāva paṭhame asaṅkhārike aññasamānā terasa cetasikā akusalasādhāraṇā cattāro c'âti sattarasa lobhadiṭṭhihi saddhiṁ ekūnavīsati dhammā saṅgahaṁ gacchanti*

60 (ii) *Tath'eva dutiye asaṅkhārike lobhamānena.*

61 (iii) *Tatiye tath'eva pītivajjitā lobha-diṭṭhihi saha aṭṭhārasa.*

62 (iv) *Catutthe tath'eva lobha-mānena.*

63 *Pañcame pana paṭighasampayutte asaṅkhārike doso issā maccheriyaṁ kukkuccañc'âti catūhi saddhiṁ pītivajjitā te eva vīsati dhammā saṅgayhanti.*

64 *Issā-maccheriya- kukkuccāni pan'ettha paccekam'eva yojetabbāni.*

65 (vi) *Sasaṅkhārikapañcake' pi tath'eva thina-middhena viseseṭvā yojetabbā.*

66 (vii) *Chanda-pītivajjitā pana aññasamānā ekādasa akusalasādhāraṇā cattāro c'âti pannarasa dhammā uddhaccasahagate sampayujjanti.*

67 (viii) *Vicikicchāsahagatacitte ca adhimokkhavirahitā vicikicchā sahagatā tath'eva pannarasadhammā samupalabbhanti'ti sabbathā'pi dvādasakusalacittuppādesu paccekaṁyojiyamāṇā'pi gaṇanavasena sattadhā'va saṅgahitā bhavanti'ti.*

Saṅgaha Gāthā

68 *Ekūnavīsaṭṭhārasa — vīsekavīsa vīsati*
Dvāvīsa pannarase'ti — sattadhā kusale ṭhitā.

Akusala Yogī Cetasikā

69 *Sādhāraṇā ca cattāro — samānā ca dasā pare*
Cuddasete pavuccanti — sabbākusalayogino.

Cattāro Ahetuka Citta Sangahā

70 *Ahetukesu pana hasanacitte tāva chanda vajjitā Aññasamānā dvādasa dhammā saṅgahaṁ gacchanti.*

71 *Tathā voṭṭhapane chanda-pīti-vajjitā.*

72 *Sukhasantīraṇe chanda-viriya-vajjitā.*

73 *Manodhātuttikāhetukapaṭisandhiyugale chanda-pīti-viriya-vajjitā.*

74 *Dvipañcaviññāṇe pakiṇṇakavajjitā te y'eva saṅgayhanti'ti sabbathā'pi aṭṭharasasu ahetukesu gaṇanavasena catudhā'va saṅgaho hoti'ti.*

Saṅgaha Gātha

75 *Dvādasekādasa dasa satta cā'ti catuvidho*
Aṭṭhārasāhetukesu cittuppādesu saṅgaho.

76 *Ahetukesu sabbattha satta sesā yathārahaṁ*
Iti viṭṭhārato vuttā tettiṁsavidha saṅgaho.

Cetasikassa Cittena Samasaṅgaho

77 *Itthaṁ cittāviyuttānaṁ sampayogaṁ ca saṅgahaṁ*
Ñātvā bhedaṁ yathāyogaṁ citte na samamuddise

ထိုးထားသော စာအုပ်များ	စာရေးသူနှင့် ပုံနှိပ်ထိုက်
၁။ Compendium of Philosophy	ဦးရွှေ၀ အောင်(ဘီဒေ)
၂။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟပါဠိနှင့် နှစ်ဘက်လှ သင်္ကြိုဟ်မြန်မာပြန်	နှစ်ဘက်လှ ဦးကျော်လွင် သာသနာရေးဦးစီးပုံနှိပ်တိုက် (၁၉၈၆)
၃။ သင်္ကြိုဟ်ချုနည်းကျမ်း	ဦးတေဇိန္ဒာဘိ၀ံသ အလုံ အောင်မင်္ဂလာ ပါဠိတက္ကသိုလ်၊လုပ်အားပုံနှိပ်တိုက် ကန်တော်ကလေး (၁၉၈၀)
၄။ မြန်မာပြန် သင်္ကြိုဟ်ကျမ်း	အသျှင်နာရဒါဘိ၀ံသ ကျိုက်လတ် မစ္ဆီမာရဲ့ရွှေကျင်တိုက် (၁၃၂၄)
၅။ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာချုပ်	ဦးသော်ဇင် (သြဂုတ် ၁၉၃၄) သီဟပုံနှိပ်တိုက်၊ အမှတ် ၄၀-၁၂၇ လမ်း
၆။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိုဟ်ပါဠိနိဿယ	ပထမ ဗားကရာဆရာတော်(မေ ၁၉၈၆) သုဓမ္မ၀တီပုံနှိပ်တိုက် ၅၃-မောင်ခိုင်လမ်း
၇။ သုဓမ္မ၀တီ သင်္ကြိုဟ်ပါဠိ	သုဓမ္မ၀တီပုံနှိပ်တိုက် ၅၃-မောင်ခိုင်လမ်း
၈။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိုဟ်ပါဠိ	ဣစ္ဆာသယပုံနှိပ်တိုက် ၁၁၃-၂၄ လမ်း
၉။ A Manual of Abhidhamma Abhidhammatha Sangaha Vol I & II	Navada Thera (Vajerarama, Colombo by the Buddha Sasana Concil (1970)
၁၀။ သင်္ကြိုဟ်သရုပ်အခြေပြုကျမ်း	ဦးကျော်၊ အဘိဓမ္မာပြန့်ပွားရေးအသင်း
၁၁။ အခြေခံအဘိဓမ္မာဘာသာသင်တန်း	နတ်မောက်အရှင်တေဇိန္ဒ၊ အိမ်ထောင်ရာစာသင်တိုက်၊ အောင်သိန်းပုံနှိပ်တိုက် (၁၉၈၇)
၁၂။ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာနှစ်ချုပ်	ဒေါက်တာမင်းတင်မွန်(နီ၀င်ဘာ၁၉၈၇) တင်ဝင်းပုံနှိပ်တိုက်၊ ၄၇၇-ပြည်လမ်း
၁၃။ မြို့ပြင်ကြီး သင်္ကြိုဟ်အဓိပ္ပာယ်ကောက်	မြို့ပြင်ကြီးဆရာတော် သုဓမ္မ၀တီပုံနှိပ်တိုက်၊ (၁၃၁၅)
၁၄။ ရှေးဦးသင် အဘိဓမ္မာ(၄ တွဲ)	ဦးအောင်သိမ်း ကုသလ၀တီပုံနှိပ်တိုက်၊ရေကျော်(၁၉၆၃)
၁၅။ ဋီကာကျော်မြန်မာပြန် (၃ တွဲ)	မေဓာ၀ီဆရာဆိုင် (၁၃၁၇) ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော် ဗုဒ္ဓသာသနာ၀ဏ္ဏ.
၁၆။ ဆဘိဓမ္မာသင်တန်း	ဆရာကြီးဦးကံသာ (ဇူလိုင် ၁၉၇၃) သာသနာ့အလင်းပုံနှိပ်တိုက်
၁၇။ အခြေပြုသင်္ကြိုဟ်	အရှင်ဇနကာဘိ၀ံသ
၁၈။ အဘိဓမ္မတ္ထသရုပကျမ်း	အရှင်သီရိနန္ဒာဘိဓဇထေရ် ဟံသာ၀တီပုံနှိပ်တိုက် (၁၃၀၂)
၁၉။ အဘိဓမ္မသင်္ဂြိုဟ်ပါဠိနိဿ	ဗဟုကရာ ဆရာတော် မဂ်လာတိုင်း ပုံနှိပ်တိုက် (၁၂၆၂)
၂၀။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိုဟ်ဆိုရိုး အကောက်	ပါဠိဆရာညွှန့်နှင့် ဆရာဦးဘမောင် ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင် ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက် (၁၂၀၉)
၂၁။ သင်္ကြိုဟ်အဓိပ္ပာယ်ကောက်	မြန်မာပြည် ပုံနှိပ်တိုက် အလုပ်သမားများ အသင်း ပုံနှိပ်တိုက်
၂၂။ အဘိဓမ္မတ္ထသရုပဒီပနီကျမ်း	သေချတောင် အရှင်ဦးတိလောက ဇမ္ဗုမိတ်ဆွေပုံနှိပ်တိုက် (၁၉၁၂)
၂၃။ ဆင်တဲသင်္ကြိုဟ်အကောက်နှင့် အဘိဓမ္မတ္ထ သာရ၀ိနိစ္ဆယကျမ်း	ပါဠိဆရာကြီး ဦးဘေ ကဝိမဏ္ဍိုင်ပုံနှိပ်တိုက် (၁၉၁၇)
၂၄။ အလယ်တန်းသင်္ကြိုဟ်	မစိုးရိမ်ဆရာတော်ဘုရား ပို့ချတော်မူသော ကျမ်း၊ မစိုးရိမ်သာသနာဟိတကာရီ
၂၅။ အဘိဓမ္မသရူပပုစ္ဆာ၀ိသဇ္ဇနကျမ်း (ပ-ဒု တွဲ)	ပါဠိဆရာကြီး ဦးစိုးသိန်း (ရေး) ဦးလှစိန် (တည်းဖြတ်)ဒေးလီဂေဇက်ပုံနှိပ်တိုက်
၂၆။ မဟာစိဇ္ဇောဒယသင်္ကြိုဟ် ဆိုရိုးကျမ်း	တောင်ထီးလင်း အရှင်ပညာနန္ဒ (မေလ ၁၉၈၀)၊ နေလင်းစာပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၁၊ ကန်တော်ကလေး၊ ၁၂၅ လမ်း။

PART II

COMPENDIUM OF THE MENTAL PROPERTIES

§ 1. *Of kinds of Mental Properties.*

Allied to thought are two and fifty states
Called Mental Properties.[1] They rise and cease
With it, and share its object and its base.

[1] Cetas'ikă, the adjectival form of ceto or citta, which is translated by consciousness, or in the verses sometimes by 'thought.' In any section of conscious experience the Buddhist distinguishes citta from its concomitants—*i.e.*, all other mental factors or elements distinguishable in the fact of conscious or subjective experience. We shall first consider these cetasikas as logically distinguishable. On how citta=viññăṇa=mano comes to be *logically* distinguished from the several mental factors which combine to constitute a *state* of consciousness (cittuppăda), see Introd. Essay, pp. 12 *ff.*; 39; 41; *Dh. S.*, §§ 1, 365, etc.

၂—စေတသိက်ဝိုင်း

စတ္တာရီ စေတသိကလက္ခဏာနှိ

၁။ ကေ့ပ္ပါဒ, နိရောဓ စ၊
ကော·လမ္မဏ, ဝတ္ထုကာ၊
စေတောယုတ္တာ ဒ္ဝိပညာသ၊
ဓမ္မာ စေတသိကာ မတာ။

၂-စေတသိက်ဝိုင်း မြန်မာပြန်

စေတသိက်လက္ခဏာ (၄)ပါး

၁။ စိတ်နှင့်အပြစ်တူခြင်း
အချုပ်တူခြင်း
အာရုံတူခြင်း
မှီရာတူခြင်း။

ကေ့ပ္ပါဒ	=	စိတ်နှင့်အတူဖြစ်ခြင်း:
ကေနိရောဓ	=	စိတ်နှင့်အတူချုပ်ခြင်း:
ကောဝမ္မဏ	=	စိတ်နှင့်အာရုံတူခြင်း:
ကေဝတ္ထုက	=	စိတ်နှင့်တူသော မှီရာဝတ္ထုရှိခြင်း:

ဤလက္ခဏာလေးပါးနှင့် ပြည့်စုံ၍ စိတ်၌ ယှဉ်လျက်ဖြစ်ကြသော ၅၂-ပါးသော သဘောတရားတို့ကို 'စေတသိက်'ဟု သိအပ်ကုန်၏။

§ 2. *How (are they distinguished)?*

I. There are seven Mental Properties which are common to every act of consciousness, to wit:

(1) contact (phassa);
(2) feeling (vedanā);
(3) perception (saññā);
(4) volition[2] (cetanā);
(5) individuality[3] of object (ekaggatā);
(6) psychic life (jivitindriya);
(7) attention (manasikāra).[1]

[2] Cetanā is derived from the causal verb ceteti, lit., to cause to think. On the twofold functions of this causal principle in thought, see Introd. Essay, p. 16, and Appendix: Cetanā.

တေရသ အညသမာနာ

သတ္တ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏာ

၂။ ကထံ....

ဖဿော, ဝေဒနာ, သညာ, စေတနာ, ဧကဂ္ဂတာ, ဇီဝိတိန္ဒြိယံ, မနသိကာရော စေ·တိ သတ္တိ·မေ စေတသိကာ သဗ္ဗစိတ္တ သာဓာရဏာ နာမ။

၂။ စေတသိက် ငါးဆယ့်နှစ်ပါး အဘယ်သို့ပြားသနည်း။

သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် (၇)ပါး

ဖဿ, ဝေဒနာ, သညာ, စေတနာ, ဧကဂ္ဂတာ, ဇီဝိတိန္ဒြေ
မနသိကာရ

ဤစေတသိက် ခုနှစ်မျိုးတို့သည် အလုံးစုံသော စိတ်တို့နှင့်ဆက်ဆံသော စေတသိက် တို့မည်ကုန်၏။

[3] Why this and 'contact' should be regarded as mental properties, see Introd. Essay, p. 14 *f.*

[J]

တစ်ပွါယ်

အာရုံကိုတွေ့ခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် ဖဿ မည်၏။
အာရုံ၏အသွေးကို ခံစားခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် ဝေဒနာ မည်၏။
အာရုံ၏သဘောကိုမှတ်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် သညာ မည်၏။
အာရုံ၌ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို စေ့ဆော်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် စေတနာ မည်၏။

[1] The translator, in his luminous and valuable discussion of the position and function of c e t a s i k a's in Buddhist psychology (see Essay and Appendix), wished to extend the use of 'attention' by applying it also as 'initial' and 'sustained' to properties II. (1) and (2). Our 'attention' exactly corresponds to the Buddhist c e t a s i k a as an *element* in consciousness. The only flaw in its coming under the second list is that it is hard to conceive consciousness *without* some sort of initial attention. Buddhaghosa defines I., 7 as follows: M a n a s i k ā r a means acting (k i r i y ā k ā r o), making with respect to consciousness (m a n o), making consciousness one's field as if it were a previous consciousness. M a n a s i k ā r a has three modes, according as it is concerned with object, sense-procedure, or apperception. In the last two it is synonymous with the mind 'turning towards' sensation or idea respectively (above, p. 28). Here only the first mode is meant, and here it means movement of mind confronting its object and *passing it on like a driver, to whatever it is connected withal'* (*Asl.*, 133). Hence we may say that Buddhist analysis resolves attention into the *constant* element of selective, co-ordinating consciousness I. (7), and the *variable* element of mental strain or tension, consciously felt, and connoted by II. (1), (2).—Ed.

II. Next, there are six Mental Properties termed *Particular*[2] (not invariably present in consciousness), to wit:

(1) initial application (v i t a k k a);
(2) sustained application (v i c ā r a);
(3) deciding (a d h i m o k k h a);
(4) effort (v i r i y a);
(5) pleasurable interest (p ī t i);
(6) conation, desire-to-do (c h a n d a).[3]

ဆ ပကိဏ္ဏကာ

၃။ ဝိတက္ကော, ဝိစာရော,အဓိမောက္ခော, ဝိရိယံ, ပီတိ, ဆန္ဒော စာ·တိ ဆ ဣမေ စေတသိကာ ပကိဏ္ဏကာ နာမ။

ပကိဏ်းစေတသိက်(၆)ပါး

၃။ ဝိတက်, ဝိစာရ, အဓိမောက္ခ , ဝိရိယ, ပီတိ, ဆန္ဒ, ဤစေတသိက် ခြောက်မျိုးတို့သည် ယှဉ်သင့်ရာရာ စိတ်အမျိုးမျိုး၌ ရောပြွမ်းယှဉ်တတ်သော (ပကိဏ်းစေတသိက်)တို့ မည်ကုန်၏။

[2] P a k i ṇ ṇ a k ā, lit., scattered about.
[3] K a t t u k a m y a t ā - c h a n d a is here intended.

[၃]

တစ်ပွါယ်

သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အာရုံသို့ရှေးရှုတင်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် ဝိတက် မည်၏။
အာရုံ၌ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို သုံးသပ်စေခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် ဝိစာရ မည်၏။
အာရုံကိုဆုံးဖြတ်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် အဓိမောက္ခ မည်၏။
သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ထောက်ပံ့ခိုင်စေခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် ဝိရိယ မည်၏။
အာရုံကိုနှစ်သက်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် ပီတိ မည်၏။
ပြိုလုပ်လိုကာမျှသာ လက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် ဆန္ဒ မည်၏။

Now these thirteen mental properties are to be considered as being either one or the other.[4]

[4] A ñ ñ a s a m ā n ā. That is to say they are purely psychological terms of un-moral import, but become moral or immoral, according as they combine in a moral or immoral thought.

III. Next, there are fourteen immoral mental properties, so wit:

(1) dulness (m o h a);
(2) impudence (a h i r i k a);
(3) recklessness of consequences (a n o t t a p p a);
(4) distraction (u d d h a c c a);
(5) greed (l o b h a);
(6) error (d i ṭ ṭ h i);
(7) conceit (m ā n a);
(8) hate (d o s a);
(9) envy (i s s ā);
(10) selfishness (m a c c h a r i y a);
(11) worry (k u k k u c c a);
(12) sloth (t h i n a);[1]
(13) torpor (m i d d h a);
(14) perplexity (v i c i k i c c h ā).

[1] Burmese manuscripts read t h i n a; Sinhalese, t h ī n a.—Ed.

တေရသ အညသမာနာ

၄။ ဝေ·မေတေ တေရသ စေတသိကာ အညသမာနာ·တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

အညသမာန်းစေတသိက် (၁၃) ပါး

၄။ ဤသို့ ဖော်ပြခဲ့သော သဗ္ဗစိတ္တသာဓारण စေတသိက်(၇)ပါး၊ ပကိဏ်းစေတသိက်(၆)ပါး၊ နှစ်ရပ်ပေါင်း (၁၃)ပါးသော စေတသိက်တို့ကို အညသမာန်း စေတသိက်များဟူ၍လည်း သိအပ်ပေ၏။

စုဒ္ဒသ အကုသလစေတသိကာ

၅။ မောဟော, အဟိရိက်, အနောတ္တပ္ပံ, ဥဒ္ဓစ္စံ, လောဘော, ဒိट्ठि,မာနော, ဒေါသော,ဣဿာ, မစ္ဆရိယံ, ကုက္ကုစ္စံ, ထိနံ, မိဒ္ဓံ, ဝိစိကိစ္ဆာ စေ·တိ စုဒ္ဒသိ·မေ စေတသိကာ အကုသလာ နာမ။

အကုသိုလ်စေတသိက် (၁၄)ပါး

၅။ မောဟ, အဟိရိက , အနောတ္တပ္ပ , ဥဒ္ဓစ္စ, လောဘ, ဒိट्ठि, မာန, ဒေါသ , ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ , ထိန , မိဒ္ဓ , ဝိစိကိစ္ဆာ, ဤတစ်ဆယ့်လေးပါးသော စေတသိက်တို့သည် အကုသိုလ် စေတသိက်များ မည်ပေ၏။

ကြမ်းတမ်းသောအားဖြင့် ပြစ်မှားခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် ဒေါသ မည်၏။

သူတပါးတို့၏ စည်းစိမ်ချမ်းသာကိုငြူစူခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် ဣဿာ မည်၏။

မိမိ၏ စည်းစိမ်ချမ်းသာကိုလျှို့ဝှက်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် မစ္ဆရိယ မည်၏။

ပြုအပ်ပြီးသော ဒုစရိုက် မပြုလိုက်မိသောသုစရိုက်တို့ကိုအာရုံပြု၍ အဘန်တလဲလဲ စိုးရိမ်ခြင်းလက္ခဏာရှိသောသဘောတရားသည် ကုက္ကုစ္စ မည်၏။

အဓိပ္ပါယ်

[1] အာရုံ၏သဘောကို ဖုံးလွှမ်းခြင်း လက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် မောဟ မည်၏။
ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ မရှက်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် အဟိရိက မည်၏။
ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ မလန့်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် အနောတ္တပ္ပ မည်၏။
စိတ်၏မငြိမ်သက်ခြင်း ပျံ့လွင့်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် ဥဒ္ဓစ္စ မည်၏။
အာရုံ၌ငြိသောအားဖြင့် တပ်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် လောဘ မည်၏။
မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် ဒိट्ठि မည်၏။
မိမိကိုယ်ကို ငါသာလျှင်မြတ်၏ ဟူ၍ မှန်ကင်းကဲ့သို့ ထောင်လွှားခြင်း လက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် မာန မည်၏။

စိတ်၏မခံ့ခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် ထိန မည်၏။
စေတသိက်တို့၏ မခံ့ခြင်း လက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် မိဒ္ဓ မည်၏။
အာရုံကိုမဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော သဟောတရားသည် ဝိစိကိစ္ဆာ မည်၏။

IV. Next, there are nineteen mental properties which are common to all that is [morally] beautiful,[2] to wit:

(1) faith (saddhā);
(2) mindfulness (sati);
(3) prudence (hiri);
(4) discretion (ottappa);
(5) disinterestedness (alobha);
(6) amity (adosa);
(7) balance of mind (tatramajjhattatā);
(8) composure of mental properties[3] (kāyapassaddhi);
(9) composure of mind (cittapassaddhi);
(10) buoyancy of mental properties (lahutā);
(11) buoyancy of mind;
(12) pliancy of mental properties (mudutā);
(13) pliancy of mind;
(14) fitness of work of mental properties (kammaññatā);
(15) fitness of work of mind;
(16) proficiency of mental properties (pāguññatā);
(17) proficiency of mind;
(18) rectitude[1] of mental properties (ujukatā); [1] *Cf. B. Psy* 25, n. 1
(19) rectitude of mind.

ဟဋ္ဌပါဠိ

6 ဘုရားအစရှိသော ကောင်းသောအာဇ္ဇီဝ သမ္မယုတ်တရားတို့ကို ကြည်ညိုခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဒ္ဓါ
တရားသည် သဒ္ဓါ မည်၏။
ဘုရားအစရှိသော ကောင်းသောအာဇ္ဇီဝ သမ္မယုတ် တရားတို့ကိုကောက်မေ့လျော့ခြင်း လက္ခ
သဘောတရားသည် သတိ မည်၏။
ကာယဒုစရိုက် အစရှိသည်မှ ရှက်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် ဟိရိ မည်၏။
ကာယဒုစရိုက် စသည်မှ လန့်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် ဩတ္တပ္ပ မည်၏။
အာဇ္ဇီဝဋ္ဌေသောအားဖြင့် မတပ်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် အလောဘ မည်၏။
ကြမ်းတမ်းသောအားဖြင့် မပြစ်မှားခြင်း လက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် အဒေါသ မည်၏။
ကိုယ်ထိုသို့သောအာဇ္ဇီဝဋ္ဌေ သမ္မယုတ်တရားတို့ကို လျှစ်လျူရှုခြင်းလက္ခဏာရှိသောသဘောတရား သည်
တတြမဇ္ဈတ္တတာ မည်၏။
စေတသိက်တို့၏ ငြိမ်းခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် ကာယပဿဒ္ဓိ မည်၏။

ပဋ္ဌဝိသတိ သောဘဏဧကေတသိကာ
ကေနဝိသတိသောဘဏသာဓारณဧကေတသိကာ

6။ သဒ္ဓါ, သတိ, ဟိရိ, ဩတ္တပ္ပ, အလောဘော, အဒေါသော, တတြမဇ္ဈတ္တတာ,ကာယပဿဒ္ဓိ, စိတ္တပဿဒ္ဓိ, ကာယလဟုတာ, စိတ္တလဟုတာ, ကာယမုဒုတာ, စိတ္တမုဒုတာ, ကာယကမ္မညတာ, စိတ္တကမ္မညတာ, ကာယပါဂုညတာ, စိတ္တပါဂုညတာ, ကာယုဇုကတာ, စိတ္တုဇုကတာ စေ·ဟိ ကေ·နဝိသတိ·မေ စေတသိကာ သောဘဏသာဓारณာ နာမ။

သောဘဏ ဧကေတသိက် (၂၅) ပါး

သောဘဏသာဓारณဧကေတသိက် (၁၉) ပါး

6။ သဒ္ဓါ, သတိ, ဟိရိ, ဩတ္တပ္ပ, အလောဘ, အဒေါသ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ, ကာယပဿဒ္ဓိ, စိတ္တပဿဒ္ဓိ, ကာယလဟုတာ, စိတ္တလဟုတာ, ကာယမုဒုတာ, စိတ္တမုဒုတာ, ကာယကမ္မညတာ, စိတ္တကမ္မညတာ, ကာယပါဂုညတာ, စိတ္တပါဂုညတာ, ကာယုဇုကတာ, စိတ္တုဇုကတာ,
ဘုရားယုတ် နှစ်ဆယ်သော ဣန္ဒြေစေတသိက် တို့သည် သောဘဏစိတ်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသော စေတသိက်မည်ကုန်၏။

[2] Sobhanasādhāraṇa. See § 8.
[3] That 'kāya' here, meaning aggregate, refers to the nāma-kāya as opposed to the rūpakāya, can be seen from the following comment: Kāyo'tti c'ettha vedanādi khandhattayaṃ, ahanam. S. Z. A. This agrees with Buddhaghosa (*Asl.*, 150): [in *Dh. S.*, §§ 40 *ff.*] kāya means the three khandhas, vedanā, etc'. Hence 'the distinction appears to be, not so much between mind and thought (*B. Psy.*, p. 28), as between factors of consciousness and consciousness as a whole.— Ed

ပတ်ရှိပြီးခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် စိတ္တပဿဒ္ဓိ မည်၏။
စေတသိက်ကိုမိမိ ပေါ့ပါးခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် ကာယလဟုတာ မည်၏။
စိတ်၏ ပေါ့ပါးခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် စိတ္တလဟုတာ မည်၏။
[illegible] လက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် ကာယမုဒုတာ မည်၏။
[illegible]ခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် စိတ္တမုဒုတာမည်၏။
[illegible] ကောင်းသော အပြစ်ကင်းခြင်း လက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် ကာယကမ္မည
[illegible]
[illegible] ကောင်းသောကိုယ်ပြစ်ကင်းခြင်း လက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် စိတ္တကမ္မညတာ မည်၏။
[illegible] ကိုယ်ပါဂုညတာ မည်၏။
ဝိုက်ပါ ကိုယ်ပါခြင်း လက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် စိတ္တပါဂုညတာမည်၏။
ကောလိုက်ဟိုက် ကြောင့်ဖွဲ့ကိုပြုခြင်း လက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် ကာယုဇုကတာ မည်၏။
စိတ်၏ ကြောင့်ဖွဲ့ကိုပြုခြင်း လက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် စိတ္တုဇုကတာ မည်၏။

V. Next, there are three Abstinences,[2] to wit:
right speech,
right action,
right livelihood.

VI. Next, there are the Illimitables,[3] to wit:
pity,
appreciation.[4]

These, together with (VII.) reason,[5] in all manner of division are to be considered as the twenty-five morally beautiful mental properties.

[2] Virati-yo, lit., dispassion-s. The term is probably derived from the formula of the Five Precepts (sīla), 'finding no pleasure in taking life' (pāṇātipātā veramaṇī sikkhāpadaṃ, or paṭivirato hoti), etc. (*B. Psy.*, 83, *n.* 3). On the presence of these as 'properties' among the cetasika's, see Appendix: Cetasika. —Ed.

[3] *I.e.*, two of the four Brahmavihāra's. The other two are represented by IV. (6) amity, for mettā; love, or *dyaaṅ*; and IV. (7) equanimity, impartiality, for upekkhā. See Pt. IX., § 2 (IV., 4). —Ed.

[4] Muditā is joy felt over a better than one's self, or over good work done; the congratulatory or benevolent attitude.

[5] Paññindriya as cetasika is not confined to the lokuttara-citta's.

ဝိရတိစေတသိက် (၃) ပါး

၇။ သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တော, သမ္မာအာဇီဝေါ
စေ-တိ တိသော ဝိရတိယော နာမ။

ဤစေတသိက် သုံးမျိုးတို့သည် ရှောင်ကြဉ်မှု စေတသိက်တို့မည်ကုန်၏။

အပ္ပမညာ စေတသိက် ၂-ပါးနှင့် ပညာ့ဖြစ်စေတသိက်

ဒွေ အပ္ပမညာယော စေ၀, ပညိန္ဒြိယဉ္စ

၈။ ကရုဏာ, မုဒိတာ, အပ္ပမညာယော နာမ-တိ
သဗ္ဗထာပိ ပညိန္ဒြိယေန သဒ္ဓိ ပဉ္စ၀ိသတိ-မေ
စေတသိကာ သောဘဏာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ
တိ။

ဤအပ္ပမညာ စေတသိက် ၂-ပါးနှင့် ပညာ့ဖြစ်စေတသိက်
၈။ ကရုဏာ မုဒိတာ
ဤစေတသိက်နှစ်မျိုးသည် ကန့်သတ်ချက်မရှိ သတ္တ၀ါ ပညတ်ဟူသမျှ
အာရုံပြုသော စေတသိက်တို့ မည်ကုန်၏။

အမှန်ကို အစိုးတရ	သိခြင်းသဘောလက္ခဏာ	ပညာ့ဖြစ်ခဲ့
ခဲ့ခြားရှိပြုခဲ့သော-	သောဘဏသာဓာရဏစေတသိက်	-၁၉
	ဝိရတိစေတသိက်	- ၃
	အပ္ပမညာစေတသိက်	- ၂
	ပညာ့ဖြစ်စေတသိက်	- ၁

နှင့်တကွ စုစုပေါင်း ၂၅-ပါးသော စေတသိက်တို့ကို သောဘဏစေတသိက်
တို့ဟူ၍ သိအပ်ပေကုန်၏။

[၇] အသက်မွေးကြောင်းမဟုတ်သော မုသာ၀ါဒ၊ ပိသုဏာ၀ါစာ၊ ဖရုသ၀ါစာ၊ သမ္ဖပ္ပလာပတည်းဟူသော
စစ်ဒုစရိုက်လေးပါးတို့မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် သမ္မာ၀ါစာ မည်၏။
အသက်မွေးကြောင်း မဟုတ်သော ပါဏာတိပါတ၊ အဒိန္နာဒါန၊ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ တည်းဟူ
သော ကာယဒုစရိုက် ၃ ပါးတို့မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောအနေသည် သမ္မာကမ္မန္တ မည်၏။
အသက်မွေးကြောင်း မြစ်သော ၀စီဒုစရိုက်လေးပါး ကာယဒုစရိုက် ၃ ပါးတို့မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း
လက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် သမ္မာအာဇီ၀ မည်၏။

[၈] အကိုင်းမသိသော ဒုက္ခိတသတ္တ၀ါပညတ်ကိုအာရုံပြု၍ သနားခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရား
သည် ကရုဏာ မည်၏။
အကိုင်းမသိသော သုခိတသတ္တ၀ါပညတ်ကိုအာရုံပြု၍ ဝမ်းမြောက်ခြင်းလက္ခဏာရှိသောသဘောတရား
သည် မုဒိတာ မည်၏။
အထူးထူးအပြားပြားသိခြင်း၌ အစိုးရခြင်းလက္ခဏာရှိသော သဘောတရားသည် ပညာ့ဖြစ် မည်၏။

§ 3. *Mnemonic.*

So far we have:
[Of co-efficients] fifty-two; thirteen
As such *nor good nor bad*, but *bad*, fourteen,
And five and twenty *lovely* in act are seen.

Of these thought adjuncts,[1] as they cluster round
Thoughts that arise in us, each in its turn,
The distribution henceforth shall be told.

[1] Cittaviyuttanam, i.e., Cetasika's

Mnemonic.

First *seven*, linked with every phase of thought;
The *six*, in this or that phase must be sought;
The *fourteen* only with our bad thoughts mate;
The *beautiful* on none but fair thoughts wait.

သင်္ဂဟဂါထာ

၉။ တ္ထောဝတာ စ.....
တေရသ·ညသမာနာ စ၊
စုဒ္ဓသာ·ကုသလာ တထာ၊
သောဘဏာ ပဉ္စဝီသာ·တိ၊
ဒ္ဒိပညာသ ပဝုစ္စရေ။

သောဠသ သမ္မယောဂါ

၁၀။ တေသံ စိတ္တာ·ဝိယုတ္တာနံ၊
ယထာယောဂ·မိတော ပရံ၊
စိတ္တု·ပ္ပါဒေသု ပစ္စေကံ၊
သမ္မယောဂေါ ပဝုစ္စတိ။

သမ္မယောဂနယသင်္ဂဟဂါထာ

၁၁။ သတ္တ သမ္ဘတ္တ ယုဇ္ဇန္တိ၊
ယထာယောဂံ ဟကိဏ္ဏကာ၊
စုဒ္ဒသာ·ကုသလေသ·ဝ၊
သောဘဏေသ·ဝ သောဘဏာ။

ပေါင်းရုံးဖော်ပြချက်

၉။ ဤမျှဆိုခဲ့ပြီးသော စကားစဉ်ဖြင့်—
အညသမာန်း စေတသိက်– ၁၃-ပါး
အကုသိုလ် စေတသိက် – ၁၄-ပါး
သောဘဏ စေတသိက် – ၂၅-ပါး
ဤသို့အားဖြင့် စေတသိက်(၅၂)ပါးတို့ကို ပြဆိုအပ်ပေသည်။

သမ္မယောဂနည်း

၁၀။ ဤမှနောက်၌ စိတ်နှင့်မကွေမကွာ ယှဉ်ကြကုန်သော ထိုစေတသိက်တို့၏ ဥပါဒ်ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်တို့နှင့် အသီးသီး ယှဉ်ပုံယှဉ်နည်းကို ယှဉ်ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ဆိုပေအံ့။

သမ္မယောဂနည်း ၁၆-နည်း

၁၁။ –သမ္ဘစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် ခုနစ်ပါးတို့သည် အလုံးစုံသော စိတ်တို့၌ ယှဉ်ကုန်၏။
–ပကိဏ်းစေတသိက် ခြောက်ပါးတို့သည် ယှဉ်ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ယှဉ်ကုန်၏။
–အကုသိုလ်စေတသိက် တစ်ဆယ့်လေးပါးတို့သည် အကုသိုလ်စိတ်တို့၌သာ ယှဉ်ကုန်၏။
–သောဘဏစေတသိက် နှစ်ဆယ့်ငါးပါးတို့သည် သောဘဏစိတ်တို့၌သာ ယှဉ်ကုန်၏။
အဘယ်သို့ ယှဉ်ကုန်သနည်း–

§ 4. *In what Way?*

In the first place, those seven universally common concomitants obtain in all the eighty-nine *modes* of consciousness.[2]

Next, among the particular concomitants:

1. *Application* arises in fifty five kinds of consciousness, to wit:
   (i.) In all kinds of K ā m a l o k a consciousness, with the exception of the twice fivefold sense impressions themselves.[3]
   (ii.) It also arises in the eleven kinds of consciousness connected with the first stage of j h ā n a.[4]

2. *Application* arises in sixty-six kinds of consciousness, to wit: In all the above-named fifty-five, and also in the eleven kinds of consciousness connected with the second stage of j h ā n a.

3. *Deciding* arises in all kinds of consciousness, with the exception of the twice fivefold sense consciousness, and of consciousness accompanied by perplexity.

သတ္တ အညသမာနစေတသိကသမ္ပယောဂါ

၁၂။ ကထံ.....
သမ္ပစိဋ္ဌ သာဓာရဏာ တာဝ သတ္တိ-မေ စေတသိကာ သဗ္ဗေသုပိ ဧကူ-နနှဝုတိ စိတ္တုပ္ပါဒေသု လဗ္ဘန္တိ။

၁၃။ ပကိဏ္ဏကေသု ပန ဝိတက္ကော တာဝ ဒ္ဝိပဉ္စ ပိညာဏ ဝဇ္ဇိတ ကာမာဝစရ စိတ္တေသု စေဝ ဧကာဒသသု ပဌမဇ္ဈာန စိတ္တေသု စ တိ ပဉ္စပညာသ စိတ္တေသု ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

၁၄။ ဝိစာရော ပန တေသု မစေဝ ဧကာဒသသု ဒုတိယဇ္ဈာနစိတ္တေသု စ-ဏိ ဆသट्ठိစိတ္တေသု။

၁၅။ အဓိမောက္ခော ဒ္ဝိပဉ္စ ပိညာဏ ဝိစိကိစ္ဆာ သဟဂတ ဝဇ္ဇိတ စိတ္တေသု။

အညသမာန်းစေတသိက် သမ္ပယောဂနည်း (၇) နည်း

၁၂။ ရှေးဦးစွာ ဖော်ပြအပ်သော သမ္ပစိတ္ထသာဓာရဏ စေတသိက် ခုနှစ်ပါးတို့ကို အလုံးစုံသော စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်တို့၌ ရအပ်ကုန်၏။

၁၃။ ပကိဏ်းစေတသိက် ခြောက်ပါးတို့အနက် ရှေးဦးစွာ ပြအပ်သော ဝိတက်စေတသိက်သည် ဒွေပဉ္စဝိညာဉ် (၁၀)ကြဉ်သော ကာမစိတ် ၄၄-ပါး၊ ပထမဈာန်စိတ် (၁၁)ပါး။
ဤသို့ (၅၅)ပါးသော စိတ်တို့၌ ဖြစ်၏။

၁၄။ ဝိစာရစေတသိက်ကား ထိုဝိတက်ယုဉ်သောစိတ် ၅၅-ပါး၊ ဒုတိယဈာန်စိတ် ၁၁-ပါး၊ ပေါင်း ၆၆-ပါးသောစိတ်တို့၌ ဖြစ်၏။

၁၅။ အဓိမောက္ခစေတသိက်သည် (စိတ် ၀၉-ပါးထဲမှ) ဒွေပဉ္စဝိညာဉ် (၁၀)နှင့် ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ် (ပေါင်း ၁၁-ပါး) ကြဉ်သော ကျန် (၇၀)ပါးသောစိတ်တို့၌ ဖြစ်၏။

[2] (C i t u p p ā d a is literally a *genesis or state of* c i t t a (consciousness), considered as constituting this or that process of mind, but the term here may be taken as representing a class, kind, or mode of c i t t a.

[3] *Twice* fivefold, as accounting for the sensations being pleasurable or painful. V i t a k k a, *i.e.*, is absent from the initial momentary flash of visual or other sense impressions, but present in the rest of the process of sense-cognition.

[4] See Pt. I., § 15. Appendix: Cetasika (V i t a k k a).

Greed obtains only in the eight kinds of consciousness given over to appetite.

၂၁။ လောဘော အဌသု လောဘ သဟဂတ စိတ္တေသော့ဝ လဗ္ဘတိ။

၂၁။ လောဘစေတသိက်ကို လောဘသဟဂုတ်စိတ် ရှစ်ပါးတို့၌သာ ရအပ်၏။

Error obtains in the four kinds of consciousness connected with erroneous views.

၂၂။ ဒိဋ္ဌိ စတူသု ဒိဋ္ဌိဂတ သမ္မယုတ္တေသု။

၂၂။ ဒိဋ္ဌိစေတသိက်ကို ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ်စိတ်လေးပါးတို့၌သာရအပ်၏။

Conceit obtains in the four kinds of consciousness disconnected from erroneous views.[1]

၂၃။ မာနော စတူသု ဒိဋ္ဌိဂတ ဝိปยุတ္တေသု။

၂၃။ မာနစေတသိက်ကို ဒိဋ္ဌိဂတဝိปยุတ် စိတ်လေးပါးတို့၌သာ ရအပ်၏။

Hate, envy, selfishness, and *worry*—these four obtain in the two kinds of consciousness connected with aversion.

၂၄။ ဒေါသော, ဣဿာ, မစ္ဆရိယံ, ကုက္ကုစ္စဥ္စာ-တိ ဒ္ဝေသု ပဋိฆ သမ္မယုတ္တေ စိတ္တေသု။

၂၄။ ဒေါသ၊ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ၊ ကုက္ကုစ္စ - ဤ စေတသိက် ၄-ပါးတို့ကို ပဋိฆသမ္မယုဘ်စိတ် (ဒေါသမူစိတ်)တို့၌သာ ရအပ်၏။

Sloth and *torpor* obtain in the five kinds of [immoral] consciousness which are volitional.[2]

၂၅။ ထိန မိဒ္ဓံ ပဌသု သသင်္ခါရိက စိတ္တေသု။

၂၅။ ထိနနှင့် မိဒ္ဓစေတသိက်နှစ်ပါးကို သသင်္ခါရိကစိတ် ငါးပါးတို့၌သာရအပ်၏။

Perplexity obtains only in the kind of consciousness that is 'accompanied by perplexity.'[3]

၂၆။ ဝိစိကိစ္ဆာ ဝိစိကိစ္ဆာ သဟဂတ စိတ္တေ ယေဝါ-တိ။

၂၆။ ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်ကို ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်တခုတည်း၌သာ ရအပ်၏။

[1] In commenting on this to us somewhat paradoxical statement, the teachers refer to the *inconstant* association of conceit or pride with such views, which is made explicit only in the Mnemonic, § 10:—'Pride sometimes;' *i.e.*, when a real superiority over others is the cause of self-advertisement and complacency. A similar reminder is made in the case of 'sloth and torpor' occurring in volitional consciousness. They so occur when the mind is unfit for work. On m ā n a see *B. Psy.*, 298 *f.*, *n.* 8.—Ed.

[2] See above, Part I., § 2.

[3] *Ibid.*, class 11.

စာမိုဒ် ၂၀-၂၆ အကုသိုလ်စေတသိက် ၁၄ သမ္မယောဂနည်း၊ လေ့ကျင့်ခန်း

၂၀	မောဟ၊ အဟိရိက၊ အနောတ္တပ္ပ၊ ဥद्ध = ၁၂ =	x	x	–	–	>	–	–		
		x	x	–	–	>				
၂၁	လောဘ = ၈ =	x	x	–	–	>	–	–		
		x	x	–	–	>				
၂၂	ဒိဋ္ဌိ = ၄ =	x	x	–	–	>	–	–		
		x	x	–	–	>				
၂၃	မာနော = ၄ =	x	x	–	–	>	–	–		
		x	x	–	–	>				
၂၄	ဒေါသော, ဣဿာ, မစ္ဆရိယံ, ကုက္ကုစ္စဥ္စာ-တိ = ၄ =	x	x	–	–	>	–	–		
		x	x	–	–	>				
၂၅	ထိန, မိဒ္ဓ = ၅ =	x	x	–	–	>	–	–		
		x	x	–	–	>				
၂၆	ဝိစိကိစ္ဆာ = ၁ =	x	x	–	–	>	–	–		
		x	x	–	–	>				

§ 7. *Mnemonic.*

In *all* demeritorious thoughts are Four
Adjuncts. In greed- h e t u there are but Three;
Four, in the hate- h e t u. Again, Two more
In thoughts volitional. Dubiety,
In thought allied with doubt. And thus we see
Fourteen Bad Adjuncts in Five ways are bound
To the Twelve thoughts that are immoral found.

§ 8. *Of [Morally] Beautiful Concomitants.*[1]

Now among the concomitants called [morally] beautiful, in the first place, there are the nineteen mental properties common to [morally] beautiful consciousness. These are present in every one of the fifty-nine classes of beautiful consciousness.

Next, the three *abstinences* obtain, always and all at once, in all cases of transcendental consciousness. But in mundane[2] [morally] beautiful consciousness, it is only in the [eight kinds of] K ā m a l o k a moral consciousness' that the three are sometimes and severally apparent.

သင်ဟဂါထာ

၂၇။ သဗ္ဗာ-ပုညေသု စတ္တာရော၊
လောဘမူလေ တယော ဂတာ၊
ဒေါသမူလေသု စတ္တာရော၊
သ သင်္ခါရေ ဒ္ဒယံ တထာ။
ဝိစိကိစ္ဆာ ဝိစိကိစ္ဆာ၊
စိတ္တေ စာ-တိ စတုဒ္ဒသ၊
ဒ္ဒါဒသာ-ကုသလေသ-ေ ဝ၊
သမ္မယုဇ္ဇန္တိ ပဉ္စဓာ။

စတ္တာရော သောဘဏစေတသိကသမ္မယောဂါ

၂၈။ သောဘဏေသု ပန သောဘဏ သာဓာရဏာ
တာ၀ ဧကူ-နဝိသတိ-မေ စေတသိကာ
သဗ္ဗေသုပိ ဧကူ-နသဋ္ဌိ ယောဘဏ စိတ္တေသု
သံဝိဇ္ဇန္တိ။

၂၉။ ဝိရတိယော ပန တိ၀ေါ သိ လောကုတ္တရ
စိတ္တေသု သဗ္ဗထာပိ နိယတာ ဧကတော၀
လဗ္ဘန္တိ. လောကိယေသု ပန ကာမာ၀စရ
ကုသလေသ-ေ ဝ ကဒါစိ သန္ဒိဿန္တိ ဝိသုံ
ဝိသုံ။

ပေါင်းရုံးဖော်ပြချက်

၅-နည်းရေတွက်ပုံ

၂၇။ –စေတသိက်လေးပါးတို့သည် အကုသိုလ်စိတ်အားလုံး၌ ဖြစ်ကုန်၏။
–စေတသိက်သုံးပါးတို့သည် လောဘမူစိတ်၌သာ ဖြစ်ပေ၏။
–စေတသိက်လေးပါးတို့သည် ဒေါသမူစိတ်တို့၌သာ ဖြစ်ပေ၏။
–ထိန, မိဒ္ဓနှစ်ခုပေါင်းသည် သသင်္ခါရိကစိတ်ငါးပါးတို့၌သာ ဖြစ်၏။
–ထို့ပြင် ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်သည် ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်၌သာ ဖြစ်၏။

ဤသို့လျှင် အကုသိုလ်စေတသိက် ၁၄-ပါးတို့သည် အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးတို့၌သာ ၅-ပါးအပြားဖြင့် (သမ္မယောဂ –၅-နည်းဖြင့်) ယှဉ်ကုန်၏။

သောဘဏစေတသိက် သမ္မယောဂနည်း (၄)နည်း

အဖွဲ့တပါးသော်ကား–

၂၈။ သောဘဏ စိတ်အကျဉ်း ၅၉ (အကျယ် ၉၁)တို့တွင် ရှေးဦးဆုံးရန်ကား သောဘဏသာဓာရဏ စေတသိက်(၁၉) ပါးတို့သည် သောဘဏစိတ် (၅၉)တို့၌သာ ယှဉ်ကုန်၏။

၂၉။ ဝိရတိစေတသိက် သုံးပါးတို့ကို လောကုတ္တရာစိတ် ရှစ်ပါးတို့၌ အလုံးစုံသော အပြားအားဖြင့် အမြဲ၊ တပြိုင်နက်၊ ရအပ်ပေကုန်၏။ လောကီစိတ်တို့တွင်မူကား–ကာမာ၀စရကုသိုလ်စိတ် ရှစ်ပါးတို့၌သာ တခါတရံ၊ သီးခြား၊ တခုစီ ယှဉ်ကုန်၏

[1] S o b h a ṇ ā. My interpolated word in brackets is perhaps supererogatory. But the manual contains hints at a psychological theory of æsthetic consciousness indicated by words meaning literally 'mirth,' and not 'beauty.' And s o b h a n a is literally beautiful. *Cf.* Jāt. ii., 346, where a courtesan is called n a g a r a - s o b h a n a, 'town beauty.' I do not know of any passage as old as the P i ṭ a k a s, where the word is explicitly opposed to p ā p a, 'evil,' as it is in Childers's reference to Gogerly, *s.v.* S o b h a ṇ o.—Ed. See Introd. Essay, p. 20.

[2] L o k i y a, the contradictory of l o k u t t a r a 'transcendental,' and meaning 'of the three l o k a's.'—Ed.

[3] See above, Part I., § 6.

Next, the two *illimitables* spring up, sometimes and mutually exclusive, in twenty-eight kinds of namely twelve sublime[4] consciousness, excluding the fifth jhāna, eight kinds of Kāmaloka moral consciousness,[5] and eight classes of consciousness arising in the Kāmaloka-mind, which are accompanied by their respective hetu's, but which are inoperative.[6]

Some teachers, however, say that 'pity' and 'appreciation are not in such consciousness as is accompanied by hedonic indifference.

Next, *reason*[1] enters into combination with forty-seven classes of consciousness, to wit, with twelve kinds of consciousness arising in the Kāmaloka that are 'connected with knowledge,' and also with all the thirty-five kinds of sublime and of transcendental consciousness.

[4] Mahaggatacittesu. The Ceylon Commentaries explain this term to mean those classes of consciousness that have grown great, or become exalted or sublime, because of the absence of the Hindrances, etc. (Vinīvaranāditāya mahattaṃ gatāni), or by reason of the excellent jhāna's (mahantehi jhāyīhi gatāni). S. Z. A. *B. Psy.*, 265, § 1019, *n.* 2. According to Buddhaghosa, so termed because of the ability (of such thinking) to resist vice, of abundance of good result, of wide extension, of attainment to a high pitch of volition, energy, thought wisdom. *Asl.* 44.—Ed.

[5] See above, Part I., § 6 (1-8).

[6] *Ibid.* (17-24).

§ 9. *Mnemonic.*

In nine and fifty kinds of thought, nineteen
Adjuncts spring into birth, three in sixteen.
And two in twenty-eight. But reason shines
In seven and forty forms. And so the lines
Binding the adjuncts 'beautiful' in thought
In these four groups of classes must be sought.

[1] Paññā. The Protean significance of this term, however it be rendered in English, can be seen from this passage. The factor here combining with these forty-seven is, according to circumstances, knowledge (*i.e.*, knowing, not product of knowing), intellect, understanding, intelligence, insight, right view or wisdom factor (bojjhanga).

၃၀။ အပ္ပမညာယော ပန ဒ္ဝိဒသသု ပဉ္စမဇ္ဈာန
ဝဇ္ဇိတ မဟဂ္ဂတ စိတ္တေသု စေဝ ကာမာဝစရ
ကုသလေသု စ သဟေတုကကာမာဝစရ ကိရိ
ယ စိတ္တေသု စာ·တိ အင္ဒ၀ိသတိ စိတ္တေသေ·ဝ
ကဒါစိ နာနာ ဟုတ္ဝာ ဇာယန္တိ
ဥပေက္ခာသဟဂတေသု ပနေ·တ္ထ ကရုဏာ
မုဒိတာ နာ သန္တိ·တိ ကေစိ ဝဒန္တိ။

၃၁။ ပညာ ပန ဒ္ဝိဒသသု ဉာဏသမ္ပယုတ္တ
ကာမာ၀စရစိတ္တေသု စေ·ဝ သဗ္ဗေသုပိ ပဉ္စတ္တိ
သ မဟဂ္ဂတ လောကုတ္တရစိတ္တေသု စာ·တိ
သတ္တ စတ္တာလီသ စိတ္တေသု သမ္ပယောဂံ
ဂစ္ဆတိ·တိ။

သင်္ဂဟဂါထာ

၃၂။ ကေ·နု ဝိသတိ ဓမ္မာ၊
ဇာယန္တေ·ကု·နု သင္ခိသု၊
တယော သောဠသ စိတ္တေသု၊
အင္ဒ၀ိသတိယံ ဒ္ဝယံ။
ပညာ ပကာသိတာ သတ္တ၊
စတ္တာလီသ ဝိဓေသုပိ၊
သမ္ပယုတ္တာ စတုဓေ·ဝံ၊
သောဘဏေသေ·ဝ သောဘဏာ၊

၃၀။ အပ္ပမညာ စေတသိက်တို့သည်ကား– ပဉ္စမဈာန်စိတ်ကြည်ဆော
မဟဂ္ဂတ်စိတ် ၁၂ ပါးတို့၌လည်းကောင်း၊ ကာမဝစရကုသိုလ်စိတ်
၈ ပါးတို့၌လည်းကောင်း၊ သဟိတ်ကာမဝစရကြိယာစိတ် ၈ ပါးတို့၌
လည်းကောင်း ဤသို့စုစုပေါင်း ၂၈ ပါးသော စိတ်တို့၌သာ
တခါတရံ၊သံးခြား၊တခုစီ ဖြစ်ကုန်၏

ဝါဒအထူးသော်ကား –ဆိုခဲ့ပါ စိတ် ၂၈ ပါးတို့တွင် ဥပေက္ခာ
သဟဂတ်စိတ် ၈ ပါးတို့၌ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ၊ စေတသိက်တို့မရှိကုန်
ဟူ၍ အချို့ဆရာ (ကေစိဆရာ)တို့က ဆိုကြကုန်၏

၃၁။ ပညာစေတသိက်သည်ကား –ဉာဏသမ္ပယုတ် ကာမာ၀စရစိတ်
၁၂ ပါး၊ မဟဂ္ဂတ် လောကုတ္တရာစိတ် ၃၅ ပါး၊ ပေါင်း ၄၇ ပါး
သော စိတ်တို့၌ ယှဉ်ပေ၏။
ဤသို့ သောဘဏ စေတသိက်တို့ ယှဉ်ကြကုန်၏။

ပေါင်းရုံးဖော်ပြချက်

၃၂။ –တခုယုတ်နှစ်ဆယ်သော သဘောတရား (စေတသိက်)တို့သည်
တခု ယုတ်ခြောက်ဆယ်သော စိတ်တို့၌ ဖြစ်ကြကုန်၏။
–သုံးပါးသော စေတသိက် (ဝိရတိ) တို့သည် ဆယ့်ခြောက်ပါး
သော စိတ်တို့၌ ဖြစ်ကြကုန်၏။
–စေတသိက် နှစ်ပါး (ကရုဏာ၊ မုဒိတာ)သည် နှစ်ဆယ့်ရှစ်ပါး
သော စိတ်၌ ဖြစ်၏။
–ပညာစေတသိက်ကို စိတ် ၄၇ ပါးအကျယ် ၇၉ ပါး တို့၌ ပြအပ်၏။
ဤသို့အားဖြင့် သောဘနသာ၀ရဏစေတသိက်တို့သည် သောဘဏစိတ်
တို့၌သာ လေးပါးအပြား (သမ္ပယောဂလေးနည်း)ဖြင့် ယှဉ်ကုန်၏။

§ 10. *Of Concomitants as Essential and as Accidental.*

Sometimes and sev'rally appearing see
Envy, and selfishness, and worry; three
Path-factors 'Abstinences' called; beside
These, pity and appreciation; pride
Sometimes; so sloth and torpor too.

နိယတာနိယတယောဂိစေတသိကာ

၃၃။ ဣဿာ မစ္ဆေရ ကုက္ကုစ္စ၊
ဝိရတိ ကရုဏာဒယော၊
နာနာ ကဒါစိ မာနော စ၊
ထိန မိဒ္ဓံ တထာ သဟ။

(နိယတ အနိယတ ယောဂီ စေတသိက်များ)

၃၃။ ဆိုခဲ့ပြီးသော သမ္မယောဂနည်းကို အစဉ်လိုက်၍ -

-ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ၊ ကုက္ကစ္စ၊ ဝိရတိ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာတို့သည် တပါးစီ၊ တခါတရံ ဖြစ်ကုန်၏။

-မာနသည် တခါတရံ ဖြစ်၏။

-ထိန, မိဒ္ဓသည် တခါတရံ၊ အတူတကွ ဖြစ်၏။

စာပိုဒ် - ၃၃ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ၊ ကုက္ကုစ္စ စေတသိက်တို့၏ ဓာတုသမုဋ္ဌာန် ရံခါအသီးအသီးယှဉ်ပုံ

(က) ဣဿာသည် သူတပါးတို့၏ စည်းစိမ်ချမ်းသာကို ငြူစူသောအခါ ယှဉ်၏။ မငြူစူသောအခါ မယှဉ်။

မစ္ဆရိယသည် မိမိ၏စည်းစိမ်ချမ်းသာကို လျှို့ဝှက်သောအခါယှဉ်၏ ၊ မလျှို့ဝှက်သောအခါ မယှဉ်။

ကုက္ကုစ္စသည်ပြုအပ်ပြီးသောဒုစရိုက် မပြုလိုက်မိသောသုစရိုက်ကို အာဃာတပြု၍ ဝိပ္ပဋိသာရဖြစ်သောအခါ ယှဉ်၏။ ဝိပ္ပဋိသာရမဖြစ်သောအခါ မယှဉ်။

ဤကားရံခါယှဉ်ပုံတည်း။

ဣဿာယှဉ်ခိုက် မစ္ဆရိယ ကုက္ကုစ္စတို့မယှဉ်။
မစ္ဆရိယယှဉ်ခိုက် ဣဿာ ကုက္ကုစ္စတို့မယှဉ်။
ကုက္ကုစ္စယှဉ်ခိုက်ဣဿာ မစ္ဆရိယတို့မယှဉ်။
ဤကားအသီးအသီးယှဉ်ပုံနည်း။

ဝိရတိ၊ အပ္ပမညာစေတသိက်တို့၏ မဟာကုသိုလ်စသောစိတ်တို့၌ အသီးသီးယှဉ်ပုံ

သမ္မာဝါစာသည် ဝိတိဏ္ဏမိတ္ထဝတ္ထုကိုအာရုံပြု၍ မိစ္ဆာဝါစာမှရှောင်ကြဉ်သောကာလ၌ယှဉ်၏။ မရှောင်ကြဉ်သောအခါမယှဉ်။

သမ္မာကမ္မန္တသည် ဝိတိဏ္ဏမိတ္ထဝတ္ထုကိုအာရုံပြု၍ မိစ္ဆာကမ္မန္တမှရှောင်ကြဉ်သောအခါယှဉ်၏။ မရှောင်ကြဉ်သောအခါမယှဉ်။

သမ္မာအာဇီဝသည် ဝိတိဏ္ဏမိတ္ထဝတ္ထုကိုအာရုံပြု၍ အာဇီဝဟေတုဖြစ်သော မိစ္ဆာဝါစာ, မိစ္ဆာကမ္မန္တတို့မှရှောင်ကြဉ်သောအခါယှဉ်၏။ မရှောင်ကြဉ်သောအခါမယှဉ်။

ကရုဏာသည်အတိုင်းမသိသော ဒုက္ခိတသတ္တဝါပညတ်ကိုအာရုံပြု၍ သနားသောအခါယှဉ်၏။ မသနားသောအခါ မယှဉ်။

မုဒိတာသည် အတိုင်းမသိသော သုခိတသတ္တဝါပညတ်ကိုအာရုံပြု၍ ဝမ်းမြောက်သော အခါယှဉ်၏။ ဝမ်းမမြောက်သောအခါ မယှဉ်။ ဤကားရံခါယှဉ်ပုံတည်း။

သမ္မာဝါစာယှဉ်ခိုက် သမ္မာကမ္မန္တ သမ္မာအာဇီဝ ကရုဏာ မုဒိတာမယှဉ်။

သမ္မာကမ္မန္တယှဉ်ခိုက် သမ္မာဝါစာ သမ္မာအာဇီဝ ကရုဏာ မုဒိတာမယှဉ်။

သမ္မာအာဇီဝယှဉ်ခိုက် သမ္မာဝါစာ သမ္မာကမ္မန္တ ကရုဏာ မုဒိတာမယှဉ်။

ကရုဏာယှဉ်ခိုက် သမ္မာဝါစာ သမ္မာကမ္မန္တ သမ္မာအာဇီဝ မုဒိတာ မယှဉ်။

မုဒိတာ ယှဉ်ခိုက် သမ္မာဝါစာ သမ္မာကမ္မန္တ သမ္မာအာဇီဝ ကရုဏာ မယှဉ်။

ဤကား အသီးအသီးယှဉ်ပုံတည်း။

မာနစ်ရံခါယှဉ်ပုံ

၃၃၁ မာနသည် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄ ခုတို့၌ မိမိကိုယ်ကိုချီးမြှောက်သောအခါ, သူတပါးကို ရှုံ့ချသော အခါတို့၌သာယှဉ်၏။ မချီးမြှောက်သောအခါ, မရှုံ့ချသောအခါတို့၌မယှဉ်။

ဤကားရံခါယှဉ်၍ ရံခါမယှဉ်ပုံတည်း။

ထိန၊ မိဒ္ဓ၏ရံခါတပေါင်းတည်းယှဉ်ပုံ

၃၃.ဂ ထိန, မိဒ္ဓသည် သသင်္ခါရိကစိတ် ၅ ခုတို့၌ စိတ်စေတသိက်တို့၏ ပျင်းရိထိုင်းမှိုင်း တွန့်တိုဆုတ်နစ်သော အခါယှဉ်၏။ မပျင်းရိမထိုင်းမှိုင်း မတွန့်တိုမဆုတ်နစ်သောအခါ မယှဉ်။

ဤကား ရံခါတပေါင်းတည်းယှဉ်ပုံတည်း။

The rest,

If the foregoing thou remembereest,
Are NECESSARY adjuncts of our thought,
[Not now and then into our thinking wrought
Now all these several parts I'll try to fit
Into a synthesis where they permit.

§ 10A. *Of Classes of Consciousness in Synthesis.*

Into our highest thought come thirty-six,
And five and thirty into thoughts sublime,
And into Kāmaloka consciousness
Of loveliness and beauty thirty-eight,
In thoughts demeritorious twenty-seven,
And twelve in thoughts that rise without hetu.
Fivefold the synthesis of adjuncts stands,
Duly assorted as they come to pass

§ 11. *How (is it so)?*

First of all, in transcendental consciousness there are thirty-six concomitant states which enter into combination with any one of the eight classes of consciousness arising in the first jhāna, to wit, the thirteen immoral concomitants, and twenty-three [of the twenty-five] beautiful concomitants, omitting only the two illimitables.[1]

[1] The two *illimitables* are excluded because their object, which is satta-paññatti (the concept 'mankind') is totally different from that of transcendental consciousness—namely, Nibbana.
Cf. on this *B. Psy.*, 83, n. 3.—Ed.

၃၄။ ယထာ ဝုတ္တာ·နုသာရေန၊
သေသာ နိယတ ယောဂိနော၊
သင်္ဂဟဋ္ဌ ပဝက္ခာမိ၊
ဇေသံ ဒါနိ ယထာရဟံ။

တေတ္တိံသ သင်္ဂဟာ

သင်္ဂဟဂါထာ

၃၅။ ဆတ္တိံသာ·နုတ္တရေ ဓမ္မာ၊
ပဉ္စတ္တိံသ မဟဂ္ဂတေ၊
အဋ္ဌတ္တိံသာသိ လဗ္ဘန္တိ၊
ကာမာဝစရ သောဘနေ။

သတ္တဝီသတိ ပုညမ္ပိ၊
ဒ္ဝါဒသာ·ဟေတုကေ·တိ စ၊
ယထာသမ္ဘဝ ယောဂေန၊
ပဉ္စဓာ တတ္ထ သင်္ဂဟော။

ပဌ မဟာဂ္ဂတ

ကထံ.....

၃၆။ လောကုတ္တရေသု တာဝ အဋ္ဌသု ပဌမဇ္ဈာနိ
ကစိတ္တေသု အညသမာနာ တေရသ
စေတသိကာ အပ္ပမညာဝဇ္ဇိတာ တေဝီသတိ
သောဘန စေတသိကာ စေ·တိ ဆတ္တိံသ
ဓမ္မာ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ။

၃၄။ ထိုမှကြွင်းသော စေတသိက် အားလုံးတို့သည် စိတ်၌ အမြဲယှဉ်
လေ့ရှိကြကုန်၏။
ယခု ဆက်လက်၍ ထိုစေတသိက်တို့၏ သင်္ဂဟနည်း ကိုလည်း
ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ဆိုပေအုံ့–

သင်္ဂဟနည်း အကျဉ်း

၃၅။ – လောကုတ္တရာစိတ်၌ ၃၆-ပါးသော ယှဉ်ဖက်တရား (စေတ
သိက်) တို့ကို ရအပ်ကုန်၏။
– မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၌ ၃၅-ပါးသော ယှဉ်ဖက်တရား (စေတသိက်)
တို့ကို ရအပ်ကုန်၏။
– ကာမာဝစရသောဘနစိတ်၌ ၃၈-ပါးသော ယှဉ်ဖက်တရား
(စေတသိက်)တို့ကို ရအပ်ကုန်၏။
အကုသိုလ်စိတ်၌ ၂၇-ပါးသော ယှဉ်ဖက်တရား (စေတသိက်)
တို့ကို ရအပ်ကုန်၏။
– အဟိတ်စိတ်၌ ၁၂-ပါးသော ယှဉ်ဖက်တရား (စေတသိက်)
တို့ကို ရအပ်ကုန်၏။
ဤသို့ ပြစ်သင့်သည့် အားလျော်စွာ ယှဉ်ခြင်းဖြင့် ထိုစိတ်တို့၌
သင်္ဂဟနည်း ငါးနည်းပြစ်၏။

ဌေဘကုတ္တရာစိတ် သင်္ဂဟ ၅-နည်း

အသို့ပြစ်လေသနည်း ။

၃၆။ ရှေးဦးဌာ လောကုတ္တရာစိတ်(အကျယ်) တို့တွင်–
ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်သောစိတ် (လောကုတ္တရာ စိတ် ၆၈-ပါး)
တို့၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါး၊ အပ္ပမညာကြဉ်သော
သောဘန စေတသိက် ၂၃-ပါး။
ဤသို့ ၃၆-ပါး သော ယှဉ်ဖက်တရား (စေတသိက်) တို့ကို
ရေတွက်ရကုန်၏။

Similarly, thirty-five concomitant states, [initial] application being now excluded, enter into combination with any one of the eight classes of consciousness arising in the second j h ā n a.

Similarly, thirty-four and thirty-three concomitant states, application and pleasurable interest being successively excluded, enter into combination with any one of the eight classes of consciousness arising in the third and fourth j h ā n a s respectively.

And thirty-three concomitant states, hedonic indifference replacing pleasure, enter into combination with any one of the eight classes of consciousness arising in the fifth j h ā n a.

Thus, under all circumstances, there is only a fivefoid synthesis of concomitants with the eight kinds of transcendental consciousness corresponding to the five stages of j h ā n a.

§ 12. *Mnemonic.*

Fivefold the synthesis that comes in highest plane of thought—
From thirty-six to thirty three, the last ta'en twice—is taught.

၃-ပ-ဝ												
၃-ပ-ဝ							ပ	ပ	ပ	ပ		
၃-ပ-ဝ							ပ	ပ	ပ	ပ		
၃-ပ-ဝ							ပ	ပ	ပ	ပ		
၃-ပ-ဝ							ပ	ပ	ပ	ပ		
၃-ပ-ဝ							ပ	ပ	ပ	ပ		

၃-ပ-ဝ												
၃-ပ-ဝ							ပ	ပ	ပ	ပ		
၃-ပ-ဝ							ပ	ပ	ပ	ပ		
၃-ပ-ဝ							ပ	ပ	ပ	ပ		
၃-ပ-ဝ							ပ	ပ	ပ	ပ		
၃-ပ-ဝ							ပ	ပ	ပ	ပ		

|

§ 13. *Of 'Sublime' Consciousness.*

Next, in sublime consciousness, there are thirty-five factors which enter into combination with any one of those three[1] classes of consciousness that belong to the first stage of j h ā n a, to wit, thirteen un-moral concomitants, and twenty-two morally beautiful concomitants, the three 'abstinences' being excluded.[2]

ပဌမ မဟဂ္ဂတစိတ္တသင်္ဂဟာ

၄၂။ မဟဂ္ဂတေသုံးပန် တိသု ပဌမဈာနိက စိတ္တေသု တာဝ အညသမာနာ တေရသ စေတသိကာ ဝိရတိတ္တယ ဝဇ္ဇိတာ ဒ္ဝါဝီသတိ သောဘန စေတသိကာ စေ·တိ ပဌမတ္ထိ·သ ဓမ္မာ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ။

မဟဂ္ဂုတ်စိတ်သင်္ဂဟနည်း (၅) နည်း

၄၂။ မဟဂ္ဂုတ်စိတ် (၂၇) ပါးတို့တွင်—ရှေးဦးစွာ

– ပထမဈာန်စိတ် သုံးပါးတို့၌ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါး, ဝိရတိစေတသိက် သုံးပါးကြဉ်သော သောဘဏ စေတသိက် ၂၂- ပါး၊ ဤသို့ ၃၅-ပါးသော စေတသိက်တို့ကို ရေတွက်ယူကုန်၏။

[1] Part I § 8. Moral, resultant, and inoperative consciousness.
[2] Because they do not bear on the object of j h ā n a practice, and they are totally different in function from j h ā n a. The function of the three 'abstinences' is to purify act and word either temporarily or permanently, whilst the function of j h a n a is to purify the mind of one who has already purified act and word purified.

Here be it noted that 'pity' and 'appreciation' combine severally only.

၄၃။ ကရုဏာ မုဒိတာ ပနေ·တ္ထ ပစ္စေက·မေ·ယောဇေတေ·ဗ္ဗာ။

၄၃။ ဤစေတသိက်၃၅- ပါးတို့တွင် ကရုဏာ, မုဒိတာစေတသိက်တို့ကို တဝှမ်းယှဉ်စေရာ၏။

Again, the same concomitants, with the exception of initial application, enter into combination with any one of the [same] three classes of consciousness that belong to the second stage of j h ā n a,

၄၄။ တထာ ဒုတိယဈာနိက စိတ္တေသု ဝိတက္ကဝဇ္ဇာ။

၄၄။ မဟဂ္ဂုတ် ဒုတိယဈာန်စိတ် ၃-ပါး ဒို့၌ ဝိတက်ကြဉ်သော ထိုစေတသိက် ၃၄-ပါးတို့သည် ရေတွက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏။

and also to the third and fourth stages, dropping in succession application, both initial and sustained, at the third stage,

၄၅။ တတိယဈာနိက စိတ္တေသု ဝိတက္ကဝိစာ·ဝဇ္ဇာ။

၄၅။ မဟဂ္ဂုတ် တတိယဈာန်စိတ် ၃-ပါးတို့၌ ဝိတက်, ဝိစာရ ကြဉ်သော ထိုစေတသိက် ၃၃-ပါးတို့သည်ရေတွက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏။

and then these two and pleasurable interest at the fourth stage.

၄၆။ စတုတ္ထဈာနိက စိတ္တေသု ဝိတက္ကဝိစာရ ပီတိ ဝဇ္ဇာ။

၄၆။ မဟဂ္ဂုတ် စတုတ္ထဈာန်စိတ် ၃-ပါးတို့၌ ဝိတက်, ဝိစာရ ပီတိကြဉ်သော ထိုစေတသိက် ၃၂- ပါးတို့သည် ရေတွက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏။

But in the fifteen classes of consciousness that belong to the fifth stage of jhāna, the two illimitables do not obtain.

Thus, reckoning every possible way, the combinations of concomitants with the twenty-seven kinds of sublime consciousness by way of fivefold jhāna may be summarized under five heads.

§ 14. *Mnemonic.*

Groups of adjuncts in thoughts sublime we find
As it may hap, on fivefold wise combined :—
First thirty-five the factors ; thirty-four ;
One less ; one less ; last, thirty and no more.

§ 15. *Of Morally Beautiful*[1] *Consciousness in Kāmaloka.*

Next, in morally beautiful consciousness in Kāmaloka, in the first place, there are thirty-eight states, which enter into combination in any one of the *first two* classes of moral consciousness,[2] to wit, the thirteen un moral concomitants and the twenty-five morally beautiful concomitants.

[1] See above, § 8, *n.* 1.

[2] *I.e.*, of the eight moral classes, Part I., § 6. By the '*first* two,' the '*second* two,' etc., is to be understood both the automatic and the volitional of each pair.

[๙๒-๙๗]

						ก	ဝ	ကြီ
๙๒	๙๒			ဝိရတိကြောင့်	๒๗ =	×	×	×
๙๓	ဝိတက်			"	๒๙ =	×	×	×
๙๔	"	ဝိစာရ		"	๒๒ =	×	×	×
๙๕	"	"	ပီတိ	"	๒၂ =	×	×	×
๙๖	"	"	"	ဝိရတိအပွ

| ๒๐ = | — | — | — |

	ก	ဝ	ကြီ
๒๐=	—	—	—
	—	—	—
	—	—	—
	—	—	—

မဟဂ္ဂုတ်စိတ်သင်္ဂဟနည်း လေ့ကျင့်ခန်း

သင်္ဂဟဂါထာ

๙๓။ ပဉ္စတ္တိံသ စတုတ္တိံသ၊
တေတ္တိံသ စ ယထာက္ကမံ၊
ဗာတ္တိံသ စေဝ တိံသေတိ၊
ပဉ္စဝါ-ဝ မဟဂ္ဂတေ။

ကာမ သောဘာ စိတ်

ဒုတိယ ကာမသောဘာစိတ္တသင်္ဂဟာ

๙๔။ ကာမာဝစရ သောဘဏေသု ပန ကုသလေသု တာဝ ပဌမ ဒုယေ အညသမာနာ တေရသ စေတသိကာ ပဉ္စဝိသတိ သောဘာ စေတသိကာ စေ-တိ အဋ္ဌတ္တိံသ ဓမ္မာ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ။

๙๕။ မဟဂ္ဂုတ်ပဉ္စမဈာန်စိတ် ၁၅-ပါးတို့၌ အပွမညာစေတသိက် နှစ်ပါး တို့ကို မရအပ်ကုန်။

ဤသို့လျှင် အချင်းခပ်သိမ်း မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါးတို့၌ ပဉ္စကဈာန်၏ အစွမ်းအားဖြင့် သင်္ဂဟနည်း ၅- နည်း ပြစ်ပေ၏။

ဆိုရိုး

ရူပါဝစရ ပဌမဈာန်စိတ်၃ ခု၌ အညသမာန်းစေတသိက်၁၃, ဝိရတိကြောင့် သောဘဏ စေတသိက် ၂၂-ပေါင်း စေတသိက် ၃၅ ယှဉ်၏။ ။ရူပါဝစရ ဒုတိယဈာန်စိတ် ၃ ခု၌ ဝိတက်ကြောင့် အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂, ဝိရတိကြောင့် သောဘဏစေတသိက် ၂၂ - ပေါင်း စေတသိက် ၃၄ ယှဉ်၏။ ။ရူပါဝစရ တတိယဈာန်စိတ် ၃ ခု၌ ဝိတက်ဝိစာရကြောင့် အညသမာန်း စေတသိက် ၁၁, ဝိရတိကြောင့်သောဘဏစေတသိက် ၂၂ - ပေါင်း စေတသိက် ၃၃ ယှဉ်၏။ ။ရူပါဝစရ စတုတ္ထဈာန်စိတ် ၃ ခု၌ ဝိတက်ဝိစာရ ပီတိကြောင့် အညသမာန်း စေတသိက် ၁၀, ဝိရတိကြောင့် သောဘဏစေတသိက် ၂၂-ပေါင်း စေတသိက် ၃၂ ယှဉ်၏။ ။ရူပါဝစရ ပဉ္စမဈာန်စိတ် ၃ ခုနှင့် အရူပါဝစရ စိတ် ၁၂ တို့၌ ဝိတက်ဝိစာရ ပီတိကြောင့်အညသမာန်း စေတသိက် ၁၀, ဝိရတိ, အပွမညာကြောင့် သောဘဏ စေတသိက် ၂၀-ပေါင်း စေတသိက် ၃၀ ယှဉ်၏။

သင်္ဂဟဂါထာ

๙๖။ မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်းတို့သည် အစဉ်အတိုင်း ၃၅-တနည်း၊ ၃၄-တနည်း၊ ၃၃-တနည်း၊ ၃၂-တနည်း၊ ၃၀-တနည်း၊ ဤသို့ နည်း ၅-နည်းဖြင့် တည်ပေ၏။

ကာမသောဘာစိတ် သင်္ဂဟနည်း(၁၂)နည်း

ကာမာဝစရသောဘာစိတ်တို့တွင် ရှေးဦးစွာ-

๙๗။ မဟာကုသိုလ် ပထမဒွေး ၂၌ အညသမာန်း စေတသိက်(၁၃)ပါး၊ သောဘာစေတသိက် ၂၅-ပါး၊ ဤသို့ စေတသိက် ၃၈-ပါးတို့သည် ရေတွက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏

Here it should be noted that the two 'illimitables' and the three 'abstinences' combine separately.

Similarly, these thirty-eight enter into combination in any one of the *second* two, 'knowledge' only being excluded;

in any one of the *third* two, 'knowledge' being included, but 'pleasurable interest' being excluded;

in any one of the *fourth* two, both 'knowledge' and 'pleasurable interest' being excluded.

Again, taking [the eight kinds of Kāmaloka] inoperative consciousness,[3] and excluding the three 'abstinences,' those thirty-eight– now thirty-five—concomitant states are to be reckoned as similarly combining in four different ways, in four pairs of inoperative classes of consciousness.

And again, taking the eight kinds of Kāmaloka resultant consciousness, and excluding both the two illimitables and the three abstinences, those thirty-eight—now thirty-three—concomitant states are to be reckoned as similarly combining in four different ways in four pairs of resultant kinds of consciousness.

Thus, reckoning every possible way, the combinations of morally beautiful concomitants in pairs with the twenty-four morally beautiful classes of Kāmaloka consciousness may be summarized under twelve heads.

[3] Part I., § 6.

၅၀။ အပ္ပမညာ ဝိရတိယော ပနေ·တ္ထ ပဋ္ဌပိ ပစ္စေက·မေဝ ယောဇေတဗ္ဗာ။

၅၁။ တထာ ဒုတိယ ဒ္ဒယေ ဉာဏ ဝဇ္ဇိတာ။

၅၂။ တတိယ ဒ္ဒယေ ဉာဏ သမ္မယုတ္တာ ပီတိ ဝဇ္ဇိတာ။

၅၃။ စတုတ္ထ ဒ္ဒယေ ဉာဏ ပီတိ ဝဇ္ဇိတာ တေ ဧဝ သင်္ခ္ယန္တိ။

၅၄။ ကိရိယ စိတ္တေသုပိ ဝိရတိ ဝဇ္ဇိတာ တထေဝ စတ္ဇသုပိ ဒုကေသု စတုဓာ·ဝ သင်္ခ္ယန္တိ။

၅၅။ တထာ ဝိပါကေသု စ အပ္ပမညာ ဝိရတိ ဝဇ္ဇိတာ တေ ဧဝ သင်္ခ္ယန္တိ·တိ
သဗ္ဗထာပိ စတုဝီသတိ ကာမာဝစရ သောဘဏ စိတ္တေသု ဒုက ဝသေန ဒ္ဒါဒသဓာ·ဝ သင်္ဂဟော ဟောတိ·တိ။

၅၀။ ဤ ၃၀·ပါးတို့တွင် အပ္ပမညာ, ဝိရတိ၊ စေတသိက်၅ ပါးတို့ကို အသီးသီး တပါးစီသာ ယှဉ်အပ်၏။

၅၁။ ဒုတိယဒွေးဌ် ဉာဏ်ကြည်သော စေတသိက် ၃၇ ပါး

၅၂။ တတိယဒွေးဌ် ဉာဏ်ယှဉ်၊ ပီတိကြဉ်သော စေတသိက် ၃၇·ပါး

၅၃။ စတုတ္ထဒွေးဌ် ဉာဏ်ရော ပီတိပါ ကြဉ်သော ထိုအညသမာန်း, သောဘဏစေတသိက် ၃၆·ပါးတို့သည် ရေတွက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏။

၅၄။ မဟာကြိယာစိတ် ၆လည်း ဝိရတိကြဉ်သော ထိုအညသမာန်း, သောဘဏစေတသိက်တို့ကိုပင် ဒွေးလေးခု တို့ဌ် လေးပါးအပြားဖြင့် ရေတွက်အပ်ကုန်၏။

၅၅။ ထိုကြိယာစိတ်နည်းတူ မဟာဝိပါက်စိတ် တို့ဌ်လည်း အပ္ပမညာ, ဝိရတိ ကြဉ်သော ထိုအညသမာန်း သောဘဏ ဧကသိက်တို့ကိုပင် ရေတွက်ယူအပ်ကုန်၏။
ဤသို့လျှင် ခပ်သိမ်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် လည်း ကာမာဝစရသောဘဏစိတ် ၂၄-ပါးတို့ဌ် အစုံ အားဖြင့် သင်ဟနည်း ၁၂-နည်း ဖြစ်ပေ၏။

§ 16. *Mnemonic.*

In K ä m a l o k a, when to h e t u 's bound
Thought rises, if to merit it redound,
Or is resultant, or works nothing, aye
The adjuncts rise with it in many a way :—
On thoughts of *moral beauty* thirty-eight.
Twice thirty-seven, and thirty-six await.

In thought inoperative joined we see
Of adjuncts thirty-five, twice thirty-four,
And thirty-three. In thoughts resultant, three
And thirty, and twice thirty-two, once more,
Thirty-one adjuncts may commingled be.

သင်္ဂဟဂါထာ

၅၆။ အဋ္ဌတ္တိံသ သတ္တတ္တိံသ၊
ဒ္ဝယံ ဆတ္တိံသကံ သုဘေ၊
ပဉ္စတ္တိံသ စတုတ္တိံသ၊
ဒ္ဝယံ တေတ္တိံသကံ ကြိယေ။

တေတ္တိံသ ပါကေ ဗာတ္တိံသ၊
ဒ္ဝယေ-ကတ္တိံသကံ ဘဝေ၊
သဟေတု ကာမာဝစရ၊
ပုညေ ပါက ကြိယာ မနေ။

ပေါင်းရုံးဖော်ပြချက်

၅၆။ ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ်၊ သဟိတ် ကာမာဝစရ ဝိပါက်စိတ်၊ သဟိတ် ကာမာဝစရကြိယာစိတ်တွင်–
ကာမကုသိုလ်စိတ်၌ ၃၈-တစ်နည်း၊ ၃၇-နှစ်နည်း၊ ၃၆-တစ်နည်း ဖြစ်၏။
သဟိတ်ကာမာဝစရကြိယာစိတ်၌ ၃၅-တစ်နည်း၊ ၃၄-နှစ်နည်း၊ ၃၃-တစ်နည်း ဖြစ်၏။
သဟိတ်ကာမာဝစရဝိပါက်စိတ်၌ ၃၃-တစ်နည်း၊ ၃၂-နှစ်နည်း၊ ၃၁-တစ်နည်း ဖြစ်၏။

စာပိုဒ် ၄၉-၅၆ ကာမာဝစရသောဘဏ္ဍာစိတ်သင်္ဂဟနည်း၊ လေ့ကျင့်ခန်း

		×	×	–	–	
၄၉ **၅၁** **၅၂** **၅၃**	၃၈	၃၇	၃၇	၃၆		ညက်ကြင်း။ပိတ်ကြင်း။ညက်ပိတ်ကြင်း
	×	×	–	–		
	×	×	–	–		
၅၄ ဝိရတိ,အပ္ပမညာကြင်း	၃၃	၃၂	၃၂	၃၁		၎င်း
	×	×	–	–		
	×	×	–	–		
၅၅ ဝိရတိကြင်း	၃၀	၃၄	၃၄	၃၃		၎င်း
	×	×	–	–		

ဆိုရိုး

မဟာကုသိုလ် ပဌမဒွေးဒ္ဒ အညသမာန်းစေတသိက် ၁၃,သောဘဏ စေတသိက် ၂၅-ပေါင်း စေတသိက် ၃၈ ခု ယှဉ်၏။

မဟာကုသိုလ် ဒုတိယဒွေးဒ္ဒ အညသမာန်းစေတသိက် ၁၃,ဉာဏ်ကြင်း သောဘဏစေတသိက် ၂၄-ပေါင်း စေတသိက် ၃၇ ခု ယှဉ်၏။

မဟာကုသိုလ် တတိယဒွေးဒ္ဒ ပီတိကြင်းအညသမာန်းစေတသိက် ၁၂,သောဘဏ စေတသိက် ၂၃-ပေါင်း စေတသိက် ၃၆ ခု ယှဉ်၏။

မဟာကုသိုလ် စတုတ္ထဒွေးဒ္ဒ ပီတိကြင်းအညသမာန်းစေတသိက်၁၂,ဉာဏ်ကြင်း သောဘဏစေတသိက် ၂၄ ပေါင်း စေတသိက် ၃၆ ခု ယှဉ်၏။

မဟာဝိပါက် ပဌမဒွေးဒ္ဒ အညသမာန်းစေတသိက် ၁၃,ဝိရတီအပ္ပမညာကြင်း သောဘဏစေတသိက် ၂၀-ပေါင်း စေတသိက် ၃၃ ခု ယှဉ်၏။

မဟာဝိပါက်ဒုတိယဒွေးဒ္ဒ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃,ဝိရတီ အပ္ပမညာ ဉာဏ်ကြင်း သောဘဏ စေတသိက် ၁၉-ပေါင်း စေတသိက် ၃၂ ခု ယှဉ်၏။

မဟာဝိပါက် တတိယဒွေးဒ္ဒ ပီတိကြင်း အညသမာန်းစေတသိက် ၁၂, ဝိရတီ အပ္ပမညာကြင်း သောဘဏ စေတသိက် ၂၀-ပေါင်း စေတသိက် ၃၂ ခု ယှဉ်၏။

မဟာဝိပါက်စတုတ္ထဒွေးဒ္ဒ ပီတိကြင်းအညသမာန်းစေတသိက်၁၂,ဝိရတီ အပ္ပမညာ ဉာဏ်ကြင်း သောဘဏ စေတသိက် ၁၉-ပေါင်း စေတသိက် ၃၁ ခု ယှဉ်၏။

မဟာကြိယာ ပဌမဒွေးဒ္ဒ အညသမာန်းစေတသိက် ၁၃,ဝိရတီကြင်း သောဘဏ စေတသိက် ၂၂-ပေါင်း စေတသိက် ၃၅ ခု ယှဉ်၏။

မဟာကြိယာဒုတိယဒွေးဒ္ဒ အညသမာန်းစေတသိက် ၁၃,ဝိရတီ ဉာဏ်ကြင်း သောဘဏစေတသိက် ၂၁-ပေါင်းစေတသိက် ၃၄ ခု ယှဉ်၏။

မဟာကြိယာ တတိယဒွေးဒ္ဒ ပီတိကြင်း အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂,ဝိရတီကြင်း သောဘဏစေတသိက် ၂၂ ပေါင်း စေတသိက် ၃၄ ခု ယှဉ်၏။

မဟာကြိယာစတုတ္ထဒွေးဒ္ဒ ပီတိကြင်းအညသမာန်း စေတသိက်၁၂,ဝိရတီ ဉာဏ်ကြင်း သောဘဏ စေတသိက် ၂၁-ပေါင်း စေတသိက် ၃၃ ခု ယှဉ်၏။

In thoughts inoperative, and exalted thought
The adjuncts three called abstinence may ne'er be sought.
The four illimitables come not into mind
Transcendent ; neither them nor the three former find
In thought-resultants of the K ā m a l o k a kind.

In highest consciousness the j h ā n a stages show
Distinctive, and where thoughts at medium[1] level flow.
Here too th' illimitables, and on lower plane,[2]
With threefold abstinence and knowledge they again,
With pleasurable interest,[3] distinction gain

[1] The J.P.T.S. text has m a j j h i m e for m a h a g g a t e, a term used in such comparisons in *Dhs.*, *e.g.*, §§ 1025-7.—Ed.
M a j j h i m e, however, is the correct reading both according to the Burmese Text, and according to metre.—S. Z. A.

[2] Referring to the twenty-four beautiful classes of consciousness in K ā m a l o k a.
[3] See Part II., § 2.

§ 17. *Of Immoral Consciousness.*

Now, in immoral consciousness, in the first place, there are nineteen concomitant states which enter into combination with any one of the first automatic class in the eight kinds of consciousness called appetitives,[1] to wit, the thirteen unmoral concomitants, and the four common immoral concomitants, making seventeen, to which add greed and error.

[1] Literally, in the greed-rooted (kinds of consciousness). See Part I., § 2.—Ed

(ဆိုဆိုစိတ်၌ မယှဉ်နိုင်သော စေတသိက်များ)

၁၇။ ဤသောဘဏစိတ်တို့တွင် - မဟာကြီယာစိတ်၊ မဟဂ္ဂုတ်ကြီယာစိတ် တို့၌ ဝိရတိတို့မရှိကုန်
လောကုတ္တရာစိတ်၌ အပ္ပမညာတို့ မရှိကုန်
ကာမဝိပါက်စိတ်၌ အပ္ပမညာ, ဝိရတိ နှစ်မျိုးလုံး မရှိပေ။

ထူးအောင်ပြုသော စေတသိက်များ

၁၈။ လောကုတ္တရာစိတ်၌ ဈာန်တရား(ဝိတက်စသည်) တို့သည် စိတ်ချင်းထူးအောင် ပြုတတ်ကုန်၏။
မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၌ အပ္ပမညာနှင့် ဈာန်စေတသိက်တို့သည် ထူးအောင် ပြုတတ်ကုန်၏။
ကာမသောဘဏ စိတ်တို့၌ အပ္ပမညာ, ဝိရတိ, ဉာဏ်, ပ်ိတိ တို့သည် ထူးအောင် ပြုတတ်ကုန်၏။

အပ္ပယုဇ္ဈမာနစေတသိကာ

၁၇။ နှ ဝိဇ္ဇန္တေ·ဘ္ဘ ဝိရတီ၊
ကြိယေသု စ မဟဂ္ဂတေ၊
အနုတ္တရေ အပ္ပမညာ၊
ကာမပါကေ ဒ္ဒယံ တထာ။

၁၈။ အနုတ္တရေ ဈာနမ္ဘဝ၊
အပ္ပမညာ စ မဇ္ဈိမေ
ဝိရတိ ဉာဏ ပ်ိတိ စ၊
ပရိတ္တေသု ဝိသေသကာ။

သတ္တ အကုသလစိတ္တသင်္ဂဟာ

၁၉။ အကုသလေသု ပန လောဘမူလေသု တာဝ ပဌမေ အသင်္ခါရိကေ အညသမာနာ တေရသ စေတသိကာ အကုသလ သာဓာရဏာ စတ္တာရော စာ·တိ သတ္တရသ လောဘ ဒိဋ္ဌိဟိ သဒ္ဓိ·ံ ကျော·နှ ဝိသတိ ဓမ္မာ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ။

ဟကုသိုလ်စိတ် သင်္ဂဟနည်း ၇-ပါး

၁၉။ အကုသိုလ်စိတ်တို့တွင် ရှေးဦးစွာ လောဘမူ ပထမ အသင်္ခါရိကစိတ်၌
အညသမာန်း စေတသိက် ၁၃-ပါး။
အကုသလသာဓာရဏစေတသိက် ၄-ပါး။

ဤ(၁၇) ပါးတို့သည် လောဘ, ဒိဋ္ဌိ ၂-ပါးနှင့် တကွ တခုယုတ် နှစ်ဆယ်(၁၉)ပါးသော စေတသိက်တို့သည် ရေတွက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏

In like manner with the second automatic class, the same seventeen concomitants combine, together with greed and conceit.

In like manner with the third automatic class, the same seventeen concomitants combine with the exception of pleasurable interest, but together with greed and error, giving eighteen in all.

In like manner with the fourth automatic class, omitting pleasurable interest, but adding greed and conceit.

But with the fifth automatic class which is connected with aversion, to the seventeen foregoing concomitants [of the first class] add hate, envy, selfishness, and worry, and from them omit pleasurable interest, thus making twenty concomitants combining with that fifth class.

But of those four, envy, selfishness, and worry can only combine separately.

In like manner with the five corresponding *volitional* classes of the twelve kinds of immoral cognition, the foregoing combinations of concomitants obtain, with this difference, that sloth and torpor must be included.

Excluding desire-to-do and pleasurable interest, eleven unmoral and the four common immoral concomitants, fifteen states in all, are associated with that class of consciousness which is accompanied by distraction.[2]

[2] See Part I., § 2 (12).

၆၀။ တထေ၀ ဒုတိယေ အသင်္ခါရိကေ လောဘ မာနေန။

၆၁။ တတိယေ တထေ၀ ပီတိ ဝဇ္ဇိတာ လောဘ ဒိဋ္ဌိဟိ သဟ အဋ္ဌာရသ။

၆၂။ စတုတ္ထေ တထေ၀ လောဘ မာနေန။

၆၃။ ပဉ္စမေ ပန ပဋိဃသမ္မယုတ္တေ အသင်္ခါရိကေ ဒေါသော, ဣဿာ, မစ္ဆရိယံ, ကုက္ကုစ္စဉ္စာ၀တိ စတူဟိ သဒ္ဓိံ ပီတိ ဝဇ္ဇိတာ တေ ဧ၀ ဝီသတိ ဓမ္မာ သင်္ဂယှန္တိ။

၆၄။ ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စာနိ ပနေ၀ တေ ပစ္စေက၀မေ၀ ယောဇေတဗ္ဗာနိ။

၆၅။ သသင်္ခါရိက ပဉ္စကေပိ တထေ၀ ထိန မိဒ္ဓေန ဝိသေသေတွာ ယောဇေတဗ္ဗာ။

၆၆။ ဆန္ဒ ပီတိ ဝဇ္ဇိတာ ပန အညသမာနာ ဧကာ ဒသ အကုသလ သာဓာရဏာ စတ္တာရော စာ၀တိ ပန္နရသ ဓမ္မာ ဥဒ္ဓစ္စ သဟဂတေ သမ္မယုတ္တေ ဇ္ဇန္တိ။

၆၀။ ဒုတိယအသင်္ခါရိကစိတ်၌ လောဘ,မာနနှင့်တကွ ထိုအညသမာန်း၊ အကုသလ သာဓာရဏ စေတသိက်(၁၉)ပါး တို့သည်ပင် ရေတွက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏။

၆၁။ တတိယ အသင်္ခါရိကစိတ်၌ ပီတိကြဉ် လောဘဒိဋ္ဌိနှင့် တကွ စေတသိက် ၁၈-ပါး

၆၂။ စတုတ္ထလောဘမူ အသင်္ခါရိကစိတ်၌ လောဘ မာနနှင့် တကွ စေတသိက် (၁၈)ပါး ယှဉ်ကုန်၏။

၆၃။ ထိုမှတပါး ပဋိဃသမ္မယုတ် ပဉ္စမအသင်္ခါရိကစိတ်၌-

ဒေါသ၊ဣဿာ၊မစ္ဆရိယ၊ ကုက္ကုစ္စ စေတသိက်၄-ပါးတို့နှင့်တကွ ပီတိကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂-ပါး၊

အကုသလသာဓာရဏ စေတသိက် ၄-ပါး နှစ်ဆယ်သော စေတသိက်တို့ကို ယူအပ်ကုန်၏။

၆၄။ ဤတို့၌ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ၊ ကုက္ကုစ္စတို့ကို အသီးသီးတခုစီသာ ယှဉ်အပ်ကုန်၏။

၆၅။ သသင်္ခါရိကစိတ်ငါးပါးတို့၌ ထိန မိဒ္ဓဖြင့် အထူးပြု၍ ထိုအသင်္ခါရိက စိတ်တို့၌ ယှဉ်ထိုက်သော စေတသိက်တို့ကိုပင် ယှဉ်စေအပ်၏။

၆၆။ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ ဆန္ဒ ပီတိမှတပါး၊ အညသမာန်း စေတသိက် ၁၁-ပါး၊ အကုသလသာဓာရဏ စေတသိက်၄-ပါး၊ ပေါင်း စေတသိက် ၁၅-ပါး ယှဉ်ကုန်၏။

In like manner with that class of consciousness accompanied by perplexity, fifteen concomitants, deprived of the element of 'deciding,' but accompanied by perplexity, combine well.

Thus, all being reckoned up, there is a sevenfold synthesis of concomitants, numerically considered, combining in the twelve kinds of immoral consciousness.

§ 18. *Mnemonic.*

With evil thoughts of classes manifold
The blend of adjuncts 'neath seven heads is told :—
Nineteen, eighteen, and twenty—one to three
Then twenty-one and twenty [as you see];
And twenty-two and fifteen :—these the seven.

Only to fourteen adjuncts is it given
With every thought of wrong to be in-wrought.
These are the four common to all bad thought,
And ten[1] besides—[these must above be sought].

[1] *I.e.*, with the exception of chanda, piti and adhimokkha from the thirteen unmoral concomitants.

§ 19. *Of Unmoral Consciousness.*

Lastly, in consciousness not accompanied by hetu's, there are twelve of the thirteen unmoral concomitants, desire-to-do being excluded, which enter into combination, in the consciousness of æsthetic pleasure.

၆၇။ ဝိစိကိစ္ဆာ သဟဂတစိတ္တေ စ အဓိမောက္ခ ဝိရဟိတာ ဝိစိကိစ္ဆာ သဟဂတာ တထေ·ဝ ပန္နရသ မေဃာ သမုပလဗ္ဘန္တိ·တိ

သဗ္ဗထာပိ ဒ္ဝါဒသာ·ကုသလ စိတ္တာ·ပ္ပါဒေသု ပစ္စေကံ ယောဇိယမာနသိ ဂဏန ဝသေန သတ္တာဝေ·ဝ သင်္ဂဟိတာ ဘဝန္တိ·တိ။

သင်္ဂဟဂါထာ

၆၈။ ကေ္ကန ဝိသာ·ဌာရသ၊
ဝိသေ·ကဝိသ ဝိသတိ၊
ဒ္ဝါဝိသ ပန္နရသေ·တိ၊
သတ္တာ·ကုသလေ ဌိတာ။

အကုသလယောဇိစေတသိကာ

၆၉။ သာဓာရဏာ စ စတ္တာရော၊
သမာနာ စ ဒသာ·ပရေ၊
စုဒ္ဒသေ·တေ ပတ္ထစ္ဆ၊
သဗ္ဗာ·ကုသလ ယောဇိနော။

စတ္တာရော အဟေတုကစိတ္တသင်္ဂဟာ

၇၀။ အဟေတုကေသု ပန ဟသနစိတ္တေ တာဝ ဆန္ဒ ဝဇ္ဇိတာ အညသမာနာ ဒ္ဝါဒသ ဧကမ္ပာ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ။

၆၇။ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂတ်စိတ်၌ (ဆန္ဒ၊ ပီတိ) အဓိမောက္ခ ကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက်၁၈-ပါး၊အကုသလသာဓာရဏစေတသိက် ၄-ပါး၊ဝိစိကိစ္ဆာ စေတသိက်တပါးအားဖြင့် ထို့အတူ စေတသိက် ၁၅-ပါး တို့ကို ရအပ်ကုန်၏။

ဤသို့လျှင် အချင်းချင်းသမ်း အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးတို့၌ အသီးသီး ယှဉ်အပ်ကုန်သော်လည်း အရေအတွက်အားဖြင့် သင်္ဂဟနည်းခုနစ်နည်း တို့သာ ဖြစ်ကုန်၏။

ပေါင်းရုံးဖော်ပြချက်

၆၈။ အကုသိုလ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်းတို့သည်၁၉-ပါး တနည်း၊ ၁၈-ပါး တနည်း၊ ၂၁-တနည်း၊ ၂၁-တနည်း၊ ၂၀-တနည်း၊ ၂၂-တနည်း၊ ၁၅-ပါး တနည်း။

ဤသို့ ခုနစ်ပါးအပြားဖြင့် တည်ကုန်၏။

(အကုသလ ယောဇိ စေတသိက်များ)

၆၉။ အကုသလသာဓာရဏစေတသိက် ၄-ပါး၊ ဆန္ဒ,ပီတိ,အဓိမောက္ခ ကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၀-ပါး၊ ပေါင်း ၁၄-ပါး သော စေတသိက်တို့ကို အကုသိုလ်စိတ် အားလုံးနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ ဟု ဆိုအပ်ကုန်၏။

အဟိတ်စိတ် သင်္ဂဟနည်း ၄-ပါး

၇၀။ အဟိတ်စိတ်တို့တွင် ပထမဦးစွာ ဖော်ပြရသည်ရှိသော်-

ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်၌ ဆန္ဒကြဉ်သော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၂-ပါးတို့ ကုဋ်ကုန်၏။

They combine also in the consciousness of determining,[2] pleasurable interest being excluded as well as desire-to-do;

and again with the consciousness of investigation with pleasure, effort being excluded as well as desire-to-do.

They combine also with the triple faculty of *apprehension*,[3] and with the dual process of 'rebirth-consciousness,'[1] which is not accompanied by-its h e t u 's. Here desire-to-do, pleasurable interest and effort are excluded.

[2] V o ṭ ṭ h a b b a n e, (Sinh. MSS.: v o ṭ ṭ h a p p a n e), fixing, assigning impressions,' the stage before 'apperception.' See below, Part III., § 4, and also Introd. Essay, p. 28.—Ed.

[3] The triple faculty of apprehension (m a n o d h ā t u) comprises the mind 'turning towards' stimuli (p a ñ c a d v ā r ā v a j j a n a), and the two recipient elements (s a m p a ṭ i c c h a n a 's), capable of taking part only in a representative (but never in a representative) cognition with any one of the five sensibles as their object.

[1] The two classes of rebirth-consciousness are the two classes of consciousness, which have been designated in Part I. as u p e k k h ā - s a n t ī r a ṇ a (investigating-consciousness with hedonic indifference). It will always remain a puzzle to Occidentals, why this particular class should be active at rebirth. It will be seen from Part III. that it is capable of performing five different functions, and is therefore entitled to five different designations corresponding to each function. As an individual person may be at once a poet, a philosopher, and a politician, even so, says the Buddhist, one class of consciousness may function on different occasions.

Lastly, they combine with the twice five[2] groups of sense-cognitions; here, however, all the 'particular' concomitants must be excluded.

Thus, all being reckoned up, the synthesis of concomitants numerically considered, combining with the eighteen classes of consciousness not accompanied by their h e t u 's, consists of four groups.

[3] See above, § 4, n. 3.

၇၁။ တထာ ဝေါ့ဌပ္ပနေ ဆန္ဒ ပီတိ ဝဇ္ဇိတာ။

၇၂။ သုခသန္ဓိရဏေ ဆန္ဒ ဝိရိယ ဝဇ္ဇိတာ။

၇၃။ မနောဓာတုတ္တိကာ-ဟေတုက ပဋိသန္ဓိယုဂဠေ ဆန္ဒ ပီတိ ဝိရိယ ဝဇ္ဇိတာ။

၇၄။ ဒွိပဉ္စဝိညာဏေ ပကိဏ္ဏက ဝဇ္ဇိတာ တေ-ယေဝ သင်္ဃဟ္ဗန္တိ-တိ
သဗ္ဗထာပိ အဌာရသသု အဟေတုကေသု ဂဏန ဝသေန စတုဓာ-ဝ သင်္ဂဟော ဟောတိ-တိ။

၇၁။ ဝုဋ္ဌောစိတ် ၌ ဆန္ဒ, ပီတိ, ကြဉ်သော စေတသိက် ၁၁-ပါး တို့ ယှဉ်ကုန်၏။

၇၂။ သုခသန္ဓိရဏစိတ်၌ ဆန္ဒ, ဝိရိယကြဉ်သော စေတသိက် ၁၁-ပါး, တို့ ယှဉ်ကုန်၏။

၇၃။ မနောဓာတ် ၃-ပါး, အဟိတ်ပဋိသန္ဓေတစုံ တို့၌ ဆန္ဒ, ပီတိ, ဝိရိယ, ကြဉ်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၁-ပါး ယှဉ်၏။

၇၄။ ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်စိတ်၌ ပကိဏ်း စေတသိက်ကြဉ်သော ထိုအညသမာန်း စေတသိက်တို့ကိုသာ ရေတွက်အပ်ကုန်၏။

ဤသို့လျှင် အချင်းခပ်သိမ်း အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးထို၌ အရေအတွက်အားဖြင့် သင်ဟနည်း ၄-နည်း ဖြစ်ပေ၏။

§ 20. *Mnemonic.*

Adjuncts, that blend with eighteen kinds ought
No. bound to the six hetu's we have brought
Under four heads, thus: Twelve, eleven, and
And seven—such is the synthesis. Again,

သင်္ဂဟဂါထာ

၇၅။ ဇွါဒသေ·ကာဒသ ဒသ၊
သတ္တ စာ·တိ စတုဗ္ဗိဓေ၊
အဋ္ဌာရသာ·ဟေတုကေသု၊
စိတ္တုပ္ပါဒေသု သင်္ဂေါ။

ဘကုသိုလ်စိတ် သင်္ဂဟနည်း လေ့ကျင့်စနစ်

၅၉-၆၈	၅၉	၆၀	၆၁	၆၂	၆၃-၆၇	၆၇	၆၈
						ဆန္ဒ၊ပီတိ	ဆန္ဒ၊ပီတိ
အညသမာန်း	၁၃ ...	၁၃	ပီတိကြင့်	၁၂ ...	၁၂ ..... ၁၂	အဓိကြင့် ၁၀	ကြင့် ၁၁
မောစတုက်	၄ ...	၄	.....	၄ ...	၄ ..... ၄	..... ၄	..... ၄
လောဘ	၁ ...	၁	.....	၁	၁ ဝေါစတုက် ၄	ဝိစိကိစ္ဆာ ၁	
ဒိဋ္ဌိ	၁ ...		ဒိဋ္ဌိ	၁			
		မာန ၁			မာန ၁		
ပေါင်း =	၁၉	၁၉	၁၈	၁၈	၂၀	၁၇	၁၇
	×	×	—	—	×	—	—
+ထိန်မိုဒ္ဓ	၂	၂	..... ၂	... ၂	..... ၂		
ပေါင်း =	၂၁	၂၁	၂၀	၂၀	၂၂		
	×	×	—	—	×		

ဆိုရိုး.

၁၉
× = သောမနဿသဟဂတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ်၌ အညသမာန်းစေတသိက် ၁၃, မောစတုက်, လောဘ, ဒိဋ္ဌိ - ပေါင်း စေတသိက် ၁၉ ခုယှဉ်၏။

၂၁
× = သောမနဿသဟဂတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိကစိတ်၌ အညသမာန်းစေတသိက် ၁၃, မောစတုက်, လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, ထိန, မိဒ္ဓ - ပေါင်း စေတသိက် ၂၁ ခုယှဉ်၏။

ဆကုသလ ဝိပါက်စိတ် ၇ ခု၌ ဆန္ဒ,ပီတိ,ဝိရိယကြင့်သော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၀ ခုယှဉ်၏။
အဟိတ်ကုသလ ဝိပါက်စိတ် ၈ ခု၌ ဆန္ဒ,ဝိရိယကြင့်သော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၁ ခုယှဉ်၏။
အဟိတ်ကြိယာစိတ် ၃ ခု၌ ဆန္ဒကြင့်သော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၂ ခုယှဉ်၏။
အဟိတ်စိတ် ၁၈ ခု၌ ဆန္ဒကြင့်သော အညသမာန်းစေတသိက် ၁၂ ခုယှဉ်၏။

၇၆။ အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးတို့၌ သင်္ဂဟနည်း ၁၂-ပါးတနည်း၊ ၁၁-ပါးတနည်း၊ ၁၀-ပါးတနည်း၊ ၇-ပါးတနည်း၊ ဤသို့ ၄-နည်းဖြစ်ပေ၏။

စာပိုဒ် ၇၀-၇၄ အဟိတ်စိတ် သင်္ဂဟနည်း စလေ့ကျင့်စနစ်

ဆိုရိုး

၇၄	ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်၁၀၌သတ္တစိတ္တသာဓारณ စေတသိက် ၇ ခု ယှဉ်၏	?	?	?	?	?			
		—	—	—	—	v	—	—	
		?	?	?	?	?			
		—	—	—	—	^	—	×	—
		—	—	×					
၇၃	သမ္ပဋိစ္ဆိန်းဒွေ၊ဥပေက္ခာသဟဂတ်သန္တီရณ ၂၊ပညာဒုါ့ဆုဝင်ငန်းစိတ်တို့၌ ဆန္ဒ ပီတိ ဝိရိယ ကြင့်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၀ ခုယှဉ်၏						၁၀	၁၀	
		—	—	—	—	v	—	—	
							၁၀		၁၀
		—	—	—	—	^	—	×	—
		၁၀							
		—	—	×					
၇၂	သောမနဿသဟဂတ် သန္တီရณ စိတ်၌ ဆန္ဒ ဝိရိယကြင့်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၁ ခုယှဉ်၏	—	—	—	—	v	—	—	
								၁၁	
		—	—	—	—	^	—	×	—
		—	—	×					
၇၁	မနောဒုါ့ဆုဝင်ငန်းစိတ်၌ ဆန္ဒ ပီတိ ကြင့်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၁ ခု ယှဉ်၏	—	—	—	—	v	—	—	
		—	—	—	—	^	—	×	—
			၁၁						
		—	—	×					
၇၀	ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်၌ ဆန္ဒကြင့်သော အညသမာန်း စေတသိက် ၁၂ ခုယှဉ်၏	—	—	—	—	v	—	—	
		—	—	—	—	^	—	×	—
				၁၂					
		—	—	×					

၁၉	၁၉	၁၈	၁၈	၂၀	၁၅	၁၅	
×	×	—	—	×	—	—	
၂၁	၂၁	၂၀	၂၀	၂၂			
×	×	—	—	×			
?	?	?	?	?	၁၀	၁၀	
—	—	—	—	۸	—	—	
?	?	?	?	?	၁၀	၁၁	၁၀
—	—	—	—	۸	—	×	—
၁၀	၁၁	၁၂					
—	—	×					
×	×	—	—				
၃၀	၃၂	၃၂	၃၆				
×	×	—	—				
၃၃	၃၂	၃၂	၃၁				
×	×	—	—				

ဝိရတိ အပူမညာကြည် { ၃၃ ၃၂ ၃၂ ၃၁ } ၎င်း

ဉာဏ်ကြည်။ပီတိကြည်။ ဉာဏ်ပီတိကြည်။

The seven adjuncts that are common mix
With all those eighteen. As conditions fix,
Combine the others. Now in detail you see
Adjuncts in summaries of thirty-three.[3]

Thus have we come to know the summary
And methods of the mind's concomitants
Thence have we found it easier to explain
How to divide and classify our thought.

[3] Namely, in § 12, 5; in § 14, 5; in § 16, 12; in § 18, 7; in § 20, 4=33.

Thus ends the Second Part in the Compendium of Philosophy, entitled the Chapter on the Compendium of the Mental Properties of Consciousness.

—	—	—	—	—	—	—	—
×	×	—	—				
၃	၃	၃	၃	၃	၃	၃	၃
×	×	×	×	×	×	×	×
×	×	×	×	×	×	×	×
×	×	×	×	×	×	×	×
×	×	×	×	×	×	×	×
×	×	×	×	×	×	×	×
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—

PART III

Compendium of Particular Concomitants in Consciousness

§ 2. Feeling.
§ 4. The Six Special Conditions, or Hetu's.
§ 6. Function.
§ 8. Doors.
§ 10. Objects.
§ 12. Bases.

မာတိကာ

၃။ ပကိဏ်းပိုင်းမြန်မာပြန်	စာမျက်နှာ
စကားစပ်	.... ၃ – ၁
ဝေဒနာသင်္ဂဟ (ဝေဒနာဖြင့် ဝေဖန်ဖော်ပြချက်)	.... ၃ –၁
ဟေတုသင်္ဂဟ (ဟိတ်ဖြင့် ဝေဖန်ဖော်ပြချက်)	.... ၃ –၄
ကိစ္စသင်္ဂဟ (ကိစ္စဖြင့် ဝေဖန်ဖော်ပြချက်)	.... ၃ –၆
ဒ္ဒါရသင်္ဂဟ (ဒ္ဒါရဖြင့် ဝေဖန်ဖော်ပြချက်)	.... ၃ – ၁ ၀
အာရမ္မဏသင်္ဂဟ (အာရုံဖြင့် ဝေဖန်ဖော်ပြချက်)	၃ –၁ ၃
ဝတ္ထုသင်္ဂဟ (ဝတ္ထုဖြင့် ဝေဖန်ဖော်ပြချက်)	.... ၃ –၁ ၉

CHAPTER III

PAKINNAKA - SANGAHA - VIBHAGO

Sanusandhi Patinña Matika

1 *Sampayuttā yathāyogam - te-pannāsa sabhāvato*
Cittacetasikā dhammā — tesam' dani yathāraham.

2 *Vedanā hetuto kiccadvārālambanaratthuto*
Cittupādavasen 'eva — sangaho nāma niyate.

Vedanā Sangaho Tisso Vedanā Pañcadhā

3 *Tattha vedanāsangahe tāvatividhāvedanā sukham, dukkham, adukkhamasukham' c'āti Sukham, dukkham, somanassam, domanassam, uppekkhā'ti ca bhedena pana pañcadhā hoti.*

Vedanāya Cittassa Vibhajanam

4 *Tattha sukhasahagatam kusalavipākam, kayaviññāñam ekam eva*

5 *Tathā dukkhasahagatam akusalavipākam*

6 *Somanassa-sahagata cittāni pana lobhamulāni cattāri, dvādasa kāmāvacarasobhanāni, santīrana hasunāni ca dve ti aṭṭhārasa kāmāvacara Somanassa-sahagate cittāni c'eva, paṭhama dutiya-tatiya - catutthajjhāna - saṅkhātāni catucattālisa Mahaggata - Lokuttara cittāni c'āti dvāsaṭṭhividhāni bhavanti*

7 *Domanassa-sahagata cittāni pana dve paṭighasampayutta cittāni'eva*

8 *Sesāni sabbāni'pi pañcapannāsa upekkhāsahagata-cittāni'eva'ti.*

Sangaha Gāthā

9 *Sukham dukkham-upekkhā'ti tividha tattha vedanā*
Somanassam domanassam'iti bhedena pañcadhā.

10 *Sukham'ek'attha dukkhañ ca domanassam dvaye ṭhitam*
Dvāsaṭṭhisu somanassam pañcapannāsaketarā

Hetu Saṅgaho Cha Hetu

11 *Hetusangahe hetu nāma lobho doso moho alobho adoso amoho c'āti chabbidhā bhavanti.*

Hetunā Cittassa Vibhajanam

12 *Tattha pañcadvārāvajjanadvipañcaviññāna - sampaṭicchana-santīrana-voṭṭhapana-hasana-vasena aṭṭhārasāhetuka-cittāni nāma.*

13 *Sesāni sabbāni'pi ekasattati cittāni sahetukān'eva.*

14 *Tattha'pi dve momūhacittāni ekahetukāni.*

15 *Sesāni dasa akusalacittāni c'eva ñānavippyuttāni dvādasa kāmāvacarasobhanāni c'āti dvāvisati dvihetukacittāni.*

16 *Dvādasa ñānasampayutta - kāmāvacarasobhanāni c'eva pañcatimsamahaggata-lokuttara cittāni c'āti sattacattālisa tihetukacittāni'ti.*

Saṅgaha Gāthā

17 *Lobho doso ca moho ca hetu akusalā tayo*
Alobhādosāmoho ca kusalābyākatā tatha.

18 *Ahetukaṭṭharas'eka hetuka dve dvāvisati*
Dvihetukā matā satta cattālisa tihetukā

Kicca Saṅgaho Cuddasa Kiccāni

19 *Kicca-sangahe kiccāni nāma paṭisandhi-bhavangāvajjana-dassana-savana - ghāyana sāyana - phusana - sampaṭicchana santīrana-voṭṭhapana-javana-tadālambana-cutivasena cuddasavidhāni bhavanti*

Dasadhā Thanabhedo

20 *Paṭisandhibhavangāvajjanapañcaviññāṇaṭṭhānādivasena pana tesam dasadhā ṭhānabhedo veditabbo.*

Kiccathāna Vasena Cittassa Vibhajanam

21 *Tattha dve upekkhāsahagatasantīraṇāni c'eva aṭṭha mahāvipākāni ca nava rūpārūpavipākāni c'āti ekūnavīsati cittāni paṭisandhi-bhavanga-cutikiccāni nāma.*

22 *Āvajjanakiccāni pana dve.*

23 *Tathā dassana-savana- ghāyana-sāyana-phusana-sampaṭicchanakiccāni ca.*

24 *Tini santīraṇakiccāni.*

25 *Manodvārāvajjanam 'eva pañcadvāre voṭṭhapanakiccam sādheti.*

26 *Āvajjanadvaya-vajjitāni kusalākusala phala kriya cittāni pañcapaṇṇāsa javanakiccāni.*

27 *Aṭṭhamahā-vipākāni c'eva santīraṇattayañc'āti ekādasa tadālambanakiccāni.*

28 *Tesu pana dve uppekkhāsahagatasantīraṇacittāni paṭisandhi - bhavanga - cuti-tadārammaṇa-santīraṇa - vasena pañca kiccāni nāma.*

29 *Mahāvipākāni attha paṭisandhi-bhavanga-cuti-tadaram-mana-vasena catukiccāni nāma*

30 *Mahaggatavipākāni nava paṭi- sandhi-bhavanga-cuti-vasena tikiccāni nāma.*

31 *Somanassa-Santiraṇam santiraṇa - tadālambanavasena dukiccam*

32 *Tatha voṭṭhapanañ voṭṭhapanāvajjanavasena.*

Sesani pana sabbāni 'pi javana-manodhātu-tika- dvi pañca- viññāṇāni yathāsambhavam'eka kiccāni'ti.

Saṅgaha Gāthā

34 *Paṭisandhādayo nāma kiccabhedena cuddasa*
Dasadhā ṭhānabhedena citturppādu pakāsitu

35 *Aṭṭhasaṭṭhi tathā dve ca navaṭṭhadve yathakkamam*
Ekadvitticatupañcakiccaṭṭhanani niddise.

Dvāra Saṅgaho Cha Dvārāni

36 *Dvārasangahe dvāraṇi nāma cakkhudvāram sotadvāram ghānadvāram jivhādvāram kāyadvāram manodvāraṅc'āti chabbidhāni bhavanti.*

37 *Tattha cakkhum'eva cakkhudvāram tathā sotādayo sotadvārādini. Manodvāram pana bhavanganti paccuccati.*

38 *Tatthapañcadvārāvajjana-cakkhuviññāṇa-sampaticchana-santiraṇa - voṭṭhapana - kāmāvacarajavana-tadālambanava-sena cha cattālisa cittāni cakkhudvāre yathāraham uppajjanti.*

39 *Tathā pañcadvārāvajjana - sotaviññāṇādivasena sotadvārādīsu'pi chacattālis'eva bhavantīti. Sabbathā'pi pañcadvāre catupaññāsa cittāni kāmāvacarān'eva*

40 *Manodvārepana manodvārāvajjana-pañcapaññāsajavana-tadālambana vasena sattasaṭṭhicittāni bhavanti.*

41 *Ekūnavisati paṭisandhi-bhavanga-cutivasena dvāravimuttāni.*

42 *Tesu pana pañcaviññāṇāni c'eva mahaggata lokuttarajavanāni c'āti chattiṁsa yathāraham'ekadvārikacittāni nāma.*

43 *Manodhātuttikam pana pañcadvārikam.*

44 *Sukhasantiraṇa-voṭṭhapana-kāmāvacarajavanāni chadvārikacittāni.*

45 *Upekkhāsahagata santiraṇa-mahāvipākāni chadvārikāni c'eva dvāravimuttāni ca.*

46 *Mahaggatavipākāni dvāravimuttān'evāti.*

Saṅgaha Gāthā

47 *Ekadvārikacittāni pañca cha dvārikāni ca*
Chadvārika vimuttāni vimuttāni ca sabbathā.

48 *Chattiṁsati tathā tini ekatim a [illegible]*
Dasadhā navadhā c'āti pan [illegible]

Aramma[illegible]

49 *Ālambanasangahe ālambanam nam [illegible] rammanam saddārammanam gandhārammanam rasārammanam phoṭṭhabbārammanam dhammārammanam c'āti chabbidhāni bhavanti.*

Arammaṇa Vasena Cittassa [illegible]

50 *Tattha rūpam'eva rupārammanam Tathā saddādayo saddārammanādini.*

51 *Dhammārammanam pana pasāda, sukhumarūpa, citta, cetasika, nibbāna, paññattivasena chaddha sangayhanti.*

52 *Tattha cakkhudvārikacittānam sabbesampi rūpam'eva ārammanam Tañ ca paccuppannam. Tathā sotadvārikacittādinam'pi saddādini. Tāni ca paccuppannāni y'eva.*

53 *Manodvārikacittānam pana chabbidham'pi paccuppannam' atitam anāgatam kālavimuttañ ca yathārahm'ālambanam hoti.*

54 *Dvāravimuttānañ ca paṭisandhi-bhavanga-cuti sankhātānam chabbidham pi yathāsambhavam yebhuyyena bhavantare chadvāragahitam paccuppannam'atitam paññattibhūtam vā kammam kammanimittamgatinimittasammatam ālambanam hoti.*

55 *Tesu cakkhuviññāṇādini yathākkamam rūpādiekekālambanān' eva.*

56 *Manodhātuttikam pana rūpādipañcālambanam.*

57 *Sesāni kāmāvacaravipākāni hasanacittañc'āti sabbathā'pi kāmāvacarālambanān'eva.*

58 *Akusalāni c'eva ñāṇavippayutta kāmāvacara javanāni c'āti lokuttara- vajjitasabbālambanāni.*

59 *Ñānasampayuttakāmāvacarakusa- lāni c'eva pañcamajjhānasankhātamabhiññākusalañc'āti arahattamag gaphalavajjitasabbālambanāni.*

60 *Ñāṇasampa- yutta-kāmāvacarakriyā c'eva kriyābhiññā votthapanañc'āti sabbathā'pi sabbālambanāni.*

61 *Āruppesu dutiyacatutthāni mahaggatālambanāni.*

62 *Sesāni mahaggatacittāni sabbāni 'pi paññattālambanāni*

63 *Lokuttaracittāni nibbānālambanānī'ti,*

Saṅgaha Gāthā

64 *Pañcavīsa parittamhi cha cittāni mahaggate*
Ekavīsati vohāre aṭṭha nibbānagocare

65 *Visānuttaramuttamhi aggamaggaphalujjhite*
Pañca sabbattha chacceti sattadhā tattha saṅgaho.

Vattu Saṅgaho Cha Vatthūni

66 *Vatthusaṅgahe vatthūni nāma cakkhu sota ghāṇa jivhā kāya hadayavatthu c'āti chabbidhāni bhavanti.*

Vatthu Vasena Bhūmi Cittani Vibhajanam

67 *Tāni kāmaloke sabbāni 'pi labbhanti.*

68 *Rūpaloke pana ghāṇādittayaṁ natthi.*

69 *Arūpaloke pana sabbāni 'pi na saṁvijjanti.*

70 *Tattha pañcaviññāṇadhātuyo yathākkamaṁ ekantena pañcappasādavatthūni nissāy'eva pavattanti.*

71 *Pañcadvārā- vajjanasampaṭicchanasaṅkhātā pana manodhātu ca hadayaṁ nissitāy'eva pavattanti.*

72 *Avasesā pana manoviññāṇa- dhatu-saṅkhātā ca santiraṇamahāvipākapaṭighadvayapaṭha- mamaggaha sanarūpāvacaravasena hadayaṁ nissāy'eva pavattanti.*

73 *Avasesā kusalākusalakriyānuttaravasena pana nissāya vā anissāya*

74 *Āruppavipākavasena hadayaṁ anissāy'evā'ti.*

Saṅgaha Gāthāyo

75 *Chavatthū nissitā kāme satta rūpe catubbidhā*
Ti vatthūn nissitāruppe dhātvekā nissitā matā.

76 *Tecattāḷisa nissāya dve cattāḷisa jāyare*
Nissāya ca anissāya pākā'ruppā anissitā'ti.

Pakiṇṇaka Pariccheda Nigamanam

Iti Abhidhammatthasangahe pakiṇṇakasangahavibhāgo nāma tatiyo pariccheda.

PART III

COMPENDIUM OF PARTICULAR (CONCOMITANTS OF CONSCIOUSNESS).

§ 1. *Introductory.*

In thought and its concomitants we may
Distinguish three and fifty states of mind,
Combined this way and that as is their law.
Hereof, let us now make the summary
By way of thoughts only *as they arise,*

Treating of feeling, and of h e t u *'s six,*
Of thought as having 'function,' sprung from 'doors,
As having 'objects,' and material 'base,'
And as is fit[1] *bear all in memory.*

§ 2. *Of Feeling.*

Summarizing feeling, in the first place, feeling is threefold—it is pleasant, painful, and neither [or neutral]. Or, again, it may be divided into five[2] pleasure, pain, joy, grief, and hedonic indifference.

[1] Y a t h ā r a n a ṇ. This term, often rendered below as 'according to circumstances,' means that the learner should study, summarize, and commit to memory (1) h e t u 's, with reference to s a h e t u k a consciousness; (2) 'doors,' with reference to those classes of consciousness arising through them; (3) 'bases,' with reference to those classes other than A r ū p a l o k a thoughts which are without 'bases'; (4) feeling, function, and objects, with reference to all classes.

၃—ပကိဏ္ဏကပရိစ္ဆေဒ

အနုသန္ဓိပဋ္ဌာန် မာတိကာ

၁။ သမ္မယုတ္တာ ယထာယောဂံ၊
တေပညာသ သဘာဝတော၊
စိတ္တ စေတသိကာ ဓမ္မာ၊
တေသံ ဒါနိ ယထာရုဟံ။

၂။ ဝေဒနာ ဟေတုတော ကိစ္စ၊
ဒ္ဝါရာ·လမ္မဏ ဝတ္ထုတော၊
စိတ္တုပ္ပါဒ ဝသေနေ·ဝ၊
သင်္ဂဟော နာမ နိယတေ။

ဝေဒနာသင်္ဂဟော

တိဿော ဝေဒနာ ပဉ္စဓာ

၃။ တတ္ထ ဝေဒနာ သင်္ဂဟေ တာဝ တိဝိဓာ
ဝေဒနာ သုခံ, ဒုက္ခံ, အဒုက္ခ·မသုခါ
စေ·တိ၊ သုခံ, ဒုက္ခံ, သောမနဿံ, ဒေါမနဿံ,
ဥပေက္ခာ·တိ စ ဘေဒေန ပန ပဉ္စဓာ ဟောတိ။

၃-ပကိဏ်းပိုင်း ခြုံမာခြုံ

(ဗဒိုညာဉ် နှင့် မာတိကာခဏ်)

၁။ ယှဉ်ထိုက်သလို ယှဉ်ကြကုန်သော သဘောလက္ခဏာအားဖြင့် ၅၃-ပါးရှိကုန်သော စိတ်စေတသိက်တို့ကို အကျယ်ပြခဲ့ပြီ။

၂။ ယခုဆက်လက်၍ ထိုစိတ်စေတသိက်တို့၏ ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ဝေဒနာ၊ ဟိတ်၊ ကိစ္စ၊ ဒ္ဝါရ၊ အာရုံ၊ ဝတ္ထုအပြားအားဖြင့် ရောပြွမ်းပေါင်းစု ဖော်ပြမှုကို စိတ်, စေတသိက်တို့ဖြင့်သာ ထုတ်ဆောင်ဖော်ပြပေအုံ့။

ဝေဒနာ သင်္ဂဟ

(ဝေဒနာ ၃-ပါး နှင့် ၅-ပါး)

၃။ ထိုပကိဏ်းပိုင်းတွင်–ရှေးဦးစွာဝေဒနာဖြင့် ဝေဖန်ဖော်ပြရာ၌—
ဝေဒနာသည် သုခဝေဒနာ
ဒုက္ခဝေဒနာ
အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ ဟူ၍ သုံးပါးဖြစ်၏။
တနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာသည်—
သုခဝေဒနာ, ဒုက္ခဝေဒနာ,
သောမနဿဝေဒနာ, ဒေါမနဿဝေဒနာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာ
ဟူ၍ ၅မြောက်အပြားအားဖြင့် ငါးပါးဖြစ်၏။

[2] Spoken of as the i n d r i y a-divisions, i n d r i y a meaning controlling power or faculty. *Saṇyutta-Nikāya*: v., 207 *f.* (I n d r i y a-S a ṇ y u t t a). *Cf. B. Psy.*, lvii., lviii.

Here, among sense impressions, which are the result of moral deeds [done in a former birth], there is only one kind that is accompanied by pleasurable feeling, and that is tactile impressions.[1]

Likewise there is only one kind of these sense-impressions, due to immoral deeds [done in a former birth], that is accompanied by painful feeling, and that again is tactile impressions.

Now there are sixty-two kinds of consciousness which are accompanied by joy, to wit:

(a) The [eighteen classes of k a m a l o k a] consciousness which are 'accompanied by joy'—*i.e.*,

four of the eight appetitives;[2]
twelve of the K a m a l o k a morally beautiful kinds of consciousness;[3]
the *two* :=pleasurable investigation and æsthetic pleasure.[4]

(*b*) The forty-four classes of 'sublime' and transcendental consciousness,[5] termed first, second, third, and fourth j h a n a.

But the thoughts accompanied by grief are the only two classes of consciousness 'connected with aversion.'[6]

[1] See above, Part I., § 4. K a y i k a - s u k k h a, bodily pleasure and K a y i k a d u k k h a, bodily pain, are here intended. The remaining modes of psychical s u k k h a and d u k k h a are c e t a s i k a or m a n a s i k a (mental pleasure and pain).
[2] Part I., § 2 (the first four).
[3] Part I., § 6.

ဝေဒနာသယ စိတ္တာလ ဝိဘင်း

၄။ တတ္ထ သုခ သဟဂတ် ကုသလ ဝိပါက် ကာယဝိညာဏ·မေက·မေဝ။

၅။ တထာ ဒုက္ခ သဟဂတ် အကုသလ ဝိပါက်။

၆။ သောမနဿ သဟဂတ စိတ္တာနိ ပန လောဘ မူလာနိ စတ္တာရိ ဒ္ဝါဒသ ကာမာဝစရ သောဘနာနိ သုခသန္ထိဋ္ဌ ဟသနာနိ စ ဒ္ဝေ·တိ အဋ္ဌသု ကာမာဝစရ သောမနဿ သဟဂတ စိတ္တာနိ ဒေဝ ပဌမ ဒုတိယ ကာတိယ စတုတ္ထ ဇ္ဈာန သင်္ခါတာနိ စတုစတ္တာဝီသ မဟဂ္ဂတ လောကုတ္တရ စိတ္တာနိ စေ·တိ ဒ္ဝါသဋ္ဌိ ဝိဓာနိ ဘဝန္တိ။

၇။ ဒေါမနဿ သဟဂတ စိတ္တာနိ ပန ဒ္ဝေ ပဋိဃ သမ္ပယုတ္တာ စိတ္တာနေ·ဝ။

(ဝေဒနာခြင့် စိတ်ကို ဒေဒမန်ခြင်း)

၄။ ထိုဝေဒနာဝင်းမျိုးကြီးတွင်=

သုခဝေဒနာခန္ဓာတွေကို ဖြစ်ပွားစေတတ်သည် ကုသလကံပါက် ကာယဝိညာဉ်စိတ်တခုသာ ရှိတယ်။

၅။ ဒုက္ခဝေဒနာခန္ဓာတွေကို ဖြစ်ပွားစေတတ်သည်လည်း အကုသလ ဝိပါက် ကာယဝိညာဉ်စိတ်တခုသာ ရှိတယ်။

၆။ သောမနဿ ဝေဒနာခန္ဓာတွေကို ဖြစ်ပွားစေသော စိတ်တို့ကား=

လောဘမူသောမနဿသဟဂတ်စိတ် ၄ ပါး။
ကာမာဝစရသောဘန သောမနဿသဟဂတ်စိတ် ၁၂ ပါး။
သောမနဿ သန္ဓိဋ္ဌာန်စိတ် ၁ ပါး။
သောမနဿသဟဂတ်ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ် ၁ ပါး။

ဤသို့အားဖြင့် ကာမာဝစရ သောမနဿသဟဂတ်စိတ် (၁၈)ပါး။ ပထမဈာန်၊ ဒုတိယဈာန်၊ တတိယဈာန်၊ စတုတ္ထဈာန်ဟု ဆိုအပ်သော မဟဂ္ဂတ် လောကုတ္တရာ (၄၄) ပါး။ နှစ်ရပ်ပေါင်း (၆၂) ပါး အပြားရှိပေကုန်၏။

၇။ ဒေါမနဿဝေဒနာနှင့် တွဲဖက်ဖြစ်သော စိတ်တို့ကား ပဋိဃသမ္ပယုတ် စိတ် နှစ်ပါးတို့သာ ဖြစ်ကုန်၏။

[1] Part I., § 4. S o m a n a s s a, 'joy,' is s u k k h a, 'pleasure,' plus excitement. The ethical s u k k h a, 'happiness,' and d u k k h a, misery or 'ill,' are not meant here.
[2] Part I., §§ 8-12.
[3] Part I., § 2.

All the remaining fifty-five kinds of consciousness are accompanied by hedonic indifference.

ဂ။ ဒေါသဿဟဇာတနှင့် ဿဒ္ဓာနီပါ ပဉ္စပညာဝိသဟဂတ ဥပေက္ခာ သဟဂတ စိတ္တာနေ့ပါ၊တို့။

ဂ။ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်သော စိတ်တို့သည်ကား ဆိုခဲ့သော သုခ၊ ဒုက္ခ၊ သောမနဿ၊ ဒေါမနဿတို့မှ ကြွင်းကျန်သမျှ အာရုံလုံး ၅၅-မျိုးတို့ ဖြစ်ပေကုန်၏။

ဤသည်ကား ဝေဒနာအပြားဖြင့် စိတ်တို့ကို ပေါင်းယူခြင်း ပေတည်း။

§ 8. *Mnemonic:*

(ဆရာ၏ ဂါထာ)

Pleasure, pain, and neutral feeling—aspects of sensation[1] three,
Fivefold, if in these distinguished [two more]—joy and sorrow—be;

[1] Spoken of as anubhavana-division, anubhavana meaning 'feeling,' 'enjoying.'

၉။ သုခ ဒုက္ခ-မုပေက္ခာ-တိ၊
တိဝိဓာ တတ္ထ ဝေဒနာ၊
ဒေါသောမနဿံ ဒေါမနဿံ၊
ပီ-တိ ဘောဒေန ပဉ္စဓာ။

ဝေဒနာနှစ်ပါးကိုထည့်၍ ကွဲပြားအောင်ပြုခြင်း ငါးပါးအပြားရှိ၏။

သင်္ခေပဝိဘာ

Pleasure in one thought is known,
Pain lies too in one alone,
Grief in twain, but glad emotion mated is to sixty-two,
And indifference[2] may itself in five and fifty thoughts renew.

[2] The hedonic upekkhā, and not the intellectual tatramajjhattatupekkhā, balance of mind, mental equipoise; is here meant.

ပေါင်းရုံးမော်ပြချက်

၁၀။ သုခဝေဒနာနှင့် ဒုက္ခဝေဒနာသည် ကာယဝိညာဏ် စိတ်တခုစီ၌သာ တည်၏။

ဒေါမနဿဝေဒနာသည် စိတ်နှစ်မျိုး၌ တည်၏။

သောမနဿဝေဒနာသည် စိတ် ၆၂-ပါးတို့၌ တည်၏။

ဥပေက္ခာဝေဒနာသည် စိတ် ၅၅-ပါး၌ တည်၏။

၃ : ၁၀

ဤကြွယ်ခေတ် အားပြင့်ကား၊ ၅ ပါး။ သုခဝေဒနာ, ဒုက္ခဝေဒနာ, သောမနဿဝေဒနာ, ဒေါမနဿ ဝေဒနာ, ဥပေက္ခာဝေဒနာတည်း။

A = သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သောစိတ်ကား ၁ = သုခဿဟဂတ် ကာယဝိညာဏ်စိတ်တည်း။
V = ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သောစိတ်ကား ၁ = ဒုက္ခသဟဂတ်ကာယဝိညာဉ်စိတ်တည်း။
* = သောမနဿဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သောစိတ်ကား ၆၂
> = ဒေါမနဿဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သောစိတ်ကား ၂
— = ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သောစိတ်ကား ၅၅
} စိတ်ပိုင်းသင်္ကေတ ပုံစံကို ကြည့်မြင်ပါတော်စေ။

ဇယားပုံ ၃ . ၁၀

(၁) ဝေဒနာသင်္ဂဟ

အနုဘဝနလက္ခဏာ		ဇယားပုံ		သင်္ကေတ	စိတ်	ဝေယျာဝစ္စ	
သုခဝေဒနာ	၆၃	သုခဝေဒနာ	၁	A	သုခသဟဂတ်ကာယဝိညာဏ်-၁	၇	၃
		သောမနဿဝေဒနာ	၆၂	*	သောမနဿသဟဂတ်စိတ် - ၆၂	၄၇	၆
ဒုက္ခဝေဒနာ	၂	ဒုက္ခဝေဒနာ	၁	V	ဒုက္ခသဟဂတ်ကာယဝိညာဏ်-၁	၇	၅
		ဒေါမနဿဝေဒနာ	၂	>	ဒေါသမူလေ	၂	၂၂
ဥပေက္ခာဝေဒနာ	၅၅	ဥပေက္ခာဝေဒနာ	၅၅	—	ဥပေက္ခာသဟဂတ်စိတ်	၅၅	၅
၃		၃		၁၀			

§ 4. *Of the Six Conditions called Hetu's.*

Summarizing the hetu's: these appear as six, to wit, greed, hate, ignorance [or dulness], disinterestedness, amity and intelligence.[3]

ဟေတုသင်္ဂဟ

ဆ ဟေတု

၁၁။ ဟေတု သင်္ဂဟေ ဟေတူ နာမ လောဘော ဒေါသော, မောဟော, အလောဘော, အဒေါသော, အမောဟော စာ·တိ ဆဗ္ဗိဓာ ဘဝန္တိ။

ဟေတုသင်္ဂဟ (ဟိတ် ၆-ပါး)

(ဟိတ်ဖြင့် ဝေဖန်ဖော်ပြချက်)

၁၁။ ဟေတုသင်္ဂဟ၌ ဟိတ် မည်သည် တို့ကား-
လောဘဟိတ်၊ ဒေါသဟိတ်၊ မောဟဟိတ်၊
အလောဘဟိတ်၊ အဒေါသဟိတ်၊ အမောဟဟိတ်
ဤသို့အားဖြင့် ခြောက်ပါးအပြားရှိကုန်၏။

ဟေတုနှာ စိတ္တာဿ ဝိဘင်္ဂ

(ဟိတ်ဖြင့် စိတ်ကို ဝေဖန်ခြင်း)

ထိုဟေတုသင်္ဂဟ၌-

New, there are eighteen kinds of consciousness which are not conditioned by any of these six—namely, five-door apprehending,[4] the twice fivefold sense-impressions, receiving, investigating, determining, and æsthetic pleasure.

All the remaining seventy-one kinds of consciousness are conditioned by those six hetu's.[5]

Of these, again, the two classes of ignorant [or dull] consciousness[6] are conditioned by one only of the hetu's.

The remaining ten classes of immoral consciousness, and twelve of the Kāmaloka morally beautiful classes of consciousness, which are disconnected with knowledge, together make twenty-two kinds, conditioned by two of the hetu's.[1]

၁၂။ တတ္ထ ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန ဒ္ဝိပဉ္စဝိညာဏ သမ္ပဋိစ္ဆန သန္တီရဏ ဇဝါဠမ္ဗန ဟသန ဝသေန အဋ္ဌာရသ အဟေတုက စိတ္တာနိ နာမ။

၁၂။ အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးမှ ကြွင်းသမျှ ၇၁-ပါးသော စိတ်တို့သည် သမ္မယုတ် ဟိတ်ရှိသည်၏အပြစ်ကြောင့်သဟိတ်စိတ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။

၁၃။ သေသာနိ သမ္ဘာနိပိ ကေသတ္တတိ စိတ္တာနိ သဟေတုကာနေ·ဝ။

၁၃။ ထိုသဟိတ်စိတ် ၇၁-ပါး တို့တွင်လည်း မောဟမူစိတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဧကဟိတ်စိတ်တို့မည်ကုန်၏။

၁၄။ တတ္ထာပိ ဒ္ဝေ မောမူဟစိတ္တာနိ ကေဟေတုကာနိ။

၁၄။ မောဟမူဒွေးမှ ကြွင်းသော အကုသိလ်စိတ် (၁၀) ပါး၊ ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ကာမာဝစရ သောဘနစိတ် (၁၂) ပါး၊ ပေါင်း ၂၂-ပါးသော စိတ်တို့သည် ဒ္ဝိဟိတ်စိတ်တို့မည်ကုန်၏။

[3] Amoha is another term used by Buddhist writers as a synonym of paññā, the paññindriya-cetasika being here intended, or constant element in all intellectual functioning.

[4] Part I., § 4, Class 16.

[5] That is, appear in consciousness together with one or more of the six.—Ed.

[6] Part I., § 2.

[1] The eight appetitive classes are bound up with, or conditioned by the *two* hetu's, greed and ignorance; the two classes of consciousness connected with aversion are bound up with the *two* hetu's, hate and ignorance; and the twelve classes of Kāmaloka morally beautiful classes disconnected with knowledge, are conditioned by the *two* hetu's, disinterestedness and amity. *Cf.* pp. 91 and 92.

Again, forty-seven classes of consciousness are bound up each with three[2] of the h e t u 's, to wit, twelve classes of K ā m a l o k a morally beautiful consciousness which are connected with knowledge,[3] and thirty-five sublime and transcendental kinds of consciousness.

§ 5. *Mnemonic.*

Greed, hate, dulness—these of acts immoral are the
h e t u 's three;
Their opposites, of acts both good and indeterminate,
h e t u 's be.

Not bound to these are eighteen thoughts; two thoughts
by one alone are driven;
Two h e t u 's govern twenty-two; from h e t u 's three
spring forty-seven.

[2] Namely, disinterestedness, amity, and intelligence.

[3] That a m o h a, of which the p a ñ ñ i n d r i y a - c e t a s i k a is the psychical ultimate, should be found in classes connected with knowledge shows that a m o h a, p a ñ ñ ā, and ñ ā ṇ a, refer to one and the same adjunct of consciousness.

၁၆။ ဒ္ဝိဒသ ဉာဏ သမ္မယုတ္တ ကာမာဝစရ သောဘနာနိ စေဝ ပဉ္စတိံသ မဟဂ္ဂတ လောကုတ္တရ စိတ္တာနိ စေ·တိ သတ္တစတ္တာလီသ တိဟေတုက စိတ္တာနီ·တိ။

သင်္ဂဟဂါထာ

၁၇။ လောဘော ဒေါသော စ မောဟော စ၊
ဟေတူ အကုသလာ တယော၊
အလောဘော·ဒေါသော·မောဟော စ၊
ကုသလာ·ဗျာကတာ တထာ။

၁၈။ အဟေတုကာ·ဒ္ဝေါရသေ·က၊
ဟေတုကာ ဒ္ဝေ ဒ္ဝိဝီသတိ၊
ဒ္ဝိဟေတုကာ မတာ သတ္တ၊
စတ္တာလီသ တိဟေတုကာ။

၁၆။ ဉာဏသမ္မယုတ် ကာမာဝစရ သောဘဏစိတ် ၁၂-ပါး၊ မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါး၊ လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး၊ ပေါင်း (၄၇) ပါးသော စိတ်တို့သည် တိဟိတ်စိတ်တို့ မည်ကုန်၏။

၁၇။ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ ဤသုံးပါးသည် အကုသိုလ်ဟိတ်မည်၏၊ အလောဘ၊ အဒေါသ၊ အမောဟ– ဤသုံးပါးသည် ကုသိုလ်ဟိတ်လည်း မည်၏၊ အဗျာကတဟိတ်လည်း မည်၏။

ပေါင်းရုံးဖော်ပြချက်။

၁၈။ အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါး
ဧကဟိတ်စိတ် ၂-ပါး
ဒ္ဝိဟိတ်စိတ် ၂၂-ပါး
တိဟိတ်စိတ် ၄၇-ပါး ဟူ၍ သိအပ်ပေကုန်၏။

စာမျိုး ၁၁-၁၈

ဟေတုသင်္ဂဟ

၁၁				ဟိတ် ၆ ပါး						၀၀ ယှဉ်
				အကုသိုလ်ဟိတ် ၃			ကုသိုလ်ဟိတ် ၃၊ အဗျာကတဟိတ် ၃			
				လောဘ	ဒေါသ	မောဟ	အလောဘ	အဒေါသ	အမောဟ	
၁၂			အဟိတ်စိတ်-၁၈							၁၂
၁၄	သင်္ခါရစိတ်-၅၄	ဧကဟိတ် ၂	ဧကဟိတ် ၂ (မောဟမူဒ္ဒေး)			॥				၁၆
၁၅		ဒ္ဝိဟိတ် ၂	လောဘမူစိတ် ၈	॥		॥				၅၀
			ဒေါသမူဒ္ဒေး		॥	॥				
			မဟာကုသိုလ်, ကြီးကျယ်ကစိပ္ပဉ္စ				॥	॥		
၁၆		တိဟိတ် ၄၇	မဟာကုသိုလ်, ကြီးကျယ်ကသမ္ပယုတ် ၁၂။ မဟဂ္ဂုတ် ၂၇။ လောကုတ္တရာစိတ် ၈				॥	॥	॥	၃၈
	၁၃		၁၈	၁၇						

§ 6. *Of Function.*

In summarising functions (we find) fourteen of these, to wit:

(1) rebirth;[1]
(2) life-continuum;[2]
(3) apprehending;[3]
(4) seeing;
(5) hearing;
(6) smelling;
(7) tasting;
(8) touching;
(9) receiving;
(10) investigating;
(11) determining;
(12) apperceiving;[1]
(13) retention;[4]
(14) re-decease.[3]

But if we classify these fourteen functions by way of 'stage' (ṭhāna), then the category of stages must be considered as tenfold.[4]

[Regarding consciousness under the aspect of function, we may distinguish]:

(a) Nineteen classes of consciousness functioning at rebirth, during life-continuum and at re-decease, to wit:

(i.) *two* classes of investigation-consciousness accompanied by hedonic indifference.
(ii.) *eight* great classes of resultants.[5]
(iii.) *nine* resultants in Rūpaloka and Arūpaloka.[6]

[1] Paṭisandhi is, philosophically speaking, confined to the momentary mental function at the initial moment of reconception. In popular language it includes reconception, embryonic growth, and rebirth.

ကိုယ်သင်္ဂဟ

စုဒ္ဓသ ကိုယ်ခန့်

၁၉။ ကိုယ်သင်္ဂဟ ကိုယ်ခန့် နာမ ပဋိသန္ဓိ,ဘဝင်္ဂ, ဝုဋ္ဌန, ဒဿန, သဝန, ဃာယန, သာယန, ဖုသန, သမ္ပဋိစ္ဆန, သန္တီရဏ, ဝေါဋ္ဌပ္ပန, ဇဝန, တဒါရမ္မဏ, စုတိ ဝေသန စုဒ္ဓသ ဝိဓာနိ ဘဝန္တိ။

ဒသဝေ ဌာနဘေဒေါ

၂၀။ ပဋိသန္ဓိ ဘဝင်္ဂ-ဝုဋ္ဌန ပဋ္ဌဝိညာဏ ဌာနာ-ဒိ ဝေသေန ပန တေသံ ဒသဝေ ဌာနဘေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ကိုယ်ဌာနဝေသေန စိတ္တာသ ဝိဘဇနံ

၂၁။ တတ္ထ ဒေ့ ဥပေက္ခာ သဟဂတ သန္တီရဏာနိ ဒေ-၀ အဋ္ဌ မဟာဝိပါကာနိ စ နဝ ရူပါ-ရူပ ဝိပါကာနိ ဒေ-တိ ဧကူန ဝီသတိ စိတ္တာနိ ပဋိသန္ဓိ ဘဝင် စုတိ ကိုယ်ခန့် နာမ။

ကိုယ်သင်္ဂဟ

(ကိုယ် ၁၄-ပါး)

၁၉။ ကိုယ်သင်္ဂဟ၌ ကိုယ်တို့သည် ကား-
ပဋိသန္ဓေကိုယ်၊ ဘဝင်ကိုယ်၊ ထာဝဇ္ဇန်းကိုယ်။
ဒဿနကိုယ်၊ သဝနကိုယ်၊ ဃာယနကိုယ်၊ သာယနကိုယ်၊ ဖုသနကိုယ်၊ သမ္ပဋိစ္ဆနကိုယ်၊ သန္တီရဏကိုယ်၊ ဝုဋ္ဌေါကိုယ်။ ဇောကိုယ်၊ တဒါရုံကိုယ်၊ စုတိကိုယ်၊ အားဖြင့် (၁၄)ပါး အပြားရှိကုန်၏။

(ဌာန ၁၀-ပါး)

၂၀။ ထိုကိုယ်တို့၏ ပြစ်ထားဌာနတို့သည်ကား-
ပဋိသန္ဓေဌာန၊ ဘဝင်ဌာန၊ အာဝဇ္ဇန်းဌာန၊ ပဉ္စဝိညာဉ်ဌာန၊ သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဌာန၊ သန္တီရဏဌာန၊ ဝုဋ္ဌေါဌာန၊ ဇောဌာန၊ တဒါရုံဌာန စုတိ အားဖြင့် (၁၀)ပါး အပြားရှိ၏။

ထိုကိုယ်တို့တွင်- (ကိုယ်ဌာနတို့ဖြင့် စိတ်ကို ခေါ်ခြင်း)

၂၁။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်သန္တီရဏစိတ် - ၂-ပါး။
မဟာဝိပါက်စိတ် - ၈-ပါး။
ရူပဝိပါက် - ၅-ပါး။
အရူပဝိပါက် - ၄-ပါး။

ဤသို့ အခုယုတ်နှစ်ဆယ် (၁၉)ပါးသော စိတ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေကိုယ်၊ ဘဝင်ကိုယ်၊ စုတိကိုယ်ရှိသော စိတ်တို့မည်ကုန်၏။

[1] Bhavanga. Unconscious life comparable to Leibniz's 'state of obscure perception,' not amounting to consciousness, in dreamless sleep. See Introd. Essay, p. 9.
[2] Āvajjana. See p. 5, n. 4.

(*b*) Two classes of consciousness functioning by way of the impressions called 'turning towards' [the sense-stimulus].

(*c*) Two classes of consciousness functioning in each of the five senses and in [the mental] reception of impressions.

(*d*) Three classes of consciousness functioning by way of investigation.

'Mind-door' cognition[1] alone performs the function of determining [or fixing] the sense-impression at the 'five-doors.'

(*e*) Fifty-five classes of consciousness functioning in apperception, to wit, fifty-five[2] modes of moral, immoral, fruitional,[3] and inoperative consciousness, not counting the two in (*b*).

(*f*) Eleven classes of consciousness in the retentive function, to wit, the eight great resultants,[4] and the three modes of investigation.

[1] The manodvāravajjana, Class 17 in Part I., § 4. This class receives the name of voṭṭhabbana, when it takes part in a presentative cognition, and *determines* the sense-impression (already investigated) for apperception.

[1] On (8)-(13) see Introd. Essay, p. 28 *f*.

[2] Tad-ārammaṇa, or tad-ālambana (both forms occur in the manual), meaning literally, '*that*-object' is the curious scholastic term—apparently not found prior to Buddhaghosa—for the final phase in the registration of impression by way of sense. *That* object *which has been just appreciated*, if vivid enough, reaches this stage.—Ed.

[3] Vīthi, lit., 'falling,' co-incident etymologically with the English tautology.—Ed.

(*ခ*) ကိုယ်ရှိသော ကိုယ်ကျင့်ကို ခေါ်ဆိုကုန်သော ကိုယ်ကိုကိုးကွယ်ခြင်းကို ပြုတတ်ကုန်သော ကိုယ်ရှိသော ကိုယ်ကျင့်ကို ခေါ်ဆိုကုန်သော ကိုယ်ကိုကိုးကွယ်ခြင်းကို ပြုတတ်ကုန်သော ဝိညာဉ်နှစ်ပါးတို့တည်း။

(*ဂ*) ကိုယ်ရှိသော ကိုယ်ကျင့်ကို ခေါ်ဆိုကုန်သော ကိုယ်ကိုကိုးကွယ်ခြင်းကို ပြုတတ်ကုန်သော ဝိညာဉ်ကား ငါးပါးတို့ ကိုယ်ရှိသော ကိုယ်ကျင့်ကို ခေါ်ဆိုကုန်သော ကိုယ်ကိုကိုးကွယ်ခြင်းကို ပြုတတ်ကုန်သော ဝိညာဉ်ကား ခုနှစ်

[Now a class of consciousness may perform one or more functions :]

(i.) [What is ordinarily called] ' investigation-consciousness accompanied by hedonic indifference ' may perform five functions—*i.e.*, it may be active at rebirth,[6] during the life-continuum, at re-decease, in retention and in investigation itself.

(ii.) The Eight main resultants may perform four functions—*i.e.*, they may be active at rebirth, during the life-continuum, at re-decease, and in retention.

(iii.) The Nine resultant sublime classes may perform three functions—*i.e.*, they may be active at rebirth, during the life-continuum, and at re-decease.

(iv.) [What is called] ' investigation-consciousness accompanied by joy ' may perform two functions—*i.e.*, it may be active both in investigation and in retention ;

and again determining consciousness may be active in determining and by way of ' turning to ' impressions.

(v.) All the remaining kinds of consciousness can perform only a single function. They are the [fifty-five] apperceptions, the triple element of apprehension,[1] and the twice five kinds of sense-cognition, each cognition functioning simply, as it comes to pass.

§ 7. *Mnemonic.*

If thoughts uprising 'neath aspect of function be divided,—
Rebirth, life-process, and the rest,—fourteen we find provided.
Or ten,[2] if 'sense, in rank, to count as one' shall be decided.

၂၀။ တေသု ပန ဒ္ဝေ ဥပေက္ခာ သဟဂတ သန္တီရဏ စိတ္တာနိ ပဋိသန္ဓိ ဘဝင် စုတိ တဒါရမ္မဏ သန္တီရဏ ဝသေန ပဉ္စကိစ္စာနိ နာမ။

၂၁။ မဟာ ဝိပါကာနိ အဋ္ဌ ပဋိသန္ဓိ ဘဝင် စုတိ တဒါရမ္မဏ ဝသေန စတုကိစ္စာနိ နာမ။

၂၀။ မဟဂ္ဂတ ဝိပါကာနိ နဝ ပဋိသန္ဓိ ဘဝင် စုတိ ဝသေန တိကိစ္စာနိ နာမ။

၂၁။ သောမနဿ သန္တီရဏံ သန္တီရဏ တဒါရမ္မဏ ဝသေန ဒုကိစ္စံ။

၂၂။ တထာ ဝေါဋ္ဌပ္ပနံ ဝေါဋ္ဌပ္ပနာ-ဝဇ္ဇန ဝသေန။

၂၃။ သေသာနိ ပန သဗ္ဗာနိပိ ဧဝန မနော ဓာတုတ္တိက ဒ္ဝိပဉ္စ ဝိညာဏာနိ ယထာသမ္ဘဝ မေကကိစ္စာနိ-တိ။

သင်္ဂဟဂါထာ

၂၄။ ပဋိသန္ဓာ-ဒယော နာမ၊
ကိစ္စဘေဒေန စုဒ္ဒသ၊
ဒသဓာ ဌာနဘေဒေန၊
စိတ္တု-ပ္ပါဒါ ပကာသိတာ။

၂၀။ ထိုတဒါရုံစိတ် ၁၁-ပါး တို့တွင် ဥပေက္ခာသဟဂတ်သန္တီရဏစိတ်တို့သည် ပဋိသန္ဓေကိစ္စ၊ ဘဝင်ကိစ္စ၊ စုတိကိစ္စ၊ တဒါရုံကိစ္စ၊ သန္တီရဏကိစ္စအားဖြင့် ငါးကိစ္စတပ်ကုန်၏။

၂၁။ မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ခုတို့သည် ပဋိသန္ဓေကိစ္စ၊ ဘဝင်ကိစ္စ၊ စုတိကိစ္စ၊ တဒါရုံကိစ္စအားဖြင့် လေးကိစ္စ တပ်ပေ၏။

၂၀။ မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်စိတ် ၉-ပါးတို့သည် ပဋိသန္ဓေ၊ဘဝင်၊ စုတိအားသုံးကိစ္စ တပ်ကုန်၏။

၂၁။ သောမနဿသန္တီရဏစိတ်သည် သန္တီရဏကိစ္စ၊ တဒါရုံကိစ္စအားဖြင့် နှစ်ကိစ္စ တပ်၏။

၂၂။ ဝုဋ္ဌေါစိတ်သည် ဝုဋ္ဌေါကိစ္စ၊အာဝဇ္ဇန်းကိစ္စ အားဖြင့် နှစ်ကိစ္စ တပ်၏။

၂၃။ ဆိုခဲ့ပြီးသည်မှ ကြွင်းကုန်သော အလုံးစုံသော ဧကာ ၅၅-ခု၊မနောဓာတ် ၃-ခု၊ဒွေပဉ္စဝိညာဉ် ၁၀-တို့သည် ဖြစ်သင့်သည့်အားလျော်စွာ တစ်ကိစ္စစီသာ တပ်ကုန်၏။

၂၄။ ပဋိသန္ဓေကိစ္စစသည်တပ်ကုန်သော စိတ်တို့ကို ကိစ္စအားဖြင့် ၁၄-ပါး။ ဌာနအားဖြင့် ၁၀-ပါး ဟူ၍ ပြအပ်ကုန်၏။

[4] It must not be supposed that investigation-consciousness investigates its object at rebirth. See p. 109, n. 1. This particular class of consciousness is simply active as rebirth-consciousness connecting the two consecutive existences. None of the classes of consciousness can perform more than one function at a unit of time.

[1] Manodhātu, includes five-door cognition, and the two modes of reception in (c) § 6, latter clause. See p. 108, n. 3, and see p. 122.
[2] *I.e.*, ten thāna's or stages.

ဇယားပုံ - ၃၅

ကိန်းဂဏန်း		နာမ်	ဆေးမှင်
၁	၆၈	ဇော ၅၅၊ မနောဓာတ် ၃၊ ဒွေပဋိဋ္ဌာဏ် ၁၀	၅၂
၂	၂	သောမနဿသဟဂတ်ရက်၊ မနောဝိညာဏဓာတ်နှင့်	၁၂
၃	၉	မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက် ၉	၃၅
၄	၈	မဟာဝိပါက် ၈	၃၃
၅	၂	ဥပေက္ခာသဟဂတ်ရက် ၂	၁၀

ဇယားပုံ ၁၉-၃၄

ကိန်းသင်္ဂဟ

၁၉	ကိန်းဆမည် ၁၄ ဌာနဆမည် ၁၀		၂ ထပ်ရှိသည်ဟု	ဦးဦးသောင်ကျိုးဟု	" ထားသော	" နှင်သော	" ပြုပ်-	" ကားမ	ဦးနန်ကြီးမြင့်ဟု	၁ ယမ်ခိုင်ထား	၂ ယမ်ခိုင်	၁ ဦးနန်ဝတ်ပြုပြင်ရာ	၂ ဦးနန်ဝတ်ပြုပြင်ရာ	၁ ဦးကိုယ်ထား	၂ ဦး-ညီ-ယောက	၁ ကမ္ဘာ့ဝေးရာ	"	၁ ဝမ်-ညီ-ယောက	၁ ဝမ်ကျွန်ုပ်ကိုယ်ကိုယ	"	၁ ကမ္ဘာ့ကျွန်ုပ်ကိုယ	၁ ကမ္ဘာ့ပေါ်ယောက
၂၀	ပဋ္ဌာ ဘုံ၊ စ	၁၉									"										"		
၂၁	အာဝဇ္ဇန်း	၂										"	"										
၂၂	ယောဇဉ်ဝိဇ္ဇာ ဒဿန	၂		"																			
	ယောဇဉ်ဝိဇ္ဇာ သဝဏ	၂			"																		
	ယောဇဉ်ဝိဇ္ဇာ ဃာယန	၂				"																	
	ယောဇဉ်ဝိဇ္ဇာ သာယန	၂					"																
	ယောဇဉ်ဝိဇ္ဇာ ဖုသန	၂						"															
	သမ္ပဋိစ္ဆန	၂							"														
၂၄	သန္တီရဏ	၃								("	"												
၂၅	ဝုဋ္ဌော	၁											"										
၂၆	ဇော	၅၅	"											"	"		"		"				
၂၇	တဒါရုံ	၁၁								"	"					"							
	တစ်ကိုယ်စီ		၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၂	၅	၁	၂	၁	၁	၄	၁	၃	၁				
			၃၃																				

[As functional,[3] each class of thought has various work to do :—]
Single, double, triple function, fourfold, fivefold, *too*.
Eight and sixty single, double *two*, and triple *nine*.
Quadruple *eight*, quintuple *two* :—the functions thus assign.

[3] The Commentaries, in discussing the latter of the two summaries in § 6, use the term kiccavantāni, functionaries or functionals, to denote cittāni considered as functioning, or having kicca.

၃၅။ အဋ္ဌသင်ဋ္ဌိ တထာ ဒွေ စ၊
နဝါ·ဋ္ဌ ဒွေ ယထာဂ္ဂမံ၊
ကေ ဒ္ဒိ တိ စတု ပဉ္စ၊
ကိစ္စ ပ္ဘာနာနိ နိဒ္ဒိဿေ။

၃၅။ တစ်ကိစ္စ တစ်ဌာနတပ်သောစိတ် ၆၈-ပါး
နှစ်ကိစ္စ နှစ်ဌာနတပ်သောစိတ် ၂-ပါး
သုံးကိစ္စ သုံးဌာနတပ်သောစိတ် ၉-ပါး
လေးကိစ္စ လေးဌာနတပ်သောစိတ် ၈-ပါး
ငါးကိစ္စ ငါးဌာနတပ်သောစိတ် ၂-ပါး
ဟူ၍ အစီအစဉ်ထက္ပ ညွှန်ပြရာ၏။

§ 8. *Of Doors (or Organs).*

In the summary of doors, 'door' is the name given to six organs, to wit, eye-door, ear-door, nose-door, tongue-door, body-door, and mind-door.

Here the eye is just the eye-door; and so for the ear-door and the next three. But the life-continuum itself may be described as the mind-door.[1]

Of these organs, through the first, the door of sight, forty-six classes of consciousness take their rise, according to fitness [in subject and object],[2] to wit:

(*a*) five-door cognition;
(*b*) visual cognition;
(*c*) reception;
(*d*) investigating;
(*e*) determining;
(*f*) Kāmaloka apperception;
(*g*) retention.[3]

ဒွါရသင်္ဂဟော

ဆ ဒွါရုနိ

၃၆။ ဒွါရ သင်္ဂဟော ဒွါရုနိ နာမ စက္ခုဒွါရံ, သောတဒွါရံ, ဃာနဒွါရံ, ဇိဝှါဒွါရံ, ကာယဒွါရံ, မနောဒွါရဥ္စေ·တိ ဆဗ္ဗိဓာနိ ဘဝန္တိ။

ဒွါရေသုစိတ္တပ္ပဝတ္တိ

၃၇။ တတ္ထ စက္ခုမေဝ စက္ခုဒွါရံ၊ တထာ သောတာဒယော သောတဒွါရုဒီနိ၊ မနောဒွါရံ ပန ဘဝင်္ဂ·န္တိ ပဝုစ္စတိ။

ဒွါရသင်္ဂဟ

(ဒွါရ ၆-ပါး)

၃၆။ ဒွါရသင်္ဂဟ၌ ဒွါရ(တံခါး)တို့သည်–

စက္ခုဒွါရ, သောတဒွါရ, ဃာနဒွါရ, ဇိဝှါဒွါရ, ကာယဒွါရ, မနောဒွါရ ဤသို့လျှင် ခြောက်ပါးအပြား ရှိကုန်၏။

ထိုဒွါရခြောက်ပါးတို့တွင်–

၃၇။ စက္ခုပသာဒသည် စက္ခုဒွါရမည်၏။

ထိုနည်းတူ သောတပသာဒစသည်တို့သည် သောတဒွါရ စသည်မည်ကုန်၏။

အထူးကား ဘဝင်စိတ်ကို မနောဒွါရဟု ဆိုအပ်၏။

၃၈။ တတ္ထ ပဋ္ဌမေန စက္ခုဝိညာဏ သမ္ပဋိစ္ဆန သန္တီရဏ ဝေါဋ္ဌပ္ပန ကာမာဝစရ ဇဝန တဒါရမ္မဏ ဝသေန ဆစတ္တာလီသ စိတ္တာနိ စက္ခုဒွါရေ ယထာရဟံ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။

၃၈။ ထိုဒွါရခြောက်ပါးတို့တွင် စက္ခုဒွါရ၌–

ပဋ္ဌမဒွါရုဝင်္ဂန်း၊ စက္ခုဝိညာဉ်ဒွေး၊ သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေး၊ သန္တီရဏသုံးခု၊ ဝုဋ္ဌေး၊ ကာမဇောတခုယုတ်သုံးဆယ် (၂၉)ပါး၊ တဒါရုံ ၁၁-ပါး။ အားဖြင့် ၄၆-ပါးသော စိတ်တို့သည် ထိုက်သလိုဖြစ်ကြကုန်၏။

[1] How and why bhavanga came to be regarded as mind-door, see Introd. Essay, p. 10.

[2] The Ceylon Commentary (Abhidhammattha-Vibhāvanī) explains this yathārahaṃ as follows: 'According as the object is agreeable or not; as that object is properly attended to or not; and as the percipient is an Arahant or not, etc. Ledi Sadaw explains the same by 'According to the object, the plane of existence, the subject, attention,' etc.

[3] Annotators make up the 46 thus:—(*a*), 1; (*b*), 2; (*c*), 2; (*d*), 3; (*e*), 1; (*f*), 29; and (*g*), 8.

So for the next four 'doors.'

And when all are reckoned, there are fifty-four kinds of Kamaloka consciousness which take their rise through the five 'doors.'

But, by way of the mind-door, sixty-seven kinds of consciousness come to pass, to wit, mind-door consciousness,[4] the fifty-five kinds of apperception, and retention.

There are nineteen kinds of consciousness, which are free, in functioning, from any 'door';[5] those, namely, which are active at rebirth, during the life-continuum, and at re-decease.

[4] Manodvārāvajjana = Class 17, Part I., § 4.
[5] Lit., 'door-freed.' See Introd. Essay, pp. 9, 25.

Of those, on the other hand [which take their rise through doors], thirty-six kinds of consciousness come to pass through one door, according as there is mutual fitness, to wit, the [twice] five classes of sense-consciousness, sublime, and transcendental[1] apperceptions.

[1] Lit., 'door-freed.' See Introd. Essay, pp. 9, 25

The triple element of apprehension comes to pass through [any one of] five doors.

Investigation accompanied by pleasure determining consciousness and Kamaloka apperceptions are cognitions happening through six doors.[1]

Investigation, which is accompanied by hedonic indifference, and the main resultant classes of consciousness happen either by way of the six doors, or are independent of any door.[2]

Resultant sublime cognitions are always independent of any door

§ 9. *Mnemonic.*

Thoughts that arise through *one* sense-door are thirty-six in kind;
Three classes through *five* doors; through *six* doors thirty-one we find.
Ten kinds arise now through *six* doors, now *without* doors of sense,
And nine are *wholly free* from doors:—five heads of difference.

[1] See Part I., § 12.

[2] According to the Commentators, the former is the case in our investigation and retaining; the latter, at rebirth, during unconscious life, and at re-decease. See p. 118, and p. 116, n. 5.

၄၃။ မနောဓာတုတ္တိကံ ပန ပဉ္စဒ္ဒါရိကံ။

၄၄။ သုခသန္ဓိရဏ ဝေါဋ္ဌပ္ပန ကာမာဝစရ ဇဝနာန် ဆဒ္ဒါရိက စိတ္တာနိ။

၄၅။ ဥပေက္ခာ သဟဂတ သန္ဓိရဏ မဟာဝိပါကာနိ ဆဒ္ဒါရိကာနိ စေဝ ဒ္ဒါရဝိမုတ္တာနိ စ။

၄၆။ မဟဂ္ဂတ ဝိပါကာနိ ဒ္ဒါရဝိမုတ္တာနေ·ဝါ·တိ။

(သဒ္ဒိဟ ဂါထာ)

၄၇။ ဧက ဒ္ဒါရိက စိတ္တာနိ၊
ပဉ္စ ဆဒ္ဒါရိကာနိ စ၊
ဆ ဒ္ဒါရိက ဝိမုတ္တာနိ၊
ဝိမုတ္တာနိ စ သဗ္ဗထာ။

၄၈။ ဆတ္တိံသတိ တထာ တိကိ၊
ကေတ္တိံသ ယထာဂ္ဂမံ၊
ဒသဓာ နဝဓာ ဧေ·တိ၊
ပဉ္စဓာ ဟရိဒိပယော။

၄၃။ မနောဓာတ်သုံးပါးသည် ငါးဒွါရ၌ ဖြစ်၏။

၄၄။ သုခသန္ဓိရဏစိတ်၊ ဝုဋ္ဌေါစိတ်၊ ကာမာဝစရဇောစိတ်တို့သည်ခြောက် ဒွါရလုံး၌ ဖြစ်ကုန်၏။

၄၅။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်သန္ဓိရဏစိတ်နှင့် မဟာဝိပါက်စိတ်တို့သည် ရံခါ ဒွါရခြောက်ပါး၌ ဖြစ်ကုန်၏၊ ရံခါ ဒွါရခြောက်ပါးမှထလွတ် ဖြစ်ကုန်၏။

၄၆။ မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်စိတ် (၉)ပါးတို့သည်ကား ထပြိတမ်း ဒွါရမှအလွတ် (ဒွါရဝိမုတ်)တို့ ဖြစ်ကုန်၏။

၄၇/၄၈။	၁ ဒွါရဖြစ်စိတ်	ဆတ္တိံသတိ	၃၆
	၅ ဒွါရဖြစ်စိတ်	တိကိ	၃
	၆ ဒွါရဖြစ်စိတ်	ကေတိံသ	၃၁
	ရံခါ ၆ ဒွါရဖြစ်၊ ရံခါလွတ်	ဒသဓာ	၁၀
	လုံး၀ ၆ ဒွါရမှလွတ်	နဝဓာ	၉

–ကျိုက်သို့ ငါးပါးအပြားအားဖြင့် ပြပေထုတ်။

ဇယားပုံ ၅၂-၄၈

	ဒွါရ			ဓာတ်	ဝေဒနာ
၄၂	၁		၃၆	ဒေါဝဋ္ဋိညာဏ် ၁၀ + အပ္ပနာဇော ၂۶	၃၀
၄၃	၅		၃	မနောဓာတ် ၃ ၃	၁၀
၄၄	၆		၃၁	သောမနဿသန္ဓိရဏ ၁+မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇနီ+ကာမဇော ၂۶	၅၂
၄၅	ဒွါရ ဝိမုတ်	ရံခါ	၁၀	ဥပေက္ခာသန္ဓိရဏ ၂+မဟာ ဝိပါက်စိတ် ၈	၃၃
၄۶		ခပ်သိမ်း	၉	မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက် ၉ ၃	၃၅
	၄၂/၄၈				

§ 10. *Of Object of Consciousness.*

In the summary of objects, that which is called object is of six kinds, to wit, visible object, audible object, odorous object, sapid object, tangible object, and cognoscible object.

[3] Rūpa here seems to be confined to the vannāyatana, or sense of colour, the only strictly visible object (sanidassana-rūpaṃ), the form, the figure, the shape (saṇṭhāna) being *known* inferentially in one of the 'sequels' of sense-cognition described in the Introd. Essay, p. 32 *f*.

Here only visible form[3] is visible object; again, only sound is audible object, and so forth.

But cognoscible object is classified under six groups, to wit, the sensitive [parts of] organs, subtle forms,[1] cognitions, mental concomitants, Nibbāna, and name-and-notion.[2]

Here, of all cognitions arising through the organ of sight, visible form only is the object, and such visible form as is *present*. Again, of all cognitions arising through the organs of hearing, smell, taste, and touch, the corresponding sense-objects only are the objects, and they are *present* objects.

But the object of mind-door cognitions is a sixfold *present*, or *past*, or *future* object, or one *out of time*, according to its capacities.

[1] 'Gross' and 'subtle' is one division of all rūpa, or non-mental 'forms' (*i.e.*, material qualities). The former comprises all sense-organs and sense-objects; the latter, the principles, or states, of the two sexes; the vital principle, the two media of communication (viññatti), space, certain properties of matter, and the nutritive principle in foods. See Manual, Part VII., § 8. *B. Psy.*, pp. 207 *ff*. 172 *ff*.

[2] Paññatti includes nāma-paññatti (name or term), and attha-paññatti (notion, or idea, or concept). See Part VIII., §§ 14, 15, and Introd. Essay, p. 4 *f*.

အာရမ္မဏသင်္ဂဟော

ဆ အာရမ္မဏာနိ

၄၉။ အာရမ္မဏ သင်္ဂဟေ အာရမ္မဏာနိ နာမ ရူပါရမ္မဏံ, သဒ္ဒါရမ္မဏံ, ဂန္ဓာရမ္မဏံ, ရသာရမ္မဏံ, ဖောट्ဌဗ္ဗာရမ္မဏံ, ဓမ္မာရမ္မဏဥ္စေ·တိ ဆဗ္ဗိဓာနိ ဘဝန္တိ။

အာရမ္မဏဝသေန စိတ္တသ ဝိဘဇနံ

၅၀။ တတ္ထ ရူပ·မေဝ ရူပါရမ္မဏံ၊ တထာ သဒ္ဒါ·ဒယော သဒ္ဒါရမ္မဏာ·ဒိနိ။

၅၁။ ဓမ္မာရမ္မဏံ ပန ပသာဒ, သုခုမရူပ, စိတ္တ, စေတသိက, နိဗ္ဗာန, ပညတ္တိ ဝသေန ဆဓာ သင်္ဂယတိ။

၅၂။ တတ္ထ စက္ခုဒ္ဒါရိကစိတ္တာနံ သဗ္ဗေသမ္ပိ ရူပမေဝ အာရမ္မဏံ၊ တဉ္စ ပစ္စုပ္ပန္နံ၊ တထာ သောတ ဒ္ဒါရိက စိတ္တာ·ဒီနမ္ပိ သဒ္ဒါ·ဒိနိ၊ တာနိ စ ပစ္စုပ္ပန္နာနိ ယေဝ။

၅၃။ မနောဒ္ဒါရိက စိတ္တာနံ ပန ဆဗ္ဗိဓမ္ပိ ပစ္စုပ္ပန္န·မတီတံ အနာဂတံ ကာလဝိမုတ္တဉ္စ ယထာ ရဟ·မာရမ္မဏံ ဟောတိ။

အာရမ္မဏသင်္ဂဟ

(အာရုံ ၆-ပါး)

၄၉။ အာရုံအာ.ဖြင့် သိမ်းယူဖော်ပြဂုဏ်ဖြစ်သော အာရမ္မဏသင်္ဂဟ၌ အာရုံတို့သည်ကား–

ရူပါရုံ ဂန္ဓာရုံ သဒ္ဒါရုံ ရသာရုံ ဖောट्ဌဗ္ဗာရုံ ဓမ္မာရုံ ဟူ၍ ခြောက်ပါး အပြားရှိကုန်၏။

(အာရုံဖြင့် စိတ်ကို ဝေဖန်ခြင်း)

၅၀။ ထိုအာရုံ ခြောက်ပါးတို့တွင် အဆင်းသည်ပင် ရူပါရုံမည်၏၊ ထိုနည်းတူ အသံစသည်တို့သည်လည်း သဒ္ဒါရုံစသည် မည်ကုန်၏။

၅၁။ **အထူးကား— ဓမ္မာရုံကို** ပသာဒရူပ်၊ သုခုမရူပ်၊ စိတ်၊ စေတသိက်၊ နိဗ္ဗာန်၊ ပညတ်။ ဟူသော အမျိုးအစား ခြောက်မျိုးတို့ဖြင့် ပေါင်းယူအပ်ပေ၏။

၅၂။ ထိုအာရုံ ခြောက်ပါးတို့တွင် စက္ခုဒ္ဒါရ၌ ဖြစ်သောစိတ် ၄၆-ပါးလုံးတို့၏ အာရုံသည် ပစ္စုပ္ပန် ရူပါရုံသာ ဖြစ်ပေသည်၊ ထိုနည်းတူ သောတဒ္ဒါရ စသည်တို့၌ ဖြစ်ကုန်သော စိတ်အားလုံးတို့၏ အာရုံ မျှားသည်လည်း သဒ္ဒါရုံ စသည်တို့ချည်း ဖြစ်ကုန်၏။

၅၃။ အထူးကား–မနောဒ္ဒါရ၌ ဖြစ်သောစိတ် ၆၇-ပါးလုံးတို့တွင် အာရုံ ဖြစ်သော အာရုံခြောက်ပါးတို့သည် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ပစ္စုပ္ပန်, အတီတ်, အနာဂတ်, ကာလဝိမုတ် ဖြစ်ကုန်၏။

Further, the objects of those 'door-freed' classes of consciousness which are called rebirth, life-continuum, and re-decease cognitions, are also of six kinds according to circumstances. They have usually been grasped [as object] in the immediately preceding existence by way of the six doors;[3] they are objects of things either present or past, or they are concepts.[4] And they are [technically] known as 'karma,' 'sign of 'karma,' or 'sign of destiny.'[5]

[3] And that at the time of approaching death.

[4] Paññattibhūtāni vā. The attha-paññatti, 'the idea,' 'the notion,' or 'the concept,' is here intended. See below, Part VIII., § 14.

[5] Gati-nimittaṃ, lit., 'sign of going,' or of the 'objective' of one's going, *i.e.*, of one's destiny. See farther, Part V.—Ed.

၅၄။ ဒွါရဝိမုတ္တာနဉ္စ ပဋိသန္ဓိ ဘဝင် စုတိ သင်္ခါတာနံ ဆဗ္ဗိဓမ္မိ ယထာသမ္ဘဝံ ဝေယျာ ဘဝ·ङ्गရေ ဆဒ္ဒါရဂ္ဂဟိတံ ပစ္စုပ္ပန္န·မတီတံ ပညတ္တိဘူတံ ဝါ ကမ္မ, ကမ္မနိမိတ္တ, ဂတိနိမိတ္တ သမ္မတံ အာရမ္မဏံ ဟောတိ။

၅၄။ ဒွါရဝိမုတ်ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်၊ ဘဝင်စိတ်၊ စုတိစိတ်တို့၏ အာရုံသည် မျိုးသောအားဖြင့် အခြားမဲ့လွန်ခဲ့ပြီးစ ဘဝဟောင်း၌ ဆဒ္ဒါရိက မရဏာသန္နဇောသည် ယူပေးအပ်သော ပစ္စုပ္ပန်, အတီတ်, ပညတ်, ဖြစ်၍၊ ကံ၊ ကမ္မနိမိတ်၊ ဂတိနိမိတ်ဟု ခေါ်ဝေါ်သမုတ်အပ်သော အာရုံခြောက်ပါးတို့တွင် ဖြစ်သင့်သော တပါးပါး ဖြစ်ပေ၏။

အာရမ္မဏ သင်္ဂဟ

	အာရုံ၆ပါး	အဓိပ္ပါယ်	အာရုံမြှ	
	ရှေးပါရုံ	စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မြင်ရသော အဆင်းဟူသမျှ ရှေးပါယတနသည် ရှေးပါရုံမည်၏	စက္ခုဒွါရိက စိတ် ၄၆ ခုသည် ပစ္စုပ္ပန် ရှေးပါရုံကို အာရုံပြု၏	
၅၀	သဒ္ဒါရုံ	သောတဝိညာဏ်ဖြင့် ကြားရသော အသံဟူသမျှ သဒ္ဒါယတနသည် သဒ္ဒါရုံမည်၏	သောတဒွါရိကစိတ် ၄၆ ခုသည် ပစ္စုပ္ပန် သဒ္ဒါရုံကို အာရုံပြု၏	၅၂
	ဂန္ဓာရုံ	ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် နံမိုးရှူမိသော အနံ့ဟူသမျှ ဂန္ဓာယတနသည် ဂန္ဓာရုံမည်၏	ဃာနဒွါရိကစိတ် ၄၆ ခုသည် ပစ္စုပ္ပန် ဂန္ဓာရုံကို အာရုံပြု၏	
	ရသာရုံ	ဇိဝှာဝိညာဏ်ဖြင့် လျှက်ရသော အရသာဟူသမျှ ရသာ ယတနသည် ရသာရုံမည်၏	ဇိဝှါဒွါရိကစိတ် ၄၆ ခုသည် ပစ္စုပ္ပန် ရသာရုံကို အာရုံပြု၏	
	ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ	ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် ကြိတ်ထိရသောအကြမ်းအနုစသော အရေးကျွေးဟူသမျှ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာ ယတနသည် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံမည်၏	ကာယဒွါရိက စိတ် ၄၆ ခုသည် ပစ္စုပ္ပန် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို အာရုံပြု၏	
၅၁	ဓမ္မာရုံ	မနောဝိညာဏ်ဖြင့်သာ သိရသော ပသာဒရူပ ၅ ခု, သုခုမရူပ ၁၆ ခု, စိတ် ၈၉, စေတသိက် ၅၂, နိဗ္ဗာန်, ပညတ်သည် ဓမ္မာရုံမည်၏	မနောဒွါရိက စိတ် ၆၇ ခုသည် ပစ္စုပ္ပန် အတိတ် အနာဂတ်ဖြစ်သော စိတ် ၈၉, စေတသိက် ၅၂, ရူပ် ၂၈၊ ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်, ပညတ်-ဤအာရုံ၆ ပါးတို့တွင် တပါးပါးကို ထိုက်သည့် အားလျော်စွာ အာရုံပြု၏	၅၃
	၄၈		ဒွါရဝိမုတ်ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ စိတ်များသည် ကိုက်သင့်သည့် အားလျော်စွာ ကံ, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ် ၃ ပါးတို့တွင် တပါးပါးကို အာရုံပြု၏။	၅၄

Of those [classes of consciousness, which have this or that object], visual cognition has visible form only as its object; similarly in the case of the other four [special] senses.

၅၅။ တေသု စက္ခုဝိညာဏာ·ဒိနိ ယထာက္ကမံ ရူပါ·ဒိ ကေ·ကာ·ရမ္မဏာနေ·ဝ။

But the objects of the triple element of apprehension[1] are fivefold, being the five sense-objects.

၅၆။ မနောဓာတုတ္တိကံ ပန ရူပါ·ဒိ ပဉ္စာ·ရမ္မဏံ။

The remaining kinds of Kāmaloka resultant consciousness, as well as æsthetic pleasure, have in all cases only Kāmaloka objects.

၅၇။ သေသာနိ ကာမာဝစရ ဝိပါကာနိ ဟသနစိတ္တဉ္စေ·တိ သဗ္ဗထာပိ ကာမာဝစရာ·ရမ္မဏာနေ·ဝ။

Immoral consciousness, as well as such Kāmaloka apperceptions as are 'disconnected from knowledge,'[2] may have all kinds of objects except transcendental objects.[3]

၅၈။ အကုသလာနိ စေဝ ဉာဏ ဝိပ္ပယုတ္တ ကာမာဝစရ ဇဝနာနိ စေ·တိ လောကုတ္တရ ဝဇ္ဇိတ သဗ္ဗာ·ရမ္မဏာနိ။

Those classes of Kāmaloka moral consciousness which are connected with knowledge, as well as those belonging to super-intellection,[4] which is reckoned as of fifth jhāna moral consciousness, may have all kinds of objects except the Path and the Fruit of Arahantship.

၅၉။ ဉာဏ သမ္ပယုတ္ত ကာမာဝစရ ကုသလာနိ စေဝ ပဉ္စမဇ္ဈာန သခ်ါတံ အဘိညာ ကုသလဉ္စေ·တိ အရဟတ္တ မဂ္ဂ ဖလ ဝဇ္ဇိတ သဗ္ဗာ·ရမ္မဏာနိ။

Inoperative Kāmaloka consciousness, which is connected with knowledge, as well as inoperative super-intellection and determining cognition, may have all kinds of objects under any conditions.

[1] Manodhātuttikaṇ. See p. 105, n. 3, above.
[2] Part I., § 6.
[3] The Commentators number these as nine: The four 'Paths,' the four 'Fruits,' and Nibbana.
[4] Abhiññākusalaṇ. See Part IX., end of § 4, and Introd. Essay, p. 62 *f*. Appendix: Abhiññā.

၅၅။ ထိုစိတ်တို့တွင် စက္ခုဝိညာဉ်စသော စိတ်တို့သည် အစဉ်အတိုင်း ရူပါရုံ စသည့်အာရုံ တပါးစီသာ ရှိကုန်၏။ (စက္ခုဝိညာဉ်၏ အာရုံကား ရူပါရုံ၊ သောတဝိညာဉ်၏ အာရုံကား သဒ္ဒါရုံ-စသည် တွဲယူပါ)။

၅၆။ မနောဓာတ် သုံးပါးသည်ကား– ရူပါရုံ စသည့် အာရုံငါးပါးလုံးကို ပင် အာရုံပြုပေ၏။

၅၇။ ကြွင်းသော ကာမဝိပါက်စိတ်မျှားနှင့် ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်သည် အချင်းခပ်သိမ်း ကာမတရားသာလျှင် အာရုံရှိကုန်၏။

၅၈။ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၊ ဉာဏဝိပ္ပယုတ်ကာမာဝစရဇောစိတ် ၈-ပါး ဤ ၂၀-သော စိတ်တို့သည် လောကုတ္တရာမှတပါး အားလုံးကို အာရုံပြုပေ၏။

၅၉။ ဉာဏသမ္ပယုတ် ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ဇော ၄-ပါး၊ ပဉ္စမဈာန်ဟု ဆိုရသော အဘိညာဉ်ကုသိုလ်စိတ်၁-ပါး၊ပေါင်း စိတ် ၅-ပါးတို့သည် အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ်မှတပါး၊ ကျန်သမျှအားလုံးကို အာရုံပြုနိုင်ပေ၏။

၆၀။ ဉာဏသမ္ပယုတ်ကာမာဝစရ ကြိယာဇောစိတ် ၄-ပါး၊ ကြိယာအဘိ-ညာဉ်စိတ် ၁-ပါး၊ ဝုဋ္ဌေါခေါ် မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ၁-ပါး၊ပေါင်း ၆-ပါးသော စိတ်တို့သည် အချင်းခပ်သိမ်း အလုံးစုံကို အာရုံပြုနိုင်ပေ၏။

In purely Arūpaloka consciousness the second and the fourth class have only 'sublime' objects.[5]

All the remaining kinds of 'sublime' consciousness have objects which are concepts.[6]

[5] *I.e.*, the first and the third Āruppas (Arūpaloka jhāna's) respectively.

[6] Paññattālambanāni. Atthapaññatti is here intended. All the five stages of jhāna, in the fifteen classes of Rūpa-consciousness, are induced by the paṭibhāga-nimitta or the transformed after-image (*i.e.*, the image *conceptualized*) of one or other of the ten kasiṇa-circles, or by the after-image arising in the breathing exercise. But the after-image of any one of the ten asubhas (impurities, Part IX., § 2), or of the living body, is capable of inducing the first stage only of jhāna. The first four stages of jhāna, induced by the exercise of amity (or love), pity, and appreciation, are worked on the *concept* 'mankind'; but the fifth stage, induced by the exercise of 'equanimity,' is also concerned with that *concept*, not as an object of love, pity, or appreciation, but as an object of relative indifference. The first exercise in the Arūpa-jhāna is on the *concept* 'space'; the third Arūpa-jhāna is exercised on the *concept* 'nothingness.' Thus the fifteen Rūpa- and the six Arūpa-jhāna's, twenty-one in all, work by *concepts*.

Transcendental consciousness has Nibbana as its object.

§ 11. *Mnemonic.*

To different kinds of consciousness seven kinds of objects fix:—
Lower objects to twenty-five; exalted thoughts to six.
Notion, concept,[1] to twenty-one; to eight, Nibbana's field,

[1] Vohāre, a synonym for paññatti in *Dhs.*, § 1808. See previous n.—Ed.

(သင်္ဂဟ ဂါထာ)

၆၅။ ပဉ္စဝီသ ပရိတ္တမှ၊
ဆ စိတ္တာနိ မဟဂ္ဂတေ၊
ကေဝိသတိ ဝေါဟာရေ၊
အဋ္ဌ နိဗ္ဗာန ဂေါစရေ။

၆၁။ အာရုပ္ပေသု ဒုတိယ စတုတ္ထာနိ မဟဂ္ဂတာ·ရမ္မဏာနိ။

၆၂။ သေသာနိ မဟဂ္ဂတ စိတ္တာနိ သမ္ဘာနိပိ ပညတ္တာ·ရမ္မဏာနိ။

၆၃။ လောကုတ္တရ စိတ္တာနိ နိဗ္ဗာနာ·ရမ္မဏာနိ·တိ။

၆၁။ အရူပစိတ်တို့တွင် ဒုကိယ၊ စတုတ္ထစိတ် တို့သည် မဟဂ္ဂုတ်တရားကိုသာ အာရုံပြုကြကုန်၏။

၆၂။ ကြွင်းသောမဟဂ္ဂုတ်စိတ် တို့သည် ပညတ်ကိုသာ အာရုံပြုကုန်၏။

၆၃။ လောကုတ္တရာစိတ်ရှစ်ပါးတို့သည် နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြုကြကုန်၏။
–ဤကား အာရုံအပြားအားဖြင့် စိတ်တို့ကို ပေါင်းယူဖော်ပြချက်တည်း။

ပေါင်းရုံးဖော်ပြချက်

ကေန်အာရုံပြု

–၂၅-ပါးသော စိတ်တို့သည် ကာမအာရုံ၌သာ ဖြစ်ကုန်၏။
–၆-ပါးသော စိတ်တို့သည် မဟဂ္ဂုတ်အာရုံ၌သာ ဖြစ်ကုန်၏။
–၂၁-ပါးသော စိတ်တို့သည် ပညတ်အာရုံ၌သာ ဖြစ်ကုန်၏။
–၈-ပါးသော စိတ်တို့သည် နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌သာ ဖြစ်ကုန်၏။

စာမျိုး ၆၄.၆၅ ကေန် အနေကန် အာရုံပြရေးဘားအကျယ်

အာရုံအကြောက																				
ဓာတ်အခြည်			ထား	ဟာကျင်ပ	ဘည	ဒီဗွေ	ခွဲ	ဒုံ	ဟာကျန်	ထိတ်	အနားတ	ကာလမိတ်	ဟာ	ဓာတ်	ဟာ	အကြည်	ဘ	ကံ ကမ္	၁ ပါးစသည်
ကေန်	ဒေးပဉ္စမိညာဏ်	၁၀	■				■		■				■		■				၁စီ
	မနောဝေတ်	၃	■				■		■				■		■				၅
	ဥပေက္ခာသန္ဓိရက	၂	■												■			■	
	သောမနဿသန္ဓိရက ဟသိတုပ္ပါဒ်	၂	■												■				
	မဟာဝိပါက်	၈	■												■			■	
	ရူပ ပစျာန်	၃			■							■		■			■		၂၅
	ရူပ ဒုတိယ ဈာန်	၉			■							■		■			■		၁၄
	ရူပ ပဉ္စ ဈာန်	၃			■							■		■			■		၁၂
	အာကာ	၃			■							■		■			■		၁
	ဝိညာ, နေဝ - ကု, ဝိ	၄		■				■		■				■	■	■			၁
	ဝိညာ, နေဝ - ကြို	၂		■				■		■				■	■	■			၂
	အာကိ	၃			■							■		■					၁
	မဟဂ္ဂတ်ဝိပါက်	၉																ကမ္	
	လောကုတ်	၈				■		■				■		■	■		■		၁
	ပေါင်း =		၂၅	၆	၂၁	၈	၁၃	၁၄	၁၃	၆		၂၉	၁၃	၃၅	၃၉	၆	၂၆	၁၉	
အနေကန်	အကုသ ၁၂, ကုဗ်ပ ၄-ကြိုဗ်ပ ၄	၂၀	■	■	■		■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■		
	ဒေးပဉ္စမိညာဏ်	၁၀														■	■		
	မနောဝေတ်	၃										■				■	■		
	တဒါရုံ ၁၁, ဟသိ	၁၂					■	■	■	■	■		■	■		■	■		
	မနောဓါ၊ ကုသ ၄၊ ကြိုသ ၄၊ ဘီ ၂	၁၁	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■		
	ပေါင်း =		၃၁	၃၁	၃၁	၁၁	၄၃	၄၃	၄၃	၄၃	၄၃	၃၁	၄၆	၄၃	၃၁	၅၆	၅၆		

စာမျိုး ၅၅.၅၆.၆၁.၆၄ စိတ်တို့၏အာရုံပြုပုံကိုပြခြင်း

			အာရုံအကြောက	အာရုံ	၆၄
၅၅	ကေန်	၂၅	စက်ဒေ/(ပ)ကာဒေ	ပစ္စုပ္ပန်ရှုပါရုံ/(ပ) ပစ္စုပ္ပန်ဖောင့်ဗဒ္ဓာရုံ	ကာမ
၅၆			မနောဓာတ် ၃	ပစ္စုပ္ပန်ပဋ္ဌာရုံ	
၅၇			သန္ဓိရကစိတ်၃၊ မဟာဝိဂ၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်-ဤ၁၂ ပါး	ပွန်း၊ တိတ်၊ အနာဂတ်ဖြစ်သော ကာမစိတ် ၅၄၊ စေ ၅၂၊ ရုပ် ၂၈-ဤကာမအာရုံ ၆ ပါးတို့တွင် တပါးပါး	
၆၁		၆	စိညာဏဋ္ဌာယတန ကုသိုလ်	ဤဘဝ ရှေးဘဝ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ ဖြစ်ဘူးသော အာကာသာနဋ္ဌာယတန ကုသိုလ်ဖြစ်သော မဟဂ္ဂတ်တရား	မဟဂ္ဂတ်
			ဝိညာဏဋ္ဌာယတန ဝိပါက်	ရှေးဘဝအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်ဘူးသော အာကာသာနဋ္ဌာယတနကုသိုလ်တည်းဟူသောအတိတ်ဖြစ်သောမဟဂ္ဂတ်တရား	
			ဝိညာဏဋ္ဌာယတန ကြိယာ	ဤဘဝ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်ဘူးသော အာကာကြိယာနှင့် ဤဘဝ ရှေးဘဝ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ ဖြစ်ဘူးသော အာကာ ကုသိုလ်တည်းဟူသော မဟဂ္ဂတ်တရား	
၆၂			နေဝ ကု၊ ဝိ၊ ကြို	ဝိညာနည်းတူဆို (အာကာအစား အာကိ ဟုဆို)	
		၂၁	ရူပါဝစရ ပဌမဈာန် စိတ် ၃ ခု	ကသိုဏ်းပညတ် ၁၀ ပါး၊ အသုဘပညတ် ၁၀ ပါး၊ ကာယဂတာသတိ၏အာရုံဖြစ်သော ဆံပင်အစရှိသောကာယကောဋ္ဌာသပညတ်၊ အာနာပါနဿတိ၏ အာရုံဖြစ်သော ထွက်သက် ဝင်သက်ပညတ်၊ မေတ္တာ၏အာရုံဖြစ်သော ခပ်သိမ်းသော သုခိတ ဒုက္ခိတသတ္တဝါပညတ်၊ ကရုဏာ၏ အာရုံဖြစ်သော ခပ်သိမ်းသော ဒုက္ခိတသတ္တဝါပညတ်၊ မုဒိတာ၏ အာရုံဖြစ်သော ခပ်သိမ်းသော သုခိတသတ္တဝါပညတ်- ဤ ၂၅ ပါးသော ပညတ်အာရုံတို့တွင် တပါးပါး	ပညတ်
		၂၁	ရူပါဝစရ ဒုတိယဈာန် စိတ် ၃ ခု၊ တတိယဈာန် ၃ ခု၊ စတုတ္ထဈာန်စိတ် ၃ ခု	ကသိုဏ်းပညတ် ၁၀ ပါး၊ အာနာပါနဿတိ၏ အာရုံဖြစ်သော ထွက်သက် ဝင်သက်ပညတ်၊ မေတ္တာ၏အာရုံ (ပ) - ဤ ၁၄ ပါးသော ပညတ်အာရုံတို့တွင် တပါးပါး	
			ရူပါဝစရပဉ္စမဈာန် စိတ် ၃ ခု	ကသိုဏ်းပညတ် ၁၀ ပါး၊ အာနာပါနဿတိ၏ အာရုံဖြစ်သော ထွက်သက် ဝင်သက်ပညတ်၊ ဥပေက္ခာ၏ အာရုံဖြစ်သော ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါပညတ် - ဤ ၁၂ ပါးသော ပညတ်အာရုံတို့တွင် တပါးပါး	
			အာကာသာနဋ္ဌာယတန စိတ် ၃ ခု	အာကာသကသိုဏ်းကြဉ်သော ကသိုဏ်း ၉ ပါးတို့တွင် တပါးပါးကိုခွါ၍ ရအပ်သောကောင်းကင်ပညတ်	
			အာကိဉ္စညာယတန စိတ် ၃ ခု	အာကာသာနဋ္ဌာယတန ဈာန်၏ မရှိခြင်း တည်းဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်	
၆၃		၈	လောကုတ္တရာစိတ် ၈ ခု	နိဗ္ဗာန်	နိဗ္ဗာန်

To twenty kinds those objects which *naught transcendental* yield.
Five kinds *all sorts of objects* have, *save Highest, Path, and Fruit;*
Of thoughts six classes, lastly, which *all sorts of objects* suit.

၆၅။ ဝိသာ-နုတ္တရ မုတ္တမိ၊
အဂ္ဂမဂ္ဂ ဖလု-ဋ္ဌိတေ၊
ပဋ္ဌ သမ္ဗတ္ထ ဆဒ္ဓေ-တိ၊
သတ္တရာ တတ္ထ သင်္ဂဟော။

အာရုံပြု သင်္ဂဟဂါထာ

ကေန်အာရုံ = ပဋ္ဌဝိသ ပရိတ္တမိ၊ ဆ စိတ္တာနိ မဟဂ္ဂတေ။
ကေဝိသတိ ဝေါဟာရေ၊ အဋ္ဌနိဗ္ဗာန ဂေါစရေ။
အနေကန်အာရုံ = ဝိသာနုတ္တရ မုတ္တမိ၊ အဂ္ဂမဂ္ဂ ဖလုဋ္ဌိတေ။
ပဋ္ဌ သမ္ဗတ္ထ ဆဒ္ဓေတိ၊ သတ္တရာ တတ္ထသင်္ဂဟော။

ဇယိန် ၅၈.၆၀.၆၅

			အာရမ္မဏိက	အာရုံ	၆၅
၅၈	ဆန်ကြီး	၂၀	အကုသိုလ်စိတ် ၁၂၊ မဟာကုဝိပ် ၄၊ မဟာကြိုဝိပ် ၄- ဤ ၂၀ သော စိတ်	ပဋ္ဌန်၊ တိတ်၊ အနာဂတ်ပြစ်သော လောကီစိတ် ၈၁, စေ၅၂, ရုပ် ၂၈၊ ကာလဝိမုတ်ပြစ်သော ပညတ်- ဤအာရုံ ၆ ပါးတို့ တွင် တပါးပါး	၉ ချန်
၅၉		၅	မဟာကုသမ္ဘ ၄၊ ကုသိုလ် အဘိညာဏ်-ဤ ၅ ပါး သောစိတ်	ပဋ္ဌန်၊ တိတ်၊ အနာဂတ်ပြစ်သော အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တ ဖိုလ်ကြဉ်သော စိတ် ၈၊ စေ၅၂၊ ရုပ် ၂၈၊ ကာလဝိမုတ်ပြစ်သော နိဗ္ဗာန်ပညတ်-ဤအာရုံ ၆ ပါးတို့တွင် တပါးပါး	၂ ချင်း
၆၀		၆	မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ မဟာကြိယာသမ္ဘ ၄၊ ကြိယာ အဘိညာဏ်-ဤ ၆ ပါး သောစိတ်	ပဋ္ဌန်၊ တိတ်၊ အနာဂတ်ပြစ်သော စိတ် ၈၉၊ စေ၅၂၊ ရုပ် ၂၈၊ ကာလဝိမုတ်ပြစ်သော နိဗ္ဗာန်ပညတ်-ဤအာရုံ ၆ ပါးတို့ တွင် တပါးပါး	အားလုံး

ပဋ္ဌဝိသ ပရိတ္တမိ ၌

၆၄-ခ ပဋ္ဌဝိသ အရကား။ ။ဒွေပဋ္ဌဝိညာဏ် ၁၀၊ မနောဓာတ် ၃၊ သန္တီရဏာ ၃၊ မဟာဝိပါက် ၈၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်တည်း။
ပရိတ္တမိ အရကား။ ။ကာမစိတ် ၅၄၊ စေတသိက် ၅၂ ရုပ် ၂၈ ဟုဆိုအပ်သော ကာမအာရုံ ၆ ပါးတည်း။

ဆ စိတ္တာနိ မဟဂ္ဂတေ ၌

ခ ဆ စိတ္တာနိ အရကား။ ။ဝိညာဏဉ္စာယတနစိတ် ၃ ခု၊ နေဝသညာ နာသညာယတနစိတ် ၃ ခုတည်း။
ဂ မဟဂ္ဂတေ အရကား။ ။အာကာသာနဉ္စာယတနကုသိုလ်, ကြိယာ၊ အာကိဉ္စညာယတနကုသိုလ်, ကြိယာဟုဆိုအပ်သော မဟဂ္ဂုတ်အာရုံတည်း။

အနေကန်အာရုံပြု

၆၅။ -၂၀-သော စိတ်တို့သည် လောကုတ္တရာမှတပါး အလုံးစုံသော အာရုံ၌ ဖြစ်ကုန်၏။

-၅-ပါးသော စိတ်တို့သည် အရဟတ္တမဂ်,ဖိုလ်မှတပါး အလုံးစုံသော အာရုံ၌ ဖြစ်ကုန်၏။

-၆-ပါးသော စိတ်တို့သည် အလုံးစုံသော အာရုံတို့၌ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤသို့လျှင် အာရမ္မဏသင်္ဂဟ၌ ခုနစ်ပါး အပြားအားဖြင့် ပေါင်းယူ ရေတွက်မှ ဖြစ်ပေ၏။

ကေဝိသတိ ဝေါဟာရေ ၌

ကေဝိသတိ အရကား။ ။အဘိညာဏ်ဒွေးမှတပါး ရူပစိတ် ၁၅ ခု၊ အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ် ၃ ခု၊ အာကိဉ္စညာယတနစိတ် ၃ ခုတည်း။
ဝေါဟာရေ အရကား။ ။၂၈ ပါးသော ပညတ်အာရုံတည်း။

အဋ္ဌနိဗ္ဗာန ဂေါစရေ ၌

အဋ္ဌ အရကား။ ။လောကုတ္တရာစိတ် ၈ ခုတည်း။
နိဗ္ဗာနဂေါစရေ အရကား။ ။နိဗ္ဗာန်အာရုံတည်း။

ဝိသာနုတ္တရ မုတ္တမိ ၌

၆၅-က ဝိသ အရကား။ ။အကုသိုလ်စိတ် ၁၂၊ မဟာကုသိုလ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄ ခု၊ မဟာကြိယာဉာဏ ဝိပ္ပယုတ် ၄ ခုပေတည်း။
အနုတ္တရ မုတ္တမိအရကား။ ။လောကီစိတ် ၈၁၊ စေတသိက် ၅၂ ရုပ် ၂၈၊ ကာလဝိမုတ်ပြစ်သော ပညတ်တည်း။

အဂ္ဂမဂ္ဂ ဖလုဋ္ဌိတေ ပဋ္ဌ ၌

ပဋ္ဌ အရကား။ ။မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄ ခု၊ ကုသိုလ်အဘိညာဏ်တည်း။
အဂ္ဂမဂ္ဂ ဖလုဋ္ဌိတေ အရကား။ ။အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ် ကြဉ်သောစိတ် ၈၊ စေတသိက် ၅၂ ရုပ် ၂၈၊ ကာလဝိမုတ်ပြစ်သော နိဗ္ဗာန်ပညတ်တည်း။

သမ္ဗတ္ထ ဆဒ္ဓေတိ ၌

ဆ အရကား။ ။မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄ ခု၊ ကြိယာအဘိညာဏ်တည်း။
သမ္ဗတ္ထ အရကား။ ။စိတ် ၈၉၊ စေတသိက် ၅၂ ရုပ် ၂၈၊ ကာလဝိမုတ်ပြစ်သော နိဗ္ဗာန်ပညတ်တည်း။

§ 12. *Of Bases.*

In the summary of bases, what are called 'bases' are of six kinds, to wit, the bases: eye, ear, nose, tongue, body, and heart.

In the Kāmaloka all these obtain.

In the world of Rūpa there exists no basis of smell, taste, or touch.

In the world of Arūpa none of the bases exist.

Now, the five elements of sense-cognition proceed wholly and solely in dependence on the five sense-organs as their respective bases.

But the elements of mind[2]—that is to say, adverting,[3] and reception of the five-door impressions, proceed solely in dependence on the heart.[1]

[2] Manodhātu. Rendered before by 'the element of apprehension.' See p. 117, n. 1.
[3] Lit., 'turning to.' See p. 86, n. 3.

The element of mind-consciousness,[2] comprising investigation-cognitions, the main classes of resultant consciousness, the two 'aversive' kinds of consciousness, the consciousness of the first path, æsthetic pleasure and Rūpaloka consciousness, proceed in dependence on the heart.

[1] *Cf. B. Psy.*, lxxviii. *ff.* It is interesting to note that in this medieval work, there is as yet no indication of substituting a brain-vatthu for the heart. See, however, Appendix. Hadayavatthu. —Ed.
[2] Manoviññāṇa-dhātu, literally rendered so as to cover the seventy-six classes of consciousness named, which are capable of taking part in both presentative and representative cognition. In the Introd. Essay it is called 'element of comprehension,' to distinguish it from manodhātu, 'element of apprehension.'

ဝတ္ထုသင်္ဂဟော

ဆ ဝတ္ထုနိ

၆၆။ ဝတ္ထု သင်္ဂဟေ ဝတ္ထုနိ နာမ စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယ, ဟဒယ ဝတ္ထု စေ-တိ ဆဗ္ဗိဓာနိ ဘဝန္တိ။

ဝတ္ထုဝသေန ဘူမိစိတ္တာနံ ဝိဘဇနံ

၆၇။ တာနိ ကာမလောကေ သဗ္ဗာနိပိ လဗ္ဘန္တိ။

၆၈။ ရူပလောကေ ပန ဃာနာ-ဒိတ္တယံ နတ္ထိ။

၆၉။ အရူပလောကေ ပန သဗ္ဗာနိပိ န သံဝိဇ္ဇန္တိ။

၇၀။ တတ္ထ ပဉ္စဝိညာဏ ဓာတုယော ယထာက္ကမံ ကေန္ဒ္ရေန ပဉ္စပသာဒ ဝတ္ထူနိ နိဿာယေव ပဝတ္တန္တိ။

၇၁။ ပဉ္စဒ္ဒါရာ-ဝဇ္ဇန သမ္ပဋိစ္ဆန သင်္ခါတာ ပန မနောဓာတု စ ဟဒယံ နိဿိတာ ယေव ပဝတ္တန္တိ။

၇၂။ အဝသေသာ ပန မနောဝိညာဏ ဓာတု သင်္ခါတာ စ သန္တီရဏ မဟာဝိပါက ပဋိဃ ဒ္ဒယ ပဌမ မဂ္ဂ ဟသန ရူပါဝစရ ဝသေန ဟဒယံ နိဿာယေव ပဝတ္တန္တိ၊

ဝတ္ထု သင်္ဂဟ

(ဝတ္ထု ၆-မျိုး)

၆၆။ ဝတ္ထုသင်္ဂဟာ၌ ဝတ္ထုတို့မှာ–စက္ခုဝတ္ထု၊ သောတဝတ္ထု၊ ဃာနဝတ္ထု၊ ဇိဝှါဝတ္ထု၊ ကာယဝတ္ထု၊ ဟဒယဝတ္ထုဟူ၍ ခြောက်မျိုး အပြားရှိကုန်၏။

(ဝတ္ထုပြင့် စိတ်ကို ဝေဖန်ခြင်း)

၇။ ကာမဘုံ၌ ထိုဝတ္ထုရုပ်အားလုံး ရအပ်ကုန်၏။

၈။ ရူပဗြဟ္မာဘုံ၌ကား ဃာန၊ ဇိဝှါ၊ ကာယ ဝတ္ထုရုပ်သုံးမျိုး မရှိပေ။

၉။ အရူပဗြဟ္မာဘုံ၌ကား ဝတ္ထုရုပ်အားလုံး မမျှော်ကုန်။

၁၀။ ထိုဝတ္ထုခြောက်မျိုးထဲတွင် ပဉ္စဝိညာဏဓာတ်တို့သည် အစဉ်အတိုင်း၊ ပသာဒဝတ္ထုရုပ်ငါးမျိုးတို့ကို ကေန်မှီ၍ အမှီပြု၍သာ ဖြစ်ကုန်၏။ (စက္ခုဝိညာဏဓာတ်သည်စက္ခုဝတ္ထုကိုမှီ၏၊သောတ စသည် နည်းတူ)။

၁၁။ ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း၊ သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေးဟု ဆိုအပ်သော မနောဓာတ်သုံးခု တို့သည် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုမှီ၍သာ ဖြစ်ကုန်၏။

၁၂။ ဆိုခဲ့ပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်သော မနောဝိညာဏဓာတ်ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော

သန္တီရဏစိတ်	၃-ခု	သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်	၁-ခု
မဟာဝိပါက်စိတ်	၈-ခု	ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်	၁-ခု
ဒေါသမူစိတ်	၂-ခု	ရူပါဝစရစိတ်	၁၅-ခု

စုစုပေါင်းစိတ်(၃၀)တို့သည် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုမှီ၍သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။

But all other classes of consciousness, when they are moral or immoral, inoperative or transcendental, are either dependent on, or independent of, the heart-basis;

၇၃။ အဝသေသာ ကုသလာ·ကုသလ ကိရိယာ·
နုတ္တရဝသေန ပန နိဿာယ ဝါ အနိဿာယ
ဝါ။

၃၃။ ကြွင်းသော ကုသိုလ်စိတ် ၁၅-ပါး အကုသိုလ်စိတ် ၁၀-
ကြိယာစိတ် ၁၃-ပါး ဖိုလ်စိတ် ၄-ပ
ဤစုပေါင်း ၄၂-ပါးသော စိတ်တို့သည် ဟဒယဝတ္ထုကို မှီ၍ဖြစ်စေ၊
မမှီမူ၍ဖြစ်စေ ဖြစ်ကုန်၏။

when they are Arūpaloka resultants, they are independent of the heart-basis.

၇၄။ အာရုပ္ပ ဝိပါက ဝသေန ဟဒယံ အနိဿာ
ယေဝါ·တိ။

၃၄။ အရူပဝိပါက်စိတ် ၄-ပါးတို့သည် ဟဒယဝတ္ထုကို မမှီပဲသာလျှင် ဖြ
ကုန်၏။

ဤကား၀တ္ထုအပြားအား၊ဖြင့် စိတ်တို့ကိုပေါင်းယူဖော်ပြခြင်းတည်

§ 13. *Mnemonic.*

In Kāmaloka seven[3] kinds of thought dependent see
On bases six; in Rūpaloka, four, on bases three.
But in Arūpaloka, one, mind-element,[4] upsprings
Baseless, alone.

[3] *I.e.*, 5 pañcaviññāṇa-dhātu's + 1 manodhātu + 1 manoviññāṇadhātu = 7. See Part VII., end of § 8.
[4] Dhātvekā = dhātu + ekā. Manoviññāṇadhātu, but not manodhātu, is here intended.

သင်္ဂဟဂါထာယော

၇၅။ ဆဝတ္ထုံ နိဿိတာ ကာမေ၊
သတ္တ ရူပေ စတုဗ္ဘိဝေ၊
တိ၀တ္ထုံ နိဿိတာ·ရူပေ၊
ဝေတော့·ကာ·နိဿိတာ မတာ။

၃၅။ ကာမ ၁၁-ဘုံ၌ စက္ခုဝိညာဏစေတ်စသော ဝိညာဏစေတ်ခုနစ်ပါ
တို့သည် ၀တ္ထုရှစ်ခြောက်ပါးကိုမှီ၍ ဖြစ်ကုန်၏။
အသညသတ်ကြဉ်သော ရူပ ၁၅ ဘုံ၌ စက္ခုဝိညာဏစေတ်
သောတဝိညာဏစေတ်၊ မနောစေတ်၊ မနောဝိညာဏစေတ်၊ ဂ
စေတ် ၄-ပါးသည် စက္ခု၊ သောတ၊ ဟဒယ ၀တ္ထုသုံးပါးကိုမှီ၍ဖြ
ကုန်၏။
အရူပဘုံ၌ဖြစ်သောမနောဝိညာဏစေတ် တစ်ပါးကား မည်သည
၀တ္ထုရှစ်ကိုမျှ မမှီပဲဖြစ်၏။

Forty-three kinds need base to come to birth.
Forty-two kinds now rise on base, now baseless issue forth.
Resultants in Arūpaloka thoughts are baseless things.

၇၆။ တေစတ္တာလီသ နိဿာယ၊
ဒ္ဝေစတ္တာလီသ ဇာယရေ၊
နိဿာယ စ အနိဿာယ၊
ပါကာ·ရူပ္ပါ အနိဿိတာ။

၃၆။ စိတ် ၄၃-ပါးကား မှီ၍သာဖြစ်၏။ စိတ် ၄၂-ပါးတို့ကား (ပဋ္ဌာ
ကာရဘုံ၌ ဖြစ်ခိုက်)မှီ၍၊ (စတုဝေါကာရဘုံ၌ဖြစ်ခိုက်) မမှီမူ၍ဖြ
ကုန်၏။ အရူပဝိပါက်စိတ် ၄-ခုတို့သည် မမှီပဲသာ ဖြစ်ကြကုန်၏။

စာပိုဒ် ၆၆ - ၇၆

ဝတ္ထုသင်္ဂဟ

ကာမ ၁၁ ဘုံ၌		စက္ခု ဝတ္ထု	စသောတ ဝတ္ထု	ဃာန ဝတ္ထု	ဇိဝှါ ဝတ္ထု	ကာယ ဝတ္ထု	ဟဒယ ဝတ္ထု		
အသည်သတ်ကြဉ် ရူပ ၁၅ ဘုံ၌		"	"				"		
အရူပ ၄ ဘုံ၌									
		အမြဲမှီ					အမြဲမှီ	ရံခါမှီ	အမြဲမမှီ
အကုသိုလ်စိတ်	၁၂						ဒေါသမူဒ္ဓေး	လောဘမူ ၈ မောဟမူဒ္ဓေး	
အဟိတ်စိတ်	၁၈	စက်ဒ္ဓေ	သောဒ္ဓေ	ဃာဒ္ဓေ	ဇိဒ္ဓေ	ကာဒ္ဓေ	မနောဓာတ် ၃ သန္တီရဏ ၃ ဟသိတုပ္ပါဒ်	မနောဒ္ဓါတု ဝဇ္ဇန်း	
ကာမသောဘဏ	၂၄						မဟာဝိ ၈	မဟာကု ၈ မဟာကြီ ၈	
ရူပစိတ်	၁၅						ရူပစိတ် ၁၅		
အရူပစိတ်	၁၂							အရူပကု ၄ အရူပကြီ ၄	အရူပ ဝိပါက်၄
လောကုတ္တရာ	၈						သောတာပတ္တိမဂ်	သောမဂ်ကြဉ် လောကုတ် ၇	
		၂	၂	၂	၂	၂	၃၃	ရံခါ ၄၂	အမြဲမမှီ ၄
		ဝတ္ထုရှစ်ကို အမြဲမှီသော စိတ်ပေါင်း = ၄၃							

ဟကိုဏ္ဍကပရိစ္ဆေဒနိဂမန်

ဤတို့ အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂဟ ဟကိုဏ္ဍက သင်္ဂဟ ဝိဘာဂေါ နာမ တတိယော ပရိစ္ဆေဒေါ။

(ပကိဏ်းဖိုင်း နိဂုံး)

သဒ္ဓြိဟ်ကျမ်းဌ် တတိယမြောက် ပကိဏ်းဝိုင်း ပြီး၏။

Thus ends the Third Part, in the Compendium of Philosophy, entitled the Chapter on the Compendium of Particular (Concomitants of Consciousness).

ပကိဏ်းဖိုင်း ပြီး၏။

PART IV

Compendium of the Process of Cognition

§ 2. The 'Sixfold Six' involved in Process.
§ 3. Duration and Intensity of Sense-Impressions.
§ 5. Mind-door Procedure.
§ 7. Ecstasy in Apperception.
§ 9. Retention.
§ 11. Duration in Apperception.
§ 13. Kinds of Apperceiving Individuals.
§ 15. Consciousness and Grades of Existence.

မာတိကာ

		စာမျက်နှာ
၄။ ဝိထိပိုင်း မြန်မာပြန်	....	၄ – ၁
ဝိညာဉ် ၆-ပါး	....	၄ – ၂
ဒ္ဒါရဝိထိ ၆-ပါး	....	၄ – ၂
ဝိညာဏဝိထိ ၆-ပါး	....	၄ – ၂
ဝိသယပ္ပဝတ္တိ ၆-ပါး	....	၄ – ၃
စိတ်သက်	....	၄ – ၃
ရုပ်သက်	....	၄ – ၄
အတိမဟန္တာရုံဝိထိ	....	၄ – ၄
မဟန္တာရုံဝိထိ(စသည်)	....	၄ – ၆
ကာမ-မနောဒ္ဒါရနှစ်ဝိထိ	....	၄ – ၈
အပ္ပနာမနောဒ္ဒါရဝိထိ	....	၄ – ၉
ဘဒါရုံစိတ်တို့ကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ် ဖော်ပြခြင်း	....	၄ – ၁၂
ဓောတို့ကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ် ဖော်ပြခြင်း	....	၄ – ၁၅
ပုဂ္ဂိုလ်စိတ်ရ ဖော်ပြခြင်း	....	၄ – ၁၉
ဘုံစိတ်ရ ဖော်ပြခြင်း	....	၄ – ၂၁
အကျဉ်းချုပ်	....	၄ – ၂၃

CHAPTER IV

VITHI - SANGAHA VIBHAGO

Sānusandhikā Paṭiññā

1 *Cittuppādānamicc'evaṁ katvā saṅgahaṁ uttaraṁ*
Bhūmi-puggalabhedena pubbāparaniyāmitaṁ
Pavattisaṅgahaṁ nāma paṭisandhippavattiyaṁ
Pavakkhāma samāsena yathāsambhavato kathaṁ.

Cha Chakka Mātikā

2 *Cha vatthūni, cha dvārāni, cha ālambanāni, cha viññāṇāni, cha vīthiyo, chadhā visayappavatti c'āti vīthisaṅgahe cha chakkāni veditabbāni.*

Vattabba Nissanaṁ

3 *Vīthimuttānaṁ pana kamma-kammanimitta-gatinimittavasena tividhā hoti visayappavatti.*

4 *Tattha vatthudvārālambanāni pubbe vuttanayen'eva.*

Viññāna Chakkaṁ

5 *Cakkhuviññāṇaṁ, sotaviññāṇaṁ, ghāṇaviññāṇaṁ, jivhāviññāṇaṁ, kāyaviññāṇaṁ manoviññāṇaṁ c'āti cha viññāṇāni.*

Vīthi Chakkaṁ

6 *Chavīthiyo pana cakkhudvāravīthi, sotadvāravīthi, ghāṇadvāravīthi, jivhādvāravīthi, kāyadvāravīthi, manodvāravīthi c'āti dvāravasena vā cakkhuviññāṇavīthi, sotaviññāṇavīthi, ghāṇaviññāṇavīthi, jivhāviññāṇavīthi, kāyaviññāṇavīthi, manoviññāṇavīthi c'āti viññāṇavasena vā dvārappavattā cittappavattiyo yojetabbā.*

Visayappavatti Chakkaṁ

7 *Atimahantaṁ, mahantaṁ, parittaṁ, atiparittaṁ c'āti pañcadvāre, manodvāre, pana vibhūtamavibhūtaṁ c'āti chadhā visayappavatti veditabbā.*

Citta Rupanamayu

8 *Kathaṁ? Uppādaṭṭhitibhaṅgavasena khaṇattayaṁ ekacittakkhaṇaṁ nāma.*

Pañca Dvārikā Vīthi

9 *Tāni pana sattarasacittakkhaṇāni rūpadhammānaṁ āyu.*

Cakkhudvārikā Timahantā Rammaṇa Vīthi

10 *Ekacittakkhaṇātītāni vā, bahucittakhaṇātītāni vā ṭhitippattān'eva pañcālambanāni pañcadvāre āpāthamāgacchanti. Tasmā yadi ekacittakkhaṇātītakaṁ rūpārammaṇaṁ cakkhussa āpāthaṁ'āgacchati,*

11 *Tato dvik- khattuṁ bhavaṅge calite bhavaṅgasotaṁ vocchinditvā taṁ' eva rūpārammaṇaṁ āvajjentaṁ pañcadvārāvajjanacittaṁ uppajjitvā nirujjhati.*

12 *Tato tass'ānantaraṁ taṁ'eva rūpaṁ passantaṁ cakkhuviññāṇaṁ, sampaṭicchantaṁ sampaṭicchanacittaṁ, santīrayamānaṁ santīraṇacittaṁ, vavatthapentaṁ voṭṭhapanacittaṁ c'āti yathākkamaṁ uppajjitā nirujjhati.*

13 *Tato paraṁ ek'ūnatiṁsakāmāvacarajavanesu yaṁ kiñci laddhapaccayaṁ yebhuyyena sattakkhattuṁ javati.*

14 *Javanānubandhanāni ca dve tadārammaṇapākāni yathāraham pavattanti. Tato paraṁ bhavaṅgapāto.*

15 *Ettāvatā cuddasavīthicittuppādā dve bhavaṅgacalanāni pubbevātītakamekacittakkhaṇanti katvā sattarasa cittakkhaṇāni paripūrenti. Tato paraṁ nirujjhati. Ālambanam'etaṁ atimahantaṁ nāma gocaraṁ.*

Mahanta Rammaṇa Vīthi

16 *Yāva tadālamban'uppādā pana appahontātītakaṁ āpāthaṁ āgataṁ ālambanaṁ mahantaṁ nāma. Tattha javanāvasāne bhavaṅgapāto'va hoti. Natthi tadālambanuppādo*

Parittā Rammaṇa Vīthi

17 *Yāva javanuppādā'pi appahontātītakamāpāthaṁ-āgataṁ ālambanaṁ parittaṁ nāma. Tattha javanaṁ pi anuppajjitvā dvattikkhattuṁ voṭṭhapanam'eva pavattati. Tato paraṁ bhavaṅgapāto'va hoti.*

Atiparittā Rammaṇa Vīthi

18 *Yāva voṭṭhapanuppādā ca pana appahontātītakaṁ āpāthaṁ āgataṁ nirodhāsannamālambanaṁ atiparittaṁ nāma. Tattha bhavaṅgacalanam'eva hoti. Natthi vīthicittuppādo.*

Nigamanaṁ

19 *Icc'evaṁ cakkhudvāre, tathā sotadvārādīsu c'āti sabbathā 'pi pañcadvāre tadālambana-javana-voṭṭhapanamoghavārasaṅkhātānaṁ catunnaṁ vārānaṁ yathākkamaṁ ārammaṇabhūtā visayappavatti catudhā veditabbā.*

Vīthi Citta Sarupa Saṅgaha Gāthā

20 *Vīthicittāni sattr'eva cittuppādā catuddasa*
Catupaññāsa vitthārā pañcadvāre yathārahaṁ.
Ayam'ettha pañcadvāre vīthicittappavattinayo.

Vibhutā Rammaṇa Vīthi

Mano Dvāra Kāmāvacara Vāro

21 *Manodvāre pana yadi vibhūtamālambanaṁ āpāthaṁ āgacchati. Tato paraṁ bhavaṅgacalana-manodvārāvajjanajavanāvasāne taddārammaṇapākāni pavattanti. Tato paraṁ bhavaṅgapāto.*

Avibhūta Rammaṇa Vīthi

22 *Avibhūte panālambane javanāvasāne bhavaṅgapāto 'va hoti. Natthi tadālambanuppādo'ti.*

Vīthi Citta Sarūpa Saṅgaha Gāthā

23 *Vīthicittāni tīn'eva cittuppādā daserilā*
Vitthārena pan'etthekacattālīsa vibhāvaye

Ayam'ettha Paritta-javanavāro.

Manodvārappanā Javana Vāro
Jhāna Magga Vīthiyo

24 *Appanājavanavāre pana vibhūtavibhūtabhedo natthi. Tathā tadālambanuppādo ca.*

25 *Tattha hi ñāṇasampayuttakāmāvacarajavanānamaṭṭhannaṁ aññatarasmiṁ parikammupacārānulomagotrabhū nāmena catukkhattuṁ tikkhattum'eva vā yathākkamaṁ uppajjitvā niruddhānantaram'eva yathārahaṁ catutthaṁ pañcamaṁ vā chabbīsati mahaggatalokuttarajavanesu yathābhinīhāravasena yaṁ kiñci javanaṁ appanāvīthimotarati. Tato paraṁ appanāvasāne bhavaṅgapāto'va hoti.*

26 *Tattha somanassasahagatajavanānantaraṁ appanā'pi somanassasahagatā'va pāṭikaṅkhitabbā. Upekkhāsahagatajavanānantaraṁ upekkhāsahagatā'va.*

27 *Tāthā'pi kusalajavanānantaraṁ kusalajavanañc'eva heṭṭhimañca phalattayamappeti. Kriyajavanānantaraṁ kriya javanaṁ arahattaphalañ cāti.*

Saṅgaha Gāthā

28 *Dvattiṁsa sukhapuññamhā dvādasopekkhakā paraṁ*
Sukhitakriyato aṭṭha cha sambhonti upekkhakā.

29 *Puthujjanānasekkhānaṁ kāmapuññatihetuto*

Tadā Rammaṇa Niyamo

30 *Sabbattha'pi pan'ettha aniṭṭhe ārammaṇe akusalavipakān-'eva pañcaviññāṇasampaṭicchanasantīraṇatadārammaṇāni,*

31 *Iṭṭhe kusalavipākāni.*

32 *Atiiṭṭhe pana somanassasahagatān-'eva santīraṇatadārammaṇāni.*

33 *Tattha'pi somanassasahagatakriyājavanāvasāne somanassasahagatān'eva tadārammaṇāni bhavanti.*

34 *Upekkhā- sahagatakriyājavanāvasāne ca upekkhāsahagatān'eva honti.*

Āgantuko Bhavaṅga Vīthi

35 *Domanassasahagatajavanāvasāne ca pana tadārammaṇāni c'eva bhavaṅgāni ca upekkhāsahagatān'eva bhavanti. Tasmā yadi somanassapaṭisandhikassa domanassasahagatajavanāvasāne tadārammaṇasambhavo natthi. Tadā yaṁ kiñci paricitapubbaṁ parittārammaṇamārabbha upekkhāsahagatasantīraṇaṁ uppajjati. Tamanantaritvā bhavaṅgapāto'va hotī'ti vadanti ācariyā.*

36 *Tathā kāmāvacarajavanāvasāne kāmāvacarasattānaṁ kāmāvacarodhammesv-'eva ārammaṇabhūtesu tadārammaṇaṁ icchanti'ti.*

Tadā Rammaṇaṅgāni

37 *Kāme javanasattārammaṇānaṁ niyame sati*
Vibhūtetimahante ca tadārammaṇamiritaṁ.

Javana Niyamo

38 *Javanesu ca parittajavanavīthiyaṁ kāmāvacarajavanāni sattakkhattuṁ chakkhattum'eva vā javanti.*

39 *Mandappavattiyaṁ pana maraṇakālādīsu pañcavāram-'eva.*

40 *Bhagavato pana yamakapāṭihāriyakālādīsu lahukappavattiyaṁ cattāri pañca vā paccavekkhaṇacittāni bhavanti'ti pi vadanti.*

41 *Ādikammikassa pana paṭhamakappanāyaṁ mahaggatajavanāni, abhiññājavanāni ca sabbadā'pi ekavāram'eva javanti. Tato paraṁ bhavaṅgapāto.*

42 *Cattāro pana magguppādā ekacittakkhaṇikā. Tato paraṁ dve tīni phalacittāni yathārahaṁ uppajjanti. Tato paraṁ bhavaṅgapāto.*

43 *Nirodhasamāpattikāle dvikkhattuṁ catutthārūppajavanaṁ javati. Tato paraṁ nirodhaṁ phusati. Vuṭṭhānakāle ca anāgāmi phalaṁ vā arahattaphalaṁ vā yathārahaṁ'ekavāraṁ uppajjitvā niruddhe bhavaṅgapāto'va hoti.*

44 *Sabbattha'pi samāpattivīthiyaṁ bhavaṅgasote viya vīthiniyamo natthi'ti katvā bahūni pi labbhanti'ti.*

Saṅgaha Gāthā

45 *Sattakkhattuṁ parittāni maggābhiññā sakiṁ matā*

Puggala Bhedo

46 *Duhetukānamahetukānañca pan'ettha kriyājavanāni c'eva apparājavanāni ca na labbhanti.*

47 *Tathā ñāṇasampayutta- vipākāni ca sugatiyaṁ.*

48 *Duggatiyaṁ pana ñāṇavippayut- tāni ca mahāvipākāni na labbhanti.*

49 *Tihetukesu ca khīṇāsavānaṁ kusalākusalajavanāni na labbhanti.*

50 *Tathā sekkhaputhujjanānaṁ kriyājavanāni.*

51 *Diṭṭhigatasampayuttavicikicchājavanāni ca sekkhānaṁ.*

52 *Anāgāmipuggalānaṁ pana paṭighajavanāni ca na labbhanti.*

53 *Lokuttarajavanāni ca yathārahamariyānaṁ'eva samuppajjanti'ti.*

Saṅgaha Gāthā

54 *Asekkhānaṁ catucattālīsasekkhānam'uddise*
Chapaññāsāvasesānaṁ catupaññāsa sambhavā.

Ayam'ettha puggalabhedo.

Bhūmi Vibhāgo

55 *Kāmāvacarabhūmiyaṁ pan'etāni sabbāni'pi vīthicittāni yathārahaṁ'upalabbhanti.*

56 *Rūpāvacarabhūmiyaṁ paṭighajavanaladālambanavajjitāni.*

57 *Arūpāvacarabhumiyaṁ paṭhamamaggarūpāvacarahasanahetṭhimāruppavajjitāni ca labbhanti*

58 *Sabbattha'pi ca taṁ taṁ pasādarahitānaṁ taṁ taṁ dvārikavīthicittāni na labbhant'eva.*

59 *Asaññasattānaṁ pana sabbathā'pi cittappavatti natth 'evā'ti.*

60 *Asītivīthicittāni kāme rūpe yathārahaṁ*
Catusaṭṭhi tathāruppe dvecattālīsa labbhare.

Ayam'ettha Bhūmivibhāgo.

Nigamana Kathā

Icc'evaṁ chadvārikacittappavatti yathāsambhavaṁ bhavaṅgantaritā yāvatāyukamabbhocchinnā pavattati.

Vīthi Citta Pariccheda Nigamanaṁ

Iti Abhidhammattha-Saṅgahe Vīthi-Saṅgaha-Vibhāgo nāma Catuttho-Paricchedo.

PART IV

COMPENDIUM OF THE PROCESS OF COGNITION

§ 1. *Introductory.*

THIS further summary of geneses
Of thought now having made, I will go on
To speak concisely, summing up again
Processes of the mind, in birth and life,
By order due, the 'after,' the 'before,'
Distinguishing both person and life-plane.

§ 2. *Of the Vehicles in Procedure.*

In a summary of thought-procedure,[1] six classes of six kinds each must be understood, to wit:

(1) six bases;
(2) six doors;
(3) six objects;
(4) six modes of cognition;
(5) six processes;[1]
(6) sixfold phenomenon of presentation[2] of objects.

[1] Vīthi. For explanation of the term, see Introd. Essay, p. 25. It will there be seen that 'form of consciousness,' used approximately in the Mansellian sense, is a useful term to indicate the *constant* element in the processes of thought. When we distinguish these processes *logically*, they are better spoken of as 'forms.' When we speak of them as *psychological* facts or happenings, then 'process' or 'vīthi' is the appropriate term.

[2] Visaya-pavatti. The C.C. (Saya Pye's Edition, p. 115) defines this term as 'the presentation of objects of consciousness at the doors,' and, again, 'the genesis of thoughts on the presentation of such objects.' I have used 'presentation' to cover both meanings.

၄—ဝိထိပရိစ္ဆေဒ

အနုသန္ဓိကာ ပဋိညာ

၁။ စိတ္တုပ္ပါဒါနု·မိစ္ဆေဝ၊
ကတ္ဝာ သင်္ဂဟ·မုတ္တရံ၊
ဘူမိ ပုဂ္ဂလ ဘေဒေန၊
ပုဗ္ဗာပရ နိယာမိတံ။
ပဝတ္တိ သင်္ဂဟံ နာမ၊
ပဋိသန္ဓိ ပဝတ္တိယံ၊
ပဝက္ခာမိ သမာသေန၊
ယထာသမ္ဘဝတော ကထံ။

ဆ ဆက္ကမာတိကာ

၂။ ဆ ဝတ္ထူနိ, ဆ ဒ္ဝါရာနိ, ဆ အာရမ္မဏာနိ, ဆ ဝိညာဏာနိ, ဆ ဝိထိယော, ဆဒ္ဓာ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ စေ·တိ ဝိထိသင်္ဂဟော ဆ ဆက္ကာနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

၄-ဝိထိပိုင်း မြန်မာပြန်

(ပဏိညာခဏ်)

၁။ ဆိုခဲ့ပြီးသောစကားရပ်ဖြင့် စိတ်စေတသိက်တို့၏ ကောင်းမြတ်သော ပကိဏ္ဏပိုင်းကို ပြုစုခဲ့ပြီးနောက် ယခုဆက်လက်၍ ဘုံအပြား, ပုဂ္ဂိုလ်အပြားနှင့်တကွ၊ ပဋိသန္ဓေအခါ, ပဝတ္တိအခါ၌ ရှေစိတ်, နောက်စိတ်တို့ကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ရာဖြစ်သော စိတ်, စေတသိက်တို့၏ ဖြစ်ပုံကို ပြသော သင်္ဂဟကို ဖြစ်သင့်သည့်အားလျောက်စွာ အကျဉ်းအားဖြင့် ဆိုပေအုံ့–

[1] လူတို့၏သွားလာဆောခရီးသည် ရွာစဉ်ကိုမကျော်ဘဲ အစဉ်သွားဘိသကဲ့သို့ ထို့အတူစိတ္တ နိယာမအတိုင်း ဖြစ်သော စိတ်တို့၏အစဉ်သည်လည်း ဖြစ်သင့်သောစိတ်တခုနှင့်တခု၊ကျော်မူ၍ အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်တတ်သော ကြောင့် ဝိထိမည်၏။

အဘယ်သို့ ဆိုအပ်ပေသနည်း (ဆ ဆက္က မာတိကာ)

၂။ ဝိထိပိုင်း၌– ဝတ္ထု – ၆-ပါး
ဒ္ဝါရ – ၆-ပါး
အာရုံ – ၆-ပါး
ဝိညာဉ် – ၆-ပါး
ဝိထိ – ၆-ပါး
ဝိသယပဝတ္တိ – ၆-ပါး
(ဝိထိစိတ်တို့၏ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ ၆-ပါးတည်း)။

ဤသို့အားဖြင့် ဆ-ဆက္ကတို့ကို(၀၊) ၆-ခု ၆-မျိုးတို့ကို သိအပ်ကုန်၏။

Now, the [sixth and last of these, namely the] phenomenon of the presentation of objects, is threefold in the case when consciousness is set free from processes of sense and thought, to wit, k a r m a, k a r m a - signs, destiny-signs.[1]

[1] See Introd. Essay, p. 26 *f.*

Of the foregoing classes, (1) 'base,' (2) 'door,' and (3) 'object,' have been already dealt with.

Next (4) the six modes of cognition are consciousness by way of sight, hearing, smell, taste, touch, and thought.

Next (5), the six 'processes' are the processes by way of the eye-door, ear-door, nose-door, tongue-door, body-door, mind-door, under the aspect of 'door.' Or [they may be called] processes of consciousness by way of sight, etc., under the aspect of consciousness, thus connecting mental procedure with procedure of door [or organ].

ဝတ္ထုပဋိဒဿနံ

၃။ ဝိထိမုတ္တာနံ ပန ကမ္မ, ကမ္မနိမိတ္တ, ဂတိနိမိတ္တ ဝသေန တိဝိဓာ ဟောတိ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ။

၄။ တတ္ထ ဝတ္ထု ဒ္ဝါရ·ရမ္မဏာနိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တ နယာနေ·ဝ။

ဝိညာဏဆက္ကံ

၅။ စက္ခုဝိညာဏံ, သောတဝိညာဏံ, ঘာန ဝိညာဏံ, ဇိဝှါဝိညာဏံ, ကာယဝိညာဏံ, မနောဝိညာဏဘေ·တိ ဆ ဝိညာဏာနိ။

ဝိထိဆက္ကံ

၆။ ဆ ဝိထိယော ပန စက္ခုဒ္ဒါရဝိထိ, သောတ ဒ္ဒါရဝိထိ, ঘာနဒ္ဒါရဝိထိ, ဇိဝှါဒ္ဒါရဝိထိ, ကာယဒ္ဒါရဝိထိ, မနောဒ္ဒါရဝိထိ ဧ·တိ ဒ္ဒါရ ဝသေန ဝါ။ စက္ခုဝိညာဏဝိထိ, သောတ ဝိညာဏဝိထိ, ঘာနဝိညာဏဝိထိ, ဇိဝှါ ဝိညာဏဝိထိ, ကာယဝိညာဏဝိထိ, မနော ဝိညာဏဝိထိ ဧ·တိ ဝိညာဏဝသေန ဝါ ဒ္ဒါရပ္ပဝတ္တာ စိတ္တပ္ပဝတ္တိယော ယောဧ တဗ္ဗာ။

(အခ္ခာ ဓကား)

၃။ ဝိထိမုတ်စိတ် တို့၏ ဝိသယပ္ပတ္တိသည်ကား– ကံ, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ်အားပြင့် သုံးပါး သာ ဖြစ်၏။

၄။ ထိုဆက္ကခြောက်မျိုးတို့တွင် ဝတ္ထုဆက္က၊ ဒ္ဒါရဆက္က၊ အာရုံဆက္ကတို့သည် ရှေ့ဟကိုးပိုင်း၌ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းရှိလေပြီ။

၅။ ဝိညာဉ် ၆-ပါးတို့ကား–

၁–စက္ခုဝိညာဉ်	၄–ဇိဝှါဝိညာဉ်
၂–သောတဝိညာဉ်	၅–ကာယဝိညာဉ်
၃–ঘာနဝိညာဉ်	၆–မနောဝိညာဉ်–တို့ပေတည်း။

၆။ ဝိထိခြောက်မျိုးတို့ကား–

ဒ္ဒါရအားပြင့်–	စက္ခုဒ္ဒါရဝိထိ	ဇိဝှါဒ္ဒါရဝိထိ
	သောတဒ္ဒါရဝိထိ	ကာယဒ္ဒါရဝိထိ
	ঘာနဒ္ဒါရဝိထိ	မနောဒ္ဒါရဝိထိ

–ဟူ၍ ခြောက်ပါးအပြား ရှိ၏။

ဝိညာဉ်အားဖြင့်–	စက္ခုဝိညာဏဝိထိ	ဇိဝှာဝိညာဏဝိထိ
	သောတဝိညာဏဝိထိ	ကာယဝိညာဏဝိထိ
	ঘာနဝိညာဏဝိထိ	မနောဝိညာဏဝိထိ

–ဟူ၍ ခြောက်ပါး အပြားရှိ၏။

ဤသို့လျှင် ဒ္ဒါရ၌ပြစ်ကုန်သော စိတ်တို့၏ ပြစ်ခြင်းတည်း ဟူသော ဝိထိတို့ကို ယူကောက်၏။

ဧကမိုဠိန် - ၆ - ၇

ဆဒ္ဒါရုဒိုဏိပြစ်ကြောင်း အဂါ

စက္ခုဒ္ဒါရုဝိထိ	စက္ခုပသာဒ	ရူပါရုံ	အာလောက	မနုသိကာရ
သောတဒ္ဒါရုဝိထိ	သောတပသာဒ	သဒ္ဒါရုံ	အာကာသဓာတ်	"
ঘာနဒ္ဒါရုဝိထိ	ঘာနပသာဒ	ဂန္ဓာရုံ	ဝါယောဓာတ်	"
ဇိဝှါဒ္ဒါရုဝိထိ	ဇိဝှါပသာဒ	ရသာရုံ	အာပေါဓာတ်	"
ကာယဒ္ဒါရုဝိထိ	ကာယပသာဒ	ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ	ပထဝီဓာတ်	"
မနောဒ္ဒါရုဝိထိ	ဟဒယဝတ္ထု	ဓမ္မာရုံ	ဘုဉ်	"

ဤအဂါ၄ ပါးစီတို့နှင့် ပြည့်စုံမှုသာလျှင် စက္ခုဝိညာဏ်စသော ဝိထိ စိတ်တို့ဖြစ်နိုင်သည်။

အပိုဒ် ၇

ဝိသယပဝတ္တိ ၆ ပါး

ပဋ္ဌဒ္ဒါရ
- ၁။ အတိမဟန္တာရုံ = ထင်ထင်ရှားရှား အားကြီးသော အာရုံငါးပါးသည် အတိမဟန္တာရုံ မည်၏။
- ၂။ မဟန္တာရုံ = သင့်ရုံအားကြီး ထင်ရှားသော အာရုံငါးပါးသည် မဟန္တာရုံ မည်၏။
- ၃။ ပရိတ္တာရုံ = မထင်မရှား မသိမသာအားနည်းသော အာရုံငါးပါးသည် ပရိတ္တာရုံ မည်၏။
- ၄။ အတိပရိတ္တာရုံ = အလွန်တရာမသိမသာ မထင်မရှား အားနည်းလှသော မြင်သလို ကြားသလိုစသော အာရုံငါးပါးသည် အတိပရိတ္တာရုံ မည်၏။

မနောဒ္ဒါရ
- ၁။ ဝိဘူတာရုံ = ထင်ထင်ရှားရှားပြစ်သော အာရုံသည် ဝိဘူတာရုံ မည်၏။
- ၂။ အဝိဘူတာရုံ = မထင်မရှားသောအာရုံသည် အဝိဘူတာရုံ မည်၏။

အာရုံတို့၏ ဒွါရတို့၌ပြစ်ခြင်းသည် ဝိသယပဝတ္တိ မည်၏။ တနည်း - အာရုံတို့၌ စိတ်တို့၏ပြစ်ခြင်းသည် ဝိသယပဝတ္တိ မည်၏

ဝိသယပ္ပဝတ္တိဆက္ကံ

(3) Finaliy[2] (6), the sixfold phenomenon of presentation of objects is to be understood as follows :

The intensity of object, at the five sense-doors, is either very great, great, slight, or very slight ; at the mind-door the impression is either clear or obscure.[3]

[2] This sentence, paragraphed under § 3 in the P.T.S. Text, belongs more properly to § 2.—Ed.

[3] Vibhūtaṃ, avibhūtaṃ. *Cf.* this term in *Mil.*, 308 (transl. by Rhys Davids, S. B. E., XXXVI., p. 174).—Ed.

[4] Bhaṅga, lit., 'broken.' Misprinted bhavanga in P.T.S. Edition.—Ed.

§ 3. *Of Processes of Sense-Cognition.*

How (must processes of sense-cognition be understood)? [A single unit of mental activity], termed one thought-moment, consists of three time- [phases], to wit, nascent, static, and arrested.[4]

၇။ အတိမဟန္တံ, မဟန္တံ, ပရိတ္တံ, အတိပရိတ္တဥ္စေ. တိ ပဋ္ဌဒ္ဒါရေ၊ မနောဒ္ဒါရေ ပန ဝိဘူတ. မဝိဘူတဥ္စေ.တိ ဆဒေ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

၇။ ဝိသယပဝတ္တိ ခြောက်ပါးတို့ကား—

ပဋ္ဌဒ္ဒါရ၌–အတိမဟန္တာရုံ–အလွန်များသော စိတ္တက္ခဏ ရှိသော အာရုံ
–မဟန္တာရုံ များသော စိတ္တက္ခဏရှိသော အာရုံ
–ပရိတ္တာရုံ နည်းသော စိတ္တက္ခဏရှိသော အာရုံ
–အတိပရိတ္တာရုံ အလွန်နည်းသော စိတ္တက္ခဏရှိသောအာရုံ

မနောဒ္ဒါရ၌–ဝိဘူတာရုံ ထင်ရှားသောအာရုံ
–အဝိဘူတာရုံ မထင်ရှားသော အာရုံ

ဤသို့ ခြောက်မျိုးတို့ကို သိအပ်ကုန်၏။

စိတ္တရူပါနမာယု

(စိတ်သက် နှင့် ရုပ်သက်)

၈။ ကထံ.....

ဥပ္ပါဒ, ဌိတိ, ဘင်္ဂ ပသေန ခဏတ္တယံ ဧကစိတ္တက္ခဏံ နာမ။

၈။ အဘယ်သို့ သိအပ်သနည်း

စိတ်သက်

ဥပါဒ်ခဏ, ဌီခဏ, ဘင်ခဏအားဖြင့် ခဏယေသုံးခု ပေါင်းသည် စိတ္တက္ခဏတခု မည်ပေ၏။

Seventeen of such thought-moments constitute the duration of material phenomena.[5]

One of several thought-moments must have passed when the five kinds of sense-objects, at the static stage, enter the avenue[1] of the five doors of sense.

Hence the process is thus:—*When*, say, a visible object, after one thought-moment has passed, enters the avenue of sight and,

[1] Apatho.

[5] See Introd. Essay, p. 25 *f*. Buddhist philosophy has hit upon a thought-moment of three instants as the ultimate standard of the measurement of time which, after all, in its last analysis, is reducible to a succession of mental states. This thought-moment is computed by them as between a billionth and two billionth part of the time occupied by the snapping of one's finger, or a wink of one's eye (Ledi Sadaw's Comy., p. 180). It is for modern scientists accurately to determine the number of thought-oscillations in any given period of time. From their own standard Buddhists apparently deduce the life-term of material things, for the purpose of measuring the duration of an object in consciousness.

the life-continuum vibrating twice, the stream of that continuum is interrupted; *then* consciousness of the kind which apprehends sensations, apprehending that visible object, rises and ceases (1).

၉။ တာနိ ပန သတ္တရသ စိတ္တက္ခဏာနိ ရူပဓမ္မာနံ•မာယု။

ပဋ္ဌဒ္ဌိရိကဝိထိ

စက္ခုဒ္ဌိရိကာတိမဟန္တာရမ္မဏဝိထိ

၁၀။ ကေစိတ္တက္ခဏာ•တိတာနိ ဝါ ဗဟုစိတ္တက္ခဏာ•တိတာနိ ဝါ ဌိတိပ္ပတ္တာနေဝ ပဋ္ဌာ•ရမ္မဏာနိ ပဋ္ဌဒ္ဌိရေ အာပါထ•မာဂစ္ဆန္တိ၊ တသ္မာ ယဒိ ကေစိတ္တက္ခဏာ•တိတံ ရူပါ•ရမ္မဏံ စက္ခုဿ အာပါထ•မာဂစ္ဆတိ။

၉။ ရူပ်သက်

စိတ္တက္ခဏ ၁၇ ချက်တို့သည် ရူပ်(၂၂) ဘို့၏အသက်တည်း။

ပဋ္ဌဒ္ဌိရ

(စက္ခုဒ္ဌိရ အတိမဟန္တာရံ ဝိထိ)

၁၀။ အာရုံငါးပါးတို့သည် စိတ္တက္ခဏ တချက်လွန်၍ ပြစ်စေ, စိတ္တက္ခဏ မျှာစွာလွန်၍ ပြစ်စေ, ဌိခဏသို့ ရောက်သည်ပြစ်၍သာလျှင် ဒွါရ ငါးပါးတို့၌ ရှေးရှုထင်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏။

သို့ပြစ်၍ မြင်ရသော ရူပါရုံသည် စိတ္တက္ခဏ တချက်လွန်ကာမျှပြင့် စက္ခုပသာဒ၌ ထင်ပြားအုံ့၊

နာမ်သက်၊ ရူပ်သက်ပြုံ

၁	၂	၃	၄	၅	၆	၇	၈	၉	၁၀	၁၁	၁၂	၁၃	၁၄	၁၅	၁၆	၁၇
ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo

ရူပ်ဌီ

ဥပါဒ် ဘင်

ဟေတု ၈.၁၀ စိတ်စေတသိက်တို့၏ အသက်သည် ဥပါဒ်၊ ဌိ၊ ဘင်အားဖြင့် ခဏယ် ၃ ချက်သာအသက်ရှိ၏။ ဝိညာဏ်ဒွေ့,လက္ခဏရူပ်လေးခုမှ တပါးသော ရူပ် ၂၂ ပါးတို့၏ အသက်သည် စိတ္တက္ခဏ ၁၇ ချက် အသက်ရှည်၏။ ဝိညာဏ်ရူပ် ၂ ပါးသည် စိတ်သို့အစဉ်လိုက်သော စိတ္တာနုပရိဝတ္တိတရားပျိုးပြစ်၍ စိတ်နှင့်အသက် တူမျှခြင်းကြောင့် ခဏယ် ၃ ချက်သာ အသက်ရှည်၏။ ဥပစယနှင့် သန္တတိ ၂ ပါးသည် စိတ်၏ဥပါဒ် ခဏမျှသာ အသက်ရှည်၏။ ဇရတာကား ရူပ်၏ဌိခဏပြစ်၍ ခဏယ်ပေါင်း ၄၉ ချက် အသက်ရှိ၏။ အနိစ္စတာသည် စိတ်၏ဘင် ခဏမျှသာ အသက်ရှည်၏။

၁၁။ တတော ဒ္ဝိက္ခတ္တုံ ဘဝင်္ဂေ စလိတေ ဘဝင်္ဂသောတံ ဝေါစ္ဆိန္နံတူ၊ တ•မေဝ ရူပါရမ္မဏံ အာဝဇ္ဇန်တော ပဋ္ဌဒ္ဌိရာဝဇ္ဇန စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ဝာ နိရုဇ္ဈတိ။

၁၁။ အတိမဟန္တာရုံ ဝိထိပြစ်ပုံ

ဤသို့ ထင်ခြင်းကြောင့်–

ဘဝင်နှစ်ကြိမ်လှုပ် (ဘဝင်စ်လန ၂ ကြိမ်ပြစ်၊ချုပ်)

ဘဝင်အလျှဉ်ပြတ် (ဘဝင်ုပစ္ဆေဒ ၁ ကြိမ်ပြစ်၊ချုပ်)

ထိုရူပါရုံကိုပင် ဆင်ခြင်သော ပဋ္ဌဒ္ဌိရာဝဇ္ဇန်း စိတ်ပြစ်၍ ချုပ်၏။

Immediately after this, there rise and cease in order—

visual consciousness, seeing just that visible object (2);
recipient consciousness receiving it (3)[2];
investigating consciousness investigating it (4);
determining consciousness determining it (5).

[2] *I.e.*, assenting to, acquiescing in it. Sampaṭicchana implies all this.—Ed.

After that, among the twenty-nine modes of Kāma-loka apperception, any one apperception, determined by the conditions evoking it, apperceives,[3] normally, for seven thought-moments (6-12).

[3] Javanaṃ javati.

And, as immediate consequences of the apperception, two resultant thought-moments of retention take place (13, 14).

After that comes subsidence into the life-continuum.[4]

Thus far are now complete the seventeen thought-moments (mentioned above), to wit:

fourteen in the process of the genesis of cognition;[1]
two vibrations of the life-continuum;
one thought-moment at inception.[2]

After that [the mental object] ceases.

Such an object is, in the scale of intensity, termed very great.[3]

[4] Bhavaṅga pāto. The subject of the whole process is more fully dealt with in the Introd. Essay pp. 27-30.

၁၂။ တတော တသာ ·နန္တရံ တ·မေဝ ရူပံ ပဿန္တံ စက္ခုဝိညာဏံ၊ သမ္ပဋိစ္ဆန္တံ သမ္ပဋိစ္ဆနစိတ္တံ၊ သန္တီရယမာနံ သန္တီရဏစိတ္တံ၊ ဝေါဋ္ဌပေန္တံ ဝေါဋ္ဌပန စိတ္တဥ္စေ·တိ ယထာက္ကမံ ဥပဋ္ဌိတ္တာ နိရုဇ္ဈန္တိ။

၁၂။ ထိုပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝင်္ဂန်း စိတ်ချုပ်ပြီးသည်၏ နောက်၌–
ထိုရူပါရုံကိုပင်–

မြင်တတ်သော စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်
ခံလင့်သကဲ့သို့ဖြစ်သော သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းစိတ်
စုံစမ်းသကဲ့သို့ဖြစ်သော သန္တီရဏစိတ်
ပိုင်းခြားတတ်သကဲ့သို့ဖြစ်သော ဝုဋ္ဌေါစိတ်တို့သည် အစဉ်
အတိုင်း ဖြစ်၍ ချုပ်ကုန်၏။

After that, among the twenty-nine modes of Kāma-loka apperception, any one apperception, determined by the conditions evoking it, apperceives,[3] normally, for seven thought-moments (6-12).

[3] Javanaṃ javati.

And, as immediate consequences of the apperception, two resultant thought-moments of retention take place (13, 14).

After that comes subsidence into the life-continuum.[4]

Thus far are now complete the seventeen thought-moments (mentioned above), to wit:

fourteen in the process of the genesis of cognition;[1]
two vibrations of the life-continuum;
one thought-moment at inception.[2]

After that [the mental object] ceases.

Such an object is, in the scale of intensity, termed very great.[3]

[4] Bhavaṅga pāto. The subject of the whole process is more fully dealt with in the Introd. Essay pp. 27-30.

[1] See the numbers attached to each factor in the process.—Ed.
[2] Literally, which has passed before.—Ed

[1] See the numbers attached to each factor in the process.—Ed.
[2] Literally, which has passed before.—Ed

[3] *I.e.*, assenting to, acquiescing in it. Sampaṭicchana implies all this.—Ed.

[3] Javanaṃ javati.

[4] Bhavaṅga pāto. The subject of the whole process is more fully dealt with in the Introd. Essay pp. 27-30.

မဟန္တာရမ္မဏဝိထိ

An object with an intensity that is simply 'great,' is not able, after entering the sense-avenue, to survive till the two moments of retention (13, 14). In that case subsidence into the life-continuum occurs at the end of the apperceptive moments (6-12); no retention takes place.

[3] See § 3. The several processes summarized here are developed in Introd. Essay, p. 31 f.

ပရိတ္တာရမ္မဏဝိထိ

Again, an object, with a 'slight' intensity is not able, after entering the sense-avenue, to survive till the genesis of the [usual seven] apperceptive moments. In that case, apperception not arising, there is only a [process of] determining for two or three moments, after which comes subsidence.

အတိပရိတ္တာရမ္မဏဝိထိ

Lastly, an object with a 'very slight' intensity enters the avenue of sense already about to cease, and is not able to reach the stage of determining. In that case there is only the vibration of the life-continuum, but no genetic process of consciousness takes place.

မဟန္တာရုံ ဝိထိ

၁၆။ ထို့ပြင် စက္ခုပသာဒ၌ထင်သော ရူပါရုံတမျိုးမျိုးသည် တဒါရုံ နှစ်ကြိမ်ဖြစ်လောက်အောင် တည်ခြင်းငှာ မစမ်းနိုင်ပါက ကိုအာရုံမျိုးသည် မဟန္တာရုံမည်၏၊ ထိုမဟာန္တာရုံဝိထိ၌ ဇောတ်အဆုံး၌ ဘဝင်ကျ၏၊ တဒါရုံမဖြစ်။

ပဋ္ဌာ၁ရ ဝိထိ

၁၁-၁၅	အတိမဟန္တာရုံ-၁ ဝိထိ	=	တီ နှ ၁ ပ စ သံ ကဝုဝ ဝ ဝ ဝ ဝ ဝ ဝ ရုံ ရုံ = တဒါလမ္ဗဏဝါရ
၁۶	မဟန္တာရုံ-၂ ဝိထိ	=	{ ၂ တီ နှ ၁ ပ စ သံ ကဝုဝ ဝ ဝ ဝ ဝ ဝ ဝ ; ၃ တီ နှ ၁ ပ စ သံ ကဝုဝ ဝ ဝ ဝ ဝ ဝ } = ဝေနဝါရ

ပရိတ္တာရုံ ဝိထိ

၁၇။ ထို့ပြင် ဇောခုနှစ်ကြိမ်ဖြစ်လောက်အောင်ပင် အသက်မရှည်သော အာရုံမျိုးသည် ပရိတ္တာရုံမည်၏။ ထိုပရိတ္တာရုံဝိထိ၌ ဇောစိတ်မဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပုဒ္ဓေါစိတ်သည် နှစ်ကြိမ် သို့မဟုတ် သုံးကြိမ်ဖြစ်ပြီး ဘဝင်ကျလေ၏။

(အတိပရိတ္တာရုံ ဝိထိ)

၁၈။ ထို့ပြင် ဝုဒ္ဓေါစိတ်သည်ပင် နှစ်ကြိမ်သုံးကြိမ်မဖြစ်လောက်၊ ချုပ်လုဆဲဆဲဖြစ်သောအာရုံသည် အတိပရိတ္တာရုံမည်၏၊ ထိုအတိပရိတ္တာရုံ၌ ဘဝင်စိတ်အစဉ် ဂျပ်ရှားရုံမျှသာဖြစ်၏၊ မည်သည့်ဝိထိစိတ်မျှ မဖြစ်ပေ။

၁၇	ပရိတ္တာရုံ-၆ ဝိထိ	=	{ ၄ တီ နှ ၁ ပ စ သံ ကဝုဝ ဝ ဝ ဝ ; ၅ တီ နှ ၁ ပ စ သံ ကပုဝုဝ ဝ ဝ ; ၆ တီ နှ ၁ ပ စ သံ ကဝုဝ ဝ ; ၇ တီ နှ ၁ ပ စ သံ ကဝုဝ ; ၈ တီ နှ ၁ ပ စ သံ ကဝုဝ ; ၉ တီ နှ ၁ ပ စ သံ ကဝုဝ } = ဝေါဌဗ္ဗကဝါရ
၁၈	အတိပရိတ္တာရုံ-၁ ဝိထိ	=	{ ၁၀ ဟိ နှ နှ ဝ ဝ ဝ ; ၁၁ တီ နှ ; ဝ ; ဝ ; ; ;

As in the sight-door, so in the other four (special) senses: procedure in the field of sense of that which has become, at one of the five doors, an 'object' is, under all conditions, to be understood as fourfold, in the four grades respectively known as—

(1) the grade [ending with] retention;
(2) the grade [ending with] apperception only;
(3) the grade [ending with] determination only;
(4) the futile grade.[1]

§ 4. *Mnemonic.*

Fourteen thought-moments in cognition's act one finds,
And in that process stages seven we see.
And of our consciousness the four and fifty kinds
Can share in five-doored sense, if fit they be.[2]

Thus far the method of how cognition proceeds on occasion of sense.

[1] Moghavārasaṅkhāto; muyhanti sattā etenāti mogho, tuccho-mogho, 'the futile' (or vague) is that by which persons are stupefied, are muddled; it means empty, vain.

[2] Yathārahaṃ; as circumstances permit. See summary under § 7, in Part I.: 'four and fifty make the Kāmaloka tale.' These are capable of taking part in the five-door process of cognition on occasion of sense.

နိဂမနံ

၁၉။ ဣစ္ခေဝံ စက္ခုဒ္ဒါရေ တထာ သောတဒ္ဒါရာ-ဒိသု စေ-တိ သဗ္ဗထာပိ ပဉ္စဒ္ဒါရေ တဒါရမ္မဏ ဇဝန ဝေါဋ္ဌပ္ပန မောဃဝါရ သခ်ါတာနံ စတုန္နံ ဝါရာနံ ယထာက္ကမံ အာရမ္မဏဘူတာ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ စတုဝေ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

ဝိထိစိတ္တသရူပသင်္ဂဟဂါထာ

၂၀။ ဝိထိစိတ္တာနိ သတ္တေ-ဝ၊
စိတ္တုပ္ပါဒါ စတုဒ္ဒသ၊
စတုပ္ပညာသ ဝိတ္ထာရာ၊
ပဉ္စဒ္ဒါရေ ယထာရဟံ။

အယ · မေတ္ထ ပဉ္စဒ္ဒါရေ ဝိထိစိတ္တပ္ပဝတ္တိ နယော။

[1] Moghavārasaṅkhāto; muyhanti sattā etenāti mogho, tuccho-mogho, 'the futile' (or vague) is that by which persons are stupefied, are muddled; it means empty, vain.

[2] Yathārahaṃ; as circumstances permit. See summary under § 7, in Part I.: 'four and fifty make the Kāmaloka tale.' These are capable of taking part in the five-door process of cognition on occasion of sense.

[၁၉] စက္ခုဒ္ဒါရဝိထိ ၁၅ ပါးရသကဲ့သို့ သောတဒ္ဒါရ၊ ဃာနဒ္ဒါရ၊ ဇိဝှါဒ္ဒါရ။ ကာယဒ္ဒါရတို့၌လည်း ၁၅ ပါးစီ ဝိကိခ္ပလေ။ စက္ခုဝိညာဏ်အစား သောတဝိညာဏ်၊ ဃာနဝိညာဏ်စသည်ဝိထိမျှလေ။ ဤသို့ ၁၅ ပါးစီရသဖြင့် ပဉ္စဒ္ဒါရဝိထိ ပေါင်း ၇၅ ပါးဖြစ်၏။

ပေါင်းရုံးဖော်ပြချက်

၁၉။ အထက်တွင်ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း စက္ခုဒ္ဒါရ၌ တဒါရမ္မဏဝါရ၊ ဇဝန-ဝါရ၊ ဝေါဋ္ဌပ္ပနဝါရ၊ မောဃဝါရ ဟုဆိုအပ်သော ဝါရလေးပါးတို့၏ အာရုံသည် အစဉ်တိုင်း အတိမဟန္တာရုံ၊ မဟန္တာရုံ၊ပရိတ္တာရုံ၊ အတိ-ပရိတ္တာရုံဟူ၍ (ဝိသယပဝတ္တိ) လေးမျိုးဖြစ်၏။

စက္ခုဒ္ဒါရနည်းတူ သောတဒ္ဒါရ စသည်တို့၌လည်း ဝါရလေးမျိုးစီ၊ အာရုံလေးမျိုးစီဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ပဉ္စဒ္ဒါရ၌ ဝါရလေးမျိုးတို့၏ အာရုံ လေးမျိုးစီ(ဝါ) ဝိသယပ္ပဝတ္တိလေးမျိုးစီဖြစ်ခြင်းကို သိအပ်ပေ၏။

(ဒီထိစိတ် သရုပ် သင်္ဂဟဂါထာ)

၂၀။ ဝိတိစိတ်တို့သည် ပဉ္စဒ္ဒါရ၌ ထိုက်သည့် အားလျော်စွာ ခုနှစ်မျိုး ဖြစ်ကုန်၏။
စိတ်အဖြစ် အားဖြင့် တဆယ့်လေးပါး ဖြစ်ကုန်၏။
အကျယ်အားဖြင့် ငါးဆယ့်လေးပါး ဖြစ်ကုန်၏။
ဆိုခဲ့ပြီးသော စကားရပ်သည်ကား ဝိထိပိုင်း၌ ပဉ္စဒ္ဒါရခန်းတွင် ဝိထိစိတ်တို့၏ ဖြစ်ပုံဖြစ်နည်းတည်း။

[၂၀] ပဉ္စဒ္ဒါရ၌ဖြစ်သော ဝိထိစိတ်တို့ကို သာမညရေတွက်သော် (၇) ပါး၊ စိတ္တက္ခဏအားဖြင့် ရေတွက်သော် (၁၄) ပါး၊ အကျယ်ရေတွက်သော် (၅၄) ပါးဖြစ်၏။

သာမညအားဖြင့် (၇) ပါးဆိုသည်မှာ = ပ၊ စ၊ သံ၊ ဏ၊ ဝု၊ ဇ၊ ရုံ

စိတ္တက္ခဏအားဖြင့် (၁၄) ပါးဆိုသည်မှာ = ပ၊ ဘ၊ သံ၊ ဏ၊ ဝု၊ ဇ၊ ဇ၊ ဇ၊ ဇ၊ ဇ၊ ဇ၊ ဇ၊ ဇ၊ ရုံ၊ ရုံ

အကျယ်အားဖြင့် (၅၄) ပါးဆိုသည်မှာ = ပဉ္စဒ္ဒါရဆုဝင်ခန်း၊ စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေး၊ သမ္ပဋိစ္ဆိန်းဒွေး၊ သန္တီ-ရဏ ၃၊ ဝုဋ္ဌေ၁၊ ကာမဇော ၂၉၊ တဒါရုံ ၁၁-ပေါင်း ၄၆ ပါးတည်း။ ဤ ၄၆ ပါးကဲ့သို့ ကျန်သောဝိထိအတွက် သောတဝိညာဏ်ဒွေး၊ ဃာနဝိညာဏ်ဒွေး၊ ဇိဝှါဝိညာဏ်ဒွေး၊ ကာယဝိညာဏ်ဒွေး-ဤ ၄ ပါးထည့်သော် ၅ ဒွါရ၌ ကာမစိတ် ၅၄ ပါးပင်ဖြစ်၏။

§ 5. *On Procedure by way of the Mind-door.*

[illegible] when a clear object enters the avenue of the mind-door, then, at the termination of the vibration of the life continuum, if mind door apprehension and of apperception, the resultant retentive (moments) take place. After that comes subsidence into the life-continuum.

B. when the object is obscure, then the subsidence occurs at the termination of apperception, no retention takes place.

§ 6. *Mnemonic.*

Threefold the process in the mind-door's act.
And moments ten therein we're told;
But forty-one[3] the kinds of thought implied,
If we in full detail unfold.

Thus far the section on minor acts of apperception

မနောဒ္ဒါရကာမာဝစရဝါရော

ဝိဘူတာရမ္မဏဝိထိ

၂၁။ မနောဒ္ဒါရေ ပန ယဒိ ဝိဘူတ·ဂေါရမ္မဏံ အာပါထ·မာဂစ္ဆတိ၊ တတော ဟိ ဘဝင်္ဂ စလန· ပန· မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန· ဇဝန·ဝသာနေ တဒါရမ္မဏ ပါကာနိ ပဝတ္တန္တိ၊ တတော ပရံ ဘဝင်္ဂပါတော။

အဝိဘူတာရမ္မဏဝိထိ

အဝိဘူတေ ပန·ရမ္မဏေ ဇဝန·ဝသာနေ ဘဝင်္ဂပါတောဝ ဟောတိ၊ နတ္ထိ တဒါ ရမ္မဏုပ္ပါဒေါ·တိ။

ဝိထိစိတ္တသရူပသင်္ဂဟဂါထာ

၂၃။ ဝိထိစိတ္တာနိ တိဏော·ဝ၊
စိတ္တုပ္ပါဒါ ဒသေ·ရိတာ၊
ဝိတ္ထာရေန ပနေတ္ထေ·က၊
စတ္ဂါလီသ ဝိဘာဝယေ။

အယ·မေတ္ထ ပရိတ္တ ဇဝနဝါရော။

မနောဒ္ဒါရ ကာမဇော၀ါရ

(ဝိဘူတာ၏ ဝိထိ)

၂၁။ မနောဒ္ဒါရ၌ထင်ရှားသောအာရုံသည်အကယ်၍ထင်လာ ခြားအုံ၊ ထိုသို့ထင်လာခြင်းကြောင့် ဘဝင််စလန၊မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဇော၊ တဒါရုံ ဝိပါက်စိတ်တို့ဖြစ်ကြပြီးနောက် ဘဝင်ကျလေ၏။

(အဝိဘူတာ၏ ဝိထိ)

၂၂။ ထိုမှတပါးမထင်ရှားသောအာရုံ ထင်လာလျှင် ဇော· စိတ်အဆုံး၌ ဘဝင်ကျ၏ တဒါရုံဝိပါက်စိတ် မဖြစ်ပေ။

(ဝိထိစိတ် သဘော သင်္ဂဟဂါထာ)

၂၃။ ဝိထိစိတ်တို့သည် ဤကာမမနောဒ္ဒါရ၌ သုံးပါးတည်း၊ စိတ်အဖြစ်အားဖြင့် ဆယ်ပါးတည်း၊ အကျယ်အားဖြင့် လေးဆယ့်တပါးရှိ၏ဟု ဖော်ပြရာ၏။

ဆိုအပ်ခဲ့သည်တို့ကား ဤဝိထိပိုင်း၌ ကာမဇော၀ါရပေတည်း။

စာပိုဒ် ၂၁.၂၂

ကာမဇော၀ါရ မနောဒ္ဒါရဝိထိ

သတ္တရုသာယုက ရဂေါဘဝ ပစ္စုပ္ပန်ရှိပ်ဘဝ်ကို အာရုံပြုသော မနောဒ္ဒါရဝိထိပုံ

		ကံ,ကမ္မ,ဂတိ....	ပစ္စုပ္ပန်ရှိပ်ဘဝ်သ	
ဝိဘူတာရုံ-၅ ဝိထိ =	၁	တိ နဲ ၁ ..	မ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ရုံ ရုံ ဍ ဍ ဍ ဍ	= တဒါလမ္မဏဝါရ
	၂	တိ နဲ ၁	မ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ရုံ ရုံ ဍ ဍ ဍ	
	၃	တိ နဲ ၁ .	မ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ရုံ ရုံ ဍ ဍ	
	၄	တိ နဲ ၁ ...	မ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ရုံ ရုံ ဍ	
	၅	တိ နဲ ၁	မ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ရုံ ရုံ	
အဝိဘူတာရုံ-၂ ဝိထိ =	၆	တိ နဲ ၁	မ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဍ	= ဇဝနဝါရ
	၇	ကိ နဲ ၁	မ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ	

[3] The 'forty-one' is obtained by excluding, from the fifty-four classes of Kāmaloka consciousness, the twice fivefold sense-cognitions and the triple element of apprehension. See Introd. Essay (p. 36) for the full treatment of the processes of thought by way of the mind-door; also Appendix, Dhātu and Āyatana, on Mano-dhātu.

§ 7. *Of Ecstatic Apperceptional Procedure.*

But in treating of ecstatic apperception,[1] no distinction is made between 'clear' and 'obscure.' Nor is there any retentive activity.

For in this case [consider the stage when apperception is reached :—] a certain apperception—one of the eight Kāmaloka apperceptions associated with knowledge—has arisen for four or three successive moments. These moments, in this procedure, are termed preparation, approximation, qualification,[2] adoption.[3] As they cease, at the fourth, or the fifth moment, that kind of apperception, in the twenty-six kinds of sublime and transcendental apperceptions which fits the case of the apperceiver, descends into the process of ecstatic apperception. After that, at the end of the ecstasy, subsidence into the life-continuum occurs.

Here, after an apperception accompanied by joy, ecstasy, also accompanied by joy, may be expected; and after apperception accompanied by hedonic indifference, ecstasy accompanied by hedonic indifference.

မနောဒ္ဓါရပ္ပနာဇဝနဝါရော

စျာနမဂ္ဂဝိထိယော

၂၄။ အပ္ပနာ ဇဝနဝါရေ ပန ဝိဘူတာ · ဝိဘူတ ဘေဒေါ နတ္ထိ၊ တထာ တဒါရမ္မဏုပ္ပါဒေါ စ။

၂၅။ တတ္ထ ဟိ ဉာဏ သမ္မယုတ္တ ကာမာဝစရ ဇဝနာန·မဌနံ အညတရသ္မိံ ပရိကမ္မော·ပစာ ရာ·နုလောမ ဂေါတြဘု နာမေန စတုက္ခတ္တုံ တိက္ခတ္တုမေဝ ဝါ ယထာက္ကမံ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ဝာ နိရုဒ္ဓါ·နန္တရမေဝ ယထာရဟံ စတုတ္ထေ ပဉ္စမေ ဝါ ဆဗ္ဗိသတိ မဟဂ္ဂတ လောကုတ္တရ ဇဝနေသု ယထာ · ဘိနိဟာရ ဝသေန ယံကိဉ္စိ ဇဝနံ အပ္ပနာဝီထိ · မောတရတိ၊ တတော ပရံ အပ္ပနာဝသာနေ ဘဝင်ပါတောဝ ဟောတိ။

၂၆။ တတ္ထ သောမနဿ သဟဂတ ဇဝနာ·နန္တရံ အပ္ပနာပိ သောမနဿ သဟဂတာဝ ပါဋိ ကင်္ခိတမ္ဘာ၊ ဥပေက္ခာ သဟဂတ ဇဝနာ·နန္တရံ ဥပေက္ခာ သဟဂတာဝ။

မနောဒ္ဓါရ အပ္ပနာဇော ဝါရ

(ဈာနဝီထိ မဂ္ဂဝီထိများ)

၂၄။ မနောဒ္ဓါရ အပ္ပနာဇောဝါရ၌ ထင်ရှားသောဝိဘူတာရံ၊ မထင်ရှားသောအဝိဘူတာရံ ဟူ၍ အကွဲအပြားမရှိ၊ (ဝိဘူတာရံဖာမျိုးတည်းသာဟူလို) ။ တဒါရုံဖြစ်ခြင်းလည်းမရှိ။

၂၅။ ထိုစကားကို ချဲဉီးအုံ့၊ မနောဒ္ဓါရအပ္ပနာ ဇောဝါရ၌– ဉာဏသမ္ပယုတ် ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ဇောရှစ်ပါးတို့တွင် တပါးပါးသော ဇောသည် ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံ၊ ဂေါတြဘူဟူသော အမည်ဖြင့် လေးကြိမ်ဖြစ်စေ၊ သုံးကြိမ်ဖြစ်စေ၊ အစဉ်အတိုင်းဖြစ်၍ချုပ်၏၊ ကာမဇော ချုပ်သည်၏ အခြားမဲ့၌ တိက္ခပုဂ္ဂိုလ်၊ မန္ဒပုဂ္ဂိုလ်အလိုက် ထိုက်သည့် အားလျော်စွာ လေးခုမြောက် သို့မဟုတ် ငါးခုမြောက်၌ မဟဂ္ဂုတ် လောကုတ္တရာစိတ် ၂၆-ပါးတို့အနက် တခုခုသောဇောသည် သမထ ဘာဝနာ, ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်ကို ရှေရှုဆောင်ခြင်းဖြင့် အပ္ပနာ အစဉ်သို့ သက်ရောက်၏၊ ထိုအပ္ပနာ ဇော စောပြီးသည့်နောက်၌ ဘဝင်ကျလေ၏။

၂၆။ ထိုမနောဒ္ဓါရအပ္ပနာဇောဝါရ၌ ကာမကုသိုလ်သောမနဿသဟဂုတ် ဇော၏ အခြားမဲ့၌ သောမနဿသဟဂုတ် အပ္ပနာဇောကိုသာ လိုအပ်၏။ ကာမာဝစရ ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်ဇော၏ အခြားမဲ့၌ ဥပေက္ခာ သဟဂုတ် အပ္ပနာ ဇောကိုသာ လိုအပ်၏။

[1] Appanā javanaṃ. Appanā is a term primarily intended for the vitakka-factor of jhāna, because vitakka (or application), as a jhāna-factor sinks the mind, so to speak, into the inside of its object, whilst ordinary vitakka merely throws the mind on to the surface of its object. But the term is secondarily applied to samādhi. See Introd. Essay, pp. 55-7.

On appana, *cf. Yogāvacara's Manual.* Introduction by Rhys Davids, P.T.S., 1896. This is another term I have not met with in the earlier scriptures.—Ed.

[2] Anuloma—the stage at which the beginner or ādikammika *fits, equips,* or *qualifies* himself for the higher stage. See Introd. Essay, *ibid.*

[3] Gotrabhū. See Introd. Essay, *ibid.* *Cf.* Part IX., § 8. This term, meaning 'evolving the lineage,' is the name for the stage when, in a moment of spiritual regeneration, the kinship to Kāmaloka is rejected for the communion of the Ariyas—*i.e.*, all who have taken Nibbana as their quest (*cf.* 135, *n.* 2).

စာပိုဒ် - ၂၃

သတ္တရသာယုက မရကောင်းသောဝိထိ

ကံ,ကမ္မ,ဂတိ ... ကာလသုံးပါးအာရုံ

ဝိဘူတာရုံ-၁ ဝိထိ = နဒ .... မ ၀ ၀ ၀ ၀ ၀ ၀ ၀ ရုံ ရုံ ၀ = တဟါလမ္ဗကဝါရ

အဝိဘူတာရုံ-၁ ဝိထိ = နဒ .... မ ၀ ၀ ၀ ၀ ၀ ၀ ၀ ၀ = ဇဝနဝါရ

ဤ ၂ ဝိထိကား သတ္တရသာယုက် မရသော အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော နာမ်ရူပ်နိဗ္ဗာန် ပညတ်ကိုအာရုံပြုရှိဖြစ်သည်။ ။အာရုံ၆ ပါးကိုဘည်း၊ ဝိထိ ၂ ခုနှင့် မြောက်-၁ ၂ ဝိထိဖြစ်၏။ ကာလ ၃ ပါး နှင့် မြောက် ၃ ဝိထိဖြစ်၏။ အစိတ်အဝိတ်မြောက်လျှင်မျှားလုံ၏။

ကာမဇော၀ါရ မနောဒ္ဒါရဒ္ဒ ဝိထိစိတ်တို့သည် သာမညအားဖြင့် ၃ ပါးသာတည်း။ ထို ၃ ပါးကား=ပ၊ ဇ၊ ရုံ-(ပ=မနောဒ္ဒါဆုတင်နှုန်း။ ဇ=ဇော၊ ရုံ=တဒါရုံ)-ဤ ၃ ပါးတည်း။

စိတ္တုပ္ပါဒ် အားဖြင့် ၁၀ ပါးတည်း။ ထို ၁၀ ပါးကား= မ၊ဇ၊ဇ၊ဇ၊ဇ၊ဇ၊ဇ၊ရုံ၊ရုံ-တည်း။

အကျယ်အားဖြင့် ၄၁ ပါးတည်း= ထို ၄၁ ပါး ကား မနောဒ္ဒါဆုတင်နှုန်း၊ ကာမဇော ၂၉၊ တဒါရုံ ၁၁ ပေါင်း၄၁ တည်း။

အဝိဘူတာရုံ၌ တဒါရုံမရှိသဖြင့် ၃၀ သာဖြစ်၏။

စာပိုဒ် ၂၄

အပ္ပနာဇော၀ါရ

အပ္ပနာဇော၀ါရသည် (၁) ဗျာနဝိထိ (၂) မဂ္ဂဝိထိ (၃) ဖလသမာပတ္တိဝိထိ (၄) အဘိညာဏ်ဝိထိ (၅) နိရောဓသမာပတ္တိဝိထိဟု ၅ မျိုးပြား၏။

အပ္ပနာဇော၀ါရ၌ ဝိဘူတ, အဝိဘူတအပြားမရှိ။ ထို့အတူတဒါရုံတို့၏ ဖြစ်ခြင်းမရှိ။

မှတ်ချက်။ ။အပ္ပနာဇော၀ါရ၌ ကသိုဏ်းပညတ်စသောအာရုံကို ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ပေါ်သော အခါ၌သာလျှင် အပ္ပနာဇောဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ဝိဘူတာရုံတပါးသာဖြစ်၏။ အဝိဘူတာရုံမရှိဟုမှတ်။

ကာမဇော, ကာမသတ္တ၀ါ,ကာမအာရုံ ဤအဂါသုံးပါးစုံမှ တဒါရုံကျနိုင်၍ ဤ၌မဟဂ္ဂုတ်အာရုံ အပ္ပနာဇောဖြစ်သောကြောင့် တဒါရုံမကျဟူလို။

စာပိုဒ် - ၂၅

(၁) ဗျာနဝိထိ

ပဌမဗျာန်ကို ရစေနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၂၅ ပါးတို့တွင် မိမိစရိုက်နှင့် ဆင့်လျှော်ထု တပါးပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုအာရုံပြု၍ အဘန်ဘန်စီးပြန်းပွားများထု၏။ ထိုသို့စီးပြန်းဘန်မျှားခ၍ ပဌမဗျာန်ကိုမုလိုလတ်သော် ကံ, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ်သုံးပါးတို့တွင် တပါးပါးကိုအာရုံပြု၍ ဘဝင်စလန့်ဘဝင်ပဋ္ဌာ နှစ်ကြိမ်ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောင် ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုအာရုံပြု၍ မနောဒ္ဒါဆုတင်နှုန်းတကြိမ်၊ မနုဿုဂ္ဂါလ်အား ကာမာ ၀စရ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၇ ပါးတို့တွင် တပါးပါးသည် ပရိက်, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘုဟုလေးကြိမ်၊ တိကွဒုဂ္ဂါလ်အား ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘုဟု သုံးကြိမ် ဥပစာရသမာဓိဇောကိစ္စဖြစ်၏။ ထို့နောင် ဗျာနန်အင်္ဂါ ၈ ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော ပဌမဗျာန်စိတ်သည် အပ္ပနာဇောကိစ္စတကြိမ်ဖြစ်၍ချုပ်၏။ ထို့နောင် ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သဌ္ဌေဖြစ်၏။

စာပိုဒ် ၂၆

ပဌမဗျာန် အာဒိ ကမ္မိက ဝိထိပုံစံ

ကံ,ကမ္ম,ဂတိ .... ကသိုဏ်းပညတ်ဟဋ္ဌိဘာဂအာရုံ

မနုဿုဂ္ဂါလ် = နဒ .... ပ ဥ နု ဂေါ ဗျာန် ...ဘင်ဖြစ်ထိုက်သဌ္ဌေ

တိကွဒုဂ္ဂါလ် = နဒ .... ပ ဥ နု ဂေါ ဗျာန်....ဘင်ဖြစ်ထိုက်သဌ္ဌေ

ဒုတိယဗျာန်စသော အထက်ဗျာန်ဝိထိများလည်း နည်းတူချလေ။

အာဒိကမ္မိကဝိထိ=ကမ္ဋ္ဌာန်းစီးပြန်း၍ ဌေးဦးစွာဗျာန်ရသောဝိထိ။

ပရိက်=အပ္ပနာဗျာန်ဖြစ်ပေါ်ရန် ပြုပြင်စီရင်တတ်သောစိတ်။

ဥပစာ=အပ္ပနာ၏အနီးဖြစ်တတ်သောစိတ် (တနည်း) အပ္ပနာ၏အနီးကပ်၍ ဖြစ်တတ်သောစိတ်။

အနုလုံ=အောက်ပရိက်ဇောအားလုံး၊ အထက်အပ္ပနာဇောအားလုံး လျှော်စွာဖြစ်တတ်သောစိတ်။

ဂေါတြဘု=ကာမအနုယ်ကို နိုပ်စက်တတ်သောကြောင့်လည်း၊ ပုထုဇဉ်အနုယ်ကိုဖြတ်တတ်သောကြောင့် လည်း ဂေါတြဘုမည်၏။

ဗျာနဝိထိ၌ ပရိက်, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘုစိတ်တို့သည် ကာမာ၀စရ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်တို့သာ တည်း။ ပုထုဇဉ်နှင့် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်များပြစ်က မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄ ခုဖြစ်၍၊ ခဟန္တာဖြစ်လျှင် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄ ခုဖြစ်၏။

Again, a moral[1] apperception has for its sequel a moral apperception as well as the lowest three of the four fruits;

an inoperative apperception has as its sequel inoperative apperception and the fruit which is Arahantship.

[1] Or good; kusalajavanan.

၂၇။ တတ္ထာပိ ကုသလ ဇဝနာ·နန္တရံ ကုသလ ဇဝနဉ္ဉေ၀ ဟေဋ္ဌိမဉ္စ ဖလတ္တယ · မပေတိ၊ ကိရိယ ဇဝနာ·နန္တရံ ကိရိယ ဇဝနံ အရဟတ္တ ဖလဉ္စာ·တိ။

၂၇။ ထိုဝေဒနာတူသော ဇောဝါရ၌ မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် ဇော ၄-ခုတို့၏ အခြားမဲ့၌ မဟာဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်ဇော၊ လောကုတ္တရာ ကုသိုလ်ဇော အောက်ဖြစ်သော ဖိုလ်စိတ် ၃-ခု ဤဇော တို့သည် စောကုန်၏။

မဟာကြိယာဉာဏ သမ္ပယုတ်ဇောလေးခုတို့၏ အခြားမဲ့၌လည်း မဟာဂ္ဂုတ်ကြိယာဇောနှင့် အရဟတ္တဖိုလ်ဇောတို့သည်သာ စောကုန်၏။

စာပိုဒ် ၂၆-၂၈

ပဓာနကောဝိထိပုံစံ

ကုသိုလ်ကံ ... . စျာန်အင်္ဂါအာရုံ.....

နိ ဒ... မ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ.....ဘွင်

ပဓာနကောဝိထိဟူသည်ကား စျာန်ကိုရရှိပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိရရှိသော စျာန်ဌာနရှိသော ဝိတက်စသော စျာန်အင်္ဂါအစိတ်အစိတ်ကို ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်းသောဝိထိစိတ်မျိုးဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ ပဌမစျာန် နောက် ပဓာနကောဝိထိ ၁ ဝိထိ၊ ဒုတိယစျာန်နောက် ၄ ဝိထိ၊ တတိယစျာန်နောက် ၃ ဝိထိ၊ စတုတ္ထစျာန်နောက် ၂ ဝိထိ၊ ပဉ္စမစျာန်နောက် ၂ ဝိထိ၊ အရူပစျာန်များနောက် ၂ ဝိထိစီချလေ။

အထူတ်အထိပ်ဝသီဘော်သို့ရောက်၍ စျာန်ကိုအလွန်ပိုင်နိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာမူ စျာန်အင်္ဂါကိုဆင်ခြင်ရာ၌ ပဓာနကောဇော ၄ ကြိမ် ၅ ကြိမ်ကျနိုင်၏။ အခြားပုဂ္ဂိုလ်များမှာ ဇော ၇ ကြိမ်ကျ၏။ ဇောမှာ ကာမဇောကိုချ။

§ 8. *Mnemonic.*

After gladsome meritorious thoughts may follow thirty-two,[2]
After thoughts of neutral feeling, twelve kinds may alone be due.
After glad inoperative thoughts but eight may come to be.
After neutral thought inoperative, six kinds possibly.

Ecstasy succeeds e'en worldling's meritorious Kāma-thought,
And the learner's, and of them who final victory have wrought.
In the first, and second, consciousness with h e t u's three is fraught;[3]
In the third no less, but here effect of consciousness is naught.

Thus far the method of the processes of cognition in the mind-door.

[2] *I.e.*, classes of consciousness.—Ed.
[3] T i h e t u t o. The three good h e t u's of a l o b h a, a d o s a, and a m o h a are here intended. Exigencies of rhyme have expanded 'inoperative' (k r i y a t o) into the last line.—Ed.

ကာမဇောနှောင် အပွနာဇောကျမ်း

စာပိုဒ်.၂၈

ဒွတ္တိံသ သုခပုညမှာ၊ ဒွါဒသောပေက္ခကာ ပရိ၊
သုခိတ ကြိယတော အဋ္ဌ၊ ဆ သမ္ဘောန္တိ ဥပေက္ခကာ။

ကာမတိဟိတ်ဇော-၁	အပွနာဇော-၅၁												ဝေဒနာဘေဒ	ဇာတိဘေဒ
	ရူပဇော-၁၀				အရူပဇော-၈		လোকုत्तरဇော-၄၀							
	ကု		ကြီ		ကု	ကြီ	မဂ်ဇော		အောက်ဖိလ်		ရဟတ်ဖိလ်			
	သော	ဥ	သော	ဥ	ဥ	ဥ	သော	ဥ	သော	ဥ	သော	ဥ		
မဟာကုသိုလ်ပဌမဇ္ဈေး	၄						၁၆		၁၂				၃၂	၄၄
″ တတိယဇ္ဈေး		၁			၄			၄		၃			၁၂	
မဟာကြိယာပဌမဇ္ဈေး			၄								၄		၈	၁၄
″ တတိယဇ္ဈေး				၁		၄						၁	၆	

§ 8. *Mnemonic.*

After gladsome meritorious thoughts may follow thirty-two,[2]
After thoughts of neutral feeling, twelve kinds may alone be due.
After glad inoperative thoughts but eight may come to be.
After neutral thought inoperative, six kinds possibly.

Ecstasy succeeds e'en worldling's meritorious Kāma-thought,
And the learner's, and of them who final victory have wrought.
In the first, and second, consciousness with h e t u's three is fraught;[3]
In the third no less, but here effect of consciousness is naught.

Thus far the method of the processes of cognition in the mind-door.

[2] *I.e.*, classes of consciousness.—Ed.
[3] T i h e t u t o. The three good h e t u's of a l o b h a, a d o s a, and a m o h a are here intended. Exigencies of rhyme have expanded 'inoperative' (k r i y a t o) into the last line.—Ed.

သင်္ဂဟဂါထာယော

၂၈။ ဒွတ္တိံသ သုခပုညမှာ၊
ဒွါဒသော·ပေက္ခကာ ပရိ၊
သုခိတ ကြိယတော အဋ္ဌ၊
ဆ သမ္ဘောန္တိ ဥပေက္ခကာ။

၂၉။ ပုထုဇနဿာပိ သေက္ခဿာပိ၊
ကာမ ပုညာ တိဟေတုတော၊
တိဟေတု ကာမ ကြိယတော၊
ဝိတရုဂါနိ·မပ္ပနာ။

အယं·မေတ္ထ မနောဒ္ဒါရေ ဝိထိစိတ္တပ္ပဝတ္တိ
နယော။

ပေါင်းရုံးဖော်ပြချက်

၂၈။ သောမနဿသဟဂုတ်မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော (၂)ခုနှောင် အပွနာဇော (၃၂)ပါး ဖြစ်ကုန်၏။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော ၂-ခု နှောင် အပွနာဇော (၁၂)ပါး ဖြစ်ကုန်၏။ သောမနဿသဟဂုတ် မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော ၂-ခု နှောင် အပွနာဇော (၈)ပါးဖြစ်ကုန်၏။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော ၂-ခုနှောင် အပွနာဇော (၆)ပါး ဖြစ်ကုန်၏။

၂၉။ တိ ဟိတ် ပု ထု ဇဉ် ပု ဂ္ဂိ လ် နှင့် အောက်ဖလဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကာမကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ် ၄-ခု နှောင်၌ အပွနာဇော ၄၄-ပါး ဖြစ်ကုန်၏။ ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့၏ မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ် ၄-ခု နှောင်၌ အပွနာဇော ၁၄-ပါး ဖြစ်ကုန်၏။

ဤကား– ဤဝိထိပိုင်း မဓနောဒ္ဒါရခန်း၌ ဝိထိစိတ်တို့၏ဖြစ်ပုံ ဖော်ပြချက်တည်း။

၂၉ ဇာတိဘေဒအားဖြင့် ရွေးကာမဇောဖြစ်သော ပရိက်၊ ဥပစာ စသည်တို့ကား ကုသိုလ်ဖြစ်လျှင် နောက်အပွနာဇောတို့ကလည်း ကုသိုလ်သာလျှင် ဖြစ်ရိုးကျရိုးဒိဋ္ဌကုန်၏။ ကုသိုလ်ဇော ၄ ခုနောက်၌ ကုသိုလ်အပွနာဇော ၂၉ ခုနှင့် အောက်ဗိုလ်အပွနာဇော ၁၅ ခုအားဖြင့် ၄၄ ပါးသာဖြစ်နိုင်၏။ ထို၄၄ ပါးသည် ပုထုဇဉ်နှင့် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်များရသော အပွနာဇောများတည်း။ ။ကြိယာဇော ၄ ခုနောက်၌ ကြိယာအပွနာ ၉ ခုနှင့် အရဟတ္တဗိုလ်ဇော ၅ ခုအားဖြင့် ၁၄ ပါးသာဖြစ်နိုင်၏။ ထို ၁၄ ပါးသည် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သာရသော အပွနာဇောများဖြစ်၏။

§ 9. *Of Retention.*

Under all circumstances, if an object be undesirable, it is the result of past immoral action, taking effect in sense-cognition, reception, investigation, and retention;

if an object be desirable, it is the result of past moral action;

if an object be extremely desira. le, investigation and retention are accompanied by joy.

In this case, at the te. ion of the inoperative apperception, which is also accomp nied by joy, there follow retentive moments accompanied by joy.

၃၀-၃၃ တဒါရမ္မဏနိယာမ

ပဋ္ဌာဒါရဝိထိ၊ မနောဒ္ဒါရဝိထိဖြစ်ပုံကို သာမညအားဖြင့်ပြပြီး၍ ဝိသေသအားဖြင့်ဝေဘန်သော် သတ္တဝါတို့အလိုမရှိအပ်သော မစင်ခွေးကောင်ပုပ်အစရှိသော အနိဋ္ဌာရုံကိုတွေ့မြင်ကြားသိရသောအခါ၌ အဟိတ် အကုသလဝိပါက်ဖြစ်ကုန်သော ပဋ္ဌဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစ္ဆိန်း၊ သန္တီရဏ၊ တဒါရုံတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ။သတ္တဝါတို့အလိုရှိအပ်သော ထမင်း အဖျော်အိပ်ရာ နေရာ အဝတ်တန်းဆာအစရှိသော နစ်သက်ဘွယ်ဣဋ္ဌာရုံကို တွေ့မြင်ကြားသိရသည်ရှိသော် အဟိတ်ကုသလဝိပါက်ဖြစ်သော ပဋ္ဌဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစ္ဆိန်း၊ သန္တီရဏ၊ တဒါရုံတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ သတ္တဝါတို့အလုန်အလိုရှိအပ်သော ရွှေစိန်ပတ္တမြား ဘုံဝိမာန်ဘုရား ရဟန္တာစသော အတိဋ္ဌာရုံကို တွေ့ကြုံသောအခါ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ပဋ္ဌဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစ္ဆိန်း၊ သောမနဿသန္တီရဏ၊ သောမနဿ တဒါရုံတို့သည်ဖြစ်ကုန်၏။

တဒါရမ္မဏနိယမော

၃၀။ သဗ္ဗတ္ထာပိ ပနေ·တ္ထ အနိဋ္ဌေ အာရမ္မဏေ အကုသလ ဝိပါကာနေ·ဝ ပဋ္ဌဝိညာဏာ သမ္ပဋိစ္ဆန သန္တီရဏ တဒါရမ္မဏာနိ။

၃၁။ ဣဋ္ဌေ ကုသလ ဝိပါကာနိ။

၃၂။ အတိဣဋ္ဌေ ပန သောမနဿ သဟဂတာ နေ·ဝ သန္တီရဏ တဒါရမ္မဏာနိ။

၃၃။ တတ္ထာပိ သောမနဿ သဟဂတ ကိရိယ ဇဝနာ·ဝသာနေ သောမနဿ သဟဂတာ နေ·ဝ တဒါရမ္မဏာနိ ဘဝန္တိ။

တဒါရမ္မဏ နိယမ

၃၀။ စိတ်ဖြစ်စဉ် ဝိထိ၌ပါရှိသော တဒါရုံ၏ဖြစ်ပုံကို ဆက်လက်ဖော်ပြပါအုံ၊ ဤပဋ္ဌဒ္ဒါရ၊ မနောဒ္ဒါရဝိထိခန်း၌ အတိမဟန္တာရုံ၊ မဟန္တာရုံ စသည့် မည်သည့်အာရုံ၌မဆို အာရုံသည်အနိဋ္ဌာရုံဖြစ်ခဲ့သည်ရှိသော် ပဋ္ဌဝိညာဉ်စိတ်၊ သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းစိတ်၊ သန္တီရဏစိတ်၊ တဒါရုံဝိပါက်စိတ်တို့သည် အကုသလဝိပါက်(အကုသိုလ်၏အကျိုး)တို့သည်သာ ဖြစ်ကြကုန်၏။

၃၁။ အာရုံသည် ဣဋ္ဌာရုံဖြစ်ဘိမူကား– ထိုစိတ်တို့သည် ကုသလဝိပါက် (ကုသိုလ်၏အကျိုး)စိတ်တို့သာ ဖြစ်ကြကုန်၏။

၃၂။ ထိုမှတပါး အာရုံသည် အတိဣဋ္ဌာရုံဖြစ်ခဲ့သည်ရှိသော် သောမနဿ သဟဂတ် ဖြစ်သော သန္တီရဏစိတ် တဒါရုံဝိပါက်စိတ်တို့သည်သာ ဖြစ်ကြကုန်၏။

၃၃။ ထိုသို့ဖြစ်ရာ၌လည်း သောမနဿ သဟဂတ်ကြိယာ ဇော၏ အခြားမဲ့၌ သောမနဿသဟဂတ်တဒါရုံတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။

၃၂ ဝိပါက်အမှန်၊ ဇောအပြန်

ဝိပါက်စိတ်တို့၌ အာရုံအားလျော်စွာ သောမနဿ ဥပေက္ခာဝေဒနာယှဉ်ပုံမြဲသည်ကို "ဝိပါက်အမှန်" ခေါ်၍၊ ဇောစိတ်တို့၌ အာရုံအားလျော်စွာ ဝေဒနာယှဉ်ပုံမမြဲသည်ကို "ဇောအပြန်" ဟု ပြောစမှတ်ပြုကြသည်။ "သဘာဝကျင့်ဝတ်ရှိ အတိကျဌာရုံများကို ရှေးကုသိုလ်ကကြောင့် တွေ့ကြုံရသောအခါ ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏတာဒါရုံများဖြစ်ကြ၏။ (ပဋ္ဌဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းတို့မှာ ဝေဒနာအားဖြင့် အကွဲအပြားမရှိ) ဤသို့ဝိပါက်စိတ်များ၌ အာရုံအလိုက် ဝေဒနာယှဉ်ပုံမှန်ကြောင်းကိုရည်သန်၍ "ဝိပါက်အမှန်" ဟု ပြောစမှတ်ပြုကြသည်။

ကုသိုလ်အကုသိုလ်ဇောတို့သည် သညာဝိပ္ပလ္လာသစသော ဝိပ္ပလ္လာသတရားမကင်းသေးသော ပုထုဇဉ် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ဖြစ်သောကြောင့် အတိကျဌာရုံကိုသော်လည်း ဂျဌမဗျတ္တာရုံ၊ အနိဋ္ဌာရုံအခြင်းအရာ အားဖြင့် ယူတတ်ထင်တတ်ကုန်၏။ အနိဋ္ဌာရုံကိုစဉ်လျက် ဂျဌာရုံ ဂျဌမဗျတ္တာရုံအနေအားဖြင့် အာရုံကို ယူ တတ်ထင်တတ်ကုန်၏။ "ဥပမာ-ရတနာသုံးပါးကို မကြည်ညိုကုန်သော တိတ္ထိစသောသူတို့အား ဘုရားအစ ရှိသော အတိကျဌာရုံအစစ်ကို တွေ့မြင်ရပါသော်လည်း အနိဋ္ဌအခြင်းအရာအားဖြင့် ဒေါသဇောစေကုန်၏။ သဒ္ဓါတရားခေါင်းပါးသောသူတို့အား ဘုရားအစရှိသောအတိကျဌာရုံကို ဖူးမြင်ရသော်လည်း လျစ်လျူ၊ ရှုသော အားဖြင့် ဥပေက္ခာဇောစေကုန်၏။ မစင်ခွေးကောင်ပုပ်စသော အနိဋ္ဌာရုံ၌ ကျီးလင်းတတို့သည် သောမနဿ ဇောစေကြ၍၊ နက်နဲသောဥာဏ်သဘောရှိသောသူတို့အား လျစ်လျူ၊ ရှုသောအခြင်းအရာအားဖြင့် ဥပေက္ခာ ဇောစေကုန်၏။ ဤသို့လျှင် ကုသိုလ်အကုသိုလ်ဇောတို့၏ အာရုံသဘောကို အခါခပ်သိမ်း မလိုက်ရောဘဲ ဝေဒနာယှဉ်ပုံ ဘလောင်းဘလဲဖြစ်ဟန်ကို ရည်သန်၍ "ဇောအပြန်" ဟု ပြောစမှတ်ပြုကြလေသည်။

ဝိပါက်လည်းအမှန်၊ ဇောလည်းအမှန်

ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့ သန္တာန်၌သာ ဖြစ်လေ့ရှိသော ကြိယာဇောများသည် ဝိပါက်များကဲ့သို့ အာရုံ အားလျော်စွာ အတိကျဌာရုံနှင့်တွေ့ကြုံလျှင် သောမနဿကြိယာဇောစေ၍ သောမနဿတဒါရုံကျ၏။ ဂျဌ မဗျတ္တာရုံ အနိဋ္ဌာရုံနှင့် တွေ့ကြုံလျှင် ဥပေက္ခာကြိယာဇောစေ၍ ဥပေက္ခာတဒါရုံများကျ၏။ ဤသို့လျှင် ကြိယာဇောများလည်း ဝိပါက်ကဲ့သို့ အာရုံအားလျော်စွာ သောမနဿယှဉ်မှ ဥပေက္ခာယှဉ်မှ မှန်ကန်သော ကြောင့် "ဝိပါက်လည်း အမှန်၊ ဇောလည်းအမှန်" ဟု မိန့်ဆိုကြပြန်လေသည်။

စာပိုဒ် ၃၂ ဇောနှောင် တဒါရုံကျပုံ

ဇော		တဒါရုံ	
ဟသိတုပ္ပါဒ်ကြိယာဇော ၁ မဟာကြိယာသောမနဿဇော ၄	၅	သောမနဿသန္တီရဏ ၁ မဟာဝိပါက်သောမနဿ ၄	၅
မဟာကြိယာဥပေက္ခာဇော ၄	၄	ဥပေက္ခာသန္တီရဏ ၂ မဟာဝိပါက်ဥပေက္ခာ ၄	၆
လောဘမူဇော ၈၊ မောဟမူဇော ၂ မဟာကုသိုလ်ဇော ၈	၁၈	တဒါရုံ ၁၁	၁၁
ဒေါသမူဇော ၂	၂	ဥပေက္ခာသန္တီရဏ ၂ မဟာဝိပါက်ဥပေက္ခာ ၄	၆

စာပိုဒ် ၃၅ အာဂန္တုကဘဝင်

ဒေါသဇော နှောင် သောမနဿတဒါရုံ၊ သောမနဿဘဝင် မဖြစ်နိုင် မကျနိုင်။ ဥပေက္ခာ တဒါရုံ ဥပေက္ခာဘဝင်သာဖြစ်နိုင်ကျနိုင်ကုန်၏။ မဟာဝိပါက်သောမနဿ ၄ ပါးတို့တွင် တပါးပါးဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေခဲ့ သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ပဝတ္တိအခါဘဝင်စိတ်ဖြစ်ရာ၌ သောမနဿဘဝင်သာကျရ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် အတိကျဌာရုံ ကိုလည်း၊ မဟဂ္ဂုတ်အာရုံကိုလည်း၊ ပညတ်အာရုံကိုလည်း၊ အာရုံပြု၍ ဒေါသဇောစောသောအခါ အတိမဟန္တာရုံဝိထိ၊ ဝိဘူတာရုံဝိထိများပင်ဖြစ်သော်လည်း တဒါရုံကျခြင်းမရှိတော့ပြီ။ တဒါရုံမကျသော် သောမနဿဘဝင်ချပြန် လျှင်လည်း ဒေါသဇောနှင့် ဝေဒနာအစပ်မသင့်၊ ဥပေက္ခာဘဝင်ချပြန်လျှင်လည်း ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် မသင့် မတော်ချေ။ သို့ဖြစ်၍ ရှေးရှေးသောအခါကာလ၌ မိမိလေ့ကျက်နေကြ နှလုံးသွင်းပြုဖြစ်သော ကာမအာရုံကို အာရုံပြု၍ ဥပေက္ခာသန္တီရဏ ၂ ခုတွင် တခုခုသည် အာဝဇ္ဇန်းကိစ္စသန္တီရဏကိစ္စမတတ်ဘဲ အပိုအာဂန္တုကဘဝင် ကိစ္စတပ်၍ တကြိမ်ဖြစ်ရ၏။ ထို့နောက်မှပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့်တူစွာသော သောမနဿဘဝင်ဆက်၍ကျလေသည်။ မူလဓာတ်ခံ သောမနဿနှင့် ပဝတ္တိဒေါမနဿ ၂ ပါးတို့၏ အဆင်မဟဲ့ကြသဖြင့် ဝိထိစိတ်တပိုင်းတစဖြစ်ခါ ဘဝင်မကျနိုင်ဘဲရှိနေထုဝယ်၊ ဝိထိစိတ်ပြည့်စုံစေရန် ဂဟေပမာ အပိုဖြစ်ပေါ်လာသောဘဝင်မျိုးသည် အာဂန္တု က ဘဝင်မည်၏။

or if the inoperative apperception be accompanied by hedonic indifference, so also are the ensuing retentive moments.

၃၄။ ဥပေက္ခာ သဟဂတ ကိရိယ ဇဝနာ·ဝသာနေ စ ဥပေက္ခာ သဟဂတာနေ·ဝ ဟောန္တိ။

၃၄။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ကြိယာဇော၏ အခြားမဲ့၌လည်း ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်သန္တီရဏ၊ တဒါရုံတို့သာဖြစ်ကြကုန်၏။

[1] In this instance alone bhavanga is plural. The singular bhavanga has been used as a generic term, either for the whole *series* of the bhavanga moments in process of cognition or for all the *nineteen classes* of bhavanga. The use of the plural here is therefore significant in showing that there is an Agantuka bhavanga (adventitious element) as opposed to the mula-bhavanga (normal element). This Agantuka bhavanga is dealt with in the following passage.

[2] *I.e.*, one who is of a joyous nature by birth, without needing always the stimulus of a pleasant experience.—Ed.

[3] Lit., 'formerly stored up minor object.' The Commentators call all things of Kamaloka—namely, all the fifty four classes of Kama-consciousness, together with all the mental concomitants that enter into combination in these fifty-four, and all the twenty-eight rūpa's,—'paritta.' When a naturally jovial person is offended, his previous apperception, if not ordinarily followed by the retentive moments, cannot lapse directly and abruptly back to the normal life-continuum which is by birth one of joy. It is therefore invariably followed by an adventitious bhavanga, accompanied by *hedonic indifference*, which intervenes as a sort of mediator between two uncompromising aspects of feeling—*grief* and *joy*. It must not be supposed that the santirana which is called upon to do this duty of paving the way for the reappearance of the normal bhavanga, investigates here.

အာဂန္တုက ဘဝင်္ဂပိုယိ

(အာဂန္တုက ဘဝင်္ဂဒီဃ)

Or if the apperception be accompanied by grief, then both the retentive moments and the subsidence into the life-continua[1] become accompanied by hedonic indifference.

Hence, when an individual who has been reborn with a sense of joy,[2] experiences no retentive moments at the termination of an apperception accompanied by grief, then there arises instead [that class of consciousness styled] 'investigation accompanied by hedonic indifference' respecting some merely 'minor' object presented in the past.[3]

Teachers say that the subsidence into the life-continuum comes immediately after that.

They also say that retention is desirable[1] only (i.) at the termination of Kamaloka apperception; (ii) for Kamaloka beings; and (iii.) of Kamaloka things[2] which have become objects.

[1] The ideals of the teachers here are that the three conditions indicated by (i.), (ii.), and (iii.), must be satisfied, in order that retention may take place in a process.

[2] See p. 131, n. 3.

၃၅။ ဒေါမနဿ သဟဂတ ဇဝနာ·ဝသာနေ စ ပန တဒါရမ္မဏာနိ စေဝ ဘဝင်္ဂါနိ စ ဥပေက္ခာ သဟဂတာနေ·ဝ ဘဝန္တိ။
တသ္မာ ယဒိ သောမနဿ ဟဋ္ဌိသန္ဓိကဿ ဒေါမနဿ သဟဂတ ဇဝနာ · ဝသာနေ တဒါရမ္မဏ သမ္ဘဝေါ နတ္ထိ၊ တဒါ ယံကိဉ္စိ ပရိတ္တ ပုဗ္ဗ ပရိတ္တာ · ရမ္မဏ · မာဂဗ္ဘ ဥပေက္ခာ သဟဂတ သန္တီရဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တ·မနန္တရံတ္ဝာ ဘဝင်္ဂပါတောဝ ဟောတိ·တိ ဝဒန္တိ အာစရိယာ။

(အာဂန္တုက ဘဝင်္ဂ)

၃၅။ အဟူးကား– ဒေါမနဿသဟဂုတ်ဇောဇိ၏အခြားမဲ့၌ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် တဒါရုံနှင့် ဘဝင်တို့သာ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထိုသို့ ဒေါမနဿဇော နောင် ဥပေက္ခာသာ ဖြစ်ခွင့်ရသောကြောင့်–

လူက သောမနဿစိတ်ဖြင့် ဟဋ္ဌိသန္ဓေနေသူ။
ဇောသောဇောက ဒေါသဇောစောသည့်အတွက်

ထိုဒေါသဇော၏အခြားမဲ့၌ တဒါရုံမဖြစ်ကြားအုံ့။

ယင်းသို့အခက်အခဲကြုံသောအခါတို့၌ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္ဓီ-ရဏစိတ်သည် ရှေးက အလေ့အလာ ရှိသော ကာမအာရုံတခုခုကို အာရုံပြုလျက် ဖြစ်လေ၏။ ထိုဥပေက္ခာသဟဂုတ်သန္ဓီရဏစိတ်ကို အ-ခြားမဲ့ပြုရ၍ (၀၊) ထိုသန္ဓီရဏစိတ်ချုပ်သည်နှင့် သောမနဿဘဝင် ကျလေ၏။ ဤသို့ ဆရာတို့ဆိုကြကုန်၏။

၃၆။ တထာ ကာမာဝစရ ဇဝနာ · ဝသာနေ ကာမာဝစရ သတ္တာနံ ကာမာဝစရ ဓမ္မေ သေ·ဝ အာရမ္မဏ ဘူတေသု တဒါရမ္မဏံ ဣစ္ဆန္တိ·တိ။

၃၆။ ထိုမှတပါး ကာမသတ္တဝါတို့၏သန္တာန်၌ ကာမအာရုံတို့၌သာ ကာမ-ဇော၏အဆုံး၌ တဒါရုံဖြစ်ခြင်းကို အလိုရှိကြကုန်၏။

(ကာမသတ္တဝါလည်းဖြစ်စေ၊ ကာမအာရုံလည်းဖြစ်စေ၊ ကာမဇော နောက်၌လည်းဖြစ်စေ၊ ဤသို့ အင်္ဂါသုံးပါးညီညွတ်မှ တဒါရုံစိတ် ဖြစ်သည်ဟုဆိုလို)။

§ 10. *Mnemonic.*

If, in activity of 'sense,'[3]
Subject and object and fetch of mind[4]
Combine in process clear, intense,
Retention then we're sure to find.[5]

So far for the law of retention.

§ 11. *Of the Law of Apperception.*

Again, among apperceptions, in the process of minor[6] apperception, Kāmaloka apperceptions apperceive for seven moments, or for only six,

or, in the case of feeble procedure, in dying, and at other times, for only five moments.

They say, also, that when the Exalted One was performing the 'twin miracle,' and the like, the alert procedure of his 're-viewing'[7] mind was such as to require only four or five moments.

[3] Sense stands here for Kāmaloka consciousness.—Ed.

[4] Javana-sattālambaṇānaṃ. This is the nearest approach in the work to the term 'subject' (satta, lit. 'being'). *Cf.* the orthodox javanāni javanti, in § 3, § 11, etc. On the significance of the term 'subject' in Buddhist psychology, see Introd. Essay, p. 7 *f.*—Ed.

[5] See p. 125 (3). Retention, *as a rule*, takes part only in a sense-door process with a 'very intense' object, or in a mind-door process with a 'clear' object.

[6] See p. 131, *n.* 3.

[7] Paccavekkhaṇa-cittāni, lit., 'consciousness[es] viewing again' (paṭi-ikkhaṇaṃ). The reviewing apperceptions are confined to processes succeeding the jhāna ecstasies and the spiritual experiences known as the Paths and Fruits. See Introd. Essay, p. 69.

တဒါရုမ္မဏဂါထာ

၃၇။ ကာမေ ဇဝန သတ္တာ·လ၊
မ္မဏာနံ နိယမေ သတိ၊
ဝိဘူတေ·တိမဟန္တေ စ၊
တဒါရုမ္မဏ·မိရိတံ။
အယ·မေတ္ထ တဒါရုမ္မဏ နိယမော။

ဇဝနနိယမော

၃၈။ ဇဝနေသု စ ပရိတ္တဇဝန ဝိထိယံ ကာမာဝစရ ဇဝနာနိ သတ္တက္ခတ္တုံ ဆက္ခတ္တုမေဝ ဝါ ဇဝန္တိ။

၃၉။ မန္ဒပ္ပဝတ္တိယံ ပန မရဏကာလာဒီသု ပဉ္စ ဝါရမေဝ။

၄၀။ ဘဂဝတော ပန ယမက ပါဋိဟာရိယ ကာလာဒီသု လဟုကပ္ပဝတ္တိယံ စတ္တာရိ ပဉ္စ ဝါ ပစ္စဝေက္ခဏစိတ္တာနိ ဘဝန္တိ·တိပိ ဝဒန္တိ။

(တဒါရုံမဏ်)

၃၇။ ကာမဘုံ၌ ကာမဇော ကာမသတ္တဝါ ကာမအာရုံတို့၏ အမှတ် အသားရှိလျှင် ဝိဘူတာရုံ၌ဖြစ်စေ၊ အတိမဟန္တာရုံ၌ဖြစ်စေ၊ တဒါရုံ ကို ဆိုအပ်ပေ၏။

ဤကား ဝိထိပိုင်း၌ တဒါရုံကို မှတ်သားဖော်ပြခြင်းပေတည်း။

ဇောတ္ထိကို ပိုင်းခြားမှတ်သားပြခြင်း

၃၈။ ဇောတ္ထိတွင် ကာမဇောဝိထိ၌ ကာမာဝစရဇောတ္ထိသည် ခုနှစ်ကြိမ် ဖြစ်စေ၊ ခြောက်ကြိမ်ဖြစ်စေ စောဘုန်း၏။

၃၉။ အဟုန်ရော့ရဲ နုံ့နဲ့စွာဖြစ်သော သေခါနီးအခါ စသည်တို့၌ ငါးကြိမ် စောဘုန်း၏။

၄၀။ အထူးကား မြတ်စွာဘုရားရှင်အား ရေမီးအစုံ တန်ခိုးပြာဋိဟာ ပြုရာ ကာလမျိုး၌ လျင်မြန်စွာ ဖြစ်သည့်အတွက် ပစ္စဝေက္ခဏာဇော တို့သည် လေးကြိမ် ငါးကြိမ်သာ ဖြစ်ကြကုန်၏ဟု ဆရာတို့ဆိုကြ၏။

စာပိုဒ် ၄၀ — မဂ္ဂပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိ

ကံ,ကမ္မ,ဂတိ ... ရရှိပြီးသောမဂ်၊ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်စသည်

နဝ .... မ ဧ ဧ ဧ ဧ ဧ ဧ .... ဘွင် ဘွင်

ရရှိပြီးသောမဂ်၊ ဖိုလ်၊နိဗ္ဗာန်၊ ယယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာ၊ ကြွင်းသော ကိလေသာ၊ ဤ ၅ ပါးကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာ ၅ဝိထိသည် မဂ္ဂဝိထိနောင်ကျေး။ ထရဟတ္တမဂ်နောက်၌ကား ကြွင်းသော ကိလေသာ မရှိသမျှင့် ၄ ဝိထိသာဖြစ်၏။ လျှင်မြန်ခြင်း ကို အလိုမရှိအပ်ရကား ပစ္စဝေက္ခဏာဘာဝမငေ့ ခုနစ်ကြိမ်ကျ လေသည်။

မဂ္ဂပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိအပြား။ ။အောက်မဂ် ၃ ပါးဟူ၎င် တပါးတပါး၌ ဆိုအပ်ပြီးသော ပစ္စဝေက္ခဏာ ဝိထိ ၅ ခုစီဖြစ်၍ ၁၅ဝိထိဖြစ်၏။ အရဟတ္တမဂ်၌ ကြွင်းသောကိလေသာကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိမရှိ သဖြင့် ၄ ဝိထိသာဖြစ်၏၊ သို့ဖြစ်၍ အကျဉ်းအားဖြင့် မဂ္ဂပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိပေါင်း ၁၉ ပါးဖြစ်၏၊ အကျယ်အား ဖြင့်ကား သောတာပတ္တိမဂ် ပဌမဈာန်၌ ၅ ပါး၊ ဒုတိယဈာန်၌ ၅ ပါး၊ တတိယဈာန်၌ ၅ ပါး၊ စတုတ္ထဈာန်၌ ၅ ပါး၊ ပဉ္စမဈာန်၌ ၅ ပါး ပေါင်း ၂၅ ပါးဖြစ်၏။ ၎င်း ၂၅ ပါးကို မနုဿဂ္ဂါလ်၊ တိကမ္မဂ္ဂါလ် ၂ ပါးနှင့် မြှောက်သော် ၅ဝ ဖြစ်၏။ ၎င်း ၅ဝကို ပါဒက၊ သမ္ပယုတ်၊ ဟုလဘွာသယ ၃ ပါးနှင့်မြှောက်သော် ၁၅ဝ ဖြစ်၏။ သကဒါဂါမိမဂ်၊အနာဂါမိမဂ်တို့၌လည်း ၁၅ဝ စီရှိ၏။ အရဟတ္တမဂ်ကား ဆင်ခြင်ဘွယ် ကြွင်းသောကိလေသာမရှိသဖြင့် ပဌမဈာန်၌ ၄ ပါး၊ ဒုတိယဈာန်၌ ၄ ပါး၊ တတိယဈာန်၌ ၄ ပါး၊ စတုတ္ထဈာန်၌ ၄ ပါး၊ ပဉ္စမဈာန်၌ ၄ ပါး ပေါင်း ၂ဝ ဖြစ်၏။ ၎င်း ၂ဝ ကို မနုဿဂ္ဂါလ် တိကမ္မဂ္ဂါလ် ၂ ပါးနှင့် မြှောက်သော် ၄ဝ ဖြစ်၏။ ၎င်း ၄ဝ ကို ပါဒက၊ သမ္ပယုတ်၊ ဟုလဘွာသယ ၃ ပါးနှင့်မြှောက်သော် ၁၂ဝ ဖြစ်၏။ ပေါင်းမဂ် ၄ ပါး၌ ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိ ၅၂ဝ ဖြစ်၏။

But in the first performances of a novice [in higher thought], sublime and super-intellective apperceptions always occupy but one unit [of thought time]. After that comes subsidence into the continuum.

၄၁။ အာဒိကမ္မိကဿ ပန ပဌမ ကပ္ပနာယံ မဟဂ္ဂတ ဇဝနာနိ အတိညာ ဇဝနာနိ စ သဗ္ဗဒါပိ ဧကဝါရမေဝ ဇဝန္တိ၊ တတော ပရံ ဘဝင်္ဂပါတော။

The four geneses of Path-[consciousness] are of one thought-moment each. After these the cognitions [known as] the Fruits arise, occupying two or three moments each. After that comes subsidence into the continuum.

၄၂။ စတ္တာရော ပန မဂ္ဂုပ္ပါဒါ ဧကစိတ္တက္ခဏိကာ၊ တတော ပရံ ဒွေ တီဏိ ဖလစိတ္တာနိ ယထာရဟံ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တတော ပရံ ဘဝင်္ဂပါတော။

စာပိုဒ် ၄၁-၄၂ — သောတာပတ္တိ ပဋိဝိထိပုံစံ

ကံ,ကမ္မ,ဂတိ ... သင်္ခါရအာရုံ — နိဗ္ဗာန်အာရုံ

မနုဿဂ္ဂါလ် = နဝ .... ပ ပ ဥ နု ဂေါ မဂ် ဖိုလ် ဖိုလ် ....ဘွင် ဘွင်

တိကမ္မဂ္ဂါလ် = နဝ .... မ ဥ နု ဂေါ မဂ် ဖိုလ် ဖိုလ် ဖိုလ်.. ဘွင် ဘွင်

အထက်မဂ် ၃ ပါးဝိထိပုံစံ

ကံ,ကမ္မ,ဂတိ ... သင်္ခါရအာရုံ — နိဗ္ဗာန်အာရုံ

မနုဿဂ္ဂါလ် = နဝ ... မ ပ ဥ နု ဂေါ မဂ် ဖိုလ် ဖိုလ် ....ဘွင် ဘွင်

တိကမ္မဂ္ဂါလ် = နဝ ... မ ဥ နု ဂေါ မဂ် ဖိုလ် ဖိုလ် ဖိုလ်....ဘွင် ဘွင်

မဂ္ဂဝိထိအပြား။ ။သောတာပတ္တိမဂ်သည် ဈာန်ငါးပါးနှင့် ယှဉ်၍ ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် သောတာ ပတ္တိမဂ္ဂဝိထိ ၅ ပါးဖြစ်၏။ ၎င်း ၅ ပါးကို မနုဿဂ္ဂါလ် တိကမ္မဂ္ဂါလ် ၂ ပါးနှင့် မြှောက်သော် ၁ဝ ပါးဖြစ်၏။ ၎င်း၁ဝပါးကို ပါဒကဈာန်၊ သမ္ပယုတ်ဈာန်၊ ဟုဠလဘွာသယ ၃ ပါး နှင့် မြှောက်သော် ၃ဝ ဖြစ်၏။ ဤသို့ လျှင် ဂေါတြဘုကျသော ဂေါဝါရ ၃ဝ၊ အထက်မဂ် ၃ ပါးကိုလည်း နည်းတူမြှောက်၍ ဝေါဝါနိုက္ကျသော ဝေါဝါရ ၉ဝ၊ ပေါင်းမဂ္ဂဝိထိ ၁၂ဝ ဖြစ်၏။

၄၁။ ထို့ပြင် ဈာန်ရအောင် အားထုတ်၍ ရှေးဦးစွာရသောဈာန်၌ မဟဂ္ဂုတ်ဇောတို့သည် တကြိမ်သာလျှင် စောကုန်၏။
အဘိညာဉ်ဇောတို့သည်ကား အခါခပ်သိမ်း တကြိမ်သာ စောကုန်၏၊ တကြိမ်စောပြီး ဘဝင်ကျ၏။

၄၂။ ဥပါဒ်ဖြစ်ပေါ်လာသော မဂ်စိတ်လေးပါးတို့သည် စိတ္တက္ခဏ တချက်စီသာ ဖြစ်ကုန်၏။ မဂ်နောင် ဖိုလ်စိတ် နှစ်ကြိမ်, သုံးကြိမ် ထိုက်သလိုဖြစ်၏၊ ထိုနောက် ဘဝင်ကျ၏။

စာပိုဒ် ၄၁-၄၂

(၂) မဂ္ဂဝိထိ

မဂ္ဂဝိထိသည်လည်း သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝိထိ၊ သကဒါဂါမိမဂ္ဂဝိထိ၊ အနာဂါမိမဂ္ဂဝိထိ၊ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိထိ အားဖြင့် လေးပါးအပြားရှိ၏။ မဂ္ဂဝိထိဖြစ်ပုံမှာ သခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု အဘိနန်းတလဲလဲရှုဘာန် များ၍ သောတာပန်ပြစ်လိုလတ်သော် ဘဝင်စလန၊ ဘဝင်ုပစ္ဆေဒ နှစ်ကြိမ်ပြစ်၍ချုပ်၏။ ထိုနောင် မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇနုံးတကြိမ်၊ မဒ္ဒပုဂ္ဂိုလ်အား ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄ ပါးတို့တွင် တပါးပါးသည် ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံ၊ ဂေါတြဘူဟု ကာမဇော ၄ ကြိမ်၊ တိကွ ပုဂ္ဂိုလ်အား ဥပစာ၊ အနုလုံ၊ ဂေါတြဘူဟု ကာမဇော ၃ ကြိမ်၊ ထို့နောင် သောတာပတ္တိမဂ်သည် သစ္စာလေးပါးကို တပြိုင်နက်သိလျက် မဂ်စိတ်စွဲတကြိမ်ပြစ်၍ချုပ်၏။ ထို့နောင် မဒ္ဒပုဂ္ဂိုလ်အား သောတာပတ္တိဖိုလ် ၂ ကြိမ်၊ တိကွပုဂ္ဂိုလ်အား သောထာပတ္တိဖိုလ် ၃ ကြိမ်ပြစ်၍ ချုပ်၏။ ထို့နောင် ဘဝင်ပြစ်ထိုက်သရွေ့ပြစ်၏။

ထို့ဘတူ သကဒါဂါမိ-အနာဂါမိ-အရဟတ္တမဂ္ဂဝိထိတို့၌လည်း ဂေါတြဘူးအစား ဝေါဒါန်နှင့် မဂ်အမည်သာ ပြောင်း၍ချလေ။

၄၂

(၄) အဘိညာဏ်ဝိထိ

အဘိညာဏ်ဟူသည်ကား ကသိုဏ်းပြင့် ပွားများအားထုတ်အပ်သော စျာန်တို့၏ နိသန္ဒအကျိုးပေတည်း။ ရင်းတို့၏အာရုံကို ပဂ်ိုဏ်းပိုင်း အာရမ္မဏသင်ဟ၌ပြခဲ့ပြီ။ အဘိညာဏ်ကို ပဌမစျာန် ဒုတိယစျာန် တတိယစျာန် စတုတ္ထစျာန် ရူပါမျှပြင့်မရသေး။ သမာပတ် ၉ ပါးကိုရပြီးသော စျာနလာဘီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဩဒါတကသိုဏ်းအဆုံးရှိသော ၈ ပါးသောကသိုဏ်းတို့တွင် စျာန်တို့ကိုပိုင်နိုင်စွာပြစ်စေပြီးမှ ကသိုဏ်း ၈ ပါးတို့ကို အနုလုံ ပဋိလုံဝင်ခားခြင်းစသော ၁၄ ပါးသောနည်းတို့ပြင့် စျာန်ကိုကောင်းစွာလေ့လာခါ စိတ်ကိုနှုန်းညှဲ့ပြောင့်ပျောင်း ကောင်းမွန်ထက်သန်အောင် လေ့လာပွားများအပ်၏။ ဤသို့နိုင်နင်းစွာလေ့လာ၍ ဤဒွိဝိဓစသော အဘိညာဏ် တရားကို အားထုတ်ရာ၏။

ရှေးဘဝက အဘိညာဏ်တည်းဟူသောအကြောင်းနှင့် ပြည့်စုံခဲ့ပေသော အတိတိကွပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ သမာပတ် ၉ ပါးလုံးကိုမရသော်လည်း ရူပ ပဌမစျာန်ကို နိုင်နင်းကာမျှပြင့် အဘိညာဏ်ကိုရနိုင်၏။ အားကြီးသော ဗလဝပုဗ္ဗယောဂရှိကုန်သော ဘုရား ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အဂ္ဂသावကစသော ပုဂ္ဂလဝိသေသတို့မှာ အထူးအားထုတ်ဘွယ်မရှိ။ မဂ္ဂသိဒ္ဓိပြစ်၍ အရဟတ္တမဂ်၏အစွမ်းပြင့်ပင် ပြည့်စုံနိုင်၏။

At the time of attaining cessation [of consciousness in trance], apperception, then apperceiving for two moments, belongs to the fourth stage of Arūpaloka jhāna-cognitions.[1] After that cessation is attained.[2] And at the time of revival from that state, when there has arisen for one [time-]unit the [consciousness which is the] 'Fruit' of the Never-returning Path, or of Arahantship, according to his stage [of evolution], and when [this consciousness] has ceased, then occurs subsidence into the life continuum.

And in every case of the process of the Attainments[3] [we have to] hold that there is no hard and fast[4] limit in the process, even as in the case of the stream of the life-continuum, and that several [moments of apperception] may also obtain.

[1] *I.e.*, the cognition of the sphere of neither consciousness nor unconsciousness. See Part I., § 10.

[2] Phussati, lit., 'touched'— a term wherein Buddhist ecstatic phraseology coincides with the 'desire for contact,' 'striving after conjunction' of Neo-Platonism.—Ed.

[3] Samāpatti—*i.e.*, of the five jhānas and the four Fruits of the Paths. See Part XI., § 12; Introd. Essay, p. 70 *f*.

[4] Niyamo natthi.

၄၃။ နိရောဓ သမာပတ္တိကာလေ ဒ္ဝိက္ခတ္တုံ စတုတ္ထာ-ရူပဇဝနံ ဇဝတိ၊ တတော ပရံ နိရောဓံ ဖုသတိ၊ ဝုဋ္ဌာနကာလေ စ အနာဂါမိဖလံ ဝါ အရဟတ္တဖလံ ဝါ ယထာရဟ · မေကဝါရံ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္တာ နိရုဒ္ဓေ ဘဝင်ပါတောဝ ဟောတိ။

And in every case of the process of the Attainments[3] [we have to] hold that there is no hard and fast[4] limit in the process, even as in the case of the stream of the life-continuum, and that several [moments of apperception] may also obtain.

၄၄။ သဗ္ဗတ္ထာပိ သမာပတ္တိဝိထိယံ ဘဝင်သော ကော ဝိယ ဝိထိနိယမော နတ္ထိ·တိ ကတ္ဝာ ဗဟူနိပိ လဗ္ဘန္တိ·တိ။

၄၅။ နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားသောအခါ၌ စဝုတ္ထမရူပဇော စိတ်သည် နှစ်ကြိမ်မျှသာ စောင်၏။ ထို့နောက် နိရောဓသမာပတ်သို့ ရောက်သွား၏။

နိရောဓသမာပတ်မှ ထသောအခါ၌လည်း အနာဂါမိ ဖိုလ်ဇော၊ သို့မဟုတ် အရဟတ္တဖိုလ်ဇော တခုခုသည် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ တကြိမ်သာပြစ်၍ ချုပ်ပြီးနောက် ဘဝင်ကျလေ၏။

၄၆။ အလုံးစုံသော စျာနသမာပတ္တိဝိထိ၊ ဖလသမာပတ္တိဝိထိတို့၌ ဇော စိတ်အစဉ်သည် ဘဝင်အလျှဉ်ကဲ့သို့ တသွင်သွင်ပြစ်သည့်အတွက် ဇောအရေအတွက်ကို မှတ်သားဖွယ်မရှိပြီ၊ များစွာသော ဇော အကြိမ်တို့ကို ရအပ်ကုန်၏။

စာပိုဒ် ၄၄ (၃) ဖလသမာဝဇ္ဇိဝိထိ

ဖလသမာဝဇ္ဇိဝိထိဆိုသည်မှာ ဖိုလ်လေးပါးသို့ရောက်ပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိရပြီးသောဖိုလ်ကို ထပ်မံ၍ဝင်စားခြင်းကို ဖလသမာဝဇ္ဇိ ဝိထိဟုခေါ်သည်။ နတ်တို့သည် ကိုယ်ပိုင်ကာမဂုဏ်စည်းစိမ်ကို ခံစားသကဲ့သို့ ၎င်း၊ ပြည့်ရှင်မင်းသည် ပြည်ကြီးစည်းစိမ်ကို ခံစားသကဲ့သို့ဌင်း၊ ဖိုလ်၌တည်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် မျက်မှောက်သောကိုယ်၏အပြစ်ပြင့် နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြု၍ ဖိုလ်ချမ်းသာကို ခံစားလိလတ်သော် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ ဧ ပါးသောဝိပဿနာဉာဏ်အစဉ်ပြင့် တေဘူမက သခ်ါရတရားကိုရှုဆင်ခြင်၍ သခ်ါရပေကွာဉာဏ်၏အဆုံး၌ ဖလသမာဝဇ္ဇိဝိထိ ကျလေသည်။

ဖလသမာဝဇ္ဇိဝိထိပုံစံ

ကံ,ကမ္ဘ,ဂတိ .... သခ်ါရအာရုံ နိဗ္ဗာန်အာရုံ

မနုဿဂ္ဂိုလ် = နှ ၁ ... မ နှ နှ နှ ဖိုလ် ဖိုလ် ဖိုလ်မျှားစ္ဆာ .... ဘုဉ်

တိကွဿဂ္ဂိုလ် = နှ ၁ .... မ နှ နှ နှ ဖိုလ် ဖိုလ် ဖိုလ်မျှားစ္ဆာ .... ဘုဉ်

ဖလသမာပတ်ကို ပုထုဇဉ်တို့မဝင်စားနိုင်။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သာဝင်စားနိုင်၏။ အောက်အောက်ပြစ်သောအရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် မရရှိသေးသော အထက်အထက် ဖလသမာပတ်ကို မဝင်စားနိုင်။

အနုလုံစိတ်တို့သည် မဟာကုသိုလ်ကြီးယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇောတို့တည်း။ မနောဒ္ဓါဆုဝင့်နှ်, အနုလုံတို့သည် တေဘူမက သခ်ါရကိုအာရုံပြု၏။ ဖိုလ်ဇောတို့သည် နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြု၏။

ဖိုလ် ၄ ပါးကိုတည် စျာန် ၅ ပါးနှင့်မြောက် ၂၀။ ၎င်းကို ပါဒက, သမ္မသိတ, ပုဗ္ဗလဗ္ဘာသယ ၃ ပါးနှင့်မြောက် ၆၀။ ၎င်းကို မနု တိကွဿဂ္ဂိုလ် ၂ ပါးနှင့်မြောက် ဖလသမာဝဇ္ဇိဝိထိ ပေါင်း ၁၂၀ ဖြစ်၏။

စာပိုဒ် ၄၄ သမာဝဇ္ဇနဝိထိပုံစံ

ကံ,ကမ္ဘ,ဂတိ .... ကသိုဏ်းပညတ်ပရိဘာဝနိမိတ်အာရုံ

မနုဿဂ္ဂိုလ် = နှ ၁ ... မ ပ ဥ နှ ဂေါ စျာန် စျာန် စျာန်မျှားစ္ဆာ... ဘုဉ်

တိကွဿဂ္ဂိုလ် = နှ ၁ .. မ ဥ နှ ဂေါ စျာန် စျာန် စျာန်မျှားစ္ဆာ....ဘုဉ်

စျာန်ကိုရခါစ အာဒိကမ္မိကပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိရပြီးသောစျာန်ကို ခိုင်မြဲစေခြင်းငှါ၎င်း၊ ဝသီဘော်ရောက်၍ ကမ်းတဘက်ပါရုဏ်မြောက်စေခြင်းငှါ၎င်း၊ ရပြီးသောစျာန်ကို အဘန်ဘန်အထပ်ထပ် ဝင်စားရသော ဝိထိကို စျာနသမာဝဇ္ဇနဝိထိခေါ်၏။

§ 12. *Mnemonic.*

Seven moments last the minor apperceptions of the mind;
In Path and A b h i ñ n ā,[1] the norm is *one*, so it's divined;
Though sometimes many moments to such acts may be assigned.

So far for the law of apperception.

[1] Supernormal intelligence, touched on in Part IX., § 4, and dealt with in Introd. Essay, p. 62 *f.*, and Appendix: Abhiññā.

သင်္ဂဟဂါထာ

၄၅။ သတ္တက္ခတ္တုံ ပရိတ္တာနိ၊
မဂ္ဂါ-ဘိညာ သကိုံ မတာ၊
အဝသေသာနိ လဗ္ဘန္တိ၊
ဇဝနာနိ ဗဟူနိပိ။
အယ-မေတ္ထ ဇဝန နိယမော။

စျာနဝိထိအပြား။ ။ရူပစျာန် ၅ ပါး အရူပစျာန် ၄ ပါး ဤ ၉ ပါးသောဝိထိသည် ကုသိုလ်ကြီးယာ ၂ မျိုးပြားသပြင့် ၁ဂ ပါးဖြစ်၏။ ၎င်း ၁ဂ ပါးသောဝိထိသည်လည်း အာဒိကမ္မိကဝိထိ၊ သမာပဇ္ဇနဝိထိ ၂ မျိုး စီပြားသပြင့် ၂ ပါးနှင့်မြောက်သော် ၃၆ ပါးဖြစ်၏။ ၎င်း ၃၆ ပါးသောဝိထိကို မနုဿဂ္ဂိုလ် တိကွဿဂ္ဂိုလ် ၂ ပါးနှင့်မြောက်သော် စျာနဝိထိပေါင်း ၇၂ ပါးဖြစ်သတည်း။ ။အစိတ်အစိတ်ခဲ့ဝေသော် ပဌမစျာန် ၈ ဝိထိ၊ ဒုတိယစျာန် ၈ ဝိထိ၊ တတိယစျာန် ၈ ဝိထိ၊ စတုတ္ထစျာန် ၈ ဝိထိ၊ ပဉ္စမစျာန်ဝိထိ ၄၀ အားပြင့် ဝိထိပေါင်း ၇၂ ပါးဖြစ်သတည်း။

ပဋ္ဌဝေကွဏာဝိထိအပြား။ ။စျာန်အင်္ဂါတပါးတပါးဌ၌ တဝိထိစီရကောင်းသောကြောင့် ပဌမစျာန် ၈ ဝိထိ နှောင် ၄၀၊ ဒုတိယစျာန် ၈ ဝိထိ နှောင် ၃၂၊ တတိယစျာန် ၈ ဝိထိ နှောင် ၂၄၊ စတုတ္ထစျာန် ၈ ဝိထိ နှောင် ၁၆၊ ပဉ္စမစျာန် ၄၀ ဝိထိ နှောင် ၈၀ အားပြင့် ပေါင်း ၁၉၂ ဝိထိဖြစ်သတည်း။

စာပိုဒ် ၃၈-၄၄ ၁ ကြိမ်စသည်ဖြစ်သောဝိထိစိတ်များ

စိတ်		ဖြစ်ပုံအကြိမ်
ဒွေးပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀၊ မနောဓာတ် ၃၊ မဟာ ၄၊ အဘိညာဏ်ဒွေ	၁၉	၁
သောမနဿသန္ဓိရဏ	၁	၁ ။ ၂
မနောဒ္ဓါဆုဝင့်နှ်	၁	၁ ။ ၂ ။ ၃
နေ၀ ကု ကြို ကြဉ်ကျန်မဟဂ္ဂုတ်	၂၅	၁ ။ အမျှား
ဥပေက္ခာသန္ဓိရဏ ၂၊ မဟာဝိပါက် ၈၊ နေ၀ကုကြီစျာန်	၁၂	၁ ။ ၂ ။ အမျှား
အောက်ပိုလ် ၂	၂	၂ ။ ၃ ။ အမျှား
အထက်ပိုလ် ၂	၂	၁ ။ ၂ ။ ၃ ။ အမျှား
အကုသိုလ် ၁၂	၁၂	၅ ။ ၆ ။ ၇
ဟသိတုပ္ပါဒ်	၁	၇
မဟာကုသိုလ်ဝိပ် ၄၊ မဟာကြီယာဝိပ် ၄	၈	၄ ။ ၅ ။ ၆ ။ ၇
မဟာကုသိုလ် သံ ၄၊ မဟာကြီယာ သံ ၄၊	၈	၃ ။ ၄ ။ ၅ ။ ၆ ။ ၇

၄၅။ ကာမဇောတို့ကို အမျှားဆုံးခုနစ်ကြိမ်စောင်ဟု သိအပ်၏၊ မဂ်ဇော အဘိညာဉ်ဇောကို တကြိမ်သာ စောင်ဟု သိအပ်၏၊ ကြွင်းသော ဇောတို့ကို အကြိမ်မျှားစွာ ရအပ်ပေကုန်၏။

ဤကား ဝိထိပိုင်းဌ ဇောကိုပိုင်းခြား မှတ်သား ဖော်ပြခြင်းပြီး၏။

စာမိုဒ် ၃၈. ၄၅

၈၀နဝါရ

၃၈ ကာမဇော တို့သည် ပကတိအခါ ၇ ကြိမ်၊ မဒ္ဓာကာလ၌ ၆ ကြိမ်၊ မရဏာသန္နအခါ ၅ ကြိမ်၊ တံခိုး ပြာ
၄၀ ရိဟာပြသောအခါ ပစ္ဆေကျနာဇော ၄ ကြိမ် ၅ ကြိမ်၊ အပ္ပနာ၏ရှေ့အဘို့၌ ၄ ကြိမ် ၃ ကြိမ်ဖြစ်ကုန်၏။
၄၁ အပ္ပနာဇော တို့သည် အာဒိကမ္မိကဝိထိ၌ ဈာန်ဇော ၁ ကြိမ်၊ အဘိညာဏ်ဝိထိ၌အဘိညာဏ်ဇော ၁ ကြိမ်၊
၄၂ မဂ္ဂဝိထိ၌ မဂ်စိတ်တကြိမ်၊ မဂ္ဂဝိထိ၌ ဖိုလ်ဇော ၂ ကြိမ် ၃ ကြိမ်၊ နိဗ္ဗာန်သမာပတ်မှ ထသောအခါ အထက်ဖိုလ်ဇော
၄၃ ၂ ခုသည် ၁ ကြိမ်၊ ဈာနသမာပတ္တိဝိထိ၌ ဈာန်ဇောမျှားစွာ၊ ဗလသမာပတ္တိဝိထိ၌ ဖိုလ်ဇောမျှားစွာဖြစ်ကုန်၏။

၄၅ နိရောဓသမာပတ္တိဝိထိ

သင်္ခါရတရားတို့၏ ပြစ်မှုပျက်မှုကို လွန်စွာငြီးငွေ့၍ မျက်မှောက်သောကိုယ်၏အပြစ်၌ပင် ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန် ချမ်းသာကိုခံစားလိုသော သမာပတ္တိလာภี ယောဂီဖြစ်သော ကာမ ရူပ အနာဂါမ်နှင့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ပလိဗောဓကိုပြတ်သိမ်းခါ ဆိပ်ငြိမ်ရာသို့ကပ်၍ ပဌမဈာန်ကို ဝင်စားရာ၏။ ထိုပဌမဈာန်မှ ထသောအခါ ထိုဈာန်၌တည်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို အနုလေါမဉာဏ်တိုင်အောင် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုဆင်ခြင်ရာ၏။ ထိုနည်းအတူ ဒုတိယဈာန်စသောအားဖြင့် အဆင့်ဆင့်အာကိဉ္စညာယတနဈာန်တိုင်အောင် ဈာန်ကိုဝင်စားရ၍ ဈာန်မှထတိုင်းထတိုင်း ဈာန်၌ရှိသောသင်္ခါရတို့ကို ဝိပဿနာတင်ရာ၏။ ထိုအာကိဉ္စညာယတနဈာန်မှထသော အခါ ဝိပဿနာကိုမရှာဘဲ ပုဗ္ဗကိစ္စလေးပါးကိုပြု၏။

ပုဗ္ဗကိစ္စလေးပါး - (၁) မိမိပရိကရာတို့မပျက်စီးရန် ဖိုးခွာန်ခြင်း။
(၂) နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားနေစဉ် သယံဘော်မျှားကပ်ပြုလျှင် မိမိကိုမပင့်မခေါ်မို့ ထအုံ့ဟု ဖိုးခွာန်ခြင်း။
(၃) တစုံတခုသော အကြောင်းကြောင့် မြတ်စွာဘုရားခေါ်တော်မူလိုလျှင် မခေါ်လာမိုထအုံ့ဟု ဖိုးခွာန်ခြင်း။
(၄) ၇ ရက်အတွင်းထအုံ့ဟု ကာလပိုင်းခြားခြင်း။ (ရူပဘုံမှာမြစ်လျှင် ကာလအပိုင်းအခြားမရှိ)

ထိုနောင် နေဝသညာ နာသညာယတနဈာန်ကို ဝင်စားရာ၏။ ၎င်းဈာန် ၂ ကြိမ်ကျော်ပြီးလျှင် စိတ်စေတသိက် စိတ္တဇရူပ်တို့ချုပ်ငြိမ်း၍ နိရောဓသမာပတ်သို့ရောက်၏။

နိရောဓသမာပတ္တိဝိထိပုံစံ

ကံ,ကမ္မ,ဂတိ .... အာကိဉ္စညာယတနကုသိုလ်ကြီးဘာအာဝဇ္ဇ်
မန္ဒပုဂ္ဂိုလ် = နဒ ... မ ပ ဥ နု ဂေါ နေဝဈာန် ဓနဝဈာန် - နိရောဓ - ဖိုလ် .... ဘွင်
တိက္ခပုဂ္ဂိုလ် = နဒ .. မ ဥ နု ဂေါ နေဝဈာန် ဓနဝဈာန် - နိရောဓ - ဖိုလ် .... ဘွင်

ရှေ့နောက်ဘဝင်တို့ကို ပဋိဝေါကာရတိဟိတ်ဘဝင် ၉ ခု ချ။ ဈာန်ရှေ့ဇောတို့ကို အနာဂါမ်ဖြစ်လျှင် မဟာကုသိုလ်တတိယဒွေး၊ ရဟန္တာဖြစ်လျှင် မဟာကြိယာတတိယဒွေးကိုချ။ အနာဂါမ်မှာ နေဝသညာ နာသညာယတနကုသိုလ် ဇော ၂ ကြိမ်၊ ရဟန္တာမှာနေဝသညာ နာသညာယတနကြိယာ ဇော ၂ ကြိမ်စောင့်၍ စိတ်စေတသိက် စိတ္တဇရူပ်တို့သည်ချုပ်၍ နိရောဓသမာပတ်သို့ ရောက်၏။ နိရောဓသမာပတ်မှ ထသောအခါ အနာဂါမ်ဖြစ်လျှင် အနာဂါမ်ဖိုလ်တကြိမ်ကျ၍၊ ရဟန္တာဖြစ်လျှင် အမဟာတ္တပိုလ် တကြိမ်ကျ၏။ ထို့နောင် ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သည်ရှေ့ဖြစ်၏။

နိရောဓ သမာပတ်ဝင်စားခိုက် ကာမပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျှင် ကမ္မဇ၊ ဥတုဇ၊ အာဟာရဇရူပ်စုသာကြွင်း၏။ ရူပပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျှင် ကမ္မဇ၊ ဥတုဇရူပ်သာကြွင်း၏။ ။အရူပဘုံ၌ အစဉ်အတိုင်းဝင်စားရန် ရူပဈာန် မရှိသောကြောင့် အရူပဘုံ၌ နိရောဓသမာပတ်မဖြစ်နိုင်။ ။နိရောဓသမာပတ်သည် အရိယာမဂ်ပညာ၏ ဏာနိသံသတည်း။

နိရောဓသမာပတ်သည် ကာမဘုံ ရူပဘုံ ၂ ပါးနှင့်မြောက်လျှင် ၂ ပါးဖြစ်၏။ အနာဂါမ်ရဟန္တာ ၂ ပါး နှင့်မြောက်လျှင် ၄ ပါး၊ မန္ဒ တိက္ခ ပုဂ္ဂိုလ် ၂ မျိုးနှင့်မြောက်လျှင် ၈ ပါးဖြစ်၏။

§ 13. *Of Kinds of Indiriduals.*

Now inoperative apperceptions and ecstatic apperceptions are not obtained by those [whose rebirth-consciousness is] accompanied by [only] two of the [six] h e t u 's,[2] or not accompanied by any of the h e t u 's.

ပုဂ္ဂလဘေဒေါ

၄၆။ ဒုဟေတုကာန · မဟေတုကာနဉ္စ ပနေ·ဇ္ဈ ကိရိယဇဝနာနိ စေဝ အပ္ပနာဇဝနာနိ စ နိ လဗ္ဘန္တိ။

ပုဂ္ဂိုလ်စိတ်ရဖော်ပြချက်

၄၆။ ဝိထိစိတ်တို့တွင် ဒွိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်၊ အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ ကြိယာဇော၊ အပ္ပနာ ဇောတို့ကို မရအပ်ကုန်။

[2] According to the C.C. (*Abhidhammattha-Vibhāvanī*) d u h e t u k a - p u g g a l a 's. i.e., persons of two h e t u 's, are beings reborn with an innate sense of disinterestedness (a l o b h a) and amity (a d o s a). Ledi Sadaw of Burma, reiterates the same in different words, by saying that the rebirth-consciousness of such a one, consists of one or other of the four 'great' resultant classes of consciousness unconnected from knowledge. This is, of course, according to Buddhism, due to the past reproductive k a m m a which was also disconnected from knowledge. *Cf.* with Introd. Essay on dream-consciousness, p. 46 *f*.

Nor do these, when in a happy world, obtain resultant consciousness united with knowledge.

But, in a world of misery, they obtain not even the 'great resultant' kinds of consciousness unconnected with knowledge.

Further, among those [whose rebirth consciousness is] accompanied by the three hetu's of good action, Arahants[3] do not obtain apperceptions that are either moral or immoral.[4]

Again, disciples and average worldly persons do not obtain inoperative apperceptions:

disciples do not obtain apperceptions full of doubt, or such as are united to erroneous views;

'never-returning'[1] individuals do not obtain apperceptions full of aversion.

But transcendental apperceptions are experienced only by 'Ariyans,'[2] according to the capacities of each.

[1] Those who will be no more reborn in Kāma-loka.

[2] Used for Buddhas and their disciples who walk in the Four Paths and who enjoy the Four Fruits. The word has usually been rendered 'noble,' especially in the 'Noble Eightfold Path,' and the 'four Noble Truths.' But there are racial implications in it, which commend the retention of the original word. See Rhys Davids, *Early Buddhism*,

၄၇။ တထာ ဉာဏ သမ္မယုတ္တ ဝိပါကာနိ စ သုဂတိယံ။

၄၈။ ဒုဂ္ဂတိယံ ပန ဉာဏ ဝိပ္ပယုတ္တာနိ စ မဟာ ဝိပါကာနိ နေ လဘန္တိ။

၄၉။ ကိဟေတုကေသု စ ခီဏာသဝါနံ ကုသလာ. ကုသလ ဇဝနာနိ နေ လဘန္တိ။

၅၀။ တထာ သေက္ခ ပုထုဇ္ဇနာနံ ကိရိယဇဝနာနိ။

၅၁။ ဒိဋ္ဌိဂတ သမ္မယုတ္တ ဝိစိကိစ္ဆာ ဇဝနာနိ စ သေက္ခာနံ။

၅၂။ အနာဂါမိ ပုဂ္ဂလာနံ ပန ပဋိဃဇဝနာနိ စ နေ လဘန္တိ။

၅၃။ လောကုတ္တရ ဇဝနာနိ စ ယထာရဟံ အရိ ယာန·မေဝ သမ္ပဋ္ဌန္တိ·တိ။

၄၇။ ထို့အတူ သုဂတိဘုံ (လူ့ဘုံ၊ နတ်ဘုံ)၌ ဉာဏသမ္ပယုတ်ဝိပါက်စိတ်တို့ကိုလည်း မရအပ်ကုန်။

၄၈။ ဒုဂ္ဂတိဘုံ (အပါယ်ဘုံ)၌ ဉာဏဝိပ္ပယုတ်မဟာဝိပါက်စိတ်တို့ကိုလည်း မရအပ်ကုန်။

၄၉။ တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ် ၉-ယောက်တို့တွင် ရဟန္တာ အရှင်သူမြတ်တို့၏ သန္တာန်၌ ကုသိုလ်, အကုသိုလ် ဇောတို့ကို မရအပ်ကုန်။

၅၀။ ထို့ပြင်သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်, ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ ကြိယာဇော တို့ကို မရအပ်ကုန်။

၅၁။ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်ဇော၊ ဝိစိကိစ္ဆာ ဇောတို့ကိုလည်း မရအပ်ကုန်။

၅၂။ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ ဒေါသမူဇောတို့ကိုလည်း မရအပ်ကုန်။

၅၃။ လောကုတ္တရာဇောတို့သည် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ် ရှစ်ယောက်တို့အားသာ ဖြစ်ကုန်၏။

ဤကား ပုဂ္ဂိုလ်အပြားဖြင့် စိတ်ကိုဝေန် ဖော်ပြချက်တည်း။

1908, pp. 49, 50.—Ed.

[3] Khīṇāsava: 'Who have the Āsavas extinct'—a frequent Piṭaka synonym.—Ed.

[4] Moral or immoral=making good or bad karma for after-lives. The Arahant 'beyond good and bad' had done with it all. See *B. Psy.*, xcii.-xciv. (on xciv. for 'Yes,' read 'Yet').—Ed.

§ 14. *Mnemonic.*

By classes four and forty apperceives an adept's mind.
Initiates'[3] apperceptions six and fifty are in kind.
And fifty-four experience the remainder of mankind.

So far for [classification of consciousness according to] kinds of individuals.

§ 15. *Of Planes [of Conscious Existence.]*[4]

On the K ā m a l o k a plane all the foregoing kinds of consciousness by way of process are experienced according to circumstances.

[3] S e [k] k h a -, lit., 'disciple,' 'learner' (§ 8), a term applied to the seven lower classes of the eight 'Ariyans,' as opposed to 'A s e [k] - k h a,' adept, a term applied to the Arahant.

[4] B h ū m i, lit., ground, *terrain.*—Ed.

သင်္ဂဟဂါထာ

၅၄။ အသေက္ခာနံ စတုစတ္တာ၊
လီသ သေက္ခာန-မ္ပဒ္ဒိသေ၊
ဆပညာသာ-ဝသေသာနံ၊
စတုပ္ပညာသ သမ္ဘဝါ။
အယ-မေတ္ထ ပုဂ္ဂလ ဘေဒေါ။

ဘူမိဝိဘာဂေါ

၅၅။ ကာမာဝစရ ဘူမိယံ ပနေ-တာနိ သမ္ဘာနိပိ
ဝိထိစိတ္တာနိ ယထာရဟ-မုပလဗ္ဘန္တိ။

အကျဉ်းချုပ်

၅၄။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သင့်သည့် အားလျော်စွာ လေးဆယ့်လေးပါးသော ဝိထိစိတ်တို့ကို ပြရာ၏။ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ ငါးဆယ့်ခြောက်ပါးသော ဝိထိစိတ်တို့ကို ထိုက်သည့် အားလျော်စွာ ပြရာ၏၊ ကြွင်းသောပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ ငါးဆယ့်လေးပါးသော ဝိထိစိတ်တို့ကို ပြရာ၏။

ဤကား ဝိထိပိုင်း၌ ပုဂ္ဂိုလ်အပြားအားဖြင့် စိတ်တို့ကို ခွဲခြားပြခြင်းတည်း။

ဘူမိစိတ်ရ ဝေဖန်ပြခြင်း

၅၅။ ကာမာဝစရဘုံ၌ ဝိထိစိတ်အားလုံး (၈၀) တို့ကို ပုဂ္ဂိုလ်အလိုက် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ရအောပ်ကုန်၏။

ကာမတုံပုဂ္ဂိုလ်စိတ်ရ

စာမျိုး ၄၆-၅၅		ပျာန်မရ							ပျာန်ရ				
စိတ်အမည်		ဥပဇ္ဈာယ်အဟိတ်	သုဘတိအဟိတ်။ ဒွိဟိတ်	တိဟိတ်	သောဘနသဟဇာတ်လေးပါး	သဟဇာတ်ခြောက်ပါး	ဘုန်းကြီးမြတ်လေးပါး	အရဟတ္တမဂ်လေးပါး	တိဟိတ်	သောဘနသဟဇာတ်လေးပါး	သဟဇာတ်ခြောက်ပါး	ဘုန်းကြီးမြတ်လေးပါး	ဗုဒ္ဓလေးပါး
အကုသိုလ်	၁၂	၁၂	၁၂	၁၂	၇	၇	၅		၁၂	၇	၇	၅	
အဟိတ်	၁၈	၁၇	၁၇	၁၇	၁၇	၁၇	၁၇	၁၈	၁၇	၁၇	၁၇	၁၇	၁၈
မဟာကုသိုလ်	၈	၈	၈	၈	၈	၈	၈		၈	၈	၈	၈	
မဟာဝိပါက်	၈		ထိပ်၄	၈	၈	၈	၈	၈	၈	၈	၈	၈	၈
မဟာ[ကြိယာ	၈							၈					၈
မဟာ[ရူတ်ကုသိုလ်	၉								၉	၉	၉	၉	
မဟာ[ရူတ်[ကြိယာ	၉												၉
လောကုတ္တရာ	၈				•မဂ် ဖိုလ်	•မဂ် ဖိုလ်	•မဂ် ဖိုလ်	•မဂ် ဖိုလ်		•မဂ် ဖိုလ်	•မဂ် ဖိုလ်	•မဂ် ဖိုလ်	•မဂ် ဖိုလ်
	၈၀	၃၇	၄၁	၄၅	၄၁	၄၁	၃၉	၃၅	၅၄	၅၀	၅၀	၄၈	၄၄
	၅၅	၄၈	၄	၄					၅၀	၅		၅	၅
		၄											

ဗုဒ္ဓ ၁၆

On the Rupaloka plane the same holds true, with the exclusion of apperceptions [united with] aversion, and of retention-moments.

On the Arupaloka plane the same holds true, with the exclusion of the [apperception of] the First Path, of consciousness belonging to the Rûpaloka plane, of æsthetic pleasure, and of the lower Arûpaloka cognitions.

၅၆။ ရူပါဝစရ ဘူမိယံ ပဋိဃ ဇဝန တဒါရမ္မဏ ဝဇ္ဇိတာနိ။

၅၇။ အရူပါဝစရ ဘူမိယံ ပဌမ မဂ္ဂ ရူပါဝစရ ဟသန ဟေဋ္ဌိမာ-ရူပ္ပဝဇ္ဇိတာနိ ဝ လဗ္ဘန္တိ။

၅၆။ ရူပါဝစရဘုံ၌ ဒေါသမူလစေတနာနှင့် တဒါရုံကြည်၊ ကျန်သမျှစိတ်အာဝဇ်း (၃၉) ပါးတို့ကို ရအပ်ကုန်၏။

၅၇။ အရူပါဝစရဘုံ၌ သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်၊ ရူပါဝစရစိတ်၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်-စိတ်၊ ဒေါက်ခေါက်သော အရူပစိတ်၊ ယင်းစိတ်တို့ကိုကြဉ်၍ ကျန်သမျှစိတ်တို့ကို ရအပ်ကုန်၏။

၅၆ ရူပဘုံသားများကား၊ တိဟိတ်ပုထုဇဉ် ၁ ယောက်၊ အရိယာ၃စ်ယောက်အားပြင့် ၉ ယောက်ရှိ၏။ ၎င်းတို့သည် ဈာန်ရပုဂ္ဂိုလ်တို့ချည်းသာတည်း။ အဟိတ်နှိုဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်မရှိ။

စာပိုဒ် - ၅၆ ရူပဘုံ ပုဂ္ဂိုလ်စိတ်ရ

စိတ်အမည်		တိဟိတ်	သောတာပတ္တိ မလွှဲနိုင်	သကဒါဂါမိ မလွှဲနိုင်	အနာဂါမိ မလွှဲနိုင်	အရဟတ္တ မလွှဲနိုင်
အကုသိုလ်	၁၀	၁၀	၅	၅	၅	
အဟိတ်	၁၂	၁၁	၁၁	၁၁	၁၁	၁၂
မဟာကုသိုလ်	၈	၈	၈	၈	၈	
မဟာကြိယာ	၈					၈
မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်	၉	၉	၉	၉	၉	
ရူပဝိပါက်	၅	ပိုမိုပဋိသန္ဓေ ၁	ပိုမိုပဋိ ၁	ပိုမိုပဋိ ၁	ပိုမိုပဋိ ၁	ပိုမိုပဋိ ၁
မဟဂ္ဂုတ်ကြိယာ	၉					၉
လောကုတ္တရာ	၈		၀ မဂ် ဖိုလ်	၀ မဂ် ဖိုလ်	၀ မဂ် ဖိုလ်	၀ မဂ် ဖိုလ်
	၆၉	၃၉	၃၅	၃၅	၃၅	၃၁

၅၈ - ၅၇ တုံ့စိတ်ရ

ဘုံစိတ်ရဆိုသည်မှာ စင်စစ်အားပြင့် ဘုံသည်အသက်မရှိသော အဝိညာဏကပြစ်၍ ဘုံမှာစိတ်မရခေါ်။ ထိုသို့မရသော်လည်း၊ ထိုဘုံ၌ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ ရနိုင်သောစိတ်တို့ကို ၎င်ပေါင်းရေတွက်ထားသော စိတ်ကိုပင် ဌာနပစာအားပြင့် ဘုံစိတ်ရဟုဆိုလေသည်။

၁။ ကာမဘုံ၌ မဟဂ္ဂုတ်ပါက် ၉ ခုကြဉ်သော စိတ် ၈၀ ကိုရ၏။

၂။ ရူပဘုံ၌ အရူပဝိပါက် ၄ ခု၊ ဒေါသမူခွေး၊ ထာနဝိညာဏ်ခွေး၊ ဇိဝှါဝိညာဏ်ခွေး၊ ကာယဝိညာဏ်ခွေး၊ မဟာဝိပါက် ၈ ခုအားပြင့် ၂၀ သောစိတ်တို့ကြဉ်သော ၆၉ ပါးသောစိတ်တို့ကိုရ၏။

၃။ အရူပဘုံ၌ ဝတ္ထုရုပ်ကိုရဲ၀ါမှီ၍ ရံ၀ါမမှီသော စိတ် ၄၂ ပါးနှင့် ကပြုမပြုသောစိတ် ၄ပါး အားပြင့် ၄၆ ပါးသောစိတ်တို့ကိုရ၏။

အသည်းသတ်ပြာဟွာများကား နာမ်တရားကို ဘာ၀နာ၏အစွမ်းပြင့် ယယ်ထားမှုကြောင့် စိတ်မပြစ်။

၅၇ ဈာန်ကိုမှီ၍ပြုချက်။ ။အကုသိုလ်စိတ် ၁၀ ပါးမှာ ဒေါသမူခွေးမှ တပါးသော အကုသိုလ်စိတ် ၁၀ ခုတည်း။ အကုသိုလ်စိတ် ၅ ပါးမှာ ဒေါသမူခွေး။ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂတ်စိတ် ၄ ရှိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂတ်စိတ် ၁ ခုကြဉ်သော အကုသိုလ်စိတ် ၅ ခုကိုဆိုလိုသည်။ ။အဟိတ်စိတ် ၁ မှာ မဇနောဝုါဆုဝင်ခွန်းစိတ်တည်း။ ။အရူပကုသိုလ် ၄။ ၃။ ၂။ ၁-ဟု ပြုဆုံ၌ အထက်ဘုံတို့တွင် တခုစီမလျှော့ရခြင်းမှာ အထက်အထက် အရူပဘုံတို့၌ ဈာန် ဈာန်အရူပဈာန် စိတ်မရခြင်းကြောင့်တည်း။ ။အရူပကြိယာစိတ်လည်း နည်းတူပင်။ ။အရူပဝိပါက် ၄ ခု၌ ပိမိဆိုင်ရာဘုံမှ ဝိပါက်စိတ် အသီးသီးရသည်ကို ယူလေ။ ။ဖိုလ်စိတ်များတွင် သက်ဆိုင်ရာ ပိမိဖိုလ်စိတ်ကိုယူလေ။ ။ဆိုရိုးကိုငယားကြည့်၍ဆိုလေ။

စာပိုဒ် ၅၇ အရူပဘုံ ပုဂ္ဂိုလ်စိတ်ရ

စိတ်အမည်		တိဟိတ်				သောတာပတ္တိ မလွှဲနိုင်				သကဒါဂါမိ၊ အနာဂါမိ မလွှဲနိုင်				အရဟတ္တ မလွှဲနိုင်			
		အာ	ညာ	ကိ	စေ	အာ	ညာ	ကိ	စေ	အာ	ညာ	ကိ	စေ	အာ	ညာ	ကိ	စေ
အကုသိုလ်	၁၀	၁၀	၁၀	၁၀	၁၀	၅	၅	၅	၅	၅	၅	၅	၅				
အဟိတ်	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁
မဟာကုသိုလ်	၈	၈	၈	၈	၈	၈	၈	၈	၈	၈	၈	၈	၈				
မဟာကြိယာ	၈													၈	၈	၈	၈
အရူဟကုသိုလ်	၄	၄	၃	၂	၁	၄	၃	၂	၁	၄	၃	၂	၁				
အရူပဝိပါက်	၄	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁
အရူပကြိယာ	၄													၄	၃	၂	၁
လောကုတ္တရာ	၀					၁	၁	၁	၁	၀ မဂ် ဖိုလ်	၀ မဂ် ဖိုလ်	၀ မဂ် ဖိုလ်	၀ မဂ် ဖိုလ်	၀ မဂ် ဖိုလ်	၀ မဂ် ဖိုလ်	၀ မဂ် ဖိုလ်	၀ မဂ် ဖိုလ်
	၄၆	၂၇	၂၃	၂၂	၂၁	၂၀	၁၉	၁၈	၁၇	၂၀	၁၉	၁၈	၁၇	၁၇	၁၄	၁၃	၁၂

အရူပဘုံ၌ကား၊ တိဟိတ်ပုထုဇဉ် ၁ ယောက်၊ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဌာန်မှတပါးသော အရိယာ၃စ်ယောက်အားပြင့် ၆စ်ယောက်သောပုဂ္ဂိုလ်များသာပြစ်ထိုက်၏။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဌာန်ကား၊ ပရတောဃောသပစ္စည်းဟု ဆိုအပ်သောသူတပါး၏တရားကို မကြားနာရ၍မရနိုင်။

Under all conditions, too, those who are devoid of this or that seat of impressions,[1] do not obtain process-cognitions by way of the corresponding 'doors.'

And for unconscious beings,[2] under no conditions is there any cognitional procedure.

§ 16. *Mnemonic.*

On plane of Kāmaloka eighty kinds of consciousness
Take part, as they may fitted be, in this or that process;
In 'Rūpa' and 'Arūpa,' sixty-four and sixteen less.
So far for the chapter on Planes.

[1] Pasāda, 'the pleasure-giving part'—*i.e.*, the most sensitive part of a sense-organ.

[2] There is held to be a celestial region peopled by such mindless beings. See next Part, p. 142.—Ed.

§ 17. *Summary.*

And thus, the processes of six-doored cognition proceed, intersected[3] by the life-continuum as it happens to be constituted, and continually as long as one lifetime lasts.

[3] Bhavanganantarita is explained by Ledi Sadaw as 'bhavanganantarita.' As a matter of fact, it is the thought-processes that intersect the life-continuum.

Thus ends the Fourth Part, in the Compendium of Philosophy, entitled the Chapter on the Compendium of Processes.

၅၈။ သမ္ဘတ္ထာပိ စ တံ တံ ပသာဒ ရဟိတာနံ
တံ တံ ဒ္ဝါရိက ဝီထိစိတ္တာနိ နုပ လဗ္ဘန္တိ·ဝ။

၅၉။ အသညသတ္တာနံ ပန သမ္ဘဝါပိ စိတ္တပ္ပဝတ္တိ
နတ္ထေ·ဝါတိ။

ဆဂ်ဟဂါထာ

၆၀။ အသီတိ ဝီထိစိတ္တာနိ၊
ကာမေ ရူပေ ယထာရဟံ၊
စတုသဋ္ဌိ တထာ·ရူပေ၊
ဒ္ဝေစတ္တာလီသ လဗ္ဘရေ။

အယ·မေတ္ထ ဘူမိ ဝိဘာဂေါ။

နိဂမနကထာ

၆၁။ ဣတ္ထေ·ဝံ ဆ ဒ္ဝါရိက စိတ္တပ္ပဝတ္တိ ယထာသမ္ဘဝံ
ဘဝင်·ဇ္ဇရိတာ ယာဝတာယုက·မတ္ထေ·ဝ္ဆိန္နာ
ပဝတ္တတိ။

ဝီထိစိတ္တပရိစ္ဆေဒသ နိဂမနံ

ဣတိ အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂဟေ ဝီထိ သင်္ဂဟ
ဝိဘာဂေါ နာမ စတုတ္ထော
ပရိစ္ဆေဒေါ။

ဝိထိဝိုင်း ပြီး၏။

၅၈။ ထတိပြုရန်အချက်ကား- မည်သည့်ဘုံ၌မဆို သက်ဆိုင်ရာပသာဒ ရုပ်မှကင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ ထိုပသာဒ ဖွါရတို့၌ပြစ်သော စိတ်တို့ကို မရဏပ်ပေ။

၅၉။ အသညသတ်ပြဟ္မာတို့၏သန္တာန်၌ အချင်းခပ်သိမ်း စိတ်ဖြစ်ခြင်း မရှိပေ။

အကျဉ်းချုပ်

၆၀။ ကာမဘုံ၌ ဝီထိစိတ်ရှစ်ဆယ်ထိုက်သည့်အားလျှော်စွာ ရအပ်ကုန်၏။ အသညသတ်ကြဉ်သော ရူပါဝစရ ၁၅-ဘုံ၌ ဝီထိစိတ် ၆၄-ပါးတို့ကို သာ ထိုက်သည့်အားလျှော်စွာ ရအပ်ကုန်၏။ ထို့ပြင် အရူပ လေးဘုံ၌ ဝီထိစိတ် ၄၂-ပါးတို့ကို ထိုက်သင့်သည့်အားလျှော်စွာ ရအပ်ကုန်၏။

ဤသည်ကား ဝီထိပိုင်း၌ ဘုံအားဖြင့် ဝီထိစိတ်တို့ကို ဝေဖန်ဖော်ပြ ပြီးလေပြီ။

(နိဂုံး စကား)

၆၁။ ဤသို့လျှင် ခြောက်ဒွါရ၌ပြစ်သော စိတ်တို့၏ပြစ်ခြင်းသည် ပြစ်သင့်သည်အား လျှော်စွာ ဘဝင်ခြားသည်ပြစ်၍ အသက်ရှည်သမျှ ကာလပတ်လုံး မပြတ်ပြစ်လျက်ရှိနေ၏။

(ဒီဃဝိုင်း နိဂုံး)

ဤကဲ့သို့ ပြုဆိုခဲ့သော စကားဗေဒပိဋကတ်ဖြင့် သင်္ဂြိဟ်ကျမ်း၌ လေးခုမြောက် ဝီထိပိုင်းသည် ပြီးပြည့်စုံလေပြီ။

စိတ်စိတ်တို့ကို အနှစ်ချုပ်ခွဲခြား ပြဋ္ဌာန်းနည်းဖြင့်ပြပုံ

	ဇာတ်ရေးစိတ် (ပဋ္ဌာန်း)	နောက်နောက်စိတ် (ပဋ္ဌာန်းပုံ)
ကာမဝစရ	ပဋ္ဌာန်သဒ္ဒေနာမကွန္ဓာ ပဋ္ဌမအစရှိသောလွေးလွေးသောဘဝင်နာမကွန္ဓာ ပဋ္ဌဝေါကာရဘဝဂုံပဋ္ဌေဒ - ၁၅ ခု အဒ္ဓဟာဘဝဂုံပဋ္ဌေဒ - ၄ ခု ပဋ္ဌဒ္ဓါထုဝင်္ဂန်း ပဋ္ဌဝိညာဏ် သမ္ပယုဇ္ဇိတ္ထိုန်း သန္ဓိရက ပဋ္ဌမဝုဋ္ဌော ဒုတိယဝုဋ္ဌော ဝုဋ္ဌော,မနောဒ္ဓါထုဝင်္ဂန်း ပ-ဒု-တ-စ-ပဋ္ဌ-ဆဋ္ဌော	ပဋ္ဌမဘဝင်နာမကွန္ဓာ ဒုတိယအစရှိသောနောက်နောက်သောဘဝင်နာမကွန္ဓာ အာဝဇ္ဇန်းဌေး မနောဒ္ဓါထုဝင်္ဂန်း ပဋ္ဌဝိညာဏ် သမ္ပယုဇ္ဇိတ္ထိုန်း သန္ဓိရက ဝုဋ္ဌော ပရိတ္တာရုံဝိထိပြစ်အုံ-ဒုတိယဝုဋ္ဌော ပဋ္ဌဝေါကာရဘဝင် - ၁၅ ခု အတိမဟန္တာရုံ၊မဟန္တာရုံ၊ဗိဘူတာရုံ၊အဗိဘူတာရုံဖြစ်အုံ ကာမဇောတခုယုတ် သုံးဆယ်ပဋ္ဌမဇော ဒု-တ-စ-ပဋ္ဌ-ဆဋ္ဌ-သတ္တမဇော
ဇောနှင့်ကြိုတင်ကျင့်ကျင့်	လောဘမူ,မောဟမူ,မဟာကုသိုလ်အဆုံးဇော ဒေါသမူအဆုံးဇော ဟသိတုပ္ပါဒ်အဆုံးဇော မဟာကြိယာသောမနဿအဆုံးဇော မဟာကြိယာဥပေက္ခာအဆုံးဇော ပဋ္ဌမတဒါရုံ ဒုတိယတဒါရုံ	လော၊မော၊ မဟာကုဇောနှင့် - ရုံကျ= ရုံ ၁၁ မကျ=ဘုံ၁၉ ဒေါသမူဇောနှင့်-ရုံကျ=၉ ရုံ ၆ မကျ=ကာမ ၉ ဘုံ ၆ ဟသိတုပ္ပါဒ်ဇောနှင့်-ရုံကျ=သော ရုံ ၅ မကျ=ပဋ္ဌဝေါကာရတိဟိတ်ဘုံ၉ မဟာကြိုသောဇောနှင့်-ရုံကျ=သော ရုံ ၅ မကျ=တိဟိတ်ဘုံ၁၃ မဟာကြို ၉ ဇောနှင့်-ရုံကျ=၉ ရုံ ၆ မကျ=တိဟိတ် ဘုံ ၁၃ ဒုတိယ တဒါရုံ ကာမ ဘဝင် ၁၀
ဘဝန်းဇောဝါရ	ဂေါ,ဆေါ, အနုလုံကိန္ဓတင်သော မဟာကုပဋ္ဌေ " " တဋ္ဌေ ဂေါ,အနုလုံ " ကြိုပဋ္ဌေ " " တဋ္ဌေ	မဟာရုတ်ကုသောဘ၊မက်သောဘ၆၊အောက်ဖိုလ်သောဘ ၂ " ကု ၉ ၅၊မက် ၉ ၄၊အောက်ဖိုလ် ၉ ၃ " ကြိုသော၄၊အရဟတ္တ ဖိုလ် သော ၄ " ကြို ၉ ၅၊အရဟတ္တဖိုလ် ၉ ၁

စိတ်စိတ်တို့ကို အနှစ်ချုပ်ခွဲခြား ပြဋ္ဌာန်းနည်းဖြင့်ပြပုံ

	ဇာတ်ရေးစိတ် (ပဋ္ဌာန်း)	နောက်နောက်စိတ် (ဝဋ္ဌယုဖွန်)
သမာဓိနှင့်ဝိပဿနာ	ရှေးရှေးသောဇောထူမဟာရုတ် ကုကြို ရှပကုကြိုအဆုံးဇော အာကာသကုကြိုအဆုံးဇော ဝိညာဏကုကြိုအဆုံးဇော အာကိုံကုကြိုအဆုံးဇော နေဝကုကြိုအဆုံးဇော	သမာပဇ္ဇနဝိထိ၌ နောက်နောက်သော မဟာရုတ် ကုကြို ပဋ္ဌဝေါ-တိဟိတ်ဘုံ ၉ " " + အာကာသဘုံ " " " + ဝိညာဏဘုံ " " " " + အာကိုံ ဘုံ တိဟိတ်ဘုံ ၁၃၊ နိဝေါဝမ္ပထ-အနာဂါမိဖိုလ် အရဟတ္တဖိုလ်
မဂ်ဖိုလ်	သောတာပတ္တိမဂ်-သကဒါဂါမိမဂ်-အနာဂါမိမဂ် အရဟတ္တမဂ် ရှေးရှေးသော ဇောတူဖိုလ် ၄ ခု ဖိုလ် ၄ ခ အဆုံးဇော	သောတာပတ္တိဖိုလ်-သကဒါဂါမိဖိုလ်-အနာဂါမိဖိုလ် အရဟတ္တဖိုလ် နောက်နောက်သောဖိုလ် ၄ ခု တိဟိတ်ဘုံ ၁၃
ဗဟုကာသနှစ်ဖို့	ဒုတိယတဒါရုံ အကုသိုလ်ပဋ္ဌမဇော မဟာကုသိုလ်ပဋ္ဌမဇော မဟာကြိယာပဋ္ဌမဇော ဘုံ ၁၉	မရုကာသနှုအခါ-ရုံနောင်စု=ကာမစုတိ ၁၀ အကုဇောနောင်စု=ကာမစုတိ ၁၀ မဟာကုဇောနောင်စု=စုတိ ၁၉ မဟာကြိုဇောနောင်စု=တိဟိတ်စုတိ ၁၃ ဘုံနောင်စု=စုတိ ၁၉
စုတိနောင်ဘုံသုံးခု	ဒုဟိတ် အဟိတ်စုတိ-၆ ကာမတိဟိတ်စုတိ-၄ ရူပစုတိ-၅ အာကာသစုတိ ဝိညာစုတိ အာကိုံစုတိ နေဝစုတိ	ကာမပဋိသန္ဓေ ၁၀ ပဋိသန္ဓေ ၁၉ သဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ၁၇ ကာမတိဟိတ်ပဋိသန္ဓေ ၄ + အဒ္ဓပဋိသန္ဓေ ၄ " + ဝိညာ,အာကိုံ,နေဝ ပဋိသန္ဓေ " + အာကိုံ,နေဝပဋိသန္ဓေ " + နေဝပဋိသန္ဓေ

ဆိုရိုး

သမ္ဘိုဟ်နည်း။ ။ပဋိသန္ဓေနာမကွန္ဓာ နောင်ပဋ္ဌမဘဝင်နာမကွန္ဓာပြစ်၏။ ပဋ္ဌမအစရှိသော ရှေးရှေးသောဘဝင်နာမကွန္ဓာ နောင်ဒုတိယအစရှိသော နောက်နောက်သော ဘဝင်နာမကွန္ဓာပြစ်၏။ ဤသို့ ဇယားတွင်ကြည့်၍ ရှေးနှုန်းစိတ်နောင် နောက်နောက်စိတ်ပြစ်ပုံကိုဆိုလေ။

ပဋ္ဌာန်းနည်း။ ။ပဋ္ဌမဘဝင် နာမကွန္ဓာအားတတ်သော ပဋိသန္ဓေနာမကွန္ဓာ။ ဒုတိယအစရှိသော နောက်နောက်သော ဘဝင်နာမကွန္ဓာအားတတ်သော ပဋ္ဌမအစရှိသောရှေးရှေးသောဘဝင်နာမကွန္ဓာ။ ဤသို့ နောက်နောက်စိတ်တို့ကို ပစ္စယုပ္ပန်ထား၊ခါ "အားတတ်သော" ဆိုရ၍ ရှေးရှေးသောစိတ်တို့ကို ပစ္စည်းအပြစ် ဆိုလေ။

မာတိကာ

၅။ ဝိထိမုတ်ပိုင်းပြန်မာပြန်		စာမျက်နှာ
ဘူမိစတုက်	...	၅ - ၁
ပဋိသန္ဓိစတုက်	....	၅ -၅
အပါယ်ပဋိသန္ဓေ ၁	...	၅ -၅
ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ ၉	...	၅ - ၆
ကာမပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သက်တမ်း	....	၅ - ၆
ရူပပြဟ္မာတို့၏ ပဋိသန္ဓေစိတ်	....	၅ - ဂ
ရူပပြဟ္မာတို့၏ သက်တမ်း	....	၅ -ဇ
အရူပပဋိသန္ဓေစိတ်	....	၅ - ၁ ဝ
အရူပပြဟ္မာတို့၏သက်တမ်း	....	၅ - ၁ ၁
တဘဝ၌ တူရသည့်တရား	...	၅ - ၁ ၁
ကမ္မစတုက်	....	၅ - ၁ ၂
ကံသုံးပါးနှင့် ဒုစရိုက် ၁၀-ပါး	....	၅ - ၁ ၄
ကာမကုသိုလ်ကံ ၂၀-	....	၅ - ၁ ၅
ပုညကြိယာဝတ္ထု ၁၀-ပါး	....	၅ - ၁ ၆
ကံတို့၏ အကျိုးပေး	....	၅ -၁ ၇
ရူပကုသိုလ်ကံအကျိုးပေး	....	၅ -၁ ၉
အရူပကုသိုလ်ကံ အကျိုးပေး	....	၅ - ၂ ဝ
စုတိခန်း	....	၅ - ၂ ၁
စုတေခါနီး အာရုံနိမိတ်ထင်ပုံ	....	၅ - ၂ ၂
စုတေခါနီး စိတ်အစဉ်ဖြစ်ပုံ	....	၅ -၂ ၂

မာတိကာ

၅။ ဝိထိမုတ်စိတ်ပိုင်း ပြန်မာပြန်		စာမျက်နှာ
သေပုံ	....	၅ -၂ ၃
အဝကူးပုံ	...	၅ -၂ ၃
ပဋိသန္ဓေစိတ်သစ်၏အာရုံ	....	၅ - ၂ ၄
ရူပအရူပပဋိသန္ဓေအာရုံ	....	၅ -၂ ၅
စုတိနှင့်ပဋိသန္ဓေတွဲစပ်ပုံ	...	၅ - ၂ ၅
ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိ	...	၅ - ၂ ၆
သံသရာစက်လည်ပုံ	...	၅ - ၂ ၇
သံသရာစက်ပြတ်ပုံ	....	၅ - ၂ ၇

PART V

Compendium of Consciousness not Subject to Process

§ 2. The Four Realms of Life.
§ 4. Fourfold Rebirth.
§ 8. Fourfold Karma.
§ 12. Fourfold Advent of Death.
§ 15. The Stream of Becoming.

CHAPTER V

VITHIMUTTA - SANGAHA - VIBHAGO

Sānusandhikā Paṭiññā

1 *Vithicittavasen'evaṁ pavattiyaṁ udīrito*
Pavattisangaho nāma sandhiyaṁ'dāni vuccati.

Catukka Mātikā

2 *Catasso bhūmiyo, Catubbidhā paṭisandhi, Cattāri kammāni Catuddhā maranuppatti c'āti vithimuttasangaha cattāri catukkāni veditabbāni.*

Bhūmi Catukkaṁ

3 *Tattha upāyabhūmi, kāmasugatibhūmi, rūpāvacarabhūmi, arūpāvacarabhūmi c'āti catasso bhūmiyo nāma.*

Ekādasa Kāmabhūmiyo Catubbidhā Apāyabhūmi

4 *Tāsu nirayo, tiracchānayoni, pettivisayo, asurakāyo c'āti apāyabhūmi catubbidhā hoti.*

Sattavidhā Kāmasugati Bhūmi

5 *Manussā, Cātummahārājikā, Tāvatiṁsā, Yāmā, Tusitā, Nimmānarati, Paranimmitavasavatti c'āti Kāmasugati bhūmi sattavidhā hoti.*

6 *Sā pan'āyam'ekādasavidhā'pi kāmāvacarabhūmicc'eva saṅkhaṁ gacchati.*

Solasavidhā Rūpāvacara Bhūmi

7 *Brahmapārisajjā, Brahmapurohitā, Mahābrahmā c'āti paṭhamajjhānabhūmi.*

8 *Parittābhā, Appamāṇābhā, Ābhassarā, c'āti dutiyajjhānabhūmi*

9 *Parittasubhā, Appamāṇasubhā, Subhakiṇṇā, c'āti tatiyajjhānabhūmi*

10 *Vehapphalā Asaññasattā, Suddhāvāsā c'āti catutthajjhānabhūmi'ti Rūpāvacarabhūmi solasavidhā hoti*

Pañcavidhā Suddhavāsa Bhūmi

11 *Avihā, Atappā, Sudassā, Sudassī Akaniṭṭhā c'āti Suddhāvāsabhūmi pañcavidhā hoti.*

Catubbidhā Arūpā Bhūmi

12 *Ākāsānañcāyatanabhūmi, Viññāṇañcāyatanabhūmi, Akiñcaññāyatanabhūmi, N'evasaññā Nāsaññāyatanabhūmi c'āti Arūpabhūmi catubbidhā hoti.*

Bhūmisu Laddha Puggalā

13 *Puthujjanā na labbhanti suddhāvāsesu sabbathā*
Sotāpannā ca sakadāgāmino c'āpi puggalā.
Ariyā n'opalabbhanti asaññāpāyabhūmisu
Sesaṭṭhānesu labbhanti Ariyā'nariyā pi ca.
Idam'ettha Bhūmi-Catukkaṁ.

Catubbidhā Paṭisandhi

14 *Apāyapaṭisandhi, Kāmasugatipaṭisandhi, Rūpāvacarapaṭisandhi, Āruppāvacara paṭisandhi c'āti-catubbidhā paṭisandhi nāma.*

Dasavidhā Kāma Paṭisandhi

Ekāpāya Paṭisandhi

15 *Tattha akusalavipākopekkhāsahagata-santīraṇaṁ apāyabhūmiyaṁ okkantikkhaṇe paṭisandhi hutvā tato paraṁ bhavaṅgaṁ pariyosāne cavanaṁ hutvā vocchijjati. Ayam'ekā pāyapaṭisandhi nāma.*

Nava Kāmasugati Paṭisandhiyo

16 *Kusalavipāk'opekkhāsahagatāsantīraṇaṁ pana kāmasugatiyaṁ manussānaṁ c'eva jaccandhādinaṁ bhummassitānañ ca vinipātikāsurānañ paṭisandhibhavaṅgacutivasena pavattati.*

17 *Mahāvipākāni pana'ettha sabbesu pi kāmasugatiyaṁ paṭisandhibhavaṅgacutivasena pavattanti.*

18 *Imā nava kāmasugatipaṭisandhiyo nāma.*

19 *Sā pan'āyaṁ dasavidhā'pi kāmāvacarapaṭisandhicc'eva saṅkhaṁ gacchati.*

Kāma Puggalānaṁ Āyuppamāṇaṁ

20 *Tesu catunnaṁ apāyānaṁ manussānaṁ vinipātikasurānañ ca āyuppamāṇagaṇanāya niyamo natthi.*

21 *Cātummahārājikānaṁ pana devānaṁ dibbāni pañcavassasatāni āyuppamāṇaṁ. Manussagaṇanāya navutivassasatasahassappamāṇaṁ hoti.*

22 *Tato catuggunaṁ tāvatiṁsānaṁ, tato catuggunaṁ Yāmānaṁ, tato catuggunaṁ Tusitānaṁ, tato catuggunaṁ Nimmānaratīnaṁ, tato catuggunaṁ Paranimmitavasavattīnaṁ.*

Vasavattī Devānaṁ Āyuppamānaṁ

23 *Nava satañ c'ekavīsa vassānaṁ koṭiyo tathā*
Vassasatasahassāni saṭṭhi ca vasavattisu.

Cha Rūpa Paṭisandhiyo

24 *Paṭhamajjhānavipākaṁ paṭhamajjhānabhūmiyaṁ paṭisandhibhavaṅgacutivasena pavattati.*

25 *Tathā dutiyajjhānavipākaṁ tatiyajjhānavipākañ ca dutiyajjhānabhūmiyaṁ.*

26 *Catutthatthajjhānavipākaṁ tatiyajjhānabhūmiyaṁ.*

27 *Pañcamajjhānavipākañ ca catutthajjhānabhūmiyaṁ,*

28 *Asaññasattānaṁ pana rūpam'eva paṭisandhi hoti. Tathā tato paraṁ pavattiyaṁ cavanakāle ca rūpam'eva pavattitvā nirujjhati.*

29 *Imā cha rūpāvacarapaṭisandhiyo nāma.*

Brahmapuggalanam Āyuppamānam

30 *Tesu brahmapārisajjānam devānam kappassa tatiyo bhāgo āyuppamānam.*

Brahmapurohitānam upaddhakappo, Mahābrahmānam eko kappo,

31 *Parittābhānam dve kappāni. Appamāṇābhānam cattāri kappāni. Ābhassarānam aṭṭha kappāni.*

32 *Parittasubhānan soḷasa kappāni. Appamāṇasubhānam dvattimsa kappāni. Subhakiṇhānam catusaṭṭhi kappāni.*

33 *Vehapphalānam asaññasattānañ ca pañcakappasatāni.*

34 *Avihānam kappasahassāni. Atappānam dve kappasahassāni. Sudassānam cattāri kappasahassāni. Sudassīnam aṭṭhakappasahassāni. Akaniṭṭhānam soḷasa kappa sahassāni.*

Catasso Arūpa Patisandhiyo

35 *Paṭham'āruppādi vipākāni paṭhamā'ruppādi bhūmisu yathākkhamam paṭisandhi bhavaṅgacutikiccena pavattanti.*

Imā catasso ārūppapatisandhiyo nāma.

Arūpa Puggalanam Āyuppamānam

36 *Tesu pana ākāsanañcāyatanūpagānam devānam visati kappasahassāni āyuppamānam*

37 *Viññānañcāyatanūpagānam devānam cattālīsakappasahassāni.*

38 *Ākiñcaññāyatanūpagā- nam devānam saṭṭhikappasahassāni.*

39 *N'eva saññā Nasaṅ- ñāyatanūpagānam devānam caturāsītikappasahassāni*

Ekajātiyam Eka Visayāsamāna Dhammā

Paṭisandhi bhavaṅgañ ca tathā cavana-mānasam
Ekam'eva tathā v'eka visayam c'ekajātiyam.

Idam'ettha paṭisandhi-catukkam.

Kamma Catukkam Kammānam Cattaro Catukka

41 *i. Janakam' upatthambakam'upapīlakam'upaghātakañc-'āti kiccavasena,*

42 *ii. Garukam' āsannam' acinnam katattākammañc'āti pākadānapariyāyena,*

43 *iii. Diṭṭhadhammavedaniyam upapajjavedaniyam aparāpariyavedaniyam ahosikammañc' āti pākakālavasena ca cattāri kammāni nāma.*

44 *iv. Tathā akusalam, Kāmāvacarakusalam, Rūpāvacarakusalam, Arūpāvacarakusalam c'āti pākaṭṭhānavasena.*

Tīni Akusala Kammāni

45 *Tattha akusalam kāyakammam, vacīkammam, manokammam c'āti kammadvāravasena tividham hoti.*

Tīni Kāya Kammāni

46 *Katham? pāṇātipāto, adinnādānam, kāmesu micchācāro ceti kāyaviññatti sankhāte kāyadvāre bāhullavuttito kāyakammam nāma.*

Cattāri Vacī Kammāni

47 *Musāvādo, pisuṇavācā, pharusavācā, samphappalāpo c'āti vacīviññatti sankhāte vacīdvāre bāhullavuttito vacīkammam nāma.*

Tīni Mano Kammāni

48 *Abhijjhā, vyāpādo, micchādiṭṭhi c'āti aññatrā'pi viññattiyā manasmim y'eva bāhullavuttito manokammam nāma.*

Kammānam Mūlāni

49 *Tesu pāṇātipāto pharusavācā vyāpādo ca dosamūlena jāyanti.*

50 *Kāmesu micchācāro abhijjhā micchādiṭṭhi lobha- mūlena.*

51 *Sesāni cattāri pi dvīhi mūlehi sambhavanti.*

52 *Cittup- pādavasena pan'etam akusalam sabbathā'pi dvādasasavid- ham hoti.*

Tīni Kāma Kusala Kammāni

53 *Kāmāvacarakusalam pi kāyadvāre pavattam kāyakammam, vacīdvāre pavattam vacīkammam, manodvāre pavattam manokammam c'āti kammadvāravasena tividham hoti.*

54 *Tathā dānasīla-bhāvanā-vasena*

55 *cittuppādavasena pan' etam aṭṭhavidham hoti.*

Dasa Puñña Kriya Vatthūni

56 *Dāna-sīla-bhāvanā-pacayana-ve - yāvacca-pattidana-pattānumodana-dhamma-savana-dammadesana-diṭṭhijjukammavasena dasavidham hoti.*

57 *Tam pan'etam vīsatividham pi kāmāvacarakammam'icc' eva saṅkham gacchati.*

Pañca Rūpa Kusala Kammāni

58 *Rūpāvacarakusalam pana mano- kammam'eva. Tañ ca bhāvanāmayam appanāppattam jhānangabhedena pañcavidham hoti.*

Cattāri Arūpa Kusala Kammāni

59 *Tathā Ārūpāvacarakusalañ ca manokammam, tam pi bhāvanāmayam appanāppattam ālambanabhedena catubbidham hoti.*

Kāmāvacara Kammassa Vipāka Bhūmi

60 *Etth'akusalakammam'uddhaccarahitam apāyabhūmiyam paṭisandhim janeti. Pavattiyam pana sabbam pi dvādasvidham.*

Sattākusalaṭākāni sabbattha'pi kāmaloke rūpaloke ca yathāraham vipaccanti.

61 *Kāmāvacarakusalam pi kāmasugatiyam'eva paṭisandhim janeti. Tathā pavattiyañ ca mahāvipākāni. Ahetukavipākāni pana aṭṭha 'pi sabbatthā'pi kāmaloke rūpaloke ca yathāraham vipaccanti.*

Tihetukā Ukkaṭṭhādayo

62 *Tatth'āpi tihetukam'ukkaṭṭham kusalaṁ tihetukaṁ paṭisandhiṁ datvā pavatte soḷasavipākāni vipaccati.*

63 *Tihetukam' omakaṁ dvihetukam 'ukkaṭṭhañ ca kusalaṁ dvihetukam paṭisandhiṁ datvā pavatte tihetukarahitāni dvādasa vipākāni vipaccati.*

64 *Dvihetukam'momakam pana kusalam ahetukam'eva paṭisandhim deti. Pavatte ca ahetukavipākān'eva vipaccati.*

Kesañci Vādo

65 *Asaṅkhāram sasaṅkhāra-vipākāni na paccati*
Sasaṅkharam asaṅkhāra-vipākāni 'ti kecana.

66 *Tassam dvādasapākāni dasattha ca yathākkamam*
Yathā vuttānusārena yathāsambhavam 'uddise.

Rūpa Kammassa Vipāka Bhūmi

67 *Rūpāvacarakusalam pana paṭhamajjhānam parittam bhāvetvā Brahmapārisajjesu uppajjanti.*

68 *Tad'eva majjhi- mam bhāvetvā Brahmapurohitesu,*

69 *paṇitam bhāvetvā Mahā- brahmesu.*

70 *Tathā dutiyajjhānam tatiyajjhānañ ca parittam bhāvetvā parittābhesu.*

71 *Majjhimam bhāvetvā Appamāṇābhesu,*

72 *Paṇitam bhāvetvā Ābhassaresu,*

73 *Catutthajjhānam parittam bhāvetvā Parittasubhesu;*

74 *Majjhimam bhāvetvā Appamāṇa- subhesu;*

75 *Paṇitam bhāvetva Subhakiṇhesu.*

76 *Pañcamajjhā- nam bhāvetvā Vehapphalesu.*

77 *Tam'eva saññāvirāgam bhāvetvā Asaññasattesu.*

78 *Anāgamino pana Suddhāvāsesu uppajjanti.*

Arūpa Kammassa Vipāka Bhūmi

79 *Arūpāvacarakusalañ ca yathākkamam bhāvetva āruppesu uppajjanti.*

Nigamana Kathā

80 *Ittham mahaggatam puññam yathābhūmi vavatthitam*
Janeti sadisam pākam paṭisandhippavattiyam.
Idam'ettha kammacatukkam.

Cuti Paṭisandhikkamo Catudhā Maraṇuppatti

81 *Āyukkhayena, kammakkhayen 'ubhayakkhayena upacchedakakammunā c'āti catudhā maraṇuppatti nāma.*

Maraṇasannakāle Nimittupaṭṭhānaṁ

82 *Tathā ca marantānam pana maraṇakāle yathāraham abhimukhībhūtam bhavantare paṭisandhijanakam kammam vā tam kammakaraṇakāle rūpādikamupaladdha pubbamupakaraṇabhūtañ ca kammanimittam vā anantaram' uppajjanabhave upalabhitabba upabhogabhūtañ ca gatinimittam vā kammabalena channam dvārānam aññatarasmim paccupaṭṭhāti.*

Maraṇasannakāle Cittakkamappavati

83 *Tato param tam'eva tatho' paṭṭhitam ālambanam ārabbha vipaccanakakammānurūpam parisuddham'pakkilittham vā upalabhitabbabhavānurūpam tatth'onatam vā cittasantānam abhiṇhaṁ pavattati bāhullena*

Añño Vā Kammu Paṭṭhāna Nayo

84 *Tam'eva vā janakabhūtam kammamabhinavakaraṇavasena dvārappatam hoti.*

Maraṇāsanna Vīthi

85 *Paccāsannamaraṇassa tassa vīthicittāvasāne bhavaṅgaye va cavanavasena paccuppannabhavapariyosānabhūtam cuticittam'uppajjitvā nirujjhati.*

Paṭisandhi Cittappavatti

86 *Tasmim niruddhāvasāne tass'anantaram'eva tathā gahitam ālambānam'ārabbha savatthukam avatthukam'eva vā yathāraham avijjānusayaparikkhittena taṇhānusayamūlakena saṁkhārena janiyamānam sampayuttehi pariggayhamānam sahajātānamadhiṭṭhānabhāvena pubbaṅgamabhūtam bhavantarapaṭisandhānavasena paṭisandhisaṅkhātam mānasam uppajjamānam'eva paṭiṭṭhāti bhavantare.*

Kāma Pāṭisandhi Cittassā Rammaṇaṁ

87 *Maraṇasannavithiyaṁ pan'ettha mandappavattāni pañc' eva javanāni pāṭikaṅkhitabbāni. Tasmā yadi paccuppannālambanesu āpāthamāgatesu dhārantass'eva maraṇam hoti.*

88 *Tadā paṭisandhibhavaṅgānam' pi paccuppannālambanatā labbhati'ti katvā kāmāvacarapaṭisandhiyā chadvāragahitam kammanimittam gatinimittañ ca paccuppannamatītālambanam upalabbhati.*

89 *Kammam pana atītam'eva. Taṁ ca manodvāragahitam. Tāni pana sabbāni' pi parittadhammabhūtā n'evālambanāni.*

Rūpārūpa Paṭisandhiyā Rammaṇaṁ

90 *Rūpāvacarapaṭisandhiyā pana paññattibhūtam kammanimittam' evālambanam hoti.*

91 *Tathā āruppapaṭisandhiyā ca mahaggatabhūtam paññattibhūtañ ca kammanimittam'eva yathāraham ālambanam hoti.*

92 *Asaññasattānam pana jīvitanavakam' eva paṭisandhibhāvena paṭiṭṭhāti. Tasmā te rūpapaṭisandhikā nāma.*

93 *Āruppā āruppapaṭisandhikā. Sesā rūpārūpapaṭisandhikā.*

Cuti Anantaraṁ Paṭisandhinaṁ Pavatti

94 *Āruppacutiyā honti hetthimāruppavajjitā*
Paramāruppasandhi ca tathā kāmatihetukā

Rūpāvacaracutiyā aheturahitā siyum
Sabbā kāmatihetumhā kāmes 'v' eva pan' etarā.

Ayam' ettha cutipaṭisandhikkamo.

Bhavaṅga Cutīnaṁ Pavatti

Icc'evam gahitapaṭisandhikānaṁ pana paṭisandhinirodhānantaratoppabhuti tam'evālambanamārabbha tad'eva cittaṁ yāva cuticittuppādā asati vithicittupāde bhavassaṅgabhāvena bhavaṅgasantatisaṅkhātaṁ manāsam abbhocchinnaṁ nadī soto viya pavattati. Pariyosāne ca cavanavasena cuticittam hutvā nirujjhati.

Saṁsāra Cakka Parivattanaṁ

Tato paraṅ ca paṭisandhādāyo rathacakkaṁ iva yathākkamaṁ eva parivattantā pavattanti.

Paṭisandhibhavaṅgavīthiyo cuti c'eha tathā bhavantare
Puna paṭisandhibhavaṅgam iccayaṁ parivattati
cittasantati.

Taccakkassa Vichijjanaṁ

Paṭisaṅkhāya pan'etamaddhuvaṁ adhigantvā
padamaccutaṁ budhā
Susamucchinnasinehabandhanā samamessanti cirāya
subbatā.

Vīthi Mutta Pariccheda Nigamanaṁ

i Abhidhammatthasaṅgahe vithimuttasaṅgahavibhāgo
nāma pañcamo paricchedo.

PART V

COMPENDIUM OF CONSCIOUSNESS NOT SUBJECT TO PROCESS[1]

§ 1. *Introductory.*

SET forth have been processes of our thought
In natural order. Now let's on to make
Summary of procedure at rebirth.

[1] Vithi-mutta, lit., 'process-freed.'

§ 2. *Of the Realms of Life.*

In summarizing classes of consciousness not subject to process, four sets of four should be understood, to wit:

I. four planes of life:[2]
II. fourfold rebirth;
III. four karmas;
IV. fourfold advent of death.

[2] Bhūmi-catukkaṃ. See Part IV., § 15, *n.* 4.

Of these, the four planes of life are—

(1) 1. the plane of misery;
2. the plane of fortunate sense-experience;
3. the Rūpaloka plane;
4. the Arūpaloka plane.

Among these, again, the first is also fourfold, to wit, purgatory, the animal kingdom, rebirth among Peta's,[3] the host of the Asura-demons.

[3] Pettivisayo, the Peta's are unhappy ghosts. See p. 24.

၅—ဝိထိမုတ္တပရိစ္ဆေဒ

သာနုသန္ဓိကာ ပဋ္ဌိညာ

၁။ ဝိထိစိတ္တ ဝသေနေ·ဝ၊
ပဝတ္တိယ·မုဒိရိတေ၁၊
ပဝတ္တိ သင်္ဂဟော နာမ၊
သန္ဓိယံ ဒါနိ ဝုစ္စတိ။

စတုက္ကမာတိကာ

၂။ စတသော ဘူမိယော၁, စတုဗ္ဗိဓာ ပဋ္ဌိသန္ဓိ, စတ္တာရိ ကမ္မာနိ, စတုဓာ မရဏုပ္ပတ္တိ·စေတိ ဝိထိမုတ္တ သင်္ဂဟေ စတ္တာရိ စတုက္ကာနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

ဘူမိစတုက္ကံ

၃။ တတ္ထ အပါယဘူမိ, ကာမသုဂတိဘူမိ, ရူပါဝစရဘူမိ, အရူပါဝစရဘူမိ စေ·တိ စတသော ဘူမိယော နာမ။

ကောဒသ ကာမဘူမိယော
စတုဗ္ဗိဓာ အပါယဘူမိ

၄။ တာသု နိရယော၁, တိရစ္ဆာနယောနိ, ပေတ္တိ ဝိသယော၁, အသုရကာယော စေ·တိ အပါယ ဘူမိ စတုဗ္ဗိဓာ ဟောတိ။

၅-ဝိထိမုတ်ပိုင်း ပြန်မာပြန်

(မဇ္ဈိမဉာဏ်)

၁။ ပြီးခဲ့သောစကားရပ်တို့ဖြင့် ပဝတ္တိအခါ၌ ဝိထိစိတ်အမျိုးမျိုးတို့၏ ဖြစ်ပုံကိုဖော်ပြသော 'ပဝတ္တိသင်္ဂဟ' ခေါ်သည့် ဝိထိပိုင်းကို မိန့်ဆိုအပ်ခဲ့ပြီ။ ယခုဆက်လက်၍ ပဋ္ဌိသန္ဓေအခါ၌ စိတ်တို့၏ဖြစ်ပုံကို ဖော်ပြသော ပဝတ္တိသင်္ဂဟဟုပင် ခေါ်သော ဝိထိမုတ်ပိုင်းကို ဆိုပေအုံ့။

ဝိထိမုတ်ပိုင်း မာတိကာ

၂။ ဤဝိထိမုတ်ပိုင်း၌- ဘုံလေးမျိုး
ပဋ္ဌိသန္ဓေလေးမျိုး
ကံလေးမျိုး
သေခြင်း လေးမျိုး

ဤသို့သော စတုက္ကလေးမျိုး တို့ကို သိရမည် ဖြစ်ပေသည်။

(ဘုံ ၄-မျိုး)

၃။ ထိုမာတိကာလေးမျိုးတို့၌-ဘုံလေးမျိုး ဟူသည်ကား—
အပါယ်ဘုံ
ကာမသုဂတိဘုံ
ရူပါဝစရဘုံ
အရူပါဝစရဘုံ တို့ ပေတည်း။

ကာမ ၁၁-ဘုံ (အပါယ် ၄-ဘုံ)

၄။ ထို ဘုံ လေးမျိုးတို့တွင် အပါယ်ဘုံသည်- ငရဲဘုံ၊ တိရစ္ဆာန်ဘုံ၊ ပြိတ္တာဘုံ၊ အသုရကာယ်ဘုံအားဖြင့် လေးမျိုးအပြားရှိ၏။

(2) Fortunate sense-experience is sevenfold, to wit, the realm of human beings, the realms of the four kings,[1] of the Thirty-three gods, the Yāmā gods,[2] the heaven of Delight, the heavens of the gods who rejoice in [their own] creations, and of the gods who make others' creation serve their own ends.

[1] Of the four quarters of the firmament.

These, taken together as eleven, are grouped as the *plane of Kāmaloka*.

(3) The Rūpaloka plane is of sixteen grades, comprising:

(*a*) the plane of first jhāna, to wit, the realm of Brahma's retinue, that of Brahma's ministers, that of the great Brahmas;[3]

[2] Lit., 'the misery-tread gods,' according to the Ceylon Cy.; the governing gods, according to Ledi Sadaw. This word should not be confounded with Yama, the mythical King of Death.

(*b*) the plane of second jhāna, to wit, the heavens of minor lustre, of infinite lustre, of the radiant gods;[4]

(*c*) the plane of third jhāna, to wit, the gods of minor aura, of infinite aura, and of the gods full of steady aura;[5]

(*d*) the plane of fourth jhāna, to wit, the realm of the gods of the great reward,[6] of the unconscious beings, and of the pure abodes.

[3] There is historical interest in comparing the mythology in this chapter with the earlier mythologies in the *Dīgha* and *Majjhima Nikāyas*, and in the brief list of the *Vibhanga*, pp. 422-6, a passage on which is summarized in § 4 (2).—Ed.

[4] Ābhassarā, from ā √bha + √sar, the gods from whose bodies the rays of light are emitted like lightning.

သတ္တဝိဓာ ကာမသုဂတိဘူမိ

(ကာမသုဂတိ ရ-ဘုံ)

၅။ မနုဿာ,စာတုမဟာရာဇိကာ, တာဝတိံသာ, ယာမာ, တုသိတာ, နိမ္မာနရတိ, ပရနိမ္မိတ ဝသဝတ္တိ စေ·တိ ကာမသုဂတိဘူမိ သတ္တဝိဓာ ဟောတိ။

၅။ ကာမသုဂတိဘုံသည်-လူ့ဘုံ၊ စတုမဟာရာဇ်ဘုံ၊တာဝတိံသာဘုံ၊ ယာမာဘုံ၊ တုသိတာဘုံ၊ နိမ္မာနရတိဘုံ၊ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီဘုံ အားဖြင့် ခုနစ်ဘုံ အပြားရှိ၏။

၆။ သာ ပနာ·ယ·မေကာ ဒသဝိဓာပိ ကာမာ ဝစရဘူမိစ္ဆေ·ဝ သခ်ံ ဂစ္ဆတိ။

၆။ ဆိုခဲ့ပါ အပါယ်လေးဘုံနှင့် ကာမသုဂတိ ခုနစ်ဘုံတို့ကို ကာမာဝစရ (၁၁) ဘုံ ဟူ၍ ရေတွက်၏။

သောဠသဝိဓာ ရူပါဝစရဘူမိ

(ရူပ ၁၆-ဘုံ)

၇။ ပြဟ္မပါရိသဇ္ဇာ, ပြဟ္မပုရောဟိတာ, မဟာ ပြဟ္မာ စေ·တိ ပဌမဇ္ဈာန ဘူမိ။

၇။ ရူပါဝစရဘုံသည်- ပြဟ္မပါရိသဇ္ဇာဘုံ၊ ပြဟ္မပုရောဟိတာဘုံ၊ မဟာပြဟ္မာဘုံအားဖြင့် ပထမဈာန် ပြဟ္မာ့ဘုံ (၃)ဘုံ။

၈။ ပရိတ္တာဘာ, အပ္ပမာဏာဘာ, အာဘဿရာ စေ·တိ ဒုတိယဇ္ဈာန ဘူမိ။

၈။ ပရိတ္တာဘာဘုံ၊ အပ္ပမာဏာဘာဘုံ၊ အာဘာဿရာဘုံ အားဖြင့် ဒုတိယဈာန်ပြဟ္မာ့ဘုံ (၃) ဘုံ။

၉။ ပရိတ္တ သုဘာ, အပ္ပမာဏ သုဘာ, သုဘ ကိဏ္ဏာ စေ·တိ တတိယဇ္ဈာန ဘူမိ။

၉။ ပရိတ္တသုဘာဘုံ၊ အပ္ပမာဏသုဘာဘုံ၊ သုဘကိဏ္ဏာဘုံအားဖြင့် တတိယဈာန် ပြဟ္မာ့ဘုံ (၃) ဘုံ။

၁၀။ ဝေဟပ္ဖလာ, အသညသတ္တာ, သုဒ္ဓါဝါသာ စေ·တိ စတုတ္ထဇ္ဈာန ဘူမိတိ ရူပါဝစရဘူမိ သောဠသဝိဓာ ဟောတိ။

၁၀။ ဝေဟပ္ဖိုလ်ဘုံ၊ အသညသတ်ဘုံ၊ သုဒ္ဓါဝါသငါးဘုံအားဖြင့် စတုတ္ထ ဈာန် ပြဟ္မာ့ဘုံ (၇) ဘုံ။
ဤသို့အားဖြင့် စုစုပေါင်း ရူပပြဟ္မာဘုံ(၁၆) ဘုံ ရှိပေ၏။

[5] Subhakiṇhā. A mass of steady light emitted from a body is termed subhā, lit., 'good light.'

[6] Vehupphala=Vipulaṃ+phalaṃ, 'abundant reward' (of jhāna practice), great, compared with the rewards of the Lower Brahmas.

The last named are fivefold, to wit, the abode of the Immobile, Serene, Beautiful, Clear-sighted,[1] and Supreme Beings.

(4) The Arūpaloka plane is of four grades, comprising:

(*a*) the sphere of the conception of infinite space;
(*b*) the sphere of the conception of infinite consciousness;
(*c*) the sphere of the conception of nothingness;
(*d*) the sphere of neither consciousness nor unconsciousness.[2]

§ 3. *Mnemonic.*

In Pure Abodes there come not anywise to be
Worldlings, or new converts,[3] or those who Once Return,
Nor in th' Unconscious Sphere, or Spheres of Misery
Can come the Ariya folk.[4] To be elsewhere reborn
May be both Ariyas' and non-Ariyas' destiny.

Thus far for the four planes [of life].

---

[1] These are, more literally rendered, well-looking and well-seeing. —Ed.

ပဉ္စဝိဓာ သုဒ္ဓါဝါသဘူမိ

၁၁။ အဝိဟာ, အတပ္ပါ, သုဒဿာ, သုဒဿီ, အကနိဋ္ဌာ စေ-တိ သုဒ္ဓါဝါသဘူမိ ပဉ္စဝိဓာ ဟောတိ။

စတုဗ္ဗိဓာ အရူပဘူမိ

၁၂။ အာကာသာနဉ္စာယတနဘူမိ, ဝိညာဏဉ္စာယတနဘူမိ, အာကိဉ္စညာယတနဘူမိ, နေဝသညာနာသညာယတနဘူမိ စေ-တိ အရူပဘူမိ. စတုဗ္ဗိဓာ ဟောတိ။

ဘူမိသု လဒ္ဓပုဂ္ဂလာ

၁၃။ ပုထုဇ္ဇနာ နိ လဗ္ဘန္တိ၊
သုဒ္ဓါဝါသေသု သဗ္ဗထာ၊
သောတာပန္နာ စ သကဒါ၊
ဂါမိနော စာပိ ပုဂ္ဂလာ။

အရိယာ နောပ လဗ္ဘန္တိ၊
အသညာ-ပါယဘူမိသု၊
သေသဋ္ဌာနေသု လဗ္ဘန္တိ၊
အရိယာ-နရိယာပိ စ။

ဣဒ - မေတ္ထ ဘူမိ စတုက္ကံ။

(သုဒ္ဓါဝါသ ၅-ဘုံ)

၁၁။ သုဒ္ဓါဝါသ ဗြဟ္မာ့ဘုံသည်–အဝိဟာဘုံ၊ အတပ္ပါဘုံ၊ သုဒဿာဘုံ၊ သုဒဿီဘုံ၊ အကနိဋ္ဌာဘုံ ဆိုးဖြင့် ငါးဘုံအပြားရှိ၏။

(အရူပ ၄-ဘုံ)

၁၂။ အရူပါဝစရဘုံသည်–အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံ
ဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံ
အာကိဉ္စညာယတနဘုံ
နေဝသညာနာသညာယတနဘုံ
အားဖြင့် လေးဘုံ အပြားရှိ၏။

(ဘုံ၌ပုဂ္ဂိုလ်ရေ)

၁၃။ သုဒ္ဓါဝါသဘုံတို့၌–ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်၊ သောတာပန်နှင့် သကဒါဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို မည်သည့်အမျိုး မရအပ်ပေ။

အသညသတ်ဗြဟ္မာ့ဘုံ၊ အပါယ်လေးဘုံတို့၌ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို မရအပ်ကုန်။

သုဒ္ဓါဝါသ၊ အသညသတ်၊ အပါယ်မှကြွင်းသော လူ့ဘုံ၊ နတ်ဘုံ၊ ဗြဟ္မာ့ဘုံတို့၌ ပုထုဇဉ်, အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးတို့ကိုရအပ်ကုန်၏။ ဤကား ဝိထိမုတ်ပိုင်း၌ ဘုံလေးမျိုး ဖော်ပြချက်တည်း။

[2] On these terms see Part I., § 10.
[3] Sotāpannā.
[4] See above, Part IV., § 13 *n.*

စာမိုး ၄-၁၃

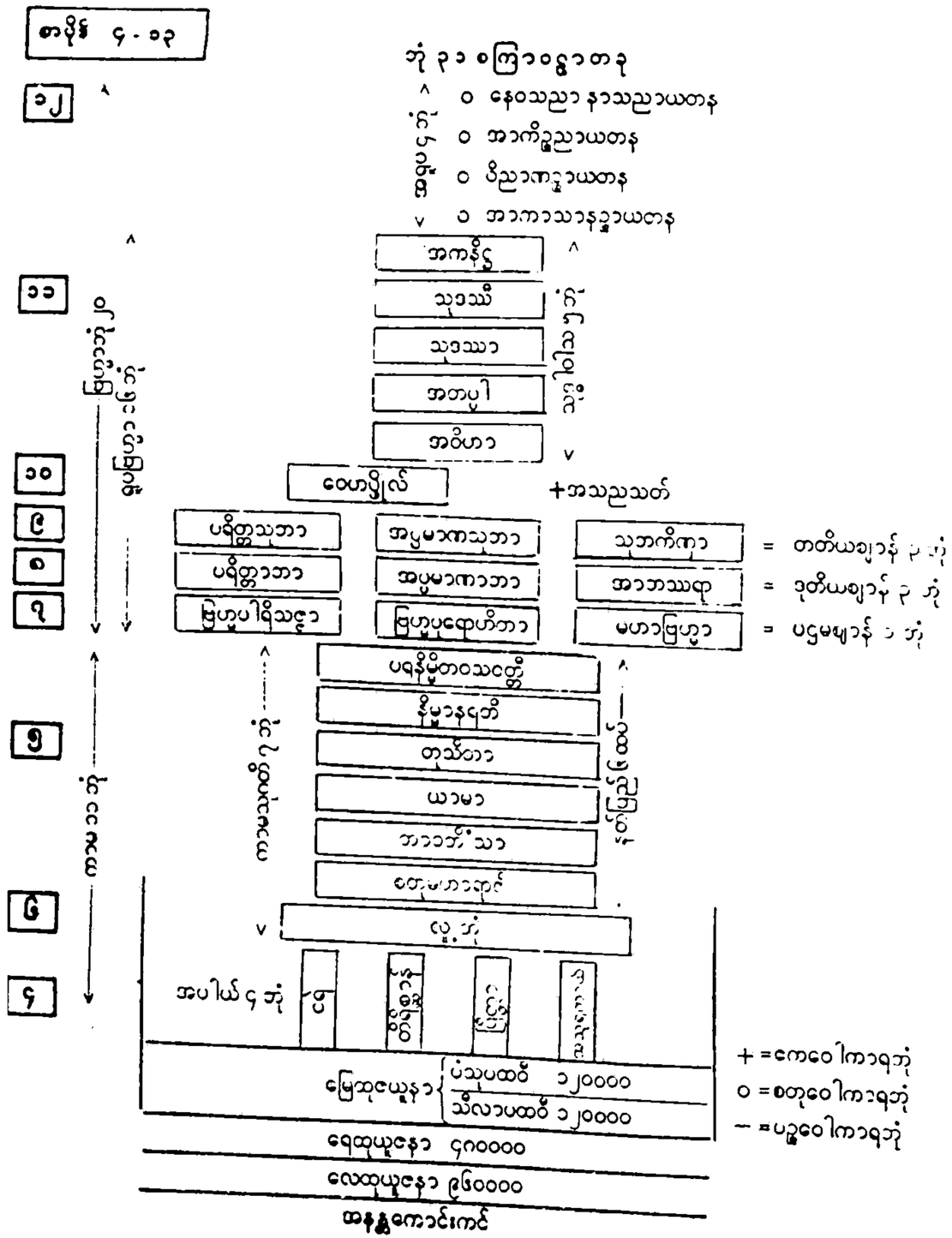

၁-၄

၁၃ ပုဂ္ဂိုလ်ဘုံ။ ။ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အပါယ် ၄ ဘုံ၌ဖြစ်၏။ သုဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် လူ့ဘုံ စတုမဟာရာဇ်ဘုံ အသညသတ်ဘုံ - ပေါင်း ၃ ဘုံ၌ဖြစ်၏။ ဒုဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကာမသုဂတိ ၇ ဘုံ၌ဖြစ်၏။ တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ် အလယ်မဂ္ဂဇာန် ၂ ယောက် အောက်ဖလဇာန် ၂ ယောက်-ပေါင်း ၅ ယောက်သည် ကာမသုဂတိ ၇ ဘုံ၊ ဝေဟပ္ဖိုလ်တိုင် ရှိပ ၁၀ ဘုံ၊ အရူပ ၄ ဘုံ-ပေါင်း ၂၁ ဘုံ၌ဖြစ်၏။ (ဂဏန်းတွက်ကို ပေါင်းဆိုသည်) သောတာပတ္တိမဂ္ဂဇာန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကာမသုဂတိ ၇ ဘုံ၊ ဝေဟပ္ဖိုလ်တိုင် ရှိပ ၁၀ ဘုံ-ပေါင်း ၁၇ ဘုံ၌ဖြစ်၏။ အရဟတ္တမဂ္ဂဇာန် ၁၊ အထက်ဖလဇာန် ၂ ပေါင်း ၃ယောက်သည် အပါယ်အသညသတ် ကြဉ်သော ၂၆ ဘုံ၌ဖြစ်၏။ (ဇယားကို ဘေါင်လိုက်ကြည့်ဆို)

ပုဂ္ဂိုလ်အပြားဝါဒရား။ ။အပါယ် ၄ ဘုံ၌ ဒုဂ္ဂတိအဟိတ် ပုဂ္ဂိုလ် ၁ယောက်စီရှိ၍ ၄ယောက်။ လူ့ဘုံ နှင့် စာတုမဟာရာဇ်ဘုံတို့၌ ၁၁ ယောက်စီရှိ၍ ၂၂ ယောက်။ အထက်နတ်ပြည် ၅ ထပ်၌ ၁၀ယောက်စီရှိ၍ ၅၀။ ပဌမဈာန်ဗြဟ္မာ ၄ ပါ ၁ ဘုံ ၃ ယောက်စီရှိ၍ ၉၀။ အသညသတ်ဘုံ၌ သုဂတိ အဟိတ် ၁ ယောက်။ အရူပ ၄ ဘုံ၌ ၈ယောက်စီရှိ၍ ၃၂ ယောက်။ ။ပေါင်း ၂၁၄။

ဝါကရဏသည်။ ဝါမှာ ၄၊ ကမှာ ၁၊ ထုမှာ ၂။ ပိဋကတ်သင်ကျမ်းကားနှင်းပြစ်၏။

စာမိုး ၄ . ၁၃ ဘုံအကွာအဝေး

ငရဲကြီးခုနစ်ထပ်သည် တဘုံနှင့်တဘုံ ယူဇနာ ၁ သောင်း ၅ ထောင်စီကွာ၏။ သိမ်ကြီးငရဲမှ လူ့ဘုံသို့ ယူဇနာ ၁ သောင်း၊ ငါးထောင်ပင်ကွာ၏။ လူ့ဘုံမှ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီ— ဤကာမသုဂတိ ၇ ဘုံတို့သည် တဘုံနှင့် တဘုံယူဇနာ ၄သောင်း ၂ ထောင်စီကွာ၏။ ပရနိမ္မိတမှ နေဝသညာ နာသညာယတနဘုံတိုင်အောင် တဘုံနှင့် တဘုံယူဇနာ ၅ သန်း ၅ သိန်း ၈ထောင်စီကွာဝေး၏။ လူ့ဘုံနှင့်နေဝသညာ နာသညာယတနဘုံအထိတိုင်းသော် ယူဇနာ ၇ ကုဋေ ၁ သန်း ၈ သိန်း ၅ သောင်း ၆ ထောင်ဝေး၏။ နေဝသညာ နာသညာယတနဘုံနှင့် အဝီစိကို တိုင်းသော် ယူဇနာပေါင်း ၇ ကုဋေ ၁ သန်း ၉ သိန်း ၇ သောင်း ၆ ထောင်ကွာဝေး၏။

၄ . ၁၃ ဘဝဂ်သုံးပါး

ဘဝဂ်ဟူသောအမည်သည် တဝ+အဂ္ဂပုဒ်ပြစ်၍ ဘုံအဆုံးဟူသောအဓိပ္ပါယ်ရ၏။ ။ဝေဟပ္ဖိုလ်ဘုံသည် ပုထုဇနဘဝဂ်မည်၏။ အကနိဋ္ဌဘုံသည် အရိယာဘဝဂ်မည်၏။ နေဝသညာ နာသညာယတနဘုံသည် သဗ္ဗဘဝဂ်မည်၏။

သုဘကိဏ္ဏာတိုင်အောင်သောရူပဘုံးဘုံ, နေဝကြဉ်သောအရူပသုံးဘုံတို့၌ဖြစ်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိပြစ်ရာဘုံ၌ အထပ်ထပ်တဘန်ပြစ်ကောင်း၏။ အထက်အထက်ပြစ်သောဗြဟ္မာဘုံ၌လည်းပြစ်ကောင်း၏။ အောက်အောက်ဘုံ၌ကားမပြစ်။ ဝေဟပ္ဖိုလ်ဘုံ၊ နေဝသညာ နာသညာယတနဘုံ၌ပြစ်ကုန်သော အရိယာ ဗြဟ္မာတို့သည်ကား အထက်အထက်ပြစ်[illegible] ဗြဟ္မာဘုံ၌လည်းမပြစ်ကုန်။ အောက်အောက်သောဗြဟ္မာဘုံ၌ လည်း မပြ[illegible] မိမိဘုံ၌သာ အထပ်ထပ်ပြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုကုန်၏။ အကနိဋ္ဌဗြဟ္မာကား မိမိဘုံ၌ပင် ကေန်ရဟန္တာပြစ်ကာ ပရနိဗ္ဗာန်စံရ၏။

§ 4. II. *Of Fourfold Rebirth* [*Rebirths* 1 *and* 2].

(1) Fourfold rebirth comprises birth to a state of misfortune, to a state of fortunate sense-experience, to the Rūpaloka, and to the Arūpaloka.

စတုဗ္ဗိဓာ ပဋိသန္ဓိ

(ပဋိသန္ဓေ ၄-မျိုး)

၁၄။ အပါယ ပဋိသန္ဓိ, ကာမသုဂတိ ပဋိသန္ဓိ, ရူပါဝစရ ပဋိသန္ဓိ, အရူပါဝစရ ပဋိသန္ဓိ စေ·တိ စတုဗ္ဗိဓာ ပဋိသန္ဓိ နာမ။

၁၄။ ပဋိသန္ဓေသည်–အပါယ်ပဋိသန္ဓေ
ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ
ရူပါဝစရပဋိသန္ဓေ
အရူပါဝစရပဋိသန္ဓေ
ဟူ၍ လေးပါးအပြားရှိ၏။

စာပိုဒ် . ၁၃.၁၄ ဘုံပုဂ္ဂိုလ်ရ

ဘုံ		ပုထုဇဉ် ၄				အရိယာရှစ်								ပေါင်း	
		ဒုဋ္ဌိတိအဟိတ်	သင်္ကေတိအဟိတ်	ဝိဇ္ဇာတိတ်	ဝိသင်္ခရိတ်	သောတာပတ္တိမဂ်ဝင်	" ဖလဝင်	သကဒါဂါမိမဂ်ဝင်	" ဖလဝင်	အနာဂါမိမဂ်ဝင်	" ဖလဝင်	အရဟတ္တမဂ်ဝင်	" ဖလဝင်	ဗဟိဒ္ဓါ	အဇ္ဈတ္တ
အပါယ်	၄	"												၁	၄
လူ၊ စတုမဟာဇာတ်	၂		"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	၁၁	၂၂
အထက်နတ်ပြည်	၅			"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	၁၀	၅၀
ပ၊ ဒု၊ တ ဈာန် ၃ စီ၊ ဝေဟပ္ဖလ်	၁၀				"	"	"	"	"	"	"	"	"	၉	၉၀
အသညသတ်	၁		"											၁	၁
အဒွေါဝါသ	၅										"	"	"	၃	၁၅
အရူပ	၄				"		"	"	"	"	"	"	"	၀	၃၂
ဟုဋ္ဌိလ်ဘုံရ		၄	၃	၇	၂၁	၁၇	၂၁	၂၁	၂၁	၂၁	၂၆	၂၆	၂၆		၂၁၄

ဘုံပုဂ္ဂိုလ်ရ။ ။အပါယ် ၄ ဘုံ၌ ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်သာရှိ၏။ လူ့ဘုံ၊ စတုမဟာရာဇ်ဘုံ တို့၌ ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်ကြည်သော သုဂတိအဟိတ် (ပ) အရဟတ္တဖလဌာန်အားဖြင့် ၁၁ ယောက်တို့ကိုရအပ်၏။ တာဝတိံသာစသော အထက်နတ်ပြည် ၅ ထပ်၌ ဒုဂ္ဂတိအဟိတ် သုဂတိအဟိတ်မှတပါး ဒွိဟိတ်စသောပုဂ္ဂိုလ် ၁၀ ယောက်ကိုရအပ်၏။ ပဌမဈာန် ၃ ဘုံ၊ ဒုတိယဈာန် ၃ ဘုံ၊ တတိယဈာန် ၃ ဘုံ၊ ဝေဟပ္ဖလ်အားဖြင့် ရှုပ ၁၀ ဘုံ၌ တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် အရိယာရှစ်ယောက်ရ၏။ သုဒ္ဓါဝါသ ၅ ဘုံ၌ အနာဂါမိဖလမျှ-နှ၊ အရဟတ္တမဂ္ဂ ဌာန်၊ အရဟတ္တဖလဌာန်အားဖြင့် ၃ ယောက်ရ၏။ အရူပ ၄ ဘုံ၌ တိဟိတ်ပုထုဇဉ်နှင့် သောတာပတ္တိမဂ္ဂဌာန် ကြည်သော အရိယာ ၇ ယောက်အားဖြင့် ရှစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုရအပ်၏။ (ဇယားကို အလျားလိုက် ကြည့်ဆို)။

[5] *I.e.*, the very commencement of rebirth. See p. 114, *n.* 4; *cf.* p. 109, *n.* 1, and p. 116, *n.* 5. It would be less embarassing to Occidentals to have this rebirth-consciousness and the next in separate classes from the santīraṇa's (classes of investigation-consciousness).

[1] In the J.P.T.S. text, for bhavanga-pariyosāne javanaṃ hutvā, I read bhavangaṃ [hutvā] pariyosāne cavanaṃ hutvā.—Ed.

A single rebirth to a state of misfortune is as follows: that class of consciousness [usually styled] 'Investigation accompanied by hedonic indifference and resulting from '*immoral* conduct in the past' becomes reconception,[5] at the moment of descent, on the plane of misfortune. Thereafter it [becomes][1] the life-continuum, and, becoming at the close of life a re-decease-consciousness, is cut off.

ဒသဝိဓာ ကာမပဋိသန္ဓိ

ကောပါယပဋိသန္ဓိ

၁၅။ တတ္ထ အကုသလ ဝိပါကော·ပေက္ခာ သဟဂတ သန္တီရဏံ အပါယဘူမိယံ သြက္ကန္တိက္ခဏေ ပဋိသန္ဓိ ဟုတ္ဝာ တတော ပရံ ဘဝင်ံ ပရိယောသာနေ စဝနံ ဟုတ္ဝာ ဝေါစ္ဆိဇ္ဇတိ။ အယ·မေကာ·ပါယ ပဋိသန္ဓိ နာမ။

ကာမ ပဋိသန္ဓေ ၁၀-ပါး

(အပါယ် ပဋိသန္ဓေ ၁-မျိုး)

၁၅။ ထိုပဋိသန္ဓေလေးမျိုးတို့တွင် အပါယ်ပဋိသန္ဓေသည် တခုသာရှိ၏၊ အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ်သည် အပါယ်ပဋိ-သန္ဓေစိတ်တည်း၊ ထိုအကုသလ ဝိပါက် ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္တီရဏ-စိတ်သည် အပါယ်ဘုံ၌ သက်ရောက်ဆဲခဏ၌ ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြစ်၏၊ ပဋိ-သန္ဓေဖြစ်ပြီးနောက် ဘဝင်စိတ်ဖြစ်၏၊ ဘဝင်စိတ်ဖြစ်ပြီးနောက် စုတိစိတ် ဖြစ်၏၊ စုတိစိတ်အဖြစ်နှင့် ချုပ်ပြီးနောက် ပြတ်လေ၏။

But when that class of consciousness [ordinarily called] 'Investigation, accompanied by hedonic indifference' results from *moral*[2] conduct in the past, it proceeds on the plane of *happy* sense-experience by way of rebirth, life-continuum and re-decease, in the case of human beings who are born blind and the like, as well as in the case of the earth-bound degraded Asura-demons.[3]

The eight main resultant kinds of consciousness take effect in every case by way of rebirth, life-continuum, and re-decease, on this plane of fortunate sense-experience.

These nine classes are comprised under rebirth on the plane of fortunate sense-experience.

The ten modes in the foregoing are reckoned together as rebirth on the plane of Kāmaloka.

(2) There is no [fixed] limit to the duration of life in beings reborn to misfortune in the four planes of misery, in human beings and in degraded Asuras.

[2] The logic and justice of this paragraph is in the existence of *indifferently* good conduct, not decidedly bad nor good unalloyed. The immoral leaven in the *moral* conduct of the past accounts for the existence of the congenitally deformed and unhappy creatures on the happy planes.

နဝ ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓိယော

၁၆။ ကုသလ ဝိပါကော·ပေက္ခာ သဟဂတ သန္ဓိ ရဏံ ပန ကာမသုဂတိယံ မနုဿာန·ဥေ ဇစ္ဆိန္နာဒီနံ ဘူမ္မဿိတာနဉ္စ ဝိနိပါတိကာ·သုရာနံ ပဋိသန္ဓि ဘဝင် စုတိဝသေန ပဝတ္တတိ။

၁၇။ မဟာဝိပါကာနိ ပန အဋ္ဌ သဗ္ဗတ္ထာပိ ကာမ သုဂတိယံ ပဋိသန္ဓि ဘဝင် စုတိ ဝသေန ပဝတ္တန္တိ။

၁၈။ ဣမာ နဝ ကာမသုဂတိ ပဋိသန္ဓိယော နာမ။

၁၉။ သာ ပနာ·ယံ ဒသဝိဓာပိ ကာမာဝစရ ပဋိသန္ဓိစေ·ဝ သခ်ံ ဂစ္ဆတိ။

ကာမပုဂ္ဂလာနံ အာယုပ္ပမာဏံ

၂၀။ တေသု စတုန္နံ အပါယာနံ မနုဿာနံ ဝိနိပါ တိကာ·သုရာနञ္စ အာယုပ္ပမာဏ ဂဏ·ယ နိယမော နတ္ထိ။

ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ ၉-ပါး

၁၆။ ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်သန္ဓိရဏစိတ်သည် ကာမသုဂတိ ဘုံ၌ သင်္ခေကန်းစသော လူ၊ ဘုမ္မဇိုဝ်းနတ်ကြီးတို့ကို မှီခိုနေကြရ သော ဝိနိပါတိကအသုရာတို့အား ဖဋိသန္ဓေစိတ်၊ ဘဝင်စိတ်၊ စုတိစိတ်အပြစ်ပြင့် ပြစ်၏။

၁၇။ မဟာဝိပါက်စိတ်ရှစ်ပါးတို့သည် ကာမသုဂတိဘုံ အလုံးစုံ၌ ပဋိ-သန္ဓေစိတ်၊ ဘဝင်စိတ်၊ စုတိစိတ်အပြစ်ပြင့် ပြစ်ကုန်၏။

၁၈၊ ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္ဓိရဏစိတ်နှင့် **မဟာဝိပါက်** **စိတ်ရှစ်ပါး၊ နှစ်ရပ်ပေါင်း စိတ် ၉-ပါးတို့သည် ကာမသုဂတိ** ပဋိသန္ဓေစိတ်ကို မည်ကုန်၏။

၁၉။ အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္ဓိရဏစိတ်၊ ကုသလ-ဝိပါက် ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္ဓိရဏစိတ်နှင့် မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး၊ စုစုပေါင်း ၁၀-ပါးသည် ကာမာဝစရ ပဋိသန္ဓေဟူသော ရေတွက်ခြင်းသို့ ရောက်ပေ၏။

ကာမပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အသက်တမ်း

၂၀၊ ထိုကာမပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေတည်နေကြသော **ကာမဘုံ** သား၊ တိရစ္ဆာန် အပါယ်လေးဘုံ သားများ၊ လူများ၊ ဝိနိပါတိက **အသုရာများ**၏ အသက်တမ်းသည် အမြဲမရှိပေ။

[3] It was held that, of the degraded Asura-demons bound to the earth, only those who are born blind and the like have this class of rebirth consciousness. Some texts read bhummissitā for bhummassitā. Jaccādinaṃ is governed by manussānaṃ as well as by asurānaṃ.

The life-term in the case of the gods called the Four Kings is 500 celestial years—that is to say, as men reckon years 9,000,000.

The life-term of the Thirty-three gods is four times this amount.[4]

That of the Yāmā gods is again four times the life-term of the Thirty-three;

and so on for the gods of the heavens of Delight,

for those of the gods who rejoice in their own creations,

and for those of the gods who make others' creations serve their own ends.

§ 5. *Mnemonic.*

Of millions nine thousand, two hundred and ten,
And yet six millions more, as years go with us here,
Are the years of a god so remote from our ken
As he who resides in the Disposers' sphere.[1]

[4] Catuggunap. Strictly speaking, double the life-term of the Four Kings. Both the Singhalese and the Burmese commentaries explain this curious 'twice double' as (1) *double* the celestial day (measured by 50 human years) as well as (2) *double* the celestial term of life (measured by 500 celestial years). Thus a celestial day in the heaven of the Thirty three would be equal to 100 human years, and the life-term therein 1,000 celestial years, measured by 36,000,000 human years, and this is exactly four times the 9,000,000 human years of the Four Kings. The celestial day of the Y[illegible]

[1] The last two lines represent the one word vasavattisu (in the original). On this curious mythic fancy, see Paranimmita in Childers's Dictionary.

၂၁။ စာတုမဟာရာဇိကာနံ ပန ဒေဝါနံ ဒိဗ္ဗာနိ ပဉ္စဝဿသတာနိ အာယုပ္ပမာဏံ၊ မနုဿ ဂဏနာယ နဝုတိ ဝဿ သတ သဟဿ-ပ္ပမာဏံ ဟောတိ။

၂၂။ တတော စတုဂ္ဂုဏံ တာဝတိံသာနံ။
တတော စတုဂ္ဂုဏံ ယာမာနံ။
တတော စတုဂ္ဂုဏံ တုသိတာနံ။
တတော စတုဂ္ဂုဏံ နိမ္မာနရတီနံ။
တတော စတုဂ္ဂုဏံ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိနံ။

ဝသဝတ္တိဒေဝါနံ အာယုပ္ပမာဏံ

၂၃။ နဝသတဒ္ဒေ-ကဝိသ၊
ဝဿာနံ ကောဋိယော တထာ၊
ဝဿသတ သဟဿာနိ၊
သဋ္ဌိ စ ဝသဝတ္တိသု။

၂၁။ –စတုမဟာရာဇ်နတ်တို့၏ သက်တမ်းကား–
နတ်တို့၏ နှစ်အားဖြင့် အနှစ် ၅၀၀-တည်း၊ လူတို့၏ နှစ်အရေ အတွက်အားဖြင့်မူ အနှစ်ကိုးသန်းတည်း။ (၅-ရာ/၉-သန်း)။

၂၂။ –တာဝတိံ သာနတ်သက်ကား ထိုစတုမဟာရာဇ် နတ်သက်ထက် ၄-ဆတက်တည်း၊ (တ ထောင်/၃ ကုဋေ၊ ၆ သန်း)

–ယာမာနတ်သက်ကား — ထိုတာဝတိံ သာ နတ်သက်ထက် ၄-ဆ တက်တည်း။ (၂-ထောင်/၁၄-ကုဋေ၊ ၄-သန်း)။

–တုသိတာ နတ်သက်ကား — ထိုယာမာ နတ်သက်ထက် ၄-ဆ တက်တည်း။ (၄-ထောင်/၅၇-ကုဋေ၊ ၆-သန်း)။

–နိမ္မာနရတိ နတ်သက်ကား—ထိုယာမာ နတ်သက်ထက် ၄-ဆ တက်တည်း။ (၈-ထောင်/၂၃၀-ကုဋေ၊ ၄-သန်း)။

–ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီ နတ်သက်ကား—ထိုနိမ္မာနရတိ နတ်သက်ထက် ၄-ဆတက်တည်း။ (၁-သောင်း ၆-ထောင်/၉၂၁-ကုဋေ၊၆-သန်း)။

ဝသဝတ္တီနတ်တို့ အသက်တမ်း

၂၃။ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီနတ်တို့၌ အသက်တမ်းသည် (လူအရေအတွက် အားဖြင့်) အနှစ်ကုဋေကိုးရာ နှစ်ဆယ့်တစ်ကုဋေနှင့် အနှစ် ခြောက်သန်းဖြစ်ပေ၏။

gods is 200 human years, and their life-term, 2,000 celestial years, measured by 144,000,000 human years, which again are *four times* the 36,000,000 human years of the Thirty-three gods, and so on for the rest. Thus it is clear that 'four times' refers to the human standard of time.

စာပိုဒ် ၂၁-၂၃

	ဝေဒနာမည်	ဝေသက်နှစ်	နတ်သက်နှစ်=ဝေ ၁-ရက်	လူတို့နှစ်=နတ်တို့ ၁-ရက်		လူတို့နှစ်=ဝေ ၁-ရက်
၂၁	သိဒ္ဓိရ်း	၅၀၀	စတုမဟာ	၅၀၀	အနုစ်	၅၀	၉-သန်း
၂၂	ကာလသုတ်	၁၀၀၀	တာဝတိံသာ	၁၀၀၀	″	၁၀၀	၃-ကုဋေ ၆-သန်း
	သယံဘာ	၂၀၀၀	ယာမာ	၂၀၀၀	″	၂၀၀	၁၄-ကုဋေ ၄-သန်း
	ထေရုဝ	၄၀၀၀	တုသိတာ	၄၀၀၀	″	၄၀၀	၅၇-ကုဋေ ၆-သန်း
	မဟာဆေရုဝ	၈၀၀၀	နိမ္မာနရတီ	၈၀၀၀	″	၈၀၀	၂၃၀-ကုဋေ ၄-သန်း
၂၃	တာပန	၁၆၀၀၀	ပရနိမ္မိတ	၁၆၀၀၀	″	၁၆၀၀	၉၂၁-ကုဋေ ၆-သန်း

မဟာတာပနဆိုသော်လည်း အနှစ်ရကပ်တာဝက်။ အဝီစိဝေဒနာဆိုသော်လည်း ဝိဝဋ္ဋဘဝသီဘကပ်ပြစ်၏။ အပါယ် ၄ ဘုံသားတို့ဆိုရင်း၊ ဇမ္ဗူဒီပ်ကျွန်းသားလူတို့ဆိုရင်း၊ ဝိနိပါတိကဘဆုရာတို့ဆိုရင်း အသက်တန်းအမြဲမရှိ။ အရှေ့ကျွန်း ၇၀၀၊ အနောက်ကျွန်း ၅၀၀၊ မြောက်ကျွန်း ၁၀၀၀ ဟုဆိုလေ။

§ 6. *Of Rebirths* 3 *and* 4.

The resultant (consciousness) of first j h ā n a (meditations) takes effect on the plane of first j h ā n a[2] by way of rebirth, life-continuum and re-decease [in those heavens].

In the same way, second j h ā n a resultants and third j h ā n a resultants take effect on the plane of second j h ā n a;[3]

[2] See above, § 2, (*a*) the B r a h m a l o k a.
[3] *Ibid.* : Among the Radiant, etc., gods.

fourth j h ā n a resultants take effect on the plane of third j h ā n a,

ဆ ရူပပဋိသန္ဓိယော

၂၄။ ပဌမ ဈာနဝိပါကံ ပဌမ ဈာနဘူမိယံ ပဋိသန္ဓိ ဘဝင် စုတိ ဝသေန ပဝတ္တတိ။

၂၅။ တထာ ဒုတိယ ဈာနဝိပါကံ တတိယ ဈာနဝိပါကဉ္စ ဒုတိယ ဈာနဘူမိယံ။

၂၆။ စတုတ္ထ ဈာနဝိပါကံ တတိယ ဈာနဘူမိယံ။

စာပိုဒ် ၂၁-၂၂-၂၃-၂၀-၂၅ ပဋိသန္ဓိစတုက္ကာ

၁။ အကုသလ ဝိပါက်ဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ်သည် အပါယ်လေးဘုံသားတို့၏ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ စိတ်ပြစ်၏။

၂။ ကုသလဝိပါက်ဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ်သည် ကာမသုဂတိဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေအခါ စကျွေ့ စသော ကြန်အင်္ဂါယွတ်လျှောက်ချီယှင်းရှိ ဇစ္စန္ဓစသည်ခေါ်ရသောလူနှင့် စတုမဟာရာဇ်ဘုံမှ ဘုန်းကံနည်းသော ဝိနိပါတိက အသုရာဟုခေါ်အပ်သော ဘုမ္မစိုးနတ်မျိုးပြစ်သော ဘီလူး သဘက် တစ္ဆေ မြေဘုတ် အစိမ်းသူရဲအစရှိသော နတ်ဆိုးတို့၏ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိစိတ်ပြစ်၏။ (ဤပုဂ္ဂိုလ်များကို သုဂတိ သဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်ခေါ်၏။)

၃။ မဟာဝိပါက် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ်လေးခုသည် ဒွိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ပဋိသန္ဓေ,ဘဝင်,စုတိစိတ်ပြစ်၏။

၄။ မဟာဝ်ပါက်ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်လေးခုသည် ကာမတိဟိတ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ စိတ်ပြစ်၏။ ။ဤကား ကာမပဋိသန္ဓေတဆယ်တည်း။

၅။ ပဌမဈာန်ဝိပါက်စိတ်သည် ပဌမဈာန် ၃ ဘုံသားတို့၏ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိစိတ် ပြစ်၏။

၆။ ဒုတိယဈာန်ဝိပါက်နှင့် တတိယဈာန်ဝိပါက်စိတ်သည် ဒုတိယဈာန် ၃ ဘုံသားတို့၏ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိစိတ်ပြစ်၏။

၇။ စတုတ္ထဈာန်ဝိပါက်စိတ်သည် တတိယဈာန် ၃ ဘုံသားတို့၏ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိစိတ်ပြစ်၏။

၈။ ပဉ္စမဈာန် ဝိပါက်စိတ်သည် ဝေဟပ္ဖလ်နှင့် သုဒ္ဓါဝါသ ၅ ဘုံသားတို့၏ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ စိတ်ပြစ်၏။

၉။ အာကာ ဝိပါက်စိတ်သည် အာကာ ဘုံသားတို့၏၊ ဝိညာဝိပါ။်စိတ်သည် ဝိညာဘုံသားတို့၏၊ အာကိ ဝိပါက်စိတ်သည် အာကိ ဘုံသားတို့၏၊ နေဝ ဝိပါက်စိတ်သည် နေဝဘုံဘားတို့၏ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိစိတ်ပြစ်၏။

၁၀။ ဇိဝိတနဝက ကလာပ်ရုပ်သည် အသညသတ်ဘုံသားတို့၏ ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိရုပ်ပြစ်၏။

ရူပ ပဋိသန္ဓေ ၆-ပါး

၂၄။ ရူပါဝစရပထမဈာန် ဝိပါက်စိတ်သည် ပထမဈာန်ပြဟ္မာ့ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိ အစွမ်းအားဖြင့် ပြစ်၏။

၂၅။ ဒုတိယဈာန် ဝိပါက်စိတ်နှင့် တတိယဈာန် ဝိပါက်စိတ်တို့သည် ဒုတိယဈာန် ပြဟ္မာ့ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိကိစ္စတပ်၍ ပြစ်ကုန်၏။

၂၆။ စတုတ္ထဈာန်ဝိပါက်သည် တတိယဈာန်ပြဟ္မာ့ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ,ဘဝင်, စုတိအစမ်းအားဖြင် ပြစ်၏။

and fifth jhana resultants take effect on the plane of fourth jhāna.[4]

But for beings attaining to the unconscious realm there is rebirth only of material form. And similarly thereafter, during life, and at the time of re-deceasing, it is only material form which, having lived, ceases to be.

These are the six modes of rebirth in the Rūpa.

Among these the life-term of gods in [the heaven of] Brahmā's retinue is the third of an æon;[1]

of gods in that of Brahmā's ministers, half an æon;[1]

of the great Brahmās, one æon;[3]

[4] It should be remembered that the fivefold division of jhāna stages is more recent than the fourfold, and the distinction between stages 1 and 2 in the former scheme is very superficial. Hence we have here, as it were, five jhāna grades of preparatory meditation and four jhāna grades of rebirth, or planes.—Ed

of the gods of minor lustre, two (great)[2] æons;

of the gods of infinite lustre, four (great) æons; of the radiant gods, eight (great) æons;

[1] By 'kappa' is here intended an asankheyya-kappa (lit., incalculable cycle), equal to one-fourth of a mahākappa (great cycle). This exceeds the time required to exhaust an area filled with mustard-seeds, equal to one square yojana, by throwing away a seed in every hundred years. Each asankheyya-kappa consists of sixty-four antara-kappa's (interim cycles); or twenty, according to some authorities; or eighty, according to others; or fourteen, according to those who were versed in the Vedas. These are sometimes spoken of as cūla-kappa's (smaller cycles). An antara-kappa is measured by the time required by the pendulum of the life-term of generations to swing from a ten-year-term to an asankheyya-term and back again to the ten-year-term.

[1] By 'kappa' here, and in the following cases, is intended the mahā-kappa. See preceding note.

၂၇။ ပဉ္စမဈာန ဝိပါကံ စတုတ္ထဈာန ဘူမိယံ။

၂၈။ အသညသတ္တာနံ ပန ရူပမေव ပဋိသန္ဓိ ဟောတိ၊ တထာ တတော ပရံ ပဝတ္တိယံ စဝနကာလေ စ ရူပမေव ပဝတ္တိတ္ဝာ နိရုဇ္ဈတိ။

၂၉။ ဣမာ ဆ ရူပါဝစရ ပဋိသန္ဓိယော နာမ။

ရူပပုဂ္ဂလာနံ အာယုပ္ပမာဏံ

၃၀။ တေသု ပြဟ္မပါရိသဇ္ဇာနံ ဒေဝါနံ ကပ္ပသတတိယော ဘာဂေါ အာယုပ္ပမာဏံ။ ပြဟ္မပုရောဟိတာနံ ဥပဍ္ဍကပ္ပေါ။ မဟာပြဟ္မာနံ ဧကော ကပ္ပေါ။

၃၁။ ပရိတ္တာဘာနံ ဒွေ ကပ္ပါနိ။ အပ္ပမာဏာဘာနံ စတ္တာရိ ကပ္ပါနိ။ အာဘဿရာနံ အဋ္ဌ ကပ္ပါနိ။

၂၇။ ပဉ္စမဈာန်ဝိပါက်စိတ်သည် စတုတ္ထဈာန်ပြဟ္မာ့ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ၊ဘဝင်၊ စုတိကိစ္စဟောပ်၍ ဖြစ်၏။

၂၈။ အထူးကား–အသညသတ်ပြဟ္မာတို့၏ ပဋိသန္ဓေသည် ရုပ်ချည်းသက်သက်သာဖြစ်၏ ပဋိသန္ဓေ၏နောက် ပဝတ္တိအခါ၊ စုတိအခါ ကိုင်ဆွယူသည်း ရုပ်ချည်းသာဖြစ် ချုပ်လေ၏။

၂၉။ ဆိုခဲ့ပြီးသော ပဋိသန္ဓေခြောက်မျိုး တို့သည် ရူပါဝစရပဋိသန္ဓေတို့ မည်ကုန်၏။

ရူပ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ အသက်တမ်း

၃၀။ ထိုရူပပြဟ္မာကြီးတို့တွင်-

(ပထမဈာန်ဘုံသား ဖြစ်သော) ပြဟ္မပါရိသဇ္ဇာပြဟ္မာတို့၏ အသက်တမ်းသည် အသင်္ချေယျကပ်၏ သုံးပုံ တပုံ (သုံးဖွဲ့တဖွဲ့)တည်း။

ပြဟ္မပုရောဟိတာပြဟ္မာတို့၏ အသက်တမ်းသည် အသင်္ချေယျကပ်တဝက်တည်း။

မဟာပြဟ္မာတို့၏ အသက်တမ်းသည် အသင်္ချေယျကပ် တကပ်တည်း။

၃၁။ (ဒုတိယဈာန်ဘုံသား ဖြစ်သော) ပရိတ္တာဘာပြဟ္မာတို့၏ အသက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၂-ကပ်တည်း။

အပ္ပမာဏာဘာပြဟ္မာတို့၏ အသက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၄-ကပ်တည်း။

အာဘဿရာပြဟ္မာတို့၏ အသက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၈-ကပ်တည်း။

of the gods of minor aura, sixteen (great) æons; of the gods of infinite aura, thirty-two (great) æons; of the gods full of steady aura, sixty-four (great) æons;

၃၂။ ပရိတ္တသုဘာနံ သောဠသ ကပ္ပါနိ။
အပ္ပမာဏသုဘာနံ ဒ္ဒတ္တိံသ ကပ္ပါနိ။
သုဘကိဏ္ဏာနံ စတုသဋ္ဌိ ကပ္ပါနိ။

၃၂။ (တတိယဈာန်ဘုံသား ဖြစ်သော) ပရိတ္တသုဘာပြဟ္မာတို့၏ အသက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၁၆-ကပ်တည်း။
အပ္ပမာဏသုဘာပြဟ္မာတို့၏ အသက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၃၂-ကပ်တည်း။
သုဘကိဏ္ဏာပြဟ္မာတို့၏ အသက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၆၄ ကပ်တည်း။

of the gods of great reward, and of the unconscious beings, five hundred (great) æons;

၃၃။ ဝေဟပ္ဖလာနံ အသညသတ္တာနဉ္စ ပဉ္စကပ္ပ သတာနိ။

၃၃။ (စတုတ္ထဈာန်ဘုံသား ဖြစ်သော) ဝေဟပ္ဖိုလ်ပြဟ္မာနှင့် အသညသတ်ပြဟ္မာတို့၏ အသက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၅၀၀ စီတည်း။

of the immobile gods, a thousand (great) æons; of the serene gods, two thousand (great) æons; of the beautiful gods, four thousand (great) æons; of the clear-sighted gods, eight thousand (great) æons; of the supreme gods, sixteen thousand (great) æons.

၃၄။ အဝိဟာနံ ကပ္ပသဟဿာနိ။
အတပ္ပါနံ ဒ္ဝေ ကပ္ပသဟဿာနိ။
သုဒဿာနံ စတ္တာရိ ကပ္ပသဟဿာနိ။
သုဒဿီနံ အဋ္ဌ ကပ္ပသဟဿာနိ။
အကနိဋ္ဌာနံ သောဠသ ကပ္ပသဟဿာနိ။

၃၄။ အဝိဟာပြဟ္မာတို့၏ အသက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၁-ထောင်၊
အတပ္ပါပြဟ္မာတို့၏ အသက်တမ်းသည် ″ ၂-ထောင်၊
သုဒဿာပြဟ္မာတို့၏ အသက်တမ်းသည် ″ ၄-ထောင်၊
သုဒဿီပြဟ္မာတို့၏ အသက်တမ်းသည် ″ ၈-ထောင်၊
အကနိဋ္ဌပြဟ္မာတို့၏ အသက်တမ်းသည် ″ ၁-သောင်းခြောက်ထောင်တည်း။

Resultants of the first stage of Arūpaloka jhāna meditation, and of the following stages take effect on the plane of the four grades[1] of the Arūpaloka plane respectively, by way of rebirth, life-continuum, and re-decease.

[1] See above, § 2 (4).

စတယော အရူပပဋိသန္ဓိယော

၃၅။ ပဌမာ-ရူပ္ပါဒိ ဝိပါကာနိ ပဌမာ-ရူပ္ပါဒိ ိသု ယထာက္ကမံ ပဋိသန္ဓိ ဘဝင် စုတိ ဝသေန ပဝတ္တန္တိ။
ဣမာ စတယော အာရုပ္ပ ပဋိသန္ဓိယော နာမ။

အာရုပ္ပ ပဋိသန္ဓေ ၄-ပါး

၃၅။ ပထမအရူပစသော ဝိပါက်စိတ်တို့သည် ပထမအရူပစသောဘုံတို့၌ အစဉ်အတိုင်း ပဋိသန္ဓေ၊ ဘဝင်၊ စုတိအစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်ကုန်၏။
ဤပဋိသန္ဓေလေးပါးသည် အရူပပဋိသန္ဓေ မည်ပေ၏။

These are the four modes of rebirth in the Arūpaloka. Among these four, the life-term of the gods who have attained to the sphere of infinite space is twenty thousand (great) æons;

that of the gods who have attained to the sphere of infinite consciousness is forty thousand (great) æons;

that of the gods who have attained to the sphere of nothingness is sixty thousand (great) æons;

that of the gods who have attained to the sphere of neither consciousness nor unconsciousness is eighty four thousand (great) æons.

§ 7. *Mnemonic.*

In any one rebirth, life, death, the mind
Is one,[2] one to its object, and its kind.

So far for the four kinds of rebirth.

အရူပပုဂ္ဂလာနံ အာယုပ္ပမာဏံ

၃၆။ တေသု ပန အာကာသာနञ္စာယတနူပဂါနံ ဒေဝါနံ ဝီသတိ ကပ္ပသဟဿာနိ အာယုပ္ပမာဏံ။

၃၇။ ဝိညာဏဉ္စာယတနူပဂါနံ ဒေဝါနံ စတ္တာလီသ ကပ္ပသဟဿာနိ။

၃၈။ အာကိဉ္စညာယတနူပဂါနံ ဒေဝါနံ သဋ္ဌိကပ္ပ သဟဿာနိ။

၃၉။ နေဝသညာ နာသညာ ယတနူပဂါနံ ဒေဝါနံ စတုရာ-သီတိ ကပ္ပသဟဿာနိ။

ကေဏတိယံ ကေဝိသယာသမာနဓမ္မာ

၄၀။ ပဋိသန္ဓိ ဘဝင်္ဂ၊
တထာ စဝနမာနသံ၊
ကေမေဝ တထေဝေ-က၊
ဝိသယဉ္စေ-က ဏတိယံ။

ဣဒ-မေတ္ထ ပဋိသန္ဓိ စတုက္ကံ။

အရူပ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ အသက်တမ်း

၃၆။ ထိုအရူပပြဟ္မာတို့တွင် အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံသား ပြဟ္မာကြီး-တို့၏ အသက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၂-သောင်းပေတည်း။

၃၇။ ဝိညာနဉ္စာယတနဘုံသား ပြဟ္မာကြီးတို့၏အသက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၄-သောင်းတည်း။

၃၈။ အာကိဉ္စညာယတနဘုံသား ပြဟ္မာကြီးတို့၏ အသက်တမ်းသည် မဟာကပ် ၆-သောင်းတည်း။

၃၉။ နေဝသညာနာသညာယတနဘုံသား ပြဟ္မာကြီးတို့၏ အသက်တမ်းသည် မဟာကပ် ဂ-သောင်း ၄-ထောင်တည်း။

တဘဝင် တူမြဲတရား ၃-ပါး

၄၀။ တဘဝ်၌ ပဋိသန္ဓေစိတ်၊ ဘဝင်စိတ်၊စုတိစိတ်တို့သည် အမျိုးအစား တခုတည်း တူရပေ၏၊ထို့အတူ အာရုံလည်းတမျိုးတည်းတူရပေ၏။ ဤကား ဤဝိထိမုတ်ပိုင်း၌ ပဋိသန္ဓေလေးမျိုးဆိုင်ရာတည်း။

[2] Ekam eva; the identity being, in Buddhism, similarity in a process of constant becoming.—Ed.

On Identity see also Introd. Essay, pp. 8, 11, 42. The Commentators say that the rebirth consciousness, life continuum, and re-decease consciousness in any one existence are similar to one another in respect of plane (bhūmi), class (jāti), composition (sampayutta-dhamma), cause (sankhāra), and object (visaya or ārammaṇa).

§ 8. *Of Karma.*

A. With respect to function,[3] there are four kinds of karma:[4]

1. Karma reproductive [of an after-life].
2. Karma maintaining [the effects of Class 1].
3. Karma unfavourable [to the effects of Class 1, and to the working of Class 2].
4. Karma destructive [to Classes 1 and 2].

B. With respect to function, there are four kinds of karma:

1. Weighty karma.[1]
2. Proximate karma.[2]
3. Chronic karma.[3]
4. [All other] outstanding karma.[4]

ကမ္မစတုက္ကံ

ကမ္မာနံ စတ္တာရော စတုက္ကာ

၄၁။ ဇနကဲ, ဥပတ္ထမ္ภကံ, ဥပပীဠကံ, ဥပဃာတ ကဋ္ဌေ.တိ ကံစုဝေသေန။

၄၂။ ဂရုကံ, အာသန္နံ, အာစိဏ္ဏံ, ကဋ္ဌတ္တာကမ္မဋ္ဌေ. တိ ပါကဒါန ပရိယာယေန။

ကမ္မစတုက္က

(ကံ ၄-ပါး ၄-လိ)

၄၁။ ကံသည်—အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော ဇနကကံ၊ ထောက်ပံ့ကူညီတတ်သော ဥပတ္ထမ္ภကကံ၊ ကပ်၍ နှိပ်စက်တတ်သော ဥပပীဠကကံ၊ ကပ်၍ သတ်တတ်သော ဥပဃာတကကံဟူ၍ ကိုးအစုမ်းဖြင့် ၄-ပါး။

၄၂။ ကံသည်—ကြီးလေးသောဂရုကံ၊ စုတေခါနီးဖြစ်သော အာသန္နကံ၊ မကြာတ် လေ့ကျက်လာသော အာစိဏ္ဏကံ၊ ယခုဘဝ၌သာမန်ပြုသောကံနှင့် ရှေးရှေးဘဝပြုခဲ့သော (ကံ) ကဋ္ဌတ္တာကံဟူ၍ အကျိုးပေးလုံ့အားဖြင့် ၄-ပါး။

(၁) ကိစ္စတုက္က

၁။ ဇနကကံ=ပရိသန္ဒေအခါ ပဝတ္တိအခါတို့၌ ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ ကဋ္ဌတ္တာရူပ်တို့ကိုဖြစ်စေတတ်သောကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ။

၂။ ဥပတ္ထမ္ภကကံ=မိမိမှကား အကျိုးကိုဖြစ်စေခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သော်လည်း ဇနကကံကြောင့်ဖြစ်သောအကျိုးပိပါက်ကိုရင်း ထောက်ပံ့ကူညီတတ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ။

၃။ ဥပပীဠကကံ=ဇနကကံ၏အကျိုး မပျင်ဖြိုးမထက်သန်အောင် ကပ်၍နှိပ်စက် တတ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာ။

၄။ ဥပဃာတကကံ=အားနည်းသော ဇနကကံ၏အကျိုးကို အပြီးသတ် ဖျက်ဆီး၍ မိမိအကျိုးကို ပေးတတ်သော ကုသိုလ်အကုသိုလ်စေတနာ။

(၂) ပါကဒါန ပရိယာယ စတုက္က

၁။ ဂရုကံ=အားအရှိန် အလွန်အားကြီးသောကြောင့် ကံတပါးသည် တားမြစ်ခြင်းငှါမတတ်နိုင်သဖြင့် သေသည်မှ အခြားမဲ့၌ အမြဲကေန်အကျိုးပေးတတ်သောကံ။ (ကုသိုလ်အထူး၌ မဟာဂျတ်ကုသိုလ်ကံနှင့် အကုသိုလ်အထူးဝယ် ပဉ္စာနန္တရိယကံ ၅ ပါးတည်း။ နိယတမိစ္ဆာဒိट्ठि ၃ ပါးကို လည်း ယူကြသေး၏)

၂။ အာသန္နကံ=ပရဝေဒနာသန္နဟော ဝိထိသို့မရောက်မီ သေခါနီးကာလ၌ ပြုအပ်သောကံ။

၃။ အာစိဏ္ဏကံ=အမြဲမပြတ် အထပ်ထပ်ပြုလုပ်အပ်သော ကံသည်ရင်း၊ တကြိမ်ပြုပြီး အဖန်ဖန် အောက်မေ့အပ်သောကံသည်ရင်း အာစိဏ္ဏကံ။

၄။ ကဋ္ဌတ္တာကံ=ဂရုကံ၊အာသန္နကံ၊အာစိဏ္ဏကံ ၃ ပါးမှလွဲတိုင်သောကံ။ ဂရုကံစသော ရှေးကံ ၃ ပါးသည် ယခုဘဝတွင်သာ ပြုအပ်သော သဘ္ဘမဟောအဆုံးဟောပြစ်သော ဥပဇ္ဇဝေဒနီယကံကို ပေတည်း။ ရှေးရှေးဘဝတို့၌ ပြုအပ်ပြီးသော အလယ်ဟောင်းချက်ဟု ဆိုအပ်သော အပရာပရိယကံအပေါင်းသည်ရင်း ယခုဘဝပြုအပ်သမျှသော သာမညကံအပေါင်းသည်ရင်း ကဋ္ဌတ္တာကံမည်၏။

[3] Kiccavasena. Kicca is what ought to be done, translated in this work by 'function.' Kamma (karma), it should never be forgotten, is simply 'doing,' or 'acting.' In S. B. E., x. 116, §§ 60, 61 (*Dhammapada* and *Sutta-Nipāta* Translations), it is rendered by 'work.'—Ed.

[4] These categories may be compared with the earlier less elaborate and incidentally introduced classifications of (*a*) the Piṭakas—*e.g.* M. iii., Cūḷa and Mahā kamma-vibhanga suttas; (*b*) the *Milinda*—*e.g.*, 46, 108, 134, and *Nettipak*: 37.—Ed.

C. With respect to time of taking effect there are four kinds of karma:

1. Karma (the fruit of which is) to be experienced in this life.
2. Karma (the fruit of which is) to be experienced in (the next) life.
3. Karma [the fruit of which is] to be experienced in some after-life.
4. Karma 'which has been.'[1]

[1] Ahosi-kammaṃ. *Cf.* Vergil's 'fuit Ilium' . . . (*En.*, II, 325)—karma which has lapsed in potential force.—Ed.

(၃) ပါကကာလစတုက္က

စာပိုဒ် ၄၃

၁။ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယက် = မျက်မှောက်ဖြစ်သော ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အကျိုးပေးသော ပဌမဇော စေတနာ။

၂။ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယက် = ဒုတိယဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကိုပေးနှမ်းနှိုင်သော သတ္တမဇောဝေတနာ။

၃။ အပရာပရိယ ဝေဒနီယက် = တတိယဘဝမှစ၍ နိဗ္ဗာန်ရသည့် ဘဝတိုင်အောင် အခွင့်ရသည်

D. With respect to place for working out its effects there are four kinds of karma:

1. Bad karma [working out its effect] in the Kāmaloka.
2. Good karma [working out its effect] in the Kāmaloka.
3. Good karma [working out its effect] in the Rūpaloka.
4. Good karma [working out its effect] in the Arūpaloka.

§၅.ခ

[1] Garukaṇ- *i.e.*, of telling effect. The Commentaries instance *e.g.*, serious crimes.

[2] Āsannaṇ is a contraction of maraṇāsannaṇ—*i.e.*, according to the Commentaries, action or thought just before death.

[3] Ācinṇakaṇ—*i.e.*, habitually repeated karma, repeated either in act or thought.

[4] Kaṭatta: in *Asl.* p. 262, where no other kind is distinguished the synonym given is katakaraṇā, 'because done.'—Ed.

§၅.ခ

Kaṭattā (lit., kataṃsa+bhāvo, 'the state of having been done') is the name applied to residual kamma of the present life which is not of the first three classes, and also to any kamma of anterior lives, which has as yet to work out its effects whenever favourable opportunities occur, when it becomes aparāpariya-kamma, the kamma of Class 3 under the next head of classification. It is the kamma held in reserve.

၄၃။ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယံ, ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယံ, အပရာပရိယဝေဒနီယံ, အဟောသိကမ္မဥ္စေ·တိ ပါကကာလဝသေန စတ္တာရိ ကမ္မာနိ နာမ။

၄၃။ မျက်မှောက်ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အကျိုးပေးသော ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယက်· နောက်ဒုတိယဘဝ၌အကျိုးပေးသော ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယက်၊ တတိယဘဝမှစ၍ နိဗ္ဗာန်မရမီအတွင်း၌ အကျိုးပေးသော အပရာပရိယ-ဝေဒနီယက်၊

အကျိုးလုံးလုံးမပေးတော့သော အဟောသိကံ ဟူ၍ အကျိုးပေးရာကာလအစွမ်းအားဖြင့် ၄ ပါး။

ရှိသော် အကျိုးပေးနိုင်သော အလယ်ဇော ၅ ချက်စေတနာ။

၄။ အဟောသိကံ = ဆိုခဲ့ပြီးသော ကာလအပိုင်းအခြားအတွင်း အကျိုးမပေးသောက်။

ကိစ္စစတုက္ကာ၊ ပါကဒါန ပရိယာယ စတုက္ကာ၊ ပါကကာလစတုက္ကာ ၃ မျိုးသည် သုတ္တန်ဒေသနာတော်၌ လာသောနည်းတည်း။ ပါကဌာန စတုက္ကသည်သာ အဘိဓမ္မာဒေသနာနည်းဖြစ်သည်။

၄၄။ တထာ အကုသလံ, ကာမာဝစရ ကုသလံ, ရူပါဝစရ ကုသလံ, အရူပါဝစရ ကုသလ ဥ္စေ·တိ ပါကဌာနဝသေန။

၄၄။ အကုသိုလ်ကံ
ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ
ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ
အရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ ဟူ၍ အကျိုးပေးရာဌာနအာဒီဖြင့် ၄-ပါး။

§၅.ခ

Kaṭattā (lit., kataṃsa+bhāvo, 'the state of having been done') is the name applied to residual kamma of the present life which is not of the first three classes, and also to any kamma of anterior lives, which has as yet to work out its effects whenever favourable opportunities occur, when it becomes aparāpariya-kamma, the kamma of Class 3 under the next head of classification. It is the kamma held in reserve.

Under the first of these four heads, and with respect to the 'door,' bad karma is threefold, to wit, karma of act, speech, and thought.

တ်ဏိ အကုသလကမ္မာနိ

(အကုသိုလ်ကံ ၃-မျိုး)

၄၅။ တတ္ထ အကုသလ ကာယကမ္မံ, ဝစီကမ္မံ, မနောကမ္မဥ္စေ·တိ ကမ္မဒ္ဒါရ ဝသေန တိဝိဓံ ဟောတိ။

၄၅။ ထိုအကျိုးပေးဖာဒ္ဒါနအားဖြင့်ဖြစ်သော လေးပါးသောကံတို့တွင်-
အကုသိုလ်ကံသည်-ကာယကံ (ကိုယ်၌ ဖြစ်သောကံ)
ဝစီကံ (နှုတ်၌ ဖြစ်သောကံ)
မနောကံ (စိတ်၌ ဖြစ်သောကံ)
ဟူ၍ ကံဖြစ်ထုဒ္ဒါရအားဖြင့် သုံးပါးပြား၏။

How [may these be described]?

Karma of body, so called from being done commonly through the 'door' of the body, considered as the medium[2] of bodily expression, is taking life, taking what is not given, and inchastity.

[2] Viññatti. See Part VI. 'Kāya' (body) here connotes 'act.'

တီဏိ ကာယကမ္မာနိ

(ကာယကံ ၃-မျိုး)

၄၆။ ကထံ.....
ပါဏာတိပါတော, အဒိန္နာ·ဒါနံ, ကာမေသုမိစ္ဆာစာရော စေ·တိ ကာယဝိညတ္တိသင်္ခါတေ ကာယဒ္ဒါရေ ဗဟုလ္လဝုတ္တိတော ကာယကမ္မံ နာမ။

၄၆။ အဘယ်သို့ ပြားသနည်း—
ပါဏာတိပါတကံ၊ အဒိန္နာဒါနကံ၊ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရကံ၊ -
ဤ၌ ကံသုံးပါးသည် ကာယဝိညတ်ဟုဆိုအပ်သော ကာယဒ္ဒါရ၌ အဖြစ်များသောကြောင့် ကာယကံ မည်ပေ၏။

Karma of speech, so called from being done commonly through the 'door' of speech, considered as the medium of vocal expression, is lying, slandering, abusive language, and idle talk.

စတ္တာရိ ဝစီကမ္မာနိ

(ဝစီကံ ၄-မျိုး)

၄၇။ မုသာဝါဒေါ, ပိသုဏာဝါစာ, ဖရုသဝါစာ, သမ္ဖပ္ပလာပေါ စေ·တိ ဝစီဝိညတ္တိသင်္ခါတေ ဝစီဒ္ဒါရေ ဗဟုလ္လဝုတ္တိတော ဝစီကမ္မံ နာမ။

၄၇။ မုသာဝါဒကံ၊ ပိသုဏာဝါစာကံ၊ ဖရုသဝါစာကံ၊ သမ္ဖပ္ပလာပကံ -
ဤကံလေးပါးသည် ဝစီဝိညတ်ဟု ဆိုရသောဝစီဒ္ဒါရ၌ အဖြစ်များသောကြောင့် ဝစီကံမည်၏။

Karma of thought, so called from being done commonly through the ['door' of the] mind [with or][3] without overt expression, is covetousness, ill-will, and erroneous opinion.

[3] The Commentators explain the force of 'api' as showing that the karma of thought is not always confined to the mind door alone, but it very often takes effect at the other two 'doors,' accompanied by overt expression.

တီဏိ မနောကမ္မာနိ

(မနောကံ ၃-မျိုး)

၄၈။ အဘိဇ္ဈာ, ဗျာပါဒေါ, မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ စေ·တိ အညတြာပိ ဝိညတ္တိယာ မနသိ·ယေဝ ဗဟုလ္လဝုတ္တိတော မနောကမ္မံ နာမ။

၄၈။ အဘိဇ္ဈာ၊ ဗျာပါဒ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ -
ဤကံသုံးပါးတို့သည် ကာယဝိညတ်(ကိုယ်အမူအရာ)၊ ဝစီဝိညတ်(နှုတ်အပြောအဆို)တို့ကို အပထားရ၍ စိတ်ထဲ၌သာ အဖြစ်များသောကြောင့် မနောကံ မည်ပေ၏။

(1) Of the foregoing forms [of bad k a r m a], taking life, abusive language and ill-will spring from the root of hate;

inchastity, covetousness, and erroneous opinion,[1] spring from the root of greed.

The other four come to pass from [these] two 'roots' also.[2]

Analyzed with respect to classes of consciousness,[3] there are altogether twelve kinds of bad[4] k a r m a

(2) Next, taking good k a r m a, with respect to the 'door,' it also is threefold, to wit, k a r m a of body, proceeding at the 'door' of the body; k a r m a of speech, proceeding at the 'door' of speech; k a r m a of thought, proceeding at the 'door' of mind.

[1] This, belonging at first sight more properly to the third 'root,' suggests the proverb of 'the wish (l o b h a) being father to the thought' (d i t t h i).—Ed.

[2] At first it seems curious that the third root is passed over. But the Commentators explain by saying that 'p i' (also) implies the inclusion of 'm o h a' (dulness) as a root common to all the ten vices

It is not expressly stated, for the reason that this root of roots does not serve to distinguish the three classes of k a r m a under consideration, one from another.

[3] C i t t u p p ā d a v a s e n a.

[4] Part I., § 2.

ကမ္မာနံ မူလာနိ

၄၉။ တေသု ပါဏာတိပါတော, ဖရုသဝါစာ, ဗျာပါဒေါ စ ဒေါသမူလေန ဘဝယန္တိ။

၅၀။ ကာမေသု မိစ္ဆာစာရော, အဘိဇ္ဈာ, မိစ္ဆာ ဒိဋ္ဌိ စ လောဘမူလေန။

၅၁။ သေသာနိ စတ္တာရိပိ ဒ္ဝိဟိ မူလေဟိ သမ္ဘဝန္တိ။

(ကံ၏ဖြစ်ကြောင်း တရားများ)

၄၉။ ထိုကံ ၁၀-ပါးတို့တွင်– ပါဏာတိပါတ ကာယကံ
ဖရုသဝါစာ ဝစီကံ
ဗျာပါဒ မနောကံတို့သည်
ဒေါသအရင်းခံ၍ ဖြစ်ကြကုန်၏။

၅၀။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ ကာယကံ
အဘိဇ္ဈာနှင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ မနောကံတို့သည်
လောဘအရင်းခံ၍ ဖြစ်ကြကုန်၏။

၅၁။ ထိုမှကြွင်းသော အဒိန္နာဒါန ကာယကံ
မုသာဝါဒ ဝစီကံ၊
ပိသုဏဝါစာ ဝစီကံ
သမ္ဖပ္ပလာပဝါစာ ဝစီကံ
ဤကံလေးပါးတို့သည် ရုံခါ လောဘကြောင့်၊ရုံခါဒေါသကြောင့်
ဖြစ်တတ်ကြကုန်၏။

Analyzed with respect to classes of consciousness,[3] there are altogether twelve kinds of bad[4] k a r m a

ကာမကုသလကမ္မာနိ

၅၂။ ကာမာဝစရ ကုသလမ္မိ ကာယဒ္ဒါရေ ပဝတ္တံ ကာယကမ္မံ, ဝစီဒ္ဒါရေ ပဝတ္တံ ဝစီကမ္မံ, မနောဒ္ဒါရေ ပဝတ္တံ မနောကမ္မဥ္စေ-တိ ကမ္မဒ္ဒါရ ဝသေန တိဝိဓံ ဟောတိ။

ကာမ ကုသိုလ်ကံ ၃-ပါး

၅၂။ ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံသည် –ကာယဒ္ဒါရ၌ဖြစ်သော ကာယကံ
ဝစီဒ္ဒါရ၌ဖြစ်သော ဝစီကံ
မနောဒ္ဒါရ၌ဖြစ်သော မနောကံ
ဟူ၍ ကံဖြစ်ရာဒ္ဒါရ၏အစွမ်းအားဖြင့် သုံးပါးပြားလေ၏။

စာပိုဒ် ၄၅-၅၁ — အကုသိုလ်က + ကာမာဝစရကုသိုလ်က — **၄၅**

	ခုစရိုက် ၁၀ ပါး		သုစရိုက် ၁၀ ပါး			
	အမည်	တရားကိုယ်	အမည်	တရားကိုယ်	ဂ	
၄၆	ပါဏာတိပါတ	ဒေါသ	ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏိ	သမ္မာအာဇီဝ	ကာယက် ၃-ပါး	၄၉
	အဒိန္နာဒါန	လောဘ၊ ဒေါ	အဒိန္နာဒါနာ ဝေရမဏိ			၅၁
	ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ	လောဘ	ကာမေသုမိစ္ဆာစာရာ ဝေရမဏိ	သမ္မာကမ္မန္တ		၅၀
၄၇	မုသာဝါဒ	လောဘ၊ ဒေါ	မုသာဝါဒါ ဝေရမဏိ	သမ္မာအာဇီဝ	စတုက် ၄-ပါး	၅၁
	ပိသုဏာဝါစာ	လောဘ၊ ဒေါ	ပိသုဏာဝါစာ ဝေရမဏိ			၅၁
	ဖရုသဝါစာ	ဒေါသ	ဖရုသဝါစာ ဝေရမဏိ	သမ္မာဝါစာ		၄၉
	သမ္ဖပ္ပလာပ	လောဘ၊ ဒေါ	သမ္ဖပ္ပလာပါ ဝေရမဏိ			၅၁
၄၈	အဘိဇ္ဈာ	လောဘ	အနဘိဇ္ဈာ	အလောဘ	မနောက် ၃-ပါး	၅၀
	ဗျာပါဒ	ဒေါသ	အဗျာပါဒ	အဒေါသ		၄၉
	မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ	လောဘ	သမ္မာဒိဋ္ဌိ	အမောဟ		၅၀

စာပိုဒ် ၅၆-၅၇

"ကိုယ်တိုင် တိုက်တွန်း၊ ချီးမွမ်းစိတ်တူ၊ ပွားပြန်မှု၊ မှတ်ယူလေးဆယ်က'' ဆိုသည့်အတိုင်း ခုစရိုက်များ၊ သုစရိုက်များ ၄၀ စီပြုစ်နိုင်၏။ ကုသိုလ်တရားတို့၏ ပြစ်ထားသည် ပုညကြိယာဝတ္ထုမည်၏။ ထိုပုညကြိယာဝတ္ထု ၁၀ ပါးကား-

စာပိုဒ် ၅၇

ပုညကြိယာ အမည်	သွင်းယူပုံ	တရားကိုယ်	ဆန့်ကျင်ဘက်တရား	ဥပမာတူပုံ
၁။ ဒါန	၆။ ပတ္တိဒါန ၇။ ပတ္တာနုမောဒန	အလောဘ	ဣဿာ မစ္ဆရိယ	ခြေနှင့်တူ၏
၂။ သီလ	၄။ အပစာယန ၅။ ဝေယျာဝစ္စ	အဒေါသ	လောဘ ဒေါသ	ကိုယ်နှင့်တူ၏
၃။ ဘာဝနာ	၈။ ဓမ္မသဝန ၉။ ဓမ္မဒေသနာ ၁၀။ ဒိဋ္ဌုဇုကမ္မ	အမောဟ	မောဟ	ဦးခေါင်းနှင့်တူ၏
၅၆ - ၅၆			၅၇	

(ကနည်း) ဒိဋ္ဌုဇုကမ္မကိုကျန်သော ပုညကြိယာ ၉ ပါးလုံးမှာသင့်ယူအပ်၏။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော် အယူမမြောင့်သောသူအား အဘယ်ပုညကြိယာတရားမှ မဖြစ်နိုင်။

Threefold also with respect to charity (lit., giving), virtue, and mental culture.

၅၄။ တထာ ဒါန, သီလ, ဘာဝနာ ဝသေန။

၅၄။ ထိုနည်းတူ ဒါနကုသိုလ်က၊ သီလကုသိုလ်က၊ ဘာဝနာကုသိုလ်က် အားဖြင့်လည်း သုံးပါးပြားပေ၏။

it is eightfold with respect to classes of consciousness.

၅၅။ စိတ္တုပ္ပါဒ ဝသေန ပနေ·တံ အဋ္ဌဝိဓံ ဟောတိ။

၅၅။ ကာမကုသိုလ်သည် စိတ်အားဖြင့်မူ ရှစ်ပါးအပြားရှိပေ၏။

ဒသ ပုညကြိယဝတ္ထူနိ

ပုညကြိယာဝတ္ထု ၁၀-ပါး

Or again, tenfold taking into account charity, virtue, mental culture, reverence, service, transference of merit,[5] rejoicing in [others'] merit, hearing the doctrine, teaching the doctrine, and forming correct views.[6]

[5] Pattidāna. See Childers's Dict., s.v. Patti.—Ed.

၅၆။ ဒါန, သီလ, ဘာဝနာ, အပစာယန, ဝေယျာဝစ္စ, ပတ္တိဒါန, ပတ္တာ·နုမောဒန, ဓမ္မဿဝန, ဓမ္မဒေသနာ, ဒိဋ္ဌုဇုကမ္မ ဝသေန ဒသဝိဓံ ဟောတိ။

၅၆။ ဒါန ၊ သီလ ၊ ဘာဝနာ ၊ အပစာယန ၊ ဝေယျာဝစ္စ ၊ ပတ္တိဒါန ၊ ပတ္တာနုမောဒန ၊ ဓမ္မသဝန ၊ ဓမ္မဒေသနာ ၊ ဒိဋ္ဌုဇုကမ္မ – ဤသို့အားဖြင့် ကုသိုလ်သည် (ပုညကြိယာအားဖြင့်) ဆယ်ပါး အပြားရှိပေသည်။

It is these twenty kinds[7] that are counted as karma in Kāmaloka.

[6] On these ten, cf. Childers's Dict., s.v. Puñño. The seventh (pattānumodana) is there given as abbhānumodanā puñño, and rendered as 'acceptance or use of transferred merit.'—Ed.

[7] I.e., twelve bad and eight good. On the eight, see Part I., § 6.

၅၇။ တံ ပနေ·တံ ဝီသတိဝိဓမ္မိ ကာမာဝစရ ကမ္မ မိစ္ဆေ၀ သခ်ံ ဂစ္ဆတိ။

၅၇။ ဆိုခဲ့ပြီးသော အကုသိုလ်သည် ၁၂-ပါး၊ ယခုဖော်ပြသောကုသိုလ်သည် ၈ ပါး၊ ပေါင်း ၂၀ ကို ကာမာဝစရကံဟူ၍ခေါ်ဝေါ်ရပေ၏။

(3) Good Rūpaloka karma is only mental action (karma of thought). It consists in mental culture and involves the attaining of ecstasy.

It is fivefold, corresponding to the stages of jhāna.

(4) Good Arūpaloka karma is also only mental action. It, too, consists in mental culture, and involves the attaining of ecstasy. It is fourfold, corresponding to the kinds of [Arūpaloka] object.

Finally, bad karma, omitting distraction,[1] produces rebirth on the plane of misfortune

And further, during a lifetime, all the twelve kinds [of bad karma] take effect as seven kinds of bad results anywhere in Kāmaloka and in Rūpaloka, according to circumstances.

[1] Commentators explain that distrait action is too feeble to effect rebirth.

Again, good Kāmaloka karma produces rebirth under fortunate conditions in Kāmaloka. And similarly during a lifetime, it produces the great resultants[2] [in Kāmaloka]. But[3] it produces the eight [good] resultants, unaccompanied by their hetu's, anywhere in Kāmaloka and in Rupaloka, according to circumstances.

[2] *I.e.*, the eight named in Part I., § 4.

[3] According to the Burmese MSS. the text has 'pana,' which, in the J.P.T.S. text is omitted. — Ed.

ပဉ္စ ရူပကုသလကမ္မာနိ

၅၈။ ရူပါဝစရ ကုသလံ ပန မနောကမ္မမေव၊ တဉ္စ ဘာဝနာမယံ အပ္ပနာပတ္တံ ဈာနင်္ဂဘေဒေန ပဉ္စဝိဓံ ဟောတိ။

စတ္တာရိ အရူပကုသလကမ္မာနိ

၅၉။ တထာ အရူပါဝစရ ကုသလဉ္စ မနောကမ္မံ၊ တမ္ပိ ဘာဝနာမယံ အပ္ပနာပတ္တံ အာရမ္မဏဘေဒေန စတုဗ္ဗိဓံ ဟောတိ။

ကာမာဝစရကမ္မဿ ဝိပါကဘူမိ

၆၀။ ဧတ္ထာ · ကုသလကမ္မ · မုဒ္ဓစ္စရဟိတံ အပါယဘူမိယံ ပဋိသန္ဓိ ဇနေတိ။

ပဝတ္တိယံ ပန သဗ္ဗမ္ပိ ဒ္ဒါဒသဝိဓံ သတ္တာ· ကုသလပါကာနိ သတ္ဌတ္ထာပိ ကာမလောကေ ရူပလောကေ စ ယထာရဟံ ဝိပစ္စတိ။

၆၁။ ကာမာဝစရ ကုသလမ္ပိ ကာမသုဂတိယမေဝ ပဋိသန္ဓိ ဇနေတိ။

တထာ ပဝတ္တိယဉ္စ မဟာဝိပါကာနိ၊ အဟေတုကဝိပါကာနိ ပန အဌပိ သဗ္ဗတ္ထာပိ ကာမလောကေ ရူပလောကေ စ ယထာရဟံ ဝိပစ္စတိ။

ရူပ ကုသိုလ်ကံ ၅-ပါး

၅၈။ ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံသည် မနောကံ တမျိုးသာဖြစ်၏။ ဘာဝနာ ၁ မျိုးသာ ဖြစ်၏၊ ဤဘာဝနာမနောကံသည် အပ္ပနာ (ဈာန်)သို့ ရောက်၏။

ထိုရူပကုသိုလ်ကံသည် ဈာန်အင်္ဂါအပြားအားဖြင့်မူ ငါးပါး အပြားရှိပေ၏။

အရူပ ကုသိုလ်ကံ ၄-ပါး

၅၉။ ထိုနည်းတူ အရူပါဝစရကုသိုလ်ကံသည်လည်း မနောကံ တမျိုးသာ၊ ဘာဝနာတမျိုးသာ၊ အပ္ပနာဈာန်သို့ ရောက်သည်သာ၊ အာရုံအပြားအားဖြင့် လေးပါး ပြားပေ၏။

ကာမကံ၏ အကျိုးပေးရာဘုံ

၆၀။ ဆိုခဲ့ပြီးသော အကုသိုလ်ကံ၊ ကာမကုသိုလ်ကံ၊ ရူပကုသိုလ်ကံ၊ အရူပကုသိုလ်ကံအားဖြင့် ကံလေးမျိုးတို့တွင် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်-ဥဒ္ဓစ္စသပ္ပယုတ်အကုသိုလ်ကံတမျိုးမှတပါး၊ ကျန်သောအကုသိုလ်ကံ (၁၁)မျိုးသည် အပါယ်(၄)ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ အကျိုးပေး၏၊ ပဝတ္တိအခါ၌မူကား ဥဒ္ဓစ္စနှင့်တကွ အကုသိုလ်ကံ (၁၂)ပါးလုံးသည် ကာမဘုံ၊ ရူပဘုံအားလုံး၌ အကုသလဝိပါက်တို့ကို ထိုက်သလို ရှင်ကျက်စေသည်။ (ပါ) အကျိုးပေးသည်။

၆၁။ ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံသည် ကာမသုဂတိ ခုနစ်ဘုံ၌ သာလျှင် ပဋိသန္ဓေအကျိုးကိုဖြစ်စေသည်၊ ပဝတ္တိအခါ၌ကား—

(၁) မဟာဝိပါက်တို့ကို ထိုနည်းတူ ကာမသုဂတိဘုံ၌သာ ရှင်ကျက်စေသည်။

(၂) အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ရှစ်ပါးတို့ကိုကား ကာမဘုံ၊ ရူပဘုံ အလုံးစုံ၌ ထိုက်သလို ရှင်ကျက်စေသည်။

And further, good [karma] of the highest class[4] accompanied by its three good 'hetu's,' both gives rise to rebirth similarly accompanied, and takes effect during [that] lifetime in sixteen kinds of resultants.

Again, good [karma] of a lower class,[5] accompanied by the three hetu's of good, as well as good karma of the highest class, accompanied by two[6] of these three hetu's, both give rise to a rebirth attended by those two hetu's, and also take effect, during that lifetime, in twelve kinds of resultants, omitting those accompanied by those three hetu's.[7]

Lastly, good [karma] of a lower class, which is accompanied by two of these hetu's, both gives rise only to such rebirth as is not accompanied by any hetu, and also takes effect, during that lifetime, in resultants also unaccompanied.

[4] Ukkaṭṭhaṃ; this only occurrence of this term.—Ed.
[5] Omakaṃ. See previous note.
[6] Alobha and adosa.
[7] Tihetuka-rahitāni. The four ñāṇa-sampayutta's are now excluded from the foregoing sixteen.

တိဟေတုကဥ္ဇာဝဒေသ

၆၂။ ကတ္ထာပိ တိဟေတုက·မုက္ကဋ္ဌံ ကုသလံ တိဟေတုကံ ပဋိသန္ဓိံ ဒတ္တာ ပဝတ္တေ သောဠသ ဝိပါကာနိ ဝိပစ္စတိ။

၆၃။ တိဟေတုက·မောမကံ ဒ္ဝိဟေတုက·မုက္ကဋ္ဌဉ္စ ကုသလံ ဒ္ဝိဟေတုကံ ပဋိသန္ဓိံ ဒတ္တာ ပဝတ္တေ တိဟေတုက ရဟိတာနိ ဒ္ဝါဒသ ဝိပါကာနိ ဝိပစ္စတိ။

၆၄။ ဒ္ဝိဟေတုက·မောမကံ ပန ကုသလံ အဟေတုက · မေဝ ပဋိသန္ဓိံ ဒေတိ၊ ပဝတ္တေ စ အဟေတုက ဝိပါကာနေ·ဝ ဝိပစ္စတိ။

(အဟိတ်ဉာဏ်နှင့် စပ်သည် ကွဲပြားခြင်း)

၆၂။ ကာမကုသိုလ်ကံတွင် တိဟိတ်ဉာဏ်ဌာကုသိုလ်ကံသည်–
(၁) တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေအကျိုးပေးသည်။
(၂) ပဝတ္တိအခါ၌မဟာဝိပါက် ၈၊ အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၈ အားဖြင့် ၁၆-ပါးသောဝိပါက်တို့ကို ရင့်ကျက်စေသည်။

၆၃။ တိဟိတ်ညြမကကုသိုလ်ကံနှင့် ဒ္ဝိဟိတ်ဉာဏ်ဌာကုသိုလ်ကံသည် ဒ္ဝိဟိတ်-ပဋိသန္ဓေအကျိုးပေး၏။ ပဝတ္တိဟခါ၌ ဉာဏဝိပ္ပယုတ် မဟာ-ဝိပါက်နှင့် အဟိတ်ကုသလဝိပါက် (၁၂) ပါးကိုသာ ရင့်ကျက်စေသည်။

၆၄။ ဒ္ဝိဟိတ်ညြမကကုသိုလ်ကမ္မကား အဟိတ်ပဋိသန္ဓေကျိုးသာပေး၏၊ ပဝတ္တိအခါ၌လည်း အဟိတ်ကုသလဝိပါက်တို့ကိုသာ ရင့်ကျက်စေ၏။

ဘဝိန် ၆၂.၆၄		ဒ္ဝိဟိတ် အဟိတ် ဉာဏ် ညြမက ကုသိုလ်သန္ဓေနှင့် အကျိုးဝိပါက်စပေးပုံ				
	၄ဌေတနာ	၄ဌေတနာ	သပရိဝေတနာ	ကုသိုလ်အမည်	ပဋိသန္ဓေအကျိုး	ပဝတ္တိအကျိုး
၆၂	ကုသိုလ်ခြုံ	သမ္မယုတ်ဂ	ကုသိုလ်ခြုံ	တိဟိတ်ဉာဏ်	သမ္မယုတ် မဟာဝိ ၄	မဟာဝိ ၈+အဟိတ် ကုသလဝိပါက် ၈
၆၃	အကုသိုလ်ခြုံ	၎င်း	၁-ကုသိုလ်ခြုံ	တိဟိတ်ညြမက	ဝိပ္ပယုတ် မဟာဝိပါက် ၄	မဟာဝိပါက်ဝိပ္ပ ၄ အဟိတ် ကုသလ ဝိပါက် ၈
	ကုသိုလ်ခြုံ	ဝိပ္ပယုတ်ဂ	ကုသိုလ်ခြုံ	ဒ္ဝိဟိတ်ဉာဏ်		
၆၄	အကုသိုလ်ခြုံ	၎င်း	အကုသိုလ်ခြုံ	ဒ္ဝိဟိတ်ညြမက	ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္ဓိရဏ	အဟိတ်ကုသလ ဝိပါက် ၈

§ 9. *Mnemonic Note.*

Some teachers[1] hold that automatic thought
Cannot result in willed or prompted [deed],
Nor that self-willed or prompted thinking aught
That's merely automatic act can breed.

[1] The Ceylon Cy. (*Abhidhammattha-Vibhāvanī*) mentions the teachers of the school of Mahadhammarakkhita Thera of Moravāpi Monastery in Ceylon. Ledi Sadaw names Mahādutta Thera as the head of this school of thought.

To meet their views:—by twelve and ten, or eight,[2]
Replace the sixteen and the twelve above—
Results, be it remembered we did state.
[Let each compare and, as he will, approve.]

[2] Replace 16 and 12 by 12 and 10 respectively and we get 12, 10, and 8, according to the school of thought in question.

§ 10. *D. 3 and 4.*

One who has practised in a minor degree good Rupa-loka karma, which consists of the first jhāna, is reborn in the heaven of Brahmā's retinue;

one who has practised it in a moderately high degree, in the heaven of Brahmā's ministers;

one who has practised it in a surpassing degree, in the heaven of the great Brahmā's.

Similarly, practice in a minor degree of second and third jhana [results in rebirth] among the gods of minor lustre;

ကေသဋ္ဌိဝါဒဒေါ

၆၅။ အသင်္ခါရံ သသင်္ခါရ၊
ဝိပါကာနိ နပ္ပစ္စတိ၊
သသင်္ခါရ-မသင်္ခါရ၊
ဝိပါကာနိ-တိ ကေစန။

၆၆။ တေသံ ဒ္ဝါဒသ ပါကာနိ၊
ဒသာ-ဌ စ ယထာက္ကမံ၊
ယထာဝုတ္တာ-နုသာရေန၊
ယထာသမ္ဘဝ-မုဒ္ဒိသေ။

ရူပကမ္မဿ ဝိပါကဘူမိ

၆၇။ ရူပါဝစရ ကုသလံ ပန ပဌမဇ္ဈာနံ ပရိတ္တံ ဘာဝေတ္ဝာ ပြဟ္မပါရိသဇ္ဇေသု ဥပ္ပဇ္ဇတိ။

၆၈။ တဒေဝ မဇ္ဈိမံ ဘာဝေတ္ဝာ ပြဟ္မပုရောဟိတေသု။

၆၉။ ပဏီတံ ဘာဝေတ္ဝာ မဟာပြဟ္မေသု။

၇၀။ တထာ ဒုတိယဇ္ဈာနံ တတိယဇ္ဈာနဉ္စ ပရိတ္တံ ဘာဝေတ္ဝာ ပရိတ္တာဘေသု။

(ကေစိဝါဒ သင်္ဂဟ ဂါထာများ)

၆၅။ ကေစိဝါဒ (အချို့အယူအဆတရပ်) သော်ကား–

– အသင်္ခါရိကကုသိုလ်ကံသည် သသင်္ခါရိကဝိပါက်စိတ်တို့ကို မရင့်ကျက်စေနိုင်။
– သသင်္ခါရိကကုသိုလ်ကံသည် အသင်္ခါရိကဝိပါက်တို့ကို မရင့်ကျက်စေနိုင်။

ဤကဲ့သို့ အချို့ဆရာတို့ကဆိုကြ၏၊

၆၆။ ထိုကေစိဆရာတို့၏ အယူဝါဒအရဆိုသော် ဆိုခဲ့ပြီးသောစကား စဉ်လိုက် အစဉ်အတိုင်း တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌကုသိုလ်ကံက ဝိပါက် ၁၂-ပါး၊ တိဟိတ်သြမက၊ ဒွိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌကုသိုလ်ကံက ဝိပါက် ၁၀-ပါး၊ ဒွိဟိတ်သြမကကုသိုလ်ကံက ဝိပါက် ၈-ပါးကိုသာ ရင့်ကျက်စေနိုင်ပေသည်။

ရူပက်၏ အကျိုးပေးရာဘုံ

၆၇။ ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ ပထမဈာန်ကို ခပ်လျော့လျော့ (ပရိတ္တအဖြစ်) ပွားများပါက ပြဟ္မပါရိသဇ္ဇာ ပြဟ္မာတို့၌ ဖြစ်လေ၏။

၆၈။ ထိုပထမဈာန်ကိုပင် အလယ်အလတ် (မဇ္ဈိမအဖြစ်) ပွားများပါက ပြဟ္မပုရောဟိတာ ပြဟ္မာတို့၌ ဖြစ်လေ၏။

၆၉။ ထိုပထမဈာန်ကိုပင် ထက်ထက်မြက်မြက် (ပဏီတအဖြစ်) ပွားများပါက မဟာပြဟ္မာတို့၌ ဖြစ်လေ၏။

၇၀။ ထိုနည်းတူ ဒုတိယဈာန်ကိုဖြစ်စေ တတိယဈာန်ကိုဖြစ်စေ ခပ်လျော့လျော့ ပွားများပါက ပရိတ္တာဘာပြဟ္မာတို့၌ ဖြစ်၏။

practice in a moderately high degree, among gods of infinite lustre;

၇၁။ မဇ္ဈိမံ ဘာဝေတ္ဝာ အပ္ပမာဏာဘေသု။

၇၁။ အလယ်အလတ် ပွားများပါက အပ္ပမာဏာဘာပြဟ္မာတို့၌ ဖြစ်၏။

practice in a surpassing degree, among the radiant gods.

၇၂။ ပဏီတံ ဘာဝေတ္ဝာ အာဘဿရေသု။

၇၂။ ထက်ထက်မြက်မြက် ပွားများပါက အာဘဿရာ ပြဟ္မာတို့၌ ဖြစ်၏။

Similarly, practice in a minor degree of fourth j h ā n a [results in rebirth] among the gods of minor aura:

၇၃။ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ ပရိတ္တံ ဘာဝေတ္ဝာ ပရိတ္တသုဘေသု။

၇၃။ စတုတ္ထစျာန်ကို ခပ်လျှော့လျှော့ပွားများလျှင် ပရိတ္တသုဘာပြဟ္မာတို့၌ ဖြစ်၏။

in a moderately high degree, in rebirth among the gods of unlimited aura;

၇၄။ မဇ္ဈိမံ ဘာဝေတ္ဝာ အပ္ပမာဏသုဘေသု။

၇၄။ အလယ်အလတ်ပွားများလျှင် အပ္ပမာဏသုဘာပြဟ္မာတို့၌ ဖြစ်၏။

in a surpassing degree, among the gods full of steady aura.

၇၅။ ပဏီတံ ဘာဝေတ္ဝာ သုဘကိဏ္ဏေသု။

၇၅။ ထက်ထက်မြက်မြက် ပွားများလျှင် သုဘကိဏ္ဏာပြဟ္မာတို့၌ ဖြစ်၏။

Lastly, practice of fiftn j h a n a [results in rebirth] among the gods of the Great Reward.

၇၆။ ပဉ္စမဇ္ဈာနံ ဘာဝေတ္ဝာ ဝေဟပ္ဖလေသု။

၇၆။ ပဉ္စမစျာန်ကိုပွားများလျှင် ဝေဟပ္ဖိုလ်ပြဟ္မာတို့၌ ဖြစ်၏။

The same practised with a view to extirpate lust for consciousness[1] [results in rebirth] in the heaven of the unconscious;

[1] Saññā-virāgaṇ—an adverbial phrase meaning, literally, 'till the lust for consciousness is extirpated.'

၇၇။ တဒေဝ သညာဝိရာဂံ ဘာဝေတ္ဝာ အသညသတ္တေသု။

၇၇။ ထိုပဉ္စမစျာန်ကိုပင် သညာကင်းအောင် ပွားများလျှင် အသညသတ် ပြဟ္မာတို့၌ ဖြစ်၏။

but Never-returners [practising fifth j h ā n a] are reborn[2] in the Pure Abodes.

[2] Uppajjanti—spring into being. Ledi Sadaw would have us to translate this last clause into 'but in the pure abodes, the Anāgāmi's *alone* are reborn,' in order to indicate that, while the pure abodes are exclusively reserved for those of the Anāgāmi's who practise the fifth j h ā n a, those who practise the lower j h ā n a s may be reborn in the lower planes.

၇၈။ အနာဂါမိနော ပန သုဒ္ဓါဝါသေသု ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။

၇၈။ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်သာ သုဒ္ဓါဝါသပြဟ္မာတို့၌ ဖြစ်ကုန်၏။

Further, one who has practised good A r ū p a l o k a k a r m a is reborn, in corresponding order, in one of the four A r u p a l o k a spheres.

အရူပကမ္မဿ ဝိပါကဘူမိ

၇၉။ အရူပါဝစရ ကုသလဿ ယထာက္ကမံ ဘာဝေတ္ဝာ အရူပေသု ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။

အရူပက်၏ အကျိုးပေးရာဘုံ

၇၉။ အရူပကုသိုလ်ကို အစဉ်အတိုင်း ပွားများပါက အရူပဘုံတို့၌ ဖြစ်ကုန်၏။

§ 11. *Mnemonic.*

E'en thus our merit, waxing great and for this plane, or that one bound,
Brings forth results like to itself, in rebirth and the vital round.

So far for the fourfold [classifying of] k a r m a.

§ 12. IV. *Of the Advent of Death.*

Four are [the grounds for] the advent of death.[3] It comes through the expiration of the span of life, through the extinction of k a r m a, through the expiration of both, and through destructive k a r m a.

[3] *Cf. Milinda*, 301.—Ed.

နိဂမနဂါထာ

၈၀။ ဣတ္ထံ မဟဂ္ဂတံ ဟုဏ္ဍ၊
ယထာဘူမိ ဝဝတ္ထိတံ၊
ဇနေတိ သဒိသံ ပါကံ၊
ပဋိသန္ဓိ ပဝတ္တိယံ။
ဣဒ·မေတ္ထ ကမ္မ စတုက္ကံ။

စုတိပဋိသန္ဓိက္ကမော

၈၁။ အာယုက္ခယေန, ကမ္မက္ခယေန, ဥဘယက္ခယေန, ဥပစ္ဆေဒက ကမ္မုနာ စေ·တိ စတုဓာ မရဏုပ္ပတ္တိ နာမ။

မရဏုပ္ပတ္တိစတုက္က

ဓာတိုဒ်.ဂ၁ ၁။ အာယုက္ခယ = ထိုထိုဘဝ၌ ပိုင်းခြားအပ်သောသက်တန်းကုန်၍ သေခြင်း။

၂။ ကမ္မက္ခယ = ပဋိသန္ဓေကံအစွမ်းကုန်၍ သေခြင်း။

၃။ ဥဘယက္ခယ = အသက်တန်း **ကံစွမ်းနှစ်**ပါးကုန်၍ သေခြင်း။

၄။ ဥပစ္ဆေဒက = ကံဆိုးဖြတ်ချေ**၍ လတ်**တလောသေခြင်း။

ထို ၄ ပါးသောသေခြင်းတို့တွင် တပါးပါ၊ဖြင့်သေကုန်သော သတ္တဝါတို့အား သေခါနီးကာလ၌ ကံ၊ ကမ္မနိမိတ်၊ ဂတိနိမိတ် ၃ မျိုးတို့တွင် တပါးပါးသည်ထင်မြင်ပြစ်၏။

ဂ၂ ၁။ ကုသိုလ်အကုသိုလ် ဇနကကံများကို ကံနိမိတ် (ကံအာရုံ) ကုခေါ်၏။

(နိဂုံး ဂါထာ)

၈၀။ ဆိုခဲ့ပြီးသောစကားအရ (ရှုပ၊ အရှုပ) မဟဂ္ဂုတ် ကုသိုလ်ကံသည် (ကုသိုလ်အလိုက်) ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်သော ဘုံအသီးသီး၌ ပဋိသန္ဓေအခါ ပဝတ္တိအခါ ကာလ ၂-ပါးလုံး၌ တူသောအကျိုးကို ပေးလေသည်။

ဤသည်ကား ဝိထိမှတ်ပိုင်း၌ ကမ္မစတုက်ပေတည်း။

စုတိခန်း

၈၁။ သတ္တဝါတို့စုတေခြင်းသည်– အသက်တမ်းကုန်၍ စုတေရခြင်း၊
ဤဘဝ ဘုက်ကံကုန်၍ စုတေရခြင်း၊
အသက်တမ်း နှင့် ကံနှစ်ပါး စုံကုန်၍ စုတေရခြင်း၊
ကပ်၍ ဖြတ်တတ်သော ကံထပါး ကြောင့် စုတေရခြင်း၊
ဤသို့ စုတေခြင်း (သေခြင်း) လေးမျိုးရှိပေ၏။

၂။ ကုသိုလ်အကုသိုလ်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော ကျေးဇူးကံစသောအလုပ်တို့၊ အလုပ်ပုဂ္ဂိုလ်၊ ပန်းထိုး ကံခွန် ကုက္ကားစသည်ဌာန်း၊ သတ်အပ်သောသတ္တဝါ ခိုးအပ်သောဝတ္ထု လက်နက် လေးမြား လုံ့ထား သေနပ်စသည်များသည်ဌာန်း ကမ္မနိမိတ်မည်၏။

၃။ လားရာဂတိ၌ ချအပ်ခံစားအပ်သော နတ်သားမီးဘုံဗိမာန်ပြာသာဒင်စသည်တို့သည်ဌာန်း ရဲရဲကိမ်း ရဲမီးလျှံ ခွေးနက်ကြီးစသည်များသည်ဌာန်း ဂတိနိမိတ်မည်၏။

ကံအာရုံသည် ကာလ ၃ ပါးတို့တွင် အတိတ်ဖြစ်၍ ဒွါရ ၆ ပါးတို့တွင် မနောဒွါရ၌သာထင်၏။

ကမ္မနိမိတ်သည် ကာလအားဖြင့် အတိတ်အာရုံ ၆ ပါးဖြစ်မှ **မနောဒွါရ**၌သာထင်နိုင်၏။ ပစ္စုပ္ပန် အာရုံ ၆ ပါးဖြစ်ခဲ့မှ ၆ ဒွါရ၌ထင်နိုင်၏။

ဂတိနိမိတ်သည် ကာလအားဖြင့် အစ္စုပ္ပန်ဖြစ်၏။ အာရုံ ၆ ပါးပုံးပင်ရ၍ ၆ ဒွါရလုံး၌ထင်နိုင်၏။

Now to those thus about to die there is present in consciousness, at the hour of death, by the power of karma, at one or other of the six 'doors,' according to circumstance,[4] either—

(*a*) A presentation[5] of such karma from past existence as is bringing about rebirth; or

(*b*) A (sign, or) token of that karma, such as a visible, or other object, which was got at the time when the karma was performed and became an instrument therein;[1] or

(*c*) A sign of the destiny which, as their lot in the existence immediately impending, is by them to be undergone.

[4] See Part III., § 10.

[5] Abhimukhibhûtan, 'what has become face to face.' [1]

[1] The Commentators instance the shrine where the dying one worshipped, the tank he had made, the flowers offered in worship, the knife with which he murdered, etc.

မရဏာသန्နကာလေ နိမိတ္တုပဋ္ဌာန်

၇၂။ ဟထာ ဝ မရန္တဿ ပန မရဏ ကာလေ ယထာရုဟံ အဘိမုခီဘူတ ဘဝန္တရေ ပဋိသန္ဓိဇနက ကမ္မ ၈။
တံ ကမ္မကရဏ ကာလေ ရူပါဒိက ·ပုပ္ပလဒ္ဓ ပုဗ္ဗ·ပုပ္ပကရဏ ဘူတဋ္ဌ ကမ္မနိမိတ္တ ၀ါ။
အနန္တရ · ဘဝူပဂမဿ ဘဝေ ဥပလဘိတဗ္ဗ· မုပ ဘောဂဘူတ ဂတိနိမိတ္တံ ၀ါ။
ကမ္မဘဝေန ဆန္ဒ ဒ္ဒါရာနံ အညတရ·ဘိ ပစ္စုပဋ္ဌာတိ။

စုတေခါနီး အာရုံ နိမိတ် ထင်ပုံ

၇၂။ ဆိုခဲ့ပါ သေခြင်းလေ.မျိုးတို့အနက် တမျိုးမျိုးဖြင့် သေကြရသူ မျှား၏ စုတေခါနီးအခါ၌-

-ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ရှေးရှုသကဲ့သို့ဖြစ်သော ဘဝတပါးခ၌ ပဋိသန္ဓေကိုဖြစ်စေတတ်သော (ကုသိုလ်က၊ အကုသိုလ်က) တည်းဟူသော ကံနိမိတ်သည်လည်း ထင်လာတတ်၏ ။

-သို့မဟုတ် ထိုကံကိုပြုလုပ်အားထုတ်စဉ်အခါက ထိုကံနှင့်ဆက်စပ်၍ တိုက်ရိုက်ရအပ်ဖွယ်သော စေတီစသောအာရုံ (ထို့ပြင်) ကံပြီးမြောက်ဖို့ရာအခြံအရံဖြစ်သော ပန်းစသောအာရုံ ဤကဲ့သို့သောအာရုံမျှား (ကမ္မနိမိတ်) သည်လည်း ထင်လာတတ်၏ ။

-သို့မဟုတ် အခြားမဲ့ဖြစ်လတ္တံ့ သောဘဝ၌ ရအပ်၊ ခံစားအပ်သော ပဒေသာပင်စသည် (ကုသိုလ်ရှင်အတွက်) ငရဲမီးစသည် (အကုသိုလ်သမားအတွက်) အာရုံမျှား (ဂတိနိမိတ်) သည်လည်း ထင်လာတတ်၏။

ထိုနိမိတ်တို့သည် နောက်ဘဝကို ဖြစ်စေသည့်ကံ၏ စွမ်းအားကြောင့် စုတေသူ၏ မျက်စိ နှား နှာ စသော ဒ္ဒါရခြောက်ပါးတို့တွင် တပါးပါးသောဒ္ဒါရ၌ ရှေးရှုထင်လာ၏။

After that, attending to just this object which has fixed itself [in consciousness], there usually goes on an uninterrupted continuum[2] of consciousness, which is either [morally] pure, or corrupt, according to the karma that is being matured, and which, in conformity with the existence that is about to be undergone, tends thither.

မရဏာသန္နကာလေ စိတ္တက္ကမပ္ပဝတ္တိ

၇၃။ တတော ပရံ တမေव တထော·ပဋ္ဌိတံ အာရုမ္ဘဏံ အာရဗ္ဘ ဝိပစ္စမာနက ကမ္မာ· နုရူပံ ပရိယုဋ္ဌံ ဥပက္ကိလိဋ္ဌं ၀ါ ဥပလဘိယမ္ဘ ဘ၀ါ·နုရူပံ တတ္ထောဝ·ဏတံ၀ စိတ္တသန္တာနံ အဘိဏှံ ပဝတ္တတိ ဗဟုလ္လေန။

စုတေခါနီး စိတ်အစဉ်ဖြစ်ပုံ

၇၃။ ထိုကဲ့သို့နိမိတ်ထင်လာသောအခါ ထိုထင်လာသောနိမိတ်ကိုအာရုံပြု၍ နောက်ဘဝ၌ အကျိုးပေးတော့မည့်ကံအားလျော်စွာ (ကုသိုလ်အကျိုးပေးမည်ဆိုလျှင်) သန့်ရှင်းသော, (အကုသိုလ်အကျိုးပေးမည်ဆိုလျှင်) ညစ်နွမ်းသော စိတ်အစဉ်သည် ကူးပြောင်းဖြစ်ရမည့် ဘဝအားလျော်စွာ ထိုဘဝသို့ညွတ်လျက် (စိတ်ညွတ်လျက်) မပြတ်ဖြစ်လေ၏။

[2] Cittasantânan. On santana, which occurs also on p. 161 in this work, see De la V. Poussin: 'Dogmatique Bouddhiste,' *Journal Asiatique*, Sept., Oct., 1902, discussed in J.R.A.S., 1903, pp. 584 *ff.*; 1904, p. 370.—Ed.

Only such karma as is capable of producing rebirth is able to arrive at 'the door' [of presentation] as a *re-presentation*[3] of itself.

To one who is at the point of death, at the end of his mental processes, or expiry of his life-continuum, the death-thought,[4] or last phase of his present being arises, and with his decease, ceases.

At the end of this cessation, and just after it, mental action,[5] which is called rebirth, because it consists in a joining together[6] the past existence [with the new], arises and is set up in the next existence,[7] according to circumstances and capacities. This mental action is engaged upon the object presented as described; it has either a [physical] base, or no base; it is brought forth by a mental activity[1] which is rooted in such craving as is dormant,[2] and is wrapt in such ignorance as is latent;[2] it is surrounded by its mental associates, and it becomes the foregoer, by being a fixed [*locus*],[3] of all that is co-existent with it.

[3] Abhinavakaraṇavasena: lit., 'by way of renewing itself.' *I.e.*, not of imagining, but of repeated original experience.

[4] Cuticittaṇ.

[5] Mānasaṇ. In *Dhs*, § 6, described as equivalent to mano and viññāṇa.—Ed.

[6] Paṭisandhi, 'rebirth,' but=lit., uniting (*i.e.*, of lives).

[7] 'Past' and 'next existence' are both 'bhavantaraṇ.' Apparently the Commentators make no allusion to any tradition of an intermediate state, such as we meet with in more animistic thanatology.—Ed.

အညော ဝါ ကမ္မုပဋ္ဌာနနယော

၇၄။ တမေဝ ဝါ ပန ဇနကဘူတံ ကမ္မံ အဘိနဝ ကရဏ ဝသေန ဒ္ဝါရပတ္တံ ဟောတိ။

မရဏာသန္နဝီထိ

၇၅။ ပစ္စာ·သန္န မရဏသ တသ ဝီထိစိတ္တာ· ဝသာနေ ဘဝင်္ဂယေ ဝါ စဝန ဝသေန ပစ္စုပ္ပန္နဘဝ ပရိယောသာန ဘူတ စုတိစိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ဝာ နိရုဇ္ဈတိ။

ပဋိသန္ဓိစိတ္တပ္ပဝတ္တိ

၇၆။ တသ္မိ နိရုဒ္ဓါ·ဝသာနေ တသာ·နန္တရမေဝ တထာဂတိတံ အာရမ္မဏံ အာရဗ္ဘ သဝတ္ထုကံ အဝတ္ထုက·မေဝ ဝါ ယထာရဟံ အဝ်ဇ္ဇာ· နုသယ ပရိကိ္ခတ္တေန တဏှာနုသယ မူလကေန သခ်ါရေန ဇနိယမာနံ သမ္မယုတ္တေဟိ ပရိဂ္ဂယှမာနံ သဟဇာတာန·မဓိဋ္ဌာန ဘာဝေန ပုဗ္ဗင်္ဂမဘူတံ ဘဝန္တရ ပဋိသန္ဓာန ဝသေန ပဋိသန္ဓိ သခ်ါတံ မာနသံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနမေဝ ပတိဋ္ဌာတိ ဘဝ·နန္တရေ။

(တနည်း ကံအာဝဲ့ ထင်ပုံ)

၇၄။ ကံနိမိတ်ထင်ပုံတနည်းကား–နောက်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေမည့် ထိုကံသည်ပင် အသစ်ဖြစ်လာဘိသကဲ့သို့ ထင်လာပြီး မနောဒ္ဝါရ၏ အာရုံအဖြစ်သို့ ရောက်ပေ၏။

သေဆုံးပုံ

၇၅။ စုတေဖို့ရန် အလွန်နီးကပ်လာသော သတ္တဝါ၏စိတ်အစဉ်၌ ဝီထိစိတ်၏ အဆုံး၌ဖြစ်စေ၊ ဘဝင်စိတ်အကုန်၌ ဖြစ်စေ လက်ရှိ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏အဆုံးသတ်ဖြစ်သော စုတိစိတ်ကလေးဖြစ်ပေါ်လာပြီး ချုပ်ပျက်သွား၏။ ဤဘဝမှ ရွှေ့လျောသည့် သဘောဖြစ်၍ ယင်းစိတ်ကို စုတိစိတ်ဟု ခေါ်၏။

(ပဋိသန္ဓေခံ ဖြစ်ပုံ)

၇၆။ ထိုစုတိစိတ်ကလေး အဆုံးသတ် ချုပ်သွားသည်ရှိသော် ထိုစုတိစိတ် ချုပ်ပြီးသည်၏အခြားမဲ့၌သာလျှင် သေခါနီးမရဏာနုဿတိ ကအာရုံပြုခဲ့သောနိမိတ်အာရုံကို အာရုံပြုလျက် ပဋိသန္ဓေစိတ်ကလေးသည် ဘဝသစ်၌ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဘဝတပါးခု သန္ဓေတည်၏၊ ဤစိတ်ကလေးသည် ဘဝဟောင်းနှင့် ဘဝသစ်ကို ဆက်စပ်ပေးလိုက်သည့် သဘောဖြစ်၍ ပဋိသန္ဓိ ဟု ခေါ်ရပေသည်။

ဤပဋိသန္ဓေစိတ်ကလေးသည် မိမိစတင်ဖြစ်သောဘဝ မှီရာဝတ္ထုရှိပ်လည်းပါတတ်၏၊ မှီရာဝတ္ထုရှိပ်မပါပဲလည်း ဖြစ်တတ်၏။

ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်ကလေးကို ထိုသူပြုခဲ့သော ကုသိုလ်ကံ သို့မဟုတ် အကုသိုလ်ကံက ဖြစ်ပေါ်လာစေခြင်းဖြစ်၏၊ ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်ကလေးကို ဖြစ်ပေါ်စေသောကံသည် အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော အနုသယဖြင့်ခြုံရုံ၏၊ တဏှာတည်းဟူသော အနုသယက အရင်းခံ၏။

ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်ကလေးမှာ ယှဉ်ဖက် (စေတသိက်) မျှား ခြုံရုံပါရှိ၏၊ မိမိနှင့်အတူဖြစ်သောတရားတို့၏ တည်ရာ ဖြစ်၏၊ ရှေသွားခေါင်းဆောင်လည်းဖြစ်၏။

[1] Sankhārena janiyamānaṇ. See Appendix: Sankhāra.

[2] Anusaya: lit., 'that which sleeps continuously.' See Part VII.

[3] Adhiṭṭhānabhāvena.

§ 13. *Of Rebirth.*

In the process of dying consciousness[4] apperception proceeds feebly, and only five moments may be looked for. Therefore, in the case of death coming when objects are *actually present*[5] in the avenues of consciousness,

the rebirth-consciousness and also [a few succeeding moments of][6] the life-continuum are then in a state to obtain actual presentation.

And so it comes that, on occasion of rebirth in K ā m a l o k a, there is obtained, by way of the six 'doors,' either a token of k a r m a, or a sign of destiny,[7] as an object either present or past.

But the k a r m a itself is obtained only as an object of past experience, and it is laid hold of by the 'door' of mind.

But all the foregoing is concerned with objects of a minor character (*i.e.*, of sense-experience).

ကာမပဋိသန္ဓိစိတ္တဿာရမ္ဘကံ

၈၇။ မရဏာ·သန္နဝိထိယံ ပနေ·တ္ထ မန္ဒပ္ပဝတ္တာနိ ပဌေဝ ဇဝနာနိ ပါဋိကင်္ခိတဗ္ဗာနိ၊ တသ္မာ ယဒါ ပစ္စုပ္ပန္နာ·ရမ္မဏေသု အာပါထ·မာဂတေသု ဧဝရဏ္ဏေသ္ဝေ့ဝ မရဏံ ဟောတိ။

၈၈။ တဒါ ပဋိသန္ဓိ ဘဝင်္ဂါနုမ္ပိ ပစ္စုပ္ပန္နာ·ရမ္မဏတာ လဗ္ဘတိတိ ကတ္တာ ကာမာဝစရ ပဋိသန္ဓိယာ ဆဒ္ဒါရဂ္ဂဟိတံ ကမ္မနိမိတ္တံ, ဂတိနိမိတ္တဉ္စ ပစ္စုပ္ပန္န · မတီတာ · ရမ္မဏံ ဥပလဗ္ဘတိ။

၈၉။ ကမ္မံ ပန အတီတမေဝ၊ တဉ္စ မနောဒ္ဒါရ·ဂ္ဂဟိတံ၊ တာနိ ပန သဗ္ဗာနိပိ ဟရိတ္တမ္ပ ဘူတာနေဝါ·ရမ္မဏာနိ။

ကာမ ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ အာရုံ

၈၇။ ဤစုတိပဋိသန္ဓေခန်းဌ ဘေခါနီးတွင် စိတ်အစဉ်သည်လျှော့ ရဲရဲ နဲနဲသာဖြစ်၍ ဇောသည် ၅ ကြိမ်သာ စောလေ၏။ သို့ဖြစ်၍ ပစ္စုပ္ပန်နိမိတ်အာရုံ ထင်ရှားရှိစဉ် စုတိစိတ်ကျသည်ဖြစ်အံ့၊

၈၈။ ထိုအခါ ဘဝဟောင်းက ရှုပ်အာရုံမှာ မချုပ်သေးသည့်အတွက် ဘဝသစ်၌ စတင်ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ထိုဘဝဟောင်းက အာရုံ ကိုပင် ဆက်လက်အာရုံပြုရပေ၏။

ဤသို့ဖြစ်သောကြောင့် ကာမာဝစရဘုံ၌ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ အာရုံသည် ကမ္မနိမိတ်ဖြစ်စေ၊ ဂတိနိမိတ်ဖြစ်စေ၊ ပစ္စုပ္ပန်လည်း ဖြစ်နိုင်၏၊ အတိတ်လည်းဖြစ်နိုင်၏၊ ထိုအာရုံကို စက္ခုစသော ဒ္ဒါရ ခြောက်ပါး ဖြင့် ယူအပ်၏။

၈၉။ ကမ္မနိမိတ်အာရုံ၊ ဂတိနိမိတ်အာရုံမထင်ပဲ ကံနိမိတ်ထင်ခဲ့လျှင်၊ ယင်း ကံနိမိတ်သည် အတိတ်တမျိုးတည်းသာ ဖြစ်၏၊(ပစ္စုပ္ပန်မရှိနိုင်) ထိုအတိတ် ကံအာရုံကို မနောဒ္ဒါရတခုတည်းဖြင့်သာ ယူနိုင်၏။ (မျက်စိစသည်ဖြင့် ကံနိမိတ်ကို မမြင်နိုင်ဟူလို)။

ဆိုခဲ့ပါ ကံနိမိတ်၊ ကမ္မနိမိတ်၊ ဂတိနိမိတ် အာရုံဆားလုံးသည် ကာမ တရားချည်းသာ ဖြစ်လေသည်။

[4] M a r a ṇ ā s a n n a v i t h i y a ṃ: lit., 'in the process (of thought) at the time of *near* death.' *Cf.* Part IV., § 11.—Ed.

[5] The translator's text reads d h a r a n t e s u, lit., 'while the object which has entered the avenue of consciousness stands, *i.e.*, lasts.' I was inclined to read m a r a n t e s u, but this cannot be a correct reading, for m a r a n t ā n a ṃ is required by grammar.—Ed.

[6] See Introd. Essay on M a r a ṇ ā s a n n a - k a m m a, p. 73.

[7] The sign of destiny, according to the Ceylon Cy., consists only of the visible object (r ū p ā r a m m a ṇ a ṃ e k a m e v a) laid hold of by the mind-door (m a n o d v ā r a g a h i t a ṃ), and is actually present (e k a n t a p a c c u p p a n n a ṃ). Its presentation is compared to a vision in a dream (v a n n ā y a t a n a ṃ s u p i n a m p a s s a n t a s s a v i y a). But as the dream-phenomenon is not confined to sight and sight alone, the sign of destiny, in all probability, consists of any of the six classes of object. So Ledi Sadaw of Burma contends, on the authority of the *Mahaṭīkā*, the great Commentary on the *Visuddhi-magga*. But our humble opinion is that this dream-like vision is seen by the mind's eye, and is not laid hold of by the six 'doors,' as the latter also contends.

In rebirth only a token of karma, in the shape of a concept,[1] becomes an object.

၉၀။ ရူပါဝစရ ပဋိသန္ဓိယာ ပန ပညတ္တိဘူတံ ကမ္မနိမိတ္တမေဝါ·ရမ္မဏံ ဟောတိ။

၉၀။ ရူပါဝစရ ပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံသည်ကား ပညတ် ကမ္မနိမိတ်သာ ဖြစ်၏။

Soo, too, in rebirth in Arūpaloka, the only form of object presented is a sign of karma, which is either a sublime cognition itself, or a concept according to the classes of rebirth-consciousness.

၉၁။ တထာ အာရုပ္ပပဋိသန္ဓိယာ စ မဟဂ္ဂတဘူတံ ပညတ္တိဘူတဉ္စ ကမ္မနိမိတ္တမေဝ ယထာရဟ မာရမ္မဏံ ဟောတိ။

၉၁။ ထိုနည်းတူ အရူပပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံသည်လည်း မဟဂ္ဂုတ်ကမ္မ-နိမိတ်အာရုံ သို့မဟုတ် ပညတ်ကမ္မနိမိတ်အာရုံ ထိုက်သင့်သလို ဖြစ်ပေ၏။

In the case of rebirth among unconscious beings, only the vital 'nonad'[2] is reincarnated, hence they are called the materially reborn.

၉၂။ အသညသတ္တာနံ ပန ဇီဝိတ နဝကမေဝ ပဋိသန္ဓိဘာဝေန ပတိဋ္ဌာတိ၊ တသ္မာ တေ ရူပ ပဋိသန္ဓိကာ နာမ။

၉၂။ (နာမ်မရှိ၊ ရုပ်သာရှိသော)အသညသတ်ဘုံသား ပြဟ္မာတို့အား ဇီဝိတနဝက ကလာပ်ရုပ်သည်သာလျှင် ပဋိသန္ဓေအဖြစ်ဖြင့် တည်ပေ၏။ထို့ကြောင့် ထိုအသညတ်ဘုံသား ပြဟ္မာတို့သည် ရုပ်ပဋိ-သန္ဓေ ရှိသူတို့မည်ကုန်၏။

Beings reborn into the Arupa spheres are called materially-and-mentally reborn.

၉၃။ အာရုပ္ပါ အရူပ ပဋိသန္ဓိကာ၊ သေသာ ရူပါရူပ ပဋိသန္ဓိကာ။

၉၃။ အရူပဘုံသား ပြဟ္မာတို့သည် နာမ်ပဋိသန္ဓေသာ ရှိသူတို့မည်ကုန်၏။ ကြွင်းသောဘုံသားတို့သည် ရုပ်,နာမ်နှစ်ပါးစုံ ပဋိသန္ဓေ ရှိသူတို့ မည်ကုန်၏။

§ 14. *Mnemonic Note on Death and Birth.*

If from th' Arūpa plane you pass away,
You may be reborn in the selfsame way,
If not in higher formless spheres; but not
In lower plane will be your lot;
Or else you may find birth in this our sphere
With threefold 'root.'[3] From Rūpaloka gone,
Of luckless rebirth you inherit none.
From Kāma-world, if bound to hetu's three,
All rebirths open are to you. But here,
To Kāma, others all reborn must be.

So far for the order of re-decease and rebirth.

[1] Attha-paññatti is here intended. See above, Part III., § 10; below, Part VIII., §§ 14, 15.
[2] See next Part. *Cf.* also p. 186, *n.* 2.
[3] *I.e.*, the three good 'hetu's

စုတိအနန္တရံ ပဋိသန္ဓိနံ ပဝတ္တိ

(ရုပ်ဒီတ်နောက် ပဋိသန္ဓေဖြစ်ပုံ)

၉၄။ အာရုပ္ပ စုတိယာ ဟောန္တိ၊
ဟေဋ္ဌိမာ·ရူပ ဝဇ္ဇိတာ၊
ပရ·မာရုပ္ပ သန္ဓိ စ၊
တထာ ကာမတိဟေတုကာ။

ရူပါဝစရ စုတိယာ၊
အဟေတု ရဟိတာ သိယုံ၊
သဗ္ဗာ ကာမ တိဟေတုမ္ဟာ၊
ကာမေသ္ဝေ·ဝ ပနေ·တရော။

အယ·မေတ္ထ စုတိပဋိသန္ဓိက္ကမော။

၉၄။ အရူပပြဟ္မာကြီးတို့၏ စုတိစိတ်နောက်တွင် အောက် အောက်ဖြစ်သော အရူပပဋိသန္ဓေမှတပါး တန်းတူနှင့်အထက်ဖြစ်သော အရူပ ပဋိသန္ဓေတို့နှင့် ကာမ တိဟိတ်ပဋိသန္ဓေတို့သည် ဖြစ်နိုင်ကုန်၏။ အရူပပဋိသန္ဓေ ၄-ပါး၊ ကာမတိဟိတ်၊ (မဟာဝိပါက်ဉာဏသမ္ပယုတ်) ၄-ပါး ပေါင်း ၈-ပါး ဖြစ်နိုင်၏။

–ရူပါဝစရ ပြဟ္မာကြီးတို့၏ စုတိစိတ်နောက်တွင် အဟိတ်ပဋိသန္ဓေမှ တပါး ပဋိသန္ဓေစိတ် (၁၇)ပါးတို့ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။

–ကာမတိဟိတ်(နတ်၊ လူ) စုတိစိတ်နောက်၌ ပဋိသန္ဓေစိတ်(၁၉) ပါး(ရုပ်ပဋိသန္ဓေတပါး) ပေါင်း ၂၀-ဖြစ်နိုင်ကြ၏။

–ကာမအဟိတ်၊ ဒွိဟိတ်၊စုတိစိတ်နောက်၌ ကာမပဋိသန္ဓေ ၁၀-သာ ဖြစ်နိုင်ပေ၏။

ဤကား ဝိထိမုတ်ပိုင်း၌ စုတိ, ပဋိသန္ဓေကို ပြသော စကားစဉ် တည်း။

စာပိုဒ် ၉၄ ကာမဘုံ စုတိနောင် ပဋိသန္ဓေနောင်၊

ပုဂ္ဂိုလ်	စုတိစိတ်	ရသင့်သော ပဋိသန္ဓေ	ရောက်နိုင်သော ဘုံ
ဒုဂ္ဂတိအဟိတ် သုဂတိအဟိတ် ဒွိဟိတ်	၁ ၁ ၄	ကာမပဋိသန္ဓေ ၁၀	ကာမ ၁၁ ဘုံ
ဗျာန်မရ တိဟိတ်	၄	၎င်း	၎င်း
စျာန်ရ တိဟိတ်	၄	မဟဂ္ဂုတ်ပဋိဌိ၊ ရူပ်ပဋိ	သုဒ္ဓါကြည် ဗြဟ္မာ ၁၅ ဘုံ
ဗျာန်မရ သောတာပန်, သကဒါဂါမ်	၄	ကာမတိဟိတ် ပဋိသန္ဓေ ၄	ကာမသုဂတိ ၇ ဘုံ
စျာန်ရ သောတာပန်,သကဒါဂါမ်	၄	မဟဂ္ဂုတ်ပဋိသန္ဓေ ၉	သုဒ္ဓါ,အသညသတ်ကြည်ဗြဟ္မာ ၁၄ ဘုံ
အနာဂါမ်	၄	၎င်း	အသညသတ်ကြည် ဗြဟ္မာ ၁၉ ဘုံ
အဂ္ဂဟိတဂ္ဂဟဏအပေါင်း=	၁၀	၂၀	၃၁

စာပိုဒ် ၉၄ ရူပဘုံ စုတိနောင်ပဋိသန္ဓေနောင်၊ ပုံ

ပုဂ္ဂိုလ်	စုတိ	ရနိုင်သော ပဋိသန္ဓေ	ရောက်နိုင်သော ဘုံ
ပဌမဈာန် တိဟိတ်	၁	သဟိတ် ပဋိ-၁၇	အပါယ်,အသည,သုဒ္ဓါကြည် ၂၁ ဘုံ
" သော၁,ဒါ	၁	မဟဂ္ဂုတ်ပဋိ-၉	အသညသတ်,သုဒ္ဓါကြည်ဗြဟ္မာ ၁၄ ဘုံ
" အနာဂါမ်	၁	၎င်း	အသညသတ်ကြည်ဗြဟ္မာ ၁၉ ဘုံ
ဒုတိယဈာန် တိဟိတ်	၂	ပဈာန်ဝိကြည် သဟိတ်ပဋိ-၁၆	အပါယ်,ပဈာန်,အသည,သုဒ္ဓါကြည် ၁၈ ဘုံ
" သော၁,ဒါ	၂	ပဈာန်ဝိကြည်မဟဂ္ဂုတ်ပဋိ-၈	ဒု,တ,ဝေဟပ္ဖလ်တိုင်ဗြဟ္မာ-၇၊ အရူပ ၄ ဘုံ
" အနာဂါမ်	၂	၎င်း	ပဈာန် ၃ ဘုံ,အသညသတ်ကြည်ဗြဟ္မာ ၁၆ ဘုံ
တတိယဈာန် တိဟိတ်	၁	ပ,ဒု,တဈာန်ဝိကြည်သဟိတ် ပဋိ-၁၄	ကာမသုဂတိ ၇ ဘုံ၊ တဈာန် ၃ ဘုံ၊ ဝေဟပ္ဖလ် အရူပ ၄ ဘုံ
" သော၁,ဒါ	၁	ပ,ဒု,တဈာန်ဝိကြည်မဟာပဋိ-၆	တဈာန် ၃ ဘုံ၊ ဝေဟပ္ဖလ်၊ အရူပ ၄ ဘုံ
" အနာဂါမ်	၁	၎င်း	တဈာန် ၃ ဘုံ,ဝေဟပ္ဖလ်,သုဒ္ဓါ၅,အရူပ ၄ ဘုံ
ဝေဟပ္ဖလ် တိဟိတ်	၁	ပ,ဒု,တ, စဈာန်ဝိကြည်သဟိတ် ပဋိ-၁၃	ကာမသုဂတိ ၇ ဘုံ၊ ဝေဟပ္ဖလ်၊ အရူပ ၄ ဘုံ
" သော၁,ဒါ,နာ	၁	ပဌမဈာန် ပဋိ-၁	ဝေဟပ္ဖလ်ဘုံ
အသညသတ်သုဂတိ	ရူပ်	မဟာဝိပါက်-၈	ကာမသုဂတိ ၇ ဘုံ
သုဒ္ဓါအောက်ဌဘုံအနာဂါမ်	၁	ပဌမဈာန် ပဋိ-၁	အထက်အထက်သောသုဒ္ဓါဝါသဘုံ
အကနိဋ္ဌ အနာဂါမ်	၁	×	×
အဂ္ဂဟိတဂ္ဂဟဏအပေါင်း=	၆	၁၇	၂၆

§ 15. *Of the Stream of Becoming.*

So to those who have thus got rebirth, the same kind of consciousness [as attended rebirth], occupied with the same [field of] objects, starting straight away after [the moment of] rebirth, goes on, in the absence of any *process* of cognition, in unbroken flux like the stream of a river till the uprising of death-consciousness. [And this flux of] mind, because it is a condition of being, is called continuance of

ဘဝဂ်စုတိနှံ ပဝတ္တိ

(ဘဝင် နှင့် စုတိဖြစ်ခဲ့)

၉၅။ ဣစ္ဆေဝံ ဂဟိတ ပဋိသန္ဓိကာနံ ပန ဣဒိသန္ဓိ နိရောဓာ-နန္တရတော ပဘုတိ တမေဝ၊ ရမ္မဏ-မာရဗ္ဘ တဒေဝ စိတ္တံ ယာဝ စုတိ စိတ္တုပ္ပါဒါ အသတိ ဝိထိစိတ္တုပ္ပါဒေ ဘဝသ အဂ်ဘာဝေန ဘဝဂ် သန္တတိ သခ်ါတံ

၉၅။ တဘာဝအတွင်း ဘဝင်စိတ်များ ဖြစ်ပုံကို ဆက်၍ ဖော်ပြဦးအုံ- အထက်ကွင် ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ပဋိသန္ဓေတည်နေသော သူတို့အား ပဋိသန္ဓေစိတ်ကလေး ချုပ်သွားသည်မှစ၍ စုတိစိတ် ကျသည်အထိ (သေသည်အထိ) ကြားကာလ ဘဝတာတလျှောက်လုံးဌ် မြင်ခြင်း၊ ကြားခြင်း စသော ဝိထိစိတ်များ မဖြစ်သော အခါမျိုးဌ် (အိပ်ပျော်နေချိန်မျိုးဌ်) ပဋိသန္ဓေစိတ်က ပြုခဲ့သော မူလအာရုံ

the condition of being.[1] At the end, by reason of dying, it becomes consciousness of re-decease[2] and then ceases.

[1] Bhavanga-santati: lit., 'the continuity of the factor of being.' The Commentators, however, explain 'anga' in bhavanga by kāraṇaṃ, 'a condition,' or 'cause.' See Introd. Essay, pp. 9, 10.
[2] Cuticittaṃ. *Cf.* p. 150, *n.* 4.

မာနသံ ဘဗ္ဗောစ္ဆိန္နံ နဒီသောတောဝ ဝိယ ပဝတ္တတိ။

ပရိယောသာနေ စ စဝန ဝသေန စုတိစိတ္တံ ဟုတ္တာ နိရုဇ္ဈတိ။

နိမိတ်ကိုပင် ဆက်လက်အာရုံပြု၍ မူလပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် တူသော စိတ်သည် မြစ်ရေအယဉ်ကဲ့သို့ မပြတ်ဖြစ်လေ၏။ ထိုစိတ်ကို ဘဝ၏ အကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဘဝင်စိတ်ဟု ခေါ်လေ၏။

ဘဝအဆုံးဌာနသည်း ထိုစိတ်သည်ပင် လက်ရှိပစ္စုပ္ပန်ဘဝမှ ရွှေ့လျောသည်၏အစွမ်းဖြင့် စုတိစိတ်ဖြစ်၍ ချုပ်လေ၏။

စာဝိုင်း . ၉၄ အရူပဘုံ စုတိနောင် ပဋိသန္ဓေနောင်၊

ပုဂ္ဂိုလ်	စုတိ	ရုပ်မဲ့သော ပဋိသန္ဓေ	ဈာန်ရှိုင်းသောဘုံ
အာကာ တိဟိတ်	၁	ကာမတိဟိတ်ပဋိ၄၊ အရူပပဋိ၄	ကာမသုဂတိ ၇ ဘုံ၊ အရူပ ၄ ဘုံ
″ သော၊ဒါ၊နာ	၁	အရူပ ပဋိသန္ဓေ ၄	အရူပ ၄ ဘုံ
ဝိညာ တိဟိတ်	၁	ကာမတိဟိတ်ပဋိ၄၊ အထက်အရူပဋိ	ကာမသုဂတိ ၇ ဘုံ၊ အထက်အရူပ ၃ ဘုံ
″ သော၊ဒါ၊နာ	၁	အထက်အရူပ ပဋိ ၃	အထက်အရူပ ၃ ဘုံ
အာကိ၀် တိဟိတ်	၁	ကာမတိဟိတ်ပဋိ၄၊ အထက်အရူပဋိ ၂	ကာမသုဂတိ ၇ ဘုံ၊ အထက်အရူပ ၂ ဘုံ
″ သော၊ဒါ၊နာ	၁	အထက်အရူပ ပဋိ ၂	အထက်အရူပ ၂ ဘုံ
နေ၀ တိဟိတ်	၁	ကာမတိဟိတ်ပဋိ ၄၊ နေ၀ပဋိ	ကာမသုဂတိ ၇ ဘုံ၊ နေ၀ဘုံ
″ သော၊ဒါ၊နာ	၁	နေ၀ပဋိ	နေ၀ဘုံ
အဂ္ဂဟိတဂ္ဂဟကအပေါင်း =	၄	ဂ	၁၁

After that, rebirth-consciousness and the rest, revolving according to circumstances, like the wheel of a chariot, go on and on.

§ 16. *Mnemonic.*

Birth, life-flux, processes of thought, decease,
Both here and in existence yet to be,
Birth, life again . . . and thus incessantly
Doth this conscious continuum turn round.

But the Enlightened, pondering[3] release
From this that passeth ever by, have found,—
Steadfast down the long years in piety,
All bonds of cleaving severed utterly,—
The Path sublime,[4] where death and rebirth cease ;
And they, so faring, shall attain to Peace.[5]

[3] Paṭisaṅkhāya. Repeatedly contemplating the transiency of things by paṭisaṅkhā-ñāṇa. On this insight see Part IX.

[4] Adhigantvā padaṃ. The Commentators explain adhigantvā by magga-phala-ñāṇena sacchikatvā—realizing by means of the understanding of the path consciousness and fruition-consciousness—and explain padaṃ to mean the sa-upādisesa-nibbāna. See Pt. V., § 14.

Thus ends the Fifth Part, in the Compendium of Philosophy, called the Chapter on the Compendium of Cognitions not subject to process.

[6] Samaṃ. The Commentators say that by this word the anupādisesa-nibbāna is meant.

သံသာရစက္ကပရိဝတ္တန်

၉၆။ တတော ပရဉ္စ ပဋိသန္ဓာဒယော ရထ စက္ကမိव ယထာက္ကမံ ဧဝ ပရိဝတ္တက္ခာ ပဝတ္တန္တိ။

ဝိထိမုတ္တပရိစ္ဆေဒဿ နိဂမန်

ဣတိ အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂဟေ ဝိထိမုတ္တ သင်္ဂဟ ဝိဘာဂေါ နာမ ပဉ္စမော ပရိစ္ဆေဒေါ။

ဝိထိမုတ်ပိုင်း ပြီး၏။

သံသရာစက်လည်ပုံ

၉၆။ တဘဝတွင် နောက်ဆုံး စုတိစိတ်ချုပ်၍ သေပြီးနောက် တဘက်တည်း နောက်ဘဝသစ်၌ ပဋိသန္ဓေစိတ်၊ ဘဝင်စိတ် စသည်တို့သည် ရထားလှည်းဘီးလည်သကဲ့သို့ အစဉ်အတိုင်း ဆက်ကာဆက်ကာ ခြာခြာ ရစ်ပတ် မပြတ် ဖြစ်လေ၏။

တစ္ခွဏ္ဍသာ ဂိဆိဒ္ဓန်

၉၇။ ပဋိသန္ဓိ ဘဝင် ဝိထိယော၊
စုတိစေဟ တထာ ဘဝန္ဓရေ၊
ပုန သန္ဓိ ဘဝင်-မိစ္ဆ-ယံ၊
ပရိဝတ္တတိ စိတ္တသန္ဓတိ။

ဝိထိမုတ်ပုံ

၉၇။ ဤလက်မှီ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေစိတ်၊ ဘဝင်စိတ်၊ စုတိစိတ်တို့သည် ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်လေဘိသကဲ့သို့ ထို့အတူ ဘဝတပါး၌ (နောက်နောက်ဘဝ၌) တဖန် ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်စသော စိတ်အစဉ်သည် ဆက်၍ဆက်၍ ဖြစ်လေ၏။

ဝိမုတ္တိ-ဝိပဿနာ-ဝိသုဒ္ဓိ-ဝိဘာဂ

ဝိမုတ္တိ-ဝိပဿနာ-ဝိသုဒ္ဓိ-ဝိဘာဂ

၉၈။ ပဋိသင်္ခါယ ပနေတ-မဒ္ဓုဝါ၊
အဓိဂန္တ္ဝာ ပဒ-မစ္စုတံ ဗုဓာ၊
သု သမုစ္ဆိန္နဿ သိနေဟ-ဗန္ဓနာ၊
သမ-မေဿန္တိ စိရာယ သုဗ္ဗတာ။

ဝိမုတ်ပုံ

၉၈။ ထိယိတ်ဟုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ကြာမြင့်စွာပင် သီလကို ပြုစင်စေခြင်း၊ ဓုတင် ဆောင်ခြင်း၊ သမာဓိဘာဝနာ ပွားများခြင်းဖြင့် ကောင်းစွာ ကျင့်ကြံကြ လျက် စိတ်ဓေတသိက်တို့၏ အမြီးမရှိ အနိစ္စပါတကားဟု ဝိပဿနာညာဏ် ပညာဖြင့် ထင်လင်းစွာ သိမြင်ကြသည်ရှိသော် စုတေ ရှေ့လျှောသေရခြင်းသဘောမရှိသော နိဗ္ဗာန်ကို မက်ညာဏ်, ဖိုလ်ညာဏ်ဖြင့် အမှန်သိပေ၏။ ယင်း သို့ သိခြင်းကြောင့် ဟရာတည်းဟူသော အစေးအပွဲကို ဖြတ်တောက်နိုင်ကြ၍ သာဓုရတနာတို့၏ အေးငြိမ်းရာမှန် မြတ်နိဗ္ဗာန်သို့ ကေန်ရောက်ကြရပေကုန်လတ္တံ့။

(ဝိဘင်ဂတ်ဝိုင်း နိဒါန်း)

သင်္ဂြိယ်ကျမ်း၌ ငါးခုမြောက်ဖြစ်သော
ဝိထိမုတ်ပိုင်းသည်
ပြီးပြည့်စုံ၏။

PART VI

Compendium of Matter. Nibbana

§ 2. Kinds of Material Quality.
§ 4. General Aspects of Matter.
§ 6. Origins of Material Phenomena.
§ 8. Groups of Material Qualities.
§ 10. Material Qualities in Kāmaloka.
§ 12. Material Qualities in Rūpaloka.
§ 14. Of Nibbana.

မာတိကာ

၆။ ရူပ်ပိုင်းပြန်မာပြန်		စာမျက်နှာ
ရူပ်အကျဉ်းဖော်ပြချက်	....	၆ – ၁
ရူပ်အစစ် (၁၈)ပါး	....	၆ – ၂
ရူပ်အတု (၁၀)ပါး	....	၆ – ၄
ရူပ်အကျယ် ဝေန်ခန်း	....	၆ – ၇
ရူပသာမဉ္ဇာန်	....	၆ – ၁ ၁
ကံကြောင့် ရူပ်ဖြစ်ပုံ	....	၆ – ၁ ၂
စိတ်ကြောင့် ရူပ်ဖြစ်ပုံ	....	၆ – ၁ ၂
ဥတုကြောင့် ရူပ်ဖြစ်ပုံ (ရူပ်ကြောင့် ရူပ်ဖြစ်ပုံ)		၆ – ၁ ၃
အာဟာရကြောင့် ရူပ်ဖြစ်ပုံ (")		၆ – ၁ ၄
ရူပ်ကလာပ်ခန်း	....	၆ – ၁ ၆
ကမ္မကလာပ် (၉) စည်း	....	၆ – ၁ ၆
စိတ္တကလာပ် (၆) စည်း	....	၆ – ၁ ၇
ဥတုကလာပ် (၄) စည်း	....	၆ – ၁ ၇
အာဟာရကလာပ် (၂) စည်း	....	၆ – ၁ ၇
ရူပ်ဖြစ်စဉ် ဖော်ပြခန်း	....	၆ – ၁ ၈
သံသေဒနေ့ ဥပယတ်သတ္တဝါ သန္ဓေတည်ပုံ		၆ – ၁ ၉
အမိဝမ်းတွင်း၌ သန္ဓေတည်ပုံ	....	၆ – ၁ ၉
ဟဋ္ဌိသန္ဓေတည်ပြီး ရူပ်များဆက်ဖြစ်ပုံ	....	၆ – ၂ ၀
တဘဝ၌ ရူပ်များအပြီးသတ်ချုပ်ပုံ	....	၆ – ၂ ၁
ရူပ်သံသရာလည်ပုံ	....	၆ – ၂ ၁
ရူပပြဟ္မာတို့အား ရူပ်ဖြစ်ပုံ	....	၆ – ၂ ၂
ဟဋ္ဌိသန္ဓေအခါ! မရသောရူပ်များ	....	၆ – ၂ ၃
နိဗ္ဗာန်ခန်း	....	၆ – ၂ ၄
နိဗ္ဗာန်အဓိပ္ပာယ်	....	၆ – ၂ ၅
နိဂုံးစကား	....	၆ – ၂ ၆

CHAPTER VI

RŪPA-SANGAHAVIBHĀGO

Sānu Sandhikā Paṭiññā

Ettāvatā vibhattā hi sappabhedappavattikā
Cittacetasikā dhammā rūpan dāni pavuccati

Mātikā

Samuddesā vibhāgā ca samuṭṭhānā kalāpato
Pavattikkamato c'âti pañcadhā tattha saṅgaho

Rūpa Samuddeso

Mahābhūta Rūpañceva Upādārupañca

1 *Cattāri mahābhūtāni, catunnaṅ ca mahābhūtānaṁ upādāya rūpan'ti duvidham'petaṁ rūpaṁ ekādasavidhena saṅgahaṁ gacchati.*

Cattāri Mahābhūtāni

2 *Kathaṁ?*
(1) *Paṭhavīdhātu, āpodhātu, tejodhātu, vāyodhātu bhūtarūpaṁ nāma.*

Catuvīsati Upādārūpāni

Pañca Pasāda Rūpāni

3 (2) *Cakkhu, sotaṁ, ghāṇaṁ, jivhā, kāyo pasādarūpaṁ nāma.*

Satta Gocara Rūpāni

4 (3) *Rūpaṁ, saddo, gandho, raso, āpodhātu vivajjitaṁ bhūtattayasaṁkhātaṁ phoṭṭhabbañ gocararūpaṁ nāma.*

Dve Bhāva Rūpāni

5 (4) *Itthattaṁ, purisattaṁ bhāvarūpaṁ nāma.*

Ekaṁ Hadaya Rūpaṁ

6 (5) *Hadayavatthu hadayarūpaṁ nāma.*

Ekaṁ Jīvita Rūpaṁ

7 (6) *Jīvitindriyaṁ jīvitarūpaṁ nāma.*

Ekaṁ Āhāra Rūpaṁ

8 (7) *Kabaḷikāro āhāro āhārarūpaṁ nāma.*

9 *Iti ca aṭṭhārasavidhamp'etaṁ rūpaṁ sabhāvarūpaṁ, salak- khaṇarūpaṁ, nipphannarūpaṁ, rūparūpam, sammasana- rūpanti ca saṅgahaṁ gacchati.*

Ekaṁ Pariccheda Rūpaṁ

10 (8) *Ākāsadhātu paricchedarūpaṁ nāma.*

Dve Viññatti Rūpāni

11 (9) *Kāyaviññatti vaciviññatti viññattirūpaṁ nāma.*

Pañca Vikāra Rūpāni

12 (10) *Rūpassa lahutā mudutā kammaññatā viññattidvayaṁ vikārarūpaṁ nāma.*

Cattāri Lakkhana Rūpāni

13 (11) *Rūpassa upacayo santati jaratā aniccatā lakkhaṇarūpaṁ nāma.*

14 *Jātirūpameva pan'ettha upacayasantatināmena pavuccati'ti ekādasavidhamp'etaṁ rūpaṁ aṭṭhavīsatividhaṁ hoti sarūpavasena.*

Saṅgaha Gāthāyo

15 *Kathaṁ?*

Bhūtappasādavisayā bhāvo hadayam'icca'pi
Jīvitāhārarūpehi aṭṭhārasavidhaṁ tathā

Paricchedo ca viññatti vikāro lakkhaṇanti ca
Anipphannā dasa c'āti aṭṭhavisatividhaṁ bhave.

Ayam'ettha rupasamuddeso.

Rūpavibhāgo

16 *Sabbañ ca pan'etaṁ rūpaṁ ahetukaṁ, suppaccayaṁ, sāsavaṁ, saṁkhataṁ, lokiyaṁ, kāmāvacaraṁ, anārammaṇaṁ, appahātabbam'evā'ti ekavidhaṁ pi ajjhattikabāhirādivasena bahudhā bhedaṁ gacchati.*

Ajjhattika Bāhira Rūpāni

17 *Kathaṁ?*
Pasādasaṁkhātaṁ pañcavidham pi ajjhattikarūpaṁ nāma; itaraṁ bāhirarūpaṁ.

Vatthu Avatthu Rūpāni

18 *Pasādahadayasaṁkhātaṁ chabbidham pi vatthurūpaṁ nāma; itaraṁ avatthurūpaṁ.*

Dvārādvāra Rūpāni

19 *Pasādaviññattisaṁkhātaṁ sattavidham pi dvārarūpaṁ nāma; itaraṁ advārarūpaṁ.*

Indriyā Nindriya Rūpāni

20 *Pasādabhāvajīvitasaṁkhātaṁ aṭṭhavidham pi indriya rūpaṁ nāma; itaraṁ anindriyarūpaṁ.*

Oḷārikādi Sukhumādi Rūpāni

21 *Pasādavisayasaṁkhātaṁ dvādasavidham pi oḷārikarūpaṁ, santike rūpaṁ, saṭṭhaṭigharūpaṁ ca; itaraṁ sukhumarūpaṁ, dūre rūpaṁ, appaṭigharūpaṁ.*

Upādinnānupādinna Rūpāni

22 *Kammajaṁ upādinnarūpaṁ; itaraṁ anupādinnarūpaṁ.*

Sanidassanarūpa Anidassana Rūpāni

23 *Rūpāyatanaṁ sanidassanarūpaṁ; itaraṁ anidassanarūpaṁ.*

Gocaraggahika Gocaraggahika Rūpani

24 *Cakkhaindriyam sampattavasena, ghanadittayam sampattavasena'ti pañcavidham pi gocaraggahikarupam, itaram agocaraggahikarupam*

Avinibbhoga Vinibbhoga Rūpani

25 *Vaṇṇo, gandho, raso, ojā, bhūtacatukkañc'āti aṭṭhavidham pi avinibbhogarūpam; itaram vinibbhogarūpam.*

Saṅgaha Gāthā

26 *Icc'evam'aṭṭhavīsati vidham pi ca vicakkhaṇā*
Ajjhattikādibhedena vibhajanti yathāraham.
Ayam'ettha rūpavibhāgo.

Rūpa Samuṭṭhāna Nayo

Cattari Rūpa Samuṭṭhānāni

27 *Kammam, cittam, utu, āhāro c'āti cattāri rūpasamuṭṭhānāni nāma.*

Kammassa Rūpa Samuṭṭhāpanam

28 *Tattha kāmāvacaram rūpāvacaram cā'ti pañcavīsatividham pi kusalākusalakammamabhisaṅkhatam ajjhattikasantāne kammasamuṭṭhānarūpam paṭisandhim'upādāya khaṇe khaṇe samuṭṭhāpeti.*

Cittassa Rūpa Samuṭṭhāpanam

29 *Arūpavipākadvipañcaviññāṇavajjitam pañcasattatividham pi cittam cittasamuṭṭhānarūpam paṭhamabhavaṅgam'upādāya jāyantam'eva samuṭṭhāpeti.*

30 *Tattha appanājavanam iriyāpatham' pi sannāmeti.*

31 *Votthapanakāmāvacarajavanābhiññā pana viññattim 'pi samuṭṭhāpenti.*

32 *Somanassa-javanāni pan'ettha terasa-hasanam pi janenti.*

Utuno Rūpa Samuṭṭhāpanam

33 *Sītuṇhotu-samaññātā tejo-dhātu-ṭhiti-pattā'va utusamuṭṭhānarūpam ajjhattañ ca bahiddhā ca yathāraham samuṭṭhāpeti.*

Āhāra Sa Rūpa Samuṭṭhāpanam

34 *Oja-saṅkhato āhāro āharasamuṭṭhānarūpam ajjhoharaṇakāle ṭhānappatto'va samuṭṭhāpeti.*

Kammaja Rūpani

35 *Tattha hadaya-indriyarūpani kammajān'eva,*

Cittaja Rūpani

36 *Viññatti- dvayam cittajam'eva,*

Dvija Rūpani

37 *Saddo cittotujo,*

Tija Rūpāni

38 *Lahutādittayam utucittāhārehi sambhoti.*

Catuja Rūpāni

39 *Avinibbhogarūpāni c'eva ākāsadhātu ca catūhi sambhūtāni.*

Nakutoci Rūpāni

40 *Lakkhaṇarūpāni na kuto ci jāyanti.*

Saṅgaha Gāthāyo

41 *Aṭṭhārasa paṇṇarasa terasa dvādasāti ca*
Kammacittotukāhārajāni honti yathākkamam
Jāyamānādi rūpānam sabhāvattā hi kevalam
Lakkhaṇāni na jāyanti kehicī' ti pakāsitam.
Ayam'ettha rūpasamuṭṭhānanayo.

Rūpa Kalāpā Rūpa Kalāpa Lakkhaṇāni

42 *Ekuppādā ekanirodhā ekanissayā sahavuttino ekavīsati rūpa-kalāpā nāma.*

Nava Kamma Samuṭṭhāna Kalāpā

43 *Tattha jīvitam avinibbhogarūpañ ca cakkhunā saha cakkhu-dasakan ti pavuccati.*

44 *Tathā sotadiha saddhim sotadasakam ghaṇa-dasakam jivhā-dasakam, kāyadasakam itthibhāva-dasakam pumbhāva-dasakam vatthu-dasakañ c'āti yathākkamam yojetabbam.*

45 *Avinibbhogarūpam'eva jīvitena saha jīvitanavakan ti pavuccati. Ime nava kammasamuṭṭhāna-kalāpā.*

Cha Citta Samuṭṭhāna Kalāpā

46 *Avinibbhogarūpam pana suddhaṭṭhakam. Tad'eva kayaviññattiyā saha kāyaviññattinavakam vacī-viññattisaddehi saha vacī-viññatti-dasakam lahutādīhi saddhim lahutā dekādasakam kāya-viññattilahutādi-dvādasakam vacī-viññatti-saddalahutādi-terasakañ c'āti cha cittasamuṭṭhānakalāpā.*

Cattāro Utu Samuṭṭhāna Kalāpā

47 *Suddhaṭṭhakam, saddanavakam, lahutādekadasakam, sadda-lahutādidvādasakañ c'āti cattāro utusamuṭṭhāna-kalāpā.*

Dve Āhāra Samuṭṭhāna Kalāpā

48 *Suddhaṭṭhakam, lahutādekādasakañ c'āti dve āhārasamuṭṭhāna-kalāpā.*

Ajjhatta Bahiddha Kalāpāni

49 *Tattha suddhaṭṭakam, saddanavakañ c'āti dve utu samuṭṭhāna-kalāpā bahiddhā'pi labbhanti. Avasesā pana sabbe pi ajjhattikam'eva ti.*

Saṅgaha Gāthāyo

50 *Kammacittotukāhāra-samuṭṭhānā yathākkamam*
Nava cha caturo āve'ti kalāpā ekavīsati
Kalāpānam paricchedalakkhaṇattā vicakkhaṇā
Na kalāpaṅgam iccāhu ākāsam lakkhaṇāni ca.

Ayam'ettha kalāpa-yojanā.

Rūpa Pavattikkamo Kāmaloke Rūpa Pavattikkamo

51 *Sabbāni pi pan'etāni rūpāni kāmaloke yathārahaṁ anūnāni pavattiyaṁ upalabbhanti.*

52 *Paṭisandhiyaṁ pana saṁsedajānañ c'eva opapātikānañ ca cakkhu-sota-ghāṇa-jivhākāya-bhāva-vatthu-dasaka-saṁkhātāni satta-dasakāni pātubhavanti ukkaṭṭhavasena.*

53 *Omakavasena pana cakkhu-sota-ghāṇa-bhāva-dasakāni kadāci pi na labbhanti. Tasmā tesaṁ vasena kalāpahāni veditabbā.*

54 *Gabbhaseyyaka-sattānaṁ pana kāya-bhāva-vatthu-dasaka-saṁkhātāni tīṇi dasakāni pātubhavanti. Tatthā'pi bhāva-dasakaṁ kadāci na labbhati.*

55 *Tato paraṁ pavattikāle kamena cakkhudasakādīni ca pātubhavanti.*

Rūpanaṁ Pavattikkamo

56 *Icc'evaṁ paṭisandhiṁ upādāya kammasamuṭṭhānā dutiyacittaṁ upādāya citta-samuṭṭhānā ṭhitikālaṁ'upādaya utusamuṭṭhānā ojāpharaṇaṁ upādāya āhārasamuṭṭhānā c'āti catusamuṭṭhāna-rūpa-kalāpa-santati kāmaloke dīpajālā viya nadī-soto viya ca yāvatāyukaṁ abbocchinnaṁ pavattati.*

Rūpanaṁ Chedakkamo

57 *Maraṇakāle pana cuti-cittopari sattarasama cittassa thiti-kālaṁ upādāya kammajarūpāni na uppajjanti. Puretaraṁ uppannāni ca kammaja-rūpāni cuticitta-samakālaṁ'eva pavattitvā nirujjhanti.*

58 *Tato paraṁ cittajāhā- raja-rūpañ ca vocchijjhati.*

59 *Tato paraṁ utusamuṭṭhānarūpa-paramparā yāva mata-kaḷevara-saṁkhātā pavattanti.*

Saṅgaha Gāthā

60 *Icc'evaṁ matasattānaṁ punad'eva bhavantare*
Paṭisandhiṁ upādāya tathā rūpaṁ pavattati.

Rūpaloke Rūpa Samuṭṭhānāni

61 *Rūpaloke pana ghāṇa-jivhā-kāya-bhāva-dasakāni ca āhāraja-kalāpāni ca na labbhanti. Tasmā tesaṁ paṭisandhikāle cakkhu-sota- vatthuvasena tīṇi dasakāni jīvita-navakañ c'āti cattāro kammasamuṭṭhānakalāpā,*

62 *pavattiyaṁ citto- tusamuṭṭhānā ca labbhanti.*

63 *Asaññā-sattānaṁ pana cakkhu-sota-vatthu-saddā pi na labbhanti. Tathā sabbāni pi cittajarūpāni. Tasmā tesaṁ paṭisandhikāle jīvitanavakam'eva.*

64 *Pavattiyañ ca saddavajjitaṁ utusamuṭṭhānarūpaṁ atiricchati.*

65 *Iccevaṁ kāmarūpāsaññi-saṁkhātesu tīsu ṭhānesu paṭisandhi-pavatti-vasena duvidhā rūpappavatti veditabbā.*

Saṅgaha Gāthāyo

Aṭṭhavīsati kāmesu honti tevīsa rūpisu
Sattaras'eva saññīnam arūpe natthi kiñci pi.

Nibbāna Dassanaṁ

67 *Saddo vikāro jaratā maraṇañ c'opapattiyaṁ*
Na labbhanti pavatte tu na kiñci pi na labbhati.
Ayam'ettha rūpa-pavattikkamo.

68 *Nibbānaṁ pana lokuttara-saṁkhātaṁ catumaggañāṇena sacchikātabbaṁ magga-phalānaṁ ālammaṇabhūtaṁ vāna-saṁkhātāya taṇhāya nikkhantattā nibbānanti pavuccati. Tad'etaṁ sabhāvato ekavidhaṁ pi; saupādisesa-nibbāna-dhātu anupādisesa-nibbānadhātu c'āti duvidhaṁ hoti kāraṇapariyāyena.*

69 *Tathā suññataṁ animittaṁ appaṇihitaṁ c'āti tividhaṁ hoti ākārabhedena.*

Saṅgaha Gāthā

70 *Padamaccutamaccantaṁ asaṁkhatamanuttaraṁ*
Nibbānaṁ iti bhāsanti vānamuttā mahesayo.

Paramattha Dhammānaṁ Nigamana Kathā

71 *Iti cittaṁ cetasikaṁ rūpaṁ nibbānam iccapi*
Paramatthaṁ pakāsenti catudhā va tathāgatā.

Rūpa Pariccheda Nigamanaṁ

Iti Abhidhammatthasaṅgahe rūpa-saṅgahavibhāgo nāma Chaṭṭho-paricchedo.

PART VI

THE COMPENDIUM OF MATTER[1]

§ 1. *Introductory.*

ANALYSIS of thought and thought's adjuncts
Thus far has set forth class and process all.
Now form[1] material must be described,
Enumeration, aspects, origins and groups,
And natural procedure:—these do form
The five divisions of this summary.

[1] 'Rūpa,' in its generic sense, means 'matter,' and in its specific sense, 'quality.' But, in popular language, it means 'form.'

၆-ရူပ်ပိုင်းခြုံမာတြုန်

၆ — ရူပဃရိုင်ဘေဒ

သာနုသန္ဓိကာ ပဋ္ဌိညာ

ဘော်ဘာဝတာ ဝိဘတ္တာ ဟိ၊
သ-ပ္ပဘေဒ-ပ္ပဝတ္တိကာ၊
စိတ္တ စေတသိကာ ဓမ္မာ၊
ရူပံ ဒါနိ ပဝုစ္စတိ။

မာတိကာ

သမုဒ္ဒေသာ ဝိဘာဂါ စ၊
သမုဋ္ဌာနာ ကလာပတော၊
ပဝတ္တိက္ကမတော စေ-တိ၊
ပဉ္စဓာ တတ္ထ သင်္ဂဟော။

(ဓနုသန္ဓေ နှင့် ပဋိညာခံ)

စိတ္တံ စေတသိကံ ရူပံ နိဗ္ဗာနံ ဟူသောခေါင်းစဉ်အရ စိတ်, စေတသိက်တို့ကို အကျဉ်း၊ အခဲ့၊ အကျယ် (စိတ်ပိုင်း၊ စေတသိက်ပိုင်း၊ ပကိဏ်းပိုင်း) အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ စိတ်ဖြစ်စဉ် (ဝီထိ)၊ ပဋ္ဌိသန္ဓေ၊ ဘဝင်၊ စုတိဖြစ်ပုံ (ဝီထိပိုင်း)၊ ဝီထိမုတ်ပိုင်း အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝေဖန်ဖော်ပြပြီးဖြစ်သောကြောင့် ယခုဆက်လက်၍ ရူပ်ကိုဆိုပေအုံ့။

ဤရူပ်ပိုင်း၌-(၁) ရူပ်ကိုအကျဉ်းဖော်ပြခြင်း
(၂) ရူပ်ကိုအကျယ်ဝေဖန်ပြခြင်း
(၃) ရူပ်တို့ကိုဖြစ်စေတတ်သည့် အကြောင်းတရားများ
(၄) ရူပ်ကလာပ်ဖွဲ့စည်းပုံများ
(၅) ရူပ်တို့၏ဖြစ်စဉ်
ဤကဲ့သို့ ငါးပါးအပြားဖြင့် ဖော်ပြသွားပေအုံ့။

ဘာသာ

(၁) ရူပသမုဒ္ဒေသ = ရူပ်တို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ရေတွက်ပြခြင်း။
(၂) ရူပဝိဘာဂ = ဇကဝိဓ စသည်ကို၏အနှမ်းဖြင့် ရူပ်အပြားကိုခွဲခြမ်းဝေဘန်ခြင်း။
(၃) ရူပသမုဋ္ဌာန = စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သောရူပ်၊ ဥတုကြောင့်ဖြစ်သောရူပ်၊ ဥတုကြောင့်ဖြစ်သောရူပ်၊ အာဟာရကြောင့် ဖြစ်သောရူပ်ဟု အကြောင်းအားဖြင့် ရူပ်တို့၏ ဖြစ်ပုံကို ဝေဘန်ပြခြင်း။
(၄) ရူပကလာပ = ကံ စိတ် ဥတု အာဟာရဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်လာသော်လည်း ပရမ်းပတာ ဖရိုဖရဲတကွဲတပြား တပြားဖြစ်သည်မဟုတ်၊ ဂ ခုတတ်၊ ၉ ခုတတ်၊ ၁၀ ခုတတ်၊ အစရှိသည်အားဖြင့် အပေါင်းအစည်းအားဖြင့်ဖြစ်ပုံကို ဝေဘန်ပေါင်းစည်းရှုပြခြင်း။
(၅) ရူပဝတ္တိက္ကမ = ရူပ်တို့၏ဖြစ်စဉ်ကို ဝေဘန်ရှုပြခြင်း။

§ 2. *Of the Kinds of Material Quality.*[1]

Material quality is twofold, to wit, the four great essentials,[2] and material qualities derived therefrom, the two making up eleven species.

How [eleven]?

(1) *Essential material qualities*—viz., the element[3] of extension,[1] the element of cohesion,[2] the element of heat, the element of motion.[3]

(2) *Sensitive material qualities*—viz., the eye, the ear, the nose, the tongue, the body.[4]

ရူပသမုဒ္ဒေသော

မဟာဘူတရူပဥ္စေ၀ ဥပါဒါရူပဥ္စ

၁။ စတ္တာရိ မဟာဘူတာနိ, စတုန္နဉ္စ မဟာ ဘူတာနံ ဥပါဒါယရူပန္တိ ဒုဝိဓ·မေတံ ရူပံ ကောဒသ ဝိဓေန သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ။

စတ္တာရိ မဟာဘူတာနိ

၂။ ကထံ.....
ပထ၀ီဓာတု, အာပေါဓာတု, တေဇောဓာတု, ၀ါယောဓာတု ဘူတရူပ် နာမ။

စတုဝိသတိ ဥပါဒါရူပါနိ ပဉ္စ ပသာဒရူပါနိ

၃။ စက္ခု, သောတံ, ঘာနံ, ဇိ၀္ဟာ, ကာယော ပသာဒ ရူပံ နာမ။

ရူပ သမုဒ္ဒေသ

(မဟာဘူတ် နှင့် ဥပါဒါရူပ်)

၁။ ရူပ်သည် မဟာဘူတ်ရူပ်၊ ယင်းမဟာဘူတ်လေးပါးတို့ကို မှီ၍ဖြစ်သော ဥပါဒါရူပ်ဟူ၍ (အခြေခံအားဖြင့်) နှစ်ပါးအပြားရှိ၏၊ ထိုရူပ်သည် ဆယ့်တပါးအပြားအားဖြင့် ရေတွက်ခြင်းသို့ရောက်ပေ၏။

အဘယ်သို့ရောက်သနည်း–

မဟာဘူတ် ၄-ပါး

၂။ ပထ၀ီ (မြေ) ဓာတ်၊ အာပေါ (ရေ) ဓာတ်၊ တေဇော (မီး) ဓာတ်၊ ၀ါယော (လေ) ဓာတ် ဤဓာတ်လေးပါးတို့သည် ဘူတရူပ်မည်၏။

ဥပါဒါရူပ် ၂၄-ပါး

(ပသာဒရူပ် ၅-ပါး)

၃။ မျက်စိအကြည်ရူပ်၊ နားအကြည်ရူပ်၊ နှာတွင်းအကြည်ရူပ်၊ လျှာအကြည်ရူပ်၊ ကိုယ်အကြည်ရူပ်၊ ဤရူပ်ငါးပါးသည် အကြည်ရူပ် (ပသာဒရူပ်) မည်၏။

---

[2] Mahābhūtāni (bhū=esse). This is nearer the Pāli than our 'elements'—a term reserved for dhātu, below. *Cf. B. Psy.* xlviii., and on Rūpa and its forms, xli.–lxiii., and Book II.—Ed.

[3] Dhātu is defined by the Commentators as that which carries its own characteristic marks or attributes (attano sabhāvaṃ dhāretīti dhātu). See Appendix: Dhātu.

[1] Pathavī is derived from 'pattharati'—'to spread out or extend.' Extension to us means occupation in space. Tri-dimensional extension gives rise to our idea of a *solid* body. As no two bodies can occupy the same space at the same time, Buddhists derive their idea of *hardness* (kakkhaḷatta-lakkhaṇa) from pathavī, and regard pathavī as a primary quality (pathavī eva dhātu).

[2] Āpo. The Commentators explain this term to mean that element which diffuses itself throughout the mass, pervades the whole mass, and increases the bulk of material bodies, keeping their atoms from being scattered about, holding and collecting them together.

[3] Vāyo. The Commentators explain this term to mean the element which causes a body or bodies to change place (desantaruppatti-hetu-bhāvena), or which moves the body, which vibrates, or oscillates (samīreti).

[4] *I.e.*, the dermic skin.

(3) *Material qualities of sense-fields*—viz., visible *form*,[5] sound, odour, sapids, and the tangible, the last excluding the element of cohesion, and being held [to lie in the other] three essentials.[6]

သတ္တ ဂေါစရရူပါနိ

၄။ ရူပံ, သဒ္ဒေါ, ဂန္ဓော, ရသော, အာပေါဓာတု ဝိဝဇ္ဇိတံ ဘူတတ္တယ သခ်ါတံ ဖောဋ္ဌပ္ပံ ဂေါစရ ရူပံ နာမ။

(ဂေါစရရုပ် ၃-မျိုး)

၄။ အဆင်းအရောင်ရုပ်၊ အသံရုပ်၊ အနံ့ရုပ်၊ အရသာရုပ်၊ (အာပေါဓာတ်မှတပါးကျန်သော ဘူတရုပ်သုံးပါး တည်းဟူသော) အတွေ့အထိရုပ်၊ ဤရုပ်ငါးပါးသည် အာရုံဖြစ်သောရုပ် (ဂေါစရရုပ်) မည်၏။

(4) *Material qualities of sex*[7] — viz., female sex and male sex.

ဒွေ ဘာဝရူပါနိ

၅။ ဣတ္ထတ္တံ, ပုရိသတ္တံ ဘာဝ ရူပံ နာမ။

(ဘာဝရုပ် ၂-မျိုး)

၅။ အမဖြစ်ကြောင်းရုပ်၊ အဖိုဖြစ်ကြောင်းရုပ်၊ ဤရုပ်နှစ်မျိုးသည် ဘာဝရုပ်မည်၏။

(5) *Material qualities of base*—viz., the heart-base.[1]

ဧကံ ဟဒယရူပံ

၆။ ဟဒယဝတ္ထု ဟဒယ ရူပံ နာမ။

(ဟဒယရုပ် ၁-မျိုး)

၆။ နှလုံးသွေးရုပ် (နှလုံးသွေးကို မှီ၍ဖြစ်သောရုပ်)၊ ဤရုပ်သည် ဟဒယရုပ်မည်၏။

(6) *Material quality of life*—viz., vital force.

ဧကံ ဇီဝိတရူပံ

၇။ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ဇီဝိတ ရူပံ နာမ။

(ဇီဝိတရုပ် ၁-မျိုး)

၇။ (ဇီဝိတိန္ဒြေရုပ်)သည် ဇီဝိတရုပ်မည်၏။

(7) *Material quality of nutrition*—viz., edible food.[2]

ဧကံ အာဟာရရူပံ

၈။ ကဗဠိကာရော အာဟာရော အာဟာရ ရူပံ နာမ။

(အာဟာရရုပ် ၁-မျိုး)

၈။ အလုတ်အလေးပြု၍ ရကောင်းသောအစာအာဟာရသည် အာဟာရရုပ်မည်၏။

[5] Rūpaṇ. Thus we see that visible *form* in the sense of a certain coloured surface is only *one quality* out of the twenty-four named in this section.

[6] Particles of matter are held together by āpo (cohesion), which cannot be felt by the sense of touch—*e.g.*, when one puts his hand into cold water, the softness of water felt is not āpo but pathavi; the cold felt is not āpo, but tejo; the pressure felt is not āpo but vāyo. Hence Buddhists take only the three essentials or primaries to constitute the tangible. From this one can easily see that Buddhists are not dealing with Thales' water, Anaximenes' air, Herakleitus' fire, or the Peripatetics' matter, of Greek philosophy.

[7] Itthattaṇ, purisattaṇ; in Abhidh. Pit., itthindriyaṇ, etc.—Ed. The generic name is simply 'bhāva' (state), abbreviated from itthibhāva+pumbhāva=itthipumbhāva. Ledi Sadaw explains the 'bhāva' as that state by which masculinity and femininity can be distinguished.

[1] *I.e.*, of mental life. On this common feature in Eastern and Western psycho-physiology, see above, Part III., § 12. In the *Visuddhimagga* (6) precedes (5). The *Dhs.* omits (5).—Ed. According to later commentators its omission is not accidental. See above, p. 123, *n.* 1, and Appendix: Hadayavatthu.

[2] Āhāro is sustenance, physical or mental. Here physical sustenance is intended. S. ii. 11; B. Pen. 30 n. 1.—Ed.

All these, amounting to eighteen[3] species of material quality, are also otherwise distinguished :

(a) according to their *differential characteristics* ;[4]
(b) according to their *salient marks* ;[5]
(c) as *determined* by karma and environment ;[6]
(d) as *mutable* ;[7]
(e) as object fit for *contemplation*.[8]

(8) *Material quality of limitation*—viz., the element of space

(9) *Material quality of communication*—viz., intimation by the body,[1] and intimation by speech.

[3] Eighteen, by counting (3) as only four, the tangible having been enumerated under (1). See *Mnemonic* ; also *n.* 6, p. 155.

[4] Sabhāvarūpaṇ: *attano* sabhāvena siddhaṇ.

[5] Salakkhaṇarūpaṇ: aniccādihi lakkhaṇehi sahitaṇ.

[6] Nipphannarūpaṇ: kammādihi paccayehi nipphāditaṇ. The conditioning environments are citta, utu, and āhara.

[7] Rūpa-rūpaṇ: ruppanasabhāvena yuttaṇ. The term 'rūpa' is related to ruppati, 'to change' (under contrary influences of cold, heat, etc.). The first qualifying member of this curious compound retains its etymological sense, whilst the second qualified member is used in its derivative sense of matter. The Commentators therefore explain this compound as indicating the subjection of *matter* to *change of forms* under contrary influences. *Cf.* dukkha-dukkhaṇ. If so, it seems to amount only to a more general form of (c) nipphannarūpaṇ.

[8] Sammasanarūpaṇ. The Commentators explain this by the three salient marks, anicca, etc. On the Sammasana-Insight, see Part IX., § 6.

[1] Kāya=copana-kāya, 'the *moving body*': communication by signs.

ဤ ဤတို့ စ အဋ္ဌာရသ ဝိဓ-မြေတံ ရှိပ် သဘာဝ ရှိပ်, သလက္ခဏရှိပ်, နိပ္ဖန္နရှိပ်, ရူပရှိပ်, သမ္မသနရှိပ-န္တိ စ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ။

(ပရိစ္ဆေဒရှိပ် ၁-မျိုး)

(၈) ကေ ပရိစ္ဆေဒရှိပ်

(8) *Material quality of limitation*—viz., the element of space

၁၀။ အာကာသဓာတု ပရိစ္ဆေဒ ရှိပ် နာမ။

(ဝိညတ်ရှစ် ၂-မျိုး)

(၉) ဒွေ ဝိညတ္တိရှိပါနိ

(9) *Material quality of communication*—viz., intimation by the body,[1] and intimation by speech.

၁၁။ ကာယဝိညတ္တိ, ဝစီဝိညတ္တိ ဝိညတ္တိ ရှိပ် နာမ။

(ဝိကာရရှစ် ၅-မျိုး)

(10) *Material quality of plasticity*[2]—viz, lightness, pliancy, adaptability of matter and the two media of communication.

(10) ပဋ္ဌ ဝိကာရရှိပါနိ

၁၂။ ရူပဿ လဟုတာ, မုဒုတာ, ကမ္မညတာ, ဝိညတ္တိဒ္ဒယံ ဝိကာရ ရှိပ် နာမ။

[2] Vikārarūpaṇ. Ledi Sadaw explains this term by visesākaro, 'peculiar, distinctive condition.'

ဆိုခဲ့ပြီးသောစုစုပေါင်း ရှစ် (၁၈) ပါးသည်-
သဘာဝရှိပ်လည်းမည်၏။
သလက္ခဏ ရှိပ်လည်းမည်၏။
နိပ္ဖန္နရှိပ်လည်း မည်၏။
ရူပရှိပ်လည်း မည်၏။
သမ္မသနရှိပ်လည်းမည်၏။

(ပရိစ္ဆေဒရှိပ် ၁-မျိုး)

(ဝိညတ်ရှစ် ၂-မျိုး)

(ဝိကာရရှစ် ၅-မျိုး)

(11) *Material qualities of salient features*[3]—viz., integration, continuance[4] [of integration], decay, and impermanence of matter.

But here the [phenomenon of] production[5] of matter alone is described by the two names of 'integration' and 'continued integration.'[4]

Thus the eleven kinds of material quality may be resolved into twenty-eight when considered as so many properties.[6]

§ 3. *Mnemonic.*

How [into twenty-eight]?

The *four* essentials and *nine* wherewithals of sense
Five organs and four objects—*two* of sex-difference,
The heart, the vital force, and food make *eighteen* kinds
Of form material. Besides all these one finds
Matter as bounded, medium of sign or speech,
As plastic, mark essential, *three* and *four* to each,
All properties inherent *a priori*. Now
Ten and eighteen are eight and twenty [you'll allow].

So far for a concise exposition of matter.

[3] Lakkhaṇarūpaṇ: distinguishable logically from (*d*) above, as consisting in the impressively characteristic, the former being that which has these features (salakkhaṇa).

[4] On these two terms, *cf. B. Psy.*, 195, *n.* 2. It must be borne in mind, however, that santati, in this connection, is not the continuance of what has integrated, but of the phenomenon of integration itself. This is explained by the next sentence. Strictly speaking, we have only three lakkhaṇarupas corresponding to the three phases of organic life, viz., birth, growth and decay, and death. Growth begins with birth and decay ends in death. And the entire interval between birth and death is covered by the word jaratā—'the state of growing old.' For this reason, in such works as Saccasankhepa, only twenty seven species of rupa are enumerated.

စတ္တာရိ လက္ခဏရူပါနိ

၁၃။ ရူပဿ ဥပစယော, သန္တတိ, ဇရတာ, အနိစ္စတာ လက္ခဏ ရူပံ နာမ။

၁၄။ ဇာတိရူပ·မေဝ ပနေတ္ထ ဥပစယ, သန္တတိ နာမေန ပဝုစ္စတိတိ ဇောဒသ ဝိဓ·မေတံ ရူပံ အဋ္ဌဝီသတိ ဝိဓံ ဟောတိ သရူပ ဝသေန။

သင်္ဃဟဂါထာယော

၁၅။ ကထံ.....
ဘူတပ္ပသာဒ ဝိသယာ၊
ဘာဝေါ ဟဒယ·မိစ္စပိ၊
ဇီဝိတာ·ဟာရ ရူပေဟိ၊
အဋ္ဌာရသ ဝိဓံ တထာ။
ပရိစ္ဆေဒေါ စ ဝိညတ္တိ၊
ဝိကာရော လက္ခဏန္တိ စ၊
အနိပ္ဖန္နာ ဒသာ စေ·တိ၊
အဋ္ဌဝီသတိ ဝိဓံ ဘဝေ။
အယ·မေတ္ထ ရူပသမုဒ္ဒေသော။

၁၃။ ရူပ်ခန္ဓာပြစ်စ (ဥပစယ)၊ ရူပ်ခန္ဓာပြစ်စဉ် (သန္တတိ) ရှပ်ခန္ဓာရင့်ရော်မှု(ဇရတာ)၊ ရူပ်ခန္ဓာမမြဲမှု (အနိစ္စတာ) ဤလေးပြာသည် လက္ခဏရူပ် မည်၏။

၁၄။ ဤတွင် ဇာတိရူပ် (ပြစ်စရူပ်) တခုကိုပင် 'ပြစ်စ၊ ပြစ်စဉ်' (ဥပစယ၊ သန္တတိ)ဟု နှစ်မျိုးခွဲ၍ ဆိုခြင်းပြစ်၏။

ဤရူပ်သည် အမျိုးအစားအား၊ဖြင့် ၁၁-မျိုး သရူပ်အရေအတွက် အား၊ဖြင့် ၂၈-မျိုး ပြစ်ပေ၏။

၁၅။ အဘယ်သို့လျှင် ရူပ်သည် ဆယ့်တစ်မျိုး၊နှစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးပြစ်သနည်း ဘူတရူပ်၊ ပသာဒရူပ်၊ ဝိသယရူပ်၊ ဘာဝရူပ်၊ ဟဒယရူပ်၊ဇီဝိတရူပ်၊ အာဟာရရူပ်နှင့် ပရိစ္ဆေဒရူပ်၊ ဝိညတ်ရူပ်၊ ဝိကာရရူပ်၊ လက္ခဏရူပ် ဤသို့ရေတွက်လျှင် အမျိုးအစားအား၊ဖြင့်(၁၁)မျိုးပြစ်၏။

ဘူတရူပ်	–	၄-ပါး	ဘာဝရူပ်	–	၂-ပါး
ပသာဒရူပ်	–	၅-ပါး	ဟဒယရူပ်	–	၁-ပါး
ဝိသယာရူပ်	–	၄-ပါး	ဇီဝိတရူပ်	–	၁-ပါး
(ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာရုံထပ်မထည့်)။			အာဟာရရူပ်	–	၁-ပါး

ပေါင်း နိပ္ဖန္နရူပ် (၁၈)ပါး။

ပရိစ္ဆေဒရူပ်	–	၁-ပါး	လက္ခဏရူပ်	–	၄-ပါး
ဝိညတ်ရူပ်	–	၂-ပါး			
ဝိကာရရူပ်	–	၃-ပါး(ဝိညတ်ဒွေးထပ်မထည့်)			

ပေါင်း အနိပ္ဖန္နရူပ်(၁၀)ပါး၊

နှစ်ရပ်ပေါင်း သရူပ်အား၊ဖြင့် ရူပ် ၂၈-ပါး အပြားရှိပေ၏။

ရူပ်ပိုင်း၌ ဤကား ရူပ်အကျဉ်းတည်း။

အပိုဒ် ၁-၁၅

ရူပသမုဒ္ဒေသဇယား

၂	ဗုဒ္ဓဝင်ရိုးရှိ "ကျမ်းတော်" ကိုကိုးကားလျက် "ကိုယ်ရောင်" ကိုပြ	ဘုရားရှင် ၄	၁	ပထဝီ	ဥပါဒါရှိပ် ၂၄	၁
			၂	အာပေါ		
			၃	တေဇော		
			၄	ဝါယော		
၃		ပသာဒရှိပ် ၅	၅	စက္ခုပသာဒ		၁၉
			၆	သောတပသာဒ		
			၇	ঘানপসাদ		
			၈	ဇိဝှါပသာဒ		
			၉	ကာယပသာဒ		
၄		ဂေါစရ သို့မဟုတ် ဝိသယရှိပ် ၇	၁၀	ရူပါရုံ		
			၁၁	သဒ္ဒါရုံ		
			၁၂	ဂန္ဓာရုံ		
			၁၃	ရသာရုံ		
			•	ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ { ပထဝီ / တေဇော / ဝါယော		
၅		ဘာဝရှိပ် ၂	၁၄	ဣတ္ထိဘာဝ		
			၁၅	ပုမ္ဘာဝ		
၆		ဟဒယရှိပ်	၁၆	ဟဒယဝတ္ထု		
၇		ဇီဝိတရှိပ်	၁၇	ဇီဝိတိန္ဒြေ		
၈		အာဟာရရှိပ်	၁၈	ကာဝဠင်္ကာရအာဟာရ		
၁၀	ကိုယ်ရောင်ကိုပြ "ကျမ်းတော်" ကိုကိုးကားလျက် "ကိုယ်ရောင်" ကိုပြ	ပရိစ္ဆေဒရှိပ်	၁၉	အာကာသဓာတ်		၁၄
၁၁		ဝိညတ်ရှိပ် ၂	၂၀	ကာယဝိညတ်		
			၂၁	ဝစီဝိညတ်		
၁၂		ဝိကာရရှိပ် ၅	၂၂	ရူပဿလဟုတာ		
			၂၃	ရူပဿမုဒုတာ		
			၂၄	ရူပဿကမ္မညတာ		
			•	ကာယဝိညတ်		
			•	ဝစီဝိညတ်		
၁၃		လက္ခဏရှိပ် ၄	၂၅	ဥပစယ		
			၂၆	သန္တတိ		
			၂၇	ဇရတာ		
			၂၈	အနိစ္စတာ		
		၁၅				

စာပိုဒ် ၁-၁၅

အဓိပ္ပါယ်များ

ပထဝီ = ဥပါဒါရူပ်တို့ထက် ကဲလွန်းသောလက္ခဏာအားဖြင့်ရင်း၊ အထည်ကိုယ်သန္ဓာန်၏ အစွမ်းအားဖြင့်ရင်း ကြီးကျယ်ကင်ရှားကုန်သောကြောင့် မဟာဘုတ်မည်၏။

ဥပါဒါရူပ် = မဟာဘုတ်တို့ကို အမှီပြုကာ ဖြစ်ပွားတတ်ကြောင့် ဥပါဒါရူပ်မည်၏။

ပသာဒ = သဟဇာတ်ဖြစ်ကုန်သောရူပ်တို့၏ တည်ရာဖြစ်သောအကြောင်းကြောင့် ပထဝီမည်၏။

အာပေါ = သဟဇာတ်ရူပ်တရားတို့ကို ပရိဟရဏကဲ့တပြားစီဖြစ်၍ မသွားစေမူ၍ ရှပ်ကလာပ်တို့ကို ပျံ့နှံ့ကပ်မှီးစေကတ်သောကြောင့် အာပေါမည်၏။

တေဇော = သဟဇာတ်ရူပ်ကလာပ်တို့ကို ရင့်ကျက်စေတတ်သောကြောင့် တေဇောမည်၏။

ဝါယော = ရူပ်ဟူစု ဘုတ်အစုကို တည်မြဲတိုင်းသောအရပ်မှ အခြားတပါးသောအရပ်သို့ ထောက်အားပေး တိုက်လှန့်တတ်ခြင်း၊ သဟဇာတ်ရူပ်တို့ကိုအားနည်းမှု လျှော့ကြသည်တို့ကို မပြစ်ဝေရအောင် အမြဲထမ်းဆောင်သည့်ပုံးတော်သောကြောင့် ဝါယောမည်၏။

ပသာဒရူပ် = မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို ကြည်လင်စေတတ်သောကြောင့် ပသာဒမည်၏။

ဂေါစရရူပ် = နှားစားကျက်ကွင်းပြင်သည် နှားတို့၏ လူးလာပျော်ပါး ကျက်စားရာဖြစ်သကဲ့သို့ ရူပါရုံ စသောရူပ် ၇ ပါးတို့သည်လည်း ၆ ပါးသောဒွါရဒ္ဒြပ်သော စိတ်တို့၏ကျက်စားရာ ပျော်ပါးကွန်ပြူးရာဖြစ်သောကြောင့် ဂေါစရရူပ်မည်၏။

ဘာဝရူပ် = မိန်းမ၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သောရူပ်၊ ယောကျ်ား၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သောရူပ်၊ ဤ ၂ ပါးသည် ဘာဝရူပ်မည်၏။

ဣတ္ထိဘာဝ = မိန်းမ၏အပြစ်ကို သိကြောင်းရူပ်။

ပုမ္ဘာဝ = ယောကျ်ား၏အပြစ်ကို သိကြောင်းရူပ်။

ရူပဝိဘာဂ

အဟေတုက = အလုံးစုံသောရူပ်တရားသည် သမ္ပယုတ်ဖြစ်သော အလောဘစသော ဟိတ်မရှိသောကြောင့် အဟေတုကမည်၏။

သပ္ပစ္စယ = [illegible] ဥတု အာဟာရတည်းဟူသော အကြောင်းတရား ၄ ပါးတို့နှင့်တကွဖြစ်သောကြောင့် သပ္ပစ္စယမည်၏။

သာသဝ = အာသဝေါတရားလေးပါးတို့၏ အာရုံဖြစ်ခြင်းကြောင့် သာသဝမည်၏။

သခ်တ = ကုံစိတ် ဥတု အာဟာရ ဟူသည်းဟူသောအကြောင်းတရားလေးပါးတို့သည် ပြုပြင်စီရင်အပ်သောကြောင့် သခ်တမည်၏။

လောကိယ = ဥပါဒါန်၏အာရုံမဖြစ်သော သခ်ါရလောကမှ အကျုံးဝင်သည်၏ အပြစ်ကြောင့် လောကိယမည်၏။

ကာ[illegible] = [illegible]ကာ၏ကျက်စားရာဖြစ်သောကြောင့် ကာမာဝစရမည်၏။

အနာရမ္မဏ = နာမ်တရားကိုကဲ့သို့ တစုံတခုသောအာရုံကို မယူတတ်သောကြောင့် အနာရမ္မဏမည်၏။

အပ္ပဟာတဗ္ဗ = ထေရဂါထာန်း ဝိကွမ္ဘနဟာန်း သမုစ္ဆေဒဟာန်တို့၏အစွမ်းဖြင့် မယဉ်အပ်သည်၏ အပြစ်ကြောင့် အပ္ပဟာတဗ္ဗမည်၏။

ဤကား ကေဝိနည်းဖြင့် ဝေဘန်ပုံတည်း။ ဒုဝိနည်းစသောအားဖြင့် ဝေဘန်သော် အဋ္ဌတ္ထိကရူပ် ဗာဟိရရူပ်စသောအားဖြင့် များသောအပြားရှိ၏။

[5] Jāti-rūpaṃ: rupassa+jāti, 'the production of matter;' or jāti eva rūpaṃ, 'the material quality or phenomenon *of* production.' The Commentators adopt the latter.

[6] Sarūpavasena. Classes (8) to (11) are in the translator's original termed Anipphanna-rūpaṃ, the meaning, according to him, being 'not predetermined by karma,' etc. See *n.* 5, on p. 156. Nipphanna is, literally, 'spread out,' 'arranged' (*cf. Jāt.*, iv. 37), implying planned construction. *Cf. Asl.*, 316: 'Na nipphanna-rūpānaṃ vasena cakkhudasakaṃ.'—Ed.

(၁၅)

ဟဒယဝတ္ထု = မနောဝတ်၊ မနောဝိညာဏဝတ်တို့၏ မှီရာရပ်။ ။နှလုံးဒိမ်အတွင်း၌ တလက်ဆွမ်းမျှလောက်သောသွေးကိုမှီ၍ တည်နေသည်။

ဧဝိတရပ် = သဟဇာတ်ဖြစ်သော ကမ္မဇရပ်တို့ကို စောင့်ရှောက်တတ် အစိုးရတတ်သောရပ်။

အာဟာရရပ် = သဟဇာတ်ဖြစ်သော ကမ္မဇရပ်တို့ကို ထောက်ပံ့တတ် ဆောင်တတ်သောရပ်။

ကဗဠိကာရအာဟာရ = အလုပ်အလေ့ပြု၍ မျိုအပ်သောကြောင့် ကဗဠိကာရအာဟာရမည်၏။

ဖရိဗ္ဗောရပ် = ထက်ဝန်းကျင် ပိုင်းခြားတတ်သောရပ်။ ။အာကာသဝတ်သည် ပရိစ္ဆေဒရပ်မည်၏။

ဝိညတ် = သူကပါးကိုလည်းသိကတ်၊ မိမိကိုလည်းသိစေလတ်သောကြောင့် ဝိညတ်မည်၏။

ကာယဝိညတ် = အတွင်းသဘောအလိုဆန္ဒကို လှုပ်ရှားသောကိုယ်ကာယဖြင့် သိစေတတ်သော အမှုအရာအထူး။

ဝစီဝိညတ် = အတွင်းသဘောအလိုဆန္ဒကို ပြောဆိုအပ်သောစကားသံဖြင့် သိစေတတ်သော အမှုအရာအထူး။

ရူပဿလဟုတာ = စိတ္တဇရပ်၊ ဥတုဇရပ်၊ အာဟာရဇရပ်ဘည်းဟူသောတိုနိပ္ဖန္နရပ်တို့၏ပေါ့ပါးသောအဖြစ်။

ရူပဿမုဒုတာ = ၎င်းတိုနိပ္ဖန္နရပ်တို့၏ နူးနူးညံ့ညံ့ရှိခြင်းအမှုအရာ။

ရူပဿကမ္မညတာ = ၎င်းတိုနိပ္ဖန္နရပ်တို့၏ ကောင်းမွန်ခန့်ငြားခြင်းအမှုအရာ။

ဥပစယ = ရပ်တို့၏ အစဆုံးပြစ်ပေါ်မှု။

သန္တတိ = ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော နိပ္ဖန္နရပ်တို့၏ အမှန်ရှည်စွာဆက်လက်၍ အဘန်ဘန်အစဉ်မပြတ်ဖြစ်ပေါ်မှု။

§ 4. *Of General Aspects of Matter.*

Now all this matter is wholly included under the following categories :—

without [moral and immoral] hetu's;[1]
relative;[2]
bound up with the āsava's;[3]
conditioned;[4]
mundane;
belonging to the Kāmaloka;
not subjective;[5]
not to be got rid of.[6]

But when distinguishing it as internal, or external, and so forth, it may be divided in several ways. How so?

ရူပဝိဘာဂေါ

၁၆။ သဗ္ဗဋ္ဌ ပနေ·တံ ရူပံ အဟေတုကံ, သပ္ပစ္စယံ, သာ·သဝံ, သခ်ံတံ, လောကိယံ, ကာမာဝစရံ, အနာ·ရမ္မဏံ,အပ္ပဟာတဗ္ဗမေဝါ·တိ ကေဝိဓမ္မိ အဋ္ဌတ္တိက ဗာဟိရာဒိ ဝသေန ဗဟုဓာ ဘေဒ ဂစ္ဆတိ။

ဧရတာ = နိပ္ဖန္နရပ်တို့၏ ဟိုခြင်း ရင့်ခြင်း ကောင်းခြင်းရော်ခြင်း ကျွက်ခြင်းအခိုက်အတန့်။

အနိစ္စတာ = ဖြစ်ပြီးနိပ္ဖန္နရပ်တို့၏ ချုပ်ကွယ်ပျောက်ဆုံး ပျက်ဆဲအခိုက်အတန့်။

ဝိကာရ = (ဝိ=ထူးခြားသော+ကာရ=အမှုအရာ)နိပ္ဖန္နရပ်တို့၏ ပကတိအနေထက်ထူးခြားသော အမှုအရာ။

လက္ခဏာရပ် = နိပ္ဖန္နရပ်တို့၏ဖြစ်ခြင်း ရင့်ခြင်း ပျက်ခြင်းဟူဆိုအပ်သော အခိုက်အတန့်၏အစွမ်းအားဖြင့် မှတ်ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် လက္ခဏာရပ်မည်၏။

နိပ္ပန္နရူပ် = ကံစသောအကြောင်းတရားတို့သည် ပြီးစေအပ်သောကြောင့် နိပ္ဖန္နရပ်မည်၏။

သဘာဝရပ် = ပထဝီအစ အာဟာရအဆုံးရှိသော (၁၈) ပါးသောရပ်တို့ကိုကဏ္ဍ,အာဂန္ဓနစသော မိမိတို့၏သဘောလက္ခဏာ(၁၈) ခု အသီးသီးရအပ်သောကြောင့်သဘာဝရပ်မည်၏။

သလက္ခဏရပ် = အနိစ္စဒုက္ခအနတ္တဟူသောသလက္ခဏာတို့နှင့်တကွဖြစ်သောကြောင့်သလက္ခဏရပ်မည်၏။

ရူပရူပ် = သောက်ခြင်းတတ်သော သဘောရှိသောကြောင့် ရူပရူပ်မည်၏။

သမ္မသနရူပ် = အနိစ္စဒုက္ခ အနတ္တဟူသောလက္ခဏာအားဖြင့်တင်ရှိသုံးသပ်အပ်သောကြောင့်သမ္မသနရူပ်မည်၏။

ထိုရပ် (၁၈) ပါးမှ ကြင်းသောရပ် (၁၀) ပါးတို့သည်ကား ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သဘောလက္ခဏာမရှိသောကြောင့် အနိပ္ဖန္နရပ်၊ အသဘာဝရပ်၊ အလက္ခဏရပ်၊ သရူပရပ်၊ အသမ္မသနရပ် မည်၏။

ရှေးရပ် (၁၈) ပါးတို့သည်သာ ပရမတ္ထသဘောလက္ခဏာအားဖြင့် ထရားကိုယ်ထင်ရှားရှိ၏။ အာကာသဝတ် ဝိညတ်စသော ရပ် (၁၀) ပါးကား ထရားကိုယ်သီးခြားမရှိကြ။ နိပ္ဖန္နရပ်တို့၏ နူးညံ့မှု သင်လေမှု ဖြစ်ခေမှု ဆွေးဟောင်းမှု အကြားပြစ်မှု သဘောမျှားသာဖြစ်၏။

ရူပ်အကျယ်ဝေဖန်ခန်း

၁၆။ ဆိုခဲ့ပြီးသော ရူပ်အားလုံးသည် အဟေတုကချည်း သာတည်း။ သပ္ပစ္စယချည်းသာတည်း။ သာသဝ ချည်းသာတည်း။ သခ်ံတချည်းသာတည်း။ လောကိယချည်းသာတည်း။ ကာမာ ဝစရချည်းသာတည်း။ အနာရမ္မဏချည်းသာတည်း။ အပ္ပဟာတဗ္ဗ ချည်းသာတည်း။ ဤသို့တပါးစီသာ အဖို့ရှိပေ၏။

ယင်းသို့တပါးစီ တမျိုးစီသာဖြစ်သောရူပ်သည် အဋ္ဌတ္တိက(ကိုယ်တွင်း) ရူပ်၊ ဗာဟိရ(ကိုယ်ပ) ရူပ် အစရှိသည်ဖြင့် ခွဲဘိမူကား များစွာကွဲပြားခြင်းသို့ ရောက်ပေ၏။

အဘယ်သို့ ကွဲပြားသနည်း

[1] Ahetukaṃ: 'unmoral'
[2] Sappaccayaṃ: 'related to causes and conditions.'
[3] Sāsavaṃ: See Part VII., § 2.
[4] Saṅkhataṃ: paccayehi saṅgammma kariyatīti: (Ledi Sadaw's *Paramattha-dipanī*) 'that which is made, conditioned, or caused by a combination of causes.'
[5] Anārammaṇaṃ, lit., 'not *having* an object' i.e., it only is object. Ed.
[6] Appahātabbaṃ: i.e., 'indestructible'
Cf. the longer list in *Dhs.*, § 595 - Ed.

အဋ္ဌတ္ထိက ဗာဟိရရူပါနိ

The five sensitive kinds of matter (2) are internal material qualities; the others are external.

၁၇။ ကထံ.....
ပသာဒ သင်္ခါတံ ပဉ္စဝိဓမ္မိ အဋ္ဌတ္ထိက ရူပံ နာမ၊ ဣတရံ ဗာဟိရ ရူပံ။

(အဋ္ဌတ္ထိကရူပ် ဗာဟိရရူပ်)

၁၇။ ပသာဒရူပ်ငါးပါးသည် အဋ္ဌတ္ထိကရူပ် (ကိုယ်တွင်းရူပ်) မည်၏။ ကြွင်းသောရူပ် ၂၃ ပါးသည် ဗာဟိရရူပ် (ကိုယ်ပရူပ်) မည်၏။

ဝတ္ထု အဝတ္ထုရူပါနိ

Six kinds, comprising the sensitives, together with the heart[1] (2), (5), are basic material qualities; the others are not bases.

၁၈။ ပသာဒ, ဟဒယ သင်္ခါတံ ဆဗ္ဗိဓမ္မိ ဝတ္ထု ရူပံ နာမ၊ ဣတရံ အဝတ္ထု ရူပံ။

(ဝတ္ထုရူပ် အဝတ္ထုရူပ်)

၁၈။ ပသာဒရူပ်ငါးပါး၊ ဟဒယဝတ္ထုရူပ်၊ ပေါင်းရူပ်ခြောက်ပါးသည် တည်ရာ မှီရာရူပ် (ဝတ္ထုရူပ်)မည်၏၊ ကြွင်းသော ရူပ် ၂၂-ပါးသည် တည်မှီရာမဟုတ်သောရူပ် (အဝတ္ထုရူပ်)မည်၏။

ဒွါရဒွါရရူပါနိ

Seven kinds, comprising the sensitives and the two media of communication (2), (9), are 'door'-forms of matter; the others are not doors.

၁၉။ ပသာဒ, ဝိညတ္တိသင်္ခါတံ သတ္တဝိဓမ္မိ ဒွါရရူပံ နာမ၊ ဣတရံ အဒွါရ ရူပ်။

(ဒွါရရူပ် အဒွါရရူပ်)

၁၉။ ပသာဒရူပ် ငါးပါးနှင့် ဝိညတ်ရူပ်နှစ်ပါး ပေါင်း ရူပ်ခုနှစ်ပါးသည် ဒွါရရူပ် (ဝင်ပေါက် ထွက်ပေါက်ရူပ်) မည်၏။ ကြွင်းသောရူပ် (၂၁)ပါးသည် အဒွါရရူပ်မည်၏။

ဣန္ဒြိယာနိန္ဒြိယရူပါနိ

Eight kinds, comprising the five sensitives, the two sex-states and vital force (2), (4), (6) are controlling[2] forces of matter; the others are not controlling forces.

၂၀။ ပသာဒ, ဘာဝ, ဇီဝိတ သင်္ခါတံ အဋ္ဌဝိဓမ္မိ ဣန္ဒြိယ ရူပံ နာမ၊ ဣတရံ အနိန္ဒြိယ ရူပ်။

(ဣန္ဒြိယရူပ် အနိန္ဒြိယရူပ်)

၂၀။ ပသာဒရူပ် ၅ ပါး၊ ဘာဝရူပ် ၂-ပါး၊ ဇီဝိတရူပ် ၁-ပါး၊ ပေါင်းရူပ် ရှစ်ပါးသည် ဣန္ဒြိယရူပ် (ဆိုင်ရာကိစ္စ၌ အစိုးရသောရူပ်) မည်၏၊ ကြွင်းသောရူပ် ၂၀ သည် အနိန္ဒြိယရူပ်(အစိုးမရသောရူပ်)မည်၏။

[1] See p. 123, n. 1.
[2] Indriyarūpaṃ: aṭṭhavidhaṃ pi indriya-rūpaṃ pañcaviññāṇesu liṅgādisu sahajarūpa-paripālane ca ādhipaccayo gato. (*Abhidhammattha Vibhāvanī*): 'The eight kinds are called Indriya-rūpaṃ, because they *regulate* (or *control*) the five senses, as well as the primary and secondary characters of either sex, and keep the co-existent qualities of body from decay.' It must be clearly borne in mind that in cases of sense-control it is not a case of, say, sight controlling the eye, but a case of the eye regulating sight. Cakkhum eva indriyaṃ, the eye is the Indriya.

Twelve kinds, comprising the five sensitives, and the seven[3] objects of sense, are gross,[4] or near, or resisting material qualities; the others are subtle, or remote, or non-resisting material qualities.

[3] Seven, and not five, here, because the tangible is now counted as three essentials, or elements. See p. 155, *n.* 6.

[4] See p. 120, *n.* 1. The Ceylon Commentary explains 'oḷārikaṇ,' by vīsaya-visayī-bhāvāpatti vasena thūḷattā —'because of grossness by way of becoming (lit., 'arriving at the state of') sense-organs and sense-objects'; santike, by gahaṇassa sukarattā—'because of easiness to take (the gross matter).' Sappaṭighaṇ, lit., 'with striking' is applied to the 'gross,' or 'near,' species of rūpa, because they mutually strike each other.

Material quality born of karma[5] has been 'grasped at,' all other has not been 'grasped at.'[6]

[5] For instance, one's own bodily form and features.

[6] Upādiṇṇaṇ, 'grasped at by craving.' See the term discussed in *B. Psy.*, 201, *n.* 4; 323 *n.* The Ceylon Cy. explains this term by 'taṇhādiṭṭhīhi upetena kammunā attano phalabhāvena ādinnattā: (so termed) 'because it has been grasped at by the karma that is closely attended with craving and erroneous opinion, by way of its own fruit.'

Coloured object[1] is visible material quality; all else is invisible material quality.

[1] Rūpāyatanaṇ, a synonym of vaṇṇāyatanaṇ; nīlādi vaṇṇa-saṅkhātaṇ rūpaṁ eva cittacetasikānaṇ uppatti-ṭṭhānattā ākarattā ca āyatanañ cāti rūpāyatanaṇ (*Porāṇa-ṭīkā*). The material quality called the colours of blue, etc., is itself the āyatana, because it is the *place* where mind and its properties operate together.

ဩဠာရိကာဒိ သုခုမာဒိရူပါနိ

၂၁။ ပသာဒ,ဝိသယ သင်္ခါတံ ဒ္ဝါဒသဝိဓမ္ပိ ဩဠာရိကရူပံ သန္တိကေရူပံ သပ္ပဋိဃရူပဉ္စ၊ ဣတရံ သုခုမရူပံ ဒူရေရူပံ အပ္ပဋိဃရူပဉ္စ။

(ဩဠာရိကရုပ် စသည်နှင့် သုခုမရုပ် စသည်များ)

၂၁။ ပသာဒရူပ် ၅-ပါး၊ ဝိသယရူပ် ၇-ပါး၊ ပေါင်း ရူပ် ၁၂-ပါးသည်– ဩဠာရိကရူပ် (ဉာဏ်ဖြင့် မြင်လွယ်သော အကြမ်းရူပ်)မည်၏။ သန္တိကေရူပ်(အနီးကပ်ရူပ်)လည်းမည်၏။ သပ္ပဋိဃရူပ်(ဓာတ်သဘာဝ ထိခတ်တတ်သောရူပ်)လည်းမည်၏။ ကြွင်းသောရူပ် ၁၆-ပါးသည်– သုခုမရူပ် (ဉာဏ်ဖြင့်မသိလွယ် သိမ်မွေ့သောရူပ်)မည်၏။ ဒူရေရူပ်(ဝေးသောရူပ်)လည်းမည်၏။ အပ္ပဋိဃရူပ် (ထိခတ်မှုမရှိသောရူပ်) လည်းမည်လေ၏။

ဥပါဒိန္နာနုပါဒိန္နရူပါနိ

၂၂။ ကမ္မဇံ ဥပါဒိန္နံ ရူပံ၊ ဣတရံ အနုပါဒိန္နံ ရူပံ။

(ဥပါဒိန္နရုပ် အနုပါဒိန္နရုပ်)

၂၂။ ကမ္မဇရူပ် (ကံ၏ အကျိုးဖြစ်သောရူပ်)သည် ဥပါဒိန္နရူပ် (တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံပြုခံရသော ရူပ်)မည်၏။ ကျန်သောတိုင်းရူပ်(စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရကြောင့် ဖြစ်သောရူပ်) သည် အနုပါဒိန္နရူပ် (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့က အကျိုးအပြစ်ပြင့် မစွဲယူသောရူပ်)မည်၏။

သနိဒဿနရူပ အနိဒဿနရူပါနိ

၂၃။ ရူပါယတနံ သနိဒဿန ရူပံ၊ ဣတရံ အနိဒဿန ရူပံ။

(သနိဒဿနရုပ် အနိဒဿနရုပ်)

၂၃။ ရူပါရုံသည် မြင်ခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော (မြင်ရသော)သနိဒဿနရူပ် မည်၏။ ကြွင်းသောရူပ် ၂၇-ပါးသည် မြင်ခြင်းမရှိသော (မမြင်ရသော)အနိဒဿနရူပ်မည်၏။

Eye and ear, as not giving immediate access (to their objects[2]), and nose, tongue and body, as giving immediate access, are five kinds of field-holding[3] material quality; the others are material qualities holding no special field.

[3] Gocaraggāhika-rūpaṃ. Some texts read gāhaka.
[4] Ojā. Apart from taste (rasa) every object has its own nutritive essence. What is poison to one is meat to another.

Colour, odour, taste, nutritive essence,[4] and the four essentials are the eight kinds of inseparable material quality; all the others are separable.

[2] The *Mahā Aṭṭhakathā* did not distinguish light and sound from other sensibles. The distinction began with Buddhaghosa, probably because he was, to a certain extent, acquainted with the comparatively modern undulatory theory of light and sound. But this distinction has led the author of *Abhidhammattha-vibhāvanī* to commit himself to the view that there is no contact between eye and its object, ear and sound. U. Hlaing, the Yaw-Atunwun, one of the ablest authorities on Buddhism in Burma, rejected the distinction itself on the authority of the *Mahā-Aṭṭhakathā*. Ledi Sadaw, on the other hand, accepts the distinction, and explains that, though there is undoubtedly contact between eye and light, ear and sound, yet the mind, by habit, refers these sensations to the outer objects that do not come in contact.

ဂါထာ ၁၇-၂၅ **အဓိပ္ပါယ်များ**

အဋ္ဌကထာရုပ်	=	သဗ္ဗဝါတိုင်းကိုယ်ဟူသော အတ္တဘောကိုစွဲ၍ပြုစ်သောကြောင့် ပသာဒရုပ် ၅ ခုသည် အဋ္ဌကထာရုပ်မည်၏။ တနည်း-ခန္ဓာအတ္တဘောဘ၌ ကျေးငှားအထူးကြီးမား သောကြောင့် ပသာဒရုပ် ၅ ခုသည် အဋ္ဌကထာရုပ်မည်၏။
ဗာဟိရရုပ်	=	ထိုမျက်စေ့သောရုပ် ၂၃ ပါးသည်အပ၌ပြုစ်သောကြောင့် ဗာဟိရရုပ်မည်၏။
ဝတ္ထုရုပ်	=	စိတ်စေတသိက်တို့၏ တည်ရာမှီရာပြုစ်သောကြောင့် ဝတ္ထုရုပ်မည်၏။
ဒွါရရုပ်	=	ဝိထိစိတ်တို့၏ပြုစ်ရာပြုစ်သောကြောင့် ဒွါရရုပ်မည်၏။ ။ဝိညတ် ၂ ပါးကား ပါဏာတိပါတစသောဂါထာတို့၏ပြုစ်ရာပြုစ်သောကြောင့် ဒွါရရုပ်မည်၏။
ဂုန်ဃရုပ်	=	မိမိနှင့်အတူပြုစ်သော သဟဇာတ်ရုပ်တို့ကိုအစီးရ အကြီးမှူးပြုစ်သောကြောင့် ဂုဏ္ဍိယရုပ်မည်၏။

ဂေါစရဂ္ဂါဟိကာဂေါစရဂ္ဂါဟိကရူပါနိ

၂၄။ စက္ခု-ဒိဋ္ဌယံ အသမ္ပတ္တ ဝသေန ဃာနာ ဒိတ္ထယံ သမ္ပတ္တဝသေနာတိ ပဉ္စဝိဓမ္မိ ဂေါစရဂ္ဂါဟက ရူပံ၊ ဣတရံ အဂေါစရဂ္ဂါဟက ရူပံ။

အဝိနိဗ္ဘောဂဝိနိဗ္ဘောဂရူပါနိ

၂၅။ ဝဏ္ဏော, ဂန္ဓော, ရသော, သြဇာ, ဘူတ စတုက္ကဥ္စေ-တိ အဋ္ဌဝိဓမ္မိ အဝိနိဗ္ဘောဂ ရူပံ၊ ဣတရံ ဝိနိဗ္ဘောဂ ရူပံ။

(ဂေါစရဂ္ဂါဟိကရုပ် အဂေါစရဂ္ဂါဟိကရုပ်)

၂၄။ မိမိသို့မရောက်မတိသော အာရုံကိုယူတတ်သော စက္ခုပသာဒရုပ် သောတပသာဒရုပ် နှစ်ပါးနှင့် မိမိသို့ ရောက်ထိသော အာရုံကို ယူတတ်သော ဃာနပသာဒရုပ်၊ ဇိဝှါပသာဒရုပ်၊ ကာယပသာဒ ရုပ်၊ ဤရုပ် ၅-ပါးသည် အာရုံကို ယူတတ်သောရုပ် (ဂေါစရဂ္ဂါ-ဟိကရုပ်) မည်၏။ ကြွင်းသောရုပ်သည် အာရုံကို မယူတတ်သော ရုပ်(အဂေါစရဂ္ဂါဟိကရုပ်)မည်၏။

(အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်)

၂၅။ အဆင်း အနံ့ အရသာ၊ သြဇာနှင့် မဟာဘူတ် လေးပါးပေါင်းရုပ် ရှစ်ပါးသည် အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် (တခုစီခွဲ၍ မရကောင်း ၊တပေါင်း ကည်း ဖြစ်သောရုပ်) မည်၏။ ကြွင်းသောရုပ် ၂၀ သည် ဝိနိဗ္ဘောဂ ရုပ် (ခွဲ၍ရသောရုပ်) မည်၏။

သြဇာဝိကရုပ်	=	ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသည်၏အပြစ်ကြောင့် သြဇာဝိကရုပ်မည်၏။ (ဥာဏ်ကဲ့ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်သည့်အခါ ထင်လှပ်မြင်လှယ် ပေါ်လွင်ထင် ရှားလှယ်သည်ကို ကြမ်းသည်၊ ထူသဲသည်ဆို၏။)
သန္တိကေရုပ်	=	ရှုန့်ရင်းကြမ်းဘမ်းသည်ဖြစ်၍ ဥာဏ်ဖြင့်သိမ်းဆည်း၍ ရလွယ်သောကြောင့် သန္တိကေ ရုပ်မည်၏။ (အနီးရုပ်)
သဗ္ဗဇိယရုပ်	=	အာရုံ၌ရှိရာ၏အစွမ်းဖြင့် ထိခိုက်တတ်သောကြောင့် သဗ္ဗဇိယရုပ်မည်၏။
ဥပါဒိန္နရုပ်	=	တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ကပ်ရောက်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ အပြစ်ဖြင့်ယူအပ်သောရုပ်။ (တ ဏှာတို့သည် လောကီကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံကို အာရုံပြု၏။ ဤသို့အာရုံပြုသည်ကို ပင် "ကပ်ရောက်" ဟုဆိုသည်။ ထိုတဏှာဒိဋ္ဌိတို့ကပ်ရောက်အပ်သော ကံတရားက ကမ္မဇရုပ်များကို ငါ၏ခန္ဓာအကျိုးတရားတို့ ယူထားပြီ။ ထို့ကြောင့်ကမ္မဇရုပ်များ ကို ဥပါဒိန္နရုပ်ခေါ်၏။)
သနိဒဿနရုပ်	=	စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့်မြင်အပ်သောကြောင့် သနိဒဿနရုပ်မည်၏။
ဂေါစရဂ္ဂါဟိကရုပ်	=	ပသာဒရုပ် ၅ ခုသည် အာရုံကိုယူတတ်သောကြောင့် ဂေါစရဂ္ဂါဟိကရုပ်မည်၏။

စက္ခုသောတ-ဤ ၂ ပါးသည် မိမိသို့မရောက်မထိ မင်ကြမက်သောအစွမ်းဖြင့် အာရုံကို ယူတတ်သော ကြောင့် အသမ္ပတ္တဂေါစရဂ္ဂါဟိကဟုဆို၏။ ဃာန၊ ဇိဝှါ၊ ကာယ ၃ ပါးကား မိမိသို့ ရောက်ထိကပ်ကြပ်သည် အစွမ်းဖြင့် အာရုံကိုယူတတ်သောကြောင့် သမ္ပတ္တဂေါစရဂ္ဂါဟိကဟုဆို၏။

အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်	=	ခွဲခြမ်း၍မရကောင်းသောကြောင့် အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်မည်၏။

§ 5. *Mnemonic.*

Thus all those eight and twenty kinds do men of vision clear
Group, as 'internal,' and so forth, even as they appear.

So far for aspects of matter.[5]

[5] Rūpavibhāgo, lit., 'division of rūpa.'

§ 6. *On the Origins*[1] *of Material Phenomena.*[2]

The four things said to be the origins of material phenomena are:

1. karma;
2. mind;[3]
3. physical change;[4]
4. food.

[1] Samuṭṭhānaṇ: By 'origin' is not meant the absolute origin, which is a mystery of mysteries. It is used in the sense in which Darwin used it in the phrase 'origin of species.'

On this subject compare the much older discussion in *Milinda*, 271.—Ed.

[2] The word 'phenomena' (as rūpaṇ, always singular in Pali) is used here instead of 'material quality' to show that rūpa is also connected with rūpayati, 'to show,' or 'to cause to appear.' Rūpayati pakāsetīti rūpaṇ.

[3] Citta, rendered elsewhere by consciousness.—Ed.

[4] Utu, or temperature. As every change in physical nature is attributed to utu, the element or manifestation of tejo (heat), utu, lit., 'season,' has come to be identified with physical nature itself, or with physical causes, including chemical causes, or all physical forces.

သင်္ဂဟဂါထာ

၂၆။ ဣစ္စေဝं·မဒ္ဒဝိသတိ၊
ဝိဓမ္မိ စ ဝိစက္ခဏာ၊
အဗ္ဘတ္တိကာ·ဒိ ဘေဒေန၊
ဝိဘဇန္တိ ယထာရဟံ။
အယ·မေတ္ထ ရူပဝိဘာဂေါ။

ရူပသမုဋ္ဌာနနယော
စတ္တာရိ ရူပသမုဋ္ဌာနာနိ

၂၇။ ကမ္မံ, စိတ္တံ, ဥတု, အာဟာရော·စေ·တိ စတ္တာရိ
ရူပသမုဋ္ဌာနာနိ နာမ။

၂၆။ နိဂုံးချုပ်ကား–အဘိဓမ္မာပညာရှင်တို့သည် ရှုပ် ၂၈·ပါးကို အစု-
တို့ကရှုပ် စသည်ဖြင့် ရသင့်သလို ဝေဖန်ဖော်ပြကြကုန်သည်။
ဤကား ရှုပ်ပိုင်းခွဲ ရှုပ်တို့ကို အကျယ် ဝေဖန်ပြခြင်းတည်း။

ရူပသမုဋ္ဌာန်နည်း ရှုပ်ဖြစ်ကြောင်းတရား ၄·ပါး

၂၇။ ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ၊ ဤလေးပါးတို့သည် ရှုပ်ကိုဖြစ်စေ
တတ်သော အကြောင်းတရား (ရူပသမုဋ္ဌာန်) တို့ပေတည်း။

စာဝိုဒ် ၁၇-၂၆

ဒုကနည်း

၁၇	ပသာဒရူပ်	၅	အဗ္ဘတ္တိက	ကြောင်း ၂၃	ဗဟိဒ္ဓ
၁၈	" +ဟာဒယ	၆	ဝတ္ထု	" ၂၂	အဝတ္ထု
၁၉	" +ဝိညတ်ဒွေ	၇	ဒ္ဒါရ	" ၂၁	အဒ္ဒါရ
၂၀	" +ဘာဝရူပ် ၂ +ဇီဝိတ	၈	ဣန္ဒြိယ	" ၂၀	အနိန္ဒြိယ
၂၁	" +ဝိသယရူပ် ၇	၁၂	ဩဇာရကြ သန္တိကေ သမ္ပဋ္ဌိယ	" ၁၆	သုခုမ ဒုရေ အမ္ပဋ္ဌိယ
၂၂	" +ဘာဝရူပ်+ဟာဒယ+ ဇီဝိတ+အဝိနိဗ္ဘောဂ+ အာကာသဓာတုနိုအပ်သော ကမ္မဇရူပ်	၁၈	ဥပါဒိန္န	" ၁၀	အနုပါဒိန္န
၂၃	ရူပါဒိ	၁	သနိဒဿန	" ၂၇	အနိဒဿန
၂၄	ပသာဒရူပ်	၅	ဂေါစရဂ္ဂါဟိတ	" ၂၁	အဂေါစရဂ္ဂါဟိက
၂၅	ဟဒယ+ဝတ္ထု+ဣန္ဒြိယ+[illegible]	၈	ဩဠာရိကဓာတု	" ၂၀	ဝိနိဗ္ဘောဂ

1. *Material Phenomena born of Karma.*

The twenty-five kinds of good and bad karma, belonging to life in Kāmaloka and in Rūpaloka, cause to come forth, from instant to instant,[5] starting with rebirth, well-produced[6] material phenomena, 'originating in karma,' within our personal continuity.[7]

ကမ္မဿ ရူပသမุฏฐာပနံ

၂၈။ တတ္ထ ကာမာဝစရံ ရူပါဝစရญฺจ-တိ ปญฺจ ဝိသတိ ဝိဓမฺมี กุสลา-กุสล กมฺม-มဘิ သခ်ံတံ အตฺตฺตโน กาย သนฺตาနे กมฺมสมุฏฐาน ရูป ปฏิสนฺธิ · มุปาทิယ ခณे ခณे สมุฏฐาปेตि။

(ကံ ဖြစ်စေပုံ)

၂၈။ ထိုသမ္ဘာန်လေးပါးတို့တွင် ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စေတနာ ၈-ပါး၊ အကုသိုလ်စေတနာ ၁၂-ပါး၊ ရူပဝစရကုသိုလ် စေတနာ ၅-ပါး၊ စုစုပေါင်း ၂၅-ပါး အပြားရှိသော ပြုလုပ်အားထုတ်ခဲ့ပြီးသော ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံ (စေတနာ)သည် ရูပ်ကို ဖြစ်စေ၏၊ ယင်းသို့ ဖြစ်စေရာ၌ သတ္တဝါ၏ အတ္တတ္တ (ကိုယ်တိုင်း) သန္တာန်၌သာ ဖြစ်စေ၏၊ ဘဝ၏အစ ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏမှစ၍ (တဘဝလုံး) ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်းသော စိတ်တို့၏ ဥပါဒ်, ဌိ, ဘင်, ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း၌ ရูပ်ကိုဖြစ်စေ၏၊

2. *Material Phenomena born of Mind.*

Mind, in seventy-five modes—*i.e.*, excluding the resultants of the Arūpaloka, and the twice fivefold cognition—[1] while only in the course of springing up,[2] causes to come forth, from the first moment of our life-continuum,[3] material phenomena 'originating in mind.'

စิตฺตฺตสฺส ရูปสมุฏฐาปนํ

၂၉။ အารุปฺป ปิเก ฐิปญฺจ ปิญฺญาณ ตฺถิตํ ปญฺจ สตฺตตฺติ ปิเม ปิ จิตฺตํ จิตฺตสมุฏฐานรูปํ ปฐม ภวงฺค · มุปาทิย ตายนฺตเม สมุฏฐาปेตि။

(စိတ် ဖြစ်စေပုံ)

၂၉။ (စိတ် ၈၉-ပါး ရှိသည့်အနက်) အရูปဝိပါက် စိတ် ၄-ခု၊ ဒွေးပဉ္စ ဝိညာဉ် ၁၀၊ နှစ်ရပ်ပေါင်း စိတ် ၁၄-ခုမှ ကြွင်းသော ၇၅ ပါးသော စိတ်တို့သည်လည်း ရูပ်ကိုဖြစ်စေ၏၊ ဖြစ်စေရာ၌ ပဋိသန္ဓေနောင်ဖြစ်သော ပထမဘဝင်စိတ်၏ ဥပါဒ်မှစ၍ (စုတေအထိ) (တဘဝလုံး)ဖြစ်သမျှ စိတ်တို့၏ ဥပါဒ်ခဏတိုင်း၌ ရูပ်ကို ဖြစ်စေ၏၊

Here too[4] apperception during ecstasy serves to strengthen[5] bodily postures.

ปฐมฺปิ ฌานฺตเม ปฏิยาปตฺติ สนฺธาเม ตํ ปิ

၃၀။ တตฺถ အปฺปนาจิตฺเต ปฏิยาปตฺติ สนฺธาเม ตํ ปิ

၃၀။ ရูပ်ကိုဖြစ်စေသောစိတ် ၇၅-ပါးတို့တွင် အပฺปนาจิตฺต (ရูปกุသိုလ်ကြိယာ- ၁၀၊ အရูปกุသိုလ်ကြိယာ-၈၊ လোกุตฺตရာ-၈) သည် (ရูပ်ကိုဖြစ်စေနိုင်သည့်အပြင်)သွား၊ ရပ်၊ ထိုင်၊ လျောင်း . ဟူသော ဣရိယာပုထ်ကိုလည်း ထောက်ပံ့နိုင်၏။

[5] Khaṇe khaṇe, lit., 'at every moment.' It is explained in the comments by 'ekekassa cittassa tisu tīsu khaṇesu nirantaraṇ.' The three instants of each thought-moment are here intended.

[6] Abhisaṅkhataṇ. This term is explained in the *Paramattha-dīpani* by 'atītakāle yathā kālantare rūpaṇ janeti, tathā visesetvā suṭṭhu kataṇ,' meaning 'as rūpa was produced at a different time in the past, so well-produced.' This comment reveals the conviction that karma-born matter is not produced out of nothing, but from some pre existing materials.

[7] Ajjhattikasantāne.

[1] *I.e.*, eighty-nine *minus* these fourteen, mind's total number of modes being eighty-nine. See above, Part I.—Ed.

[2] Jāyantam eva. Mind is supposed to be strong at its uppāda-instant, like a gas in its nascent state. See p. 125, § 3.

[3] Paṭhama-bhavangaṇ.

[4] Pi, 'too,' 'also.' The force of pi in these three sentences is to take in, in addition, what has been said in the previous sentence or sentences. On the theory of the Ludicrous, see Introd. Essay, p. 22 *f.*

But determining cognition also,- Kāmaloka apperception and super-intellection give rise to [the physical media of] communication.[6]

၃၁။ ဝေါဋ္ဌပ္ပန ကာမာဝစရ ဇဝနာ-ဘိညာ ပန ဝိညတ္တိမ္ပိ သမုဋ္ဌာပေန္တိ။

၃၁။ ထို့ပြင် ရူပ်ကိုဖြစ်စေသော စိတ် ၇၅-ပါးထဲမှ **ဝုဋ္ဌေါစိတ်၊ ကာမဇောတခုယုတ်-၃၀၊** အဘိညာဉ်ဒွေး ပေါင်း ၃၂-ပါးသော စိတ်တို့သည်(ရူပ်ကိုဖြစ်စေခြင်း၊ ဣရိယာပုထ်ကို ထောက်ပံ့နိုင်ခြင်း အပြင်) ကိုယ်အမူရာ ကာယဝိညတ်၊ နှုတ်အမူအရာ ဝစီဝိညတ် တို့ကိုပါ ဖြစ်စေနိုင်ပေသည်။

And thirteen [kinds of] joyous apperceptions also[6] produce laughter.

၃၂။ သောမနဿ ဇဝနာနိ ပနေတ္ထ တေရသ ဟသနမ္ပိ ဇနေန္တိ။

၃၂။ အထူးသော်ကား ဆိုခဲ့ပါ စိတ် ၃၂-ပါးတို့တွင် **လောဘမူ၊** သောမနဿစိတ် ၄-ပါး၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်၊ မဟာကုသိုလ်ကြိယာ သောမနဿစိတ်-၈ (စုစုပေါင်း) ၁၃-ပါးသောစိတ်တို့သည် ပြုံးရွှင် ရယ်မောခြင်းကိုပါ ဖြစ်စေနိုင်ကြကုန်၏။

[6] Sannāmeti. Ledi Sadaw thinks that sandhāreti was the original reading. This sentence is significant in showing that a cataleptic condition can be produced by jhāna.

[6] Gestures and speech.

[7] Samaññātā. The two eminent annotators, Payagyi Sadaw and Mogaung Sadaw, read samaññātā, and they explain the same as follows: Samani-tabbā kathetabbāti samaññā; sā eva samaññātā. Ledi Sadaw reads with a long accent and derives the word from ñātā, known. The Ceylon Cy. is silent on this term.

စာပိုဒ် ၂၉ - ၃၂ ရူပ်စသည်ကိုဖြစ်စေနိုင်သောစိတ်ပေါင်း

၂၉	ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀ ကြဉ်ကာမစိတ် ၄၄၊ ရူပဝိပါက်၅၊ အပ္ပနာဇော၂၆-ပေါင်း၇၅ပါး
	သောစိတ်သည် ရူပ်သက်သက်ကိုဖြစ်စေ၏။ ပနောဝှါဏုဝဇ္ဇန်း၊ ကာမဇော၂၉၊ အပ္ပနာ
၃၀	ဇော၂၆၊ အဘိညာဏ်ဒွေး-ပေါင်း ၅၈ ပါးသောစိတ်သည် ဣရိယာပုထ် ၄ ပါးကိုထောက်ပံ့ခိုင်ခံ့စေ၏။ မနော
၃၁	ဒွါဏုဝဇ္ဇန်း၊ ကာမဇော ၂၉၊ အဘိညာဏ်ဒွေး-ပေါင်း ၃၂ ပါးသောစိတ်သည် ဝိညတ်ကိုဖြစ်စေ၏။ လောဘမူ
၃၂	သောမနဿ ၄၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်၊ မဟာကုသိုလ်သောမနဿ ၄၊ မဟာကြိယာသောမနဿ ၄-ပေါင်း ၁၃ ပါးသော
	စိတ်သည် ပြုံးရယ်မှုကိုဖြစ်စေ၏။ ဒေါသမူဒွေးသည် ငိုခြင်းငြီးတွားခြင်းအမှုကိုဖြစ်စေ၏။

3. *Material Phenomena born of Physical Change.*

The temperature of heat and cold, named[7] 'the element of heat,' when it reaches its static stage, gives rise to material phenomena, 'originated by physical change,' either internal or external according to circumstances.

ဥတုနော ရူပသမุฏฐานံ

၃၃။ သိတုဏှောတု သမညาတာ တေဇောဓาတุ ฐิတิปฺปตฺตาว ဥတุสมุฏฐาน รูปํ อฏฺฐตฺวา ฐิติปฺปตฺตาว ฐิติปฺปตฺตาว ฐิติปฺปตฺตาว

4. *Material Phenomena born of Food.*

Food, or what is called 'nutritive essence,' gives rise to material phenomena 'originated by food' at the period of assimilation, and only when it reaches its static stage.[1]

[1] Ṭhānapatto va=ṭhitipatto va (Ceylon Cy.).
[2] Indriya, lit., 'the controller.' See p. 159, *n.* 2.

Here the material qualities — heart and physical faculties[2]—are produced only by karma.

[3] Each of these three factors—physical change, mind, and food—has influence on what is called the 'Locomotive faculty'—*e.g.*, hot climate, slow habit of mind, and a heavy meal make a man sluggish.

The two media of communication are produced only by mind.

Sound is produced by mind and physical change;

the triple properties of lightness, pliancy, and adaptability, may be due to physical changes, mind and food.[3]

Inseparable material qualities, as well as the space element,[4] are due to all four causes,

[4] *I.e.*, the element of space, according to the Commentaries, obtains between the units of mass, called rūpakalāpā, born of all the four causes (*e.g.*, the intra-atomic space in which electrons move about). See Appendix, Ākāsa.

အာဟာရဿ ရူပသမุฏฐာပနံ

၃၄။ သြေဝသခ်ါတော အာဟာရော အာဟာရ သมุฏฐาน ရูปํ အဋฺฐောဟရฑ ကาလे ฐาနปฺปตฺโตวา သมุฏฐาปเตติ။

ကမฺมဇရูปါနိ

၃၅။ တตฺถ ဟဒယ ฦฐฺฐิย ရูปါနิ ကမฺมဇาเน·ว။

စိတฺตဇရูปํ

၃၆။ ဝိญฺญตฺติทฺวยํ စิตฺตဇ·เมว။

ဒฺวิဇရูปํ

၃၇။ သဒฺโท စิตฺตโช·တุเชา။

တีဇရูปါနิ

၃၈။ လหุตา·ဒีတฺตยํ ญตุ စิตฺตโช · ဟาเรหิ သเมฺภาโต။

စตุဇရูปါနิ

၃၉။ အဝိနิโภ္ဂဘရูปါနิ เจว အาကาသธาตุ စ စตฺวาโร သมฺภูตาနิ။

(အာဟာရ ဖြစ်စေပုံ)

၃၄။ အစားအစာ၌ပါသော သြေဝဟုဆိုအပ်သော အာဟာရရูပ်သည် အစားအစာကို မျိုချလိုက်သောခဏ၌ ရูပ်၏ ဌိ ခဏသို့ အရောက်ကုန်မှ အာဟာရကြောင့်ဖြစ်သော ရูပ်(အာဟာရဇရูပ်)ကို ဖြစ်စေသည်။

(ကမฺมဇရูပ်)

၃၅။ ထို ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရတည်းဟူသော အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ကြောင့် အသီးသီးဖြစ်ကြရသောကမฺมဇရูပ်၊ စိတฺตဇရูပ်၊ ဥတุဇရูပ်၊ အာဟာရဇရูပ်ဟူသော ရูပ်လေးမျိုးတို့တွင် ဟဒယဝတฺถุရูပ်နှင့် ฦฐฺฐิยရูပ် ဂ-ပါး ပေါင်း ၉-ပါးသော ရูပ်တို့သည် ကံကြောင့်သာ ဖြစ်သော ကမฺมဇရูပ်တို့မည်ကုန်၏။

(ဒိဿဘဝရูပ်)

၃၆။ ကာယဝိญฺญตฺติ, ဝစีဝိญฺญตฺติဟူသော ဝိญฺญตฺติဒွေးသည် စิตฺตကြောင့်သာ ဖြစ်သော စิตฺตဇရูပ်တို့ မည်ကုန်၏။

(ဒိဿဇ ဥတุဇရูပ်)

၃၇။ သဒฺဒရูပ် (အသံရูပ်သည်) စิตฺตနှင့် ဥတุ အကြောင်းနှစ်ပါးကြောင့် ဖြစ်၏။

(ဒိဿဇ ဥတุဇ အာဟာရဇရูပ်)

၃၈။ လหุตา, มุทุตา, กมฺมญฺญตา, ဟူသော ဝိကာရရูပ် ၃-ပါးသည် ဥတุကြောင့်လည်းဖြစ်၏၊ စิตฺตကြောင့်လည်း ဖြစ်၏၊ အာဟာရကြောင့်လည်း ဖြစ်၏။

(စตุဇရูပ်)

၃၉။ အဝိနิโภ္ဂဘာဝရูပ် (ဂ)ခု နှင့် အာကာသธาตุတို့သည် ကံ၊ စิตฺต၊ ဥတุ၊ အာဟာရဟူသော အကြောင်းအရာ လေးပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏။

while material qualities which are essential characteristics[6] are produced by none of the four.[6]

§ 7. *Mnemonic.*

Of matter eighteen, fifteen, thirteen, twelve kinds, taken in turn,
Are of karma, or mind, or physical change, or of eaten nutriment born.
But marks, from the very nature of things in process beginning with birth,
Cannot as such, says the doctrine, be themselves anywise brought forth.

So far for the method of the origination of matter.

[6] Or salient features or marks (lakkhaṇarūpaṃ).

[6] If these marks are considered as born of the four causes, the marks in turn must be supposed to have similar marks, and so on, *ad infinitum*.

ရူပကလာပ

၄၂ အပေါင်းအစုကို ကလာပဟူ၍ခေါ်ဆိုအပ်၏ ရူပတို့၏အပေါင်းဟုခေါ်သည် ရူပကလာပတို့၏ ရူပတို့၏လက္ခဏာ ၄ ပါးမှာ-

၁။ ကေဠာ = ရူပကလာပ်တစည်း၌ ရူပတရားအပေါင်းသို့သည် မပြတ်မနေ့ောင်းကပြိုင်နက် ဖြစ်ရခြင်း
၂။ ကေနိုရော = ရူပကလာပ်တစည်း၌ ရူပတရားအပေါင်းတို့သည် ပေါ်ထွန်းမနေ့ောင်းကပြိုင်နက်ချုပ်ရခြင်း
၃။ ကေနိသာယ = ရူပကလာပ်တစည်း၌ ရူပတရားအပေါင်းတို့သည် မတူကွဲတူကွဲသော ပုံသဏ္ဌာန်ရခြင်း
၄။ သဟဇာတိ = အသီးသီးသော ကလာပ်ဟူသော်ရူပများအတူတကွ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း ဟူ၏။

နကုတောစိရူပါနိ

၄၀။ လက္ခဏ ရူပါနိ နကုတောစိ ဇာယန္တိ။

သင်္ခရဂါထာယော

၄၁။ အဋ္ဌာရသ ပန္နရသ၊
တေရသ ဒ္ဒါဒသာ·တိ စ၊
ကမ္မစိတ္တော·တုကာ·ဟာရ၊
ဇာနိ ဟောန္တိ ယထာက္ကမံ။
ဇာယမာနာဒိ ရူပါနံ၊
သဘာဝတ္တာ ဟိ ကေဝလံ၊
လက္ခဏာနိ နဇာယန္တိ၊
ကေဟိစိ·တိ ပကာသိတံ။

အယ·မေတ္ထ ရူပ သမုဋ္ဌာန နယော။

(၃ ကုတောဒိရူပ်)

၄၀။ လက္ခဏရူပ်လေးခု တို့သည် မည်သည့်အကြောင်းကြောင့်မျှမဖြစ်ကုန်။

ပေါင်းရုံးဖေါ်ပြချက်

၄၁။ ကမ္မဇရူပ် ၁၈-ပါး စိတ္တဇရူပ် ၁၅-ပါးဥတုဇရူပ် ၁၃-ပါး အာဟာရဇရူပ် ၁၂-ပါးလက္ခဏရူပ်လေးပါးတို့ မည်သည့်အကြောင်းကြောင့်မျှ မဖြစ်ပုံကို ဆိုအံ့-

ယင်းလက္ခဏရူပ်ဟူသည်တို့သည် ရူပ်တို့၏ ဖြစ်ဆဲ ရင့်ဆဲ ပျက်ဆဲ ဓမ္မတာ သဘာဝသက်သက်မျှသာ ဖြစ်သောကြောင့် မည်သည့် အကြောင်းကြောင့်မျှ ဖြစ်ရန်မလို ဤသို့ ပြအပ်ပေ၏။ ဤကား ရူပ်ပိုင်း၌ ရူပ်ဖြစ်ကြောင်း သမုဋ္ဌာန်ပေတည်း။

ရူပသမုဋ္ဌာန်ဇယား။

ကမ္မ	စိတ္တ	ဥတု	အာဟာရ			
				၁	ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော	၃	၂၆
				၂	ဝဏ္ဏ	၁	၂၇
		၁	၁		သဒ္ဒ	၁	၂၈
				၂	ဇီဝိတ၊ ဥပါဒါန်ရူပတရား	၂	၂၉
၂	၂	၂	၂		ကာယ	၁	၃၀
					ဘဝ	၁	၃၁
					ဘာဝ	၁	၃၂
					ဘုံ	၁	၃၃
					ဇာတိ	၁	၃၄
					ဇရာ	၁	၃၅
					ဘင်	၁	၃၆
					ကေဝ	၁	၃၇
					ပသာဒရူပ်၅၊ ဘာဝရူပ်၂၊ ဟဒယ၊ ဇီဝိတ	၉	၃၈
					ကေဝ				

§ 8. *Of the Grouping of the Qualities of Material Body.*

Material qualities may be arranged in twenty-one groups in virtue of there being a common genesis, cessation, dependence, and also co-existence.

1. For instance, vitality and such material qualities as are inseparable [adjuncts], together with the eye itself, are called 'the eye-decad,'[1] Analogously formed are the groups entitled

'ear-decad,' 'nose-decad,' 'tongue-decad,' 'body-decad,' 'female-decad,' 'male-decad,' 'base-decad.'[2]

Inseparable material qualities, together with vitality only, are called 'the vital nonad.'[3] These nine groups are said to be 'caused by karma.'

ရူပကလာပါ

ရူပကလာပလက္ခဏာနိ

၄၂။ ကေုပ္ပါဒါ, ဌေနိဇောစာ, ဌေနိသယာ, သဟဝုတ္တိနော ဌေဝိသတိ ရူပကလာပါ နာမ။

နဝကမ္မသမုဋ္ဌာနကလာပါ

၄၃။ တတ္ထ ဇီဝိတံ အဝိနိဗ္ဘောဂရူပဉ္စ စက္ခုနာ သဟ စက္ခုဒသကန္တိ ပဝုစ္စတိ။

၄၄။ တထာ သောတာဒီဟိ သဒ္ဒိ သောတဒသကံ, ဃာနဒသကံ, ဇိဝှါဒသကံ, ကာယဒသကံ, ဣတ္ထိဘာဝ ဒသကံ, ပုမ္ဘာဝ ဒသကံ, ဝတ္ထု ဒသကဥ္စေ တိ ယထာဣမံ ယောဇေတဗ္ဗံ။

၄၅။ အဝိနိဗ္ဘောဂ ရူပမေဝ ဇီဝိတေန သဟ ဇီဝိတ နဝကန္တိ ပဝုစ္စတိ။
ဣမေ နဝ ကမ္မသမုဋ္ဌာန ကလာပါ။

ရူပကလာပအခန်း

(ရူပ်ကလာပ်၏ လက္ခဏာ ၄-ပါး)

၄၂။ ပြစ်တူ၊ ချုပ်တူ၊ မှီရာတူ၍ အတူတကွ တပေါင်းတည်းပြစ်ကြသော ရူပ်တို့သည် ရူပ်ကလာပ်တို့ မည်ပေ၏။ ယင်းရူပ်ကလာပ် ပေါင်းသည် (၂၁) စည်း ရှိလေသည်။

ကမ္မဇကလာပ် ၉-စည်း

၄၃။ ထိုရူပ်ကလာပ် ၂၁-စည်းတို့တွင် (ကမ္မဇကလာပ် ၉-စည်းကိုဆိုအံ့)
(၁) ဇီဝိတရူပ်၊ အဝိနိဗ္ဘောဂ-ရူပ် ဂ၊ စက္ခုပသာဒ ဤ ရူပ် ၁၀-မျိုး သည်စက္ခုဒသက ကလာပ်မည်၏။
(စက္ခုပသာဒ ဦးဆောင်သော ကလာပ်စည်းဟူလို)။

၄၄။ (၂) သောတဒသက ကလာပ်၊ (၃) ဃာနဒသက ကလာပ်၊ (၄) ဇိဝှါဒသက ကလာပ်၊ (၅) ကာယဒသက ကလာပ်၊ (၆) ဣတ္ထိဘာဝဒသက ကလာပ်၊ (၇) ပုမ္ဘာဝဒသက ကလာပ်၊ (၈) ဝတ္ထုဒသက ကလာပ်

၄၅။ (၉) ဇီဝိတနဝက ကလာပ် (အဝိနိဗ္ဘော-ဂ၊ ဇီဝိတရူပ်-၁)။
ဤ ၉-စည်းတို့ကား ကံကြောင့်ပြစ်သော ကမ္မဇကလာပ်တို့ပေတည်း။
(ဒသက=၁၀။ နဝက=၉)။

[1] See above, § 4. Buddhaghosa (*Asl.*, 816) enumerates the ten as follows: 'The four essentials,' *colour*, odour, sapida, nutritive essence, the vital force and the visual organ are called 'the eye-decad.' See on this further, *B. Psy.*, p. 178, *n.* 1.—Ed.

[2] *I.e.*, the heart-decad.

[3] The P.T.S. text should obviously read navakan ti, as does the Translator's original See p. 160.—Ed.

2. The eight inseparable material qualities constitute 'the pure octad.'[4]

They, together with the medium of communication by signs (or gestures), or with the vocal medium of communication and sound, make up the nonad of body-communication and the decad of speech-communication respectively. Again, taken together with lightness, pliancy, and adaptability of material quality, they make up the undecad of plasticity; or, adding to these, bodily communication, the dodecad of plasticity; or, adding vocal communication and sound, the tredecad of plasticity. These six groups are said to be 'caused by mind.'

[4] Suddhaṭṭhakaṃ. On suddha, *cf.* p. 36, *n.* The eight are those enumerated in *n.* 1 above, excluding the last two. See p. 160. – Ed.

ဆ စိတ္တသမุฏฐานกลาปา

၄၆။ အဝိနိဗ္ဘောဂ ရูปํ ปน สุทฺธฏฺฐกํ။

တဒေဝ ကာယဝိญฺญตฺติยา สห กาย ဝိญฺญตฺติ นวกํ။

ဝစီဝိญฺญตฺติ สทฺเทฮิ สห ဝစီဝိญฺญตฺติ ทสกํ။

လหุตา·ဒีหิ สทฺธึ လหุตา ဒေကာ ทสกํ။

ကာယဝိญฺญตฺติ လหุตาทิ ทฺวาทสกํ။

ဝစီဝိญฺญตฺติ สทฺท လหุตาทิ တေရသกญฺจ·တိ ဆ စိတ္တသมุฏฐาน กลาปา။

စိတ္တကလာပ် ၆-စည်း

၄၆။ စိတ္တကလာပ် ၆-စည်းကား—

(၁) သုဒ္ဓဋ္ဌက ကလာပ်(၈)
(၂) ကာယဝိญฺญตฺติနဝက ကလာပ်(၉)
(၃) ဝစီဝိญฺญตฺติทสก ကလာပ် (၁၀)
(၄) လหุตาဒေကာဒသက ကလာပ် (၁၁)
(၅) ကာယဝိญฺญตฺติ လหุตาทิทฺวาทสก ကလာပ်(၁၂)
(၆) ဝစီဝိญฺญตฺติ สทฺท လหุตาทิ တေရသက ကလာပ် (၁၃)

ဤကား စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တကလာပ် ခြောက်စည်းတည်း။

စတ္တာရော ဥတุสมุฏฐานกลาปา

3. Four groups are said to be 'caused by physical change.' These are the 'pure' octad, the sound-nonad, the undecad of plasticity, and the dodecad of sound and plasticity.

၄၇။ သุทฺธฏฺฐกํ, สทฺทนวกํ, လหุตาဒေကာ ทสกํ, สทฺท လหุตาทิ ทฺวาทสกญฺจ·တิ စတ္တာရော ဥตุสมุฏฐาน กลาปา။

ဥတุကလာပ် ၄-စည်း

၄၇။ (၁) သุทฺธฏฺฐก ကလာပ် (၈)
(၂) သทฺทนวก ကလာပ် (၉)
(၃) လหุตาทิကာဒသกกลาปา (၁၁)
(၄) သทฺท လหุตาทิ ทฺวาทสก ကလာပ် (၁၂)

ဤ လေးပါးတို့သည်ကား ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော ဥတုကလာပ်စည်း မည်ကုန်၏။

ဒွေ အาหารสมุฏฐานกลาปา

4. Two groups are said to be 'caused by food.' These are the 'pure' octad and the undecad of plasticity.

၄၈။ သุทฺธฏฺฐกํ, လหุตาဒေကာ ทสกญฺจ·တิ ဒွေ အาหาร สมุฏฐาน กลาปา။

အาหารกลาปา ၂-စည်း

၄၈။ (၁) သุทฺธฏฺฐก ကလာပ်၊ (၈)
(၂) လหุตาทิကောဒသက ကလာပ်၊ (၁၁)

ဤနှစ်စည်းတို့သည်ကား အาหารကြောင့်ဖြစ်သော အาหารကလာပ်တို့ မည်ကုန်၏။

Of the foregoing the 'pure' octad and the sound-nonad —the first of these 'caused by physical change'—are got externally as well as internally. All the remainder are got only internally.

§ 9. *Mnemonic.*

From k a r m a, mind, 'u t u,' and food, produced in order due,
Things fall in one and twenty groups, to wit, nine, six, four, two.
But not within these groups[1] comes space, the 'men who see' do state,
Nor salient marks; [space just sets bounds, the marks just indicate.[2]]

So far for the classification of material groups.[3]

[1] Kalāpangaṇ, lit., 'part of group.'
[2] Lakkhaṇattā, lit., 'because they simply mark (matter). The parenthesis is from the Commentaries.
[3] Kalāpa-yojanā, lit., 'union [of qualities] in groups.'

§ 10. *Of the World of Sense.*

Moreover, all these material qualities accrue undiminished, if circumstances permit, [to an individual] during a lifetime in the Kāmaloka.

အဋ္ဌတ္ထ ဗဟိဒ္ဓကလာပါနိ

၄၉။ တတ္ထ သုဒ္ဓဋ္ဌကံ, သဒ္ဒနဝကဥ္စေ·တိ ဒ္ဝေ ဥတု သမုဋ္ဌာန ကလာပါ ဗဟိဒ္ဓါပိ လဗ္ဘန္တိ၊ အဝသေသာ ပန သဗ္ဗေပိ အဋ္ဌတ္ထိက·မေဝါ·တိ။

သင်္ခရိတ္ထာယော

၅၀။ ကမ္မစိတ္တော·တုကာ·ဟာရ၊
သမုဋ္ဌာနာ ယထာက္ကမံ၊
နဝ ဆ စတုရော ဒ္ဝေ·တိ၊
ဂလာပါ ဧကဝီသတိ။
ကလာပါနံ ပရိစ္ဆေဒ၊
လက္ခဏတ္တာ ဝိစက္ခဏာ၊
နာ ကလာပဂ်·မိစ္စာ·ဟု၊
အာကာသံ လက္ခဏာနိ စ။
အယ·မေတ္ထ ကလာပ ယောဇနာ။

ရူပ ပဝတ္တိက္ကမော

ကာမလောကေ ရူပပဝတ္တိက္ကမော

၅၁။ သဗ္ဗာနိပိ ပနေ·တာနိ ရူပါနိ ကာမလောကေ ယထာရဟံ အနူနာနိ ပဝတ္တိယံ ဥပ လဗ္ဘန္တိ။

(အဋ္ဌတ္ထ ဗဟိဒ္ဓ ကလာပ်ဒွေပုံ)

၄၉။ ထို ကလာပ် ၂၁-စည်းတို့တွင် ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော သုဒ္ဓဋ္ဌက ကလာပ်၊သဒ္ဒနဝက ကလာပ်တို့ကို ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌လည်း ရအပ်ကုန်၏၊ ထိုကလာပ် ၂-စည်းမှ ကြွင်းကုန်သော ရူပ်ကလာပ် အလုံးစုံကို အဋ္ဌတ္ထသန္တာန်သက်သက်၌သာ ရအပ်ကုန်၏၊

သင်္ခရိတ္ထာယော

၅၀။ အစဉ်အတိုင်း ကမ္မသမုဋ္ဌာန်ဖြစ်သော ရူပ်ကလာပ် ၉-စည်း
စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ဖြစ်သော ရူပ်ကလာပ် ၆-စည်း
ဥတုသမုဋ္ဌာန်ဖြစ်သော ရူပ်ကလာပ် ၄-စည်း
အာဟာရသမုဋ္ဌာန်ဖြစ်သော ရူပ်ကလာပ် ၂-စည်း
ဤသို့အားဖြင့် စုစုပေါင်း ရူပ်ကလာပ် (၂၁) စည်း ဖြစ်ပေသတည်း။
အာကာသဓာတ်နှင့် လက္ခဏရူပ်လေးခုတို့ကို ရူပ်ကလာပ်တို့၏ အပိုင်းအခြား အမှတ်အသားမျှသာဖြစ်သောကြောင့် ကလာပ်၏ အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းဟူ၍ ပညာရှိတို့မဆိုကြကုန်၊
ဤကား ရှေ့ပိုင်း၌ ရူပ်ကလာပ်ဟူကို ယှဉ်စပ်ပွဲ ပြခြင်းတည်း။

ရူပ်ဖြစ်စဉ်ဖော်ပြချက်

(ကာမဘုံ၌ ရှစ်ဖြစ်စဉ်)

၅၁။ အပါယ်လေးဘုံ, လူ့ဘုံ, နတ်ဘုံဟူသော ကာမဘုံ၌ ပဝတ္တိ အခါ၌ ရူပ် ၂၇-ပါးတို့ကို ထိုက်သည်အားလျော်စွာ **မယုတ်မလျော့** (ပြည့်ပြည့်စုံစုံ)ရအပ်ပေ ကုန်၏။

But at the rebirth of moisture-born creatures, and of those of apparitional rebirth,[1] seven groups of ten at most are manifested, to wit, the eye-, ear-, nose-, tongue-, body-, sex-, and base-decads, and *at least* three groups of ten.

That is to say, the eye-, ear-, nose-, and sex-decads are sometimes not got. Hence on this wise are such deficiencies in groups to be understood.

In womb-born creatures, on the other hand, three decads are manifested, to wit, the body-, sex-, and heart-decads. Sometimes, however, the sex-decad may not be got.[2]

[1] *Opapātikā*. Such creatures are said to be born with an appearance of fifteen or sixteen years of age.

Such beings were held to appear suddenly, independent of parents. The subject is exhaustively dealt with by Professor E. Windisch in *Ueber Buddha's Geburt*, chap. xi., Leipzig, 1908.—Ed.

[2] *I.e.*, as in the case of asexual creatures.

ဇရာ ၅၂-၅၃ ရူပပဝတ္တိကွမ

၅၂ ဤရူပပဝတ္တိကွမ်၌ ပဋိသန္ဓေ ၄ မျိုးကို သိအပ်၏။ ထို ၄ မျိုးမှာ-

၁။ သံသေဒ = ပဒုံမာကြာ, ဝါးပင်, မန်ကျည်းပင်, ၍, ညွှန်, အညို, အညစ်အကြေး စသည်တို့၌ စွဲ၍ဖြစ်သော သတ္တဝါ။

၂။ ဥပပါတိ = ကမ္ဘာဦး လူနတ်ဗြဟ္မာစသည်တို့ကဲ့သို့ ကိုယ်ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသော သတ္တဝါ။

၃။ ဇလာဗုဇ = သားအိမ်၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေ၍ ဖြစ်ပွားကုန်သော သတ္တဝါ။

၄။ အဏ္ဍဇ = အဥ္စ၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေ၍ ဖြစ်ပွားကုန်သော သတ္တဝါ။

But at the rebirth of moisture-born creatures, and of those of apparitional rebirth,[1] seven groups of ten at most are manifested, to wit, the eye-, ear-, nose-, tongue-, body-, sex-, and base-decads, and *at least* three groups of ten.

That is to say, the eye-, ear-, nose-, and sex-decads are sometimes not got. Hence on this wise are such deficiencies in groups to be understood.

In womb-born creatures, on the other hand, three decads are manifested, to wit, the body-, sex-, and heart-decads. Sometimes, however, the sex-decad may not be got.[2]

[1] *Opapātikā*. Such creatures are said to be born with an appearance of fifteen or sixteen years of age.

Such beings were held to appear suddenly, independent of parents. The subject is exhaustively dealt with by Professor E. Windisch in *Ueber Buddha's Geburt*, chap. xi., Leipzig, 1908.—Ed.

[2] *I.e.*, as in the case of asexual creatures.

၅၂။ ပဋိသန္ဓေအခါ၌မူကား- **သံသေဒဇသတ္တဝါ ဥပပတ်သတ္တဝါ သန္ဓေတည်ပုံ**

ပဋိသန္ဓေအခါ၌မူကား-သံသေဒဇသတ္တဝါ၊ ဥပပတ်သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ စက္ခုဒသက ကလာပ်၊ သောတဒသက ကလာပ်၊ ဃာနဒသက ကလာပ်၊ ဇိဝှါဒသက ကလာပ်၊ ကာယဒသက ကလာပ်၊ ဘာဝဒသက ကလာပ်၊ ဝတ္ထုဒသက ကလာပ်ဟူသော ကလာပ် ခုနစ်စည်းတို့သည် အလွန်ဆုံးထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏။

၅၃။ ဤသို့ ကလာပ်အားဖြင့်ကား-

စက္ခု၊ သောတ၊ ဃာန၊ ဘာဝဒသက ကလာပ်တို့ကို တခါတဝေ မရကုန်၊ ထို့ကြောင့် သံသေဒဇနှင့် ဥပပတ်သတ္တဝါတို့အား ရူပ်ကလာပ်တို့ ယုတ်လျော့ခြင်းကို သိအပ်ပေကုန်၏။

၅၄။ ဂဗ္ဘသေယျက သတ္တဝါ၌ ပဋိသန္ဓေ ၃ မျိုး ပြတ်ရ-

ဂဗ္ဘသေယျက သတ္တဝါတို့၏ ပဋိသန္ဓေအခါ၌မူကား - ကာယဒသက ကလာပ်၊ ဘာဝဒသက ကလာပ်၊ ဝတ္ထုဒသက ကလာပ်ဟူသော ကလာပ်သုံးစည်း(ကလလရေကြည်)တို့သည် ထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏။ ထို ကလလရေကြည်၊ ကလာပ်သုံးစည်းတွင်လည်း တခါတရံ ဘာဝဒသက ကလာပ်ကို မရတတ်ပေ၊

အမိဝမ်းတွင်းခံ၌ သန္ဓေတည်ပုံ

၅၅။ ဤသို့ ကလာပ်အားဖြင့်ကား- **ကာယ၊ ဘာဝ၊ ဝတ္ထု ဒသက ကလာပ်တို့ ယုတ်လျော့ခြင်းကို သိအပ်ပေကုန်၏။**

(အမိဝမ်းတိုက်၌ ပဋိသန္ဓေတည်နေသော သတ္တဝါသည် ဂဗ္ဘသေယျကသတ္တဝါမည်၏။ ထိုဂဗ္ဘသေယျကပဋိသန္ဓေ၌ အမိဝမ်း၌ ဖြစ်သောကလာပဇပဋိသန္ဓေ၊ အဥ္စ၌ဖြစ်သော အဏ္ဍဇပဋိသန္ဓေ ၂ မျိုးကို ယူအပ်ကုန်၏။)

သတ္တဝါတို့သည် ပဋိသန္ဓေ ၄ မျိုးတွင် တမျိုးမျိုးဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေကြရ၏။

Afterwards,[2] during life,[3] the eye-decad and the rest are manifested in due order.

§ 10A. *Material Qualities at Death.*

And thus the groups of material qualities which are produced in four ways: those produced by karma starting from rebirth-conception; those produced by mind starting from the second [moment of] mental life;[4] those produced by physical change starting from the static phase of conception; and those produced by food starting from the diffusion[5] of nutritive essence, go on unbroken in the world of sense, as long as life lasts, like the flame of a lamp, or the stream of a river.

စာပိုဒ် ၅၄-၅၅ ဂန္ဓသေယျကပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ရုပ်ပြစ်ဝဋ်

အကွာမျိုးလေးဖုံးမျိုးပြစ်သော ဂန္ဓသေယျကပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ပဋိသန္ဓေခဏ၌ ကာယဒသက၊ ဘာဝဒသက၊ ဝတ္ထုဒသကကလာပ် ၃ စည်းရကောင်း၏။ ပဋိသန္ဓေမှနောက် ပဝတ္တိ အခါ၌ ယင်ယင် သောက်လောက်ရုံမျှမဟုတ်ဘဲသော ကလလရေကြည်သည် ပဋိသန္ဓေတည်နေသည်မှ ၇ ရက်အတွင်းတည်နေ၏။ ဒုတိယ ၇ ရက်၌ အဇ္ဈောဟရသည်သော အမဲသားဆေးရေနှင့်တူသော အမြှုပ်သည်ပြစ်၏။ တတိယသတ္တာဟ၌ ပေသိမည်သောအသားခဲသည်ပြစ်၏။ စတုတ္ထသတ္တာဟ၌ ယနမည်သောမာမာခက်ခက်ထက်ဝန်းကျင်လုံးသော သားတစ်ပြစ်၏။ ပဉ္စမသတ္တာဟ၌ ခြေ ၂ ဘက် လက် ၂ ဘက်ဦးခေါင်းပြစ်သော အဖုဂ ခု (ခက်မငါးပြာ) ပြစ်၏။ ထိုအခါ ရက်ပေါင်း ၃၅ ရက်မျှသာရှိသေးချိန် ရုပ်တရားတို့မှာ အလွန်နုနယ်ရကား ရုပ်သစ် ကလာပ်သစ်မပေါ်သေးဘဲ ၎င်းခက်မငါးပြာတို့ရင့်မာအောင် ၃၅ ရက်စောင့်ရ၏။ ထို့နောက် ၇၇ ရက်မြောက်သောနေ့၌ ကံအားလျှော်စွာ စက္ခု,သောတ,ဃာန,ဇိဝှါဒသက ကလာပ်များပြစ်ပေါ်ကြ၏။ ထိုနောင် ၄၂ သတ္တာဟအတွင်းဝယ် ဆံပင်အမွေး လက်သည်း ခြေသည်းတို့သည်ပြစ်ကုန်၏။

၅၅။ တတော ပရံ ပဝတ္တိကာလေ ကမေန စက္ခုဒသကာဒိနိ စ ပါတုဘဝန္တိ။

ရူပါနံ ပဝတ္တိက္ကမော

၅၆။ ဣစ္စေဝံ ပဋိသန္ဓိ-မုပါဒါယ ကမ္မ သမုဋ္ဌာနာ၊ ဒုတိယစိတ္တ-မုပါဒါယ စိတ္တ သမုဋ္ဌာနာ၊ ဌိတိကာလ-မုပါဒါယ ဥတု သမုဋ္ဌာနာ၊ သြေဟ ဖရဏ-မုပါဒါယ အာဟာရ သမုဋ္ဌာနာ စေ-တိ စတု သမုဋ္ဌာန ရူပ ကလာပ သန္တတိ ကာမလောကေ ဒီပေါ လာ ဝိယ နဒီသောတော ဝိယ စ ယာဝ-ဇီဝိတ-ပ္ပဗေ္ဗာ-ဘိ-ဝတ္တတိ။

၅၅။ ပဋိသန္ဓေ စွဲနေတည်ပြီးနောက် ပဝတ္တိအခါ၌ကား-စက္ခုဒသက ကလာပ်စသည်တို့သည် အစဉ်အတိုင်း တရွေ့ ရွေ့ ထင်ရှားပြစ်လာကြ ကုန်၏။

(ရှေ့ ၄-ပါးတို့ ရှေးဦးစွာပြန်ပုံ)

၅၆။ ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ပဋိသန္ဓေ တည်နေသော သတ္တဝါ၏ ပဋိသန္ဓေစိတ် ဥပါဒ်ခဏမှစ၍ ကမ္မသမုဋ္ဌာန်ရူပ်များပြစ်၏၊ ယင်း ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဌိကာလမှစ၍ ဥတုသမုဋ္ဌာန် ရူပ်များပြစ်၏၊ ပဋိသန္ဓေနောင်ပြစ်သော ပထမဘဝင်စိတ်၏ ဥပါဒ်မှစ၍ စိတ္တ-သမုဋ္ဌာန်ရူပ်များပြစ်၏၊ သြေဟ၏ ပျံ့နှံ့ရာ အခါမှစ၍ အာဟာရ သမုဋ္ဌာန်ရူပ်များပြစ်၏။

ဤသို့လျှင် (ထိုထိုသတ္တဝါသန္တာန်၌) ကံ၊စိတ်၊ဥတု၊အာဟာရ အကြောင်းကျား လေးပါးတို့ကြောင့်ဖြစ်ရသော ရူပ်ကလာပ် အစဉ်သည် ကာမဘုံ၌ ဆီမီးအလျှံ ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ မြစ်ရေ အယဉ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ အသက်ရှည်သမျှ ကာလပတ်လုံး မပြတ်မစဲ အမြဲဖြစ်နေပေသည်။

[2] *I.e.*, after conception.
[3] *I.e.*, during the embryonic stage of fœtal life.
[4] *Pavattan* here is the same thing as *pathamabhavan-*[illegible] on which see above, § 6 (2).
[5] *I.e.*, assimilation.

စာပိုဒ် ၅၆ စိတ္တရူပ်တို့၏ဖြစ်ဝဋ်

ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ပဋိသန္ဓေ၏ဥပါဒ်ခဏ၌ ကမ္မဇရူပ်ဖြစ်၏။ ပဌမဘဝင်၏ဥပါဒ်ခဏ၌ စိတ္တဇရူပ်ဖြစ်၏။ ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ဌိခဏ၌ ဥတုဇရူပ်ဖြစ်၏။ ဂန္ဓသေယျသတ္တဝါတို့အား ကလလသတ္တာဟမှ နောက် အမြှုပ်သတ္တာဟ သားသစ်သတ္တာဟရောက်သောအခါ အမိမျိုသော အာဟာရသြေဟပြန့်နှံ့သောအခါမှစ၍ အာဟာရဇရူပ်ဖြစ်၏။ သံသေဒ, ဥပပါတ်တို့အား မိမိတံထွေးကိုမျိုသောအခါမှစ၍အာဟာရဇရူပ်ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် ကာမဘုံ၌ဆီမီးလျှံကဲ့သို့ရင်း၊ မြစ်ရေအယဉ်ကဲ့သို့ရင်း အသက်ရှည်သမျှကာလပတ်လုံး ရူပ်အဆက်ဆက် အဆင့်ဆင့်မပြတ်စပ်ကာစပ်ကာ ဖြစ်လေသည်။

But at the time of death, starting from the static period of the seventeenth thought-moment, reckoned backward from the last dying thought, material qualities produced by **karma** arise no more. And those **karma**-wrought material qualities, which came into being before[6] [the static phase of] that thought-moment, persist till the time of the dying thought and then cease.

ရူပါနံ ဆေဒကွမော

၅၇။ မရဏကာလေ ပန စုတိစိတ္တောပရိ သတ္တရသမ စိတ္တဿ ဋ္ဌိတိကာလမုပါဒါယ ကမ္မဇ ရူပါနိ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ပုရေတရမုပ္ပန္နာနိ စ ကမ္မဇရူပါနိ စုတိစိတ္တ သမကာလ ∙ မေဝ ပဝတ္တိတ္ဝာ နိရုဇ္ဈန္တိ။

၅၇။ တဘဝတသင်္ခါတာတွင် နောက်ဆုံး ရုပ်မျှား၏အပြီးသတ်ချုပ်ဆုံး ပုံကိုဖော်ပြပေအုံ-စုတေခါနီး(သေခါနီး)အခါ၌ စုတိစိတ်မှအထက် (နောက်ဆုတ်ပြန်ရေတွက်လျှင်) တဆယ့်ခုနစ်ချက်မြောက်သော စိတ်၏ ဋ္ဌိကာလမှစ၍ ကမ္မဇရုပ်မျှား မဖြစ်တော့ပေ ၊အဖြစ် ရပ်သွားပေ၏။ ယင်းစိတ် ဋ္ဌိခဏ၏ ရှေး ဥပါဒ်ခဏ၌ဖြစ်သော ကမ္မဇ ရုပ်တို့သည်(စိတ္တက္ခဏ ၁၇-ချက်အသက်ရှိသောကြောင့်)စုတိစိတ်၏ ဘဝင်ခဏ၌ စုတိစိတ်နှင့်အတူ ချုပ်လေ၏။

After that the material quality which mind and food have produced is also cut off.

၅၈။ တတော ပရံ စိတ္တဇာဟာရဇ ရူပဋ္ဌ ဝေါစ္ဆိဇ္ဇတိ။

၅၈။ စုတိစိတ်နှင့်ကမ္မဇရုပ် (အသက်) ချုပ်ပြီးနောက် စိတ္တဇရုပ်နှင့် အာဟာရဇရုပ်တို့လည်း ပြတ်လေတော့၏။

After that a series of material qualities produced by physical change goes on till [there remains] what is called a corpse.[1]

၅၉။ တတော ပရံ ဥတု သမုट္ဌာန ရူပ ပရမ္ပရာ ယာဝ မတကင္ဌေဝရ သင်္ခါတာ ပဝတ္တန္တိ။

၅၉။ ထိုသို့ ကမ္မဇရုပ်၊ စိတ္တဇရုပ်၊ အာဟာရဇရုပ်တို့ ချုပ်ပြတ်ပြီးသည့် အလောင်းကောင်၌ ဥတုဇရုပ်သာ ကျန်၏။ ယင်းဥတုဇ ရုပ်သည်ကား အလောင်းကောင်ပုပ်ပွလျက် ပျက်စီးသည်အထိ ဆက်ဖြစ်လေ၏။

§ 11. *Mnemonic.*

So when we die, begin again, wherever we are bound.
Material qualities, from life's first start, in some such round.

သင်ဟဂါထာ

၆၀။ ဣစ္ဆေဝံ မတသတ္တာနံ၊
ပုနဒေဝ ဘဝ∙န္တရေ၊
ပဋိသန္ဓိ∙မုပါဒါယ၊
တထာ ရူပံ ပဝတ္တတိ။

ရှေ့သံသရာလည်ပုံ

၆၀။ စုတေသေလွန်သောသတ္တဝါအား တဖန်ဘဝသစ်၌ ပဋိသန္ဓေကို အစပြု၍ ရုပ်သည် ဆက်၍ဖြစ်လေ၏။

[6] Pūretaraṇ, the nascent stage of the seventeenth thought-moment is here intended. From this it is clear that qualities produced by **karma** in the earlier thought moments would have died out before the dying thought is reached.

[1] This is understood by the Burmese Buddhists of the present day to mean 'till the corpse is reduced to dust.'

§ 12. *Groups in Rūpaloka.*

But in the Rūpaloka, the decads of nose, tongue, body, and sex, as well as the groups produced by food, do not obtain. Hence, at the time of rebirth in that world, only four groups produced by karma obtain, to wit, the three decads of eye, ear, and base, and the vital nonad.

But during life the groups produced by mind and physical change obtain also.[1]

These, on the other hand, who are reborn among the Unconscious Beings, do not even obtain the eye, ear, base, or sound groups. They likewise obtain none of the groups produced by mind. Hence at the time of their rebirth they get only the vital nonad.

And during their lives there comes to them in addition, but with the exception of sound, such material qualities as are produced by physical change.

Now, in the three regions, called Kāmaloka, Rūpaloka, and of the Unconscious, thus must the twofold procedure of material phenomena (1) at rebirth; (2) during life, be understood.

[1] Pavattiyaṃ cittotusamuṭṭhānā ca labbhanti. Omitted in J.P.T.S. text Ed.

ရူပလောကေ ရူပသမุฏฐานနှင့်

၆၁။ ရူပလောကေ ပန ဃာန, ဇိဝှါ,ကာယ, ဘာဝ ဒသကာနိ စ အာဟာရဇ ကလာပါနိ စ နတ္ထိ။ တသ္မာ ကေသဉ္စိ ဥပ္ပတ္တိကာလေ စက္ခု, သောတ, ဝတ္ထု ဝသေန တိကိ ဒသကာနိ ဇီဝိတ နဝကဉ္စေ·တိ စတ္တာရော ကမ္မ သမุฏฐာန ကလာပါ။

၆၂။ ပဝတ္တိယံ စိတ္တေါ·တု သမุฏฐာနာ စ လဗ္ဘန္တိ။

၆၃။ ဘသညသတ္တာနံ ပန စက္ခု, သောတ, ပဒ္ဓ, သဒ္ဒါပိ နတ္ထိ။ တထာ သဗ္ဗာနိပိ စိတ္တဇ ရူပါနိ။ တသ္မာ တေသံ ပဋိသန္ဓိ ကာလေ ဇီဝိတ နဝက·မေဝ။

၆၄။ ပဝတ္တိယဉ္စ သဒ္ဒဝဇ္ဇိတံ ဥတု သမุฏฐာန ရူပ ဘာဝိရိစ္စတိ။

၆၅။ ဣဒ္ဓေဝံ ကာမ ရူပါ·သညီ သင်္ခါတေသု ကိသုဌာနေသု ပဋိသန္ဓိ ပဝတ္တိ ဝသေန ဒုဝိဓာ ရူပ ပဝတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။

(ရူပဘုံ၌ ရူပဖြစ်စဉ်)

၆၁။ ရူပပြဟ္မာဘုံ၌ ဃာနဒသကကလာပ်၊ ဇိဝှါဒသကကလာပ်၊ ကာယဒသကကလာပ်၊ ဘာဝဒသကကလာပ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ အာဟာရဇကလာပ် တို့ကိုလည်းကောင်း မရအပ်ပေကုန်။ သို့ဖြစ်သောကြောင့် ထိုရူပပြဟ္မာတို့ (ဥပပတ်) ပဋိသန္ဓေနေသောအခါ၌ စက္ခုဒသကကလာပ်၊သောတဒသကကလာပ်၊ဝတ္ထုဒသကကလာပ် နှင့် ဇီဝိတနဝကကလာပ်အားဖြင့် ကမ္မသမุฏฐာန် ကလာပ်လေးစည်းတို့ကိုသာ ရကြကုန်၏။

၆၂။ ပဝတ္တိအခါ၌မူကား စိတ္တသมุฏฐာန် ဥတုသมุฏฐာန်ကလာပ်တို့ကိုလည်း ရအပ်ပေကုန်၏။

၆၃။ ဘသည်သတ္တာတို့၏ သန္ဓာန်၌ စက္ခုဒသက၊ သောတဒသက၊ ဝတ္ထုဒသက၊ သဒ္ဒနဝက၊ ကလာပ်တို့ကိုလည်း မရအပ်ကုန်။ စိတ္တဇရူပ်အာ·လုံးကို လည်း ရအပ်ကုန်။

သို့ဖြစ်သောကြောင့် ဘသည်သတ်ပြဟ္မာတို့၏ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ဇီဝိတနဝကကလာပ်သာ ဖြစ်၏၊

၆၄။ ပဝတ္တိအခါ၌ကား သဒ္ဒကြဉ် သောဥတုသมุฏฐာန်ရูပ် ကြွင်း၏။

၆၅။ ဤသို့ဆိုအပ်ပြီးသောစကားစဉ်ဖြင့် ကာမ၊ ရူပ၊ အသညသတ်ဟု ဆိုအပ်ကုန်သောဘုံဌာနသုံးမျိုးတို့၌ ပဋိသန္ဓေ, ပဝတ္တိအားဖြင့် နှစ်မျိုးနှစ်စား ရူပ်ဖြစ်ပုံကို သိအပ်ပေ၏။

စာပိုဒ် ၁၃.-ဖွဲ့.-ဖြစ်.-ပြင်

	ကဏ္ဍ	သဘာဝ	ပဋိသန္ဓေအခါ								ပဝတ္တိအခါ							ကလာပ်ပေါင်း	
			ကမ္မဇ								ကမ္မဇ				ဇီဝိတ	ဥ	ဟာ		
၅၂	ကာမ	သံသောဇဉပေါက်	စက္ခု	သောတ	ဃာန	ဇိဝှာ	ကာယ	ဘာဝ	ဝတ္ထု						၅	၄	၂	၀၂	
၅၃		အပါယ်သံသောဇ	*စက္ခု	*သောတ	*ဃာန	ဇိ	ကာယ	*ဘာဝ	ဝတ္ထု						၅	၄	၂	၁၉ စသည်	
		အပါယ်ဉပေါက်	*စက္ခု	*သောတ	ဃာန	ဇိ	ကာယ	*ဘာဝ	ဝတ္ထု						၅	၄	၂	၁၉ မသည်	
၅၄		ဂန္ဓဗ္ဗသေယျက					ကာယ	*ဘာဝ	ဝတ္ထု		*စက္ခု	*သောတ	*ဃာန	ဇိ	၅	၄	၂	၀၂*	ဘဝ-ဖွဲ့
၅၅		အသညသတ်ကြီးမြတ်ဗြဟ္မာ	စက္ခု	သောတ					ဝတ္ထု	ဇီ					၅	၄		၁၄	၆၂
၅၆	ဗြဟ္မ	အသညသတ်မြတ်ဗြဟ္မာ								ဇီ						၂		၇	၅၄

* ဝေရေပွင့်ပြကလာပ်များမှာ ရံခါချို့ကောင်းသည်။ အရွယ်ကို့ ရှိပ်မရှိ။

§ 13. *Mnemonic.*

In world of sense, material forms are eight
And twenty; of these, twenty-three alone
In Rūpa.[3] Of th' Unconscious Ones the fate
Is seventeen only; in Arūpa none.
At start of life, sound, modes and signs,[1] decay
And death come not, but during life's brief day
Naught in experience but may come our way.

So far for the order of happening of material phenomena.

[3] Rūpisu=rūpesu=rūpalokesu, beings in Rūpaloka.

[1] Vikāro covers both 'modes and signs,' comprising the three plastic qualities of lightness, pliancy, and adaptability, and the two media of communication. See above, p. 157 (10).

သင်္ဂဟကြီးထာယော

၆၆။ အဋ္ဌဝီသတိ ကာမေသု၊
ဟောန္တိ တေဝီသ ရူပိသု၊
သတ္တရသေဝ-သညီနံ၊
အရူပေ နတ္ထိ ကိဉ္စိပိ။

သဒ္ဒေါ ဝိကာရော ဇရတာ၊
မရဏဉ္စော-ပပတ္တိယံ၊
နာ လဗ္ဘန္တိ ပဝတ္တေ ကု၊
နာ ကိဉ္စိပိ နာ လဗ္ဘတိ။

အယ-မေတ္ထ ရူပ ပဝတ္တိကွမော။

စကားအချုပ်

၆၆။ ကာမဘုံတို့၌ ရူပ် ၂၈-ပါးလုံး ဖြစ်ကုန်၏။
ရူပ ၁၅-ဘုံတို့၌ ရူပ် ၂၃-ပါးတို့ဖြစ်ကုန်၏။
အသညသတ်ဗြဟ္မာတို့အား ရူပ် ၁၇-ပါးတို့ ဖြစ်ကုန်၏။
အရူပဘုံ၌ ရူပ်ဟူ၍တစိုးတစိမ့ မရှိပေ။

ပဋိသန္ဓေအခါ မရသောရူပ်များ

သဒ္ဒရူပ်၊ ဝိကာရရူပ်ငါးပါး၊ ဇရတာရူပ်၊အနိစ္စတာရူပ်၊ ဣရိယာပထရူပ်ကို ပဋိသန္ဓေတည်နေစ (ဥပါဒ်ခဏ)၌ မရအပ်ကုန်။ ပဝတ္တိအခါ၌မူကား မရအပ်သောရူပ်ဟူ၍ မရှိပေ။
ဣရိယာ ရူပ်ပိုင်း၌ ရူပ်တို့၏ ဖြစ်စဉ်ပေတည်း။

§ 14 *Of Nibbana.*

Now Nibbana, which is reckoned as beyond these worlds,[2] is to be realized through the knowledge belonging to the Four Paths.[3] It is the object of those Paths,[4] and of their Fruits.[4] It is called Nibbana, in that it is a 'de-parture'[5] from that craving which is called vāna, lusting.

[2] Lokuttara.
[3] Catumaggañāṇena. The Paññindriya-cetasika, which enters into combination with other concomitants in each Path-consciousness receives the name of Sammādiṭṭhi-right views.
[4] *I.e.*, Path-cognition[s] and Fruition cognition[s]

Nibbana is in its nature single, but for purposes of logical treatment,[6] it is twofold, namely, the element of Nibbana, wherewith is yet remaining stuff of life,[7] and the element of Nibbana without that remainder.

[5] Nir/kkhantattā, lit., 'because of out-going.'
[6] Kāraṇapariyāyena: kāraṇa means 'cause,' and pariyāya here means 'synonym' (paribyattiṃ) yanti gacchanti anenāti pariyāyo—that by which (a term is made clear). The Ceylon commentaries explain it by paññapane karaṇassa lesena—by way of device of the means (of knowing) in the matter of language.

So, two, when divided into modes, it is threefold—namely, Void, Signless,[8] and Absolute Content.[9]

[7] Upadiseso: Lebenstoff.
[8] Animitta. See Part IX., 10.
[9] Lit., 'not hankered after,' or 'longed for.' *Ibid.*—Ed.

နိဗ္ဗာနဒဿနံ

၆၇။ နိဗ္ဗာနံ ပန လောကုတ္တရ သခ်ါတံ စတုမဂ္ဂ ဉာဏေန သစ္ဆိကာတဗ္ဗံ မဂ္ဂဖလာနံ·မာရမ္မဏ ဘူတံ ဝါနသခ်ါကာယ တဏှာယ နိက္ခန္တတ္တာ နိဗ္ဗာန·န္တိ ပဝုစ္စတိ။

၆၈။ တဒေ·တံ သဘာဝေန ကေဝိမမ္ပိ သ ဥပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတု, အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတု စေ·တိ ဒုဝိဓံ ဟောတိ ကာရဏ ပရိယာယေန။

၆၉။ တထာ သုညတံ, အနိမိတ္တံ, အပ္ပဏိဟိတဥ္စေ·တိ တိဝိဓံ ဟောတိ အာကာရဘေဒေန။

နိဗ္ဗာန်ကို ပြခြင်း

၆၇။ 'နိဗ္ဗာန်'သည် (၁) လောကကို လွန်မြောက်သော လောကုတ္တရာ တရားဖြစ်သည်။

(၂) မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုအပ်သည်။

(၃) မဂ်တရား, ဖိုလ်တရားတို့၏အာရုံ ဖြစ်သည်။

ထိုနိဗ္ဗာန်ကို ဝါနဟုဆိုဆဝ်သော တဏှာမှ ထွက်မြောက်တတ်သောကြောင့် နိဗ္ဗာန (နိဗ္ဗာန်)ဟု ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်ပေသည်။

၆၈။ နိဗ္ဗာန်သည် သဘာဝအားဖြင့် (ငြိမ်းအေးခြင်း = သန္တိလက္ခဏာ အားဖြင့်) တပါးတည်းသာ ရှိပေ၏။ သို့ရာတွင် မှတ်သားအပ်သော အကြောင်းပရိယာယအားဖြင့်–

(၁) ကိလေသာပယ်ပြီးနောက် ကြွင်းရစ်သော ပိပါက်ကမ္မဇရူပ်ဖြင့် မှတ်အပ်သော သဉ္ဇာတိဒေသနိဗ္ဗာန် (ပရိနိဗ္ဗာန် မစံမီ ဘုရား ရဟန္တာတို့၏ နိဗ္ဗာန်)။

(၂) ဝိပါက်ကမ္မဇရူပ် အကြွင်းမရှိသော နိဗ္ဗာန် (ပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီး နိဗ္ဗာန်) ဟု နှစ်ပါးအပြားရှိပေ၏။

၆၉။ ထိုမှတပါး အခြင်းအရာအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်သုံးမျိုးပြား၏။

(၁) ရာဂ, ဒေါသ, မောဟတို့နှင့်တကွ ရူပ်နာမ်အားလုံးဆိတ်သုဉ်းနေပုံ အခြင်းအရာကို စွဲမှတ်၍ ခေါ်ရသော **သုညတနိဗ္ဗာန်**။

(၂) နိမိတ်ပုံသဏ္ဌာန်မရှိပုံ အခြင်းအရာကို စွဲမှတ်၍ ခေါ်ရသော **အနိမိတ္တနိဗ္ဗာန်**။

(၃) ပူဆာတောင့်တကတ်သော တဏှာမရှိပုံ **အခြင်းအရာကို** စွဲမှတ်၍ ခေါ်ရသော **အပ္ပဏိဟိတနိဗ္ဗာန်**။

§ 15. *Mnemonic.*

Great Seers, wholly from Vāna - lust set free,
Declare Nibbana such a path to be :—
Past death, past end [it goes, this blessed way],
Uncaused,[1] having no beyond, they say.

[1] Asankhatan. This word is explained in the Ceylon commentaries by paccayehi asankhatattā (so-called) because of not being subject to further causation and conditioning. Ledi Sadaw writes sankharanakiccarahitattā (so-called) because it is devoid of the function of causing, or conditioning well.

သင်ဟဂါထာ

၇၀။ ပဒ-မစ္စုတ-မစ္စုန္တိ၊
အသခ်တ-မနုတ္တရံ၊
နိဗ္ဗာန-မိတိ ဘာသန္တိ၊
ဝါနမုတ္တာ မဟေသယော။

§ 15. *Mnemonic.*

Great Seers, wholly from Vāna - lust set free,
Declare Nibbana such a path to be :—
Past death, past end [it goes, this blessed way],
Uncaused,[1] having no beyond, they say.

၆၅ နိဗ္ဗာန်အကြား

ထိုနိဗ္ဗာန်သည် သန္ဓိသဘောအားဖြင့် တပါးတည်းပင် ဖြစ်သော်လည်း ကာရဏ ပရိယာယေန အကြောင်းဟူသော အမြင်အားဖြင့် (၁) သဉ္ဇာဒိသေသနိဗ္ဗာန် (၂) အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်ဟု ၂ မျိုး ပြား၏။

(၁) သဉ္ဇာဒိသေသနိဗ္ဗာန်=ကိလေသာအာသဝေါတို့မှ ကင်းဝေး၍ ဘဝခန္ဓာအကြင်းအကျန်ရှိနေစဉ် ပေါက်ရောက်ခံစံရသော နိဗ္ဗာန်။

(၂) အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်=ခန္ဓာကြင်း ဘဝကြင်းမရှိစေဘဲ အဆုံးစွန်သော ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံမှု။

သဉ္ဇာဒိသေသနိဗ္ဗာန်သည် ကိလေသာကို၏ ချုပ်ငြိမ်းမှုဖြစ်၍ ကိလေသနိဗ္ဗာန်၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မ ရအပ်သော ကြောင့် ဒိဋ္ဌဓမ္မိကနိဗ္ဗာန်မည်၏။ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်သည် ခန္ဓာတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းမှု ဖြစ်သောကြောင့် ခန္ဓနိဗ္ဗာန်၊ စုတိသည်မှနောက်၌ ရအပ်သောကြောင့် သမ္မရာယိကနိဗ္ဗာန်မည်၏။

၆၆ တနည်း နိဗ္ဗာန်အကြား

ထိုမှတပါး အာကာရအခြင်းအရာအားဖြင့် (၁) သုညတနိဗ္ဗာန် (၂) အနိမိတ္တနိဗ္ဗာန် (၃) အပ္ပဏိဟိတ နိဗ္ဗာန်ဟု ၃ မျိုး ပြား၏။

(၁) သုညတ နိဗ္ဗာန်=ရာဂ ဒေါသ မောဟဟူမှ ဆိတ်ရာသုဉ်းရာဖြစ်သောကြောင့် သုညတ။

ရာဂ ဒေါသ မောဟစသော ကိလေသာတို့ကို အာရုံမပြုသောကြောင့် အာရုံအားဖြင့်ဆိတ်၏။ ရာဂစသောကိလေသာတို့ကို အကြင်းမဲ့ပယ်အပ်သည်ဖြစ်၍ သမုဗေါဟအားဖြင့်လည်းဆိတ်၏။ ဤသို့အာရုံအားဖြင့်ရင်း, သမုယုတ်အားဖြင့်ရင်း, ကိလေသာအနှောက်အရှက်မရှိ, ကိလေသာတို့၏ ဆိတ်ရာသုဉ်းရာ ဖြစ်သောကြောင့် သုညကနိဗ္ဗာန်မည်၏။

(၂) အနိမိတ္တနိဗ္ဗာန်=ရာဂစသော အကြောင်းနိမိတ်မရှိရာ, ကင်းရာဖြစ်သောကြောင့် အနိမိတ္တ။

အာရုံအားဖြင့်ရင်း, သမုယုတ်အားဖြင့်ရင်း, ဒုက္ခအမျိုးမျိုး၏ အကြောင်း, သံသရာဝဋ်၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော ရာဂစသောကိလေသာ အကြောင်းတရားတို့၏ ကင်းရာပြစ်သောကြောင့် အနိမိတ္တနိဗ္ဗာန်မည်၏။

(၃) အပ္ပဏိဟိတနိဗ္ဗာန်=ရာဂစသောတောင့်တမှုကင်းရာ မရှိရာဖြစ်သောကြောင့် အပ္ပဏိဟိတ။

အာရုံအားဖြင့်ရင်း, သမုယုတ်အားဖြင့်ရင်း, ရာဂစသော တောင့်တမှုကင်းရာ မရှိရာ ဖြစ်သောကြောင့် အပ္ပဏိဟိတနိဗ္ဗာန်မည်၏။ သခ်ဟတရားတို့သည် ရအပ်သော်လည်း ပျက်စီးဘတ်သော အနိစ္စမေ့ဖြစ်၍ အဘာန် ဘန်ရခြင်းငှါ တောင့်တမှုအာသာဟည်းဟူသော ဆင်းရဲဒုက္ခကို အဆင့်ဆင့်ပွားစေကုန်၏။ နိဗ္ဗာန်တရားသည်ကား တောင့်တမှုအာသာဟ ဆိုအပ်သော တဏှာတရား, ပဏိဟိတ တရားတို့ကို အကြင်းမဲ့ ဖျက်ဆီးလျက် အချင်းခပ်သိမ်း တောင့်တမှုမှကင်းငြိမ်း၏။ ထို့ကြောင့်အပ္ပဏိဟိကမည်၏၊

၇၀ နိဗ္ဗာန်အဓိပ္ပာယ်

- စုတေ ရွှေ့လျော သေခြင်းသဘောမရှိ၊
- အဆုံးအပိုင်းအခြား မရှိ။
- ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရ အကြောင်းတရား လေးပါးတို့၏ ပြုပြင်မှုမရှိ။
- မိမိထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သောတရား မရှိ။

ဤသို့သောသန္ဓိသုခသဘာဝ တမျိုးကို တဏှာမှ လွတ်တော်မူကြကုန်ပြီးသော ဘုရားရှင်တို့က 'နိဗ္ဗာန်' ဟူ၍ ဟောတော်မူခဲ့ကြပေသည်။

နိဗ္ဗာန်၏ သဘာဝ

[၇၀] နိဗ္ဗာန်သည်— [illegible] = စုတေပြောင်းမည်မဟုတ်သောတရား။
[illegible] = [illegible] ဆိုအပ်သော [illegible]ကို လွန်သောတရား။
[illegible] = [illegible] [illegible] ကကြောင်းပယား [illegible]ပါးတို့သည် မပြုပြင်အပ်သောတရား။
[illegible] = ပမ်းယက်လွန်သောတရား မမှီသောတရား။
[illegible] = [illegible] [illegible]

[illegible] ဆိုသော [illegible]။ နိဗ္ဗာန်သည် ပည်သည့်တရားကိုမျှ [illegible]ပြု။ နိဗ္ဗာန်ကို [illegible] [illegible]။ [illegible]။ [illegible] ဟူသော [illegible] [illegible]။ [illegible] [illegible]။ [illegible] [illegible] ပြစ်၏။ နိဗ္ဗာန်သည် [illegible] [illegible]

ပရမတ္ထမ္မောနိ နိကမနကထာ

(ပရမတ္ထဘေဒး ၄-ပါး နိဂုံး)

Thus, as fourfold, Tathâgatas reveal,
The ultimate kinds of things we know and feel :—
Mind first, and next, concomitants of mind,
Body as third, Nibbana[2] last in kind.

၇၁။ ဣတိ စိတ္တं, စေတသိကံ၊
ရူပံ, နိဗ္ဗာန-မိစ္စပိ၊
ပရမတ္ထံ ပကာသေန္တိ၊
စတုဓာ တထာဂတာ။

(ပရမတ္ထတရား ၄-ပါး နိဂုံး)

၇၁။ ဆိုခဲ့ပြီးသော အပိုင်းခြောက်ပိုင်းတို့ဖြင့် အကျယ်ပြခဲ့သော စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရူပ်၊ နိဗ္ဗာန်ဟူသော ပရမတ္ထတရားကို ဤသို့လေးပါးအပြား ဖြင့်သာလျှင် ဘုရားရှင်တို့သည် ထင်စွာပြခဲ့တော်မူကြလေသည်။

[2] The word Nibbana is, in spite of the exegetical derivation above, as doubtful in its etymological history as is our own Heaven, and as vague in meaning. The Translator was willing to let it be rendered by Nirvana, just as we have let karma replace Kamma. But whereas only an Italian would rightly pronounce Kam'ma, Nibbana goes of itself on any tongue that will make the *a* long and open. Besides this it is a Buddhist term, belonging to Buddhist doctrine, while Nirvana is associated with Pantheistic eschatology, and, moreover, has now become hopelessly vulgarized. Once Europeanized, the accent in Nibbana will become superfluous, hence I have omitted it.—Ed.

Thus ends the Sixth Part, in the Compendium of Philosophy, being the Chapter entitled the Compendium of Matter.

ဆဋ္ဌပရိစ္ဆေဒနိဂမန်

ဣတိ အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂဟေ ရူပ သင်္ဂဟ
ဝိဘာဂေါ နာမ ဆဋ္ဌော
ပရိစ္ဆေဒေါ။

ရုပ်ပိုင်း ပြီး၏။

(ခွဲခြင်း နိဂုံး)

သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်းဌ ရုပ်ကို အကျဉ်းဝေဖန်ပြသော ခြောက်ခုမြောက် ရုပ်ပိုင်းသည် ဤတွင် ပြီးပြည့်စုံပေပြီ။

မာတိကာ

၇။ သမုစ္စည်းပိုင်းမြန်မာပြန် စာမျက်နှာ

အကုသလသင်္ဂဟ(အကုသိုလ်တရားများကို စုပေါင်းဖော်ပြခန်း)

အာသဝေါတရား	၄-ပါး	....၁ – ၂
သြဃတရား	၄-ပါး	....၁ – ၂
ယောဂတရား	၄-ပါး	....၁ –၃
ဂန္ထတရား	၄-ပါး	... ၁ –၃
ဥပါဒါန်တရား	၄-ပါး	....၁ – ၄
နီဝရဏတရား	၆-ပါး	....၁ –၄
အနုသယတရား	၇-ပါး	...၁ – ၅
သံယောဇဉ်တရား	၁၀-ပါး (သုတ္တန်နည်း)	...၁ – ၅
သံယောဇဉ်တရား	၁၀-ပါး (အဘိမ္မောနည်း)	၁ – ၆
ကိလေသာတရား	၁၀-ပါး	...၁ – ၆
အမှာစကား		...၁ – ၁

မိဿကသင်္ဂဟ (အကုသိုလ်၊ကုသိုလ်၊ အဗျာကတတရားအခန်း)

ဟိတ်အပြား	၆-ပါး	...၁ – ၈
ဝေဒနာအပြား	၇-ပါး	...၁ – ၈
မဂ္ဂင်တရား	၁၂-ပါး	...၁ – ၉
ဈာန်ခြေ	၂၂-ပါး	.. ၁ – ၉
ဗိုလ်	၉-ပါး	.. ၁ – ၁ ၀
အဓိပတိ	၄-ပါး	...၁ – ၁ ၀
အာဟာရ	၄-ပါး	...၁ – ၁ ၁
အမှာစကား	...	.. ၁ – ၁ ၁

၇-သမုစ္စည်းပိုင်းမြန်မာပြန် စာမျက်နှာ

ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ (ဗောဓိဉာဏ်၏ အသင်းအပင်းတရားများ)

ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇-ပါး

သတိပဋ္ဌာန်	၄-ပါး	....၁ – ၁ ၃
သမ္မပ္ပဓာန်	၄-ပါး	....၁ – ၁ ၃
ဣဒ္ဓိပါဒ်	၄-ပါး	....၁ – ၁ ၄
ဈာန်ခြေ	၅-ပါး	....၁ – ၁ ၄
ဗိုလ်	၅-ပါး	....၁ – ၁ ၅
ဗောဇ္ဈင်	၇-ပါး	....၁ – ၁ ၅
မဂ္ဂင်	၈-ပါး	...၁ – ၁ ၅

သမ္ဘသင်္ဂဟ (ပရမတ္ထတရားလေးပါးလုံး ရေတွက်ဖော်ပြခန်း)

ခန္ဓာ	၅-ပါး	....၁ – ၁ ၈
ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ	၅-ပါး	....၁ – ၁ ၈
အာယတန	၁၂-ပါး	....၁ – ၁ ၉
ဓာတ်	၁၈-ပါး	....၁ – ၁ ၉
သစ္စာ	၄-ပါး	....၁ – ၂ ၀
အမှာစကား		....,၁ – ၂ ၁

PART VII

Compendium of Categories

§ 2. Of Categories of Evil.

§ 4. Of Mixed Categories.

§ 6. Of what pertains to Enlightenment.

§ 8. Of the Whole.

CHAPTER VII

SAMUCCAYA-SANGAHA VIBHĀGO

Sāmu Sandhikā Paṭiññā

1 *Dvāsattatividhā vuttā vatthudhammā salakkhaṇā*
Tesaṁ dāni yathāyogaṁ pavakkhāmi samuccayaṁ.

Saṅgaha Mātikā

2 *Akusalasaṅgaho, missakasaṅgaho, bodhipakkhiyasaṅgaho, sabbasaṅgaho c'āti samuccayasaṅgaho catubbidho veditabbo.*

Akusala Saṅgaha Cattāro Āsavā

3 *Kathaṁ ?*
(i) *Akusalasaṅgahe tāva cattāro āsavā :—kāmāsavo bhavāsavo, diṭṭhāsavo, avijjāsavo.*

Cattāro Oghā

4 (ii) *Cattāro oghā—kāmogho, bhavogho, diṭṭhogho, avijjogho.*

Cattāro Yoghā

5 (iii) *Cattāro yogā—kāmayogo, bhavayogo, diṭṭhiyogo, avijjāyogo.*

Cattāro Ganthā

6 (iv) *Cattāro ganthā—abhijjhākāyagantho, vyāpādokāyagantho, sīlabbataparāmāso kāyagantho, idaṁsaccābhiniveso kāyagantho.*

Cattāri Upādānāni

7 (v) *Cattāri upādānāni-kāmupādānaṁ, diṭṭhupādānaṁ, sīlabbatupādānaṁ, attavādupādānaṁ.*

Cha Nīvaraṇāni

8 (vi) *Cha nīvaraṇāni—kāmacchandanīvaraṇaṁ, vyāpādanīvaraṇaṁ, thīnamiddhanīvaraṇaṁ, uddhaccakukkuccanīvaraṇaṁ, vicikicchānīvaraṇaṁ, avijjānīvaraṇaṁ.*

Satta Anusayā

9 (vii) *Sattānusayā—kāmarāgānusayo, bhavarāgānusayo, paṭighānusayo, mānānusayo, diṭṭhānusayo, vicikicchānusayo, avijjānusayo.*

Dasa Saṁyojanāni Suttante

10 (viii) *Dasasaṁyojanāni — kāmarāgasaṁyojanaṁ, rūparāgasaṁyojanaṁ, arūparāgasaṁyojanaṁ, paṭighasaṁyojanaṁ, mānasaṁyojanaṁ, diṭṭhisaṁyojanaṁ, sīlabbataparāmāsasaṁyojanaṁ, vicikicchāsaṁyojanaṁ, uddhaccasaṁyojanaṁ, avijjāsaṁyojanaṁ suttante.*

Dasa Saṁyojanāni Abhidhamme

11 (ix) *Aparānipi dasa saṁyojanāni — kāmarāgasaṁyojanaṁ, bhavarāgasaṁyojanaṁ, paṭighasaṁyojanaṁ, mānasaṁyojanaṁ, diṭṭhisaṁyojanaṁ, sīlabbataparāmāsasaṁyojanaṁ, vicikicchāsaṁyojanaṁ, issāsaṁyojanaṁ, macchariyasaṁyojanaṁ, avijjāsaṁyojanaṁ abhidhamme.*

Dasa Kilesā

12 (ix) *Dasakilesā—lobho, doso, moho, māno, diṭṭhi, vicikicchā, thīnaṁ, uddhaccaṁ, ahirikaṁ, anottappaṁ.*

Vatthu Dhammanidassanaṁ

13 *Āsavādisu pan'ettha kāmabhavanāmena tabbatthukā taṇhā adhippetā. Sīlabbataparāmāso idaṁsaccābhiniveso attavādupādō ca tathā pavattaṁ diṭṭhigatam'eva pavuccati.*

Saṅgaha Gāthāyo

14 *Āsavoghā ca yogā ca tayo ganthā ca vatthuto*
Upādānā duve vuttā aṭṭha nivaraṇā siyuṁ
Chalevānusayā honti nava saṁyojanā matā
Kilesā dasa vutto'yaṁ navadhā pāpasaṅgaho.

Missaka Saṅgaho Cha Hetu

15 (i) *Missaka-saṅgahe cha hetu—lobho, doso, moho, alobho, adoso, amoho.*

Satta Jhānaṅgāni

16 (ii) *Sattajhānaṅgāni—vitakko, vicāro, pīti, ekaggatā, somanassaṁ, domanassaṁ, upekkhā.*

Dvādasa Maggaṅgāni

17 (iii) *Dvādasa maggaṅgāni-sammādiṭṭhi, sammāsaṅkappo, sammāvācā, sammākammanto, sammā ājīvo, sammāvāyāmo, sammāsati, sammāsamādhi, micchādiṭṭhi, micchāsaṅkappo, micchāvāyāmo, micchāsamādhi.*

Bāvīsa Tindriyāni

18 (iv) *Bāvīsatindriyāni—cakkhundriyaṁ, sotindriyaṁ, ghāṇindriyaṁ, jivhindriyaṁ, kāyindriyaṁ, itthindriyaṁ, purisindriyaṁ, jīvitindriyaṁ, manindriyaṁ, sukhindriyaṁ, dukkhindriyaṁ, somanassindriyaṁ, domanassindriyaṁ, upekkhindriyaṁ, saddhindriyaṁ, viriy'indriyaṁ, satindriyaṁ, samādhindriyaṁ, paññindriyaṁ, anaññātaññasamitindriyaṁ, aññindriyaṁ, aññātāvindriyaṁ.*

Nava Balāni

19 (v) *Navabalāni—saddhā balaṁ, viriyabalaṁ, satibalaṁ, samādhibalaṁ, paññābalaṁ, hiribalaṁ, ottappabalaṁ, ahirikabalaṁ, anottappabalaṁ.*

Cattāro Adhipatī

20 (vi) *Cattāro adhipati—chandādhipati, viriyādhipati, cittādhipati, vīmaṁsādhipati.*

Cattāro Āhārā

21 (vii) *Cattāro āhārā—kabalīkāro āhāro, phasso dutiyo, manosañcetanā tatiya, viññāṇaṁ catutthaṁ.*

Vatthu Dhammanidassanam

22 *Indriyesu pan'ettha sotāpattimaggañanam anaññataññassāmitindriyam, arahattaphalañānam aññātavindriyam, majjhe cha ñāṇāni aññindriyāni'ti pavuccanti. jivitindriyañ ca rūpārūpavasena dividham hoti*

23 *Pañcaviññānesu jhānangāni, avīriyesu balāni, ahetukesu maggangāni na labbhanti. Tathā vicikicchācitte ekaggatā maggindriyabalabhāvam na gacchati.*

24 *Duhetukatihetukajavanesv'eva yathāsambhavam adhipati eko'va labbhati.*

Saṅgaha Gāthāyo

25 *Cha hetu pañca jhānaṅgā maggaṅgā nava vatthuto*
Soḷasindriyadhammā ca baladhammā nav'eritā.
Cattārodhipatī vuttā tathāhārā'ti sattadhā
Kusalādisamākiṇṇo vutto missakasaṅgaho.

Bodhi Pakkhiya Saṅgaho Cattāro Satipaṭṭhānā

26 *i. Bodhipakkhiyasaṅgahe cattāro satipaṭṭhānā—kāyānupassanā satipaṭṭhānam, vedanānupassanā satipaṭṭhānam, cittānupassanā satipaṭṭhānam, dhammānupassanā satipaṭṭhānam.*

Cattāro Sammappadhānā

27 *ii. Cattāro sammappadhānā—uppannānam pāpakānam pahānāya vāyāmo, anuppannānam pāpakānam anuppādāya vāyāmo, anuppannānam kusalānam uppādāya vāyāmo, uppannānam kusalānam bhiyyobhāvāya vāyāmo.*

Cattāro Iddhipādā

28 *iii. Cattāro iddhipādā—chandiddhipādo, viriyiddhipādo, cittiddhipādo, vīmaṅsiddhipādo.*

Panc'indriyani

29 *iv. Pañcindriyani-saddhindriyam, viriyindriyam, satindriyam, samadhindriyam, paññindriyam*

Pañca Balani

30 *v. Pañcabalāni-saddhābalam, viriyabalam, satibalam, samādhibalam, paññābalam.*

Satta Bojjhanga

31 *vi. Sattabojjhaṅga — satisambojjhaṅgo, dhammavicayasambojjhaṅgo viriyasambojjhaṅgo, pītisambojjhaṅgo, passaddhisambojjhaṅgo, samādhisambojjhaṅgo, upekkhāsambojjhaṅgo.*

Aṭṭha Maggaṅgāni

32 *vii. Aṭṭhamaggaṅgāni -sammādiṭṭhi, sammāsaṅkappo, sammāvācā, sammākammanto, sammājīvo, sammāvāyāmo, sammāsati, sammāsamādhi.*

Vatthu Dhammanidassanam

33 *Ettha pana cattāro satipaṭṭhānā'ti sammā-sati ekā'va pavuccati. Tathā cattāro sammappadhānā' ti ca sammāvāyāmo.*

Sabhāva Dhamma Dassana Saṅgaha Gāthāyo

34 *Chando cittam'upekkhā ca saddhā-passaddhi-pītiyo*
Sammādiṭṭhi ca saṅkappo vāyāmo viratittayam
Sammāsati samādhi'ti cuddas'ete sabhāvato
Sattatiṁsappabhedena sattadhā tattha saṅgaho.

Ṭhāna Vasena Vibhajanam

35 *Saṅkappa-passaddhi ca pītupekkhā chando ca*
cittam viratittayañ ca
Nav'ekaṭhānā viriyam navaṭṭha sati samādhi catu
pañca paññā

36 *Saddhā duṭhānuttamasattatiṁsadhammānam'eso*
pavaro vibhāgo.
Sabbe lokuttare honti navā saṅkappapītiyo
Lokiye' pi yathāyogam chabbisuddhippavattiyam.

Sabba Saṅgaho Pañcakkhandhā

37 *(i) Sabbasaṅgahe — pañcakkhandhā — rūpakkhandho, vedanakkhando, saññākkhando, saṅkhārakkhando, viññānakkhandho.*

Pañcupadanakkhandhā

38 *(ii) Pañcupādānakkhandhā — rūpūpādānakkhandho, vedanūpādanakkhandho, saññūpādānakkhandho, saṅkhārūpādānakkhando, viññānūpādānakkhandho.*

Dvādasa Āyatanani

39 *(iii) Dvādasāyatanāni — cakkhāyatanam, sotāyatanam, ghāṇāyatanam, jivhāyatanam, kāyāyatanam, manāyatanam, rūpāyatanam, saddāyatanam, gandhāyatanam, rasāyatanam, phoṭṭhabbāyatanam, dhammāyatanam.*

Aṭṭhārasa Dhātuyo

40 *(iv) Aṭṭhārasadhātuyo, — cakkhudhātu, sotadhātu, ghāṇadhātu, jivhādhātu, kāyadhātu, rūpadhātu, saddadhātu, gandhadhātu, rasadhātu, phoṭṭhabbadhātu, cakkhuviññāṇadhātu, sotaviññāṇadhātu, ghāṇaviññāṇadhātu, jivhāviññāṇadhātu, kāyaviññāṇadhatu, manodhātu, manoviññāṇadhātu, dhammadhātu.*

Cattāri Ariyasaccāni

41 *(v) Cattāri ariyasaccāni — dukkham ariyasaccam, dukkhasamudayo ariyasaccam, dukkhanirodho ariyasaccam, dukkhanirodhagāminīpaṭipadā ariyasaccam.*

Dhammāyatanādibheda Vatthu Dhamma Nidassanam

42 *Ettha pana cetasikā sukhumarūpa-nibbānavasena ekūnasattati dhammā dhammāyatanadhammadhātu'ti saṅkhaṁ gacchanti. Manāyatanam'eva sattaviññāṇadhātuvasena bhijjati.*

Sabba Saṅgahe Sabhāvadhammā

43 1. *Rūpañ ca vedanā saññā sesa cetasikā tathā*
Viññāṇam'iti pañc'ete pañcakkhandhā'ti bhāsitā.

44 2. *pañc'upādānakkhandhā'ti tathā tebhumakā matā.*
Bhedābhāvena nibbānaṁ khandhasaṅgahanissaṭaṁ.

45 3. *Dvarālambanabhedena bhavantāyatanāni ca*
Dvārālambataduppannapariyāyena dhātuyo

46 4. *Dukkhaṁ tebhumakaṁ vaṭṭaṁ taṇhāsamudayo bhave*
Nirodho nāma nibbānaṁ maggo lokuttaro mato.

47 5. *Maggayuttā phalā c'eva catusaccavinissaṭā*
Iti pañcappabhedena pavutto sabbasaṅgaho.

Samuccaya Paricchedassa Nigamanaṁ

Iti Abhidhammatthasaṅgahe samuccayasaṅgahavibhāgo nāma Sattamoparicchedo.

PART VII

THE COMPENDIUM OF CATEGORIES

§ 1. *Introductory.*

'NEATH two and seventy heads have been set forth
Distinctive kinds of states, each with its mark.
These will I now duly categorize.

၇—သမုစ္စယပရိစ္ဆေဒ

သာနုသန္ဓိကာ ပဋ္ဌာ

၁။ ဒ္ဝိသတ္တတိ ဝိဓာ ဝုတ္တာ၊
ဝတ္ထုဝမ္မာ သ လက္ခဏာ၊
တေသံ ဒါနိ ယထာယောဂံ၊
ပဝက္ခာမိ သမုစ္စယံ။

၇-သမုစ္စည်းပိုင်း ခြုန်မာပြန်

(ပဏ္ဍိတာဘိ)

၁။ သဘာဝလက္ခဏာ အသီးသီးရှိသော ပရမတ်တရားကိုယ်လည်း ရကောင်းသော ၇၂-ပါး အပြားရှိသောတရားတို့ကို ဆိုအပ်ခဲ့ပြီ။ ယခုဆက်လက်၍ ထိုတရားတို့ကို ယှဉ်ထိုက်သလို သဘောတူရာ ပေါင်း၍ ဖော်ပြပေအုံ့။

[ခ] စိတ် ၁ပါး၊ စေတသိက် ၅၂ ပါး၊ နိပ္ပန္နရူပ် ၁၈ ပါး၊ နိဗ္ဗာန်-ပေါင်း ၇၂ ပါးအပြားရှိကုန်သော သဘော တရားများကိုပေါင်းစု၍ ရသင့်သည်အားလျှော်စွာပြုဆိုခြင်းသည် သမုစ္စယ = သမုစ္စည်းမည်၏။

သင်္ကဟမာတိကာ

§ 2. *Of Categories of Evil.*

This compendium of categories must be understood as fourfold, to wit:

I. A compendium of evil categories.
II. A compendium of [ethically] mixed categories.
III. A compendium of what pertains to enlightenment.
IV. A compendium of the whole.

သင်္ဂဟမာတိကာ

၂။ အကုသလ သင်္ဂဟော, မိဿက သင်္ဂဟော, ဗောဓိပက္ခိယ သင်္ဂဟော, သဗ္ဗ သင်္ဂဟော ဧေ-တိ သမုစ္စယ သင်္ဂဟော စတုဗ္ဗိဓော ဝေဒိတဗ္ဗော။

သင်္ဂဟမာတိကာ

၂။ သမုစ္စယသင်္ဂဟ ကို-

(၁) အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပေါင်းစုရေတွက်ပြုရာဖြစ်သော အကုသလသင်္ဂဟ။

(၂) အကုသိုလ်, ကုသိုလ်, အဗျာကတတို့ကို ရောနှော ဖော်ပြရာဖြစ်သော မိဿကသင်္ဂဟ။

(၃) မဂ်ဉာဏ်၏ အသင်းအပင်းဖြစ်သော တရားတို့ကို စုပေါင်းရေတွက်ပြုရာဖြစ်သော ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ။

(၄) စိတ်, စေတသိက်, ရူပ်, နိဗ္ဗာန် ပရမတ္ထတရားအားလုံးကို သိမ်းကျုံးရေတွက် ဖော်ပြရာဖြစ်သော သဗ္ဗသင်္ဂဟ။

ဤကဲ့သို့ သင်္ဂဟလေးပါးအပြားဖြင့် သိအပ်ပေ၏။

အကုသလသင်္ဂဟ

စတ္တာရော အာသဝါ

How [are they composed]?

(I.) In the compendium of evil, there are, in the first place,

(*a*) the four Āsava's[1]:

1. sense-desires;[2]
2. becoming;[3]
3. error;
4. ignorance.

(*b*) the four Floods[1]:—(*same as* 1-4);

[1] Āsavo is derived from ā √su='to flow,' and the Ceylon commentaries, among others, explain the term as that which flows right up to the topmost plane of existence or right up to the moment of Gotrabhū (Bhavato ābhavaggaṃ dhammato āgotrabhuṃ savantiti āsavā). See Appendix, Āsava. On this and the following 'evil categories,' *cf. B. Psy.*, pp. 291, 304, 308, 310, 323.

[2] Kāmāsavo. Kāma may mean either that which desires (kāmetīti) or that which is desired (kāmiyatīti). But the Commentaries say that here taṇhā (craving) for objects of sense-experience, including the pleasures of the five senses, is meant.

[3] Bhavāsavo. Bhava is either kamma-bhava or upapatti-bhava (Introd. Essay, 42 *f.*). It may be either Kāma-bhava, Rūpa-bhava, or Arupa-bhava. The Commentaries say that by Bhava here is intended the same craving, this time, for any one of the forms of existence. The psychological factor in the two modes of craving is the Cetasika of greed.

[1] Ogha. The Commentaries explain that these four are so termed because they kill the creatures who have fallen into them by drowning them (lit., 'overwhelming and suffocating them'). Anassāsikaṃ katvā ajjhottharanto hanatīti vaṭṭasmiṃ osīdapentā viya hontīti.—Ceylon Cy.

အာသဝ

[၇] အမာဝမ္ယယိုသော သန့်ရှင်းကဲ့သို့ စက္ခုဒ္ဒါရစသည်တို့မှ ရှုပါရုံစသည် တို့၌ ယိုတတ်သော ကြောင့် အာသဝ။ ကြာမြင့်စွာထုံအပ် စိမ်ထားအပ်သော စိမ်ရည်အရက်သည် သုံးသောက်စားသူ သတ္တဝါတို့ကို မူးယစ်စေသကဲ့သို့ လောဘစသောတရားတို့သည်လည်း သတ္တဝါတို့ကိုအပြိုမူးယစ်စေကုန်သောကြောင့် အာသဝ။

(၁) အာသဝ ၄ ပါး

(၁) ကာမာသဝ = ကာမဘုံ၌ တပ်တတ်ကုန်သော ကာမဂုဏ် ၅ ပါးနှင့်စပ်သော ရာဂဟုဆိုအပ်သော လောဘစေတသိက်သည် ကာမာသဝ။

(၂) ဘဝါသဝ = ရူပအရူပဘုံ၌ကပ်တတ်သော လောဘစေတသိက်သည် ဘဝါသဝ။

(၃) ဒိဋ္ဌာသဝ = ၆၂ ပါးသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည် ဒိဋ္ဌာသဝ။

(၄) အဝိဇ္ဇာသဝ = သစ္စာ ၄ ပါး၊ ပုဗ္ဗန္တ၊ အပရန္တ၊ ပုဗ္ဗန္တာပရန္တ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-ဤ၅စ်ရပ်သောတရားတို့ကို ပုံးလွှမ်းတတ်သောမောဟသည် အဝိဇ္ဇာသဝ။

အကုသလ သင်္ဂဟ

(အာသဝ ၄-ပါး)

၃။ အဘယ်သို့ သိအပ်သနည်း . ရှေးဦးစွာ အကုသလသင်္ဂဟ၌ ဆိုပေအုံ့—

အာသဝေါတရားတို့သည်–ကာမာသဝ
–ဘဝါသဝ
–ဒိဋ္ဌာသဝ
–အဝိဇ္ဇာသဝ

ဤသို့ လေးပါးအပြားရှိ၏။

ဩဃ

[၄] မဟာသမုဒ္ဒရာအတွင်း၌ရှိသော ဝဲဩဃကြီးများသည် မိမိဝဲဩဃအတွင်းသို့ ကျရောက်သမျှသော သတ္တဝါတို့ကို အတင်းနှစ်ချိတ်တတ်သကဲ့သို့ ကာမောဃစသော ဩဃကြီး ၄ ပါးတို့သည် မိမိတို့နှင့် ဆက်ဆံ သမျှသောသတ္တဝါတို့ကို သံသရာထဲ၌အတင်းနှစ်ချိ သတ်တတ်ကုန်၏။ ကူးမြောက်ခြင်း ၄ာဝဲယဉ်းကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ကာမောဃစသောတရားတို့သည် ဩဃမည်၏။

စတ္တာရော ဩဃာ

(ဩဃ ၄-ပါး)

၄။ စတ္တာရော ဩဃာ ကာမောဃော, ဘဝေါ ဃော, ဒိဋ္ဌောဃော, အဝိဇ္ဇောဃော။

၄။ ရေအလျဉ်ဝဲဩဃနှင့်တူသော ဩဃတရားတို့သည်–

ကာမောဃ
ဘဝေါဃ
ဒိဋ္ဌောဃ
အဝိဇ္ဇောဃ

ဟူ၍ လေးပါး အပြားရှိ၏။

စတ္တာရော ယောဂါ

(c) the four Bonds[2].—*(same as 1-4)* ;

[2] Yoga. The Ceylon Cy. explains this term as that which yokes the creatures to the rounds (of misery), or that which by way of cause and effect (kamma-vipākena), yokes the creatures to other rebirths, etc., in the machine of existence (bhavayantake), or in the round of existence (vaṭṭasmiṇ). Vaṭṭasmiṇ vā bhavayantake vā satte yojentīti.— Ledi Sadaw.

(ယောဂ ၄-ပါး)

၅။ စတ္တာရော ယောဂါ ကာမ ယောဂေါ, ဘဝ ယောဂေါ, ဒိဋ္ဌိ ယောဂေါ, အဝိဇ္ဇာ ယောဂေါ။

၅။ ယုဉ်စပ်ခြင်းသဘောရှိသော ယောဂတရားတို့သည်-
- ကာမယောဂ
- ဘဝယောဂ
- ဒိဋ္ဌိယောဂ
- အဝိဇ္ဇာယောဂ
- ဤသို့ လေးပါး အပြားရှိ၏။

၄.၅ (၁) ကာမော၊ (၂) ဘဝေါ၊ (၃) ဒိဋ္ဌိ၊ (၄) အဝိဇ္ဇောဟု ဆိုအပ်သော သြဃလေးပါး။ (၁) ကာမယောဂ (၂) ဘဝယောဂ (၃) ဒိဋ္ဌိယောဂ (၄) အဝိဇ္ဇာယောဂဟုဆိုအပ်သော ယောဂလေးပါးတို့ကို လည်း အာသဝလေးပါးနှင့်တရားကိုယ်အားပြင့်ရင်း သရုပ်အားပြင့်ရင်းနည်းတူမှတ်။

၅

ယောဂ

ထမ်းပိုးခွင်ခ်ြမြင်းတို့ကိုရင်း၊ နွားတို့ကိုရင်း၊ တပ်ရ်ိုကရ်ိ ထားကုန်ဘိသကဲ့သို့ ယောဂ ၄ ပါးတို့သည် သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဒုက္ခ ဘဝစက်ယန္တရားကြီး၌ တပ်ရ်ိ ကရ်ိ ထားတတ်ကုန်သောကြောင့် ယောဂမည်၏။ ။ ယောဂသဒ္ဒါသည် အစေးပြင့်ကပ်ရ်ိစပ်ထားသကဲ့သို့ ယုဉ်စပ်ခြင်းအနက်ကိုဟော၏။ သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ယုဉ်စပ်ကပ်ထားတတ်သောတရားဆိုလို၏။

စတ္တာရော ဂန္ထာ

(d) the four Ties :—the ties, physical and mental,[3] of
1. covetousness ;
2. ill-will ;
3. practice of mere rite and ritual ;[4]
4. adherence to one's dogmas ;[5]

(ဂန္ထ ၄-ပါး)

၆။ စတ္တာရော ဂန္ထာ အဘိဇ္ဈာ ကာယဂန္ထော, ဗျာပါဒေါ ကာယဂန္ထော, သီလဗ္ဗတ ပရာမာသော ကာယဂန္ထော, ဣဒံ သစ္စာဘိနိဝေသော ကာယဂန္ထော။

၆။ ရူပ်နာမ်အပေါင်းကို ထိုးနှောင်ဖွဲ့ယှက်တတ်သော ဂန္ထတရားတို့သည်-
- အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထ၊
- ဗျာပါဒကာယဂန္ထ၊
- သီလဗ္ဗတပရာမာသကာယဂန္ထ၊
- ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသကာယဂန္ထ၊
- ဤသို့ လေးပါးအပြားရှိ၏။

၆ ရစ်ပတ်ချည်နှောင်တတ်သောကြောင့် ဂန္ထာ၊ ခေါ်သည်။ ကပ်ထိပ်စပ်သောအနေဖြင့်အမှီကဲ့သို့ နာမကာယနှင့် ရူပကာယကို မကွဲမပြားရအောင် ပွဲတတ်ခြင်း ပဋိပ္ပဒန်ကာယနှင့် ဗဟုဝုတ်ကာယကို ဘဝအဆက်မပြတ်ရအောင်ပွဲတတ်ခြင်း၊ ဘဝတပါး၏ ဒုတိနှင့်ဘဝတပါး၏ ပဋိသန္ဓေကို ဘဝအဆက်မပြတ်ရစေခြင်းငှာ ပွဲတတ်စပ်တပ်သောကြောင့် လောဘစသောတရားတို့သည် ကာယဂန္ထပည်၏။

(၄) ဂန္ထလေးပါး

(၁) အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထ = အလိုးစုံသောတဏှာ။
(၂) ဗျာပါဒကာယဂန္ထ = အလိုးစုံသောဒေါသ။
(၃) သီလဗ္ဗတပရာမာသကာယဂန္ထ - အကြောင်း မကုတ်သော နွားအလေ့အကျင့် ခွေးအလေ့အကျင့် စသည်မျှားသည့် ဝဋ်ဒုက္ခမှ ကျွတ်လွတ်ကြောင်း မင်ပင်ကည်းဟု မှားယွင်းသော အလေ့ဆိုးအကျင့်ဆိုးကိုပင် အမှန်ဟုထင်မှတ် သုံးသပ်တတ်သော ဒိဋ္ဌိစေတသိက်။
(၄) ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသကာယဂန္ထ = မိမိယူထားပြီးသော မိစ္ဆာအယူကို ငါ၏အယူသာမှန်၏။ အခြားတပါးသော အယူမျှားသည် အမှားဟူသောကည်းဟူ၍ ပြင်းပြင်းထန်ထန်အယူသန်မှု။

[3] The Commentaries explain that kāya here includes both rūpakāya and nāmakāya.

[4] Sīlabbataparāmāso. The Ceylon Cy. explains this term by 'Gosīlādisīlena vatena tad-ubhayena suddhīti evaṇ parato asabhāvato āmasanaṇ'—the practice (lit., 'the handling') with an incorrect view (lit., 'the opposite or contrary view') that one becomes pure by bovine and canine morality or conduct, or by both. Ledi Sadaw explains 'parato' as 'by way of the view opposed to the truth' (Ettha ca parato 'ti bhūta-sabhāva-paccanīkato' ti attho). *Cf. B. Psy.*, p. 260, *n.* 4.

[5] Idaṇ-saccābhiniveso. The Ceylon Cy. explains this term by 'Idaṇ eva saccam mogham aññanti abhinivesanaṇ daḷhagāho. The firm belief (lit., 'hold') that this (view) is true, and the other futile

(*e*) the four Graspings[6] :—the grasping after
1. sense-desires ;
2. error ;
3. mere rite and ritualism ;
4. a theory of soul ;

စတ္တာရိ ဥပါဒါနာနိ

၇။ စတ္တာရိ ဥပါဒါနာနိ ကာမုပါဒါနံ, ဒိဋ္ဌုပါဒါနံ, သီလဗ္ဗတုပါဒါနံ, အတ္တဝါဒုပါဒါနံ။

(ဥပါဒါန် ၄-ပါး)

၇။ ဥပါဒါန်တရားတို့သည်– ကာမုပါဒါန် ၊ ဒိဋ္ဌုပါဒန် ၊ သီလဗ္ဗတုပါဒါန် ၊ အတ္တဝါဒုပါဒါန် ၊ ဤသို့ လေးပါးအပြားရှိ၏

[6] Upādānāni. The Ceylon Cy. explains this term to mean that which tenaciously or firmly grasps the object as a snake does a frog.

စာပိုဒ် ၇ ဥပါဒါန်

ဝါးကိုမေ့ဖမ်းသောအခါ မလွတ်ဘဲ စွဲစွဲပြပြ ဖမ်းယူထားသကဲ့သို့ မိမိဆိုင်ရာအာရုံ၌ စွဲစွဲပြပြယူတတ်သော(ခံ့လမ်းတစ်သော)တရားသည် ဥပါဒါန်မည်၏။

(ဂ) ဥပါဒါန်လေးပါး

(၁) ကာမုပါဒါန် = ဝတ္ထုကာမတို့၌ ပြင်းပြစွာခံ့လမ်း၍ တပ်မက်သောတဏှာ။
(၂) ဒိဋ္ဌပါဒါန် = အလုံးရုံသောဒိဋ္ဌိ။
(၃) သီလဗ္ဗတုပါဒါန် = နွားတို့၏သီလ နွားတို့၏အကျင့်မျှားသည် သံသရာမှ စင်ကြယ်ကြောင်းပင်တည်း ဟု စွဲပြ၍ယူသောဒိဋ္ဌိ။
(၄) အတ္တဝါဒုပါဒါန် = ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ ငါသူတပါးယောကျ်ား မိန်းမစသောအားဖြင့် မျောက်မျောက်မှား မား အထင်မှားတတ်သော သက္ကာယဒိဋ္ဌိ။

ဆ နီဝရဏာနိ

(*f*) the six Hindrances[1] :—
1. sensual passion ;
2. ill-will ;
3. sloth-and-torpor ;
4. flurry-and-worry ;
5. perplexity ;
6. ignorance ;

[1] Nivaraṇāni (Burm. MSS. niv-). The Ceylon Cy. explains this term as that which prevents the arising of good thoughts by way of jhāna, etc.; or as that which prevents the jhāna itself; or as that which obstructs the eye of wisdom (paññā-cakkhuno vā āvaraṭṭhena). Ledi Sadaw explains the same to be that which hinders all that is good in human nature by preventing the good which has not arisen from arising, or the good which has arisen from being repeated.

စာပိုဒ် ၈ နီဝရဏ

ဈာန် ဝိပဿနာ မဂ် စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်ပြစ်သော ကုသိုလ်စိတ်ကို တားမြစ်တတ်သောကြောင့် လောဘစသောတရားတို့သည် နီဝရဏမည်၏။

၈။ ဆ နီဝရဏာနိ ကာမစ္ဆန္ဒ နီဝရဏံ, ဗျာပါဒ နီဝရဏံ, ထိန မိဒ္ဓ နီဝရဏံ, ဥद्ध စ္စ ကုက္ကုစ္စ နီဝရဏံ, ဝိစိကိစ္ဆာ နီဝရဏံ, အဝိဇ္ဇာ နီဝရဏံ။

(နီဝရဏ ၆-ပါး)

၈။ တားမြစ်ပိတ်ပင်တတ်သော နီဝရဏတရားတို့ကား–
ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏ၊
ဗျာပါဒနီဝရဏ၊
ထိနမိဒ္ဓနီဝရဏ၊
ဥद्ध စ္စ ကုက္ကုစ္စနီဝရဏ၊
ဝိစိကိစ္ဆာ နီဝရဏ၊
အဝိဇ္ဇာနီဝရဏ၊ ဤသို့ခြောက်ပါးအပြားရှိ၏။

(ဃ) နီဝရဏ ၆ ပါး

(၁) ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏ = ကာမဂုဏ်ငါးပါးဌ လွန်လွန်ကဲကဲဘဝတပ်မက်သောတဏှာ။
(၂) ဗျာပါဒနီဝရဏ = အလုံးရုံသောဒေါသ။
(၃) ထိနမိဒ္ဓနီဝရဏ = ထိနမိဒ္ဓနှစ်ပါးစုံ။
(၄) ဥद्ध စ္စ ကုက္ကုစ္စနီဝရဏ = ဥद्ध စ္စ ကုက္ကုစ္စနှစ်ပါးစုံ။
(၅) ဝိစိကိစ္ဆာနီဝရဏ = ဝိစိကိစ္ဆာတေသိက်။
(၆) အဝိဇ္ဇာနီဝရဏ = မောဟတေသိက်၊

(*g*) the seven forms of Latent Bias[2]:—the bias of

1. sensual passion;
2. lust after life;
3. aversion;
4. conceit;
5. error;
6. perplexity;
7. ignorance;

[2] Anusaya from anu √seti='to sleep,' lit., 'that which lies dormant or remains latent.'

သတ္တ အနုသယာ

(အနုသယ ၇-မျိုး)

၉။ သတ္တ အနုသယာ ကာမရာဂါ·နုသယော, ဘဝရာဂါ·နုသယော, ပဋိဃာ·နုသယော, မာနာ·နုသယော, ဒိဋ္ဌာ·နုသယော, ဝိစိကိစ္ဆာ နုသယော, အဝိဇ္ဇာ·နုသယော။

၉။ အနုသယတို့သည်–

ကာမရာဂအနုသယ၊	ဒိဋ္ဌိအနုသယ၊
ဘဝရာဂအနုသယ၊	ဝိစိကိစ္ဆာအနုသယ၊
ပဋိဃအနုသယ၊	အဝိဇ္ဇာ အနုသယ၊
မာနအနုသယ၊	–ဤသို့ ခုနစ်ပါးအပြားရှိ၏။

(၇) အနုသယ ၇ မျိုး

(၁) ကာမရာဂါနုသယ = ကာမတရားတို့၌ သာယာနှစ်သက်တတ်သော လောဘစေတသိက်။
(၂) ဘဝရာဂါနုသယ = မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်ဝိပါက်တို့၌ တပ်နှစ်သက်လော လောဘစေတသိက်။
(၃) ပဋိဃာနုသယ = ဒေါသစေတသိက်။
(၄) မာနာနုသယ = မာနစေတသိက်။
(၅) ဒိဋ္ဌာနုသယ = ဒိဋ္ဌိစေတသိက်။
(၆) ဝိစိကိစ္ဆာနုသယ = ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက်။
(၇) အဝိဇ္ဇာနုသယ = မောဟစေတသိက်။

စာမိုး . ၉

လျှောက်ပတ်သောအကြောင်းကိုမရလျှင်မပြစ်ပေ၊ ကြကုန်ဘဲ လျှောက်ပတ်သောအကြောင်းကိုရလျှင် ပြစ်လတ္တံ့သော သဘောကရားမှီကုန်သောတရားတို့သည် အနုသယမည်၏။ သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌ အစဉ်ကိန်း ဝပ်၍နေသော ဒုတ်ခတ်, ဝယ်ခတ်, မျိုးစေ့ခေါတ်တို့ပေတည်း။

(*h*) the ten Fetters[3] of the Suttanta[4]:—the fetters of

1. lust after [life in the] Kāmaloka[5];
2. lust after [life in the] Rūpaloka;
3. lust after [life in the] Arūpaloka;
4. aversion;
5. conceit;
6. error;
7. practice of rite and ritual;
8. perplexity;
9. distraction;
10. ignorance;

ဒသ သံယောဇနာနိ သုတ္တန္တေ

(သုတ္တန်နည်း သံယောဇဉ် ၁၀-မျိုး)

၁၀။ ဒသ သံယောဇနာနိ ကာမရာဂ သံယောဇနံ, ရူပရာဂ သံယောဇနံ, အရူပရာဂ သံယောဇနံ, ပဋိဃ သံယောဇနံ, မာန သံယောဇနံ, ဒိဋ္ဌိ သံယောဇနံ, သီလဗ္ဗတ ပရာမာသ သံယောဇနံ, ဝိစိကိစ္ဆာ သံယောဇနံ, ဥဒ္ဓစ္စ သံယောဇနံ, အဝိဇ္ဇာ သံယောဇနံ သုတ္တန္တေ။

[3] Both the Ceylon and the Burmese Commentators explain Saṁyojanas, as 'those which bind' (Saṁyojenti, bandhantiti saṁyojanāni), *i.e.*, bind creatures in the rounds of misery (vaṭṭasmiṁ).

[4] Sutta-Piṭaka.

[5] 'Kāma,' when opposed to 'rūpa,' and 'arūpa,' has either 'bhava' or 'loka' understood after it.

၁၀။ သုတ္တန်ပါဠိတော်၌ ဟောအပ်သော သုတ္တန်နည်း သံယောဇဉ် တရားတို့သည်ကား–

ကာမရာဂ သံယောဇဉ်
ရူပရာဂသံယောဇဉ်
အရူပရာဂ သံယောဇဉ်
ပဋိဃသံယောဇဉ်
မာနသံယောဇဉ်
ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်
သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇဉ်
ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်
ဥဒ္ဓစ္စသံယောဇဉ်
အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်

– ဤသို့(၁၀)ပါးရှိ၏။

စာပိုဒ် ၁၀. သံယောဇဉ်

ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ပွဲတတ်သော သဘောတရားတို့သည် သံယောဇဉ်မည်၏။ လောကဌာရှိသော နှောင်အိပ် အမျိုးမျိုး နှောင်ကြိုးအမျိုးမျိုးနှင့်တူသောတရားတို့တည်း။

ယောဂ။ ဂန္ထ။ သံယောဇဉ်

ဤ၃ မျိုးသည် သတ္တဝါများကို ဝဋ်ဆင်းရဲမှ မလွှတ်အောင်တမျိုးစီ ယှဉ်စပ်ပွဲနှောင် တတ်ကြသဖြင့် သဘောတူသကဲ့သို့ရှိသော်လည်း အဝေးဘုံဘဝသို့ ထောက်စေကာမူ မိမိဘုံသို့ ပြန်ထောက်လာအောင် ကြိုးပြင်ဆွဲ ထားဘိသကဲ့သို့ဆွဲချီပွဲနှောင်တတ်သော သဘောသည် သံယောဇဉ်။ သံကွင်းချင်းပွဲဆက်သကဲ့သို့ စုတိပဋိသန္ဓေ၊ ပဋိသန္ဓေစုတိအားဖြင့် ရှပ်နှာမ်အပေါင်းကို ပွဲဆက်တတ်သော သဘောသည် ဂန္ထ။ သစ်စေးဖြင့် ကပ်သကဲ့သို့ ဝဋ်ဒုက္ခ၌ မိမိကိန်းရာသတ္တဝါကို ယှဉ်စပ်ကပ်ထားတတ်သော သဘောသည် ယောဂ။

စာပိုဒ် ၁၀,၁၁ (ဂ) သံယောဇဉ် ၁၀ ပါး

သုတ္တန်နည်း	အဘိဓမ္မာနည်း
(၁) ကာမရာဂသံယောဇဉ်	(၁) ကာမရာဂသံယောဇဉ်
(၂) ရူပရာဂသံယောဇဉ်	(၂) ဘဝရာဂသံယောဇဉ်
(၃) အရူပရာဂသံယောဇဉ်	(၃) ပဋိဃသံယောဇဉ်
(၄) ပဋိဃသံယောဇဉ်	(၄) မာနသံယောဇဉ်
(၅) မာနသံယောဇဉ်	(၅) ဒိट्ठိသံယောဇဉ်
(၆) ဒိट्ठိသံယောဇဉ်	(၆) သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇဉ်
(၇) သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇဉ်	(၇) ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်
(၈) ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်	(၈) ဣဿာသံယောဇဉ်
(၉) ဣဿာသံယောဇဉ်	(၉) မစ္ဆရိယသံယောဇဉ်
(၁၀) အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်	(၁၀) အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်

(*ha*) the other ten Fetters of the Abhidhamma, viz., of

1. sensual passion[1];
2. lust after life;
3. aversion;
4. conceit;
5. error;
6. practice of rite and ritual;
7. perplexity;
8. envy;
9. selfishness;
10. ignorance.

[1] Here 'kāma' is opposed to 'bhava,' and is restricted to objects of sensual desire.'

ဒသ သံယောဇနာနိ အဘိဓမ္မေ

(အဘိဓမ္မာနည်း သံယောဇဉ် ၁၀-ပါး)

၁၁။ အပရာနိပိ ဒသ သံယောဇနာနိ ကာမရာဂ သံယောဇနံ, ဘဝရာဂ သံယောဇနံ, ပဋိဃ သံယောဇနံ, မာန သံယောဇနံ, ဒိट्ठि သံယောဇနံ, သီလဗ္ဗတ ပရာမာသ သံယောဇနံ, ဝိစိကိစ္ဆာ သံယောဇနံ, ဣဿာ သံယောဇနံ, မစ္ဆရိယ သံယောဇနံ, အဝိဇ္ဇာ သံယောဇနံ အဘိဓမ္မေ။

၁၁။ အဘိဓမ္မာပါဠိတော်၌ ဟောအပ်သော အဘိဓမ္မာနည်း သံယောဇဉ် တို့ကား-

ကာမရာဂသံယောဇဉ်	သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇဉ်
ဘဝရာဂသံယောဇဉ်	ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်
ပဋိဃသံယောဇဉ်	ဣဿာသံယောဇဉ်
မာနသံယောဇဉ်	မစ္ဆရိယသံယောဇဉ်
ဒိट्ठိသံယောဇဉ်	အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်

ဤသို့ (၁၀)ပါး အပြားရှိ၏။

(*i*) The ten Torments[2] are :—

1. greed;
2. hate;
3. dulness;
4. conceit;
5. error;
6. perplexity;
7. sloth;
8. distraction;
9. impudence;
10. fearlessness of consequence.

ဒသ ကိလေသာ

(ကိလေသာ ၁၀-ပါး)

၁၂။ ဒသ ကိလေသာ လောဘော, ဒေါသော မောဟော, မာနော, ဒိट्ठि, ဝိစိကိစ္ဆာ, ထိနံ, ဥद्ध စ္စံ, အဟိရိကံ, အနောတ္တပ္ပံ။

၁၂။ စိတ်ကိုညစ်နွမ်းစေတတ်ပူလောင်စေတတ်သောကိလေသာတို့သည်-

- လောဘကိလေသာ	- ဝိစိကိစ္ဆာကိလေသာ
- ဒေါသကိလေသာ	- ထိနကိလေသာ
- မောဟကိလေသာ	- ဥद्ध စ္စကိလေသာ
- မာနကိလေသာ	- အဟိရိကကိလေသာ
- ဒိट्ठिကိလေသာ	- အနောတ္တပ္ပကိလေသာ

- ဤသို့ (၁၀)ပါး ရှိ၏။

[1] The Ceylon Cy. explains kilesā as those by which the mind is defiled (kilissati), burnt (upatappati), or afflicted (bādhiyati). Ledi Sadaw of Burma adopts the same explanation, but adds that kilesa's are those by which creatures are defiled, or by which they (the creatures) arrive either at the state of being defiled (malīna-bhāvaṇ) or at the state of being debased (nihīna-bhāvaṇ). See *R. Psy.*, 327 *ff*.

Now in the Asava-category, under the terms 'sense-desires,' and 'becoming,' is implied the Craving which has them as its objects. In the same way, it is just the erroneous opinion that occurs under different conditions, which is described as 'practice of rite and ritual,' 'tendency to dogmatism,' and grasping after a theory of soul.

§ 3. *Mnemonic.*

The Āsavas, the Floods, Bonds, Ties, root in the threefold base;[1]
The Graspings have a twofold source:[1] but eightfold is the case
With Hindrances, with Bias, six, with Fetters, nine, we hold.[2]
With Torments, ten:—thus Evil's List is reckoned as ninefold.

[1] Vatthuto is explained by the Ceylon Cy. to mean 'dhammato,' and by Ledi Sadaw of Burma, 'sabhāva-dhammato.' The psychological ultimates described in Part II. as mental properties or concomitants are here intended.
[2] Matā.

စာပိုဒ် ၁၂ **ကိလေသာ**

စိတ်ပျပန်ကြောင်း ညစ်ညူးကြောင်း ကြင်နာကြောင်း မြစ်သောကြောင့် ကိလေသာမည်၏။

ဝတ္ထုဓမ္မနိဒဿနံ

၁၃။ အာသဝါ·ဒိသု ပနေ·တ္ထ ကာမဘဝနာမေန တ·ဗ္ဗတ္ထုကာ တဏှာ အဓိပ္ပေတာ၊ သီလဗ္ဗတ ပရာမာသော ဣဒံ သစ္စာ·ဘိနိဝေသော အတ္တဝါဒုပါဒေါ စ တထာပဝတ္တံ ဒိဋ္ဌိဂတ·မေဝ ပဝုစ္စတိ။

သင်္ဂဟဂါထာယော

၁၄။ အာသဝေါ·ဃာ စ ယောဂါ စ၊
တယော ဂန္ထာ စ ဝတ္ထုတော၊
ဥပါဒါနာ ဒုဝေ ဝုတ္တာ၊
အဋ္ဌ နိဝရဏာ သိယုံ။

ဆဠေဝါ·နုသယာ ဟောန္တိ၊
နဝ သံယောဇနာ မတာ၊
ကိလေသာ ဒသ ဝုတ္တော ယံ၊
နဝဓာ ပါပ သင်္ဂဟော။

(တရားကိုယ်ကောက် နည်းပြ)

၁၃။ ဤအကုသလ သင်ဟဋ္ဌ (အကုသိုလ်တရားတို့ကို စုရုံး ဖော်ပြရာ၌) **အာသဝ**–စသည်တို့၌ (ကာမာသဝ၊ ဘဝါသဝစသည်တို့၌)**ကာမဟူသော** အမည်, ဘဝဟူသော အမည်ဖြင့် ထိုကာမကို အာရုံပြုသော, ထိုဘဝကို အာရုံပြုသော တဏှာ (လောဘ)ကို အရကောက်ရပေ၏။ ထို့ပြင် ယူပုံမြင်ပုံကွဲပြားသည့်အတွက် ဒိဋ္ဌိစေတသိက် တခုတည်းကိုပင် သီလဗ္ဗတ-ပရာမာသ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အတ္တဝါဒုပါဒါန်ဟူ၍လည်းကောင်း ဆိုရပေသည်။

၁၄။ ပရမတ်အလို အထည်ကိုယ်အားဖြင့် **အာသဝ**၊ **ဃ**၊ **ယောဂ**တို့သည် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ) သုံးပါး စီတို့သာ ဖြစ်ကုန်၏။
ဥပါဒါန်တို့မှာမူ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ)နှစ်ပါးတို့သာဆိုအပ် ကုန်၏။
နိဝရဏ ရှစ်ပါးဆိုရာ၌မူ တရားကိုယ်အားဖြင့် ရှစ်ပါး(လောဘ၊ဒေါသ၊ ထိန၊ မိဒ္ဓ၊ ဥद्ध စ္စ၊ ကုက္ကုစ္စ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ မောဟ) တို့သာဖြစ်ကုန်၏။
အနုသယ ခုနှစ်ပါးဆိုရာ၌ တရားကိုယ်အားဖြင့် ခြောက်ပါးသာ ဖြစ်ကုန် ၏။
သံယောဇဉ်တို့မူကား ၉-ပါး (လော၊ ဒေါ၊ မာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိ၊မော) တို့သာ ဖြစ်ကုန်၏။
ကိလေသာ ဆယ်ပါးမူကား တရားကိုယ်အားဖြင့်လည်း ယင်း ၁၀-ပါး တို့ပင် ဖြစ်ကုန်၏။

ဤသို့လျှင် အကုသလသင်ဟကို ၉-ပါး အပြားဖြင့် ဆိုဆပ်ခဲ့လေပြီ။

§ 4. *Of Mixed Categories.*

II.—In the compendium of mixed categories there are the following :

(*a*) The Six Hetu's (root-conditions)[3] :—

1. greed ;
2. hate ;
3. dulness ;
4. disinterestedness ;
5. amity ;
6. intelligence.

(*b*) The Seven Constituents of J h ā n a :—

1. initial application (v i t a k k a) ;[1]
2. sustained application (v i c ā r a) ;[1]
3. pleasurable interest ;
4. individualization ;[1]
5. joy ;[1]
6. grief ;[2]
7. hedonic indifference ;[3]

§ ၄ တရားကိုယ်စကောက်နည်း။

၁၃ အကုသလသက်ဟာတခုလုံး အတွက် တရားကိုယ်ကောက်ပုံ ။ အတိုချုပ်မှာ ကာမသဒ္ဒါ၊ ဘဝသဒ္ဒါ၊ အဘိဗျာသဒ္ဒါတို့ကို တွေ့လျှင် တရားကိုယ်လောဘကို ကောက်ပါ။ ။ သံလမ္ဘတပထုမဘသ၊ ဣဒ္ဓိသဒ္ဓာ ဘိနိဝေသ၊ အတ္ထဝါဒ သဒ္ဒါတို့ကို တွေ့လျှင် တရားကိုယ်ဒိဋ္ဌိကိုကောက်ပါ။ ။ဗျာပါဒ သဒ္ဒါကို တွေ့လျှင် တရားကိုယ်ဒေါသကို ကောက်ပါ။ ။ကျန်တရားကိုယ်များမှာ အမည်အလိုက်ပင်ပြစ်ကြ၏။

၁၄ တဝေဘင်ငါးရာ ကိလေသာသရုပ်။

အဓိပ္ပါယ်ကား။ ။စေတသိက် ၅၂ ပါး၊ စိတ်ကား အာရုံမှက ဝိဘဝနှ လက္ခဏာအားဖြင့် ၁ ပါးဟု ဆိုအပ်သော နာမ်တေဘည်သည်နှင့် နိပ္ပန္နရူပ် ၁၈ ပါး လက္ခဏာရှိပ် ၄ ပါးအားဖြင့် ပေါင်းရှိပ်နာမ်ပေါင်း ၇၅ ပါးကိုတည်း။ အဘိဓမ္မာသင်္ဂဟနှင့် ပဋိဘဿနနှင့် ၂ ပါးနှင့် မြောက်သော် ၁၅၀ ပြစ်၏။ ၎င်း ၁၅၀ ကိုကိလေသာ ၁၀ ပါးနှင့် မြောက်သော် ၁၅၀၀ ကိလေသာပြစ်သတည်း။

§ ၄ တကာ့အစစ် တရာရှစ်

၁၄ ကာမတကာ၊ ဘဝတကာ၊ ဝိဘဝတကာ - သုံးပါးကို တည်ရှိ အာရုံမြောက်ပါးနှင့်မြောက် ၁၈ ပါး ပြစ်၏။ ၎င်း ၁၈ ပါးကို ပဌမပြုန်ကာလ, အတိတ်ကာလ, အနာဂတ်ကာလသုံးပါးနှင့်မြောက် ၅၄ ပါးပြစ်၏။ ၎င်း ၅၄ ပါးကို အဘွဲ့ဘွဲ့သန္ဓာန်, ဗဟိဒ္ဓသန္ဓာန် ၂ ပါးနှင့် မြောက်သော် ၁၀۰ ပါးပြစ်၏။

(၁) ဟိတ်

၁၅ အာရုံ၌ မိမိနှင့် ယှဉ်ဘော်ယှဉ်ဘက် ကြစ်ကုန်သော ပစ္စယုပ္ပန်အကျိုးတရားလို့ကို ကောင်းစွာတည်တံ့ စေတတ်သော အကြောင်းတရားသည် ဟိတ်မည်၏။ ၎င်းဟိတ်တရားတို့သည် သစ်မြစ်နှင့်တူကုန်၏။ သစ်မြစ်တို့သည် ပင်စည်ကိုကြီးပွားခိုင်ခံ့တည်တံ့စေကုန်သကဲ့သို့ ဟိတ် ၆ ပါးသည် မိမိနှင့်ယှဉ်ဘော်ယှဉ်ဘက်ပြစ်ကုန်သော စိတ်စေတသိက်တရားတို့ကို အာရုံ၌မြဲစွဲတည်တံ့ ခိုင်ခံ့ ကြီးပွားစေကုန်၏။

မိဿကသက်ဟာ ဆ ဟေတု

၁၅။ မိဿက သက်ဟာ ဆ ဟေတု လောဘော ဒေါသော, မောဟော, အလောဘော အဒေါသော, အမောဟော။

[3] See above, Part III., § 4.

သတ္တ ဈာနင်္ဂါနိ

၁၆။ သတ္တ ဈာနင်္ဂါနိ ဝိတက္ကော, ဝိစာရော, ပီတိ, ကေဝ္ဋတာ, သောမနဿံ, ဒေါမနဿံ, ဥပေက္ခာ။

§ ၄ မိဿက သင်ဟ

(ဟိတ် ၆-ပါး)

၁၅။ အခြေအမြစ်သဖွယ်ဖြစ်သောဟိတ်တရားတို့သည်-

လောဘဟိတ်၊ ဒေါသဟိတ်၊ မောဟဟိတ်၊

အလောဘဟိတ်၊ အဒေါသဟိတ်၊ အမောဟဟိတ်၊

အားဖြင့် ခြောက်ပါးအပြားရှိ၏။

[1] See Parts I. and II.
[2] The mention of grief here shows that j h ā n a is liable to abuse in the hands of unprincipled persons.
[3] The intellectual t a t r a m a j j h a t t a t ā, 'balance of mind,' is not meant here. See p. 14.

(ရှာနှစ် ၃-ဝါး)

၁၆။ အာရုံကိုစူးစူးစိုက်စိုက်ရှုတတ်သော ဈာန်အင်္ဂါတရားတို့သည်-

ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ ကေဝ္ဋတာ၊ သောမနဿဝေဒနာ၊ ဒေါမနဿဝေဒနာ၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာ ဟူ၍ ခုနှစ်ပါးအပြားရှိ၏။

(၂) ဈာန်

၁၆ ကောင်းသောအာရုံ၌ဖြစ်စေ၊ မကောင်းသောအာရုံ၌ဖြစ်စေ၊ စူးစူးစိုက်စိုက် စဉ်ဆက်မပြတ်ကပ်၍ ရှုတတ်သောကြောင့် ဈာန်မည်၏။

ဒွါဒသ မဂ္ဂင်္ဂါနိ

(c) the Twelve Path-Constituents[4] :—

1. right views ;
2. right aspiration ;[5]
3. right language ;
4. right action ;
5. right livelihood ;
6. right endeavour ;
7. right mindfulness ;
8. right concentration ;
9. wrong views ;
10. wrong aspiration ;
11. wrong endeavour ;
12. wrong concentration.

[4] Magga here includes both the noble and the ignoble path, the last four constituents leading to the planes of miserable existence. *Cf. S.* v., 18, 23 ; *Vibhanga*, p. 373.

[5] The psychological ultimate of sammāsankappa is vitakka, which, in the present case, directs the mind towards the right object—viz., the higher ideal.

(ပဋိ ၁၂-ပါး)

၁၇။ ဒွါဒသ မဂ္ဂင်္ဂါနိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ, သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တော, သမ္မာအာဇီဝေါ, သမ္မာဝါယာမော, သမ္မာသတိ, သမ္မာသမာဓိ, မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ, မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပေါ, မိစ္ဆာဝါယာမော, မိစ္ဆာသမာဓိ။

(ပဋိ ၁၂-ပါး)

၁၇။ လမ်းကြောင်းသဖွယ်ဖြစ်သော မဂ္ဂင်တရားတို့သည်– သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝ၊ သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ ၊ မိစ္ဆာဝါယာမ ၊ မိစ္ဆာသမာဓိ–

– ဟူ၍ တဆယ့်နှစ်ပါး အပြားရှိ၏။

(၃) မဂ္ဂင်

၁၇ ခရီးလမ်းကို မဂ္ဂဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ စိတ်၏ပြောင့်ပြောင့်သွားရန် ကောက်ကောက် ကွေ့ကွေ့သွားရန် ခရီးစဉ်သည်လည်း မဂ်မည်၏။ အကုသိုလ်မဂ္ဂင်သည် အပါယ်သို့ လားကြောင်းဖြစ်၍ ကုသိုလ် မဂ္ဂင်သည် နတ်ရွာသုဂတိ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာသို့ ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ခရီးကောက် ခရီးဖြောင့် နှစ်ပါးတို့၏ အင်္ဂါအဆောက်အဦးတို့သည် မဂ္ဂင်မည်ကုန်၏။

ဗာဝီသတိန္ဒြိယာနိ

(d) the Twenty-two Controlling[6] Powers :—the controlling power of

1. the eye ;[6]
2. the ear ;
3. the nose ;
4. the tongue ;
5. the body (*i.e.*, the skin) ;
6. female sex ;[1]
7. male sex ;[1]
8. life ;
9. mind ;[2]
10. pleasure ;
11. pain ;
12. joy ;
13. grief ;
14. hedonic indifference ;
15. faith ;
16. energy ;
17. mindfulness ;
18. concentration ;
19. reason ;
20 the thought :—' I shall come to know the unknown ';
21. gnosis ;[3]
22. one who knows.

[6] On Indriya. See *supra*, p. 159, *n.* 2. It must be borne in mind that it is the eye that controls sight and so on for the other four senses. See also below, Part VIII., § 10 (6), *n.* 2.

(ဗာဝီ ၂၂-ပါး)

၁၈။ ဗာဝီသတိ·န္ဒြိယာနိ စက္ခုန္ဒြိယံ, သောတိန္ဒြိယံ, ဃာနိန္ဒြိယံ, ဇိဝှိန္ဒြိယံ, ကာယိန္ဒြိယံ, ဣတ္ထိန္ဒြိယံ, ပုရိသိန္ဒြိယံ, ဇီဝိတိန္ဒြိယံ, မနိန္ဒြိယံ, သုခိန္ဒြိယံ, ဒုက္ခိန္ဒြိယံ, သောမနဿိန္ဒြိယံ, ဒေါမနဿိန္ဒြိယံ, ဥပေက္ခိန္ဒြိယံ, သဒ္ဓိန္ဒြိယံ, ဝီရိယိန္ဒြိယံ, သတိန္ဒြိယံ, သမာဓိန္ဒြိယံ, ပညိန္ဒြိယံ, အနညာတညဿာမိတိန္ဒြိယံ, အညိန္ဒြိယံ, အညာတာဝိန္ဒြိယံ။

(ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါး)

၁၈။ အစိုးရခြင်းသဘောရှိသော ဣန္ဒြေတို့သည်– စက္ခုန္ဒြေ၊ သောတိန္ဒြေ ၊ဃာနိန္ဒြေ ၊ဇိဝှိန္ဒြေ ၊ကာယိန္ဒြေ ၊ဣတ္ထိန္ဒြေ၊ ပုရိသိန္ဒြေ ၊ဇီဝိတိန္ဒြေ ၊မနိန္ဒြေ ၊သုခိန္ဒြေ ၊ဒုက္ခိန္ဒြေ ၊သောမနဿိ ဒေါမနဿိန္ဒြေ ၊ဥပေက္ခိန္ဒြေ ၊သဒ္ဓိန္ဒြေ ၊ဝီရိယိန္ဒြေ ၊ သတိန္ဒြေ၊ သမာဓိန္ဒြေ ၊ပညိန္ဒြေ ၊အနညာတညဿာမိတိန္ဒြေ ၊အညိန္ဒြေ ၊ အညာတာဝိန္ဒြေ – ဤသို့နှစ်ဆယ့်နှစ်ပါးအပြားရှိ၏

[1] Lit., ' womanhood and manhood.' Sex controls the primary and the secondary characters of sex described in the Commentaries under linga, nimitta, kutta, and ākappa.

[2] Mind (mano) is called an indriya because it controls or governs its concomitant mental properties.

[3] Aññā may be differentiated from ñāṇa, as the Christian might distinguish ' saving knowledge ' from knowledge in general, including knowledge of matters of mere sense-experience. See the eight moral thoughts of the sense-world. Part I., § 6. English is poor beside Pāli in such terminology. *B. Psy.*, xci.—Ed.

၁၈

(၄) ဣန္ဒြေ

သမ္မယုတ်တရားတို့ကို အစိုးရသောကြောင့် ဣန္ဒြေမည်၏။ အစိုးရ-ဟူသည်ကား ပ်ံ့ပ်ံ့ကို ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ဌာနကိစ္စတို့၌ သမ္မယုတ်တရားတို့ကို မိမိအလိုသို့လိုက်စေခြင်း မိမိသဘောအတိုင်း ဖြစ်ရခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

တာဝိန် ၁၉

(၅) ဗိုလ်

ကြွေခိုင်ပြုပြီးသောကြောင့် ဗိုလ်မည်၏။ လောကတွင် ဗိုလ်အခေါ်ခံသော လူတို့သည် ထိုထိုကိစ္စကိုပြုလုပ်ရာ၌ မယိမ်းမယိုင် ပြုခိုင်ကြသကဲ့သို့၊ ထို့အတူ သဒ္ဓါအစရှိသော ဈာန်းမျှားသည် ယုံကြည်ခြင်းစသောကိစ္စ၌ မယိမ်းမယိုင် ပြုခိုင်ကြသပြင့် ဗလဟူသောအမည်ကိုရ၏။

နဝ ဗလာနိ

(*e*) the Nine Forces :—the force of

1. faith ;
2. energy ;
3. mindfulness ;[4]
4. concentration ;
5. reason ;
6. modesty ;
7. discretion ;
8. impudence ;
9. fearlessness of consequences.

(*f*) the Four Dominant Influences[1] :—namely of

1. intention ;
2 energy ;
3. thought ;[2]
4. investigation.[3]

[1] Adhipati. See *Dhs.*, §§ 269, 1034. *B. Psy.*, pp. 77, 269.—Ed. Adhipati differs from Indriya in that the former is supreme, while the latter has its equals. See the text below : Only one dominant influence, etc. (adhipati eko va labbhati).

[2] Citta here denotes javana-cittuppāda, while the other three dominant influences refer to the respective concomitants of this state of apperception.

၁၈

ဣန္ဒြေတို့သည်-

(၁) စက္ခုပသာဒရူပ်သည် စက္ခုဣန္ဒြေ။
(၂) သောတပသာဒရူပ်သည် သောတိန္ဒြေ။
(၃) ဃာနပသာဒရူပ်သည် ဃာနိန္ဒြေ။
(၄) ဇိဝှါပသာဒရူပ်သည် ဇိဝှိန္ဒြေ။
(၅) ကာယပသာဒရူပ်သည် ကာယိန္ဒြေ။
(၆) ဣတ္ထိဘावရူပ်သည် ဣတ္ထိန္ဒြေ။
(၇) ပုမ္ဘावရူပ်သည် ပုရိသိန္ဒြေ။
(၈) ရူပဇီဝိတ, နာမ်ဇီဝိတ ၂ ပါးသည် ဇီဝိတိန္ဒြေ။
(၉) စိတ်ကခုယုတ်ကိုးဘယ်သည် မနိန္ဒြေ။
(၁၀) သုခဝေဒနာသည် သုခိန္ဒြေ။
(၁၁) ဒုက္ခဝေဒနာသည် ဒုက္ခိန္ဒြေ။
(၁၂) သောမနဿဝေဒနာသည် သောမနဿိန္ဒြေ။
(၁၃) ဒေါမနဿဝေဒနာသည် ဒေါမနဿိန္ဒြေ။
(၁၄) ဥပေက္ခာဝေဒနာသည် ဥပေက္ခိန္ဒြေ။
(၁၅) သဒ္ဓါစေတသိက်သည် သဒ္ဓိန္ဒြေ။
(၁၆) ဝီရိယ စေတသိက်သည် ဝီရိယိန္ဒြေ။
(၁၇) သတိစေတသိက်သည် သတိန္ဒြေ။
(၁၈) ကေဝလာ စေတသိက်သည် သမာဓိန္ဒြေ။
(၁၉) လောကီဉာဏသမ္မယုတ်စိတ် ၃၉ ခုနှင့်ယှဉ်သော အမောဟစေတသိက်သည် ပညိန္ဒြေ။
(၂၀) သောတာပတ္တိမဂ်နှင့်ယှဉ်သော အမောဟစေတသိက်သည် အနညာတညဿာမိတိန္ဒြေ။
(၂၁) အထက်မဂ် ၃ ခု၊ အောက်ဖိုလ် ၃ ခုနှင့်ယှဉ်သော အမောဟစေတသိက်သည် အညိန္ဒြေ။
(၂၂) အရဟတ္တဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သော အမောဟစေတသိက်သည် အညာတာဝိန္ဒြေ။

(ဖိုလ် ၉-ပါး)

၁၉။ ခိုင်မြဲသောတရားဟုဆိုအပ်သောဗိုလ်တို့သည်- သဒ္ဓါဗိုလ်၊ဝီရိယဗိုလ်၊ သတိဗိုလ်၊သမာဓိဗိုလ် ပညာဗိုလ်၊ဟိရိဗိုလ်၊ဩတ္တပ္ပဗိုလ်၊အဟိရိကဗိုလ်၊ အနောတ္တပ္ပဗိုလ်၊ - ဤသို့ ၉-ပါး အပြားရှိ၏။

[4] Omitted in J.P.T.S.—Ed.

စတ္တာရော အဓိပတိ

(အဓိပတိ ၄-ပါး)

၂၀။ စတ္တာရော အဓိပတိ ဆန္ဒာဓိပတိ, ဝီရိယာဓိပတိ, စိတ္တာဓိပတိ, ဝိမံသာဓိပတိ။

၂၀။ အကြီးအချုပ် တရားဟု ဆိုအပ်သော အဓိပတိတို့သည်- ဆန္ဒာဓိပတိ ၊ ဝီရိယာဓိပတိ၊ စိတ္တာဓိပတိ ၊ ဝိမံသာဓိပတိ၊ - ဟူ၍ လေးပါးအပြားရှိ၏။

[3] Vimaṁsa (in Sinh. MSS. vim-). The psychological ultimate of this is paññindriya-cetasika. The category of dominant influences shows that when a man *acts*, either intention, effort, knowledge, or reason, may predominate. *Cf.* Criminal Law, in which no responsibility is attached to an act without one or other of the foregoing three dominant factors.

စာပိုဒ် ၂၀ (၆) အဓိပတိ

အတူပြိုင်ဖက်မရှိ စီးပိုးကြီးကဲသော တရား။ ။မိမိနှင့် ဆက်သွယ်လျက်တဖက် ပြစ်ဘက်တရားတို့ကို လွှမ်းမိုးအုပ်ချုပ် အရှင်သခင်လုပ်ပြီးလျှင်တဖက်ပြစ်ဘက်တရားစုကို ထိုထိုကိစ္စ၌ မ်ိမိအလိုကျအောင် လိုက်ပါဝေနိုင်သောတရားကို အဓိပတိခေါ်သည်။

အဓိပတိ တို့သည် (၁) ဆန္ဒာဓိပတိ = သာဓိပတိဟော ၅၂ ခု၌ ရှိသော ဆန္ဒစေတသိက်။
(၂) ဝိရိယာဓိပတိ = သာဓိပတိဟော ၅၂ ခု၌ ရှိသောဝီရိယ စေတသိက်။
(၃) စိတ္တာဓိပတိ = သာဓိပတိဟောစိတ် ၅၂ ခု။
(၄) ဝိမံသာဓိပတိ = ကိဟိတ်ဟော ၃၄ ခု၌ရှိသော ပညာစေတသိက်။

အဓိပတိနှင့် ဋ္ဌေ့အထူး။ ။တပါးကုန်သောတရားတို့၏ အစိုးရသည်၏အဖြစ်ကိုတားမြစ်၍ မိမိတပါးသည်သာ အစိုးရခြင်းသည် အဓိပတိမည်၏။ ။တပါးကုန်သော ဣဒ္ဓေ တို့သည် ရှိကုန်သော်လည်း သက်သက်မြင်ခြင်းအစရှိသည်တို့၌ စကျရဝိညာဏ်အစရှိသည်တို့သည် မိမိအလိုသို့လိုက်စေခါမျှသည် ဣဒ္ဓေမည်၏။ ။ အဓိပတိသည် စကြဝဠာတေးမင်းကြီးနှင့်တူ၏။ ဋ္ဌေ့သည် ပဒေသရာဇ်မင်းငယ်တို့နှင့် တူကုန်၏။

စာပိုဒ် ၂၁ (၇) အာဟာရ

မိမိဆိုင်ရာ အကျိုးတရားများကို ဆောင်တတ်သောတရားကို အာဟာရခေါ်၏။ ဆောင်ဟူသည် ပြစ်ပေမြင်းထောက်ပံ့ခြင်းတည်း။

ဆောင်ပုံ (၁) ကဗဠိကာရ အာဟာရသည် သြဇဋ္ဌမကရူပ်ကိုဆောင်၏။
(၂) ဖဿာဟာရသည် ဝေဒနာ ၃ ပါးကိုဆောင်၏။
(၃) မနောသဉ္စေတနာဟာရသည် သုံးပါးသောဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေကိုဆောင်၏။
(၄) ဝိညာဏာဟာရသည် မိမိနှင့်အတူတကွပြစ်သော နာမ်ရူပ်တို့ကိုဆောင်၏။

အာဟာရလေးပါးကား - (၁) သြဇာရူပ်သည် ကဗဠိကာရအာဟာရမည်၏။
(၂) ဖဿစေတသိက်သည် ဖဿအာဟာရမည်၏။
(၃) စေတနာစေတသိက်သည် မနောသဉ္စေတနာဟာရမည်၏။
(၄) စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်သည် ဝိညာဏာဟာရမည်၏။

စတ္တာရော အာဟာရ

(g) the Four Foods :—

1. edible food ;
2. contact ;
3. volitional activity of mind ;[4]
4. rebirth-consciousness.[5]

[4] Manosañcetanāhāra-sankhātaṃ kusalākusala-kammaṃ (Ceylon Cy.).
[5] Viññāṇāhāra-sankhātaṃ paṭisandhi-viññāṇaṃ (ibid.).

Now, with reference to the 'Controlling Powers' (*d*), the power called the thought, 'I shall come to know the unknown,' is that Path-knowledge possessed by one who has 'arrived at the stream'; the power called that 'of one who knows,' is the knowledge involved in the Fruit of Arahantship; and by the power of gnosis is meant the six intermediate knowledges.[1] Again, the 'vital power' is two-fold, consisting of physical and psychical life.[2]

[1] Cha ñāṇāni, the knowledge[s] belonging to the three higher Paths and the three lower Fruition[s]. These, together with the two foregoing, are the same Paññindriya-cetasika cultivated and developed in different degrees, and are collectively known as sammā-diṭṭhi.
[2] Rūpārūpavasena.

၂၁။ စတ္တာရော အာဟာရာ

ကဗဠိကာရော အာဟာရော, ဖဿော ဒုတိယော, မနော သဉ္စေတနာ တတိယာ, ဝိညာဏံ စတုတ္ထံ။

ဝတ္ထုဧမ္မနိဒဿနံ

၂၂။ ဣဒ္ဓိယေသု ပနေ·တ္ထ သောတာပတ္တိမဂ္ဂညာဏံ အနုညာတညဿာမိတိ ဣဒ္ဓိယံ၊ အရဟတ္တဖလ ညာဏံ အညာတာဝိဣဒ္ဓိယံ၊ မဗ္ဗေ ဆ ညာဏာနိ အညိန္ဒြိယာနိ·တိ ပဝုစ္စတိ၊ ဇီဝိတိန္ဒြိယဉ္စ ရူပါ·ရူပဝသေန ဒုဝိဓံ ဟောတိ။

(အာဟာရ ၄-ပါး)

၂၁။ အကျိုးကို ထောက်ပံ့ ဆောင်ရွက်နိုင်သော အာဟာရတရားတို့ကား—

ပထမ–ကဗဠိကာရအာဟာရ၊ တတိယ–မနောသဉ္စေတနာဟာရ၊
ဒုတိယ–ဖဿာဟာရ၊ စတုတ္ထ–ဝိညာဏာဟာရ၊
၅ ပါးတည်း။

ဤ၌ အမှာစကားဆိုအံ့— (စေရေးကိုယ်တော်၏ နည်းပြ)

၂၂။ ဤနေ့ ၂၂-ပါးတို့တွင် သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ကို အနုညာတညဿာမိ ဤနေ့ဟု ဆိုအပ်၏။
အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်ကို အညာတာဝိနေ့ဟု ဆို အပ်၏။
အလယ်က မဂ်ဉာဏ် သုံးပါး၊ဖိုလ်ဉာဏ် သုံးပါးတို့ကို အညိန္ဒြေဟု ဆိုအပ်၏။
ဇီဝိတိန္ဒြေသည် ရူပ်ဇီဝိတ၊ နာမ်ဇီဝိတဟူ၍ နှစ်ပါးအပြားရှိ၏။

The 'Constituents of j h ā n a' are not acquired in the five kinds of sense-cognition,[3] nor are the 'forces,'[4] in effortless states, nor the 'constituents of the Path,' in [states] not accompanied by their h e t u's. Likewise, in perplexed thought, individualization cannot attain to the state of a Path-constituent,[5] a controlling power, or a force.

[3] That is, at the moment of the operation of any one of the five senses in a process of sense-cognition. See Introd. Essay, p. 54

[4] Read balāni for phalāni in J.P.T.S. text.—Ed.

Only one 'Dominant Influence' obtains at one time, according to circumstances, and that only in such apperceptions as are accompanied by two or three [good] roots.

[5] Though e k a g g a t ā is synonymous with s a m ā d h i (the eighth Path-constituent), that property by which the mind necessarily regards its object as an individual, does not amount to, or is not raised to the dignity of, s a m ā d h i, when the mind is perplexed. Hence e k a g g a t ā cannot always be rendered by 'concentration.'

§ 5. *Mnemonic.*

What are the factors of the life we know?
These in sevenfold mixed category go.
Of good and bad, six 'H e t u's' at the base;[6]
'Factors of j h ā n a,' five; but nine[7] we trace
Paving the [good, or evil] 'Path.' Of powers,
'I n d r i y a's,' sixteen, 'Forces,' nine are ours.
'Dominant influences,' are four, 'tis said.
And four the 'Nutriments.' Told is each head.

[6] V a t t h u t o. See p. 174, n. 1.

[7] N a v a k a, not twelve as named in the Category, nor the usual eight. Note the other discrepancies in the Mnemonic.—Ed.

သင်္ဂဟဂါထာယောဇနာ

[1] ဒ္ဝေ ပဉ္စ ဝိညာဏ်ဘဝ ၌ယှဉ်သော ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ကေဠာတာတို့သည် စျာန်မျိုး ပြစ်သော်လည်း ဝိတက်ကင်းသောကြောင့် အာဝဇ္ဇနဝေါဋ္ဌဗ္ဗာဝမျှပြစ်၍ အားနည်းသောကြောင့်စျာန်ကိစ္စမတတ်။

ဝိရိယ မယှဉ်သောစိတ် ၁၆ ခုရှိသော ကေဠာတာသည် ဗိုလ်မျိုးပြစ်သော်လည်း ဝိရိယ ကင်းသော ကြောင့် အားနည်းသပြင့်ဗိုလ်ကိစ္စမတတ်။

အဟိတ်စိတ် ၁၈ ခုတို့၌ရှိသော ဝိတက်၊ ဝိရိယ၊ ကေဠာတာတို့သည် မဂ္ဂင်မျိုးပြစ်သော်လည်း ဟိတ်ကင်း သောကြောင့်အားနည်းသပြင့် မဂ္ဂင်ကိစ္စမတတ်။

ဝိစိကိစ္ဆာ၌ရှိသော ကေဠာတာသည် ဗိုလ်မျိုး ဈာန်မျိုး မဂ္ဂင်မျိုးပြစ်သော်လည်း အဓိပေါက္ခ ကင်းသော ကြောင့် ဆုံးပြတ်ခြင်းမရှိသပြင့် ဗိုလ်ကိစ္စ ဈာန်ကိစ္စ မဂ္ဂင်ကိစ္စမတတ်။

[2] ဒ္ဝေ ပဉ္စ ဝိညာဏ်ဘဝ ၌ယှဉ်သော ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ကေဠာတာတို့သည် စျာန်မျိုး ပြစ်သော်လည်း ဝိတက်ကင်းသောကြောင့် အာဝဇ္ဇနဝေါဋ္ဌဗ္ဗာဝမျှပြစ်၍ အားနည်းသောကြောင့်စျာန်ကိစ္စမတတ်။

ဝိရိယ မယှဉ်သောစိတ် ၁၆ ခုရှိသော ကေဠာတာသည် ဗိုလ်မျိုးပြစ်သော်လည်း ဝိရိယ ကင်းသော ကြောင့် အားနည်းသပြင့်ဗိုလ်ကိစ္စမတတ်။

အဟိတ်စိတ် ၁၈ ခုတို့၌ရှိသော ဝိတက်၊ ဝိရိယ၊ ကေဠာတာတို့သည် မဂ္ဂင်မျိုးပြစ်သော်လည်း ဟိတ်ကင်း သောကြောင့်အားနည်းသပြင့် မဂ္ဂင်ကိစ္စမတတ်။

ဝိစိကိစ္ဆာ၌ရှိသော ကေဠာတာသည် ဗိုလ်မျိုး ဈာန်မျိုး မဂ္ဂင်မျိုးပြစ်သော်လည်း အဓိပေါက္ခ ကင်းသော ကြောင့် ဆုံးပြတ်ခြင်းမရှိသပြင့် ဗိုလ်ကိစ္စ ဈာန်ကိစ္စ မဂ္ဂင်ကိစ္စမတတ်။

[3] ဒ္ဝေ ပဉ္စ ဝိညာဏ်ဘဝ ၌ယှဉ်သော ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ကေဠာတာတို့သည် စျာန်ကိုပြုတတ်ကုန်။ ဝိရိယနှင့်မယှဉ်သော (အဝိရိယ) စိတ် (၁၆) ပါးတို့၌ ဗိုလ်တရား တို့ကို မရအပ်ကုန်။

အဟိတ်စိတ် (၁၈) ပါးတို့၌ မဂ္ဂင်တို့ကို မရအပ်ကုန်။

ထို့ပြင် ဝိစိကိစ္ဆာ သဟဂတ်စိတ်၌ ယှဉ်သော ကေဠာတာသည် မဂ္ဂင်, ဈာန်, ဗိုလ်အပြစ်သို့ မရောက်ပေ။

[4] ဒ္ဝိဟိတ်ဧော တိဟိတ်ဧောစိတ်တို့၌သာလျှင် ပြစ်သင့်သည့်အား လျော်စွာ အဓိပတိကို တပါးစီသာ ရအပ်ပေ၏။

[5] သမ္မယုတ်ဟိတ်အားပြင့်ရင်း ဧေါတည်းဟူသောကိစ္စအားပြင့်ရင်း လွန်စွာအားရှိကြကုန်သော ဒ္ဝိဟိတ် ဧေါ ၁၈ ခု၊ တိဟိတ်ဧေါ ၃၄ ခုတို့သည်သာလျှင် အဓိပတိကိစ္စကိုတခုစီ တခုစီရအပ်၏။

ကေဟိတ်ဧေါ မေဟတမှ ဒ္ဝေ။ အဟိတ်ဧေါ ဟသိတုပ္ပါဒ်၊ လောကိစိပါက် ၃၂ တို့၌ အချင်းခပ်သိမ်း အဓိပတိမပြင်။

[6] ဤမိဿက သင်္ဂဟရှိဟိတ်, စျာနင်, မဂ္ဂင်, ဈာန်, ဗိုလ်, အဓိပတိ, အာဟာရတို့၏ သရုပ်တရားကိုယ် မျှားကို မိဿကသင်္ဂဟယားတွင်ကြည့်လေ။

[1] ဆ ဟေတူ ပဉ္စ စျာနင်္ဂါ၊
မဂ္ဂင်္ဂါ နဝ ဝတ္ထုတော၊
သောဠသိန္ဒြိယမမ္မာ စ၊
ဗလမမ္မာ နဝေ·ရိတာ။

စတ္တာရော·မိပတီ ဝုတ္တာ၊
တထာ·ဟာရာတိ သတ္တမာ၊
ကုသလာဒိ သမာကိဏ္ဏော၊
ဝုတ္တော မိဿက သင်္ဂဟော။

[2] ပရမတ်တရားကိုယ် အားပြင့်–

(၁) ဟိတ်ခြောက်ပါး–
(၂) စျာနင်ငါးပါး၊
(၃) မဂ္ဂင်ကိုးပါး၊
(၄) ဈာန်ခြောက်ပါး
(၅) ဗိုလ်ကိုးပါး၊
(၆) အဓိပတိလေးပါး၊
(၇) အာဟာရတရား လေးပါးတို့ ပေတည်း။

ဤသို့လျှင် ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, အဗျာကတ ရောရာပြဆိုသော မိဿကသင်္ဂဟကို ခုနစ်ပါးအပြားပြင့် ဆိုအပ်ပြီ။

§ 6. *Of that which pertains to Enlightenment.*

III.—In the compendium of the parts[1] of Enlightenment we have the following :—

(*a*) The Four kinds of Earnest Applications[2] in Mindfulness :—

(1) contemplation of the body ;
(2) contemplation of the feelings ;
(3) contemplation of consciousness ;
(4) contemplation of [particular] mental states ;[3]

(*b*) the Four Supreme Efforts[4] :—

(1) the endeavour to put away evils that have arisen ;
(2) the endeavour to prevent the arising of unrisen evils ;
(3) the endeavour to bring about the arising of unrisen good ;
(4) the endeavour to further arisen good.

ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟော

စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ

၂၆။ ဗောဓိပက္ခိယ သင်္ဂဟော စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ ကာယာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်, ဝေဒနာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်, စိတ္တာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်, ဓမ္မာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်။

စတ္တာရော သမ္မပ္ပဓာနာ

၂၇။ စတ္တာရော သမ္မပ္ပဓာနာ ဥပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ ပဟာနာယ ဝါယာမော, အနုပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ အနုပ္ပါဒါယ ဝါယာမော, အနုပ္ပန္နာနံ ကုသလာနံ ဥပ္ပါဒါယ ဝါယာမော, ဥပ္ပန္နာနံ ကုသလာနံ ဘိယ္ယောဘာဝါယ ဝါယာမော။

ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ (၃၇-ပါး)

ဗောဓိဥာဏ်၏ အသင်းအပင်း တရားများ (သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါး)

၂၆။ လွန်ကဲစွဲမြဲစွာ အာရုံ၌တည်တတ်သော သတိပဋ္ဌာန်တရားတို့သည်-

-ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန် -စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်
-ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန် -ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်
- ဟူ၍လေးပါးအပြားရှိ၏။

(သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ပါး)

၂၇။ ကောင်းစွာ အားထုတ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော သမ္မပ္ပဓာန်တရားတို့သည်

-ဖြစ်ပြီးအကုသိုလ်၊ ယင်းအကုသိုလ်နှင့် အလားတူ အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်ခြင်းငှာ အားထုတ်ခြင်း။
-မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ်တို့ကို မဖြစ်စေရန် အားထုတ်ခြင်း။
-မဖြစ်သေးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကိုဖြစ်အောင်အားထုတ်ခြင်း။
-ဖြစ်ပြီးသော ကုသိုလ်တို့ကို တိုးပွားအောင် အားထုတ်ခြင်း။

ဤသို့ လေးပါးအပြားရှိ၏။

စာပိုဒ် ၂၇ သမ္မပ္ပဓာန်

သမ္မပ္ပဓာနဟူသောအမည်သည် ဝိရိယ၏အမည်ဘည်း။ အကြောအခြင် အပိုးအရေကြွင်းစေ၊ အသွေးအသားကုန်ခန်းစေ၊ အသက်ပင်သေစေဟူ၍ ရဲရဲဝံ့ဝံ့ လေးကုတ္တရာစိတ် ဂ ခုဌ်ရှိသော ဝိရိယစေတသိက်သည် သမ္မပ္ပဓာန်မည်၏။

သမ္မပ္ပဓာန် ၄ ပါး

(၁) ဥပ္ပန္နာနံပါပကာနံပဟာနာယဝါယာမော = ဖြစ်ပြီးသော အကုသိုလ် တရားတို့ကို ပယ်ခြင်းငှါ အားထုတ်မှုဝီရိယ။
(၂) အနုပ္ပန္နာနံပါပကာနံအနုပ္ပါဒါယဝါယာမော = မဖြစ်ကုန်သေးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို မဖြစ်စေခြင်းငှါ အားထုတ်မှုဝီရိယ။
(၃) အနုပ္ပန္နာနံကုသလာနံဥပ္ပါဒါယဝါယာမော = မဖြစ်ကုန်သေးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေခြင်းငှါ အားထုတ်မှုဝီရိယ။
(၄) ဥပ္ပန္နာနံကုသလာနံဘိယ္ယောဘာဝါယဝါယာမော = ဖြစ်ကုန်ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို အလုံနှုံးပွားများစေခြင်းငှါ အားထုတ်မှုဝီရိယ။

စာပိုဒ် ၂၆ သတိပဋ္ဌာန်

အခြားတပါးမျှားစွာသောအာရုံတို့၌ စိတ်ပျံ့နှံ့ပြေးဝင်ခြင်းကိုတားမြစ်၍ ကိုယ်စသော ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌သာလျှင်အစဉ်ဝင်လျက် တည်တန့်စွာဖြစ်တတ်သော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ အပွနာဝေ ဤ ၄ ပါးတို့၌ရှိသော (၀၁) လေးကုတ္တရာစိတ် ဂ ခုဌ်ရှိသော သတိစေတသိက်။

သတိပဋ္ဌာန် ၄ ပါး

(၁) ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန် = ရူပကာယ၌ (၀၁) ကိုယ်၌အဘန်ဘန်ရှုဆင်ခြင်ခြင်း။
(၂) ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန် = ဝေဒနာတို့၌ အဘန်တလဲလဲရှုဆင်ခြင်ခြင်း။
(၃) စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန် = သဒ္ဓာစိတ်အစရှိသော ထိုထိုပြစ်ပေါ်လာသောစိတ်ကို အဘန်တလဲလဲရှုဆင်ခြင်ခြင်း။
(၄) ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန် = သညာသင်္ခါရပြစ်သော နိဝရဏစသောတရားတို့ကို ထိုထိုဓမ္မဟုဝင်း၊ အနိစ္စစိပဿနာအားဖြင့်ဝင်း အဘန်တလဲလဲရှုဆင်ခြင်ခြင်း။

[1] The fear of being fanciful restrains from rendering 'pakkhiyā' by either 'facets' or 'wings.' It means 'sides,' but is used for a 'bird.' On the growth of this designation for the thirty-seven, see my preface to the *Vibhanga*, xv., xvi. *Cf.* also *Jātaka*, i. 275.—Ed.

[2] Sati-paṭṭhānaṇ is the sati which is established on its object, by penetration, so to speak, into it (anupavisitvā ālambaṇe pavattatiti attho.—Ceylon Cy.). Hence close application of the mind. Paṭṭhānaṇ has here a different import from that which it bears in Part VIII.

[3] In 'dhammānupassana,' the word 'dhamma,' according to the Ceylon Cy., refers to the fifty-one mental properties, or factors, exclusive of 'feeling' (vedanā), and the rendering of it by 'law,' or any other term, would be quite wide of the mark; for these contemplation-exercises are with reference to one's own mind and body, and not with reference to any extra personal object. But Ledi Sadaw of Burma takes exception to the above universally accepted view, and says that 'dhammā' here refers to (1) six Nibbana's; (2) five khandha's; (3) twelve āyatana's; (4) seven bojjhanga's; and (5) four ariya-sacca's. He bases his view on the fact that the Buddha himself spoke of these five categories as dhammā, but never of the saññākkhandha and the sankhārakkhandha alone.

The modifying 'sammā' signifies no ordinary efforts, but the unfaltering concentrated assay of one who vows: 'Let me be reduced to skin and bone; let my blood dry up, but I'll not stop till I succeed!' Hence the word 'right,' if not inaccurate, is scarcely adequate. (*Cf.* *M.* i. 480; *S.* ii. 28; *A.* i. 50.)

(c) The Four Steps to the Iddhi-Potency[1]:—

(1) desire to act;
(2) energy;
(3) thought;
(4) investigation.

စတ္တာရော ဣဒ္ဓိပါဒါ

(ဣဒ္ဓိပါဒ် ၄-ပါး)

၂၈။ စတ္တာရော ဣဒ္ဓိပါဒါ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒေါ, ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒေါ, စိတ္တိဒ္ဓိပါဒေါ, ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒေါ။

၂၈။ ဣဒ္ဓိပါဒ်တရားတို့သည်–
–ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ် –စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်
–ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒ် –ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ်
ဤသို့ လေးပါးအပြားရှိ၏။

(d) The Five Faculties:—

(1) faith;
(2) energy;
(3) mindfulness;
(4) concentration;
(5) reason.

ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ

(ဣန္ဒြေ ၅-ပါး)

၂၉။ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ သဒ္ဓိန္ဒြိယं, ဝိရိယိန္ဒြိယं, သတိန္ဒြိယं, သမာဓိန္ဒြိယံ, ပညိန္ဒြိယံ။

၂၉။ ဣန္ဒြေတို့သည်–
–သဒ္ဓိန္ဒြေ –သမာဓိန္ဒြေ
–ဝိရိယိန္ဒြေ –ပညိန္ဒြေ
–သတိန္ဒြေ ဤသို့ ငါးပါးအပြားရှိ၏။

[1] See this term discussed in Rhys Davids's *Dialogues of the Buddha* I., 272. *Cf.* also definition of Iddhi in *Vibhanga*, p. 217. Ledi Sadaw writes (p. 314): 'Iddhi is accomplishment. The meaning is "accomplishment of such and such effort." And pādo is "the means by which one arrives at," "attains to" (iddhi). On the ten . . . [as above]. The "potency" is of will (cetanā), not of insight (vipassanā).'

[၂၈] ဗျာန် မဂ်ဖိုလ်ရဘောင် အားထုတ်သပြင့် ထိုဗျာန်မဂ်ဖိုလ်မျှား ထမြောက်လာမှု၊ ပြီးစီးပြည့်စုံမှု (ဗျာန်မဂ်ဖိုလ်ရမှု)ကို ဣဒ္ဓိဟုခေါ်၏။ ထိုဗျာန်မဂ်ဖိုလ်ကိုရဘို့ရန် အခြေခံပြစ်သော ဆန္ဒ,စိတ္တ, ဝိရိယ, ဝိမံသဟူသော အဓိပတိကဆုး ၄ ပါးတို့သည် ဣဒ္ဓိပါဒ် မည်၏။

ဣဒ္ဓိပါဒ် ၄ ပါး:
(၁) ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ် = လောကုတ္တရာစိတ် ၈ ခုဌိသော ဆန္ဒစေတသိက်။
(၂) ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒ် = လောကုတ္တရာစိတ် ၈ ခုဌိသော ဝိရိယစေတသိက်။
(၃) စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ် = လောကုတ္တရာစိတ် ၈ ခု။
(၄) ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ် = လောကုတ္တရာစိတ် ၈ ခုဌိသော ပညာစေတသိက်။

ဂဏန်း ၂၉-၃၀ ဗုဒ္ဓမြတ် ၅ ပါး = ဗိုလ် ၅ ပါး

၂၉ (၁) သဒ္ဓါမြတ်=သဒ္ဓါဗိုလ်=လောကုတ္တရာစိတ် ဂ ခုဌာနရှိသော (၀၊) ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ် ၄၂ ခုဌာနရှိသော သဒ္ဓါစေတသိက်။

(၂) ဝီရိယမြတ်=ဝီရိယဗိုလ်=လောကုတ္တရာစိတ် ဂ ခုဌာနရှိသော (၀၊) ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ် ၄၂ ခုဌာနရှိသော ဝီရိယစေတသိက်။

(၃) သတိမြတ်=သတိဗိုလ်=လောကုတ္တရာစိတ် ဂ ခုဌာနရှိသော (၀၊) ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ် ၄၂ ခုဌာနရှိသော သတိစေတသိက်။

(၄) သမာဓိမြတ်=သမာဓိဗိုလ်=လောကုတ္တရာစိတ် ဂ ခုဌာနရှိသော (၀၊) ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ် ၄၂ ခုဌာနရှိသော ဧကဂ္ဂတာစေတသိက်။

(၅) ပညာမြတ်=ပညာဗိုလ်=လောကုတ္တရာစိတ် ဂ ခုဌာနရှိသော (၀၊) ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ် ၄၂ ခုဌာနရှိသော အမောဟစေတသိက်။

ဗုဒ္ဓမြတ်နှင့်ဗိုလ်အထူး။ ။စိတ်ကိုအစိုးတရပိုင်နိုင်သောကြောင့် ဗုဒ္ဓမြတ်မည်၏။တစုံတခုသောထရားဖြင့် မလှုပ်မရှားနိုင် ခန့်ခိုင်သောကြောင့် ဗိုလ်မည်၏။ တရားကိုယ်တပါးတည်းပင်ဖြစ်လင့်ကစား သတ္တိဂုဏ်ပြား သောကြောင့် ဗုဒ္ဓမြတ်,ဗိုလ် ၂ ပါးပြားပေ၏။

ပဉ္စ ဗလာနိ

(*e*). The Five Forces :—

As in (*d*).[2]

[2] Commentators distinguish, in the Bala's, a more positive and militant aspect of these five instruments of restraint or control (Indriya's).

ပဉ္စ ဗလာနိ

(ဗိုလ် ၅-ပါး)

၃၀။ ပဉ္စ ဗလာနိ သဒ္ဓါဗလं, ဝီရိယဗလं, သတိဗလं, သမာဓိဗလं, ပညာဗလံ။

၃၀။ ဗိုလ်တရားတို့သည်–

သဒ္ဓါဗိုလ် ဝီရိယဗိုလ် သတိဗိုလ် သမာဓိဗိုလ် ပညာဗိုလ် ဤသို့ ငါးပါး အပြားရှိ၏။

သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ

(*f*) The Seven Factors of Enlightenment :—

(1) mindfulness ;
(2) searching the truth ;[3]
(3) energy ;
(4) pleasurable interest ;[4]
(5) serenity ;
(6) co: ontration ;
(7) equanimity.[1]

သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ

(ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါး)

၃၁။ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ သတိ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂေါ, ဓမ္မဝိစယ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂေါ, ဝီရိယ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂေါ, ပီတိ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂေါ, ပဿဒ္ဓိ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂေါ, သမာဓိ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂေါ, ဥပေက္ခာ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂေါ။

၃၁။ ဗောဇ္ဈင်တရားတို့သည်–

သတိသမ္မောဇ္ဈင် ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင် ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင် ပီတိသမ္မောဇ္ဈင် ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင် သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင် ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင် ဟူ၍ ခုနစ်ပါး ရှိ၏။

အဋ္ဌ မဂ္ဂင်္ဂါနိ

(*g*) The Eight factors of the Path :—

(1) right views ;
(2) right aspiration ;
(3) right language ;
(4) right action ;
(5) right livelihood ;
(6) right endeavour ;
(7) right mindfulness ;
(8) right concentration.

အဋ္ဌ မဂ္ဂင်္ဂါနိ

(မဂ္ဂင် ၈-ပါး)

၃၂။ အဋ္ဌ မဂ္ဂင်္ဂါနိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ, သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တော, သမ္မာအာဇီ ဝေါ, သမ္မာဝါယာမော, သမ္မာသတိ, သမ္မာ သမာဓိ။

၃၂။ မဂ္ဂင်တရားတို့သည်–

သမ္မာဒိဋ္ဌိ သမ္မာသင်္ကပ္ပ သမ္မာဝါစာ သမ္မာကမ္မန္တ သမ္မာအာဇီဝ သမ္မာဝါယာမ သမ္မာသတိ သမ္မာသမာဓိ ဟူ၍ ရှစ်ပါး ရှိ၏။

စာပိုဒ် ၃၁

ဗောဇ္ဈင်

(ဗောဓိ+အင်) သတိပညာစသောတရား(၇)ပါးသည် လေးပါးကုန်သော အရိယသစ္စာတို့ကို ထိုးထွင်း

၃၁ ၍သိတတ်၏။ ထိုတရားအပေါင်းသည် ဗောဓိပည်၏။ ထိုတရားအပေါင်းဟု ဆိုအပ်သော ဗောဓိ၏ အကြောင်း အင်္ဂါအစိတ်တို့သည် ဗောဇ္ဈင်မည်၏။

ဗောဇ္ဈင် ၇ ပါး

(၁) သတိသမ္ဗောဇ္ဈင် = လောကုတ္တရာစိတ် ဂ ခုဒ္ဓိဖြစ်သော (၀၊) ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ် ၄၂ ခုဒ္ဓိဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ ပမာဒတရားကိုဖျက်ဆီး၍ မပေ့မလျော့သော အပ္ပမာဒ တရားကို ပြည့်စုံစေတတ်သော သတိစေတသိက်။

(၂) ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင် = လောကုတ္တရာစိတ် ဂ ခုဒ္ဓိဖြစ်သော (၀၊) ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ် ၄၂ ခုဒ္ဓိဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့အာရုံပြုစ်သော သင်္ခါရတရားတို့၌ အနိစ္စတာစသော အထူးထူး သောအခြင်းအရာအားပြင့်စုံးစမ်းဆင်ခြင်တတ်သောအမောဟစေတသိက်။

(၃) ဝီရိယသမ္ဗောဇ္ဈင် = လောကုတ္တရာစိတ် ဂ ခုဒ္ဓိဖြစ်သော(၀၊)ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ် ၄၂ ခုဒ္ဓိဖြစ်သော သမ္မပ္ပဓာန်အာရုံတို့၌ ဘာဝနာကိစ္စ၏ အစုပ်းပြင့် ကောင်းစွာ ကြိုးပမ်း၍ အစဉ်အတိုင်း ကုသိုလ်တရားတို့၌ တွန့်တိုဆုတ်နုန်ခြင်း ကိလေသာတရား အပေါင်းကိုယယ်ဖျက်တတ်သော ဝီရိယစေတသိက်။

(၄) ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင် = လောကုတ္တရာစိတ် ဂ ခုဒ္ဓိဖြစ်သော(၀၊)ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ် ၄၂ ခုဒ္ဓိ ဘာဝနာ ၏အာရုံတွင် မပေ့မလျော့ပါမှင်းရိမ္ဘတရားတို့ကို ဖျက်ဆီးမှုတ်လွှင့်တတ်သော ပီတိစေတသိက်။

(၅) ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင် = လောကုတ္တရာစိတ် ဂ ခုဒ္ဓိ(၀၊)ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ် ၄၂ ခုဒ္ဓိဖြစ်သော ဘာဝနာ ၏အာရုံ၌ စိတ်ပူပန်မှု တောင့်တမှုကို ပယ်ဖျောက်တတ်သော ပဿဒ္ဓိ စေတသိက်။

(၆) သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင် = လောကုတ္တရာစိတ် ဂ ခုဒ္ဓိ(၀၊)ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ် ၄၂ ခုဒ္ဓိဖြစ်သော ဘာဝနာ ၏အာရုံ၌ စိတ်၏မတည်ကြည်မှု လွှင့်ပျံခုန်ပျံမှုတို့ကို ပယ်ဖျောက်တတ်သော ကေဠာသစေတသိက်။

(၇) ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင် = လောကုတ္တရာစိတ် ဂ ခုဒ္ဓိ(၀၊)ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ် ၄၂ ခုဒ္ဓိဖြစ်သော ဘာဝနာ အာရုံ၌ စိတ်၏နုံ့လွန်ခြင်း ထက်လွန်းခြင်းကို ပယ်ဖျောက်တတ်သော ကြားနေတရားစေတသိက်။

[3] 'Searching the truth' is paraphrased by vipassanā-paññā (Ceylon Cy.).

[4] If there is any truth in the Hamiltonian law of the inverse ratio of feeling and intellection, pīti cannot be rendered by 'joy,' since the hedonic element *varies inversely* with 'bodhi.' Besides, the intellectual pīti has always a reference to its object, whilst the edonic joy is more or less subjective. See Appendix, Pīti.

[1] Here, according to the commentaries, the intellectual 'tatramajjhattatupekkhā, and not the hedonic upekkhā, is intended.

စာပိုဒ် ၂၆-၃၂

ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ (၃၇ပါး)

- သတိပဋ္ဌာန် ၄ ပါး
- သမ္မပ္ပဓာန် ၄ ပါး
- ဣဒ္ဓိပါဒ် ၄ ပါး
- ဣန္ဒြေ ၅ ပါး
- ဗိုလ် ၅ ပါး
- ဗောဇ္ဈင် ၇ ပါး
- မဂ္ဂင် ၈ ပါး

ဗောဓိ = သစ္စာလေးပါး တရားကို သိတတ်သောကြောင့် + ပက္ခိယ = အဘို့ အစုအဝေးအပင်။ သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကိုသိတတ်သောကြောင့် ဗောဓိပည်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ အသင်းအပင်၌ ဖြစ်ကုန်သော သတိပဋ္ဌာန်, သမ္မပ္ပဓာန်, ဣဒ္ဓိပါဒ်, ဣန္ဒြေ, ဗိုလ်, ဗောဇ္ဈင်, မဂ္ဂင်တရားတို့သည် ဗောဓိပက္ခိယတရား မည်ကုန်၏။ ထိုဗောဓိပက္ခိယတရားအပေါင်းကို သိမ်းယူထုသိမ်းယူကြောင်း စကားအပေါင်းသည် ဗောဓိ ပက္ခိယသင်္ဂဟမည်၏။

စာပိုဒ် ၃၂

မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး

၃၂

(၁) သမ္မာဒိဋ္ဌိ = အမြော်အမြင်စေတသိက်။
(၂) သမ္မာသင်္ကပ္ပ = ဂိုတက်စေတသိက်။
(၃) သမ္မာဝါစာ = သမ္မာဝါစာစေတသိက်။
(၄) သမ္မာကမ္မန္တ = သမ္မာကမ္မန္တစေတသိက်။
(၅) သမ္မာအာဇီဝ = သမ္မာအာဇီဝစေတသိက်။
(၆) သမ္မာဝါယာမ = ဝီရိယစေတသိက်။
(၇) သမ္မာသတိ = သတိစေတသိက်။
(၈) သမ္မာသမာဓိ = ဧကဂ္ဂတာစေတသိက်။

(လောကုတ္တရာစိတ် ဂ ခုဒ္ဓိဖြစ်သော(၀၊)ဆိုအပ်ပြီးသော စိတ် ၄၂ ခုဒ္ဓိဖြစ်သောအမြော်အမြင်စေတသိက်သည်

Now in these categories, mindfulness, as four earnest applications, is described as one in 'right mindfulness'; and so are the four supreme efforts in 'right endeavour.'

§ 7. *Mnemonic.*

Desire to do, thought, equanimity
And faith, together with serenity,
And zest, right views and aspiratiön,
Endeavour, also abstinence threefold,
Right mindfulness and concentratiön:
Fourteen according to their nature here are told,
But seven and thirty 'neath seven heads the lists unfold.

Conception and serenity,
Interest, and the balanced mind,
Intent, thought, threefold sanity,
Reveal'd, nine in one way,[2] you find.
Energy works in ninefold guise,
And in eight, mindfulness,
Concentration in four, and reason[1] wise
In five, faith, two. Peerless
These seven and thirty members stand,
[In Wisdom's kingdom] noblest band.

[2] In J.P.T.S. text read nav'ekaṭṭhānā.

ဝတ္ထုဒမ္မနိဒဿနံ

၃၃။ ကွေ ပန စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာတိ သမ္မာ
သတိ ဧကောဝ ပဝုစ္စတိ၊ တထာ စတ္တာရော
သမ္မပ္ပဓာနာတိ စ သမ္မာဝါယာမော။

သဘာဝဓမ္မဒဿနသင်္ဂဟဂါထာယော

၃၄။ ဆန္ဒော စိတ္တ·မုပေက္ခာ စ၊
သဒ္ဓါ ပဿဒ္ဓိ ပီတိယော၊
သမ္မာဒိट्ठि စ သင်္ကပ္ပေါ၊
ဝါယာမော ဝိရတိတ္တယံ။

သမ္မာသတိ သမာဓိ·တိ၊
စုद္ဒသေ·တေ သဘာဝတော၊
သတ္တတိं သ ပဘေဒေန၊
သတ္တဓာ တတ္ထ သင်ဟော။

ဌာနဝသေန ဝိဘဇနံ

၃၅။ သင်္ကပ္ပ ပဿဒ္ဓိ စ ပီတု·ပေက္ခာ၊
ဆန္ဒော စ စိတ္တं ဝိရတိတ္တယဉ္စ၊
နဝေ·က ဌာနာ ဝိရိယံ နဝ·ဌ၊
သတိ သမာဓိ စတု ပဉ္စ ပညာ။

သဒ္ဓါ ဒ္ဝေ·နုတ္တမ သတ္တတိं သ၊
ဓမ္မာန·မေသော ပဝရော ဝိဘာဝေါ။

[1] Pañca paññā. Paññā shines in (1) vimaṇḍiddhipādo; (2) paññindriyaṇ, (3) paññā·balaṇ; (4) dhammavicaya sambojjhanga; and (5) sammādiṭṭhi.

(တရားကိုယ်ကောက် နည်းမြ)

၃၃။ ဤသင်္ဂဟ၌ အမှာစကားတရပ် ဆိုဦးအုံ-

သမ္မာသတိ(သတိ) တခုတည်းကိုပင် **သတိပဋ္ဌာန်** **လေးပါးဟု** ဆိုအပ်၏။

ထိုအတူ **သမ္မာဝါယာမ(ဝီရိယ)** တခုတည်းကိုပင် **သမ္မပ္ပဓာန်** **လေးပါး**ဟု ဆိုအပ်၏။

(ဘရားကိုယ်မြ သင်္ဂဟ ဂါထာများ)

၃၄။ ဤဗောဓိပက္ခိယာသင်္ဂဟ၌ ဗောဓိပက္ခိယ **တရား**တို့သည် **သဘာဝ** **တရား**ကိုယ်အားဖြင့်-

ဆန္ဒစေတသိက်၊ စိတ်၊ တတြမ္ဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်၊
သဒ္ဓါစေတသိက်၊ ပဿဒ္ဓိစေတသိက်၊ ပီတိစေတသိက်၊

သမ္မာဒိट्ठि၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ သမ္မာဝါယာမ ဝိရတိသုံးပါး
သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ ဤသို့ တဆယ့်လေးပါး ရှိ၏။
အပြားအားဖြင့်ကား (၃၇)ပါး ရှိ၏။

(ဌာနဖြင့် ဝေဖန်ခြင်း)

၃၅။ သင်္ကပ္ပ၊ ပဿဒ္ဓိ၊ ပီတိ၊ တတြမ္ဇ္ဈတ္တတာ၊ ဆန္ဒ၊ စိတ်၊ ဝိရတိသုံးပါး
ဤကိုးပါးတို့သည် တဌာနစီ၌သာ ပါရှိကြ၏။
ဝီရိယသည် ကိုးဌာန၌ ပါ၏။ သတိသည် ရှစ်ဌာန၌ ပါ၏။
သမာဓိသည် လေးဌာန၌ ပါ၏။
ပညာသည် ငါးဌာန၌ ပါ၏။ သဒ္ဓါသည် နှစ်ဌာန၌ ပါ၏။
ဤသို့လျှင် မှန်မြတ်လှသော (၃၇)ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရား
တို့၏ကောင်းမြတ်သောခွဲစိတ်ဝေဖန်ခြင်းသည် ဖြစ်ပေ၏။

All, save sometimes the first and third in [consciousness] transcendent lie.

In mundane thought as well, if fit, in course of sixfold purity.

၃၆။ သဗ္ဗေ လောကုတ္တရေ ဟောန္တိ၊
နဝါ သက်ပ္ပ ပိတိယော၊
လောကိယေပိ ယထာယောဂံ၊
ဆဗ္ဗိသုဒ္ဓိ ပဝတ္တိယံ။

၃၆။ အလုံးစုံသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့သည် လောကုတ္တရာစိတ်၌ ဖြစ်ကြကုန်၏၊ သက်ပ္ပနှင့် ပီတိတို့သည် အချို့သော လောကုတ္တရာစိတ်၌ မဖြစ်ကုန်၊ သီလဝိသုဒ္ဓိစသော ခြောက်ပါးသောဝိသုဒ္ဓိတို့၏ ဖြစ်ရာအခါ၌ လောကီကုသိုလ် ကြိယာစိတ်၌လည်း ယှဉ်သင့်သည့် အားလျော်စွာ ဖြစ်ကြကုန်၏။

စာပိုဒ် ၃ဂ

ခန္ဓာ ၅ ပါး

(၁) ရူပ်အင္ဂဝိဿဿည် ရူပက္ခန္ဓာ။
(၂) ဝေဒနာစေတသိက်သည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ။
(၃) သညာစေတသိက်သည် သညာက္ခန္ဓာ။
(၄) ဝေဒနာ, သညာမှကြွင်းသောစေတသိက် ၅၀ သည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ။
(၅) စိတ် တခုယုတ်ကိုးဆယ်သည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ။

အပေါင်းအစုဟူသောအနက်ကြောင့် ခန္ဓာမည်၏။

ရူပ်,သင်္ခါရ,ဝိညာဏ်တို့သည် အပေါင်းအစုရှိကြ၍ ရူပက္ခန္ဓာ, သင်္ခါရက္ခန္ဓာ, ဝိညာဏက္ခန္ဓာဟု ဆိုသင့်သော်လည်း တပါးတည်းသာဖြစ်သော ဝေဒနာ,သညာကို အဘယ်ကြောင့် ခန္ဓာဟုခေါ်ဆိုအပ်ပါသနည်း ဟူမူ သုခဝေဒနာ,ဒုက္ခဝေဒနာ,ဥပက္ခာဝေဒနာဟူ၍ရင်း။ စက္ခုသမ္ပဿဇာသညာ(ပ)မနောသမ္ပဿဇာသညာ ဟူ၍ရင်း အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ ဒုရ အာသန္န ဟီန ပဏီတ သြဠာရိက သုခုမဟုဆိုအပ်သော ဘဝဌာနခွဲပြစ်ကုန်သော ဝေဒနာအချင်းချင်း သညာအချင်းချင်းပေါင်း၍ ယူအပ်သောကြောင့် ခန္ဓာဟု ဆိုအပ်ပါသည်။

§ 8. *A Compendium of 'the Whole.'*

IV.—In the compendium of 'the whole' we have the following:—

(*a*) The Five Aggregates:—

(1) material body; (4) sankhāra's;[2]
(2) feeling; (5) consciousness.
(3) perception;

(*b*) The Five Aggregates as Objects of Grasping[3]:—

as in (*a*).

[2] Here sankhāra is a *label* given to the fifty mental properties other than vedanā and saññā, but this label derives its title from cetanā, chief of these fifty, and determinant of *action*. Sankhāra and kamma are derived from the same root 'kar,' 'to do.' (Abhisankhataṃ sankharotīti sankhāro—that which makes the made. This is the kattusādhana-definition of sankhāra, and is applied to kamma as in sankhāra-paccayā viññāṇaṃ (Part VIII., § 1). See Appendix, Sankhārā. Sankhariyatīti sankhāro—'that which is made, this kammasādhana-definition refers to the conditioned, 'the world,' as in sabbe saṅkhārā aniccā.

[3] This category serves to show that the khandha's are generally grasped by erring people as attā, the metaphysical ego-entity.

ပဋ္ဌာန်းခန္ဓာ

၃၇။ သဗ္ဗသင်္ဂဟေ ပဋ္ဌာန်းခန္ဓာ ရူပက္ခန္ဓော, ဝေဒနာက္ခန္ဓော, သညာက္ခန္ဓော, သင်္ခါရက္ခန္ဓော, ဝိညာဏက္ခန္ဓော။

ပဋ္ဌာပါဒါနက္ခန္ဓာ

၃၈။ ပဋ္ဌာ-ပါဒါနက္ခန္ဓာ ရူပုပါဒါနက္ခန္ဓော, ဝေဒနုပါဒါနက္ခန္ဓော, သညုပါဒါနက္ခန္ဓော, သင်္ခါရုပါဒါနက္ခန္ဓော, ဝိညာဏုပါဒါနက္ခန္ဓော။

သဗ္ဗသင်္ဂဟော

သဗ္ဗသင်္ဂဟ (ခန္ဓာ ၅-ပါး)

၃၇။ ခန္ဓာ-တို့သည်–

ရူပက္ခန္ဓာ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သညာက္ခန္ဓာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဤသို့ ငါးပါးအပြားရှိ၏။

ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ

(၁) ရူပုပါဒါနက္ခန္ဓာ (၂) ဝေဒနုပါဒါနက္ခန္ဓာ (၃) သညုပါဒါနက္ခန္ဓာ (၄) သင်္ခါရုပါဒါနက္ခန္ဓာ (၅) ဝိညာဏုပါဒါနက္ခန္ဓာဟူ၍ ၅ ပါး အပြားရှိ၏။

ဥပါဒါန်တရားတို့၏ အာဝဇ္ဇပြစ်ကုန်သော ခန္ဓာတို့သည် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာမည်၏။ ။တရားကိုယ်မှာ ဝိညာဏုပါဒါနက္ခန္ဓာ၌ လောကီစိတ် ၈၁ ကို ကောက်သည်သာထူး၏။ ထို့ကြောင့် လောကုတ္တရာစိတ်ရှစ်ခု၊ စေတသိက်ဆယ်တို့သည် ခန္ဓာသာမည်၍ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာမမည်။

ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ (ခန္ဓာ ၅-ပါး)

၃၈။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့သည်– (ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါး)

ရူပုပါဒါနက္ခန္ဓာ ဝေဒနုပါဒါနက္ခန္ဓာ သညုပါဒါနက္ခန္ဓာ သင်္ခါရုပါဒါနက္ခန္ဓာ ဝိညာဏုပါဒါနက္ခန္ဓာ ဤသို့ ငါးပါးအပြားရှိ၏။

(c) The Twelve Āyatana's[1]:—

The Sense-Organs.	*The Sense-Objects.*
(1) the eye;	(7) the visible object;
(2) the ear;	(8) sound;
(3) the nose;	(9) odour;
(4) the tongue;	(10) taste;
(5) the body (*i.e.*, the skin);	(11) tangible object;
(6) the mind;	(12) cognizable object.

[1] Āyat'ănă cannot here be rendered by a single English word to cover both sense-organs (the mind being regarded as the sixth sense) and sense-objects.

In commenting on the 'chahi phassāyatanchi phussa,' *D.*, i. 45, § 71, Buddhaghosa defines āyatana to mean 'simply place of production, of resort, opportunity (or ground), range (or genus).' In the Aṭṭhasālinī (p. 140), he gives definitions 1, 2, and 8, and adds place of abode, and species or mode, as fourth and fifth. See also Appendix, Āyatana.—Ed.

ဒွါဒသ အာယတနာနိ

(အာယတန ၁၂ ပါး)

၃၉။ ဒွါဒသာ-ယတနာနိ စက္ခာယတနံ, သောတာ
ယတနံ, ঘာနာယတနံ, ဇိဝှါယတနံ, ကာယာ
ယတနံ, မနာယတနံ,ရူပါယတနံ,သဒ္ဒါယတနံ,
ဂန္ဓာယတနံ, ရသာယတနံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနံ,
ဓမ္မာယတနံ။

၃၉။ အာယတန တရားတို့သည်–
စက္ခာယတန သောတာယတန ঘာနာယတန ဇိဝှါယတန
ကာယာယတန မနာယတန
ရူပါယတန သဒ္ဒါယတန ဂန္ဓာယတန ရသာယတန
ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန ဓမ္မာယတန
ဤသို့ ၁၂-ပါး အပြားရှိ၏။

စာပိုဒ် ၃၉ — အာယတန ၁၂ ပါး

၁။ စက္ခုပသာဒရူပ်သည် စက္ခာယတန	၇။ ရူပါရုံသည် ရူပါယတန
၂။ သောတပသာဒရူပ်သည် သောတာယတန	၈။ သဒ္ဒါရုံသည် သဒ္ဒါယတန
၃။ ঘာနပသာဒရူပ်သည် ঘာနာယတန	၉။ ဂန္ဓာရုံသည် ဂန္ဓာယတန
၄။ ဇိဝှါပသာဒရူပ်သည် ဇိဝှါယတန	၁၀။ ရသာရုံသည် ရသာယတန
၅။ ကာယပသာဒရူပ်သည် ကာယာယတန	၁၁။ ပထဝီ တေဇော ဝါယော-ဟုဆိုအပ်သောဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ
၆။ စိတ်တဘုယတ်ကိုးဆယ်သည် မနာယတန	သည် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန
	၁၂။ စေ၅၂၂။ သုခုမရူပ် ၁၆၊ နိဗ္ဗာန်သည် ဓမ္မာယတန

ထိုအာယတန ၁၂ ပါးတို့တွင် စက္ခာယတန, သောတာယတန, ঘာနာယတန, ဇိဝှါယတန, ကာယာ
ယတန, မနာယတန-ဤ ၆ ပါးသည် အဋ္ဌတ္ထိကာယထနမည်၏။ ရူပါယတန, သဒ္ဒါယတန, ဂန္ဓာယတန,
ရသာယတန, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန,ဓမ္မာယတန-ဤ ၆ ပါးသည် ဗာဟိရုယတနမည်၏။
ရှည်လျားလှစွာသော တဏှဆင်းရဲကိုပြစ်စေတတ်သောကြောင့် အာယတနမည်၏။

(d) The Eighteen Elements[2]:—

the subjective elements, to wit:

(1) eye;	(4) tongue;
(2) ear;	(5) body (*i.e.*, skin);
(3) nose;	(6) mind;[1]

[2] This triple distinction rests on the conception of any complete sense-impression being threefold.

'On contact between eye (organ of sight) and the visible object there arises visual cognition,' *M.* i., 111; *S.* ii. 72. On the force of Dhātu, see Part VI., and *B. Psy.*, lxxvi., and *cf.* the striking passage in *Sum. Vil.*, i., 193-196. See also Appendix, Dhātu.—Ed.

[1] Manodhātu. See Appendix, Dhātu.

အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော

(ဓာတ် ၁၈-ပါး)

၄၀။ အဋ္ဌာရသ ဓာတုယော စက္ခုဓာတု, သောတ
ဓာတု, ঘာနဓာတု, ဇိဝှါဓာတု, ကာယ
ဓာတု, ရူပဓာတု, သဒ္ဒဓာတု, ဂန္ဓဓာတု,
ရသဓာတု, ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတု, စက္ခုဝိညာဏ

၄၀။ ဓာတ်တရားတို့သည်–
– စက္ခုဓာတ်၊ သောတဓာတ်၊ ঘာနုဓာတ်၊ ဇိဝှါဓာတ်၊
ကာယဓာတ်၊ မနောဓာတ်၊

the objective elements, to wit:

(7) sights; (10) tastes;
(8) sounds; (11) touches;
(9) odours; (12) cognizables;[2]

the intellectual elements, to wit:

(13) visual cognition;
(14) auditory cognition;
(15) olfactory cognition;
(16) gustatory cognition;
(17) tactile cognition;
(18) mind-cognition.[3]

ခေတ်

ဝတ်

ဝ

ပါ

ဝ

ပါ

ဝ

ပါ

စာပိုဒ် ၄၁ — **သင်္ခေပလေးပါး**

၁။ လောကီစိတ် ၈၁၊ လောဘကြောင့်သောစေတသိက် ၅၁၊ ရူပ် ၂၈-ဤ တေဘူမိကပြစ်သော ဝဋ်တရား သည် ခုကုသင်္ခေပမည်၏။
၂။ ခုကု၏အကြောင်းပြစ်သော တဏှာဟူသောလောဘစေတသိက်သည် သမုဒယသင်္ခေပမည်၏။
၃။ ခုကုသမုဒယနှစ်ပါးတို့၏ ချုပ်ရာချုပ်ကြောင်းပြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည် နိရောဓသင်္ခေပမည်၏။
၄။ နိရောဓသို့ရောက်ကြောင်း မဂ်စိတ် ၄ ခုဟူသော မဂ္ဂင်တရားကိုယ်ရှစ်ပါးသည် မဂ္ဂသင်္ခေပမည်၏။

စာပိုဒ် ၃၇-၄၁ — **သဗ္ဗသင်္ခဟ**

- ခန္ဓာ ၅ ပါး
- ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅ ပါး
- အာယတန ၁၂ ပါး
- ဓာတ် ၁၈ ပါး
- သစ္စာ ၄ ပါး

ဓမ္မာယတနာဒိဘေဒဝဏ္ဏုဓမ္မနိဒဿနံ

Now, here there are sixty-nine principles,[5] consisting of mental concomitants, subtle material qualities, and Nibbāna, which are reckoned collectively as the sphere of cognizable object,[1] or the objective element of the cognizable.[2] The sphere of mind[3] alone is broken up into seven[3] elements of cognition.

[5] Dhammā.

§ 9. *Mnemonic.*

Body, feeling, and perception, and the rest that go with mind,[4]
Fifthly, consciousness:—these Five as AGGREGATES have been defined.

[4] Sesa-cetasikā—*i.e.*, sankhārā, on which see p. 182, *n.* 2.

Aggregates of Grasping—viewed 'neath aspect of the Triple Plane.
But Nibbana, lacking parts,[6] to group 'mong Aggregates refrain!

[6] Abhedā, 'lacking distinctions.' The Commentaries expla Nibbana is undifferentiated into the eleven aspects—viz., past, pr— future, distant, near, gross, subtle, high, low, internal, or external, characterizing phenomena. *M.*, iii. 16, 17; *S.*, iii. 47, 48; *Vibh.* 1.

(တရားကိုယ်ကောက် နည်းပြ)

၄၂။ ဤ၌ ပန စေတသိက သုခုမရူပ နိဗ္ဗာနဝသေန ကျေန သတ္တတိ ဓမ္မာ ဓမ္မာယတန ဓမ္မဓာတုတိ သခ်ံ ဂစ္ဆန္တိ၊ မနာယတန-မေव သတ္တဝိညာဏ ဓာတု ဝသေန ဘိဇ္ဇတိ။

သဗ္ဗသင်္ခဟော သဘာဝဓမ္မာ

၄၃။ ရူပဉ္စ ဝေဒနာ သညာ၊
သေသ စေတသိကာ တထာ၊
ဝိညာဏ-မိတိ ပဉ္စေ-တေ၊
ပဋ္ဌကွ္ခန္ဓာ-တိ ဘာသိတာ။

၄၄။ ပဋ္ဌ-ပါဒါနက္ခန္ဓာတိ၊
တထာ တေဘူမကာ မတာ၊
ဘေဒါ-ဘာဝေန နိဗ္ဗာနံ၊
ခန္ဓသင်္ခာ နိသဒ္ဒံ။

၄၅။ ဤ၌ စေတသိက် ၅၂-ပါး၊ သုခုမရူပ် ၁၆-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်ဟူ၍ တခုယုတ် ခုနစ်ဆယ်=(၆၉)ပါးသောတရားတို့ကို ဓမ္မာယတန, ဓမ္မဓာတ်ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်အပ်ပေ၏။
မနာယတန(စိတ်) တခုတည်းကိုပင် ခုနစ်ပါးသောဝိညာဏဓာတ် အားဖြင့် ခွဲခြားဖော်ပြထား၏။

[1] Dhammāyatana or dhammadhātu.
[2] Manayātana, rendered above under Āyatana simply by 'mind.'

၄၆။ ရူပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ ကြွင်းသောစေတသိက် ၅၀၊ ဝိညာဉ် ဤ ငါးပါးတို့ကိုပင် ခန္ဓာငါးပါးဟူ၍ ဟောတော်မူ၏။

[3] *I.e.*, the five elements of cognitions on occasion of sense, the (triple) element of mind, the elements of mind-cognition. [(*d*), 6, 13-18]. See p. 184, *n.* 8.

၄၇။ ဘုံသုံးပါးဌာ်ပြစ်သော ရူပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သခ်ါရ၊ ဝိညာဉ်တို့၏ ငါးပါးသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ဟူ၍သိအပ်၏။

နိဗ္ဗာန်ဘာည်ကား အတိတ်, အနာဂတ် စသည်ဖြင့် အကွဲအပြား မရှိသောကြောင့် ခန္ဓာဟူသောအရေအတွက်မှ လွတ်၏။

Section into '*door*,' and *object*, gives ĀYATANA'S; again
These *with the result arising* :—ELEMENTS we call them then.

၄၅။ ဒ္ဒါရာ·လမ္ဗဏ ဘေဒေန၊
ဘဝန္ဓာ·ယတနာနိ စ၊
ဒ္ဒါရာ·လမ္ဗ·တ·ဒုပ္ပန္နေ၊
ပရိယာယေန ဓာတုယော။

Triple-planed round is Sorrow; Craving's Sorrow's Origin;[6]
Third, Nibbana, called Cessation; fourth of the FOUR TRUTHS herein

[6] In J.P.T.S. text, read taṇhā samudayo bhave—*i.e.*, according to the Commentators, hoti.

၄၆။ ဒုက္ခံ တေဘူမကံ ဝဋ္ဋံ၊
တဏှာ သမုဒယော ဘဝေ၊
နိရောဓော နာမ နိဗ္ဗာနံ၊
မဂ္ဂေါ လောကုတ္တရော မတော။

Meant is Path[1]: transcendent, other Path-adjuncts[2] and Fruits excluded.
Thus the Whole of what we know beneath these Five Heads is included.

[1] Maggo here refers to the aṭṭhangika-maggo, the eight-fold Path—*i.e.*, the Eight Path-factors—viz., right views, etc.
[2] Maggayuttā refers to the concomitants, other than the above eight Path factors in Path consciousness (Aṭṭhangikavinimuttā sesā maggasampayuttā phassādayo.—Ceylon Cy.).

၄၇။ မဂ္ဂယုတ္တာ ဖလာ စေဝ၊
စတုသစ္စ ဝိနိဿဋာ၊
ဣတိ ပဉ္စ·ပဿေဒေန၊
ပဝုတ္တော သဗ္ဗသင်္ဂဟော။

Thus ends the Seventh Part, in the Compendium of Philosophy, entitled the Chapter on the Compendium of Categories.

သမုဒ္ဒယပရိစ္ဆေဒသ နိဂမန်

ဣတိ အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂဟေ သမုဒ္ဒယ သင်္ဂဟ
ဝိဘာဂေါ နာမ သတ္တမော
ပရိစ္ဆေဒေါ။

သမုဒ္ဒည်းပိုင်း ပြီး၏။

၄၅။ ဒ္ဒါရခြောက်ပါး, အာရုံခြောက်ပါး ကွဲပြားခြင်းကြောင့် အာယတန ဆယ့်နှစ်ပါးဖြစ်ကုန်၏၊ ဒ္ဒါရခြောက်ပါး, အာရုံခြောက်ပါး၊ ထိုဒ္ဒါရ အာရုံတို့ဖြစ်ပြစ်သော(ပရိယာယ်အားဖြင့်)ဝိညာဉ်ခြောက်ပါး ကွဲပြားခြင်းကြောင့် ဓာတ်ဆယ့်ရှစ်ပါး ဖြစ်၏။

၄၆။ ဘုံသုံးပါးဌာ်ဖြစ်သော ဝဋ်တရားသည် ဒုက္ခသစ္စာမည်၏၊ တဏှာသည် သမုဒယသစ္စာမည်၏၊ နိဗ္ဗာန်သည် နိရောဓသစ္စာမည်၏၊ လောကုတ္တရာ မဂ္ဂင်တရားကိုယ်ရှစ်ပါးကို မဂ္ဂသစ္စာဟူ၍ သိအပ်၏။

၄၇။ မဂ်နှင့်ယှဉ်သော မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၂၉-ပါးနှင့် ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၃၇-ပါးတို့သည် သစ္စာလေးပါးမှ လွတ်၏။
ဤသို့လျှင် သဗ္ဗသင်္ဂဟကို ငါးပါးအပြားပြင့် ဆိုအပ်ခဲ့ပေပြီ၊

စာပိုဒ် ၄၇

သစ္စဝိမုတ်

မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၂၉ ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၃၇ တို့သည် သစ္စာ ၄ ပါးနှင့်မပါဝင်သဖြင့် သစ္စဝိမုတ်မည်၏။ ။မဂ် ၀ိတ် ၄ ပါးကို လက္ခဏာတူသဖြင့် တပါးတည်းပြု၍ ၎င်းနှင့်ယှဉ်သောစေတသိက် ၂၈ ပါးကို ပေါင်းသော် မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၂၉ ဖြစ်၏။ (မဂ္ဂင်တရားကိုယ် ၈ ပါးကို မဂ္ဂသစ္စာဟူ၍ စေတသိက် ၂၈ ဖြစ်သည်)။ ။ဖိုလ်စိတ် ၄ ပါးကိုလက္ခဏာတူသဖြင့်တပါးတည်းပြု၍ ၎င်းနှင့်ယှဉ်သော စေတသိက် ၃၆ ပါးကိုပေါင်းသော် ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၃၇ ဖြစ်၏။

(သရဖွည်းဗိုင်း နိဂုံး)

သင်္ဂြိဟ်ကျမ်းဌ် ခုနစ်ခုမြောက် သမုဒ္ဒည်းပိုင်းကား ပြီးပြည့်စုံပြီ။

သမ္ဗန္ဓည်းဖိုင်း-၈ သဿကသင်္ဂဟ တရားကိုယ်နှင့် ဌာနယူပုံဇယား

ဒေသ		တရားကိုယ်																								
		ကာလဝ	ကုသော	ဟာနော	ဝေဒနာ	ဝေဒနာ	ဝိညာဏ်ကွန်ယက်	ကာယ	ဇီဝိတ	ဝေဒနာ	ဝေဒနာ	ဝိညာဏ	ဝိညာဏ	ဝိတက်	ဝိစာရ	ပီတိ	ဒုက္ခ	ဒုက္ခ	ဒုက္ခ	ဒုက္ခ	ဒုက္ခ	ဒုက္ခ	ဒုက္ခ	ဒုက္ခ	ဒုက္ခ	ဒုက္ခ
ဟိတ်	၆	၁	၁	၁	၁	၁						၁														
ဈာနင်	၇													၁		၁	၁				၁	၃				
မဂ္ဂင်	၁၂											၁	၁	၂	၃				၂	၁	၂					
ဥာဏ်ခြေ	၂၄						၇	၁			၁	၄						၁	၁	၁	၁	၅		၁	၁	၁
ဘုံ	၉																	၁	၁	၁	၁		၄			
အဓိပတိ	၄									၁		၁	၁						၁							
အာယာဝရ	၄										၃	၁														
ဌာနယူပုံ=		၁	၁	၁	၁	၁	၇*	၂*	၁	၃*	၃	၄	၁	၂	၃*	၁	၁	၂	၄	၃	၄	၂	၄*			

*ခရေမှင့်ပြအကွက်များတွင် သဘောသရုပ် တခုစီပြစ်၍ ချပြီးရေတွက်၏။ အချို့အကွက်များမှာ သဘောခြင်းတူ၍ ပေါင်းပြီးရေတွက်ရ၏။
ယဉ်ကို ၅ ဌာန၊ ဝိရိယနှင့် ကေဝဋ္ဋတာကို ၄ ဌာနစီ၊ စိတ်နှင့် သတိကို ၃ ဌာနစီ၊ ဝိတက်,သဒ္ဓါ ဝေဒနာကို ၂ ဌာနစီ၊ ကျန် ၂၀ ပါးကို ၁ ဌာနစီယူလေ။

သမုဒ္ဒရာပြည်ထောင်စု - သဒ္ဒသင်္ဂဟစကားများ

| | | |

မာတိကာ

၈။ ပစ္စည်းပိုင်း မြန်မာပြန်				စာမျက်နှာ
ပဋ္ဌာန်စသမုပ္ပါဒ်နည်း		....	....	၀ – ၁
အဓိန်	၃ ပါး	....	....	၀ – ၄
အဂ်ါ	၁၂ ပါး	....	....	၀ – ၅
ခြင်းရာ	၂၀	....	....	၀ – ၅
အစပ်	၃ ပါး	....	....	၀ – ၆
အလ္ဘာ	၄ ပါး	....	....	၀ – ၆
ဝဋ်	၃ ပါး	....	....	၀ – ၆
မူလ	၂ ပါး	....	....	၀ – ၇
ပဋ္ဌာန်စသမုပ္ပါဒ် စက်ရဟတ် ပျက်စီးပုံ		....	....	၀ – ၇
အဝိဇ္ဇာ၏အကြောင်းတရားများ		....	....	၀ – ၇
ပဋ္ဌာန်းနည်း		....	....	၀ – ၀
၂၄-ပစ္စည်း		....	....	၀ – ၀
ပစ္စည်းအမျိုးအစား		....	....	၀ – ၁၀
နာမ်အချင်းချင်း ၆-ပစ္စည်း		....	....	၀ – ၁၁
နာမ်သည် နာမ်ရူပ်အား ၅-ပစ္စည်း		....	....	၀ – ၁၁
နာမ်သည် ရူပ်အား ၁-ပစ္စည်း		....	....	၀ – ၁၂
ရူပ်သည် နာမ်အား ၁-ပစ္စည်း		....	....	၀ – ၁၂
ပညတ်နာမ်ရူပ်က နာမ်အား ၂-ပစ္စည်း		....	....	၀ – ၁၂
အဓိပတိပစ္စည်း ၂-မျိုး		....	....	၀ – ၁၄
သဟဇာတ ပစ္စည်း	၃-မျိုး	....	....	၀ – ၁၅
အညမညပစ္စည်း	၃-မျိုး	....	....	၀ – ၁၅

၈။ ပစ္စည်းပိုင်းမြန်မာပြန်				စာမျက်နှာ
နိဿယပစ္စည်း	၃ မျိုး	....	....	၀ – ၁၇
အာဟာရပစ္စည်း	၂ မျိုး	....	....	၀ – ၁၇
ဣန္ဒြိယပစ္စည်း	၃ မျိုး	...	....	၀ – ၁၇
ဈာနပစ္စည်း	၃ မျိုး	....	....	၀ – ၁၀
အတ္ထိ၊ အဝိဂတ	၅ မျိုးစီ	....	....	၀ – ၁၀
အချုပ်ပစ္စည်းများ	၄ မျိုး	....	....	၀ – ၁၉
၂၄ ပစ္စည်း ကာလ ခွဲခြားချက်		....		၀ – ၁၉
ပညတ်အဓိပ္ပာယ်နှင့် ပညတ်အမျိုးမျိုး		....	....	၀ – ၂၀
အတ္ထပညတ်အမျိုးမျိုး		....	....	၀ – ၂၀
သဒ္ဒပညတ် ၆-မျိုး		....	....	၀ – ၂၂
ပညတ်ကို သိပုံ		....	....	၀ – ၂၃
နာမပညတ် (အမည်နာမများ) ပေါ်ပေါက်လာပုံ		....		၀ – ၂၄

PART VIII

Compendium of Relations

§ 2. Of the Law of Happening by way of Cause.
§ 3. Of Aspects of the Law.
§ 5. Of the Three Rounds.
§ 7. Of the System of Correlation.
§ 8. Of Mind and Body as Correlated.
§ 12. Of the more General Aspect of Relations.
§ 14. Of Paññatti and its Import.

CHAPTER VIII

PACCAYA-SAṄGAHA-VIBHĀGA

Paṭiññā

1 *Yesaṁ saṁkhatadhammānaṁ ye dhammā paccayā yathā*
Taṁ vibhāgam'ih'edāni pavakkhāmi yathāraham.

Dve Naya Tesañca Viseso

2 *Paṭiccasamuppādanayo, Paṭṭhānanayo c'āti paccayasaṅgaho duvidho veditabbo.*

3 *Tattha tabbhāvabhāvibhāvākāramattopalakkhito paṭiccasamuppādanayo.*

Paṭṭhānanayo pana āhaccapaccayaṭṭhitim' ārabbha pavuccati. Ubhayaṁ pana vomissetvā papañcenti ācariyā.

Paṭicca Samuppāda Nayo

4 *Tattha avijjāpaccayā saṁkhārā, saṁkhāra-paccayā viññāṇaṁ, viññāṇa-paccayā nāmarūpaṁ, nāmarūpa paccayā saḷāyatanaṁ, saḷāyatana-paccayā phasso, phassa-paccayā vedanā, vedanā-paccayā taṇhā, taṇhā-paccayā upādānaṁ, upādāna-paccayā bhavo, bhava-paccayā jāti, jāti-paccayā jarā-maraṇa-soka-parideva-dukkha-domanass-'upāyāsā sambhavanti. Evaṁ'etassa kevalassa dukkhakkhandhassa samudayo hoti'ti ayam'ettha paṭiccasamuppādanayo.*

Addhādi Pakāsanaṁ

5 *Tattha tayo addhā; dvādasaṅgāni; vīsatākārā; tisandhi; catusaṅkhepo; tīṇi vaṭṭāni; dve mūlāni ca veditabbāni.*

Tayo Addhā

6 *Kathaṁ? avijjā, saṅkhārā atīto addhā; jāti, jarā, maraṇaṁ anāgato addhā; majjhe aṭṭha paccupanno addhā'ti tayo addhā.*

Dvādasaṅgāni

7 *Avijjā, saṅkhārā, viññāṇaṁ, nāmarūpaṁ, saḷāyatanaṁ, phasso, vedanā, taṇhā, upādānaṁ, bhavo, jāti, jarā-maraṇan'ti dvādasaṅgāni.*

8 *Sokādivacanaṁ pan' ettha nissandaphalanidassanaṁ.*

Vīsatākārā Tisandhi Catusaṅkhepā

9 *Avijjāsaṅkhāraggahaṇena pan'ettha taṇhūpādānabhavā pi gahitā bhavanti.*

10 *Tathā taṇh'ūpādānabhavag gahanena ca avijjāsaṅkhārā,*

11 *jātijarāmaraṇaggahanena ca viññāṇādiphala pañcakam'eva gahitanti katvā,*

Saṅgaha Gāthā

12 *Atīte hetavo pañca idāni phalapañcakaṁ*
Idāni hetavo pañca āyatiṁ phalapañcakanti

Tīni Vaṭṭāni

13 *Vīsatākārā, tisandhi, catusaṁkhepā ca bhavanti.*

Avijjā, taṇh'ūpādānā ca kilesavaṭṭaṁ; kammabhavasaṅkhāto bhav'ekadeso; saṅkhārā ca kammavaṭṭaṁ; upapattibhavasaṅkhāto bhav'ekadeso; avasesā ca vipākavaṭṭanti tīṇi vaṭṭāni.

Dve Mūlāni

14 *Avijjātaṇhāvasena dve mūlāni ca veditabbāni.*

Vaṭṭupacchedo Vaṭṭaparivattanañca

15 1. *Tesam' eva ca mūlānaṁ nirodhena nirujjhati*
Jārāmaraṇamucchāya pīḷitānam'abhiṇhaso
Āsavānaṁ samuppādā avijjā ca pavattati.

16 2. *Vaṭṭam'ābandham'iccevaṁ tebhūmakam'anādikaṁ*
Paṭiccasamuppādo'ti paṭṭhapesi mahāmuni.

Paṭṭhāna Nayo

17 (1) *Hetupaccayo*, (2) *ārammaṇapaccayo*, (3) *adhipatipaccayo*, (4) *anantarapaccayo*, (5) *samanantarapaccayo*, (6) *sahajātapaccayo*, (7) *aññamaññapaccayo*, (8) *nissayapaccayo*, (9) *upanissayapaccayo* (10) *purejātapaccayo*, (11) *pacchājātapaccayo*, (12) *āsevanapaccayo*, (13) *kammapaccayo*, (14) *vipākapaccayo*, (15) *āhārapaccayo*, (16) *indriyapaccayo*, (17) *jhānapaccayo*, (18) *maggapaccayo*, (19) *sampayuttapaccayo*, (20) *vippayuttapaccayo*, (21) *atthipaccayo*, (22) *natthipaccayo*, (23) *vigatapaccayo*, (24) *avigatapaccayo'ti ayam'ettha paṭṭhānanayo.*

Sabbidhā Paccayo

18 *i. Chadhā nāmantu nāmassa pañcadhā nāmarūpinaṁ*
Ekadhā puna rūpassa rūpaṁ nāmassa c'ekadhā.
ii. Paññattināmarupāni nāmassa duvidhā dvayaṁ
Dvayassa navadhā c'eti chabbidhā paccayā kathaṁ.

Nāmaṁ Nāmassa Chadhā Paccayo

19 *A. Anantaraniruddhā cittacetasikā dhammā paccuppannānaṁ cittacetasikānaṁ dhammaṇaṁ anantara samanantara natthi vigatavasena; purimāni javanāni pacchimānaṁ javanānaṁ āsevanavasena; sahajātā citta cetasikā dhammā aññamaññaṁ sampayuttavasenā'ti ca chadhā nāmaṁ nāmassa paccayo hoti.*

Nāmaṁ Nāmarupānaṁ Pañcadhā Paccayo

20 *B. Hetujhānaṅgamaggaṅgāni sahajātānaṁ nāmarūpānaṁ hetādivasena; sahajātā cetanā sahajātānaṁ nāmarūpānaṁ; nānakkhaṇikā cetanā kammābhinibbattānaṁ nāmarūpānaṁ kammavasena; vipākakkhandhā aññamaññaṁ sahajātānaṁ rūpānaṁ vipākavasen'āti ca pañcadhā nāmaṁ nāmārupānaṁ paccayo hoti.*

Nāmaṁ Rūpassa Ekadhā Paccayo

21 *C. Pacchājātā cittacetasikā dhammā purejātassa imassa kāyassa pacchājātavasen'āti ekadhā va nāmaṁ rūpassa paccayo hoti.*

D. Chavatthūni pavattiyaṁ sattannaṁ viññāṇadhātūnaṁ; pañcālambanāni ca pañcaviññāṇavithiyā purejātavasen'āti ekadhā va rūpaṁ nāmassa paccayo hoti.

Paññatti Namarūpani Nāmassa Duvidhā Paccayo

23 *E. Ārammaṇavasena upanissayavasenā'ti ca duvidhā paññattināmarūpāni nāmass'eva paccayā honti.*

Tattha rūpādivasena chabbidhaṁ hoti ārammaṇaṁ.

Upanissayo pana tividho hoti—ārammaṇūpanissayo, anantarūpanissayo, pakatūpanissayo c'āti.

24 *Tatth'ālamba- nam'eva garukataṁ ārammaṇūpanissayo.*

25 *Anantara- niruddhā cittacetasikā dhammā anantarūpanissayo.*

26 *Rāgādayo pana dhammā saddhādayo ca sukhaṁ dukkhaṁ puggalo bhojanam utu senāsanañ ca yathāraham ajjhattaṁ ca bahiddhā ca kusalādidhammānaṁ kammaṁ vipākanan' tica bahudhā hoti pakatūpanissayo.*

Nāmarūpāni Nāmarūpānaṁ Navadhā Paccayo

27 *F. Adhipati, sahajāta, aññamaññā, nissaya, āhāra, indriya, vippayutta, atthi, avigatavasenā'ti yathāraham navadhā nāmarūpāni nāmarūpānaṁ paccayā bhavanti.*

28 *Tattha garukataṁ' ālambanaṁ ālambanādhipativasena nāmānaṁ sahajātādhipati catubbidho'pi sahajātavasena sahajātanaṁ nāmarūpānanti ca duvidho hoti adhipatipaccayo.*

29 *Cittacetasikā dhammā aññamaññaṁ sahajātarūpānañ ca mahābhūtā aññamaññam upādārūpānañ ca paṭisandhikkhaṇe vatthuvipākā aññamaññanti ca tividho hoti sahajātapaccayo.*

30 *Cittacetasikā dhammā aññamaññaṁ mahābhūtā aññamaññaṁ paṭisandhikkhaṇe vatthuvipākā aññamaññanti ca tividho hoti aññamaññapaccayo.*

31 *Cittacetasikā dhammā aññamaññaṁ sahajātarūpānañ ca mahābhūtā aññamaññam upādarupānañ ca chavatthūni sattannaṁ viññāṇadhātūnanti ca tividho hoti nissayapaccayo.*

32 *Kabaḷikāro āhāro imassa kāyassa arūpino āhārā sahājātānaṁ nāmarūpānan' ti ca duvidho hoti āhārapaccayo.*

33 *Pañcappasādā pañcannaṁ viññāṇānaṁ rūpajīvitindriyam upādinnarūpānaṁ, arūpino indriyā sahajātānaṁ nāmarūpānanti ca tividho hoti indriyapaccayo.*

34 *Okkantikkhaṇe vatthuvipākānaṁ, cittacetasikā dhammā sahajātarūpānaṁ sahajātavasena, pacchājāta cittacetasikā dhammā purejātassa imassa kāyassa pacchājātavasena, cha vatthūni pavattiyaṁ sattannaṁ viññāṇadhātūnaṁ purejātavasenā'ti ca tividho hoti vippayuttapaccayo.*

Atthi Avigatabhedo

Saṅgaha Gāthā

35 *Sahajātaṁ purejātaṁ pacchājātañ ca sabbathā*
Kabaḷikāro āhāro rūpajīvitamiccayanti.
Pañcavidho hoti atthipaccayo avigatapaccayoca.

Paccaya Saṅkhepo

36 *Ārammaṇūpanissayakammaatthipaccayesu ca sabbe'pi paccayā samodhānaṁ gacchanti.*

Sahajāta Rūpanidassanaṁ

37 *Sahajātarūpanti pan'ettha sabbatthā'pi pavatte cittasamuṭṭhānānaṁ paṭisandhiyaṁ kaṭattārūpānañ ca vasena duvidhaṁ hotīti veditabbaṁ.*

Paṭṭhānanaya Nigamanaṁ

38 *Iti tekālikā dhammā kālamuttā ca sambhavā*
Ajjhattañ ca bahiddhā ca saṁkhatāsaṁkhatā tathā.

Paññattināmarūpānaṁ vasena tividhā ṭhitā
Paccayā nāma paṭṭhāne catuvisati sabbathā'ti.

Rūpanama Dhammānaṁ Vibhāgo

39 *Tattha rūpadhammā rūpakkhandho va cittacetasikāsaṁkhātā cattāro arūpino khandhā nibbanañc' āti pañcavidham pi arūpanti ca nāmanti ca pavuccati.*

Paññattibhedo

40 *Tato avasesā paññatti pana paññāpiyattā paññatti, paññāpanato paññatti'ti ca duvidhā hoti.*

Attha Paññattibhedo

41 *Kathaṁ ? Taṁtaṁ bhūtavipariṇāmākāram'upādāya tathā tathā paññattā bhūmipabbatādikā, sambhārasannivesākāram 'upādāya (geharathasakaṭādikā, khandhapañcakam' upādāya) purisapuggalādikā, candavattanādikam'-upādāya disākālādikā, asamphuṭṭhākāram' upādāya kūpaguhādikā, taṁtaṁbhūtanimittaṁbhāvanāvisesañca upādāya kasiṇanimittādikā cā'ti evamādippabhedā pana paramatthato avijjamānā pi atthacchāyākārena cittupādānamālambanabhūtā taṁtaṁupādāya upanidhāya kāraṇaṁ katvā tathā tathā parikappiyamānā saṁkhāyati, samannāyati, vohariyati, paññāpiyati'ti paññatti'ti pavuccati. Ayam paññatti paññāpiyattā paññatti nāma.*

Cha Sadda Paññattiyo

42 *Paññāpanato paññatti pana nāma nāmakammādindmena paridīpitā.*

Sā vijjamānapaññatti, avijjamānapaññatti, vijjamānena avijjamāna paññatti, avijjamānena vijjamānapaññatti, vijjamānena vijjamānapaññatti, avijjamānena avijjamānapaññatti c'āti chabbidhā hoti.

43 *Tattha yadā pana paramatthato vijjamānaṁ rūpavedanādiṁ etāya paññāpenti tad'āyaṁ vijjamānapaññatti.*

44 *Yadā pana paramatthato avijjamānaṁ bhūmipabbatādiṁ etāya paññāpenti, tad'āyaṁ avijjamānapaññattiti pavuccati.*

45 *Ubhinnaṁ pana vomissakavasena sesā yathākkhamaṁ chaḷabhiñño itthisaddo cakkhuviññāṇaṁ rāja-*

Paññattīnaṁ Jānanaṁ Nāmapaññattiyā Ca Pavatti

46 *Vacighosānusārena sotaviññāṇavīthiyā*
Pavattānantaruppanna manodvārassa gocarā.
Atthā yassānusārena viññāyanti tato paraṁ
Sāyaṁ paññatti viññeyyā lokasaṁketanimmitā'ti.

Paccaya Saṅgaha Vibhāga Nigamanaṁ

Iti Abhidhammatthasaṅgahe Paccayasaṅgahavibhago nāma Aṭṭhamo Paricchedo.

PART VIII

A COMPENDIUM OF RELATIONS

§ 1. *Introductory.*

Now let me tell e'en as is fit how such
And such a state of things related stands
To other states[1] conditioned like itself.

[1] Dhammānaṃ.

§ 2. *Of the Law of Happening by Way of Cause.*

In the compendium of relations we have two schemata :

A. The law of happening by way of cause ;[2] and

B. The system of correlation.[3]

[2] Paṭiccasamuppāda-nayo. 'Law' is a strong term for nayo, which is usually, in the Commentaries, adequately rendered by 'method,' and by 'system,' § 7. *Cf.* Part IX., § 5. However, the prime categorical importance of [A] in Buddhist doctrine justifies the use of 'law' in the scientific sense.—Ed.

[3] *I.e.*, as treated of in the Paṭṭhāna, the Seventh Book of Abhidhamma.

Of these, the former [A] is a mode marked by the simple condition of the happening of a phenomenon on the occurrence of its sole invariable antecedent phenomenon.[4]

The latter [B] is so-called with reference to the more striking 'occasion' (*i.e.*, casual circumstance) in any one relation.[5]

Teachers more usually expatiate on these two laws in conjunction.

၈—ပစ္စယသင်္ဂဟဝိဘာဂေါ

ပဋိညာ

၁။ ယေသံ သခ်ံတမ္ပမ္ဘာနံ၊
ယေ ဓမ္မာ ပစ္စယာ ယထာ၊
တံ ဝိဘာဂ-မိဟေ-ဒါနိ၊
ပဝက္ခာမိ ယထာရဟံ။

ဒွေ နယာ တေသဉ္စ ဝိသေသော

၂။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ နယော ပဌာန နယော စေ-တိ
ပစ္စယသင်္ဂဟော ဒုဝိဓော ဝေဒိတဗ္ဗော။

၁—ပစ္စည်းပိုင်း ဖြန်မာပြန်

(မဒိညာဉ်)

၁။ ယခုဆက်လက်၍ ပစ္စည်းပိုင်းကို ဆိုပေအုံ—
သခ်ံတဖြစ်သော ပစ္စယဟူပွန်တရားတို့အား သခ်ံတ၊ အသခ်ံတ ပညတ် ဟူသော ပစ္စည်းတရားတို့က ဟေတုသတ္တိ၊ အာရမ္မဏသတ္တိ စသည် အားဖြင့်ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်၏။ ထို ပစ္စည်း ပစ္စယဟူပွန်နှင့် ယင်းတို့၏ ကျေးဇူးပြုပုံ ပစ္စယသတ္တိအပြားကို ဖြစ်သင့်သလို ဤပစ္စည်းပိုင်း၌ ဖော်ပြအပ်၏

(နည်း ၂-ပါး၏ အထူး)

၂။ ပစ္စည်းပိုင်းကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း၊ ပဋ္ဌာန်းနည်းဟူ၍ နည်းနှစ်ပါး အပြားဖြင့် သိအပ်ပေ၏။

ပစ္စည်းပိုင်း

စာမိုဒ် ၂

. ပရမတ္ထတရားလေးပါးတို့ကို သဘောတူချင်းပေါင်းစု၍ သမုစ္စည်းပိုင်း၌ပြဆိုခဲ့ပြီးနောက် ထိုသဘာဝ မမူတို့သည် ဣဿရနိမ္မာနစသော တန်ခိုးရှင်တို့ဘန်ဆင်း၍ ပေါ်လာသည်မဟုတ်၊ အကြောင်းကင်း၍ ပေါ်လာသည်လည်းမဟုတ်၊ အကြောင်းအကျိုး ဆက်သွယ်နေပုံကိုလည်း အကျိုးတရားများ ဖြစ်လောက်အောင် အကြောင်းတရားတို့၌ သတ္တိစွမ်းပကားရှိပုံကိုလည်း ဤပစ္စည်းပိုင်း၌ထိုက်သည်အားလျှော်စွာပြဆို၏။ ဤပစ္စယသင်္ဂဟ၌ (၁) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း (၂) ပဋ္ဌာန်းနည်းဟူ၍ ၂ ပါးအပြားရှိ၏။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း

၃။ တတ္ထ တဗ္ဘာဝဘာဝိဘာဝေါ · ကာရ မတ္တော ပလက္ခိတော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ နယော၊ ပဋ္ဌာန နယော ပန အာဟစ္စ ပစ္စယဋ္ဌိတိ · မာရဗ္ဘ ပဝုစ္စတိ၊ ဥဘယံ ပန ဝေါမိဿိတ္ဘာ ပပဉ္စေန္တိ အာစရိယာ။

၃။ ထိုနည်း နှစ်ပါးတို့တွင် အဝိဇ္ဇာစသောပစ္စည်း တရားတို့၏ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်လေ့ရှိသော သခ်ါရစသော ပစ္စယဟူပွန် တရားတို့၏ ဖြစ်ပုံ အခြင်းအရာဖြင့် မှတ်သားအပ်သော နည်းသည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း မည်ပေ၏။

ပဋ္ဌာန်းနည်းကိုကား အထူးပြု၍ဖြစ်သော ပစ္စယသတ္တိကို အစဲပြု၍ ဟောတော်မူ၏။

အဋ္ဌကထာဆရာတို့သည် ဆိုခဲ့ပါ နည်းနှစ်ပါးကို ရောရှိ ဖွင့်ပြကြကုန်သည်။

[1] Tabbhāvabhāvī bhāvo embodies J. S. Mill's first Method of Induction. Mill's second Method would be expressed by tadabhāvabhāvī bhāvo. All the Commentaries read -bhāva-bhāvī.

[2] Ahaccа-paccayaṭṭhitiṃ ārabbha. Here paccaya and ṭhiti are used synonomously and appositionally. Hence, the 'occasion' as a 'cause.' 'Paccaya' is derived from paṭi + √eti. 'to come.' [Kāraṇaṃ] paṭicca phalaṃ eti etasmāti paccayo:—that (causal circumstance or relation) from which the 'fruit' derived from [a 'cause'] comes.—Ceylon Cy. 'Paccaya'

A. The Law of Happening by Way of Cause.

The law of happening by way of cause is as follows:—
Because[1] of ignorance, the actions[2] of the mind.
Because of the actions of the mind, consciousness.[3]
Because of consciousness, mind[4] and body.
Because of mind and body, the sixfold organ.
Because of the sixfold organ, contact.
Because of contact, feeling.
Because of feeling, craving.
Because of craving, grasping.
Because of grasping, becoming.[1]
Because of becoming, birth.
Because of birth, decay and death, sorrow, lamentation, ill, grief, and despair come to be.
Such is the coming to pass of this entire body of ill.

[1] Lit., from the ignorance-*relation*. But the Piṭakas leave no doubt that paccaya is of a causal or conditioning nature. See preceding note.

[2] Saṅkhārā. This, according to the Commentaries, is used as a synonymous term for kamma, and should not be confounded with saṅkhārakkhandho. On the kattu-sādhana (definition in terms of *agency*) of this term, see p. 182, *n.* 2.

ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒနယော

၄။ တတ္ထ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ, သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ, ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ, နာမရူပပစ္စယာ သဠာယတနံ, သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿော, ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ, ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ, တဏှာပစ္စယာ ဥပါဒါနံ, ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ, ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ, ဇာတိပစ္စယာ ဇရာ မရဏ သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿုပါယာသာ သမ္ဘဝန္တိ၊ ဧवं-မေတဿ ကेवलဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ သမုဒယော ဟောတိ-တိ။

အယं-မေတ္ထ ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ နယော။

ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း

၄။ ထိုနည်း နှစ်ပါးတို့တွင် ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း။
–အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရတို့ဖြစ်ကုန်၏။
–သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဉ်ဖြစ်၏။
–ဝိညာဉ်ကြောင့် နာမ်ရူပ်ဖြစ်၏။
–နာမ်ရူပ်ကြောင့် သဠာယတန ဖြစ်၏။
–သဠာယတနကြောင့် ဖဿဖြစ်၏။
–ဖဿ ကြောင့် ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
–ဝေဒနာ ကြောင့် တဏှာ ဖြစ်၏။
–တဏှာကြောင့် ဥပါဒါန် ဖြစ်၏။
–ဥပါဒါန်ကြောင့် ဘဝဖြစ်၏။
–ဘဝကြောင့် ဇာတိဖြစ်၏။
– ဇာတိကြောင့် ဇရာ၊ မရဏ၊ သောက၊ ပရိဒေဝ၊ ဒုက္ခ၊ ဒေါနဿ၊ဥပါယာသ တို့ ဖြစ်ကုန်၏။
ဤသို့လျှင် အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့်သာလျှင် အလုံးစုံသော ဆင်းရဲဒုက္ခအစု ဖြစ်ရလေ၏။
ဤသည်ကား ဤပစ္စည်းပိုင်းဌ ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း ပေတည်း။

[1] ... includes 'hetu,' 'kamma'—i.e., 'condition,' and 'cause'—and all other 'causal circumstances,' under which any phenomenon or event or thing takes place. Hence it means any 'causal relation' between things.

[3] *I e.*, rebirth-consciousness, which indicates the connection between the **sankhārā** of the past existence and the initial resultant consciousness of the present.

[4] **Nāmaṇ.** This psychological **nāma** should not be confounded with the grammatical **nāma** (noun), or the popular **nāma** (name). All the three terms are derived from the same verb, **namati**, 'to incline or bend.' But the mind is termed **nāma**, because it inclines, at least according to Oriental ideas, towards its object. The grammatical term 'noun' and the popular term 'name' are also termed **nāma**, because they incline towards the object named. Generally **nāma** includes **viññāṇa**, with the rest of the incorporeal factors of personality.

That they are mutually involved is, in the *Saṇyutta-Nikāya*, illustrated by two sheaves of reeds supporting each other (ii. 114). In the present instance these two sheaves are separately spoken of, at least logically distinguished one from the other.—Ed.

Cf. Introd. Essay, p. 18, the phrase 'sphere of consciousness,' where the common consciousness of a **cittuppāda** is likened to the outer shell, and the remaining incorporeal factors of that state of consciousness are distinguished as inner contents. It is by distinctions of this kind that Commentaries justify the segregation of **viññāṇa**, from **nāma**.

[1] **Bhavo** includes **kammabhavo** (the active side of an existence) and **upapattibhavo** (the passive side). See *infra*, § 5. And the Commentators say that **bhava** is a contraction of **kamma-bhava** rendered below by '**karma**-becoming,' *i.e.*, karmic activity. This indicated the connection between the **sankhārā** of the Present and the resultant rebirth-consciousness of the Future.

၄ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာသင်္ခါရာ

သစ္စာလေးပါးတို့၌ဝင်း၊ ဒုက္ခအစွန်းဟုဆိုအပ်သော ပုဗ္ဗန္တ၊ နောက်အစွန်းဟုဆိုအပ်သော အပရန္တ၊ ဒွေ နောက်အစွန်းဟုဆိုအပ်သော ပုဗ္ဗန္တာပရန္တ၊ အကျိုးအကြောင်းဟုဆိုအပ်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဤရှစ်ရပ်သောတရားတို့၌ ပုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟစေတသိက်သည် အဝိဇ္ဇာမည်၏။

၁။ ကာမကုသိုလ်စေတနာ ၈ ခု၊ ရူပကုသိုလ်စေတနာ ၅ ခု၊ ဤကုသိုလ်စေတနာ ၁၃ ခုသည် ကောင်းသော ဝိပါက်နာမကွန္ဓာကဋ္ဌာရုပ်တို့ကို ဖြစ်စေတတ် ပြုပြင်စီရင်တတ်သောကြောင့် ပုညာဘိသင်္ခါရ။

၂။ အကုသိုလ်စေတနာ ၁၂ ခုသည် မကောင်းသော ဝိပါက်နာမကွန္ဓာကဋ္ဌာရုပ်တို့ကို ပြုပြင်စီရင်တတ်သောကြောင့် အပုညာဘိသင်္ခါရ။

၃။ အရူပကုသိုလ်စေတနာ ၄ ခုသည် မတုန်လှုပ်တတ်သော အရူပဘဝကို ပြုပြင်စီရင်တတ်သောကြောင့် အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရမည်၏။

တနည်း၊

၁။ ကာယဝိညတ်ဟုဆိုအပ်သော ကာယဒွါရကြောင့် ပြစ်ကုန်သော ကာမကုသိုလ်စေတနာ ၈ ခု၊ အကုသိုလ်စေတနာ ၁၂ ခု၊ ဤ ၂၀ သော ကာယက်စေတနာအပေါင်းသည် ကာယသင်္ခါရ။

၂။ ဝစီဝိညတ်ဟုဆိုအပ်သော ဝစီဒွါရကြောင့်ပြစ်ကုန်သော ဆိုအပ်ပြီးသော ၂၀ သောဝစီက် စေတနာ အပေါင်းသည် ဝစီသင်္ခါရ။

၃။ ဝိညတ် ၂ ပါးကို မပြစ်စေမူ၍ မနောဒွါရ၌သာဖြစ်သော အကုသိုလ်စေတနာ ၁၂ ခု၊ မဟာဂုတ်ကုသိုလ် စေတနာ ၉ ခု၊ ဤစေတနာ ၂၉ ခုသည် စိတ္တသင်္ခါရမည်၏။

ဤပြဆိုခဲ့ပြီးသော သင်္ခါရ ၆ ပါး၊ တရားကိုယ်အားဖြင့် လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာ ၂၉ ပါး တို့သည် အဝိဇ္ဇာပစ္စယာသင်္ခါရာပုဒ်၌ အဝိဇ္ဇာကြောင့်ဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့ဟူ၍မှတ်ပါ။ လောကုတ္တရာ စေတနာသည် ဝဋ္ဋကထာ(ဝဋ်လည်ပုံကိုပြသောစကား)၌ မဟောသင့်သောကြောင့် သင်္ခါရဟုမဆိုရ။

စာပိုဒ် ၄ သင်္ခါရပစ္စယာဝိညာဏ်

အဝိဇ္ဇာပစ္စယာသင်္ခါရာ ပုဒ်၌သင်္ခါရအရ အလုံးစုံသောလောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာ ၂၉ ကို ထောက်လုံးယူ၏။ ။သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏ်ပုဒ်၌ သင်္ခါရအရကို ပဋိသန္ဓေအခါ ဥဒ္ဒစ္စစေယနာ၊ ပဝတ္တိပဋိသန္ဓေအခါတို့၌ အဘိညာဏ်စေတနာကိုကြည့်၍ ကြွင်းသော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာမျှားကိုသာ ယူရမည်။ ။ဝိညာဏပုဒ်အရကို ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ် ၁၉၊ ပဝတ္တိဝိညာဏ် လောကီဝိပါက် ၃၂ ကိုသာ ဤပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အရာ၌ ယူရမည်။

စာပိုဒ် ၅ ဝိညာဏပစ္စယာနာမရူပ်

သင်္ခါရပစ္စယာဝိညာဏ်ပုဒ်၌ ဝိညာဏအရကို ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ် ၁၉၊ ပဝတ္တိဝိညာဏ် လောကီဝိပါက် ၃၂ ကိုယူ၏။ ဂ်၏အကျိုးတရားပြစ်သောကြောင့် ဝိပါက်ဝိညာဏ်ကိုသာယူရသည်။ ။ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပ်ပုဒ်၌ ဝိညာဏအရကို အလုံးစုံသောစိတ်တဘုယုတ်ကိုးဆယ်ကိုယူ၏။ နာမရူပ်ပုဒ်၌ နာမအရကို ဝေဒနာ ဆစ်ရှိသော ခန္ဓာ ၃ ပါးစေတသိက် ၅၂ ပါးကိုယူအပ်၏။ ရူပ်အရကိုကား ကမ္မဇရူပ် (ထနည်း) စတုဆယ်ပဋ္ဌာန်းက ရှုပ်ကိုယူအပ်၏။

စာပိုဒ် ၆ နာမရူပ ပစ္စယာ သဠာယတန်

နာမ၏အရကို ဝေဒနာအစရှိသော ခန္ဓာ ၃ ပါး အပေါင်းကိုပင်ယူအပ်၏။ ရူပ၏အရကို မဟာဘုတ်လေးပါး၊ ဘဝတ္ထုရုပ်၊ ဧကဝိတရုပ်တို့ကိုယူအပ်၏။ ။သဠာယတန၏အရကို အဋ္ဌတ္တိကာယတန ၆ ပါးကိုယူအပ်၏။

စာပိုဒ် ၇ သဠာယတန ပစ္စယာ ဖဿော

ဤ၌ သဠာယတနအရကို အဋ္ဌတ္တိကာယတန ၆ ပါး ဗာဟိရယတန ၆ ပါး ပေါင်း အာယတန ၁၂ ပါး စလုံးကိုပင်ယူအပ်၏။ ဖဿ၏အရကိုလောကီဝိပါက် ၃၂ ခုနှင့်ယှဉ်သော ဖဿစေတသိက် ၃၂ ပါးသည် ဖဿမည်၏။

စာပိုဒ် ၄ **ဝသ ဝဋ္ဋယာ စတ္တာရော**

လောကိဝိပါက် ၃၂ ပါးနှင့်ယှဉ်သော ဝဏ္ဏသမ္ပဿာဝေဒနာ၊ သောတသမ္ပဿာဝေဒနာ၊ ဃာန သမ္ပဿာဝေဒနာ၊ ဇိဝှါသမ္ပဿာဝေဒနာ၊ ကာယသမ္ပဿာဝေဒနာ၊ မနောသမ္ပဿာဝေဒနာတို့ကိုယူအပ်၏။

စာပိုဒ် ၄ **ဝေဒနာ ဝဋ္ဋယာ တဏှာ**

ထေသမ္ပယာဝေဒနာ၌ ဝေဒနာ၏အရဂို လောကိဝိပါက် ၃၂ ခု၌ရှိသော အကျိုးဝေဒနာကိုသာ ကောက်ခဲ့၏။ ဝေဒနာပစ္စယာတဏှာ၌ကား အကြောင်းဝေဒနာပြစ်၍ တဏှာကိုပြစ်စေနိုင်သောဝေဒနာတို့ကို ကောက်ယူအင့်သောကြောင့် လောကိစိတ် ၁၁ ခု၌ရှိသော ဝေဒနာ ၁၁ ခုကိုယူ၏။ တဏှာ၏ အရဂိုကား ရူပတဏှာ၊ အာရုတဏှာ၊ ဂန္ဓတဏှာ၊ ရသတဏှာ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗတဏှာ၊ ဓမ္မတဏှာ အားဖြင့် ၆ ပါးပြစ်၏။ တဏှာအရဂိုကား ထောဘာစတသိကပင်တည်း။ ။ရူပါဝစရ်ပြစ်သောလောဘသည် ရူပတဏှာ (ပ) ဓမ္မာဝစရ်ပြစ်သော တဏှာသည် ဓမ္မတဏှာမည်၏။

ထနည်း—ကာမတဏှာ, ဘဝတဏှာ, ဝိဘဝတဏှာ အားဖြင့် ၃ ပါးပြစ်၏။

စာပိုဒ် . ၄ **တဏှာ ပစ္စယာ ဥပါဒါနံ**

တဏှာ၏အရအားနည်းသောလောဘသည် တဏှာ၊ အားကြီးသောလောဘသည် ဥပါဒါန်မည်၏။ ဥပါဒါန် ၄ ပါးကို သမ္ဘူဝည်းပိုင်းဟု ဆိုခဲ့ပြီးပြစ်၏။ ဖွတ်ကြီးလျှင်မိကျောင်း၊ မြေကြီးလျှင်နဂါး၊ တင်ခြေကြီးလျှင် သုရဂြီး၊ သုရဂြီးလျှင် သ်ဘက်ဆိုတိသက်ဆိုသို့ တဏှာမောတ်အဆင့်ဓင့်ရင့်သန်၍ အပြင်းအထန် စွဲလမ်းမှုကြီး ပြစ်ပေါ်ရှိလာ၏။ ထိုသို့အပြင်းအထန်စွဲလမ်းမှုကိုပင် ဥပါဒါန်မည်၏။

စာပိုဒ် . ၄ **ဥပါဒါန ပစ္စယာ ဘဝေါ**

ဤ၌ ဥပါဒါန်၏အရဂိုဆိုခဲ့ပြီးသော ဥပါဒါန်တရား ၄ ပါးတို့ပင်တည်း။ ဘဝ၏အရဂိုကား ကမ္မဘဝ, ဥပပတ္တိဘဝ ၂ ပါးရ၏။ ပြစ်ပေါ်တတ် ကြီးပွားတတ်သောကြောင့် ဘဝမည်၏။

ချမ်းသာအပျိုးမျိုး ဆင်းရဲအပျိုးမျိုးတို့၏ ပြစ်ပေါ်ခြင်းကြီးပွားခြင်း၏အကြောင်းပြစ်သော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့နှင့်ယှဉ်သော စေတနာ ၂၄ ခုသည် ကမ္မဘဝမည်၏။ ထင်ရှားစွာပြစ်ပေါ်လာတတ်သော လောကိဝိပါက် ၃၂ စေတသိက် ၃၅၊ ကမ္မလောပ် ၂၀ တို့သည် ဥပပတ္တိဘဝမည်၏။

စာပိုဒ် . ၄ **ဘဝ ပစ္စယာ ဇာတိ**

ကမ္မဘဝအတွက် ဥပပတ္တိဘဝပြစ်ပေါ်ရ၏။ ထိုဥပပတ္တိဘဝ၏ရှေးဦးပဌမပြစ်ပေါ်မှုသဘောကို ဇာတိဆိုရ၏။

ဇာတိကြောင့် ဇရာ (ရင့်ရော်အိုမင်းမှု) မရဏ (သေခြင်း) သောက (စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်း) ပရိဒေဝ (ငိုကြွေးမည်တမ်းခြင်း) ဒုက္ခ (ကာယိကဒုက္ခ) ဒေါမနဿ (စေတသိကဒုက္ခ) ဥပါယာသ (စိုးရိမ်ပူဆွေးငိုကြွေးပြည်တမ်းရှုမှုမက ရှိုက်ကြီးငင်ကြီးပြစ်မှု၊ မြောရှိသွားမှု၊ နှစ်ရှိသွားမှု)သည် ပြစ်၏။ ဥပါယာသ၏ တရားကိုယ်မှာ ဒေါသစေတသိက်ပင်တည်း။

§ 3. *Of Aspects of the Law.*

In this law there are three periods, twelve factors,[2] twenty modes,[3] three connections, four groups, three rounds, two roots [of action] to be taken into account.

[2] Aṅgāni. These factors are sometimes spoken of as the Twelve Nidāna's.

[3] Ākāra, lit., 'condition,' includes causal and resultant states. See *infra*, § 4.

How so?

Of the Three Periods:—

– 'Ignorance,' and 'the actions of the mind' belong to the Past; 'birth,' 'decay and death,' to the Future; the intermediate eight, to the Present.[4]

ဆဒ္ဓါဒီပကာသနီ

၅။ တတ္ထ တယော အဒ္ဓါ, ဒ္ဝါဒသင်္ဂါနိ, ဝီသတာကာရာ, တီသန္ဓိ, စတုသခ်ေပါ, တိကိ ဂဏာနိ, ဒ္ဝေ မူလာနိ စ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

တယော အဒ္ဓါ

၆။ ကထံ.....

အဝိဇ္ဇာ သခ်ါရာ အတီတော အဒ္ဓါ, ဇာတိ ဇရာ မရဏံ အနာဂတော အဒ္ဓါ, မဇ္ဈေ အဋ္ဌ ပစ္စုပ္ပန္နော အဒ္ဓါ·တိ တယော အဒ္ဓါ။

၅။ ဆိုခဲ့ပါ ပရိစ္ဆေဒပဋိဒိဋ္ဌိနည်းဖြင့် သိအပ်ဖွယ်တို့ကား–

အဓွန့် သုံးပါး အင်္ဂါဆယ့်နှစ်ပါး အခြင်းအရာ နှစ်ဆယ် အစပ် သုံးပါး အလှည့် လေးပါး ဝဋ် သုံးပါး မူလ နှစ်ပါး ယင်းတို့ကို သိအပ်ပေ၏။

အဓွန့် ၃-ပါး

၆။ အဘယ်သို့ သိအပ်ပေသနည်း–

အဝိဇ္ဇာနှင့် သခ်ါရတို့သည် အတီတ်အဓွန့် တည်း။ ဇာတိ, ဇရာ, မရဏတို့သည် အနာဂတ်အဓွန့် တည်း။ အလယ်ရှစ်ပါး တို့သည် ပစ္စုပ္ပန်အဓွန့် တည်း။ ဤသည်ကား အဓွန့်သုံးပါးတည်း။

[4] This chronological division of the 'chain,' though not explicit in the Piṭakas, is affirmed by Buddhaghosa in *Sum Vil*, on the Mahā-Nidāna-suttanta.—Ed.

စာမိုဒ် ၆ ကာလ ၃ ပါး

ဘဝ်ဌာနင့် သင်္ခါရ ၂ ပါးတို့သည် လွန်ခဲ့ပြီးသောအတိတ်ဘဝ၌ပြုခဲ့သော အကြောင်းတရားများ ဖြစ်သောကြောင့် အတိတ်ကာလတရားများမည်ကုန်၏။ ဇာတိဇရာမရဏ ဤ ၃ ပါးတို့သည် နောက်လာလတ္တံ့သောဘဝ၌ ဖြစ်မည့်တရားမျိုးများ ဖြစ်သောကြောင့် အနာဂတ်ကာလတရားမျိုးမည်ကုန်၏။ အလယ်၌ ရှိသော ဝိညာဏ်နာမ်ရူပ် သဠာယတန ဖဿ ဝေဒနာ တဏှာ ဥပါဒါန်ဘဝတို့သော တရား ၈ ပါးတို့သည် ယခု ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ဖြစ်ပေါ်သော တရားများဖြစ်သောကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်တရားမည်၏။

ဒွါဒသင်္ဂါနိ

Each of these twelve terms is a Factor.

၇။ အဝိဇ္ဇာ, သင်္ခါရာ, ဝိညာဏံ, နာမရူပံ, သဠာယတနံ, ဖဿော, ဝေဒနာ, တဏှာ, ဥပါဒါနံ, ဘဝေါ. ဇာတိ. ဇရာမရဏ·န္တိ ဒွါဒသ·င်္ဂါနိ။

အင်္ဂါ ၁၂-ပါး

၇။ အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်၊ နာမ်ရူပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝ၊ ဇာတိ၊ ဇရာမရဏ။
ဟူ၍ အင်္ဂါ ၁၂ ပါး ဖြစ်သည်။

For the composite term 'sorrow,' etc., is only meant to show incidental consequences of birth.

၈။ သောကာဒိ ဝစနံ ပနေ·တ္ထ နိဿန္ဒ ဖလ နိဒဿနံ။

၈။ အမှာ– သောကစသည်တို့ကား ဇာတိအတွက် အကျိုးဆက်များကို ဖော်ပြခြင်းမျှသာ ဖြစ်၏၊

ဝိသတ္တာကာရ တိသန္ဓိ စတုသင်္ခေပါ

(ခြင်းရာ ၂၀, အဝစ ၃-ပါး, ဝေဒနာ ၄-ပါး)

Again, when 'ignorance' and 'the actions of the mind' have been taken into account, craving, grasping, and [karma-] becoming are implicitly accounted for also.

၉။ အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရဂ္ဂဟဏေန ပနေ·တ္ထ တဏှာ·ပါဒါန ဘဝါပိ ဂဟိတာ ဘဝန္တိ။

၉။ အဝိဇ္ဇာနှင့် သင်္ခါရတို့ကို ယူသပြင့် တဏှာ၊ ဥပါဒါန် ဘဝတို့ကိုလည်း ယူပြီး ဖြစ်ကုန်၏။

In the same manner, when craving, grasping, and [karma-] becoming have been taken into account, ignorance and the actions of mind are [implicitly] accounted for also;

၁၀။ တထာ တဏှာ·ပါဒါန ဘဝဂ္ဂဟဏေန စ အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရာ။

၁၀။ ထို့အတူ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝတို့ကို ယူသဖြင့်အဝိဇ္ဇာနှင့် သင်္ခါရတို့ကို လည်းယူပြီး ဖြစ်ကုန်၏။

and when birth, decay, and death, are taken into account, even the fivefold fruit, to wit [rebirth-], consciousness and the rest are accounted for.

၁၁။ ဇာတိ ဇရာ မရဏဂ္ဂဟဏေန စ ဝိညာဏာ·ဒိ ဖလပဉ္စက·မေဝ ဂဟိတာ·န္တိ ကတ္ဘာ။

၁၁။ ဇာတိ, ဇရာ, မရဏ ကို ယူသဖြင့် ဝိညာဉ်၊ နာမ်ရူပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ ဟူသော အကျိုး ၅-ပါး ကိုလည်း ယူပြီးဖြစ်ကုန်၏။

§ 4. *Of Cause and Fruit.*

Five causes in the Past
and Now a fivefold 'fruit';
Five causes Now,
and yet to come a fivefold 'fruit,'
make up the Twenty Modes,
the Three Connections,[1] and
the Four Groups.[2]

သင်္ဂဟဝါရ

၁၂။ အတီတေ ဟေတဝေါ ပဉ္စ၊
ဣဒါနိ ဖလ ပဉ္စကံ၊
ဣဒါနိ ဟေတဝေါ ပဉ္စ၊
အာယတိ ဖလပဉ္စက·န္တိ။
ဝီသတာ·ကာရာ, တိသန္ဓိ, စတုသခ်ေါ စ
ဘဝန္တိ။

ဇ - ၁၂ အခြင်းအရာ ၂၀

အတိတ်, သခ်ါရ, တဏှာ, ဥပါဒါန်, ဘဝဟူသော အတိတ်အကြောင်း ၅ ပါး။ ဝိညာဏ်, နာမ်ရူပ်, သင်္ဌာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာဟူသော ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး ၅ ပါး။ တဏှာ, ဥပါဒါန်, ဘဝ, အဝိဇ္ဇာ, သခ်ါရ ဟူသော ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း ၅ ပါး။ ဝိညာဏ်, နာမ်ရူပ်, သင်္ဌာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာဟူသော အနာဂတ် အကျိုး ၅ ပါး—ဤသို့အားဖြင့် အခြင်းအရာ ၂၀ ဖြစ်၏။

§ 5.[3] *Of the Three Rounds.*

The Three Rounds are:

1. the Round of Torment—viz., ignorance, craving, and grasping.
2. the Round of Karma—viz., one part of 'becoming reckoned as 'karma[4]-becoming,' together with the 'actions of the mind.'
3. the Round of the Result [of karma]—viz., one part of becoming reckoned as renewed existence,[1] together with the remaining factors.

တိကိ ဝဋ္ဋာနိ

၁၃။ အဝိဇ္ဇာ တဏှုပါဒါနာ စ ကိလေသဝဋ္ဋံ,
ကမ္မဘဝ သခ်ါတော ဘဝေ·ကဒေသော
သခ်ါရာ စ ကမ္မဝဋ္ဋံ, ဥပပတ္တိဘဝ သခ်ါတော
ဘဝေ·ကဒေသော အဝသေသာ စ ဝိပါက
ဝဋ္ဋ·န္တိ တိကိ ဝဋ္ဋာနိ။

[1] The Three Connections are: (1) Between sankhārā and viññāṇa; (2) between vedanā and taṇhā; (3) between bhava and jāti. (1) and (3) are between separate existences, past, present, and future; (2) is between two factors in the same span of life.

[2] The Four Groups include one causal group in the Past, one resultant group in the Present, one causal group in the Present, and one resultant group in the Future, each group consisting of five modes.

အထက်တွင် ဝေဖန်ဖော်ပြခဲ့သော အကြောင်းကြောင့်-

၁၂။ (က) အတိတ်အကြောင်း ၅-ပါး
(ခ) ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး ၅-ပါး
(ဂ) ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း ၅-ပါး
(ဃ) အနာဂတ်အကျိုး ၅-ပါး
ဤသို့လျှင် ခြင်းရာ ၂၀ တို့ဖြစ်ပေ၏။

အစပ်သုံးပါး

သခ်ါရနှင့်ဝိညာဉ်-တစပ် - ဝေဒနာနှင့်တဏှာ-တစပ် - ကမ္မဘဝနှင့် ဇာတိတစပ်

အလွှာလေးပါး

အတိတ်အကြောင်း တလွှာ - ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတလွှာ - ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတလွှာ - အနာဂတ်အကျိုးတလွှာ

ဝဋ်သုံးပါး

၁၃။ **အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ကိုသည် ကိလေသဝဋ်မည်၏။ ကမ္မဘဝနှင့်သခ်ါရတို့သည် ကမ္မဝဋ်မည်၏။ ဥပပတ္တိဘဝနှင့် ကြွင်းသောဝိညာဉ်၊ နာမ်ရူပ်၊ သင်္ဌာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ ဇာတိ၊ ဇရာမရဏတို့သည် ဝိပါကဝဋ်မည်၏။**

ဝဋ် ၃ ပါး

ဘေးပြောင်းပြန်ပြန်လည်အောင် လှည့်တတ်သောကြောင့်ဝဋ်မည်၏။ ကိလေသဝဋ်,ကမ္မဝဋ်,ဝိပါကဝဋ်ဟု ၃ ပါး။

[3] This § number and the preceding one might well have been omitted in the P.T.S. Edition.—Ed.

[4] Kamma-bhava. If there is any doubt as to the close connection between 'kamma' and 'sankhārā,' it should be settled by this passage.

[1] Upapatti-bhava. See p. 189, n. 1.

ဒွေ မူလာနိ

The two Roots are ignorance and craving.[2]

[2] =dulness (avijjā=moha) and greed (taṇhā=lobha).

§ 6. *Mnemonic.*

Never, till those Twin Roots shall cease to be,[3]
Can cease the incessant round of misery
For sons of men, for aye oppressed beneath
The long gleaned harvest of decay and death;
For ignorance, as the Āsava's arise,

[3] In J.P.T.S. text read mūlā na.

ဒွေ မူလာနိ

၁၄။ အဝိဇ္ဇာ, တဏှာ ဝသေန ဒွေ မူလာနိ စ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

ဝဋ္ဋပရိဝတ္တနဋ္ဌ

၁၅။ တေသ-မေဝ စ မူလာနံ၊
နိရောဓေန နိရုဇ္ဈတိ၊
ဇရာ မရဏ မုစ္ဆာယ၊
ပိဋ္ဌိတာန-မဘိဏှသော။
အာသဝါနံ သမုပ္ပါဒါ၊
အဝိဇ္ဇာ စ ပဝတ္တတိ။

Holds on its way. And so the Seer wise
Pronounced this Round, this universal chain,
Where ne'er beginning was, round triple plane,
To be the Law, that whatso doth befall
Must happen through a Cause [or not at all][4].

[4] These two lines merely amplify the one term 'Paṭiccasamuppādo,' 'happening because-of.'—Ed.

မူလနှစ်ပါး

၁၄။ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာတို့၏ အစွမ်းဖြင့် မူလနှစ်ပါးတို့ကို သိအပ်ကုန်၏။

မူလ ၂ ပါး

၁၄ အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာ ၂ ပါးကို မူလတရားဟူ၍ သိအပ်၏။ အဝိဇ္ဇာအစ ဝေဒနာအဆုံးသည် ပဋ္ဌာန်မူလမည်၏။ တဏှာဒေါစ ဇရာမရဏအဆုံးသည် အပရန္တမူလမည်၏။ ၎င်း ၂ ပါးကို အကြင်းမဲ့သပုဗ္ဗေဒပဟာန်ဖြင့်ပယ်သတ် ပါမှ သံသရာစက်ရဟတ်သည် အဆက်ပြတ်၍ ချုပ်ငြိမ်းကင်းပျောက်လွတ်ခြင်းသို့ ရောက်တော့သည်။

ဝဋ္ဋပရိဝတ္တနဋ္ဌ

(ဝန်ပြတ်ပုံ နှင့် လည်ပုံ)

၁၅။ ထိုအဝိဇ္ဇာ, တဏှာ ဟူသော မူလ တရား နှစ်ပါးတို့၏ အကြင်းမဲ့ချုပ်ခြင်းကြောင့် ချုပ်လေ၏။

အဝိဇ္ဇာ၏ အကြောင်းတရားများ

အိုခြင်း သေခြင်းနှင့် တွေ့ဝေမိန်းမောခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော သောကစသော တရားအပေါင်းသည် မပြတ်နှိပ်စက်ခံရသော သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ အာသဝေါတရားတို့သည် ဖြစ်ကြကုန်၏၊ ယင်းသို့ အာသဝေါတရားတို့ ဖြစ်လေသောကြောင့် အဝိဇ္ဇာလည်း ဖြစ်ပြန်၏။

၁၆။ ဤသို့လျှင် အဆက်မပြတ်တွဲစပ်အပ်သော ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးဝင်သော အစလည်းမရှိသော ဝဋ္ဋတရားကို ပဋ္ဌိစ္စသမุปบาท်စက်ရဟတ်ဟူ၍ မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားခဲ့လေပြီ။

§ 7. *Of the System of Correlation.*[5]

The system of correlation comprises the following relations:

The relation of—

1. condition;[6]
2. object;[7]
3. dominance;[8]
4. contiguity;
5. immediate contiguity;
6. co-existence;
7. reciprocity;
8. dependence;
9. sufficing condition;[1]
10. antecedence;[2]
11. consequence;[2]
12. succession;[3]
13. karma;
14. effect;
15. support;
16. control;[4]
17. jhāna;
18. means;[5]
19. association;
20. dissociation;
21. presence;
22. absence;
23. abeyance;
24. continuance.

[5] The following section is a summary of the twenty four relations constituting the subject-matter in the exercises of the Paṭṭhāna-the last or 'Great Book' of the Abhidhamma.—Ed.

[6] Hetu, rendered above by 'root,' or left untranslated. The hetu's primarily *condition* kamma (cetanā), and, secondarily, the kamma's effect. See Appendix, Hetu.

[7] *I.e.*, as presented to a subject, or, for Buddhists, to a personal (ajjhattikaṇ) locus of access or 'door.' See Introd. Essay, p. 2.

[8] Adhipati. *Cf. supra*, Part VII., § 4 (*f*).

[1] Or *sine qud non* of sufficing efficiency. See Childers's Dict., 'Upanissaya.'—Ed. The Ceylon Cy. defines 9 as a stronger species of 8.

[2] Or priority and posteriority. Consequence implying merely *post hoc*, not *propter hoc*.—Ed.

[3] More lit., 'repetition of an action.' It is used for 'recurrence.

[4] Indriya. See p. 159, n. 2.

[5] Magga, lit., 'path.'

ပဋ္ဌာနနယော

၁၇။ ဟေတု ပစ္စယော, အာရမ္မဏ ပစ္စယော, အဓိပတိ ပစ္စယော, အနန္တရ ပစ္စယော, သမနန္တရ ပစ္စယော, သဟဇာတ ပစ္စယော, အညမညပစ္စယော, နိဿယ ပစ္စယော, ဥပနိဿယ ပစ္စယော, ပုရေဇာတ ပစ္စယော, ပစ္ဆာဇာတ ပစ္စယော, အာသေဝန ပစ္စယော, ကမ္မ ပစ္စယော, ဝိပါက ပစ္စယော, အာဟာရ ပစ္စယော, ဣန္ဒြိယ ပစ္စယော, ဈာန ပစ္စယော, မဂ္ဂ ပစ္စယော, သမ္ပယုတ္တ ပစ္စယော, ဝိပ္ပယုတ္တ ပစ္စယော, အတ္ထိ ပစ္စယော, နတ္ထိ ပစ္စယော, ဝိဂတ ပစ္စယော, အဝိဂတ ပစ္စယော-တိ။

အယ-မေတ္တ ပဋ္ဌာန နယော။

ပဋ္ဌာန်းနည်း

၁၇။

ဟေတုပစ္စည်း	ဥပနိဿယပစ္စည်း	ဈာနပစ္စည်း
အာရမ္မဏပစ္စည်း	ပုရေဇာတပစ္စည်း	မဂ္ဂပစ္စည်း
အဓိပတိပစ္စည်း	ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း	သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း
အနန္တရပစ္စည်း	အာသေဝနပစ္စည်း	ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း
သမနန္တရပစ္စည်း	ကမ္မပစ္စည်း	အတ္ထိပစ္စည်း
သဟဇာတပစ္စည်း	ဝိပါကပစ္စည်း	နတ္ထိပစ္စည်း
အညမညပစ္စည်း	အာဟာရပစ္စည်း	ဝိဂတပစ္စည်း
နိဿယပစ္စည်း	ဣန္ဒြိယပစ္စည်း	အဝိဂတပစ္စည်း

ဤသို့ ၂၄-ပါးသောပစ္စည်းတို့သည် ပြစ်ကုန်၏၊ ဤသည်ပင်လျှင် ပဋ္ဌာန်းနည်းပြစ်ပေသည်။

၁၇ ပဋ္ဌာန်းနည်းအဓိပ္ပါယ်များ

ပဋ္ဌာန-ဟူသောပုဒ်ကိုစွဲ၍ ပဋ္ဌာန်းဟုခေါ်ဆိုကြသည်။ အထူးထူးအပြားပြား မျှားစွာကုန်သော ပစ္စည်းတို့၏ ပြစ်ထုပြစ်သောကြောင့် ပဋ္ဌာန်းမည်၏။ ထနည်း၊ ကုသိုလ်စသော သင်္ခတတရားတို့ကို ဟေတုပစ္စည်း အစရှိသည်တို့၏အစုမ်းပြင့် ဝေဘန်ထုပြစ်သောကြောင့် ပဋ္ဌာန်းမည်၏။

ပစ္စည်း=အကျိုးတရားမျှားပြစ်ပေါ်အောင်၊ ပြစ်ပြီးတရားကို တည်တန့်ခိုင်ပြအောင် ကျေးဇူးပြုတတ်သော စိတ်စေတသိက် ရူပနိဗ္ဗာန်ပညတ်ဟုဆိုအပ်သော အကြောင်းတရားမျှား။

ပစ္စယုပ္ပန်=အကြောင်းကြောင့်ပြစ်ရသော စိတ်စေတသိက်ရူပ်ဟူသော အကျိုးသင်္ခတတရားမျှား။

ပစ္စနိက်=ပစ္စည်းတရားပင်ပြစ်သော်လည်း ပစ္စယုပ္ပန်၌မပါဝင်သောတရားမျိုး။

ဝ၇ ဟေတုပစ္စည်း။ ။အမြစ်သဘာ့ယ်ကျေးဇူးပြုသောတရား။ ရေသောက်ပြစ်သည် သစ်ပင်အား အစဉ်ကြီးပွားရ၍ စည်ကားဖောင်ကျေးဇူးပြုဘိသကဲ့သို့ ဟိတ် ၆ ပါးတို့သည် အတူတကွပြစ်သော စိတ်စေတသိက်စတို့ကိုရပ် မရှိသနေ့ကမ္မဇရပ်တို့အား ကြီးပွားခိုင်ပြစေရန် အကြောင်းမူလသတ္တိပြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်ကြ၏။

သတ္တိ=ထင်ရှားမပြစ်ပေါ်သေးလည်း ပြစ်စွမ်းနိုင်၏၊ ပြုစွမ်းနိုင်၏ဟူသောသဘော။

ဗျတ္တိ=သတ္တိအားလျော်စွာ ထင်ရှားပြစ်ပေါ်လာ၊ ပြုလာသောသဘော။

ပစ္စယ=ပစ္စယသဒ္ဒါသည် ဥပကာရကအနက်ရှိ၏။ ဥပကာရကဆိုသည်ကား ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၊ ထောက်ပံ့ချီးမြှောက်တတ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။

၁၇ **၁** **အာရမ္မဏပစ္စည်း။** ။အာရုံပြုစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ ကြိုးတန်းတောင်ရှေးတို့သည် အား အင်ချိန်သောသူတို့အား ဆွဲကိုင်ရာအပြစ်ပြင့် ကျေးဇူးပြုဘိသကဲ့သို့ အာရုံ ၆ ပါးတို့သည် စိတ်စေတသိုက်တို့အား ဆွဲကိုင်မှီတွယ်ရာအပြစ်ပြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်ကြ၏။

၁၈ **အဓိပတိပစ္စည်း။** ။အကြီးအမှူးပြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ စက္ခာဝတေးမင်းသည် ထပါး သောသူတို့၏ ကြီးမှူးသောသတ္တိကိုပြစ်၍ တိုင်းနိုင်ငံသားတို့အား အစိုးရသောအပြစ်ပြင့် ကျေးဇူးပြုတတ် သောတရားသည် အဓိပတိပစ္စည်းမည်၏။ ။အဓိပတိပစ္စည်းသည် (၁) အာရမ္မဏာဓိပတိ (၂) သဟဇာတာ ဓိပတိ-ဟု ၂ ပါးအပြားရှိ၏။

၁၇ **အနန္တရပစ္စည်း။** ။အခြားမဲ့ပြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ စက္ခာဝတေးမင်းကြီး၏ နတ်ရွာ လားခြင်းသည် သားကြီးရတနာအား အဘိသိက်သွင်းခြင်းငှါ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ မိမိချုပ်ဆုံးပြီးနောက် အခြားမဲ့၌ စိတ်စေတသိုက်တရားတို့ ပြစ်ပွားအောင်ရွက်ဆောင်သမျှ ကျေးဇူးပြုသောတရားသည် အနန္တရ ပစ္စည်းမည်၏။

၁၇ **၅** **သမနန္တရပစ္စည်း။** ။ကောင်းစွာအခြားမဲ့ပြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ စက္ခာဝတေးမင်းကြီး၏ ရဟန်းပြုခြင်းသည် သားကြီးရတနာအား မင်းအပြစ်ကိုရစေခြင်းငှါ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ နောက်ဈေးတ်အား ကောင်းစွာ အခြားမရှိသောအားပြင့် ကျေးဇူးပြုသောတရားသည် သမနန္တရပစ္စည်းမည်၏။

၁၇ **၆** **သဟဇာတပစ္စည်း။** ။ဆီမီးသည် မိမိနှင့်အတူတကွပြစ်သော အလင်းဓာတ်အားတကွပြစ်၍ ကျေးဇူး ပြုသကဲ့သို့ မိမိနှင့်တကွပြစ်ကုန်သော ပစ္စယဟုန်တရားတို့အား တကွပြစ်သည်အပြစ်ပြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော ကြောင့် သဟဇာတပစ္စည်းမည်၏။

၁၇ **၇** **အညမညပစ္စည်း။** ။အချင်းချင်းပြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ သစ်သား ၃ ခုကို ထောင်၍ ထားရာ မလဲမပြိုအောင် အချင်းချင်းကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ ရှစ်နှာမ်အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ကျေးဇူးပြုတတ် သောကြောင့် အညမညပစ္စည်းမည်၏။

အတူတကွပြစ်၍သာ ကျေးဇူးပြုလျှင် သဟဇာတမည်၏။ အတူတကွလည်းပြစ် အချင်းချင်း အပြန် အလှန်လည်းပြစ်၍ ကျေးဇူးပြုလျှင် အညမညပစ္စည်းမည်၏။ ဤကားသဟဇာတနှင့် အညမညပစ္စည်း ၂ ပါး တို့၏ အထူးတည်း။

၁၇ **၈** **နိဿယပစ္စည်း။** ။မှီရာပြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ မြေကြီး သည် သစ်ပင် စသည် တို့၏ တည်ရာအပြစ်ပြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ရင်း၊ ကားဝေဘာဝ်ရှိအဝယ်ပုထိုးသည် ပန်းချီဆေးဆိုမှီရာပြစ်သကဲ့သို့ရင်း ပစ္စယဟုန်တရားတို့၏ မှီရာတည်ရာအပြစ်ပြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောကြောင့် နိဿယပစ္စည်းမည်၏။

နိဿယပစ္စည်းသည် သဟဇာတနိဿယ၊ ပုရေဇာတနိဿယဟူ၍ ၂ ပါးအပြားရှိ၏။ ထို ၂ ပါးတို့တွင် သဟဇာတနိဿယသည် သဟဇာတနှင့်တူ၏။ ။ပုရေဇာတနိဿယသည် ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယ၊ ဝတ္ထာ ရမ္မဏပုရေဇာတနိဿယအားပြင့် ၂ ပါးအပြားရှိ၏။

၁၇ **၉** **ဥပနိဿယပစ္စည်း။** ။အားကြီးသောအကြောင်းပြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ မိုယ်းသည် သတ္တဝါဟူသမျှနှင့် ၎င်းကိုမှီကာ ကြီးပွားပေါက်ရောက်ကြသော သစ်ပင်တို့၏ အားကြီးသော မှီရာပြစ်သလို သာမည်မှီရာပြစ်သော နိဿယထက်အားကြီးသောမှီရာအပြစ်ပြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောကြောင့် ဥပနိဿယ မည်၏။

ဥပနိဿယပစ္စည်းသည် အာရမ္မဏူပနိဿယ၊ အနန္တရူပနိဿယ၊ ပကတူပနိဿယအားပြင့် ၃ ပါးရှိ၏။ ထိုတွင် အာရမ္မဏူပနိဿယသည် အာရမ္မဏာဓိပတိနှင့်တူ၏။ အနန္တရူပနိဿယသည် အနန္တရနှင့်တူ၏။

အာရုံ၊ အနန္တရတို့နှင့် မရောရသည်တိုင်အောင် ပင်ကိုယ်ကတိ သဘောသက်သက်ပြင့်ပင် အားကြီး လှသောမှီရာအကြောင်းပြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်ခဲသောကြောင့် ပကတူပနိဿယမည်၏။

၁၇ **၁၀** **ပုရေဇာတပစ္စည်း။** ။ရှေးဦးပြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ ကမ္ဘာဦးက ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော နေလတို့သည် ယခုတိုင်ထင်ရှားရှိကာ ၎င်းတို့နေဝက်မှပြစ်ပေါ်သောသတ္တဝါတို့အား အလင်း အစ အပူရောင် ပေးကာကျေးဇူးပြုသလို ပစ္စယဟုန်တရားမှ ရှေးဦးစွာပြစ်နှင့်၍တည်လင့်သည်အပြစ်ပြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော ကြောင့် ပုရေဇာတပစ္စည်းမည်၏။ ။ပုရေဇာတပစ္စည်းသည် အာရမ္မဏပုရေဇာတ၊ ဝတ္ထုပုရေဇာတ၊ ဝတ္ထာ ရမ္မဏပုရေဇာတဟု ၃ ပါးရှိ၏။

၁၇ **၁၁** **ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း။** ။နောက်မှပြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ ရှေးကပေါက်နှင့်ကာ ကြီးပွား နေသောသစ်ပင်အား နောက်မှသွန်းလောင်းအပ် ရှာအပ်သော မိုယ်းရေသည် စည်ပင်ကြီးပွားစေခြင်းငှါ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်မှာ နောက်နောက်၌ပြစ်သောစိတ်တို့သည် ရှေးရှေး၌ပြစ်၍ ဌိအနေ အားပြင့် ထင်ရှားရှိသောရုပ်တို့အား တည်ခိုင်သန်စွမ်းစေသောအားပြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောသဘောသည် ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းမည်၏။

၁၇ **၁၂** **အာသေဝနပစ္စည်း။** ။အဖန်တလဲလဲမှီဝဲထုံအပ်သည်ပြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ ရှေးရှေး၌ ထုံအပ်သောနံ့သာသည် နောက်နောက်၌ထုံအပ်သောနံ့သာအား အဆင်းအနံ့ကို ယူနိုင်စွာပွားစေခြင်းငှါ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ရင်း၊ ရှေးရှေး၌သင်အ်သောကျွမ်းကန်သည် နောက်နောက်၌ သင်အ်သောကျွမ်းကန်အား သင်ကြားလေ့ကျက် ဆောင်ရွက်လွယ်ကူစေခြင်းငှါ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ရင်း၊ ရှေးရှေးဖြစ်သော စေတိုသည် အခြားမဲ့ပြစ်သော နောက်နောက်စေတို့အား ကျေးဇူးပြုတတ်သောကြောင့် အာသေဝနပစ္စည်းမည်၏။

၁၇ **၁၃** **ကမ္မပစ္စည်း။** ။မိမိကြောင့်ပြစ်ကုန်သော ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ပြုပြင်စီရင်တတ်သော စေတနာသည် ကမ္မပစ္စည်းမည်၏။ သစ်ပင်၏အပြစ်သည် သစ်ပင်နှင့်တကွပြစ်၍ ထိုသစ်ပင်အားမြဲမြဲခိုင်ခန့်စေခြင်းငှါကျေးဇူး ပြုသကဲ့သို့ ထို့အတူစေတနာသည် သဟဇာတ်ပြစ်သော နာမ်ရုပ်တို့အား ကျေးဇူးပြု၏။ (ဤကားသဟဇာတ ကမ္မအဘို့)။ ။ကောင်းစွာလှမ်းရှိ၍ ကောင်းစွာစီရင်အပ်သောမျိုးစေ့သည် အညွှန့်ကိုပြစ်စေခြင်းငှါ အမှုအရာ လုံ့လ၏အပြစ်ပြင့်ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၊ ထို့အတူအတိတ်ပြစ်သော ကုသိုလ်အကုသိုလ်စေတနာသည် ဝိပါက် နာမကွန္ဓာကရူတ္တာရုပ်တို့အား အမှုအရာလုံ့လအပြစ်ပြင့်ကျေးဇူးပြု၏။ (ဤကား နာနာက္ခဏိကကမ္မအဘို့)

၁၇ **၁၄** **ဝိပါကပစ္စည်း။** ။အကျိုးပြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ မှည့်ရင့်မှည်ရောက်သော သစ်သီး သစ်ပင်တို့သည် ဆရှိန်အစွမ်းကုန်ခမ်းကာ ဗျာပါရလုံးဝမရှိတော့ဘဲ သိမ်မွေ့နုံ့နှေးသောသဘောသို့ရောက်ကြ သလို၊ နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်းမှ ရင့်ကျက်မှုသဘောပြစ်ကုန်သော ဝိပါက်တို့သည် မိမိကိုယ်တိုင်က ကံကျိုး ပြစ်ခြင်းကြောင့် ဗျာပါရလုံးဝမရှိ ငြိမ်းကောတကွပြစ်ဘက်တရားတို့ကိုလည်း၊ အဟုန်အရှိန်မျှသပါရကင်းလျှက် ငြိမ်းဘို့ရာကျေးဇူးပြုသောတရားသည် ဝိပါကပစ္စည်းမည်၏။

၁၇ **၁၅** **အာဟာရပစ္စည်း။** ။ထောက်ပံ့ခိုင်စေသည်ပြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ ပစ္စယဟုန်ပြစ်ကုန် သောရုပ်နာမ်တရားကို့အား၊ ထောက်ပံ့ခိုင်စေတတ်သည်အပြစ်ပြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောကြောင့် အာဟာရ လေးပါးသည် အာဟာရပစ္စည်းမည်၏။

အာဟာရပစ္စည်းသည် ရုပ်အာဟာရ၊ နာမ်အာဟာရအားပြင့် ၂ ပါးအပြားရှိ၏။

၁၆ ဣန္ဒြိယပစ္စည်း။ "အစိုးရသည်ပြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ တပြည်တည်း၌ အထူးထူးသော တာဝန်ကိစ္စဆောင်ရွက်ကြသောမင်းတို့သည်၊ တပါးသောမင်းကို၎င်းကြီးကဲသောသတ္တိကိုမပြုစေမူ၊ ကသိုဏ်းအာဒိ ပေါင်းတို့၏အရာ၌သာ အစိုးရသည်၏အကျိုးစီးပြုခြင်း ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ နာမ်ဣန္ဒြေဟူသော ဂ"ိုဏ်ရှစ်ပါးအစရှိသည် တို့သည်ဂဏန်း တပါးသည် ကပါး၏သတ္တိကိုမပြုဂ်မူ၍ မိမိတို့၏အရာ၌သာ အစိုးရသည်၏အကျိုးပြုခြင်း ကျေးဇူး ပြုသောတရား။"

၁၇ ဣန္ဒြိယပစ္စည်းသည် သဟဇာတိန္ဒြိယ၊ ပုရေဇာတိန္ဒြိယ၊ ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယအားဖြင့် ၃ ပါးရှိ၏။

ဈာနပစ္စည်း။ "ကပ်၍ရှုတတ်သည်ပြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ ကသိုဏ်းစသောအာရုံသို့ ကပ်ရှုကြခြင်း၊ လက္ခဏာရေးသုံးပါးသို့ကပ်ရှုကြခြင်း အစရှိမ်းအားဖြင့် ကပ်ရှု အာရုံကို ကြံတတ်ကုန်သော အားဖြင့် ဝိတက်အစရှိသည်တို့သည် ဈာနပစ္စည်းမည်၏။

၁၈ မဂ္ဂပစ္စည်း။ "သုဂတိဘုံ၊ ဒုဂ္ဂတိဘုံ၊ နိဗ္ဗာန်ဘုံသို့ ဆိုက်ရောက်စေနိုင်သော လမ်းခရီးသဖြင့်တို့ အားဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်သော သမ္မာဒိट्ठိစသောတရားတို့သည် မဂ္ဂပစ္စည်းမည်၏။

၁၉ သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း။ "နို့ရေထောသတ် ပျားသကာဟူသောစတုမဟာအရသာသည် အချင်းချင်းနီးနေ သည်ပြစ်၍ ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ နာမ်ခန္ဓာလေးပါးသည်လည်း အချင်းချင်းမကွေမကွာယှဉ်သည်၏ အပြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောသဘောတရား။

၂၀ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း။ "အချို အချဉ် အစပ် အငံ အမန် အခါးဟူသော အရသာ ၆ ပါးသည် အချင်းချင်း မနီးနေ့ာမယှဉ်သောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ နာမ်နှင့်ရူပ်တို့၏အချင်းချင်းမယှဉ်သည်၏အပြစ်ဖြင့် ကျေးဇူး ပြုသောတရား။

ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းသည် သဟဇာတဝိပ္ပယုတ်၊ ပုရေဇာတဝိပ္ပယုတ်၊ ပစ္ဆာဇာတဝိပ္ပယုတ်အားဖြင့် ၃ ပါး ထပြားရှိ၏။

§ 8. *Of Mind and Body as Correlates.*

'or example :—]

Mind may to *mind* SIXFOLD relation bear,
FIVEFOLD to *mind-and-body*,[6] ONE alone
To *body*. Body is to *mind* ONE way
Related. Two relations bear to *mind*
Mind-body-name-and-notion,[1] while to *itself*
Mind-body may in NINE relations stand.
Sets of relations, SIX.

How may this be ?

[6] For greater lucidity 'nāma' and 'rūpa' are rendered by the Western concepts 'mind' and 'body.'—Ed.

[1] Or 'term-and-concept.' Here both nāmapaññatti and atthapaññatti are intended.

ဆဋ္ဌမ ပစ္စယော

၁၈။ ဆဓာ နာမ·ဿ နာမသ၊
ပဉ္စဓာ နာမရူပိနံ၊
ကေဓာ ပုန ရူပသ၊
ရူပံ နာမသ စေ·ကဓာ။
ပညတ္တိနာမရူပါနံ၊
နာမသ ဒုဝိဓာ ဒွယံ၊
ဒ္ဒယသ နဝဓာ စေ·တိ၊
ဆဋ္ဌမ ပစ္စယာ ကထံ။

၂၁ ၁၇ အတ္ထိပစ္စည်း။ "ရှိသည်ပြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ မြေကြီး ဟိမဝန္တာတောင်တို့သည် မိုဃ် ထင်ရှားရှိနိုက် မိမိအပေါ်ပေါက်ရောက်ကြသော ယိုထိုဘစ်ကင်ဆေးပင်စသည်တို့အား ဩဇာထက်မျက်အောင် စိမ်းရွှင်အောင်ထောက်ပံ့ဟန်လို မိမိတင်ရှားရှိခိုက် ကင်ရှားရှိနေသောတရားတို့အား ထောက်ပံ့မှုဖြင့် ကျေးဇူး ပြုသောတရား။

အတ္ထိပစ္စည်းသည် (၁) သဟဇာတတ္ထိ (၂) ပုရေဇာတတ္ထိ (၃) ပစ္ဆာဇာတတ္ထိ (၄) အာဟာရတ္ထိ (၅) ဣန္ဒြိ ယတ္ထိအားဖြင့် ၅ ပါးအပြားရှိ၏။

၂၂ ၁၇ နတ္ထိပစ္စည်း။ "မီးရောင်၏ချုပ်ငြိမ်းမှုသည် အမှောင်ပြစ်ရန်ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၎င်း၊ ညဉ့်ကုန်မှုသည် နေထွက်ရန်ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၎င်း မိမိတို့ချုပ်မှုဖြင့် နောက်စိတ်များညစ်ပါးပြစ်ပေါ်ရန်တင်ရှားမရှိဘဲ ကျေးဇူး ပြုသောတရား။

၂၃ ၁၇ ဝိဂတပစ္စည်း။ "နေဝင်ခြင်းသည် လထွက်ရန်ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၎င်း၊ နေဝင်ခြင်းသည် ဆေးကောင်ပြစ် ရန် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့၎င်း၊ မိမိတို့ကင်းချုပ်မှုဖြင့် နောက်နောက်တရားပြစ်ပေါ်ရန် ကင်းရှင်ကျေးဇူးပြု သောတရား။

၂၄ ၁၇ အဝိဂတပစ္စည်း။ "ဟာသမဒ္ဒုရာသည် မိမိကိုမိမိရှိနေကုန်သော ငါးလိပ်မကန်းစသည်တို့အား ပိတ် သောမနုဿကိုပွားစေခြင်းငှါ မကင်းသောအပြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ မိမိမကင်းမချုပ်သေးဘဲ ပစ္စုပ္ပန်ရှိဆဲ အနေအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသောတရား။

နတ္ထိနှင့်ဝိဂတအထူး။ "ဥပါဒ်ဌာဏ်ချုပ်ပြီး၍ ကင်းဘိတ်မှုသဘောသည် နတ္ထိသဘော။ ချုပ်ခါမျှ ပြစ်သောသဘောသည် ဝိဂတသဘော။

အတ္ထိနှင့်အဝိဂတအထူး။ "ပရမတ္ထသဘာဝ ခကိုကပစ္စုပ္ပန် မပေါက်မပြုန် မိမိသဘောထင်မှားရှိနေ သည်အပြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုသည် အတ္ထိသဘော။ ပရမတ္ထသဘောမကင်း, ချုပ်ခြင်းသို့ မရောက်သေးသော သဘောပြင့် ကျေးဇူးပြုမှုသည် အဝိဂတသဘော။

(ပစ္စည်း ၆-ပါး သင်္ဂဟ ဂါထာများ)

၁၈။ နာမ်သည် နာမ်အား ခြောက်ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။
နာမ်သည် နာမ်ရူပ်အား ငါးပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။
နာမ်သည် ရူပ်အား တစ်ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။
ရူပ်သည် နာမ်အား တစ်ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။
ပညတ်၊ နာမ်၊ ရူပ်တို့သည် နာမ်အား နှစ်ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။
နာမ်ရူပ်သည် နာမ်ရူပ်အား ကိုးပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။
ဤသို့ ပစ္စည်းမျိုးတို့သည် ခြောက်မျိုး အပြားရှိပေ၏။
အဘယ်သို့ ပြားသနည်း–

§ 9. *Of how Mind and Body may be Related.*

First, mind is related to mind in six ways:

States[2] of consciousness and their mental concomitants which have just ceased are related to present[3] states of consciousness and their mental concomitants by way of (1) contiguity; (2) immediate contiguity; (3) absence; and (4) abeyance. Again, antecedent apperceptions are related to consequent apperceptions by way of (5) succession (or recurrence), and co-existent states of consciousness and their mental concomitants are mutually related by way of (6) association.

နာမ် နာမဿ ဆဓာ ပစ္စယော

၁၉။ အနန္တရ နိရုဒ္ဓါ စိတ္တ စေတသိကာ ဓမ္မာ ပဋ္ဌပ္ပန္နာနံ စိတ္တ စေတသိကာနံ ဓမ္မာနံ အနန္တရ, သမနန္တရ, နတ္ထိ, ဝိဂတာဝေန၊ ပုရိမာနိ ဇဝနာနိ ပစ္ဆိမာနံ ဇဝနာနံ အာသေဝန ဝေန၊ သဟဇာတာ စိတ္တ စေတသိကာ ဓမ္မာ အညမညံ သမ္မယုတ္တ ဝေနေ·တိ စ ဆဓာ နာမ် နာမဿ ပစ္စယော ဟောတိ။

(နာမ်သည် နာမ်အား ၆-ပစ္စည်း)

၁၉။ အခြားမဲ့ပြတ်၍ ချုပ်ကုန်ပြီးသော စိတ်စေတသိက်တို့သည် အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သောစိတ်စေတသိက်တို့အား အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတပစ္စည်းတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေ၏။

ရှေးရှေးဖြစ်သောဇောတို့သည် နောက်နောက်ဖြစ်သော ဇောတို့အား အာသေဝနပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

တကွဖြစ်ကုန်သော စိတ်စေတသိက်တို့သည် အချင်းချင်း သမ္မယုတ္တ ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေ၏။

ဤသို့လျှင် နာမ်သည် နာမ်အား (၆)ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေ၏။

[2] Citta-cetasikā dhammā. See Introd. Essay, p. 25 *f.*, on the succession of states of consciousness in the processes of thought.

[3] Paccuppannānaṃ is paraphrased by Ledi Sadaw as follows: punuppannānaṃ paṭipāṭiyā uppannānaṃ vā. Literally then, it means 'occurring again.' Burmese translations render by 'succeeding.'

Next, mind is related to mind-and-body in five ways:

The hetu's, jhāna-factors, and Path-factors, are related to co-existing states of mind and body by way of (1) condition; (2) jhāna; and (3) means (respectively). Co-existent volition[4] is related to co-existent states of mind and body by way of (4) karma. So also asynchronous volition is related to states of mind and body brought into existence through karma by way of karma.

Again [mental] aggregates of effects[5] are mutually related, and are related *also* to co-existent states of body by way of (5) effect.[5]

နာမ် နာမရူပါနံ ပဋ္ဌာ ပစ္စယော

၂၀။ ဟေတု, ဈာနင်, မဂ္ဂင်ါနိ သဟဇာတာနံ နာမရူပါနံ ဟေတာ·ဒိဝသေန၊ သဟဇာတာ စေတနာ သဟဇာတာနံ နာမရူပါနံ နာနာ ကွဏိကာ စေတနာ ကမ္မာ·တိ နိဗ္ဗတ္တာနံ နာမရူပါနံ ကမ္မဝသေန၊ ဝိပါကက္ခန္ဓာ အညမညံ သဟဇာတာနံ ရူပါနံ ဝိပါကဝသေ နေ·တိ စ ပဋ္ဌာ နာမ် နာမရူပါနံ ပစ္စယော ဟောတိ။

(နာမ်သည် နာမ်ရူပ်အား ၅-ပစ္စည်း)

၂၀။ ဟိတ်တရား၊ ဈာနင်တရား၊ မဂ္ဂင်တရားတို့သည် အတူတကွဖြစ်ကုန်သော နာမ်ရူပ်တို့အား ဟေတုပစ္စည်း၊ ဈာနပစ္စည်း၊ မဂ္ဂပစ္စည်းတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

တကွဖြစ်သော စေတနာသည် တကွဖြစ်သော နာမ်ရူပ်တို့အား လည်းကောင်း၊ အသီးသီးသောခဏတ္တဖြစ်သော စေတနာသည် ကံကြောင့်ဖြစ်သော နာမ်ရူပ်တို့အားလည်းကောင်း ကမ္မပစ္စည်းအစွမ်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေ၏။

ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာတို့သည် အချင်းချင်းအားလည်းကောင်း၊ တကွဖြစ်သောရူပ်တို့အားလည်းကောင်း ဝိပါကပစ္စည်းအစွမ်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ ဤသို့လျှင် နာမ်သည် နာမ်ရူပ်တို့အား (၅) ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေ၏။

[4] On the twofold functions (psychological and ethical) of Cetanā, see Introd. Essay, pp. 16, 42 *f.*

[5] Vipāka, 'result of karma.' This is not a relation of effect to its cause, but a relation among the effects themselves.

Thirdly, mind is related to body in one way:

Consequent states of consciousness and their mental concomitants are related to this antecedent body[1] by way of (1) consequence.

[1] Kāyo, lit., 'an aggregate.' *Cf.* the *Dukapaṭṭhāna* where this phrase recurs so often.—Ed.

နာမ် ရူပသာ ကေဓာ ပစ္စယော

(နာဓိသည် ရုပ်အား ၁-ပစ္စည်း)

၂၁။ ပစ္ဆာဇာတာ စိတ္တ စေတသိကာ ဓမ္မာ ပုရေဇာတသ္မိံ ကာယသ္မိံ ပစ္ဆာဇာတ ဝသေနေ·တိ ကေဓာဝ နာမ် ရူပသာ ပစ္စယော ဟောတိ။

၂၁။ နောက်နောက်၌ ဖြစ်ကုန်သော စိတ်စေတသိက် တရားတို့သည် ရှေးရှေး၌ဖြစ်သော ရူပကာယအား ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း အစွမ်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏၊ ဤကား နာမ်က ရူပ်အား ပစ္စည်းတခုဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံတည်း။

Fourthly, body is related to mind in one way:

The six bases during life are related to the seven elements of cognition by way of (1) antecedence, and so also are the five kinds of sense-objects to the five processes of sense-cognition.

ရူပ် နာမသာ ကေဓာ ပစ္စယော

(ရုပ်သည် နာဓိအား ၁-ပစ္စည်း)

၂၂။ ဆ ဝတ္ထူနိ ပဝတ္တိယံ သတ္တန္နံ ဝိညာဏဓာတူနံ ပဋ္ဌာ·ရမ္မဏာနိ စ ပဉ္စ ဝိညာဏ ဝီထိယာ ပုရေဇာတ ဝသေနေ·တိ ကေဓာဝ ရူပ် နာမသာ ပစ္စယော ဟောတိ။

၂၂။ ဝတ္ထုရုပ် ခြောက်ပါးတို့သည် ပဝတ္တိအခါ၌ ဝိညာဏဓာတ် ခုနစ်ပါးတို့အားလည်းကောင်း၊ အာရုံငါးပါးတို့သည် ဝိညာဏဝီထိ ငါးပါးတို့အားလည်းကောင်း၊ ပုရေဇာတပစ္စည်း၏ အစွမ်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေ၏။ ဤကား ရူပ်က နာမ်အား တစ်ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံပေတည်း။

Fifthly, name-and-notion-mind-and-body[2] are related to mind in two ways—namely, by way of (1) object, and of (2) sufficing condition. In this connection 'object' is of six kinds, consisting of visible [audible] body, etc. But sufficing condition is of three kinds:—sufficing condition in object, sufficing condition in contiguity, and sufficing condition in nature.[3]

[2] Paññatti-nāma-rūpāni, as above, p. 195, *l.* 1. On paññatti, see Appendix *s.v.*

[3] Pakatūpanissayo.

ပညတ္တိ နာမရူပါနိ နာမသာ ဒ္ဝေဓာ ပစ္စယော

(ဗဟုတ်နာဓိရုပ်သည် နာဓိအား ၂-ဝစ္စည်း)

၂၃။ အာရမ္မဏဝသေန, ဥပနိဿယ ဝသေနေ·တိ စ ဒုဝိဓာ ပညတ္တိ နာမရူပါနိ နာမဿေ ပစ္စယာ ဟောန္တိ။

တတ္ထ ရူပါ·ဒိ ဝသေန ဆဗ္ဗိဓံ ဟောတိ အာရမ္မဏံ။

ဥပနိဿယော ပန တိဝိဓော ဟောတိ အာရမ္မဏူပနိဿယော, အနန္တရူပနိဿယော, ပကတူပနိဿယော စေ·တိ။

၂၃။ ပညတ်၊ နာမ်၊ ရူပ်တို့သည် နာမ်အားသာလျှင် အာရမ္မဏပစ္စည်း၊ ဥပနိဿယပစ္စည်း နှစ်ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုကုန်၏။ ထိုနှစ်ပစ္စည်းတို့တွင် အာရမ္မဏပစ္စည်းသည် ရူပါဒိုဧသည်တို့၏ အပြားအားဖြင့် ခြောက်ပါး အပြားရှိ၏။

ဥပနိဿယပစ္စည်းသည် အာရမ္မဏူပနိဿယပစ္စည်း, အနန္တရူပနိဿယပစ္စည်း, ပကတူပနိဿယပစ္စည်းဟူ၍ သုံးပါးအပြားရှိ၏။

Of these three only the object to which weight is attached is the sufficing condition in object.

၂၄။ တတ္ထ အာရမ္မဏ·မေဝ ဂရုကတံ အာရမ္မဏူပနိဿယော။

၂၄။ ထိုသုံးပါးတို့တွင် အလေးဂရုပြုအပ်သော အာရုံသည်ပင်လျှင် အာရမ္မဏူပနိဿယ ပစ္စည်းမည်၏။

States of consciousness, and their mental concomitants which have just ceased, constitute the sufficing condition in contiguity.

၂၅။ အနန္တရ နိုရ္ဝဒ္ဓါ စိတ္တ စေတသိကာ ဓမ္မာ အနန္တရူပနိဿယော။

စာပိုဒ် ၂၅ အနန္တရနှင့် အနန္တရူပနိဿယ အထူး

ပိုမိ ပိုမိတို့၏အခြားမဲ့ခဏ(လျှောက်ပတ်သောစိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုဖြစ်စေခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သောသတ္တိရှိသောတရား)သည် အနန္တရပစ္စည်းမည်၏။ အားကြီးသောမင်ကြောင်း၏အစုမ်းခြင်း ကျေးဇူးပြုခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သောသတ္တိသည် အနန္တရူပနိဿယပစ္စည်းမည်၏။

Sufficing condition in nature is of many kinds—for instance, states of passion, etc., and of faith, etc., pleasure, pain, a person[4], food, physical change, residence—conditions,

internal or external, as the case may be—are related to (internal or external) moral and other states.

[4] Instances of this and the following cases are a friend, wholesome food, agreeable climate, comfortable bed and housing, etc.

Karma, too, is related to its results as sufficing condition in nature.

§ 10.[5] Sixthly, states of mind and body are related to states of mind and body in nine ways, to wit, by way of:

(1) dominance;
(2) co-existence,
(3) reciprocity;
(4) dependence;
(5) support;
(6) control;
(7) dissociation;
(8) presence;
(9) continuance,

according to circumstances.

စာပိုဒ် ၁၉ ၂၇ ပစ္စည်းသဘောတူပေါင်းချိပ်ချက်

၁၉. (၁) ဤ ၂၇, ပစ္စည်းကိုတွင် နာမ်သည် နာမ်အား ပစ္စည်းပစ္စယပွန်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုရာ၌ အနန္တရ၊ သမနန္တရ၊ နတ္ထိ၊ ဝိဂတ၊ အာသေဝန၊ သမ္မသုတ္တအားဖြင့် ၆ ပစ္စည်း။

၂၀. (၂) နာမ်သည်နာမ်ရူပ်အား ပစ္စည်းပစ္စယပွန်အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုရာ၌ ဟေတု၊ စျာန၊ မဂ္ဂ၊ ကမ္မ၊ ဝိပါကအားဖြင့် ၅ ပစ္စည်း။

၂၁. (၃) နာမ်သည် ရူပ်အားကျေးဇူးပြုရာ၌ ပစ္စာဇာတပစ္စည်း။

၂၂. (၄) ရူပ်သည်နာမ်အား ကျေးဇူးပြုရာ၌ ပုရေဇာတပစ္စည်း။

၂၃. (၅) ပညတ်နာမ်ရူပ်တို့သည် နာမ်အား ကျေးဇူးပြုရာ၌ အာရမ္မဏာဥပနိဿယ ၂ ပစ္စည်း။

၂၄. (၆) နာမ်ရူပ် ၂ ပါးသည် နာမ်ရူပ် ၂ ပါးအား ကျေးဇူးပြုရာ၌ အဓိပတိ၊ သဟဇာတ၊ အညမည်၊ နိဿယ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတအားဖြင့် ၉ ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုကုန်၏။

[5] Here, again, the P.T.S. edition's division of paragraphs is at fault.

၂၆။ ရာဂါ၊ဒယော ပန ဓမ္မာ သဒ္ဓါ၊ဒယော စ သုခံ ဒုက္ခံ ပုဂ္ဂလော ဘောဇနံ ဥတု သေနာ သနဋ္ဌ ယထာရဟံ အဗ္ဗတ္တဋ္ဌ ဗဟိဒ္ဓါ စ ကုသလာ၊ဒိ ဓမ္မာနံ ကမ္မံ ဝိပါကာန၊န္တိ စ ဗဟုဓာ ဟောတိ ပကတူပနိဿယော။

၂၆။ ထိုမှတပါး ရာဂစသော အကုသိုလ်တရားများ၊ သဒ္ဓါစသော ကုသိုလ်တရားများ၊ ကာယိကသုခ၊ ကာယိကဒုက္ခ၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဘောဇဉ်၊ ဥတု၊ ကျောင်းအိပ်ရာနေရာ။

ယင်းတို့သည် ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ အဗ္ဗတ္တ (ကိုယ်တွင်း)သန္တာန်မှာဖြစ်စေ, ဗဟိဒ္ဓ (ကိုယ်ပ) သန္တာန်မှာဖြစ်စေ ကုသိုလ်စသော တရားတို့အားလည်းကောင်း, ဗလဝဖြစ်သော ကံသည် ဝိပါက်နာမကွန္ဓာတို့အားလည်းကောင်း ကျေးဇူးပြုပေ၏။

ဤသို့လျှင်ပကတူပနိဿယပစ္စည်းသည် များသောအပြားရှိပေ၏။

နာမရူပါနိ နာမရူပါနံ နဝဓာ ပစ္စယော

(နာမ်ရှင် ၂-ပါးသည် နာမ်ရှင် ၂-ပါးအား ၉-ပစ္စည်း)

၂၇။ အဓိပတိ, သဟဇာတ, အညမည, နိဿယ, အာဟာရ, ဣန္ဒြိယ, ဝိပ္ပယုတ္တ, အတ္ထိ, အဝိဂတ ဝသေနေ၊တိ ယထာရဟံ နဝဓာ နာမရူပါနိ နာမရူပါနံ ပစ္စယာ ဘဝန္တိ။

၂၇။ နာမ်ရူပ်တို့သည် နာမ်ရူပ်တို့အား အဓိပတိပစ္စည်း၊သဟဇာတ၊ အညမည၊ နိဿယ၊ အာဟာရ၊ ဣန္ဒြိယ၊ ဝိပ္ပယုတ္တ၊ အတ္ထိ၊ အဝိဂတပစ္စည်းဟူသော ကိုးပစ္စည်းတို့ဖြင့်ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ကျေးဇူးပြုကြကုန်၏။

စာမျိုး ၂၆

■ ထုဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊ မာန၊ ဒိट္ဌိ၊ ပတ္ထနာဟု ဆိုအပ်ကုန်သောတရား။ သဒ္ဓါ၊ သီလ၊ သုတ၊ စာဂ၊ ပညာ ဟုဆိုအပ်ကုန်သောတရား၊ ကာယိကသုခ၊ ကာယိကဒုက္ခ၊ ကလျာဏမိတ္တစသောပုဂ္ဂိုလ်၊ လျောက်ပတ်သည်စသော ဘောဇဉ်၊ လျောက်ပတ်သည်စသော အချမ်းအပူဟူသော ဥတု၊ လျောက်ပတ်သည်စသော ကျောင်း ထိုပ်ရာ နေရာ၊ ဤပစ္စည်းတရားတို့သည်—

■ ထိုက်သည်ထားလျှော်စွာ အဋ္ဌတ္ထသန္ဓာန်ပြုခြင်း၊ ဗဟိဒ္ဓသန္ဓာန်ပြုခြင်း ကုသိုလ်၊ ကေဝိသ၊ အကုသိုလ် ဒုါ၊ အသ၊ ဝိပါက်ဆတို့သ၊ ကိရိယာ ဝိသ၊ နာမကွန္ဓာပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား—

■ ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသတည်း။

* ဤ၌ မှတ်သားဖွယ်ကား ပကတိယာ၊ အာရမ္မဏူပနိဿယ အနန္တရူပနိဿယတို့နှင့် မဆုံ

(1) In this connection, the first of these relations occurs in one of two ways :

(i.) The object to which weight is attached is related to states of mind, by way of objective dominance.

(ii.) Co-existent dominant influences, which are of four kinds,[1] are related to co-existent states of mind and body by way of co-existent [dominance].

[1] Desire to act, energy, thought, and investigation. See above, Part VII., § 4 f.

၂၇။ တတ္ထ ဂရုကတ-မာရမ္မဏံ အာရမ္မဏာဓိပတိ ဝသေန နာမာနံ၊ သဟဇာတာ- ဓိပတိ စတုဗိဓောပိ သဟဇာတ ဝသေန သဟဇာတာနံ နာမရူပါန-ဉ္စ ၀ ဒုဝိဓော ဟောတိ အဓိပတိ ပစ္စယော။

နောပါ ဝိမိနဂိုသဘော ဖြတိုင်းသာလျှင်။ ဥပနိဿယော၊ အားကြီးသော အကြောင်းတည်း။ (တနည်း) ပကတေ၊ ကေန်မှုချအကျိုးကို ပြစ်စေနိုင်လောက်အောင် အရှုတ္ထသန္ဓာန်၌ ကောင်းစွာပြုအပ် ပြီးစေအပ်၊ ဗဟိဒ္ဓသန္ဓာန်၌ အပန်တလဲလဲ မှီဝဲအပ်သော။ ဥပနိဿယော၊ ထားကြီးသောအကြောင်းတည်း။ ဤတို၊ ထိုကြောင့်။ ပကတူပနိဿယော၊ ပကတူပနိဿယမည်၏ ဟု ပကတူပနိဿယ အမည်ရင်းခံ အဓိပ္ပာယ်လင်းရှိ နားရှင်းရလေအောင် ဦးကာကျော် ဝိုင်ဂြိုဟ် ကျင်းခဲ့ပါသတည်း။

■ ပလဝပြစ်သော ကုသိုလ် ထကုသိုလ်ကံ ပစ္စည်းတရားသည်–

■ ဝိပါက်စိတ် ဆတို့သ နာမကွန္ဓာ ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား–

■ ပကတူပနိဿယ ကမ္မသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပါသတည်း။

■ ဤသို့လျှင် ပကတူပနိဿယပစ္စည်းသည် မျှားသောအပြားရှိပါသတည်း။

* ထုဂါဒယောမှ ဒုက္ခံတိုင်အောင်ကား နာမ်၊ ပုဂ္ဂလောကား ပညတ်၊ ဘောဇနံ-ဥတု သေနာသနံတို့ကား ရူပ်ဟု ဤပစ္စည်းရှည် ပညတ် နာမ် ရူပ် ခွဲကြပါသတည်း။

ထိုပစ္စည်းတို့တွင်–

အဓိပတိပစ္စည်း-၂မျိုး

၂၈။(က) အလေးဂရုပြုအပ်သော အာရုံသည် နာမ် (စိတ်၊ စေတသိက်) တို့အား အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

(ခ) (ဆန္ဒ၊ ဝီရိယ၊ စိတ္တ၊ ဝိမံသ) ဟူသော- သဟဇာတာဓိပတိ ပစ္စည်းသည် တကွဖြစ်သောရုပ်နာမ်တို့အား သဟဇာတာဓိပတိ ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေ၏။

ဤသို့လျှင် အဓိပတိပစ္စည်းသည် အာရမ္မဏာဓိပတိ, သဟဇာတာ-ဓိပတိဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိပေ၏။

(2) Next, the relation of 'co-existence' is threefold, thus: states of consciousness and their mental concomitants are related both mutually and also to co-existent bodily states as co-existent states.

The great essentials[1] are related both mutually and also to the material qualities derived from them, as co-existent.

The basis [of mind] and resultant [mental] states are, at the moment of rebirth, mutually related as co-existent.

[1] The 'four elements' in popular Western phrase.

(3) The relation of 'reciprocity' is also threefold, thus:

States of consciousness and their mental concomitants are reciprocally related;

so are the great essentials;

so is the basis of mind with resultant [mental] states, at the moment of rebirth.

၂၉။ စိတ္တ စေတသိကာ ဓမ္မာ အညမညံ သဟ ဇာတ ရူပါနဉ္စ၊ မဟာဘူတာ အညမညံ ဥပါဒါရူပါနဉ္စ၊ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ ဝတ္ထု ဝိပါကာ အညမည·န္တိ စ တိဝိဓော ဟောတိ သဟဇာတ ပစ္စယော။

သဟဇာတ ၃-မျိုး

၂၉။ (က) စိတ်စေတသိက် တရားတို့သည် အချင်းချင်းအားလည်း ကောင်း၊ တကွဖြစ်ဖက်ရုပ်တို့အား လည်းကောင်း သဟဇာတ ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

(ခ) မဟာဘုတ်ရုပ်တို့သည် အချင်းချင်းအားလည်းကောင်း၊ ဥပါ-ဒါရုပ်တို့အားလည်းကောင်း သဟဇာတပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူး ပြု၏။

(ဂ) ဟဒယဝတ္ထုနှင့်ပဋိသန္ဓေဝိပါက် နာမကွန္ဓာတို့သည် ပဋိသန္ဓေ ခဏ၌အချင်းချင်းအား သဟဇာတပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

ဤကဲ့သို့ သဟဇာတပစ္စည်းသည် သုံးပါးအပြားရှိပေ၏။

၃၀။ စိတ္တ စေတသိကာ ဓမ္မာ အညမညံ၊ မဟာ ဘူတာ အညမညံ၊ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ ဝတ္ထု ဝိပါကာ အညမည·န္တိ စ တိဝိဓော ဟောတိ အညမည ပစ္စယော။

အညမည ၃-မျိုး

၃၀။ (က) စိတ် စေတသိက်တို့သည် အချင်းချင်း အညမညပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

(ခ) မဟာဘုတ်ရုပ်တို့သည် အချင်းချင်း အညမညပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

(ဂ) ပဋိသန္ဓေခဏ၌ ဟဒယဝတ္ထု(ကလလရေကြည်)နှင့် ပဋိသန္ဓေ ဝိပါက်ခန္ဓာတို့သည် အချင်းချင်း အညမညပစ္စည်းအစွမ်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

ဤသို့လျှင် အညမညပစ္စည်းသည် သုံးပါး အပြားရှိလေ၏။

(4) The relation of 'dependence' is also threefold, thus: States of consciousness and their mental concomitants are related by way of dependence, both mutually and also to co-existent bodily states.[3]

The great essentials are related by way of dependence, both mutually and also to material qualities derived from them.

The six bases are related, by way of dependence, to the seven elements of cognition.[1]

[3] This relation expresses the dependence of bodily states on the mind, and not of the mental states on the body. The first member of a pair of correlates is the 'Nissaya,' that which is depended upon and the other member which depends on it is the Nissita.

(5) The relation of 'support' is of two kinds, thus: Edible food is related to this body,

and immaterial supports[2] are related to co-existent states of mind and body, both by way of support.

[1] See above, Part III., § 18.
[2] See p. 177 (*g*).

(6) The relation of 'control' is threefold, thus:

The five sentient organs are related to the five kinds of sense-cognition by way of control;[2]

so is the controlling power of bodily vitality to material qualities that have been 'grasped at';[3]

so are immaterial controlling faculties to co-existent states of mind and body.

[2] On Indriya. See p. 159, *n.* 2. From this passage it is clear that Buddhists regard the five sentient organs as Indriya's. Though the word 'faculty' includes both mental and physical powers, 'the eye,' 'the ear,' etc., can hardly be called 'physical powers.'

နိဿယ ၃-မျိုး

၃၁။ (ဂ) စိတ် စေတသိက်တို့သည် အချင်းချင်းအားလည်းကောင်း၊ တကွဖြစ်ဖက်ရှိပ်တို့အားလည်းကောင်း နိဿယပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

(ခ) မဟာဘုတ်တို့သည် အချင်းချင်းအားလည်းကောင်း၊ ဥပါဒါရှိပ်တို့အားလည်းကောင်း နိဿယပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

(ဂ) ဝတ္ထုရှိပ်ခြောက်ပါးတို့သည် ဝိညာဏဓာတ်ခုနစ်ပါးတို့အား နိဿယပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

ဤသို့လျှင် နိဿယပစ္စည်းသည် သုံးပါး အပြားရှိပေ၏။

အာဟာရ ၂-မျိုး

၃၂။ (ဂ) အလုတ်အလေးပြုအပ်သော အာဟာရသည် ဤ ရူပကာယ အား အာဟာရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

(ခ) နာမ် အာဟာရတို့သည် တကွဖြစ်ဖက် နာမ်ရှိပ်တို့အား အာဟာရ ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

ဤသို့လျှင် အာဟာရပစ္စည်းသည် နှစ်ပါး အပြားရှိပေ၏။

ဣန္ဒြိယပစ္စည်း ၃-မျိုး

၃၃။ (ဂ) ပသာဒရှိပ်ငါးပါးတို့သည် ပဋ္ဌဝိညာဉ်တို့အား ဣန္ဒြိယပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

(ခ) ရူပဇီဝိတိန္ဒြေသည် ကမ္မဇရှိပ်တို့အား ဣန္ဒြိယပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူး ပြု၏။

(ဂ) နာမ်ဣန္ဒြေတို့သည် တကွဖြစ်ဖက်နာမ်ရှိပ်တို့အား ဣန္ဒြိယ ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

ဤသို့လျှင် ဣန္ဒြိယပစ္စည်းသည် သုံးပါး အပြားရှိ၏။

၃၁။ စိတ္တ စေတသိကာ ဓမ္မာ အညမညံ သဟ ဇာတ ရူပါနဉ္စ၊ မဟာဘူတာ အညမညံ ဥပါဒါရူပါနဉ္စ၊ ဆ ဝတ္ထူနိ သတ္တန္နံ ဝိညာဏ ဓာတူနံ စ တိဝိဓော ဟောတိ နိဿယ ပစ္စယော။

၃၂။ ကဗဠီကာရော အာဟာရော ဣမဿ ကာယဿ၊ အရူပိနော အာဟာရာ သဟ ဇာတာနံ နာမရူပါနံ စ ဒုဝိဓော ဟောတိ အာဟာရ ပစ္စယော။

၃၃။ ပဉ္စ ပသာဒါ ပဉ္စန္နံ ဝိညာဏာနံ၊ ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယံ ဥပါဒိန္နံ ရူပါနံ၊ အရူပိနော ဣန္ဒြိယာ သဟဇာတာနံ နာမရူပါနံ စ တိဝိဓော ဟောတိ ဣန္ဒြိယ ပစ္စယော။

(7) The relation of 'dissociation' is also threefold, thus: At the moment of descent into life,[4] the base of mind is related to results [of karma] by way of co-existent dissociation; so also are states of consciousness and their mental concomitants related to co-existent material qualities, viz., by way of co-existant dissociation.[5]

Again, consequent states of consciousness and their mental concomitants are related to this antecedent body by way of consequent dissociation.

And, thirdly, the six bases during life are related to the seven elements of cognition by way of antecedent dissociation.

(§ 11).[7] (8) and (9) Lastly, the relations of 'presence' and of 'continuance' are each fivefold, thus:
First, co-existence, next priority,
Then, after-sequence, whereso'er it be,
Support nutritive, power of vital state:—
Such is the group of five we now relate.

[4] See above, Part VI., § 4.
[5] *I.e.*, of conception.
[6] This is an interesting parallel to modern 'parallelism' of mind and body. In the next sentence, *cf.* § 7, *n.* 2; § 9, *n.* 1.—Ed.
[7] There should again have been no fresh section here in P.T.S.—Ed.

ဝိပ္ပယုတ္တ ၃-မျိုး

၃၄။ ဩက္ကန္တိက္ခဏေ ဝတ္ထု ဝိပါကာနံ စိတ္တ စေတသိကာ ဓမ္မာ သဟဇာတ ရူပါနံ သဟဇာတ ဝသေန၊ ပစ္ဆာဇာတာ စိတ္တ စေတသိကာ ဓမ္မာ ပုရေဇာတဿ ဣမဿ ကာယဿ ပစ္ဆာဇာတ ဝသေန၊ ဆ ဝတ္ထူနိ ပဝတ္တိယံ သတ္တန္နံ ဝိညာဏဓာတူနံ ပုရေဇာတ ဝသေနေ·တိ စ တိဝိဓော ဟောတိ ဝိပ္ပယုတ္တ ပစ္စယော။

အတ္ထိ အဝိဂတဘေဒေါ

၃၅။ သဟဇာတံ ပုရေဇာတံ၊
ပစ္ဆာဇာတဉ္စ သဗ္ဗထာ၊
ကမ္ဘဋ္ဌိကာရော အာဟာရော၊
ရူပဇီဝိတ·မိစ္စယ·ဋ္ဌိ။
ပဉ္စဝိဓော ဟောတိ အတ္ထိပစ္စယော, အဝိဂတ
ပစ္စယော စ။

ဝိပ္ပယုတ္တ ၃-မျိုး

၃၄။ (က) ပဋိသန္ဓေခဏ၌ ဟဒယဝတ္ထုသည် ဝိပါက်ခန္ဓာတို့အား လည်းကောင်း၊ စိတ်စေတသိက်တရားတို့သည် တက္ကဗြစ်ဖက်ရုပ်တို့အား လည်းကောင်း၊ သဟဇာတ ဝိပ္ပယုတ္တ ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

(ခ) နောက်နောက်၌ဖြစ်ကုန်သော စိတ်စေတသိက်တို့သည် ရှေးရှေး၌ဖြစ်သော ဤရူပကာယအား ပစ္ဆာဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

(ဂ) ဝတ္ထုရုပ်ခြောက်ပါးတို့သည် ပဝတ္တိအခါ၌ ဝိညာဏဓာတ် ခုနစ်ပါးတို့အား ပုရေဇာတဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုကုန်၏။

ဤသို့လျှင် ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်းသည် သုံးပါး အပြားရှိပေ၏။

အတ္ထိ ၅-မျိုး အဝိဂတ ၅-မျိုး

၃၅။ အလုံးစုံသော အပြားအားဖြင့်–

သဟဇာတမျိုး	အတ္ထိ၊	အဝိဂတ
ပုရေဇာတမျိုး	အတ္ထိ၊	အဝိဂတ
ပစ္ဆာဇာတမျိုး	အတ္ထိ၊	အဝိဂတ
အာဟာရမျိုး	အတ္ထိ၊	အဝိဂတ
ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယမျိုး	အတ္ထိ၊	အဝိဂတ

ဤသို့လျှင် အတ္ထိပစ္စည်း ၅-မျိုး၊ အဝိဂတပစ္စည်း ၅-မျိုး ရှိပေ၏။

[၃၅] အတ္ထိပစ္စည်းသည် သဟဇာတတ္ထိ၊ ပုရေဇာတတ္ထိ၊ ပစ္ဆာဇာတတ္ထိ၊ အာဟာရတ္ထိ၊ ဣန္ဒြိယတ္ထိအားဖြင့် ၅ ပါး အပြားရှိ၏။ ။ထို ၅ ပါးတို့တွင် သဟဇာတတ္ထိသည်သဟဇာတ ၃ ပါးနှင့်တူ၏။ ပုရေဇာတတ္ထိသည် ပုရေဇာတနှစ်ပါးနှင့်တူ၏။ ပစ္ဆာဇာတတ္ထိသည် ပစ္ဆာဇာတနှင့်တူ၏။ အာဟာရတ္ထိသည် ရူပ်အာဟာရနှင့်တူ၏။ ဣန္ဒြိယတ္ထိသည် ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယနှင့်တူ၏။

နှတ္ထိနှင့်ဝိဂတပစ္စည်းတို့သည် အနုန္တရနှင့်တူ၏။
အဝိဂတသည် အတ္ထိနှင့်တူ၏။

ပဋ္ဌာန်း၊ပစ္စယနိဒ္ဒေသ အတွက် ပဋ္ဌာန်း၊ပစ္စယုပ္ပန်မျာ၊

စာပိုဒ် ၂၂-၃၁

			ပဋ္ဌာန်းတရား	ပစ္စယုပ္ပန်တရား
၂၇ ၃၀	အာဟာရ		အချင်းချင်းအားတည်သော အလုံးစုံသော စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်၊ စေတသိက်ဌေပညာသည် ပဝတ္တိပဋိသန္ဓေနှစ်မျိုးသည် ကမ္မဇနှစ်လေးပါး။ အချင်းချင်းအားပေးသောမဟာဘူတ်ငါးပါး၊ အချင်းချင်းအားတည်သော ပဋိသန္ဓေနှစ်မျိုးသည် ကမ္မဇနှစ်မျာ ဟာယဝတ္ထု။	အချင်းချင်းမှ ထောက်အပ်သော အလုံးစုံသော စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်၊ စေတသိက်ဌေပညာသည် ပဝတ္တိပဋိသန္ဓေနှစ်မျိုးသည် ကမ္မဇနှစ်လေးပါး။ အချင်းချင်းမှ ထောက်အပ်သောအလုံးစုံသော မဟာဘူတ်လေးပါး။ အချင်းချင်းမှ ထောက်အပ်သော ပဋ္ဌေဝါကာရပဋိသန္ဓေ နှစ်မျိုးသည် ကမ္မဇနှစ်မျာ ဟာယဝတ္ထု။
၂၇ ၃၁	နိဿယ	သဟဇာတ	သဟဇာတ နိဿယသည် သဟဇာတနှင့် ကိုယ်။	
		ပကတူပနိဿယ	ဝတ္ထုပုရေဇာတနိဿယ	ပဋ္ဌေဝါကာရဟူ၍ ဖြစ်သော အခါ အရှေ့ပိုင်းက ၄ ချက်ကြဉ်သော သတ္တဝိညာဏ ဧကတ် ၈၅ ခု၊ စေတသိက်ဌေပညာသည်။
			ပကတူပနိဿယ	ဝတ္ထုပုရေဇာတ နိဿယ ပဝတ္တိအခါ အဝတ္ထုရူပ်ဟုနည်းကား မည်မျှမသာယဝတ်ကြပြန်၍ အတိတ်ဘဝင်နှင့် ဥပါဒ်ဖြင့်ပြီးသော ပဋ္ဌဝတ္ထု။ ပဋိသန္ဓေအရှိသောဝဋ္ဋေးမျိုးသော ဝိတ်နှင့် အတူဥပါဒ်သောဟာဟယဝတ္ထု။ နိမောဝ သမာပတ်မှ ထသောအခါ ရှေ့စိတ္တက္ခဏာ တချက်ခန့်ကာလ၌ဖြစ်သော ဟာယဝတ္ထု။ မရဏာသန္နအခါ၌ တိစ်ခု ပြန်မျှရှေသော ၁၇ ချက်မြောက်သော စိတ်နှင့် အတူ ဥပါဒ်သော ဟာယဝတ္ထု။	
			ကမ္မ	မရဏာသန္နအခါ၌ တိစ်ခု ပြန်မျှ ရှေသော် ၁၇ ချက်မြောက်သော စိတ်နှင့် အတူဥပါဒ်သော ဟာယဝတ္ထု။	မရဏာသန္နအခါ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ကာမဇော၂၉၊ တဒါရုံကောဘသ၊ အတိတ်ညာဉ်ဌေ။ ဒုသ သမ္ဘဝရိယ ကုဏ္ဍ၊ ဝိရတိ အမှမညာ ကြဉ်သော စေတသိက် ၄၄။
၂၇ ၃၂		အာရမ္မဏ	အာရမ္မဏူပ နိဿယ သည် အာရမ္မဏာ ဝိပတိနှင့်တူ၏။	
၂၇ ၃၄		အနန္တရ	အနန္တရူပ နိဿယသည် အနန္တရနှင့် တူ၏။	
၂၇ ၃၆		ပကတူပနိဿယ	ဝလဝဖြစ်သော ပစ္ဆိုးမှုန် အတိတ် အနာဂတ် ဖြစ်သော စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်၊ စေတသိက်ဌေပညာသည်။ ရွပ်အဌဝိသမဇ္ဇည်-ထိုက်သော အနှိုင်းသောပညတ်။	ပစ္ဆိုးမှုန် ဖြစ်သော စိတ်တခုယုတ် ကိုးဆယ်၊ စေတသိက် ပေးသည်သည်။
၂၇ ၃၈				
၂၇ ၃၉				
၂၇ ၄				
၂၇ ၄				
၂၇ ၄

ဇယားမှတ် ၂၂-၃၁ ပဋ္ဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသအတွက် ပစ္စည်းပစ္စယုပ္ပန်များ

	အမည်			ပစ္စည်းထူး	ပစ္စယုပ္ပန်တူ
၂၇ ၃၀	အညမည			အချင်း ချင်း အား တပ် သော အလုံးစုံသော စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်၊စေတသိက်ဌေပညာသ ပဝတ္တိပဋိသန္ဓေနာမကွန္ဓာလေးပါး။ ။ အချင်းချင်းအားတပ်သောမဟာဘုတ်၄ပါး။ အချင်းချင်းအား တပ်သောပဋ္ဌေါကာရပဋိသန္ဓေနာမကွန္ဓာ ဟာဟယဝတ္ထု။	အ ချင်း ချင်း မှ ထောက် အပ်သော အလုံးစုံသော စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်၊ စေတသိက်ဌေပညာသ ပဝတ္တိ ပဋိသန္ဓေနာမကွန္ဓာလေးပါး။ ။အချင်းချင်းမှ ထောက်အပ်သောအလုံးစုံသော မဟာဘုတ်လေးပါး။ ။အချင်းချင်းမှ ထောက်အပ်သော ပဋ္ဌေါကာရ ပဋိသန္ဓေနာမကွန္ဓာ ဟာဟယဝတ္ထု။
၂၇ ၃၁	နိဿယ	သဟနိ		သဟဇာတ နိဿယသည် သ ဟဇာတနှင့် တူ၏။	
		ပုရေဇာတ	ဝတ္ထု	ပဝတ္တိအခါ ဆဝတ္ထုရှိပ်ကနည်းကား မမြဲမာယုကမြင်ရ၍ အတိတဘဝင်နှင့် ဥပါဒ်ဖြင်သော ပဋ္ဌဝတ္ထု၊ ပဋိသန္ဓေအစရှိသောရှေးရှေးသော စိတ်နှင့် အတူဥပါဒ်သောဟာဟယဝတ္ထု၊ နိုရောဓသမာပတ်မှ ထသောအခါ ရှေ့စိတ္တက္ခဏ တ ချက်ခန့်ကာလ၌ဖြစ်သော ဟာဟယဝတ္ထု။ မရကာသန္ဓအခါ ဓုတိစိတ်မှ ပြန်မ၍ရေသော် ၁၇ ချက်မြောက်သော စိတ်နှင့် အတူဥပါဒ်သော ဟာဟယဝတ္ထု။	ပဋ္ဌေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်သော အခါ အရှေ့ပစ ပါက် ၄ ခုကြင်သော သတ္တဝိညာဏ ဓာတ် ၈၅ ခု၊ စေတသိက်ဌေပညာသ။
			ဝတ္ထုမဟုတ်သော	မရကာသန္ဓ အခါရုံတိ စိတ်မှပြန်၍ ရေသော် ၁၇ ချက်မြောက်သော စိတ်နှင့် အတူဥပါဒ်သော ဟာဟယဝတ္ထု။	မရကာသန္ဓအခါ မနောဝိဇာဝဇ္ဇန်း၊ ကာမဇော ၂ ၉၊ တဒါရုံကောဒသ၊ အဘိညာဉ်ဌေ၊ ဒုသ သမ္ဘဝရိယ ကုက္ကုစ္စ ဝိရတိ အပွမညာ ကြင်သော စေတသိက် ၄၄၊
၂၇ ၃၂		အာရမ္မဏ		အာရမ္မဏပ နိဿယ သည် အာရမ္မဏ ဝိပတိနှင့်တူ၏။	
၂၇ ၃၄		အနန္တရ		အနန္တရပ နိဿယသည် အနန္တရနှင့် တူ၏။	
၂၇ ၃၆	၃ ၀ နိဿယ	ဥပနိဿယ		ဗလဝမြစ်သော ပဗ္ဗပ္ပန် အတိတ် အနာဂတ် ဖြစ်သော စိတ်တခုယုတ်ကိုးဆယ်၊စေတသိက်ဌေပညာသ; ရှင်အဋ္ဌဝိသ၊ပဗ္ဗည်းထိုက်သော အချို့သောပညတ်။	ပဗ္ဗပ္ပန် ဖြစ်သော စိတ်တခုယုတ် ကိုးဆယ်၊ စေတသိက် ဌေပညာသ။
၂၂ ၂၃	၄ ၀ ၅ စသည်	ဝတ္ထု၊ပုရေ		ဝတ္ထု၊ပုရေဇာတသည်ဝတ္ထု၊ပုရေဇာတနိဿယ နှင့် တူ၏။	
		အာရမ္မဏ ပုရေဇာတ		ပဗ္ဗပ္ပန်နိုပ္ပန္နရူပ်အဋ္ဌာရသ	ပဋ္ဌေါကာရ ဘုံ၌ သာရမ္မဏ ပုရေဇာတ ပဗ္ဗည်းကို ရှိုက်ရနေကာမစိတ်စကုပညာသ၊ အဘိညာဉ်ဌေ၊ အပွမညာကြင်သော စေတသိက် ၅၀။

ဇယားမှတ် ၁၉-၂၇ ပဋ္ဌာန်းပစ္စယနိဒ္ဒေသအတွက် ပစ္စည်းပစ္စယုပ္ပန်များ

	အမည်		ပစ္စည်း	ပစ္စယုပ္ပန်
၁၉	သမ္ပယုတ္တ		အချင်းချင်းအားတပ်သော အလုံးစုံသော စိတ်တခုယုတ် ကိုးဆယ်၊ စေတသိက် ဌေ-ပညာသ ပဝတ္တိ ပဋိသန္ဓေ နာမကွန္ဓာ လေးပါး။	အချင်းချင်းမှ ထောက်အပ်သော အလုံးစုံသော စိတ်တခုယုတ် ကိုးဆယ်၊ စေတသိက် ဌေပညာသ ပဝတ္တိ ပဋိသန္ဓေ နာမကွန္ဓာ လေးပါး။
၂၇ ၃၄	ဝိပ္ပယုတ္တ	သဟဇာတ ဝိပ္ပယုတ္တ	ပဋ္ဌဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်သောအခါ အရှေ့ပ ဝိ ပါက် ၄ ခု၊ဌေပဋ္ဌိညာဏ် ၁ဝ၊ရဟန္တာတို့၏ ဓုတိစိတ်ကြင်သော စိတ် ၇၅ ခု၊ စေတသိက် ဌေပညာသ ပဝတ္တိပဋိသန္ဓေ နာမကွန္ဓာ ၄ ပါး။ အချင်းချင်း အားတပ်သော ပဋ္ဌေါ ကာရ ပဋိသန္ဓေ နာမကွန္ဓာ ဟာဟယဝတ္ထု။	နာမကွန္ဓာမှ ထောက်အပ်သော စိတ္တဇရူပ် ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇရူပ်။ အချင်းချင်းမှ ထောက် အပ်သောဝဋ္ဌေ ါကာရ ပဋိသန္ဓေ နမကွန္ဓာ ဟာဟယဝတ္ထု။
		ပုရေဇာတ	ပုရေဇာတပိပ္ပယုတ်သည်ဝတ္ထု ပုရေဇာတနိဿယ နှစ်ပါးနှင့်တူ၏	
		ပစ္ဆာဇာတ	ပစ္ဆာဇာတပိပ္ပယုတ်သည် ပစ္ဆာ ဇာတနှင့်တူ၏	

ဇယားမှတ် ၃ ၁ နိဿယနှင့် ဥပနိဿယအထူး

သာမည်ဖြစ်သော မိုရုအကြောင်းသည် နိဿယပစ္စည်း။ ဝိသေသဖြစ်သော အားကြီးသော မိုရုဖြစ်သောအကြောင်းတရားသည် ဥပနိဿယပစ္စည်းမည်၏။ ဥပမာ-သလေးထမင်းဖြစ်ရန် အကြောင်းများတို့တွင် ထမင်းချက်သမား ထမင်းအိုး ထင်းမီးစသောအကြောင်းတို့သည် နိဿယပစ္စည်းမျှသာ ဖြစ်ကုန်၏။ သလေးမျိုးစေ့ သလေးစပါးလယ်ခင်းမိုယ်းရေတို့သည်သာလျှင် ထမင်း၏ဥပနိဿယပစ္စည်း ဖြစ်နိုင်ကြကုန်၏။ သလေးမျိုးစေ့ စသည်တို့ကြောင့်သာ ထမင်းချက်သမားနှင့် ထမင်းအိုးစသည်တို့သည် သလေးထမင်းဖြစ်အောင် အစွမ်းထုတ်နိုင်ကြကုန်၏။

§ 12. *Of the more General Aspect of Relations.*

Further, all these[1] twenty-four relations are reducible to [these four] :—

I. Object.
II. Sufficing Condition.
III. Karma.
IV. Presence.

But throughout [this exposition of relations], wherever co-existent material qualities are mentioned, two kinds of co-existent material qualities must always be understood : firstly, during life the material qualities related as co-existent are such as are produced by thought ; secondly, at rebirth the material qualities so related are such as are due to deeds done in a former birth.[2]

§ 13. *Mnemonic.*

Thus all we know—phenomena—in threefold stage of time,
Or freed from time,—as personal,[3] or external (keep the rhyme !)
Conditioned, unconditioned,[4] too, beneath the threefold head
Of term-and-concept, body, mind—'tis in Paṭṭhāna[1] said—
Are as relations twenty-four (by students to be read).

[1] Read, for sabbesu, sabbe pi.—Ed.
[2] Kaṭattā-rūpānaṃ. On kaṭattā karma, see p. 144, n. 4. Here, however, the term is extended to all kinds of janaka-karma.
[3] Ajjhattaṃ.
[4] Sankhatāsankhatā. Sankhata is a synonym of sankhāra, meaning, by kammasādhana definition, that which is formed, fashioned, made, conditioned, or caused.
[1] See *e.g.*, p. 21 and *passim* of my edition of *Duka-paṭṭhāna*.—Ed.

ပစ္စယသင်္ခေပေါ

၃၆။ အာရမ္မဏူ·ပနိဿယ ကမ္မ·တ္ထိ ပစ္စယေသု စ
သဗ္ဗေပိ ပစ္စယာ သမောဓာနံ ဂစ္ဆန္တိ။

သဟဇာတရူပနိဿယံ

၃၇။ သဟဇာတ ရူပန္တိ ပနေ·တ္ထ သဗ္ဗတ္ထာပိ
ပဝတ္တေ စိတ္တ သမုဋ္ဌာနာနံ· ပဋိသန္ဓိယံ
ကဋတ္တာရူပါနဉ္စ ဝသေန ဒုဝိဓံ ဟောတိ·တိ
ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ပဋ္ဌာနနယနိုကမနံ

၃၈။ ဣတိ တေကာလိကာ ဓမ္မာ၊
ကာလမုတ္တာ စ သမ္ဘဝါ၊
အဗ္ဗတ္တဉ္စ ဗဟိဒ္ဓါ စ၊
သင်္ခတာ·သင်္ခတာ တထာ။

ပညတ္တိ နာမ ရူပါနိ၊
ဝသေန တိဝိဓာ ဌိတာ၊
ပစ္စယာ နာမ ပဋ္ဌာနေ၊
စတုဝီသတိ သဗ္ဗထာ။

(ပစ္စည်း၊ ဟောကြားချေ)

၃၆။ အလုံးစုံသောပစ္စည်းတို့သည် အာရမ္မဏပစ္စည်း၊ ဥပနိဿယပစ္စည်း၊ ကမ္မပစ္စည်း၊ အတ္ထိပစ္စည်းတို့၌ ပေါင်းဆုံခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏။

(အထူးမှတ်ရန်)

သဟဇာတရူပ်ဟူသည်ကား–

၃၇။ အမှာစကား ဆိုအံ့–

ဤပဋ္ဌာန်းနည်း၌ သဟဇာတပစ္စည်းမျိုး အားလုံးတို့တွင်
(က) ပဝတ္တိအခါ၌ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သောရူပ်
(ခ) ပဋိသန္ဓေအခါ၌ကံကြောင့်ဖြစ်သော ကဋတ္တာရူပ် ဤကဲ့သို့ နှစ်မျိုးနှစ်စားအပြားရှိကြောင်း သိအပ်ပေ၏။

သင်္ခေပဂါထာ

၃၈။ ဤသို့လျှင် ဖြစ်သင့်သည်အားလျှော်စွာ–

– ကာလသုံးပါး၌ ဖြစ်ကုန်သော (စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရူပ်တရား)
– ကာလသုံးပါးမှ လွတ်ကုန်သော (နိဗ္ဗာန်၊ ပညတ်)
– အဗ္ဗတ္တ အတွင်းသန္ဓာန်ဖြစ်သော (စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရူပ်)
– ဗဟိဒ္ဓ မိမိမှအပြင်အပ၌ဖြစ်သော(စိတ်၊စေတသိက်၊ ရူပ်၊ နိဗ္ဗာန်)
– ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရတို့၏ ပြုပြင်ခံရသော(စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရူပ်) သင်္ခတတရားလည်း ဖြစ်ကုန်သော။
– ပြုပြင်မှုကင်းသော အသင်္ခတ(နိဗ္ဗာန်)တရားလည်း ဖြစ်ကုန်သော။

ထို့ပြင် ပညတ်၊ နာမ်၊ ရူပ်တို့၏ အပြားဖြင့် သုံးပါးကွဲပြားလျက် တည်ရှိကုန်သော တရားတို့သည် ပဋ္ဌာန်းအရာ၌ အလုံးစုံသော အပြားအားဖြင့် ၂၄-ပစ္စည်းတို့ မည်ကုန်၏။

§ 14. *Of the Term 'Paññatti' and its Import.*

Of that 'threefold head,' 'body' is just the aggregate[2] of material qualities; and 'mind' is the five kinds of the immaterial, that is, the four immaterial aggregates reckoned as mind and mental concomitants, and Nibbana.[3]

But the remaining head 'paññatti' is twofold according as it is made known,[4] or as it makes [things] known.[5] How twofold?

[2] Khandho. N.B.—'Body' and 'mind,' as before, stand for nāma-rūpa.—Ed.

[3] It is significant that Nibbana is classed under nāma, as showing that Nibbana is a mental state.—Ed.

[4] Paññāpiyattā; atthapaññatti is made known by saddapaññatti or nāmapaññatti. See Introd. Essay, p. 4 *f.*, on the relativity of the two classes of Paññatti.

[5] Paññāpanato. This has reference to the nāma-paññatti, which makes the atthapaññatti known.—See Introd. Essay.

There are, in the first place, *ideas*,[6] such as 'land,' 'mountain,' and the like, designated accordingly,[7] and derived from some mode of physical changes in nature.

There are, next, *ideas*, as 'house,' 'chariot,' 'cart,' and the like, [named accordingly and] derived from various modes of construction of materials.

Then there are such *ideas* as 'man,' 'individual,' and the like [termed accordingly[7] and] derived from the fivefold set of aggregates.

ရူပနာမဓမ္မာနံ ဝိဘာဂေါ

၃၉။ တတ္ထ ရူပဓမ္မာ ရူပက္ခန္ဓောဝ၊ စိတ္တ စေတသိက သင်္ခါတာ စတ္တာရော အရူပိနော ခန္ဓာ နိဗ္ဗာနဉ္စေ·တိ ပဉ္စဝိဓမ္မိ အရူပန္တိ စ နာမန္တိ စ ပဝုစ္စတိ။

ပညတ္တိဘေဒေါ

၄၀။ တတော အဝသေသာ ပညတ္တိ ပန ပညာပိ ယတ္တာ ပညတ္တိ၊ ပညာပနတော ပညတ္တိ·တိ စ ဒ္ဝိဓာ ဟောတိ။

အတ္ထပညတ္တိဘေဒေါ

၄၁။ ကထံ.....

တံ တံ ဘူတ ဝိပရိဏာ·ကာရ·မုပါဒါယ
တထာ တထာ ပညတ္တာ ဘူမိ ပဗ္ဗတာဒိကာ။
သမ္ဘာရ သန္နိဝေသာ · ကာရ · မုပါဒါယ
ဂေဟ ရထ သကဋာ·ဒိကာ။
ခန္ဓပဉ္စက · မုပါဒါယ ပုရိသ ပုဂ္ဂလာ · ဒိကာ။

(ရူပနာမ ခွဲခဲ့)

၃၉။ ထိုပညတ်၊ နာမ်၊ ရူပ်တို့တွင် ရူပ် ၂၈-တည်းဟူသော ရူပဓာတ်ခန္ဓာသည် ရူပ်မည်၏။ စိတ်၊ စေတသိက်ဟု ဆိုအပ်သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါး နိဗ္ဗာန်၊ ဤသို့ ငါးပါးအပြားရှိသော တရားကို 'အရူပ'ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ 'နာမ်'ဟူ၍ လည်းကောင်း ဆိုအပ်ပေ၏။

(ပညတ် အပြား)

၄၀။ ထိုရူပ်နာမ်မှကြွင်းသော အရာကား ပညတ်တည်း၊ အပြားအားဖြင့် သိစေအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပညတ်မည်၏။ (အတ္ထပညတ် ရ၏။) တနည်း၊ အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ပညတ်မည်၏ (သဒ္ဒပညတ်ရ၏)၊ ဤသို့ယျှင် ပညတ်သည် အတ္ထ-ပညတ်၊ သဒ္ဒပညတ်ဟူ၍ နှစ်ပါးအပြားရှိပေသည်။
ပညတ်နှစ်ပါး အဘယ်သို့ပြားသနည်း

[၄၀] အစိပ္ပါယ်။ ။ပုရိသော—ဟူသော သဒ္ဒါအယ်မာတ်သည် ယောကျ်ားခြင်းအကောင်အထည်တည်းဟူ သောအနက်ကို သိစေတတ်သောကြောင့် သဒ္ဒပညတ်မည်၏။ ၎င်းသဒ္ဒါသည် သိစေအပ်သော ကြောင့် ယောကျ်ားခြင်းအနက်သည် အတ္ထပညတ်မည်၏။ ။ဗဟုတသဒ္ဒါသည် သဒ္ဒပညတ်၊ တောင်ခြင်းသည် အတ္ထ ပညတ်မည်၏ဟုသိ။

(အတ္ထပညတ် အပြား)

၄၁။ ထိုထိုမဟာဘူတ် ရူပ်တို့၏ အထူးထူးအဖုံဖုံတည်ဖြစ်ပုံ အခြင်းအရာကို အစွဲပြု၍ သိအပ်သော၊ မြေ-တောင်စသောပညတ်သည် သန္ဌာန-ပညတ်မည်၏။
- သစ်သား၊ မြေကြီးအစရှိသည်တို့၏ စုဝေးတည်နေပုံ အခြင်းအရာ ကို အစွဲပြု၍သိအပ်သော အိမ်၊ ရထား၊ လှည်းစသောပညတ်သည် သမူဟပညတ်မည်၏။
- ခန္ဓာငါးပါးအပေါင်းကို အစွဲပြု၍သိအပ်သော ယောကျ်ားပုဂ္ဂိုလ် စသောပညတ်သည် သကပညတ် (၀၊) ဇာတိပညတ်မည်၏။

Again, there are *ideas* of locality, time, and the like [made known accordingly[8] and], derived from the revolutions of the moon, and so forth.

There are *ideas* like 'pit,' 'cave,' etc. [named accordingly[8] and] derived from a mode of non-contact.[1]

There are ideas[2] corresponding to the images of the Kasiṇa-circles, etc. [termed accordingly[1] and] derived from the special exercise of mental culture on this or that Kasiṇa-object.[3]

All such distinctions, though they do not exist in the highest sense, have, nevertheless, as modes of shadowing forth the meaning[4] [of things], become objects of thought-genesis[5] [as our ideas]. And the *idea* is referred to, derived from, or determined by, this or that [*thing*], and is called 'idea of thing,'[6] because it is conceived and reckoned, named, currently expressed, or *made known*.[7] This idea of thing is designated 'atthapaññatti,' because it is *made known*[7] [by term, word, or sign].

[6] *I.e.*, ideas or notions (paññatti) corresponding to *things* named or designated.

[7] Tathā tathā paññattā, lit., 'named according to such and such [circumstances].'

[8] See *n.* 7.

[1] Asamphuṭṭhākāraṇ.

Kasiṇa-nimitta. The paṭibhāga-nimitta is intended. This, of course, corresponds to the uggahanimitta, which is the image of the parikamma-nimitta (*cf.* p. 54).

[3] Taṇ taṇ bhūtanimittaṇ. This refers to the parikamma-nimitta of the kasiṇa, 'circle of earth,' etc. On the special exercises of mental-culture on these objects see Part IX. and Introd. Essay, p. 54 *f.*

[4] Atthachayākārena, 'images or ideas as shadows (*i.e.*, copies) of things.'

[5] Cittuppadanaṇ arammaṇabhūtā. This and parikappiyamānā (conceived) below show that we are here dealing with the *ideas* of things named.

[6] Paññattiti pavuccati and paññatti nāma refer to atthapaññatti, notion or concept.

[7] Paññāpiyatiti, and paññāpiyattā.

- လ,နေ,နက္ခတ်တို့၏ပြင့်မိုရ်တောင်သို့ လကျိုခရစ်လှည့်၍ သွားခြင်း အစရှိသည်းကို စွဲ၍သိအပ်သော အရှေ့အရပ်စသည်သည် ဒီသာ-ပညတ်မည်၏။
- နံနက်အခါ စသည်သည် ကာလပညတ်မည်၏။
- တိုထိုမဟာဘုတ် ရှပ်ကိုခံ၏ မထိမစပ်ပုံ အခြင်းအကျကို စွဲ၍သိအပ်သော ဟင်း၊ ပိုက်၊ ဂူ စသော ပညတ်သည် အာကာသပညတ်မည်၏။
- ပထဝီကသိုဏ်း စသော တိုထိုမဟာဘုတ်အာရုံကိုလည်းကောင်း, ပရိကမ္မဘာဝနာ စသော ဘာဝနာအစဉ်အထူးကို လည်းကောင်း စွဲယူသိအပ်သောပညတ်သည်ကသိုဏ်းပညတ်, နိမိတ္တပညတ်မည်၏။

ဤသို့အစရှိသော ပညတ်မျိုးကိုကား ပရမတ်အားဖြင့် အထင်အရှား မရှိငြားသော်လည်း မဟာဘုတ်စသော ပရမတ္ထတရား၏ အရိပ်အရောင် ဖြစ်သောအခြင်းအရာအားဖြင့် စိတ်၊ စေတသိက်တို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏၊ ထိုထိုအရာဝတ္ထုကို စိတ်ဖြင့် စွဲယူ၍ ထောက်ဆ၍ပင် ပညတ်ခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ပြု၏။ ထိုထိုအပြားအားဖြင့် ကြုံဆ၍ယူအပ်သည် လည်းဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့်ပင်လျှင် ကောင်းစွာပြောဆိုအပ်သော အညီအမျှ သိစေအပ်, ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲအပ်, အပြားအားဖြင့် သိစေအပ်သည့်အတွက် ပညတ်ကုန်၍ ဆိုရပေသည်။ ဤအတ္ထပညတ်သည် အပြားအားဖြင့် သိစေ[illegible]ပ် ပေသည်)။

In the next place, term,[a] as designating (symbol), is illustrated by the various classes of names, to wit, name, name devised, etc. Any of these classes of names is sixfold according as it is—

1. a naming of something that exists;
2. a naming of something that does not exist;
3. a naming of something that does not exist by something that does exist;
4. a naming of something that exists by something that does not exist;
5. a naming of something that exists by something that also exists;
6. a naming of something that does not exist by something that also does not exist.

[a] Paññatti. There are six classes of names known to native logicograrians. These are (1) nāma, name (of a thing); (2) nāmakamma, name made (or given to a thing); (3) nāmadheyya name long established (on a thing); (4) nāmanirutti, name, expressed in language by means of a term; (5) nāmabyañjana, name showing (the meaning of the thing named); (6) nāmābhilāpa, name suggesting (the meaning of the thing named).

Cf. with this list the older and different classes in the Atthasālinī. *B. Psy.*, pp. 340, 341, *nn.*—Ed.

That is to say, when, by a given term, people name something which in the highest sense exists, such as [the aggregates of personality—*e.g.*], body, feeling, etc., then this term is called a name of something existing.

၄၂။ ပညာပနတော ပညတ္တိ ပန နာမ နာမကမ္မာ·ဒိ နာမေန ပရိဒီပိတာ။

သာ ဝိဇ္ဇမာန ပညတ္တိ, အဝိဇ္ဇမာန ပညတ္တိ, ဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ, အဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ, ဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ, အဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာန ပညတ္တိ စေ·တိ ဆဗ္ဗိဓာ ဟောတိ။

၄၂။ ထို့ပြင် အပြားအားဖြင့်သိစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပညတ်မည်သောသဒ္ဒပညတ်ကို နာမ, နာမကမ္မ အစရှိသောအမည်ဖြင့် ပြအပ်၏။

သဒ္ဒပညတ် ၆ မျိုး

ထိုသဒ္ဒပညတ်သည်–

–ပရမတ္ထ အားဖြင့်ထင်ရှားရှိသော ဝိဇ္ဇမာနပညတ်။

–ပရမတ္ထအားဖြင့်ထင်ရှားမရှိသော အဝိဇ္ဇမာနပညတ်။

–ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိ၊ မရှိဖြစ်သော ဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာနပညတ်။

–ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိ၊ ရှိဖြစ်သော အဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ်။

–ပရမတ္ထအားဖြင့် နှစ်မျိုးလုံးထင်ရှားရှိသော ဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇ·မာနပညတ်။

–ပရမတ္ထအားဖြင့် နှစ်မျိုးလုံး ထင်ရှားမရှိသော အဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာနပညတ်။

ဤသို့ ခြောက်မျိုးရှိလေ၏။

ထိုပညတ်ခြောက်မျိုးတို့ကား–

၄၃။ တတ္ထ ယဒါ ပန ပရမတ္ထတော ဝိဇ္ဇမာနံ ရူပ ဝေဒနာ·ဒိ ံ တောယ ပညာပေန္တိ၊ တဒါ·ယံ ဝိဇ္ဇမာန ပညတ္တိ။

၄၃။ အကြင်အခါ၌ ပရမတ္ထသဘာဝ အားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော ဖောက်ပြန်မှု၊ ခံစားမှုကို၊ ရူပ၊ ဝေဒနာစသည်ဖြင့် သဒ္ဒပညတ်ဖြင့် အပြားအားဖြင့် သိစေ၏။ ထိုအခါ ရူပ၊ ဝေဒနာစသော သဒ္ဒပညတ်ကို ဝိဇ္ဇမာနပညတ် ဟု ခေါ်၏။

When by such a term as 'land,' 'hill,' or the like, people designate something which in the highest sense does not exist, then this term is called a name of something non-existent.[1]

And by combination with [these alternatives], the remaining kinds may be understood, as for instance in such terms as

'a *possessor* of sixfold super-intellection,'[2]

'*woman's* voice,'

'visual cognition,'

'a *king's son*,' taken in order.

[1] Buddhists do not recognize the existence of the Platonic *Idea*, corresponding to any name they may give to a thing. They countenance Nominalism by denying to names existence as a fact in Nature; they countenance Conceptualism by holding that copies of things exist in mind as ideas; they countenance Realism by holding that the four Essentials and their derivatives do exist as a reality. In denying the existence of 'land' or 'hill' therefore, Buddhists must not be understood as denying the existence of the four Essentials and of derivatives known as earthy matter. See this note developed in Appendix, Attha.

[2] Read chaḷabhiññō; lit.: 'a six-super-intellect-*or*.' *Cf.* Part IX, § 4. – Ed. In this compound name Buddhists say that the sixfold Abhiññā is a fact, but that 'possessor' is a *name* given to the five aggregates. So also in the compound term 'woman's voice,' the voice does exist as a sound, but 'woman' is a name also given to the five aggregates. Thus, though they admit the existence of the five aggregates as things in the highest sense, they deny this sort of existence in the possessor or the woman.

§ 15. *Mnemonic.*

By following the *sound* of speech thro' hearing's path brought to our ken,
By following next the *sign*, when mind forthwith its door flings open,[1] then
The *sense* of things cognized becomes. But of the signs themselves, 'tis said
They [in the far-off ages] were by world-convention fashioned.

[1] On the sequence of the processes of thought involved in understanding the meaning of the word heard, see Introd. Essay, p. 35

ပညတ္တိနံ ဇာနနံ နာမပညတ္တိယာ စ ပ၀တ္တိ

၄၆။ ၀စီယောသာ·နုသာရေန၊
သောတ၀ိညာဏ ၀ိထိယာ၊
ပ၀တ္တာ·နန္တရံ·ပန္နေ၊
မနောဒ္ဓါရဿ ဂေါစရာ။

(ပညတ် ၂-ပါးကို သိဝိုနှင့် နာမပညတ် ဖြစ်လာပုံ)

၄၆။ နားခွဲကြားရသောစကားသံကို အစဉ်လိုက်ရှိသော သောတ-ဝိညာဏတစ်ဝိထိ၊ ထိုနောက် မနောဒ္ဓါရတစ်ဝိထိဆက်ဖြစ်၍ ထိုနှစ်ဝိထိဖြင့် အသံမျက်နှာသာ ကြားသိ၏။

တတိယမြောက်ဆက်၍ မနောဒ္ဓါရတစ်ဝိထိဖြစ်ပြန်၏၊ ထို တတိယဖြစ်သော မနောဒ္ဓါရဝိထိစိတ်သည် ကြားရသောစကား သံ၏ အမည်ပညတ် (နာမ) စသည်ကိုသိပေ၏။

[1] On the sequence of the processes of thought involved in understanding the meaning of the word heard, see Introd. Essay, p. 35

ဒေ၊ ယဒါ ပန ပရမတ္ထတော အ၀ိဇ္ဇမာန ဘူမိ ပဗ္ဗတာ·ဒိ ံ တောယ ပညာဟေန္တိ၊ ကဒါ·ယံ အ၀ိဇ္ဇမာန ပညတ္တိ·တိ ပ၀ုစ္စတိ။

ဒဲ။ ဥဘိန္နံ ပန ဝေါမိဿက ဝသေန သေသာ ယထာက္ကမံ ဆဠဘိညော, ဣတ္ထိသဒ္ဒေါ စက္ခုဝိညာဏံ, ရာဇပုတ္တော·တိ စ ဝေဒိ တဗ္ဗာ။

ဒဲ။ အကြင်အခါ၌ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော မြေ၊ တောင်စသည်ကို ဤသဒ္ဒပညတ်ဖြင့် အပြားအားဖြင့်သိစေ၏။ (အမည်မှည့်ခေါ်၏၊) ထိုအခါ ဤမြေ၊ တောင်စသော သဒ္ဒပညတ်ကို အ၀ိဇ္ဇမာနပညတ်ဟုခေါ်၏။

ဒဓ၊ ဥဘိန္နံ ပန ဝေါမိဿကဝသေန အ၀ိဇ္ဇမာန နှစ်ပါးသောအနက်တို့ကို ရောနှောခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် ကြွင်းသောသဒ္ဒပညတ်တို့၏ ဥဒါဟရဏ် (ပုံစံ)များကို အစဉ်အတိုင်း (ပြအပ်၏)။

(က) ဆဠဘိညေ = (၀ိဇ္ဇ· မာနေန အ၀ိဇ္ဇမာနပညတ်)။
(ခ) ဣတ္ထိသဒ္ဒ = (အ၀ိဇ္ဇမာနေန ၀ိဇ္ဇမာန ပညတ်)။
(ဂ) စက္ခုဝိညာဏ = (၀ိဇ္ဇမာနေန ၀ိဇ္ဇ· မာနပညတ်)။
(ဃ) ရာဇပုတ္တ = (အ၀ိဇ္ဇမာနေန အ၀ိဇ္ဇမာန ပညတ်)။
ဤသို့သိအပ်ပေ၏။

အတ္ထာ ယသ္သ·နုသာရေန၊
ဝိညာယန္တိ တတော ပရံ၊
သာ·ယံ ပညတ္တိ ဝိညေယ္ယာ၊
လောက သင္ကေတ နိမ္မိတာ။

စာပိုဒ် ၄၆ **အနက်ကိုသိရာ၌ဝိထိဖြစ်ပုံ**

ထလုံးသောအကွာထိုသော "လူ" စသောသဒ္ဒါ၌ ပစ္ဆိမပုဒ်လူဟူသောသဒ္ဒါရုံကိုအာရုံပြု၍ သောတဒ္ဒါရုတဝိထိကျ၏။ ထိုနောက်ချုပ်ပြီးသော "လူ" ဟူသော အတိတ်သဒ္ဒါရုံကိုအာရုံပြု၍ ဘဝနုတ္တကမနောဒ္ဒါရုဝိထိကျပြန်၏။ ထိုနောင်လူဟူသော နာမပညတ်ကိုအာရုံပြု၍ သဒ္ဒမနောဒ္ဒါရုဝိထိကျ၏။ ထိုနောင်လူ၏ခန္ဓာပဋိကဗ်အတ္ထပညတ်ကိုအာရုံပြု၍ သဒ္ဒမနောဒ္ဒါရုဝိထိကျ၏။ ဤသို့လေးဝိထိကျပြီးမှ "လူ" ဟူသောအနက်ကို သိရ၏။

အကွာထ ၂ လုံး ၃ လုံးစသည်ရှိသောသဒ္ဒါများ၌ ပြခဲ့ပြီးနည်းအတိုင်း အကွာထတလုံးလျှင် ၂ ဝိထိကျ တိုးသွား၍ နောက်ဆုံး၌ နာမပညတ်ကိုအာရုံပြု၍ သဒ္ဒမနောဒ္ဒါရုတဝိထိ၊ ဖြစ်အနက်အတ္ထပညတ်ကို အာရုံပြု၍ သဒ္ဒမနောဒ္ဒါရုတဝိထိ-ပေါင်း ၂ ဝိထိထပ်၍ထည့်ရမည်။ အကွာထတလုံး ၄ ဝိထိ၊ နှစ်လုံး ၆ ဝိထိ၊ သုံးလုံးရှစ်ဝိထိ စသည်တိုးပါ၍ယူလေ။ အကွာထများလျှင်များသည့်အလျောက် ဝိထိတိုးပါ၍များလေတော့သည်။

စတုတ္ထမြောက်ဆက်ရှိမနောဒ္ဒါရတစ်ဝိထိဖြစ်ပြန်ရာ ထိုဝိထိကမှ အနက်ဒြပ် (နွားစသည့်အတ္ထပညတ်) ကိုသိပေသည်။

နာမပညတ် ပေါ်ပေါက်ပုံ

ရှေ့,ဝေဒနာ,မြေ တောင် စသောအမည် နာမပညတ်(ဝေါဟာရများ)ကို လောကလူသားတို့က မိမိတို့၏ ဘာသာအလိုက် တီထွင်ဖန်ဆင်းခဲ့ကြပေသည်။ (လူတို့ကဖန်တီး၍ ဝေါဟာရ ပညတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည် ဟူလို)။

အနက်ကိုသိရခြင်းသည်လည်း သောတဝိညာဏ်၏အာရုံအဖြစ်သို့ ကြားရောက်လာခြင်း၊ ရှေးအခါက ဤသဒ္ဒါသည် ဤအနက်ကိုဟောသည်ဟု ပိုင်းခြားမှတ်သားပြီးရှိခြင်း၊ ဤအင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံမှ အနက်ကို သိစေနိုင်သည်။

(ပစ္စည်းဗိုင်း နိဂုံး)

Thus ends the Eighth Part in the Compendium of Philosophy, being the Chapter entitled the Compendium of Relations.

ပစ္စယသင်္ဂဟဝိဘာဂနိဂမနံ

ဣတိ အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂဟေ ပစ္စယ သင်္ဂဟ
ဝိဘာဂေါ နာမ အဋ္ဌမော
ပရိစ္ဆေဒေါ။

ပစ္စည်းပိုင်း ပြီး၏။

သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်း၌ ရှစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော ပစ္စည်းပိုင်းကား ပြီးပြည့်စုံပေပြီ။

APPENDIX

THE PALI BUDDHIST SCRIPTURES

THE OLDEST AND MOST AUTHENTIC COLLECTION

Divided into Three Pitakas or Baskets, *viz.*—

I.– Vinaya (Discipline).
II.—Sutta (Discourses).
III.—Abhidhamma (Doctrine).

PALI NAMES	ENGLISH EQUIVALENTS
I. THE VINAYA PITAKA.	THE BASKET OF DISCIPLINE.
1. The Sutta Vibhanga divided into—	The Discourse Division.
(a) Parajika.	Cardinal Faults.
(b) Pacittiya.	Venial Faults.
(These form the Patimokkha)	
2. Khandhaka divided into :—	Incidents.
(a) The Mahavagga.	The Large Class.
(b) The Cullavagga.	The Small Class.
3. The Parivara Patha.	Index Texts.
II. THE SUTTA PITAKA.	THE BASKET OF DISCOURSES.
1. The Digha Nikaya.	The Longer Discourses.
2. The Majjhima Nikaya.	The Average Discourses.
3. The Samyutta Nikaya.	The Connected Discourses.
4. The Anguttara Nikaya.	The Increasing Discourses.
5. The Khuddaka Nikaya comprising :—	The Minor Books
(a) The Khuddaka Patha.	Short Pieces.
(b) The Dhammapada.	Verses of the Law.
(c) The Udana.	Holy Sayings.
(d) The Itivuttaka.	The Lord's Words.
(e) The Sutta Nipata.	The Discourse Section.
(f) The Vimana Vatthu.	Stories of Heaven.
(g) The Peta Vatthu.	Stories of Spirits.
(h) Theragatha.	Songs of the Brethren.
(i) Therigatha.	Songs of the Sisters.
(j) Jataka	The Buddha's Earlier Lives.
(k) Niddesa.	Shariputta's Notes.
(l) Patisambhida Magga.	The Way of Analysis.
(m) Apadana.	Legends.
(n) Buddhavamsa.	The Buddha Line.
(o) Cariya Pitaka.	The Basket of Conduct.
III. THE ABHIDHAMMA PITAKA	THE BASKET OF DOCTRINE.
1. Dhamma Sangani	The Account of Conditions.
2. Vibhanga.	The Divisions.
3. Katha Vatthu	The Account of Matters.
4. Puggala Pannatti.	The Book of Characters.
5. Dhatu Katha.	The Account of Elements.
6. Yamaka.	Duplicates.
7. Patthana.	The Book of Causes.

c is pronounced like ch.
m or n are nasal.
th is pronounced like t.
The vowels are, as in Italian, a=ah., e=ay. i=ee, o=oh., u=oo.

It is hoped that letter on English translations of these books will be available for study.

မာတိကာ

| ၉။ ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းမြန်မာပြန် | | |

CHAPTER IX

KAMMATTHĀNA-SANGAHA-VIBHĀGO

SECTION I

Paṭiññā

1 *Samathavipassanānaṁ bhāvanānam'ito[1] paraṁ Kammaṭṭhānaṁ pavakkhāmi duvidham pi yathākkamaṁ.*

Samatha Kammaṭṭhāna Mātikā

Cattālīsa Kammaṭṭhāna Saṅkhepa Mātika

2 *Tattha samathasaṅgahe tāva dasakasiṇāni, dasa asubhā, dasa anussatiyo, catasso appamaññāyo, ekā saññā, ekaṁ vavatthānaṁ, cattāro āruppā c'āti sattavidhena samathakammaṭṭhānasaṅgaho.*

Cha Caritāni

3 *Rāgacaritā, dosacaritā, mohacaritā, saddhācaritā, buddhicaritā, vitakkacaritā, c'āti chabbidhena caritasaṅgaho.*

Tisso Bhāvanā

4 *Parikammabhāvanā, upacārabhāvanā, appanābhāvanā c'āti tisso bhāvanā.*

Tīni Nimittāni

5 *Parikammanimittaṁ, uggahanimittaṁ, paṭibhāganimittaṁ c'āti tīni nimittāni ca veditabbāni.*

Dasa Kasināni

6 *Kathaṁ?*

Paṭhavīkasiṇaṁ, āpokasiṇaṁ, tejokasiṇaṁ, vāyokasiṇaṁ, nīlakasiṇaṁ, pītakasiṇaṁ, lohitakasiṇaṁ, odātakasiṇaṁ, ākāsakasiṇaṁ, ālokakasiṇaṁ c'āti imāni dasa kasiṇāni nāma.

Dasa Asubhā

7 *Uddhumātakaṁ, vinīlakaṁ, vipubbakaṁ, vicchiddakaṁ, vikkhāyitakaṁ, vikkhittakaṁ, hatavikkhittakaṁ, lohitakaṁ, puḷuvakaṁ, aṭṭhikaṁ c'āti ime dasa asubhā nāma.*

Dasa Anussatiyo

8 *Buddhānussati, Dhammānussati, Saṅghānussati, sīlānussati, cāgānussati, devatānussati, upasamānussati, maraṇānussati, kāyagatāsati, ānāpānasati c'āti imā dasa anussatiyo nāma.*

Catasso Appamaññā

9 *Mettā, karuṇā, muditā, upekkhā c'āti imā catasso appamaññāyo nāma brahmavihāro'ti pavuccati.*

Ekā Saññā

10 *Āhāre paṭikkūlasaññā ekā saññā nāma.*

Ekaṁ Vavatthānaṁ

11 *Catudhātuvavatthānaṁ ekaṁ vavatthānaṁ nāma.*

Cattāro Aruppā

12 *Ākāsānañcāyatanādayo cattāro āruppā nāmā'ti sabbathā pi samathaniddese cattālīsa kammaṭṭhānāni bhavanti.*

Sappāya Bhedo

13 *Caritāsu pana dasa asubhā kāyagatāsatisaṁkhātā koṭṭhāsabhāvanā ca rāgacaritassa sappāyā.*

14 *Catasso appamaññāyo nīlādīni ca cattāri kasiṇāni dosacaritassa.*

15 *Ānāpānaṁ mohacaritassa vitakkacaritassa ca.*

16 *Buddhānussati ādayo cha saddhācaritassa.*

17 *Maraṇaupasamasaññāvavatthānāni buddhicaritassa.*

18 *Sesāni pana sabbāni pi kammaṭṭhānāni sabbesam pi sappāyāni.*

19 *Tattha'pi kasiṇesu puthulaṁ mohacaritassa, khuddakaṁ vitakkacaritassa vāti.*

Ayam'ettha sappāyabhedo.

Bhāvanā Bhedo

Bhāvanāya Kammaṭṭhānassa Vibhajanaṁ

20 *Bhāvanāsu pana sabbatthā'pi parikammabhāvanā labbhat'eva.*

21 *Buddhānussati ādisu aṭṭhasu saññāvavatthānesu c'āti dasasu kammaṭṭhānesu upacārabhāvanā'va sampajjati, natthi appanā.*

22 *Sesesu pana samatiṁsakammaṭṭhānesu appanā bhāvanā pi sampajjati.*

Jhānena Kammaṭṭhānassa Vibhajanaṁ

23 *Tatthā'pi dasa kasiṇāni ānāpānañ ca pañcakajjhānikāni.*

24 *Dasa asubhā kāyagatāsati ca paṭhamajjhānikā.*

25 *Mettādayo tayo catukkajjhānikā.*

26 *Upekkhā pañcamajjhānikā'ti*
chabbīsati rūpāvacarajjhānikāni kammaṭṭhānāni.

27 *Cattāro pana āruppā arupajjhānikā'ti.*
Ayam'ettha bhāvanābhedo.

Gocara Bhedo

Nimittena Kammaṭṭhānassa Vibhajanaṁ

28 *Nimittesu pana parikammanimittaṁ uggahanimittaṁ ca sabbatthā'pi yathārahaṁ pariyāyena labbhant' eva.*

29 *Paṭibhāganimittaṁ pana kasiṇāsubhakoṭṭhāsaānāpānes'eva labbhati. Tattha hi paṭibhāganimittam'ārabbha upacārasamādhi appanāsamādhi ca pavattanti.*

Bhavanāya Saddhiṁ Nimittassa Sambandhanaṁ

30 *Kathaṁ? Ādikammikassa hi paṭhavimaṇḍalādisu nimittaṁ uggaṇhantassa tam'ālambanaṁ parikammanimittanti pavuccati. Sā ca bhāvanā parikammabhāvanā nāma.*

31 *Yadā pana taṁ nimittaṁ cittena samuggahitaṁ hoti, cakkhunā passantass'eva manodvārassa āpāthamāgataṁ, tadā tam'evālambanaṁ uggahanimittaṁ nāma. Sā ca bhāvanā samādhiyati.*

32 *Tathā samāhitassa pane tassa tato paraṁ tasmiṁ uggahanimitte parikammasamādhinā bhāvanāmanuyuñ-*

jantassa yadā tappaṭibhāgaṁ vatthudhammavimuccataṁ paññattisaṁkhātaṁ bhāvanāmayam'ālambanaṁ citte sannisinnaṁ samappitaṁ hoti. Tadā taṁ paṭibhāganimittaṁ samuppannanti paccati.

33 *Tato paṭṭhāya paribandhavippahīnā kāmāvacarasamādhisaṁkhātā upacārabhāvanā nipphannā nāma hoti.*

Rūpāvacara Jhānappavatti

34 *Tato paraṁ tam'eva paṭibhāganimittaṁ upacāra samādhinā samāsevantassa rūpāvacarapaṭhamajjhānam'appeti*

35 *Tato paraṁ tam'eva paṭhamajjhānaṁ āvajjanaṁ, samāpajjanaṁ, adhiṭṭhānaṁ, vuṭṭhānaṁ, paccavekkhaṇā c'āti imāhi pañcahi vasitāhi vasībhūtaṁ katvā vitakkādikam'oḷārikaṅgaṁ pahānāya vicārādi sukhumaṅguppattiyā pañcahi vasitāhi vasībhūtaṁ katvā vitakkādikam'oḷārikaṅgaṁ pahānāya vicārādi sukhumaṅguppattiyā padahato yathākkamaṁ dutiyajjhānādayo yathāraham' appeti.*

36 *Icc'evaṁ paṭhavikasiṇādīsu dvāvīsatikammaṭṭhānesu paṭibhāganimittam'upalabbhati.*

37 *Avasesesu pana appamaṇ- ñāsattapaññattiyaṁ pavattanti.*

Arūpa Jhānappavatti

38 *Ākāsavajjitakasiṇesu pana yaṁ kiñci kasiṇaṁ ugghāṭetvā laddhamākāsaṁ anantavasena parikammaṁ karontassa paṭhamāruppam'appeti.*

39 *Tam'eva paṭhamāruppaviññāṇaṁ anantavasena parikammaṁ karontassa dutiyāruppam'appeti.*

40 *Tam'eva paṭhamāruppaviññāṇabhāvaṁ pana natthi kiñci'ti parikammaṁ karontassa tatiyāruppam'appeti.*

41 *Tatiyāruppaṁ santam'etaṁ, paṇītam'etanti parikammaṁ karontassa catutthāruppam'appeti.*

42 *Avasesesu ca dasasu kammaṭṭhānesu buddhaguṇādikamālambanam'ārabbha parikammaṁ katvā tasmiṁ nimitte sādhukam'uggahite tatth'eva parikammaṁ ca samādhivati, upacāro ca sampajjati*

Abhiññāpavatti

43 *Abhiññāvasena pavattamānaṁ pana rūpāvacarapañcamajjhānaṁ abhiññāpādaka pañcamajjhānā vuṭṭhahitvā adhiṭṭheyyādikam'āvajjetvā parikammaṁ karontassa rūpādisu ālambanesu yathāraham'appeti.*

Pañca Abhiññā

44 *Abhiññā ca nāma :—*

Iddhividhaṁ dibbasotaṁ paracittavijānanaṁ
Pubbenivāsānussati dibbacakkhū'ti pañcadhā.

Ayam'ettha gocarabhedo.
Niṭṭhito ca samathakammaṭṭhānanayo

Vipassanā Kammaṭṭhānanaya

Satta Visuddhiyo

45 *Vipassanākammaṭṭhāne pana 1 sīlavisuddhi, 2 cittavisuddhi 3, diṭṭhivisuddhi 4, kaṁkhāvitaraṇavisuddhi 5, maggāmaggañāṇadassanavisuddhi 6, paṭipadāñāṇadassanavisuddhi 7, ñāṇadassanavisuddhi cāti satta vidhena visuddhisaṅgāho.*

Tīni Lakkhaṇāni

46 *Aniccalakkhaṇaṁ, dukkhalakkhaṇaṁ, anattalakkhaṇaṁ c'āti tīni lakkhaṇāni.*

Tisso Anupassanā

47 *Aniccānupassanā, dukkhānupassanā, anattānupassanā c'āti tisso anupassanā.*

Dasa Vipassanā Ñāṇāni

48 *1 Sammasanañāṇaṁ, 2 udayavyayañāṇaṁ, 3 bhaṅgañāṇaṁ, 4 bhayañāṇaṁ, 5 ādīnavañāṇaṁ, 6 nibbidāñāṇaṁ, 7 muñcitukāmyatāñāṇaṁ, 8 paṭisaṁkhā ñāṇaṁ, 9 saṁkhārupekkhāñāṇaṁ, 10 anulomañāṇaṁ, c'āti dasa vipassanāñāṇāni.*

Tayo Vimokkha

49 *Suññato vimokkho, animitto vimokkho, appaṇihito vimokkho c'āti tayo vimokkhā.*

Tīni Vimokkhamukhāni

50 *Suññatānupassanā, animittānupassanā, appaṇihitānupassanā c'āti tīni vimokkhāmukhāni ca veditabbāni.*

Visuddhi Bhedo Sīla Visuddhi

51 *Katham? Pātimokkhasaṁvara Sīlaṁ, Indriyasaṁvara Sīlaṁ, Ājīvapārisuddhi Sīlaṁ, Paccayasannissita Sīlaṁ c'āti catupārisuddhi Sīlaṁ Sīlavisuddhi nāma.*

Citta Visuddhi

52 *Upacārasamādhi, appaṇāsamādhi, c'āti duvidho'pi samādhi Cittavisuddhi nāma.*

Diṭṭhi Visuddhi

53 *Lakkhaṇa-rasa-paccupaṭṭhāna-padaṭṭhāna-vasena nāmarūpapariggaho Diṭṭhivisuddhi nāma.*

Kaṅkhāvitaraṇa Visuddhi

54 *Tesam'eva ca nāmarūpānaṁ paccayapariggaho kaṁkhāvitaraṇavisuddhi nāma.*

Maggāmaggañāṇa Dassana Visuddhi

55 *Tato paraṁ pana tathāpariggahitesu sappaccayesu tebhūmakasaṁkhāresu atītādibhedabhinnesu khandhādinayam' ārabbha kalāpavasena saṁkhipitvā aniccaṁ khayaṭṭhena, dukkhaṁ bhayaṭṭhena, anattā asārakaṭṭhenā' ti addhānavasena santativasena khaṇavasena vā sammasanañāṇena lakkhaṇattayaṁ sammasantassa tes'veva paccayavasena khaṇavasena ca udayavyayañāṇena udayavyayaṁ samanupassantassa ca.*

Dasa Vipassanupakkilesā

Obhāso pīti passaddhi adhimokkho ca paggaho
Sukhaṁ ñānamupaṭṭhānamupekkhā ca nikanti c'āti.

Obhāsādi vipassanupakkilesa paripanthaparīggahavasena maggāmaggalakkhaṇavavatthānaṁ maggāmaggañāṇadassanavisuddhi nāma.

Paṭipada Ñāṇadassana Visuddhi

56 *Tathā paripanthavimuttassa pana tassa udayavyayañāṇato paṭṭhāya yāvānulomā tilakkhaṇaṁ vipassanāparamparāya paṭipajjantassa nava vipassanāñāṇāni paṭipadāñāṇadassanavisuddhi nāma.*

Ñāṇadassana Visuddhi

57 *Tass'evaṁ paṭipajjantassa pana vipassanāparipākam' āgamma idāni appaṇā uppajjissati'ti bhavaṅgaṁ vocchinditvā uppannamanodvārāvajjanānantaraṁ dve tīṇi vipassanācittāni yaṁ kiñci aniccādilakkhaṇam'ārabbha parikammopacārānulomanāmena pavattanti.*

58 *Yā sikhāppattā sā sānulomasaṁkhārupekkhā vuṭṭhānagāminivipassanā 'ti ca pavuccati.*

59 *Tato paraṁ gotrabhūcittaṁ nibbānam'ālambitvā puthujjanagottamabhibhavantaṁ ariyagottamabhisambhontañ ca pavattati.*

Soḷasa Maggakiccāni

60 *Tass'ānantaram' eva maggo dukkhasaccaṁ parijānanto samudayasaccaṁ pajahanto nirodhassaccaṁ sacchikaronto maggasaccaṁ bhāvanāvasena appaṇāvīthim'otarati.*

61 *Tato paraṁ dve tīṇi phalacittāni pavattitvā bhavaṅgapāto'va hoti.*

Paccavekkhana Ñānappavatti

62 *Puna bhavaṅgaṁ vocchinditvā paccavekkhaṇañāṇāni pavattanti.*

Paccavekkhana Vīthiyo

63 *Maggaṁ phalañ ca nibbānaṁ paccavekkhati paṇḍito*
Hīne kilese sese ca paccavekkhati vā navā.

64 *Chabbisuddhikam'en'evaṁ bhāvetabbo catubbidho*
Ñāṇadassanavisuddhi nāma maggo pavuccati.
Ayam'ettha visuddhibhedo.

Vimokkha Bhedo

65 *Tattha anattānupassanā attābhinivesaṁ muñcanti.*
Suññatānupassanā nāma vimokkhamukhaṁ hoti.

66 *Aniccānu- passanā vipallāsanimittaṁ muñcanti, animittānupassanā nāma. Dukkhānupassanā taṇhā*

67 *paṇidhiṁ muñcanti appaṇi- haitānupassanā nāma.*

68 *Tasmā yadi vuṭṭhāgāminī- vipassanā anattato vipassati, suññatovimokkho nāma hoti maggo.*

69 *Yadi aniccato vipassati, animitto vimokkho nāma.*

70 *Yadi dukkhato vipassati appaṇihito vimokkho nāmā'ti ca maggo vipassanāgamanavasena tīni nāni ni labhati tathā phalañ ca maggā gamana vasena maggavī- thiyaṁ.*

71 *Phalasamāpattivīthiyaṁ pana yathāvuttanayena vipassantānaṁ yatkāsakaṁ phalamuppajjamānaṁ pi vipassanāgamanavaseneva suññatādivimokkho'ti ca pavuccati.*

72 *Ālambanavasena panu sarasavasena ca nāmattayaṁ sabbattha sabbesam pi samam'eva -cati. Ayam'ettha vimokkhabhedo.*

Puggala Bhedo

73 *Ettha pana sotāpattimaggaṁ bhāvetvā diṭṭhivicikicchāpahānena pahināpāyagamano sattakkhattuparamo sotāpanno nāma hoti.*

74 *Sakadāgāmimaggaṁ bhāvetvā rāgadosamohānaṁ tanukarattā sakadāgāmi nāma hoti. Sakid'eva imaṁ lokaṁ āgantvā*

75 *anāgāmimaggaṁ bhāvetvā kāmarāga-vyāpādānamana vasesappahānena anāgāmi nāma hoti, ānāgantvā itthattaṁ.*

76 *Arhattamaggaṁ bhāvetvā anavasesakilesappahānena arahā nāma hoti, Khīṇāsavo loke aggadakkhiṇeyyo ti.*
Ayam'ettha puggalabhedo.

Samāpatti Bhedo

77 *Phalasamāpattivīthiyaṁ pan'ettha sabbesam pi yathāsakaphalavasena sādhāraṇā'va.*

78 *Nirodhasamāpattisamāpajjanaṁ pana anāgāmīnañ c'eva arahattānañ ca labbhati.*

79 *Tattha yathākkamaṁ paṭhamajjhānādimahaggatasamāpattiṁ samāpajjitvā vuṭṭhāya tattha gate saṁkhāradhamme tattha tatth'eva vipassanto yāva ākiñcañ.āyatanaṁ gantvā tato paraṁ adhiṭṭheyyādikaṁ pubbakiccaṁ katvā n'eva saññā n'âsaññāyatanaṁ samāpajjati.*

80 *Tassa dvinnaṁ appanājavanānaṁ parato vocchijjati cittasantati. Tato nirodhasamāpanno nāma hoti.*

81 *Vuṭṭhānakāle pana anāgāmino anāgāmiphalacittaṁ, arahato arahattaphalacittaṁ ekavāram eva pavattitvā bhavaṅgapāto hoti. Tato paraṁ paccavekkhaṇañāṇaṁ pavattati.*
Ayam'ettha samāpattibhedo
Niṭṭhito ca vipassanākammaṭṭhānanayo.

Uyyōjanaṁ

82 *Bhāvetabbaṁ pan'icc'evaṁ bhāvanādvayam'uttamaṁ*
Paṭipattirasassādaṁ patthayantena sāsane.

Kammaṭṭhāna Saṅgaha Vibhāga Nigamunaṁ

Iti Abhidhammattha Saṅgahe Kammaṭṭhānasaṅgaha-Vibhāgo nāma navamo paricchedo.

Ganttha Nigamanaṁ

1. *Cārittasobhitavisālakulodayena*
Saddhābhivuddhaparisuddhaguṇodayena
Nambavhayena paṇidhāya parānukampaṁ
Yaṁ patthitaṁ pakaraṇaṁ pariniṭṭhitantaṁ.

Asisanam

2. *Puññena tena vipulena tumūlasomaṁ*
Dhaññādhivāsamuditoditamāyugantaṁ
Paññāvadātaguṇasobhitalajjibhikkhū
Maññantu puññavibhavodayamaṅgalāya.

Iti Anuruddhācariyena racitaṁ Abhidhammattha-saṅgahaṁ nāma pakaraṇaṁ niṭṭhitaṁ.

PART IX

THE COMPENDIUM OF THE STATIONS OF RELIGIOUS EXERCISES.[1]

§ 1. *Introductory.*

HENCEFORTH the twofold stations will I tell
Of exercises whereby we may reach
The Calm and Insight [of the holy life].

[1] Kammaṭṭhānaṇ. This term, not occurring in this specialized sense, in the Piṭakas, means, lit., 'place and occasion of work (or action).' (*Cf. M.* ii. 197, where it refers to agriculture and trade.) The use of the circles for inducing the quasi-hypnotic states, and of intense visualizations prescribed for this or that exercise, suggested to me the Catholic system of 'stations' for meditation, station and [s]ṭhāna being moreover alike in meaning and etymology.—Ed.

§ 2. *Of Calm.*[2]

The Compendium of exercises in calm comprises—

I. The seven stations of exercise in calm :

1. the ten hypnotic circles ;[3]
2. the ten impurities ;
3. the ten recollections ;
4. the four illimitables ;
5. the one notion ;[1]
6. the one discrimination ;
7. the four stages of Arūpa-jhāna.[2]

[2] Samatho. Kilese samathetīti samatho. Called calm because it *lulls* the passions. Samatha is a course of auto-hypnosis in which the Five Hindrances are, so to speak, *put to sleep*.
[3] Kasiṇa-maṇḍalaṇ.

[1] Saññā. Notion corresponds better than 'perception' to the psychologically vague meaning here of the Pāli word.—See Introd. Essay, p. 40, on this term.—Ed.
[2] Called Āruppa (adjective form) for short.—Ed.

၉—ကမ္မဋ္ဌာနသင်္ဃာဝိဘာဂေါ

ပဌမညာ

၁။ သမထ ဝိပဿနာနံ၊
ဘာဝနာနမ်ိတောဝ ပရံ၊
ကမ္မဋ္ဌာနံ ပဝက္ခာမိ၊
ဒုဝိဓမ္ပိ ယထာက္ကမံ။

သမထကမ္မဋ္ဌာနမာတိကာ

စတ္တာလီသ ကမ္မဋ္ဌာနသင်္ခေပမာတိကာ

၂။ တတ္ထ သမထ သင်္ဂဟော တာဝ ဒသ ကသိဏာနိ, ဒသ အသုဘာ, ဒသ အနုဿတိယော, စတသ္သော အပ္ပမညာယော, ဧကာ သညာ, ဧကံ ဝဝတ္ထာနံ, စတ္တာရော အာရုပ္ပါ စေ-တိ သတ္တဝိဓေန သမထ ကမ္မဋ္ဌာန သင်္ဂဟော။

၉-ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း ခြုံမခြုံ

(ပဌမညာဉ်)

၁။ ပစ္စည်းပိုင်း၏ အခြားမဲ့၌ အစဉ်ရောက်သည့်အားလျော်စွာ ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းကို ဆိုပေအုံ့၊ ယင်းကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း၌ သမထဘာဝနာ၊ ဝိပဿနာဘာဝနာ သို့မဟုတ် သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း ဟူ၍ နှစ်ပါးအပြား ရှိပေသည်။

[1] ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀ ကို ပွားများခြင်းသည် နီဝရဏစသော ကိလေသာကို ငြိမ်းစေတတ်သောကြောင့် သမထဘာဝနာဟုခေါ်သည်။ တောဘွယ်က သစ်ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးပါးဖြင့် အဖန်ဖန်ရှုဆင်ခြင်ခြင်းကြောင့် ဝိပဿနာဘာဝနာဟုခေါ်သည်။

ကသိုဏ်းဝန်းစသောအာရုံ, တောဘွယ်ကသစ်ခါရအာရုံသည်ပင်လျှင် ပွားများခြင်းရှုဆင်ခြင်ခြင်း၏ တည်ရာဖြစ်သောကြောင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းမည်၏။

သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းနည်း

(ကမ္မဋ္ဌာန်း-၄၀ အကျဉ်း မာတိကာ)

၂။ ထိုသမထကမ္မဋ္ဌာန်း၊ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း နှစ်မျိုးတို့တွင် ရှေးဦးစွာ သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို ခုနှစ်ပါးသော အပြားဖြင့် ဆိုပေအုံ့။ (သမထကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည်)

ကသိုဏ်း	၁၀-ပါး
အသုဘ	၁၀-ပါး
အနုဿတိ	၁၀-ပါး
အပ္ပမညာ	၄-ပါး
သညာ	၁-ပါး
ဝဝတ္ထာန်	၁-ပါး
အာရုပ္ပ	၄-ပါး

ဟူ၍ (၇)ပါးအပြားရှိပေ၏။

II. The six characters :[3]

1. the passionate ;
2. the malevolent ;
3. the muddle-headed ;
4. the trusting ;
5. the understanding ;[4]
6. the imaginative.[5]

ဆ စရိတာနိ

၃။ ရာဂစရိတာ, ဒေါသစရိတာ, မောဟစရိတာ, သဒ္ဓါစရိတာ, ဗုဒ္ဓိစရိတာ, ဝိတက္ကစရိတာ စေ·တိ ဆဗိုဓေန စရိတသင်္ခေါ။

စရိုက် ၆·ပါး

၃။ ရာဂစရိုက်=(တဏှာကြီးခြင်း)
ဒေါသစရိုက်=(စိတ်တို စိတ်ဆိုး လွယ်ခြင်း၊ ကြောက်တတ်ခြင်း)
မောဟစရိုက်=(တွေဝေငေးမှိုင်မျှားခြင်း)
သဒ္ဓါစရိုက်=(ယုံလွယ်ခြင်း၊ ယုံမိလျှင်စွဲမြဲခြင်း)
ဗုဒ္ဓိစရိုက်= (ဆန်းစစ်ဝေဖန်လေ့ ရှိခြင်း)
ဝိတက်စရိုက်= (စိတ်ကူး ကြံစည်လေ့ရှိခြင်း)
ဤသို့ စရိုက် ၆·ပါး ကွဲပြားတယ်။

III. The three stages of mental culture :

1. the preliminary ;
2. the accessory ;
3. the ecstatic.

တိယော ဘာဝနာ

၄။ ပရိကမ္မဘာဝနာ, ဥပစာရဘာဝနာ, အပ္ပနာ ဘာဝနာ စေ·တိ တိယော ဘာဝနာ။

ဘာဝနာ (၃)ပါး

၄။ ပရိကမ္မဘာဝနာ=အထက်အထက် ဘာဝနာကို ပြုပြင်ပေးတတ်သော ဘာဝနာ။
ဥပစာရဘာဝနာ=ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၏ အနီးဌာ်ဖြစ်သော ဘာဝနာ။
အပ္ပနာဘာဝနာ=အာရုံ၌ စွဲမြဲစွာ သက်ဝင် တည်နေတတ်သော ဘာဝနာ၊
ဤကဲ့သို့ (၃)မျိုးရှိကြောင်း သိအပ်၏။

[3] Caritā. The nearest Western equivalent I know is the German 'Wandel,' but in this case disposition (of character) or temperament—*i.e.*, Wandel of mind, rather than of concrete life, is meant.—Ed.

[4] Buddhicaritā. Is 'buddhi' a Sānkhya survival? It is very late Pāli.—Ed.

IV. The three symbols :

1. the preliminary ;
2. the image ;
3. the transformed after-image.[6]

တိဏိ နိမိတ္တာနိ

၅။ ပရိကမ္မနိမိတ္တံ, ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ, ပဋိဘာဂနိမိတ္တ ဥေ·တိ တိဏိ နိမိတ္တာနိ ၀ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

နိမိတ် (၃)ပါး

၅။ ပရိကမ္မနိမိတ်=ပရိကမ္မဘာဝနာ၏ အာရုံ၊
ဥဂ္ဂဟနိမိတ်=စိတ်ဖြင့် မှတ်ယူအပ်သော အာရုံ၊
ပဋိဘာဂနိမိတ်=ပရိကမ္မနိမိတ်၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်မျှားနှင့် အလားတူသော အာရုံ၊
ဤသို့ နိမိတ်သုံးမျိုးရှိကြောင်း သိအပ်၏။

[5] *I.e.*, constructively imaginative. On Vitakka, see II., § 2 and Introd. Essay.- Ed.

[6] Paṭibhāganimittaṃ, 'the image conceptualized,' or 'the concept, similar to the image,' but free from the faults of the original symbol.

How [are the classes detailed]?

I.—1. The ten Circles are of earth, water, fire, or air, blue, yellow, red or white, of space or of light.

ဒသ ကသိဏာနိ

၆။ ကထံ

ပထဝီ ကသိဏ်, အာပေါ ကသိဏ်, တေဇော ကသိဏ်, ဝါယော ကသိဏ်, နီလ ကသိဏ်, ပီတ ကသိဏ်, လောဟိတ ကသိဏ်, ဩဒါတ ကသိဏ်, အာကာသ ကသိဏ်, အာလောက ကသိဏဥော်တိ ဣမာနိ ဒသ ကသိဏာနိ နာမ။

ကသိုဏ်း (၁၀)ပါး

၆။ သမထကမ္မဋ္ဌာန်းသည် အကျယ် အဘယ်နည်း

ပထဝီကသိုဏ်း၊ အာပေါကသိုဏ်း၊ တေဇောကသိုဏ်း၊ ဝါယောကသိုဏ်း၊ နီလကသိုဏ်း၊ ပီတကသိုဏ်း၊ လောဟိတကသိုဏ်း၊ ဩဒါတကသိုဏ်း၊ အာကာသကသိုဏ်း၊ အာလောကကသိုဏ်း၊

ဤသည်တို့ကား ကသိုဏ်း(၁၀)ပါးတို့ပေတည်း။

2. The ten Impurities are a bloated, discoloured, or festering corpse, one with crack-ed skin, gnawn and mangled, bitten in pieces, or mutilated and in fragments, a bloody corpse, or one worm-infested, or a skeleton.[1]

ဒသ အသုဘာ

၇။ ဥဒ္ဓုမာတကံ, ဝိနီလကံ, ဝိပုဗ္ဗကံ, ဝိစ္ဆိဒ္ဒကံ, ဝိက္ခာယိတကံ, ဝိက္ခိတ္တကံ, ဟတဝိက္ခိတ္တကံ, လောဟိတကံ, ပုဋ္ဌဝကံ, အဋ္ဌိကဥော်တိ ဣမေ ဒသ အသုဘာ နာမ။

အသုဘ (၁၀)ပါး

၇။ (ဥဒ္ဓုမာတက) (ဝိနီလက) (ဝိပုဗ္ဗက) (ဝိစ္ဆိဒ္ဒက) (ဝိက္ခာယိတက) (ဝိက္ခိတ္တက) (ဟတဝိက္ခိတ္တက) (လောဟိတက) (ပုဋ္ဌဝက) (အဋ္ဌိက)

ဤသည်တို့ကား စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ် အသုဘ ဆယ်ပါးတို့တည်း။

[1] These sights were easy to meet with in a cemetery or charnel place, to which flesh-eating beasts and birds had access, such a spot being among those prescribed for meditation.—Ed.

6

ကသိုဏ်း ၁၀ ပါး

၁။	ပထဝီ	=	မြေကသိုဏ်း	၆။ ပီတ	= အရွှေရောင်ကသိုဏ်း
၂။	အာပေါ	=	ရေကသိုဏ်း	၇။ လောဟိတ	= အနီရောင်ကသိုဏ်း
၃။	တေဇော	=	မီးကသိုဏ်း	၈။ ဩဒါတ	= အဖြူရောင်ကသိုဏ်း
၄။	ဝါယော	=	လေကသိုဏ်း	၉။ အာကာသ	= အပေါက်ဟင်းလင်း ကသိုဏ်း
၅။	နီလ	=	အညိုရောင်ကသိုဏ်း	၁၀။ အာလောက	= အရောင်အလင်းကသိုဏ်း

မှတ်ချက်–လုံးစုံမကြွင်း ပျံ့နှံ့ခြင်းကိုကသိုဏ်းဟုခေါ်သည်။

7

အသုဘ ၁၀ ပါး

၁။	ဥဒ္ဓုမာတက	=	ပူးဖူးထောင်သောသူကောင်အသုဘ
၂။	ဝိနီလက	=	ညိုညိုမဲမဲအဆင်းရှိသောသူကောင်အသုဘ
၃။	ဝိပုဗ္ဗက	=	ယိုစီးသောပြည်ရှိသောသူကောင်အသုဘ
၄။	ဝိစ္ဆိဒ္ဒက	=	ဝါးလက်နက်စသည်ဖြင့်အလယ်၌ နှစ်ပိုင်းဖြတ်အပ်သောသူကောင်အသုဘ
၅။	ဝိက္ခာယိတက	=	ခွေးစသည်တို့ကိုက်ခဲ၍ ထားအပ်သောသူကောင်အသုဘ
၆။	ဝိက္ခိတ္တက	=	ခွေး ကျီး လင်းတ စသည်တို့ ကိုက်ချီစားသောက်ရှိပစ်လွှင့်ထားအပ်သော သူကောင်အသုဘ
၇။	ဟတဝိက္ခိတ္တက	=	ရန်သူသည်ဝါးသန်လျက်ဖြင့် ကိုယ်တခြား ခေါင်းတခြား ခြေတခြားလက်တခြား ဖြတ်တောက်လျက် အထူးထူးသောအရပ်၌ ဖရိုဖရဲ ပစ်ထားအပ်သောသူကောင်အသုဘ
၈။	လောဟိတက	=	ယိုစီးသောသွေးရှိသော သူကောင်အသုဘ
၉။	ပုဋ္ဌဝက	=	ပိုးလောက်တို့ဖြင့်ပြည့်သောသူကောင်အသုဘ
၁၀။	အဋ္ဌိက	=	အရိုးစုမျှသာဖြစ်သော သူကောင်အသုဘ

ဒသ အနုဿတိယော

3. The ten Recollections[2] are those of the Buddha, the Doctrine, the Order, virtue, liberality, the gods, peace,[3] death, mindfulness regarding the body, mindfulness regarding respiration.

[2] Or Meditations.
[3] Upasama, inplying past struggle to win it. Nibbana is here intended (Ceylon Cy.).

(အနုဿတိ ၁၀-ပါး)

၈။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ ဓမ္မာနုဿတိ၊ သံဃာနုဿတိ၊ သီလာနုဿတိ၊ စာဂါနုဿတိ၊ ဒေဝတာနုဿတိ၊ ဥပသမာနုဿတိ၊ မရဏာနုဿတိ၊ ကာယဂတာသတိ၊ အာနာပါနုဿတိ၊

ဤသည်တို့ကား အနုဿတိ ဆယ်ပါးတို့တည်း။

၈။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ ဓမ္မာနုဿတိ၊ သံဃာနုဿတိ၊ သီလာနုဿတိ၊ စာဂါနုဿတိ၊ ဒေဝတာနုဿတိ၊ ဥပသမာနုဿတိ၊ မရဏာနုဿတိ၊ ကာယဂတာသတိ၊ အာနာပါနုဿတိ၊ ဤ

စတဿော အပ္ပမညာ

4. The four Illimitables are love, pity, appreciation,[4] and equanimity.[5] They are also called the Sublime Abodes.

[4] Sympathy with joy and success. See Part II., § 2.
[5] The intellectual tatramajjhattalupekkhā, and not the hedonic upekkhā, is here intended.

အပ္ပမညာ ၄-ပါး

၉။ မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ၊ ဥပေက္ခာ စေ-တိ ဣမာ စတဿော အပ္ပမညာယော နာမ၊ ပြဟ္မဝိဟာရောတိ စ ပဝုစ္စတိ။

၉။ မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ၊ ဥပေက္ခာ

ဤလေးပါးတို့သည် အပ္ပမညာတို့ မည်ကုန်၏၊ ဤတရားလေးပါးတို့နှင့် နေလျှင် ပြဟ္မာတို့၏ နေခြင်းနှင့် တူသောကြောင့် ပြဟ္မဝိဟာရတရား ဟုလည်း ခေါ်၏။

၈		**အနုဿတိ ၁၀ ပါး**
၁။	ဗုဒ္ဓါနုဿတိ	= ပြတ်စ္စာဘုရား၏ဂုဏ်တော်ကိုအာဃာတ်လဲလဲအောက်မေ့ခြင်း။
၂။	ဓမ္မာနုဿတိ	= တရားတော်၏ဂုဏ်တော်ကို အာဃာတ်လဲလဲအောက်မေ့ခြင်း။
၃။	သံဃာနုဿတိ	= သံဃာတော်၏ဂုဏ်တော်ကိုအာဃာတ်လဲလဲအောက်မေ့ခြင်း။
၄။	သီလာနုဿတိ	= မိမိ၏သီလဂုဏ်ကို အာဃာတ်လဲလဲအောက်မေ့ခြင်း။
၅။	စာဂါနုဿတိ	= မိမိ၏စွန့်ကြဲခြင်းဒါနဂုဏ်ကို အာဃာတ်လဲလဲအောက်မေ့ခြင်း။
၆။	ဒေဝတာနုဿတိ	= နတ်ထိုကိုသက်သေအရာ၌ထား၍ နတ်တို့၏သဒ္ဓါစသော ဂုဏ်နှင့်တူသော မိမိ၏သဒ္ဓါစသောဂုဏ်ကို အာဃာတ်လဲလဲအောက်မေ့ခြင်း။
၇။	ဥပသမာနုဿတိ	= နိဗ္ဗာန်၏ ဂုဏ်ကိုအာဃာတ်လဲလဲ အောက်မေ့ခြင်း။
၈။	မရဏာနုဿတိ	= သေခြင်းတရားကို အာဃာတ်လဲလဲ အောက်မေ့ခြင်း။
၉။	ကာယဂတာသတိ	= ဆံအစရှိသော ၃၂ ပါးသောကောင်ကိုရှုတ်ဆိုနှလုံးသွင်းခြင်း။
၁၀။	အာနာပါနုဿတိ	= ထွက်သက်ဝင်သက်ကို အာရုံပြု၍ အောက်မေ့ခြင်းသတိ။

၉		**အပ္ပမညာ ၄ ပါး**
၁။	မေတ္တာ	= အတိုင်းမသိသော သုခိတ ဒုက္ခိတ သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ချစ်ခြင်း
၂။	ကရုဏာ	= အတိုင်းမသိသောဒုက္ခိတသတ္တဝါပညတ်ကိုအာရုံပြု၍သနားခြင်းကရုဏာ။
၃။	မုဒိတာ	= အတိုင်းမသိသော သုခိတ သတ္တဝါ ပညတ်ကိုအာရုံပြု၍ ဝမ်းမြောက်ခြင်း မုဒိတာ။
၄။	ဥပေက္ခာ	= အတိုင်းမသိသော သုခိတ ဒုက္ခိတသတ္တဝါ ပညတ်ကို အာရုံပြု၍ လျစ်လျူရှုခြင်း ဥပေက္ခာ။

အတိုင်းမသိသော သုခိတ ဒုက္ခိတသတ္တဝါ ပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်တတ်သောကြောင့် အပ္ပမညာမည်၏။ဤလေးပါးကို ကျင့်သုံးသောသူသည် မြတ်သောနေခြင်းဖြစ်သောကြောင့်-ပြဟ္မဝိဟာရတရား ၄ ပါးဟု လည်းခေါ်သည်။

၅၂ သုယ်မေတ္တာ။ ။သဗ္ဗေသတ္တာ၊ သဗ္ဗေပါဏာ၊ သဗ္ဗေဘူတာ၊ သဗ္ဗေပုဂ္ဂလာ၊ သဗ္ဗေအတ္တဘावပရိယာပန္နာ-ဤ ၅ ခုကားမည်သူမည်ဝါ ယောဂျီး မိန်းမ စသည်ပြင်ရည်မှတ်ပိုင်းခြားခြင်းမရှိသောကြောင့် အနောဓိသ ပုဂ္ဂိုလ်မည်၏။ သဗ္ဗာဠာတ္တိယော၊ သဗ္ဗေပုဂ္ဂိသာ၊ သဗ္ဗေအရိယာ၊ သဗ္ဗေအနရိယာ၊ သဗ္ဗေဒေဝါ၊ သဗ္ဗေမနုဿာ၊ သဗ္ဗေဝိနိပါတိကာ-ဤ ၇ ခုကား မိန်းမယောဂျီးစသည်ပြင် ရည်မှတ်ပိုင်းခြားခြင်း ရှိသောကြောင့် ပြဓိသပုဂ္ဂိုလ်မည်၏။ ၎င်းပြဓိသ အနောဓိသ ၂ ပါးကိုပေါင်းသော် ၁၂ ဖြစ်၏။ ၎င်း ၁၂ ပါးကို တည်၍ အဝေရာဟောန္တု၊အဗျာပဇ္ဇာဟောန္တု၊ အနီဃာဟောန္တု၊ သုခီအတ္တာနံပရိဟရန္တု-ဟူသော အခြင်းအရာ ၄ ပါးနှင့်မြောက်သော် ၄၈ ဖြစ်၏။ ဤ ၄၈ ကား အရပ်မျက်နှာနှင့်မစပ်ဘဲပို့သောမေတ္တာတည်း။

အရပ် ၁၀ မျက်နှာနှင့်စပ်၍ ပို့ရာ၌ တမျက်နှာတမျက်နှာတွင် ၄၈ စီရသောကြောင့် အရပ် ၁၀ မျက်နှာ၌ ၄၈၀ ဖြစ်၏။ ၄၈၀ ကိုအရပ်မျက်နှာနှင့် မစပ်သော ၄၈ နှင့်ပေါင်းသော် ၅၂၈ ဖြစ်၏။

ကော သညာ

5. The one Notion is that of the offensiveness of material food.

ကော သညာ

၁၀။ အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ ကော သညာ နာမ။

ကော သညာ (၁)ပါး

၁၀။ အစားအသောက်၌ စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု အမှတ်ပြုသော ကမ္မဋ္ဌာန်း သညာသည် သညာ တစ်ပါးမည်၏။

ကော် ဝဝတ္ထာန်

6. The one Discrimination is that of discriminating (in a compound) the four Essentials.[6]

ကော် ဝဝတ္ထာန်

၁၁။ စတုဓာတု ဝဝတ္ထာန် ကော် ဝဝတ္ထာန် နာမ။

ဝဝတ္ထာန် (၁)ပါး

၁၁။ ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယောဟူသော ဓာတ်လေးပါးတို့ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်းသည် ဝဝတ္ထာန်တစ်ပါးတည်း။

စတ္တာရော အာရုပ္ပါ

7. The Four Stages of Arūpa-jhāna are the conception of the infinity of space, etc.[7]

Thus there are, in all, forty stations of exercise in the exposition of 'Calm.'

စတ္တာရော အာရုပ္ပါ

၁၂။ အာကာသာနဉ္စာယတနာဒယော စတ္တာရော အာရုပ္ပါနာမာ·တိ သဗ္ဗထာပိ သမထနိဒ္ဒေသေ စတ္တာလီသ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ ဘဝန္တိ။

အာရုပ္ပ (၄)ပါး

၁၂။ ကောင်းကင်ပညတ် အာရုံ၌ဖြစ်သော အာကာသာနဉ္စာယတန အာရုပ္ပ၊
ပထမာရုပ္ပဝိညာဉ် အာရုံ၌ဖြစ်သော ဝိညာနဉ္စာယတနအာရုပ္ပ၊
နတ္ထိဘောဝပညတ်အာရုံ၌ ဖြစ်သော အာကိဉ္စညာယတနအာရုပ္ပ၊
တတိယာရုပ္ပဝိညာဉ်အာရုံ၌ဖြစ်သော နေဝသညာ နာသညာယတန-
အာရုပ္ပ၊
ဤကား လေးပါးတည်း။
ဤသို့လျှင် အလုံးစုံသောအပြားအားဖြင့် (ပြခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း)
သမထကမ္မဋ္ဌာန်းသည် (၄၀) ဖြစ်ကုန်၏။

[6] *I.e.*, elements. See Part VI., § 2. Ed.
[7] See Part I., § 10.

ကောသညာ

[၁၀] မျိုအပ်စားအပ်သော အစာအာဟာရ၌ စက်ဆုပ်ရှုတွယ်သော အမြင်ကို အောက်မေ့ဆင်ခြင်သော အမှတ်သညာသည် အာဟာရပဋိကူလသညာမည်၏။

ကော်ဝဝတ္ထာန

[၁၁] ပေါင်းကိုယ်၌ တည်ရှိကုန်သော ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယောဟူသော ဓာတ် ၄ ပါးကိုမှတ်သော အားဖြင့် ပိုင်းခြားရှုဆင်ခြင်၍ ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် စတုဓာတုဝဝတ္ထာနမည်၏။

အာရုပ္ပ ၄ ပါး

[၁၂] ရူပ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ကောင်းကင်ပညတ်စသော လေးပါးသော အာရုံ၌ဖြစ်သော အာရုပ္ပ ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄ ပါးသည် အာရုပ္ပ ၄ ပါးမည်၏။

§ 2A. *Of the Suitability of Different Exercises.*

Among these forty the exercises reckoned suitable (1) for a passionate habit of mind are the ten impurities and mindfulness regarding the body;

(2) for a malevolent habit of mind, the four illimitables, and the four coloured circles;

(3) for a muddle-headed, and for an imaginative habit of mind, respiration exercise;[8]

(4) for a trusting habit of mind, the six recollections of the Buddha, etc.;

[8] This is described in *D.* ii. 291 . . ., *M.* i. 56; iii. 89 . . ., *Paṭis.* i. 162 *f.* . . .—Ed.

၁၃။ စရိတာသု ပန ဒသ အသုဘာ, ကာယဂတာ သတိ သခ်ါတာ ကောဋ္ဌာသ ဘာဝနာ စ ထုကစရိတသ သပ္ပါယာ။

၁၄။ စတသော အပ္ပမညာယော, နီလာ·ဒီနိ စ စတ္တာရိ ကသိဏာနိ ဒေါသစရိတဿ။

၁၅။ အာနာပါနံ မောဟ စရိတဿ, ဝိတက္ကစရိတဿ စ။

၁၆။ ဗုဒ္ဓါ·နုဿတိ အာဒယော ဆ သဒ္ဓါ စရိတဿ။

သပ္ပါယဘေဒခန်း

၁၃။ ကမ္မဋ္ဌာန်းလေးဆယ်နှင့်စရိုက်ခြောက်ပါးတို့ကိုတဲ့စပ်ဖော်ပြပေအုံ။ ထုကစရိုက်ထူပြောသူအား-အသုဘဆယ်ပါး၊ ကာယဂတာသတိ၊ ဤ ကမ္မဋ္ဌာန်း (၁၁)ပါးနှင့် လျောက် ပတ်၏။ (ထုကမိုးငြိမ်းစေ၏)

၁၄။ ဒေါသစရိုက်ထူပြောသူအား-အပ္ပမညာ လေးပါးဟု ခေါ်သော မြတ်ဗုဒ္ဓဝိဟာရကမ္မဋ္ဌာန်းလေးပါး၊ နီလ၊ ပီတ၊ လောဟိတ၊ ဩဒါတ (ညို၊ ဝါ၊ နီ၊ ဖြူ) ကသိုဏ်းလေးပါး ဤရှစ်ပါးနှင့် သင့်လျော်၏။ (ဒေါသမိုးငြိမ်းစေ၏)။

၁၅။ မောဟစရိုက်ထူပြောသူအား-အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့်သင့်လျော်၏။(ယင်းကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်လျှင် မောဟသက်သာမည်—ဟူလို)။

ဝိတက်စရိုက်ထူပြောသူအားလည်း-အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း နှင့်ပင် သင့်လျော်၏။ (စိတ်မငြိမ်သူများ၊ အာနာပါနနှင့် သင့်လျော်ကြောင်း သတိပြုပါ)။

၁၆။ သဒ္ဓါစရိုက်ထူပြောသူအား-ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ ဓမ္မာနုဿတိ၊ သံဃာ-နုဿတိ၊ သီလာနုဿတိ၊စာဂါနုဿတိ၊ ဒေဝတာနုဿတိဟူသော အနုဿတိ ခြောက်ပါးနှင့်သင့်လျော်၏။

(5) for an understanding habit of mind, the recollections of death and peace,[1] the one notion, and the one discrimination.

[1] Here vūpasama. See prev. p. n. 3.

၁၇။ မရဏ, ဥပသမ, သညာ, ဝဝတ္ထာနာနိ ဗုဒ္ဓိစရိတသ။

၁၇။ ဗုဒ္ဓိစရိုက်ထူပြောသူအား–မရဏာနုဿတိ(သေခြင်းကိုသတိရခြင်း) ဥပသမာနုဿတိ(နိဗ္ဗာန်ကိုသတိရခြင်း) အာဟာရ၌ စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု မှတ်ခြင်း။ ပထဝီစသောဓာတ်လေးပါး ကမ္မဋ္ဌာန်း။ ဤ (၇)ပါးသောကမ္မဋ္ဌာန်းတို့နှင့် သင့်လျော်၏။

The remaining stations of exercise are all suitable for every one.

၁၈။ သေသာနိ ပန သဗ္ဗာနိပိ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ သဗ္ဗေ သမ္မိ သပ္ပါယာနိ။

၁၈။ ဆိုခဲ့ပြီးသည်မှကြွင်းကျန်သော–(ပထဝီကသိုဏ်း၊အာပေါကသိုဏ်း၊ တေဇောကသိုဏ်း၊ ဝါယောကသိုဏ်း ဟူသော) ဓာတ်ကသိုဏ်း ၄ ပါး၊ အာကာသကသိုဏ်း၊ အာလောကကသိုဏ်း၊ အာရုပ္ပလေးပါး၊ ဤ(၁၀) ပါးသောကသိုဏ်းတို့သည် မည်သည့် စရိုက်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်မဆိုသင့်လျော်ပေသည်။

ဇယိန် ၁၃ .၀၈

ကမ္မဋ္ဌာန်းလေးဆယ်ကိုစရိုက် ၆ ပါးနှင့်တွဲစပ်ပုံ

အပြစ်မျှားခြင်းကြောင့်ရင်း မပြတ်ပြစ်ခြင်းကြောင့်ရင်း စရိုက်မည်၏။ စရိုက်တို့သည် ထုဂစရိုက်၊ ဒေါသ စရိုက်၊ မောဟစရိုက်၊ သဒ္ဓါစရိုက်၊ ဗုဒ္ဓိစရိုက်၊ ဝိတက်စရိုက်ဟူ၍ ၆ ပါးအပြားရှိ၏။

	စရိုက်	သင့်လျော်သောကမ္မဋ္ဌာန်း	စပါး
၁၃	ထုဂ	အသုဘ ၁၀ ပါး၊ ကာယဂတာသတိ	၁၁
၁၄	ဒေါသ	အပ္ပမညာ ၄ ပါး၊ နီလ၊ ပီတ၊ လောဟိတ၊ ဩဒါတကသိုဏ်း	၈
၁၅	မောဟ၊ဝိတက်	အာနာပါနဿတိ	၁
၁၆	သဒ္ဓါ	ဗုဒ္ဓါ၊ ဓမ္မာ၊ သံဃာ၊ သီလာ၊ စာဂါ၊ ဒေဝတာနုဿတိ	၆
၁၇	ဗုဒ္ဓိ	မရဏာနုဿတိ၊ဥပသမာနုဿတိ၊အာဟာရေပဋိကူလသညာ၊ စတုဓာတုဝဝတ္ထာန်	၄
၁၈	စရိုက် ၆ ပါး	ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော၊ အာကာသ၊ အာလောကကသိုဏ်း၊ အာရုပ္ပ ၄ ပါး	၁၀

ထုဂစရိုက်မျှားသောသူသည် အသုဘ ၁၀ ပါး၊ ကာယဂတာသတိကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးပြန်းပွားမျှားအပ်၏ စသည်ယူလေ။

Moreover, in choosing the hypnotic circle, a wide one is suitable for a muddle-headed habit of mind, a little one for an imaginative habit of mind.[2]

So far for the section on suitability.

[2] Ledi Sadaw, probably following earlier authorities, prescribes the size of a threshing floor (khala-maṇḍalādi-pamāṇaṃ) for the muddle-headed, and a diameter of a span and four inches (vidatthi-caturaṅgula-pamāṇaṃ) for the imaginative.

§ 3. *Of Mental Culture.*[3]

In all these [forty exercises] the preliminary stage of culture is attainable.

[3] Bhāvanā.

[၂၀] ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀ ကို ဘာဝနာ ၃ ပါးနှင့် တွဲစပ်ပုံ

ဘာဝနာသည် (၁) ပရိကမ္မဘာဝနာ (၂) ဥပစာရဘာဝနာ (၃) အပ္ပနာဘာဝနာဟု ၃ ပါးအပြားရှိ၏။

(၁) ပရိကမ္မဘာဝနာ = ကသိုဏ်းဝန်းပရိကမ္မနိမိတ်ကိုအာရုံပြု၍ အကြိမ်များစွာ "ပထဝီ, ပထဝီ" စသည်ဖြင့် မှန်းဆကြည့်ရှုပွားများသောဘာဝနာ။

(၂) ဥပစာရဘာဝနာ = ထင်လာသောဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကိုအာရုံပြု၍ ရှေးကထက်တည်တည်ကြည်ကြည် သမာဓိရရှိစေရန် ပွားများသော ဘာဝနာ။

(၃) အပ္ပနာဘာဝနာ = ပဋိဘာဂနိမိတ်ပေါ်လာသောအခါ နီဝရဏတရားများကင်းကွာခါ ဈာန်တက်စေသော စျာန်အင်္ဂါတို့ ပေါ်ထွက်ဆိုက်ရောက်ရှိကိုဆောင်ရွက်နိုင်သော ဘာဝနာ။

ပရိကမ္မဘာဝနာသည် အလုံးစုံသောသမထကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀ တို့၌ရှိစေနိုင်၏။ တစုံတခုသော သမထမျှသည် ပရိကမ်နှင့်ကင်းဝေးမရှိစေနိုင်သောကြောင့်တည်း။

In the first eight Recollections and in the two single exercises, only the accessory stage of culture is attained; there is no ecstasy.

၂၁။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိအာဒီသု အဋ္ဌသု, သညာ ဝဝတ္ထာနေသု စာ-တိ ဒဿသု ကမ္မဋ္ဌာနေသု ဥပစာရ ဘာဝနာဝ သမ္ဘဝတိ နတ္ထိ အပ္ပနာ။

၁၉။ တတ္ထာပိ ကသိဏေသု ပုထုလံ မောဟ စရိတဿ, ခုဒ္ဒကံ ဝိတက္ကစရိတဿောဝါ-တိ။

အယ-မေတ္ထ သပ္ပါယ ဘေဒေါ။

ဘာဝနာဘေဒေါ

ဘာဝနာယ ကမ္မဋ္ဌာနဿ ဝိဘဇနံ

၂၀။ ဘာဝနာသု ပန သမ္ဘတ္ထာပိ ပရိကမ္မဘာဝနာ လဗ္ဘတိဝ။

၁၉။ ဆိုခဲ့ပြီးသောကမ္မဋ္ဌာန်းတို့တွင်ကသိုဏ်း(၁၀)ပါးတို့၌၊ ကောက်နယ်တလင်းခန့် ကျယ်ပြန့်သောကသိုဏ်းဝန်းသည်မောဟစရိုက်ထူပြောသူအား သင့်လျော်ပေ၏။

အိုးဝ၊ ခွက်ဝလောက်ကျယ်သော ကသိုဏ်းဝန်းသည်သာ ဝိတက်စရိုက်ထူပြောသူအားသင့်လျော်၏။

ဤကား ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း၌ သပ္ပါယဘေဒ ပြီး၏။

(ဘာဝနာဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဝေဝန်ပုံ)

၂၀။ ပရိကမ္မဘာဝနာ၊ ဥပစာရဘာဝနာ၊ အပ္ပနာဘာဝနာဟူသော ဘာဝနာသုံးမျိုးတို့တွင် မည်သည့်ကမ္မဋ္ဌာန်း၌မဆို ပရိကမ္ဘာဝနာကို ရအပ်ပေ၏။

[၂၁] ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ ဓမ္မာနုဿတိ၊ သံဃာနုဿတိ၊ သီလာနုဿတိ၊ စာဂါနုဿတိ၊ ဒေဝတာနုဿတိ၊ ဥပသမာနုဿတိ၊ မရဏာနုဿတိဟူသော အနုဿတိ ၈ ပါးနှင့် အာဟာရေပဋိကူလသညာ၊ စတုဓာတုဝဝတ္ထာန်အားဖြင့် ၁၀ ပါးသည် ပရိကမ္မဘာဝနာနှင့် ဥပစာရဘာဝနာ ၂ ပါးရ၏။ အပ္ပနာဘာဝနာကိုမရနိုင်။ ။အကြောင်းကား ဗုဒ္ဓါနုဿတိ (၆) ဥပသမာနုဿတိဟူသော အနုဿတိ ၆ ပါးတို့သည် အလွန်တရာနက်နဲသောဂုဏ်တော်စသော အာရုံရှိသောကြောင့် တည်တန့်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်အောင်နက်နဲသောကြောင့် အပ္ပနာဘာဝနာမပြစ်နိုင်ချေ။ မရဏာနုဿတိသည် ထိတ်လန့်ကြောက်ရွံ့အပ်သော သဘောတရားဖြစ်သောကြောင့် အပ္ပနာကို မဖြစ်စေနိုင်။ အာဟာရေပဋိကူလသညာနှင့် စတုဓာတုဝဝတ္ထာန်တို့သည်ကား တရားသဘောအားဖြင့် အလွန်တရာနက်နဲသောကြောင့် အပ္ပနာကိုမဖြစ်နိုင်။

၂၁။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိစသော အနုဿတိ(၈)ပါး၊ အာဟာရေပဋိကူလသညာ၊ စတုဓာတုဝဝတ္ထာန်–ဤကမ္မဋ္ဌာန်း(၁၀) ပါးတို့၌ ဥပစာရဘာဝနာ သာလျှင် ပြည့်စုံပေ၏။ အပ္ပနာဘာဝနာ မရှိပေ။

(စျာန်မဂ်ဖိုလ်အထိ မရနိုင်ဟူလို)။

In the remaining thirty stations of exercise the culture of ecstasy is also attained.

၂၂။ သေသေသု ပန သမတ္ထိ ံသ ကမ္မဋ္ဌာနေသု အပ္ပနာဘာဝနာပိ သမ္ပဇ္ဇတိ။

၂၂။ ထို.ပြင် ဆိုခဲ့ပြီးသည်မှကြွင်းသောကမ္မဋ္ဌာန်း (၃၀)တို့၌ အပ္ပနာ ဘာဝနာလည်း ပြည့်စုံပေ၏။

(ဘာဝနာသုံးပါးလုံးရသည် ဟူလို)။

ဈာနေန ကမ္မဋ္ဌာနဿ ဝိဘဇနံ

(ဈာန်မြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဝေဖန်ပုံ)

Again, the ten circles and the exercise in respiration pertain to all five j h ā n a s.

၂၃။ တတ္ထာပိ ဒသ ကသိဏာနိ, အာနာပါနဉ္စ ပဉ္စကဈာနိကာနိ။

၂၃။ အပ္ပနာဘာဝနာအထိပြည့်စုံနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း (၃၀) တို့တွင် ကသိုဏ်း(၁၀)ပါးနှင့် အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ဈာန်ငါးပါးလုံးနှင့်ယှဉ်၏။ (ယင်းကမ္မဋ္ဌာန်းတခုခုကို အားထုတ်လျှင် ဈာန်ငါးပါးလုံးကိုရနိုင်သည် ဟူလို)။

The ten Impurities and mindfulness regarding the body pertain to the first j h ā n a,

၂၄။ ဒသ အသုဘာ, ကာယ ဂတာ သတိ စ ပဌမဈာနိကာ။

၂၄။ အသုဘဆယ်ပါးနှင့် ကာယဂတာသတိသည် ပထမဈာန်နှင့်သာ ယှဉ်၏။ (ပထမဈာန်သာရနိုင်၏-ဟူ လို)။

the three first Illimitables pertain to the fourth j h ā n a; equanimity to the fifth j h ā n a.

၂၅။ မေတ္တာဒယော တယော စတုက္ကဈာနိကာ။

၂၅။ မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာဟူသော–ပြဟ္မဝိဟာရကမ္မဋ္ဌာန်း သုံးပါးသည် ဈာန်လေးပါးနှင့်သာယှဉ်၏။

(ပဉ္စမဈာန် မရနိုင်-ဟူလို)။

Thus twenty-six stations of exercise can induce R ū p a l o k a j h ā n a s,

၂၆။ ဥပေက္ခာ ပဉ္စမဈာနိကာ·တိ ဆဗ္ဗီသတိ ရူပါ ဝစရဈာနိကာနိ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ။

၂၆။ ဥပေက္ခာ ပြဟ္မဝိဟာရကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ပဉ္စမဈာန်နှင့်ယှဉ်၏။ (ပဉ္စမဈာန်ရနိုင်၏ ဟူလို)။

ဤသို့လျှင် ရူပါဝစရဈာန်နှင့်ယှဉ်သော (၀၊) ရူပဈာန်ကို ရနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့ကား (၂၆)ပါး ပြစ်ပေ၏။

while the four A r ū p a exercises can induce their respective stages of A r ū p a l o k a j h ā n a.

So far for the section on mental culture.

၂၇။ စတ္တာရော ပန အာရုပ္ပါ အာရုပ္ပဈာနိကာ·တိ။

အယ-မေတ္တ ဘာဝနာ ဘေဒေါ။

၂၇။ ထိုမှတပါး၊အရူပကမ္မဋ္ဌာန်းလေးပါးတို့သည် အာရုပ္ပဈာန်နှင့်ယှဉ်၏။ (အရူပဈာန်ကို ရစေနိုင်၏-ဟူလို)။

ဤကား ဤကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း၌ ဘာဝနာခန်းပေတည်း။

§ 4. *Of the Hypnotic Symbols.*[1]

Of these three, loosely speaking,[2] the preliminary symbol and the image are attainable, according to the nature of the object, when practising any of these stations;

but the transformed after-image is only got in the [twenty-two][3] exercises with the [ten] circles, the [ten] impurities, the [one] mindfulness regarding the body,[4] and the [one] mindfulness regarding respiration.

For it is by attending to the transformed after-image that accessory and ecstatic concentration develops. How is that?

[1] Lit., gocara is 'cattle-range,' but is used to mean 'range,' 'field,' *Gebiet* of any specific kind.—Ed.

[2] Pariyāyena. Or, by way of concession—*i.e.*, not necessarily, not strictly speaking.

[3] See § 2, (1).

[4] Koṭṭhāsa, lit., 'part,' 'section,' applied to any organ of body. Buddhists regard the body as made up of the thirty-two koṭṭhāsa's. Here it stands for the kāyagatāsati. Under kāyānupassanā both the kāyagatāsati and the ānāpānāssati are included.

ဂေါစရဘေဒေါ

နိမိတ္တေန ကမ္မဋ္ဌာနသ ဝိဘင်္ဂ

၂၈။ နိမိတ္တေသု ပန ပရိကမ္မနိမိတ္တံ, ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တဉ္စ သဗ္ဗတ္ထာပိ ယထာရဟံ ပရိယာယေန လဗ္ဘန္တေ၀။

၂၉။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ပန ကသိဏာ · သုဘ ကောဋ္ဌာသ အာနာပါနေ·သော၀ လဗ္ဘတိ၊ တတ္ထ ဟိ ပဋိဘာဂနိမိတ္တ·မာရဗ္ဘ ဥပစာရ သမာဓိ, အပ္ပနာသမာဓိ စ ပ၀တ္တန္တိ။

ဂေါစရ ဘေဒ

(နိမိတ်ဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဝေဖန်ပုံ)

၂၈။ ပရိကမ္မနိမိတ်၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်၊ ပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူသော နိမိတ်သုံးပါး တို့တွင် ပရိကမ္မနိမိတ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကိုလည်းကောင်း မည်သည့်ကမ္မဋ္ဌာန်း၌မဆို ထိုက်သင့်သည့်အားလျော်စွာ ပရိယာယ်အားဖြင့် ရအပ်ကုန်သည်သာတည်း။ (မုချရခြင်းမဟုတ်·ဟူလို)။

၂၉။ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုကား ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး၊ အသုဘ ၁၀-ပါး၊ ကောဋ္ဌာသကမ္မဋ္ဌာန်း၊ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌သာ ရအပ်ပေ၏။ အမှန်စင်စစ် ထိုကသိုဏ်း၊ အသုဘ၊ ကောဋ္ဌာသ၊ အာနာပါနတို့၌ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ဥပစာရသမာဓိသည်လည်းကောင်း၊ အပ္ပနာသမာဓိသည်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေကုန်၏။

ဘာ၀နာသုံးပါး၊ နိမိတ်သုံးပါး၊ အသျှိပြားသနည်းဟု သိစေရန် ဘာ၀နာနှင့် နိမိတ်တို့စပ်၍ အကျယ်ဖော်ပြပေအုံ့။

စာပိုဒ် ၂၈ ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀ ကိုနိမိတ် ၃ ပါးနှင့်တွဲစပ်ပုံ

နိမိတ်သည် ပရိကမ္မနိမိတ်၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်၊ ပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူ၍ ၃ ပါးအပြားရှိ၏။

(၁) ပရိကမ္မနိမိတ် = ကသိုဏ်း၀န်းစသော အာရုံတခုခုရအောင် အားထုတ်ထုဋ္ဌစရာ ရှုမြင်သော အာရုံ။

(၂) ဥဂ္ဂဟနိမိတ် = မျက်စိမှုန်ရှိ၍ကြွေသ့်ထုဋ္ဌမြင်ရသလို စိတ်ထဲမှာထင်ရှားစွာပေါ်လာသောအာရုံ။

(၃) ပဋိဘာဂနိမိတ်= ဥဂ္ဂဟနိမိတ်နှင့် သဏ္ဌာန်တူစွာ ၎င်းထက်ဆယေါင်းများစွာ ကြည်နူးဘွယ် ကြည်လင်စွာပေါ်လာသောအာရုံ။

နိမိတ် ၃ ပါးနှင့်ဘာ၀နာ ၃ ပါးတွဲစပ်ပုံမှာ-ပရိကမ္မနိမိတ်၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ၂ ပါးကို ပရိကမ္မဘာ၀နာနှင့်တွဲ။ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ဥပစာရဘာ၀နာ၊ အပ္ပနာဘာ၀နာ ၂ ပါးနှင့်တွဲလေ။

၂၉ ဗျာနှ်ဖြစ်ပေါ်ပုံ။ ။ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ထင်ပြီးနောက် ၎င်းနိမိတ်ကို အဘန်ဘန်အထပ်ထပ်ဆင်ခြင်ပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား အစဉ်အတိုင်း နိ၀ရဏတရားတို့သည် ကင်းကွာကုန်၏။ ထိုအခါ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ထက် အဆများစွာစင်ကြယ်သော ပဋိဘာဂနိမိတ်သည် ထင်ရှားပြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုပဋိဘာဂနိမိတ်ထင်ပြီး ၎င်းနိမိတ်ကိုပင် အဘန်ဘန်အထပ်ထပ်ပွားများသောယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ရူပါ၀စရပဌမအပ္ပနာဗျာနှ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ထိုသို့ပဌမဗျာနှ်ကိုရပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိရရှိသောဗျာနှ်၌ ပိုင်နိုင်ခြင်းစသည်ဖြစ်အောင် ၀သီဘော ငါးပါးဖြင့် လေ့လာရသည်။

ဘာဝနာယ သဒ္ဒိ နိမိတ္တသ သမ္မန္နံ

For a beginner who, in [gazing at his] earth or other circle, grasps the sense-symbol, that object is called his preliminary symbol, and that exercise his preliminary culture.

၃၀။ ကထံ.....

အာဒိကမ္မိကဿ ဟိ ပထဝီ မဏ္ဍလာ·ဒိသု နိမိတ္တံ ဥဂ္ဂဏှန္တဿ တ·မာရမ္မဏံ ပရိကမ္မ နိမိတ္တန္တိ ပဝုစ္စတိ၊ သာ စ ဘာဝနာ ပရိကမ္မ ဘာဝနာ နာမ။

၃၀။ (ဘာဝနာ နှင့် နိမိတ် တွေ့စေခဲ့)

ကမ္မဋ္ဌာန်းကို စတင်အားထုတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ပထဝီ ကသိုဏ်းစသော အာရုံတခုခုကို ယူရမည်၊ ထိုသို့ယူစဉ်အခိုက်တွင် ထို ယောဂီအာရုံပြုသော ကသိုဏ်းအာရုံကို ပရိကမ္မနိမိတ်ဟု ဆိုရမည်၊ ထိုပရိကမ္မနိမိတ်ကို အာရုံပြုသော ယောဂီ၏ ဘာဝနာစိတ်သည် လည်း ပရိကမ္မဘာဝနာမည်လေသည်။

But when the symbol is thoroughly grasped by the mind, and when it appears to the mind-door as if one saw it with the eye,[5] then it is this object which is termed the symbol of the image, and that culture becomes well established.

[5] The eye being then closed, or the object absent (Ceylon Cy.).

၃၁။ ယဒါ ပန တံ နိမိတ္တံ စိတ္တေန သမ္ဘဝတိ ဟောတိ၊ စက္ခုနာ ပဿန္တော သေဝ မနောဒ္ဓါရဿ အာပါထ·မာဂတံ၊ တဒါ တ·မေဝါ·ရမ္မဏံ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ နာမ၊ သာ စ ဘာဝနာ သမာဓိယတိ။

၃၁။ ယောဂီသည် ဆက်၍အားထုတ်သောအခါ သူအာရုံပြုနေသော ပရိကမ္မနိမိတ် (ကသိုဏ်း)အာရုံကို သူ၏စိတ်ဖြင့် ကောင်းစွာယူအပ်ပေ၏၊ ထိုအာရုံသည် မျက်စိဖြင့် ပြင်ရဘိသကဲ့သို့(မြက်စိမ်ဖြင့် မကြည့်ရပဲ) သူ၏မနောဒ္ဓါရ၌ (စိတ်ထဲ၌)ထင်ရှားလာပေ၏။ ထိုသို့ စိတ်ထဲမှာ ထင်ရှားလာသော အာရုံသည် ဥဂ္ဂဟနိမိတ် မည်ပေ၏။ ထို ဥဂ္ဂဟနိမိတ်အာရုံကို ယူသော (၀ါ) ပွားများသော ဘာဝနာစိတ်သည် ကောင်းစွာတည်လေ၏။ (၀ါ) သမာဓိရလေ၏။ (ပရိကမ္ম-သမာဓိ ရ၏ ဟူလို)။

Again, in the case of one who is thus well established, and who, after that advanced stage, gives himself to sustained contemplation concerning the image-symbol, with the [degree of] concentration gained from the preliminary stage, then,

၃၂။ တထာ သမာဟိတဿ ပနေ·တဿ တတော ပရံ တသ္မိံ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တေ ပရိကမ္မသမာဓိနာ ဘာဝန·မနုယုဉ္ဇန္တဿ ယဒါ တပ္ပဋိဘာဂံ ဝတ္ထုဒမ္မ ဝိမုစ္စိတံ ပညတ္တိသခ်ါတံ ဘာဝနာ မယ·မာရမ္မဏံ စိတ္တေ သန္နိသိန္နံ သမ္ပဿိတံ ဟောတိ၊ တဒါ တံ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ သမ္ပဿန္တန္တိ ပဝုစ္စတိ။

၃၂။ ထိုသို့ ပရိကမ္မသမာဓိ ရသော ယောဂီသည် ထိုဥဂ္ဂဟနိမိတ်အာရုံကို (မျက်စိဖြင့် ကြည့်မြင်သကဲ့သို့ စိတ်ထဲမှာထင်ရှားနေသော အာရုံကို) ဆက်လက်ပွားများ အားထုတ်ပြန်သည်ရှိသော် ထိုဥဂ္ဂဟ နိမိတ်အာရုံနှင့် အလားတူသော ဝတ္ထုဖြောပ်ပရမတ်သဘောမှလည်း လွတ်သော ပညတ်ဟူ၍ ဆိုအပ်သော ပွားများအားထုတ်မှု ဘာဝနာကြောင့် ပြစ်ပေါ်လာသော 'အတူအာရုံ'သည် ယောဂီ၏ စိတ်ထဲ၌ ငြိမ်သက်စွာ တည်လာ၏။ စိတ်ထဲ၌ ကောင်းစွာ သွင်းထားဘိသကဲ့သို့ ဖြစ်လာ၏။ ထိုအခါတွင် ပဋိဘာဂနိမိတ် (အတူ-အာရုံနိမိတ်) ကောင်းစွာ ဖြစ်လာပြီဟု ဆိုရပေတော့သည်။

when that object similar to the image-symbol,[6] freed from its physical base,[7] reckoned as a concept,[1] and accomplished by culture-practice,[2] is well established in, and well driven into, the mind, the transformed after-image-symbol is said to have been well-developed.

Of Jhāna concerned with the Rūpaloka.

Thenceforth contemplation by way of the accessory stage, stripped of obstacles and called concentration of Kāmaloka experience, is said to be accomplished.

[6] Tappaṭibhāgaṇ, lit., 'similar to *that*,' hence a copy.
[7] Vatthu-dhamma-vimuccitaṇ. Freed, too, from the imperfections of that base, a purified, ideal copy (Ceylon Cy.).

After that, to one who has maintained that transformed after-image by accessory concentration, the first jhāna of the Rūpaloka plane supervenes.[3] After that, to one who has cultivated that first jhāna by means of the five habits, to wit,

turning[4] the attention to the first jhāna,
inducing and maintaining it,[5]
pre-determining the period of its maintenance,[6]
emerging from it, and reflecting on it,[7]

for the purpose of putting away the grosser features beginning with the initial imagination, etc.,[8] and of striving to bring about the subtler features, beginning with sustained imagination, etc.,[8] the second, and higher jhānas supervene, in due order.

[1] Paññatti saṅkhātaṇ. Here attha-paññatti is intended. The after-image, though similar to the image, being freed from its physical base, cannot be depicted to sense or imagination. Hence it is best rendered by concept.

၃၃။ တတော ပဋ္ဌာယ ပရိဗန္ဓ ဝိပ္ပဟီနာ ကာမာ ဝစရ သမာဓိ သင်္ခါတာ ဥပစာရ ဘာဝနာ နိပ္ဖန္နာ နာမ ဟောတိ။

ရူပါဝစရ ဈာနပ္ပဝတ္တိ

၃၄။ တတော ပရံ တ·မေဝ ပဋိဘာဂ နိမိတ္တံ ဥပစာရ သမာဓိနာ သမာသေဝန္တဿ ရူပါဝစရ ပဌမဇ္ဈာန·မပ္ပေတိ။

၃၅။ တတော ပရံ တ·မေဝ ပဌမဇ္ဈာနံ အာဝဇ္ဇနံ, သမာပဇ္ဇနံ, အဓိဋ္ဌာနံ, ဝုट्ဌာနံ, ပစ္စဝေက္ခဏာ စေ·တိ ဣမာဟိ ပဉ္စဟိ ဝသိတာဟိ ဝသီ ဘူတံ ကတ္တာ ဝိတက္ကာဒိက · မောဠာရိကင်ံ ယဟာနာယ ဝိစာရ·ဒိ သုခုမင်ုပ္ပတ္တိယာ ပဒ ဟတော ယထာက္ကမံ ဒုတိယဇ္ဈာနာ·ဒယော ယထာရဟ·မပ္ပေန္တိ။

၃၃။ ထိုကဲ့သို့ ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်လာသောအခါမှစ၍ သမာဓိ၏ ဘေးရန်ဖြစ်သော နီဝရဏကို ပယ်ရှားတတ်သော ကာမာဝစရသမာဓိဟု လည်း ဆိုရသော ဥပစာရဘာဝနာသည် ပြည့်စုံပြီးစီးလာပေသည်။ (ဥပစာရသမာဓိ ရပေပြီ)။

ရူပဈာန်စဉ်တက်နည်း

၃၄။ ထိုကဲ့သို့ ဥပစာရဘာဝနာဖြစ်ပြီး နောက်ပိုင်း၌ ထိုပဋိဘာဂနိမိတ် (အတူအာရုံ)ကိုပင် ဥပစာရသမာဓိဖြင့် ဆက်လက်၍ မှီဝဲအားထုတ်ပြန်သော် ရူပါဝစရ ပထမဈာန် သက်ရောက်လာ၏။ (အပ္ပနာ ဘာဝနာ ဖြစ်လာသည် ဟူလို) (ဤတွင် ဈာန်ရပြီ·ဟူလို)။

၃၅။ ပထမဈာန်ရပြီးသည့်နောက် မိမိရထားသော ထိုပထမဈာန်စိတ်ကိုပင်–

(က) အာဝဇ္ဇနဝသီဘော်
(ခ) သမာပဇ္ဇန ဝသီဘော်
(ဂ) အဓိဋ္ဌာန ဝသီဘော်
(ဃ) ဝုट्ဌာနဝသီဘော်
(င) ပစ္စဝေက္ခဏာဝသီဘော်

ဤကဲ့သို့ ဝသီဘော်ငါးပါး (စွမ်းရည်သတ္တိငါးမျိုး)တို့ဖြင့် ဝသီဘော်သို့ရောက်အောင် (၀၊) စွမ်းရည်သတ္တိ ထက်မြက်လာအောင် ပြုရသည်။ ထိုသို့ပထမဈာန် ဇောစိတ်ကို နှိုင်နင်းအောင်ပြုပြီး ဝိတက်စသော ရှုနှိုးရင်းသော ဈာန်အင်္ဂါကို ပယ်ခြင်းငှာ ဝိစာရ စသော သိမ်မွေ့သော ဈာန်အင်္ဂါတို့ကို ရခြင်းငှာ အားထုတ်သည်ရှိသော် အစဉ်အတိုင်း ဒုတိယဈာန် စသည်တို့သည် အပ္ပနာသို့ သက်ရောက်ကုန်၏။

[2] Bhāvanāmayaṃ, 'brought into existence by practice,' or, as Ledi Sadaw writes, 'accomplished by the force of the cultured thoughts' (kevalaṃ bhāvanā-citta-balena pasiddhaṃ).

[3] Appeti, explained in the comments by appanāvasena pavattatīti, 'occurs by way of ecstasy.'

[4] Āvajjana-vasitā. On Āvajjana, see p. 85, *n.* 3.

[5] Samāpajjana-vasitā, lit., 'the habit of entering into jhāna.' *Cf.* p. 59 on Samāpatti.

[6] Adhiṭṭhānavasitā. Without this habit of predetermining the period of jhāna, the last habit would tend to maintain it for an indefinite period.

[7] Paccavekkhanā vasito, lit., the reviewing habit, which is post-jhānic. On these habits see Introd. Essay, p. 58.

[8] Vitakka is here rendered by 'imagination' to show that the object of jhāna is the transformed after-image. By 'etc.,' the other jhāna-factors in order are to be understood, See Part I., § 8.

Thus, in the circles of earth, etc.—twenty-two stations of religious exercise in all—the transformed after-image may be acquired.

၃၆။ ဤစေ့ဝံ့ ပထဝီ ကသိဏာ-ဒီသု ဒ္ဝါဝိသတိ ကမ္မဋ္ဌာနေသု ပဋိဘာဂနိမိတ္တ-မုပလဗ္ဘတိ။

၃၆။ ဤသို့လျှင် ပထဝီကသိုဏ်း စသော ၂၂-ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌ ပဋိဘာဂ နိမိတ်ကို ရအပ်ကုန်၏။ (ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး၊ အသုဘ ၁၀-ပါး၊ ကောဋ္ဌာသ၊ အာနာပါန ဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံတို့ကို ယူ၍ ရူပစျာန် ငါးပါးရအောင် အားထုတ်နိုင်၏ ဟူလို)။

Of the remaining [eighteen stations], the Illimitables are carried on in dependence on the concept 'beings.'[1]

၃၇။ အဝသေသေသု ပန အပ္ပမညာ သတ္တပညတ္တိ ယံ ပဝတ္တန္တိ။

၃၇။ ထို့ပြင် အထက်ပါကမ္မဋ္ဌာန်း (၂၂) ပါးမှ ကြွင်းသော အပ္ပမညာ ၄-ပါး၊ အာရုပ္ပ လေးပါး ဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း (၈) ပါး တို့တွင် အပ္ပမညာကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် သတ္တဝါပညတ်အာရုံ၌ ဖြစ်ကုန်၏။

Of Jhāna concerned with the Arūpaloka.

Now to one who, by way of infinity,[2] practises his preliminary exercise on space obtained by abstraction[3] from any of the circles except the space-circle,[4] the first stage of Arūpa-jhāna supervenes.

အရူပစျာနပ္ပဝတ္တိ

အရူပစျာန်သို့တက်ပုံ

၃၈။ အာကာသ ဝဇ္ဇိတ ကသိဏေသု ပန ယံကိဉ္စိ ကသိဏံ ဥဂ္ဃါဠေတ္ဝာ လဒ္ဓ-မာကာသံ အနန္တ-ဝသေန ပရိကမ္မံ ကရောန္တဿ ပဌမ-ရူပ-မပ္ပေတိ။

၃၈။ ကသိုဏ်းဆယ်ပါးတို့တွင် အာကာသကသိုဏ်းမှတပါး ကျန် ကသိုဏ်းကိုးပါးအနက် တပါးပါးသော ကသိုဏ်းကို အာရုံပြု၍ ရူပါဝစရပဋ္ဌမစျာန်အထိ ရထားသော စျာန်ရဟုဂ္ဂိုလ်သည် အရူပ-စျာန်ကိုရအောင် ဆက်လက်အားထုတ်လိုသော် ထိုကသိုဏ်း အာရုံကို ခွာ၍ (၀ါ) နှလုံးမသွင်းပဲ ကသိုဏ်းအာရုံကို ခွာလိုက်သဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အာကာသ (ဟင်းလင်း၊ လဟာ၊ ကောင်းကင်)ကို 'အာကာသော အနန္တော' 'ကောင်းကင်လဟာသည် အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိ'ဟု ပရိကမ်ပြုသည်ရှိသော်(၀ါ)ပွားများသည်ရှိသော် ပထမအာရုပ္ပစျာန် (အာကာသာနဉ္စာယတန-စျာန်စိတ်)သည် ထိုပုဂ္ဂိုလ်၌ သက်ရောက်လာ၏။

[1] Sattapaññattiyaṃ pavattanti. Here atthapaññatti is intended.

Cf. any description of the procedure in these exercises—*e.g.*, *Paṭisambhidā II.*, 130 *ff*; '*Mettakathā*'; *D.* ii. 186; *Dialogues of the Buddha*, ii. 219-20.—Ed.

[2] The formula for repetition in this exercise is 'space is infinite!' 'space is infinite!' and that in the following exercise is 'consciousness is infinite!' 'consciousness is infinite!'

[3] Ugghāhetvā laddhamākāsaṃ—*i.e.*, amanasikāravasena uddharitvā, prescinding by way of inattention (to the kasiṇa).—Ceylon Cy.

[4] Because we cannot abstract space from space.—(Ceylon Cy.)

To one who, by way of infinity,[2] practises this preliminary exercise on the cognition of the first Arūpa stage, the second stage of Arūpa-jhāna supervenes.

၃၉။ တ·မေ၀ ပဌမာ·ရူပ၀ိညာဏံ အနန္တ ၀သေန ပရိကမ္မံ ကရောန္တသ ဒုတိယာ·ရူပ·မပ္ပေတိ။

၃၉။ ထိုပထမာရူပ၀ိညာဉ် (အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ်)ကိုပင် အာရုံပြု၍ "၀ိညာဏံ အနန္တံ" "၀ိညာဉ်သည် အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိ" ဟု ပရိကမ်ပြုသောသူ၌ ဒုတိယာရူပ္ပဈာန်(၀ိညာနဉ္စာယတနဈာန်စိတ်) သည် သက်ရောက်ပေ၏။

To him who practises the preliminary exercise on the non-existence of the [aforesaid] cognition of the first Arūpa stage, mentally repeating 'there is naught whatever!' the third stage of Arūpa-jhāna supervenes.

၄၀။ တ·မေ၀ ပဌမာ·ရူပ ၀ိညာဏာ·ဘာ၀ံ ပန နတ္ထိ ကိဉ္စိတိ ပရိကမ္မံ ကရောန္တသ တတိယာ·ရူပ·မပ္ပေတိ။

၄၀။ ထိုပထမအာရူပ္ပ၀ိညာဉ် (အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ်)၏ မရှိခြင်းတည်းဟူသော 'နတ္ထိဘောဝညတ်'ကို အာရုံပြု၍ 'နတ္ထိ ကိဉ္စိ' "ဘာမျှမရှိ" ဟု ပရိကမ်ပြုသူအား တတိယာရူပ္ပဈာန် (အာကိဉ္စညာယတနဈာန်စိတ်) သည် သက်ရောက်ပေ၏။

To him who practises the preliminary exercise on [the cognition of] the third Arūpa stage, mentally repeating: 'This is calm! this is excellent! the fourth stage of Arūpa-jhāna supervenes.

၄၁။ တတိယာ·ရူပ်ံ သန္တ·မေတံ ပဏီတ·မေတန္တိ ပရိကမ္မံ ကရောန္တသ စတုတ္ထာ·ရူပ·မပ္ပေတိ။

၄၁။ တတိယာရူပ၀ိညာဉ်(အာကိဉ္စညာယတနဈာန်စိတ်)ကိုအာရုံပြုပြီး ဤတတိယာရူပ၀ိညာဉ်သည် "ငြိမ်သက်ပေစ့၊ ဤတတိယာရူပ၀ိညာဉ်သည် မွန်မြတ်ပေစ့"၊ ဤသို့ ပရိကမ်ပြုသော (အားထုတ်သော) ဘာ၀နာကို ပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ စတုတ္ထာရူပ၀ိညာဉ် (နေ၀သညာနာသညာယတနဈာန်စိတ်)သည် အပ္ပနာသို့ သက်၀င်ပေ၏။ (နေ၀သညာနာသညာယဏန အရှုပဈာန်ရသည်ဟူလို)။

And in the ten[5] remaining stations of exercise, when one has practised the preliminary exercise of meditating on the attributes of the Buddha, etc., and when that symbol-notion is well grasped, then the preparation in that symbol-notion is firmly set up, and the accessory stage is also attained.

[5] *I.e.*, the first eight Recollections and the two single exercises.

၄၂။ အ၀ သေသေသု စ ဒသသု ကမ္မဋ္ဌာနေသု ဗုဒ္ဓဂုဏာ · ဒိက · မာရမ္မဏ · မာရဗ္ဘ ပရိကမ္မံ ကတ္စာ တသ္မိံ နိမိတ္တေ သာဓုက·မုဂ္ဂဟိတေ တတ္ထေ၀ ပရိကမ္မဋ္ဌ သမာဓိယတိ ဥပစာရော စ သမ္မဇ္ဇတိ။

၄၂။ ဆိုခဲ့ပြီးသည်မှ ကြွင်းကုန်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းဆယ်ပါး (ဗုဒ္ဓနုဿတိစသည် ရှစ်ပါး၊ သညာ၊ဝဝတ္ထာန်)တို့၌ ဘုရားဂုဏ်တော် အစရှိသည်ကို အာရုံပြု၍ ပရိကမ်ပြုအပ်၏။ ၀ါ၊ ပွားများအားထုတ်အပ်၏။ ဤသို့ ပွားများအားထုတ်မှုပြု၍ ထိုဘုရားဂုဏ် စသော အာရုံကို ကောင်းစွာ ယူသည်ရှိသော် (၀ါ) အာရုံရသည်ရှိသော် ထိုဘုရားဂုဏ် စသော အာရုံ၌ပင်လျှင် ပရိကမ္မဘာ၀နာဖြစ်၏၊ ထိုပရိကမ္မဘာ၀နာသည် ကောင်းစွာ တည်ကြည်ပေ၏၊ (ဆက်လက်အားထုတ်သွားလျှင်) ဥပစာရဘာ၀နာသည်လည်း ပြည့်စုံပေ၏။

§ 5. *Of Supernormal Intellection.*[1]

Now, if one has emerged from the fifth stage of j h ā n a [*used as*] the foundation for supernormal intellection, and performs the preliminary exercise of meditating on the phenomenon determined on, etc.,[2] then the fifth stage of j h ā n a proceeding by way of that intellection supervenes, with a visible, or other object as its object according to circumstances. By supernormal intellection we mean :

အဘိညာပဝတ္ထိ

၄၃။ အဘိညာ ဝသေန ပဝတ္တမာနံ ပန ရူပါဝစရ ပဋ္ဌမဇ္ဈာနံ အဘိညာ ပါဒက ပဋ္ဌမဇ္ဈာနာ ဝုဋ္ဌဟိတ္ဝာ အဓိဋ္ဌေယ္ယာ·ဒိက· မာဝဇ္ဇေတ္ဝာ ပရိကမ္မံ ကရောန္တဿ ရူပါ·ဒိသု အာရမ္မဏေသု ယထာရဟ·မပ္ပေတိ။

အဘိညာဉ်ရအောင် အားထုတ်ပုံ

၄၃။ (ရူပါဝစရပဋ္ဌမဈာန်ကို ရရှိထားသော ဈာန်ရဟုဂ္ဂိုလ်သည်) အဘိညာဉ်ရအောင် အားထုတ်လိုသည်ရှိသော် အဘိညာဉ်၏ အခြေခံဖြစ်သော ပဋ္ဌမဈာန်ကို (ဝင်စားရ) ထိုဈာန်မှထပြီးလျှင် အဓိဋ္ဌာန်အပ်သော အာရုံ (ဖန်ဆင်းလိုသော အာရုံ)ကို ဆင်ခြင်၍ ပရိကမ်ပြုသည်ရှိသော် ထိုသို့ အားထုတ်သူ၏သန္တာန်၌ အဘိ-ညာဉ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော ပဋ္ဌမဈာန်စိတ်သည် ရူပါရုံစသော အာရုံတို့၌ ထိုက်သင့်သည့်အားလျော်စွာ အပ္ပနာသို့ သက်လေ၏။ (အဘိညာဉ်ရ၏ဟူလို)။

ပဋ္ဌ အဘိညာ

၄၄။ အဘိညာ စ နာမ.....
ဣဒ္ဓိဝိဓံ ဒိဗ္ဗသောတံ၊
ပရစိတ္တ ဝိဇာနနာ၊
ပုဗ္ဗေနိဝါသာ·နုဿတိ၊
ဒိဗ္ဗစက္ခု॥·တိ ပဋ္ဌမာ။

အယ·မေတ္ထ ဂေါစရဘေဒေါ။

အဘိညာ (၅)ပါး

၄၄။ အဘိညာဉ်သည်-
ဣဒ္ဓိဝိဓအဘိညာဉ်
-ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဉ်
-ပရစိတ္တဝိဇာနနအဘိညာဉ်
-ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိအဘိညာဉ်
-ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်
ဤသို့ ငါးပါးအပြားရှိပေ၏။

ဤကား ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း၌ အာရုံအမျိုးမျိုးကို ဖော်ပြသော ဂေါစရ-ဘေဒတည်း။

So far for the section on the scope of the exercises. Here end also the methods for exercise in calm.

နိဋ္ဌိတော စ သမထ ကမ္မဋ္ဌာန နယော။

ဤအထိ သမထကမ္မဋ္ဌာန်းနည်းသည် ပြီးပြည့်စုံပေပြီ။

The powers named

I d d h i,[3]

the Celestial Ear,

Discerning others' thoughts.

Reminiscence Of former births,

and fifth, the Heavenly Eye.

[1] A b h i ñ ñ ā. The reader who is conversant with Pali should not fail to consult *Paṭisambhidā-magga*, i., pp. 112 *ff*. (M a h ā v a g g e Ñ ā ṇ a k a t h ā), where occurs the oldest account we have of the process of inducing a b h i ñ ñ ā. Each of the five modes named in the verses above are dealt with in the same order, nor is the sixth, the certificate of Arahantship, omitted: 'that insight which is knowledge in extinction of the ā s a v a's.' In each case the brother has to begin by so exercising himself in the Four Steps to I d d h i (*supra*, p. 180), that mind and body become 'perfected in training, wholly in subjection, pliant and adaptable' to the will. It is interesting, too, that 'reminiscence of former births' is ushered in by meditation on the P a ṭ i c c a - s a m u p p ā d a. See also Appendix: A b h i ñ ñ ā.—Ed.

[2] A d h i ṭ ṭ h e y y ā d i k a ṃ, 'any phenomenon *willed*,' and others. See Introd. Essay, p. 62.

[3] On the ten kinds of I d d h i in general, and on I d d h i - v i d h ā in particular, see Introd. Essay, p. 60 *f*. On the kinds of A b h i ñ ñ a, see *S*. ii. 216; i. 191; ii. 217; v. 282, and detailed account in *D*. i., 78-84. The sixth A b h i ñ ñ ā, it will be noted, is purely ethical perfection (see *n*. 1). A b h i ñ ñ ā is called v i j j ā *D*. i., 100; and p a ñ ñ ā in *D*. i., 124; *Dialogues of the Buddha*, i, 157, *n*.—Ed.

This proves once more that P a ñ ñ i n d r i y a - c e t a s i k a is the underlying principle or psychological ultimate of every form of knowledge.

ဇယားပိုဒ် ၄၄

အဘိညာဏ်အာရုံ

အဘိညာဏ်စိတ်	အာရုံ
ဒိဗ္ဗစက္ခု-ကုံ၊ ကြို	ဒုရေ၊ ပဋ္ဌိစ္ဆန္နေ၊ သဏာ၊ သုခုမဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်ရူပါဒိုး
ဒိဗ္ဗသောတ-ကုံ၊ ကြို	〃 〃 〃 သဒ္ဒါဒိုး
၎ဒ္ဓိဝိဓ-ကုံ ဣद्धိဝိဓ-ကြို	ပါဒကဖြစ်သော ရူပကုသိုလ်ပဉ္စမစျာန်နှင့် သတသဟဿစသော နိမ္မိတရူပ် 〃 ကြိယာ 〃 〃
စေတောပရိယ-*(ကုံ)ကြို	လွန်လေပြီးသော ၇ ရက်မှစ၍ လာလတ္တံ့သော ၇ ရက်တိုင်အောင် ကာလ၃ ပါးဌာဏ်သော သူထပါးတို့၏သန္တာန်ဌာပြစ်သော *(အရဟတ္တမဂ်၊အရဟတ္တ ဖိုလ်ကြဉ်သောစိတ် ၇) စိတ် ၇၉၊ စေ၅၂ ဟုဆိုအပ်သော ဝမ္မာရုံ။
ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ-*(ကုံ) ကြို	ပုဗ္ဗေနိဝုဋ္ဌမြစ်သော *(အရဟတ္တမဂ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်ကြဉ်သော စိတ် ၇) စိတ် ၇၉၊ စေ၅၂၊ ရုပ် ၂၇ ဟုဆိုအပ်သော ခန္ဓာ၅ ပါး၊ ထိုခန္ဓာ၅ ပါးမှ အစဉ်လျှောက်၍ သိအပ်သော နိဗ္ဗာန်၊ အမည် အမျိုးစသော ပညတ်ဟု ဆိုအပ်သော အာရုံ ၆ ပါး
ယထာကမ္မုပဂ-ကုံ၊ ကြို	အတိတ်ဖြစ်သော လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဟုဆိုအပ်သောဝမ္မာရုံ
အနာဂတံသ-ကုံ၊ ကြို	အနာဂတ်ဖြစ်သော (ပုဗ္ဗေနည်းတူဆို)

§ 6. *Of Insight.*

In the stations for exercises in insight there is

I. The sevenfold category of ' Purity,'[1] to wit :

1. Purity of morals.
2. Purity of mind.
3. Purity of views.
4. Purity of escaping from doubt.
5. Purity of vision in discerning what is Path and what is not.
6. Purity of intellectual vision which is knowledge of progress.[2]
7. Purity of vision which is knowledge [possessed by those in the Four Paths].

ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာနနယ

သတ္တ ဝိသုဒ္ဓိယော

၄၅။ ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာနေ ပန သီလဝိသုဒ္ဓိ, စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ, ဒိट्ठိဝိသုဒ္ဓိ, ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ, မဂ္ဂါမဂ္ဂ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ, ပဋိပဒါ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ, ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ စေ·တိ သတ္တဝိဓေန ဝိသုဒ္ဓိသင်္ခေါ။

ဇယား ၄၄

အဘိညာဏ် ၇ ပါး

(၁) ဒိဗ္ဗစက္ခုဝိဓအဘိညာဏ်=တန်ခိုးအထူးထူးအထွေထွေ ဘန်ဆင်းနိုင်ခြင်း။
(၂) ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဏ်=အဝေးအနီး အသေးအငယ်စသော အသံအမျိုးမျိုးကို ကြားနာနိုင်ခြင်း။
(၃) စေတောပရိယ (ပရစိတ္တဝိဇာနန) အဘိညာဏ်=သူတပါးတို့၏ စိတ်အကြံအစီကိုသိခြင်း။
(၄) ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ အဘိညာဏ်=ရှေးရှေးဘဝ အဆက်ဆက် ကမ္မာအဆက်ဆက် တွေ့ကို သိခြင်း။
(၅) ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်=အဝေးအနီးအသေးအငယ်စသော အဆင်းအမျိုးမျိုးကိုမြင်စွမ်းနိုင်ခြင်း။
(၆) ယထာကမ္မုပဂအဘိညာဏ်=ဘယ်နတ် ဘယ်လူ ဘယ်သတ္တဝါသည် အဘယ်ကြောင့် ဘယ်သို့ ဖြစ်ရသည်ဟု ကံအားလျော်စွာသိခြင်း။
(၇) အနာဂတံသအဘိညာဏ်=နောက်နောက်ဖြစ်လတ္တံ့သော ဘဝတွေ ကမ္မာတွေကိုသိခြင်း။

ဒိဗ္ဗစက္ခုနှင့်ကင်းရှင်း မရိုက် အသီးအခြားမရှိရကား ယထာကမ္မုပဂနှင့် အနာဂတံသကို ဒိဗ္ဗစက္ခုရှင်သင့်လျှင် တနည်း အဘိညာဏ် ၅ ပါးဖြစ်၏။ ဤ ၅ ပါးရှိ အာသဝက္ခယညာဏ်ကိုသင့်လျှင် အဘိညာဏ် ၆ ပါးဖြစ်၏။

အဘိညာဏ်ဝိထိဖြစ်ပုံ

"ပါဒကဈာန်၊ အဝိဇ္ဇာနှင့်၊ တဘန်ပါဒက၊ စတုတ္ထ ကျဘုံအဘိညာ" ဆိုသည့်အတိုင်း (၁) ပါဒကဈာနဝိထိ (၂) အဝိဇ္ဇာနဝိထိ (၃) ပါဒကဈာနဝိထိ (၄) အဘိညာဏ်ဝိထိ - ဤ ၄ ဝိထိတို့သည် အစဉ်အတိုင်းဖြစ်၏။ ထို ၄ ဝိထိတို့တွင် စတုတ္ထဝိထိသည်သာ အဘိညာဏ်ဝိထိဖြစ်၏။

ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းနည်း

(ဝိသုဒ္ဓိ ၇-မျိုး)

၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ (၇)ပါး

- သီလဝိသုဒ္ဓိ
- စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ
- ဒိट्ठိဝိသုဒ္ဓိ
- ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ
- မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ၊
- ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ
- ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

ဤသို့ ၇ ပါး အပြားရှိ၏။

[1] Purging the whole being, and so attaining Insight, is the theme of Buddhaghosa's great work *Visuddhi Magga*. In it this category is discussed in great detail, parts i. and ii. being occupied with (1) and (2), part iii. with (3)-(7).—Ed.

[2] Paṭipadā is that by which one arrives at higher distinctions, being the way leading to the Path. It is the whole course of the Vipassanā-practice. See IV., below.

၄၅ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း

ဤဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းအဖွင့်၌ (၁) ဝိသုद्ध ၇ ပါး (၂) လက္ခဏာ ၃ ပါး (၃) အနုပဿနာ ၃ ပါး(၄) ဉာဏ် ၁၀ ပါး(၅) ဝိမောက္ခ ၃ ပါး(၆)ဝိမောက္ခမုခ ၃ ပါးတို့ကိုပြဆိုတော်။

ဝိသုद्ध ၇ ပါး

၁။ သီလဝိသုद्ध = စတုပါရိသုद्ध သီလမဟာစင်ကြယ်ခြင်း။

၂။ စိတ္တဝိသုद्ध = ဥပစာရသမာधိ၊ အပ္ပနာသမာधိစိတ်၏ စင်ကြယ်ခြင်း။

၃။ ဒิฐิဝိသုद्ध = လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊ ပဒဋ္ဌာန်၏ အစွမ်းဖြင့်နာမ်ရူပ်ကို သိမ်းဆည်းသော ဉာဏ်၏စင်ကြယ်ခြင်း။

၄။ ကင်္ခါဝိတရณဝိသုद्ध = နာမ်ရူပ်တရား ၂ ပါး၏အကြောင်းတရားကိုသိမ်းဆည်းသည်ဖြစ်၍ ၁၆ ပါးသောယုံမှားခြင်းကို လွန်နိုင်သောဉာဏ်၏စင်ကြယ်ခြင်း။

၅။ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုद्ध = ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်းဘေးရန်ကို သိမ်းဆည်းသောအားဖြင့် မဂ်ဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို သိမြင်နိုင်သောဉာဏ်၏စင်ကြယ်ခြင်း။

၆။ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုद्ध = ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ်မှစ၍ သစ္စာနုလောမ ဉာဏ်တိုင်အောင် ၉ ပါးသော ဝိပဿနာဉာဏ်ပေါ် ဆိုအပ်သော မဂ်တည်းဟူသော ဉာဏဒဿနဝိသုद्ध၏ အကျင့်ဖြစ်သော ဉာဏ်အမြင်၏စင်ကြယ်ခြင်း။

၇။ ဉာဏဒဿနဝိသုद्ध = နိဗ္ဗာန်ကိုသိမြင်နိုင်သော မဂ်ဉာဏ်၏စင်ကြယ်ခြင်း။

II. There are also the Three Marks :[3]

1. The Mark of Impermanence.
2. The Mark of Ill.
3. The Mark of No-Soul.

[3] Or salient features. See Part VI., § 4.

တိကိ လက္ခဏာနိ

(လက္ခဏာယာဉ် ၃-ပါး)

၄၆။ အနိစ္စလက္ခဏံ, ဒုက္ခလက္ခဏံ, အနတ္တလက္ခ ဏဉ္စေ·တိ တိကိ လက္ခဏာနိ။

၄၆။ လက္ခဏာရေး (၃)ပါး
အနိစ္စလက္ခဏာ
ဒုက္ခလက္ခဏာ
အနတ္တလက္ခဏာ
ဤသို့ လက္ခဏာရေးသုံးပါးတို့ကို သိအပ်ပေတော်။

III. There are also the Three Contemplations :
Of (1-3) Impermanence,
Ill,
No-Soul.

တိယော အနုပဿနာ

(အနုပဿနာ ၃-ပါး)

၄၇။ အနိစ္စာ·နုပဿနာ,ဒုက္ခာ·နုပဿနာ,အနတ္တာ· နုပဿနာ စေ·တိ တိယော အနုပဿနာ။

၄၇။ အနုပဿနာ (ရှုခြင်း) ၃ မျိုး
အနိစ္စာနုပဿနာ
ဒုက္ခာနုပဿနာ
အနတ္တာနုပဿနာ
ဤသို့ အနုပဿနာ သုံးပါးရှိကြောင်း သိအပ်ပေတော်။

၄၆ လက္ခဏာ ၃ ပါး

၁။ ခန္ဓာငါးပါးရပ်နာမ်တရား၏မပြေသောအပြစ်ပြင့် မှတ်ကြောင်းပြစ်သော အနိစ္စလက္ခဏာ။

၂။ ခန္ဓာငါးပါးရပ်နာမ်တရား၏ဆင်းရဲသောအပြစ်ပြင့် မှတ်ကြောင်းပြစ်သော ဒုက္ခလက္ခဏာ။

၃။ ခန္ဓာငါးပါးရပ်နာမ်တရား၏ အနှစ်သာရမဟုတ်ခြင်းဟူလိုသို့မလိုက်ခြင်းအပေတ်ပြင့် မှတ်ကြောင်းပြစ်သော အနတ္တလက္ခဏာ။

၄၇ အနုပဿနာ ၃ ပါး

၁။ **အနိစ္စာနုပဿနာ** = ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့ကို မမြဲသောအားဖြင့် အဘန်တလဲလဲ ရှုဆင်ခြင်ခြင်း။

၂။ **ဒုက္ခာနုပဿနာ** = ခန္ဓာငါးပါးသင်္ခါရတရားတို့ကို ဆင်းရဲသောအားဖြင့် အဘန်အနံ့ ရှုဆင်ခြင်ခြင်း။

၃။ **အနတ္တာနုပဿနာ** = ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့ကို အစိုးမရ အလိုသို့မလိုက်သောအားဖြင့် ထေတန်တလဲလဲ ရှုဆင်ခြင်ခြင်း။

IV. There are also the Ten Knowledges[4] of Insight:

1. Knowledge of things [in general], as composite.[5]
2. Knowledge of [composite] things as waxing and waning.
3. Knowledge of [waning] things, as dissolving.[1]
4. Knowledge of [dissolving] things as fearful.
5. Knowledge of [fearful] things as dangerous.
6. Knowledge of [dangerous] things as something wherewith to be disgusted.
7. Knowledge of [disgusting] things as something wherefrom to wish to escape.
8. Knowledge of things as something to be reconsidered[2] [in order to escape therefrom].
9. Knowledge of things[3] [reconsidered] as something concerning which to feel indifference.
10. Knowledge which is qualification[4] [for the Path].

[4] **Ñāṇāni.** 'Knowledges—in common use with Bacon and . . . till after . . . Locke—ought not to be discarded.' Hamilton on Reid. Note A, sec. 5.—Ed.

[5] **Sammasana-ñāṇaṃ**, lit., 'handling-knowledge,' resulting from the 'handling' of things as composite. It supersedes the older term **sankhata** (conditioned). The knowledge of things as composite, and the knowledge of things as conditioned, have reference to the Three Marks, which both the conditioned and the compound unmistakably bear.

[1] Read for **bhavanga** (J.P.T.S.) **bhanga**, as in *Vis. Magga* meaning, lit., 'rupture.'—Ed.

[2] **Paṭisankhā**—*i.e.*, reconsidered with reference to the very same Three Marks.

[3] **Sankhārā**, *i.e.* **sankhariyatīti**, 'that which is made'), and not, here, the **sankhataṃ sankharotīti sankhāro**, 'that which makes what is made,' of the **kattu-sādhana**, or agency-definition). See p. 182, *n.* 2, and Appendix **Sankhārā**, on the different

ဒသ ဝိပဿနာ ဉာဏာနိ

၄၀။ သမ္မသနဉာဏံ, ဥဒယဗ္ဗယဉာဏံ, ဘင်္ဂဉာဏံ ဘယဉာဏံ, အာဒီနဝဉာဏံ, နိဗ္ဗိဒါဉာဏံ, မုစ္စိတုကမ္မတာဉာဏံ, ပဋိသင်္ခါဉာဏံ, သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏံ, အနုလောမဉာဏ ၊ ဥ ၊ တိ ဒသ ဝိပဿနာဉာဏာနိ။

၄၀။ ဉာဏ် (၁၀)ပါး

- သမ္မသနဉာဏ်
- ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်
- ဘင်္ဂဉာဏ်
- ဘယဉာဏ်
- အာဒီနဝဉာဏ်
- နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်
- မုဉ္စိတုကမ္မတာဉာဏ်
- ပဋိသင်္ခါဉာဏ်
- သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်
- အနုလောမဉာဏ်

ဤသို့ ဝိပဿနာဉာဏ် ၁၀-ပါးကို သိအပ်ကုန်၏။

၄၈ ဤနေရာ၌ ဝိပဿနာဉာဏ် ၁၀ ပါးနှင့် ဝိပဿနာကို ညစ်နှမ်းစေတတ်သော ဥပက္ကိလေသတရား ၁၀ ပါး ကိုသိအပ်၏။ ဝိပဿနာဉာဏ် ၁၀ ပါးမှာ—

၁။ သမ္မသနဉာဏ် = ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တအားဖြင့် သုံးသပ်သော အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်စေသောဉာဏ်။

၂။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် = ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ၂ ပါးကို အဘန်တလဲလဲ ရှုသောအစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သောဉာဏ်။

၃။ ဘင်္ဂဉာဏ် = ခန္ဓာငါးပါးသင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်းတပါးကိုသာ အဘန်တလဲလဲရှုသော ဉာဏ်။

၄။ ဘယဉာဏ် = ပျက်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးသင်္ခါရတရားတို့ကိုအလွန်ကြောက် လန့်ဘွယ် ဘေးကြီးဟု အဘန်တလဲလဲ ရှုသောအစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သောဉာဏ်။

၅။ အာဒီနဝဉာဏ် = ဘေးကြီးဟု မြင်အပ်ပြီး ထင်အပ်ပြီးသော ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့ကို အပြစ်အားဖြင့်ရှုသောဉာဏ်။

၆။ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ် = အပြစ်ဟုမြင်အပ်ပြီး ထင်အပ်ပြီးသောခန္ဓာငါးပါးသင်္ခါရတရားတို့၌ ငြီးငွေ့ သောအစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သောဉာဏ်။

significations of this term. Although **sankhārā** is not expressly mentioned in the foregoing, the student should bear in mind that the whole course of **Vipassanā** up to this deals with 'things' under the aspect of one or other of the Three Marks, not necessarily under all the three aspects together. The **upekkhā** here is the intellectual **tatramajjhattatā**, and not the hedonic **upekkhā**—that is, equanimity or mental equipoise among environing 'things.'

* **Anuloma**, lit., 'fitting,' is that which fits, equips, or qualifies one for the higher. See Introd. Essay, p. 55, and p. 129, *n.* 2.

V. There are also the Three Emancipations :[5]

1. Emancipation [by the concept of] 'Empty.'
2. Emancipation [by the concept of] 'No-Sign.'
3. Emancipation [by the concept of] 'Not hankered after.'

VI. There are also the Three Channels[1] of Emancipations.

1-3. Contemplation of these Three Emancipations.

How [are these heads detailed]?

တယော ဝိမောက္ခာ

၄၉။ သုညတော ဝိမောက္ခော, အနိမိတ္တော ဝိမောက္ခော, အပ္ပဏိဟိတော ဝိမောက္ခော စေ·တိ တယော ဝိမောက္ခာ။

တိဏိ ဝိမောက္ခမုခါနိ

၅၀။ သုညတော·နုပဿနာ, အနိမိတ္တော · နုပဿနာ, အပ္ပဏိဟိတော · နုပဿနာ စေ · တိ တိဏိ ဝိမောက္ခ မုခါနိ စ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။

[5] On these three, see *B. Psy.*, 91, 92, *n.* and references—Ed.

The second, **animitta**, is explained by the Commentators as the absence of the signs of (1) permanence (**niccanimitta-abhāvato**); (2) passions, etc. (**rāgādinimittarahitattā**); (3) all conditionings (**sabbasankhāranimitta-abhāvato**); (4) hallucinations (**vipallāsanimitta-abhāvato**). Thus there are four kinds of **nimitta**'s to be reckoned with. The first of these thoughts is, perhaps, intended to get rid of the **sassatadiṭṭhi**, according to which people often regard impermament things as permanent. **Anicce niccanti pavattaṃ vipallāsanimittaṃ.** Ceylon Cy. Thus (1) and (4) are taken in conjunction. On the three kinds of **vipallāsa**, see p. 216, *n.* 4. The third concept might be positively rendered by 'absolute content,' as in Part VI., § 14.

[1] Lit., 'mouths,' **mukhāni**, also 'faces.'

၇။ မုဇ္ဇတုကမျတာဘာဝက် = ငြိုးငွေ့ခြင်း ထိုခန္ဓာငါးပါးသင်္ခါရတရားတို့မှလွတ်မြောက်ခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သောဘာဝက်။

၈။ ပဋိသင်္ခါရဘာဝက် = သင်္ခါရတို့မှ လွတ်မြောက်ခြင်း၏ အကြောင်း၏ ပြည့်စုံစေခြင်းငှါ တဘန်ခန္ဓာငါးပါးသင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်းအစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သောဘာဝက်။

၉။ သင်္ခါရုပေက္ခာဘာဝက် = ခန္ဓာငါးပါးသင်္ခါရတရားတို့ဌာ်ကြောက်ခြင်း နှစ်သက်ခြင်းမှကင်းသည်၏ အစွမ်းဖြင့် လျှင်လျှူ။ ရှုရှိဖြစ်သောဘာဝက်။

၁၀။ အနုလောမဘာဝက် = အနိစ္စအစရှိသော လက္ခဏာကို ရှုသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် အောက်ဌ်ဖြစ်သော ဝိပဿနာဘာဝက် ၉ ပါးတို့အားဦး အထက်ဌ် ၃၇ ပါးသော ဗောဓိယက္ခိယတရား တို့နှင့်လျော်သော (ဝါ) မက်ဖြစ်ခြင်းငှါ လျော်သောဘာဝက်။

(ဝိမောက္ခ ၃-ပါး)

၄၉။ ဝိမောက္ခသုံးပါး

သုညတဝိမောက္ခ

အနိမိတ္တဝိမောက္ခ

အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ

ဤသို့ ဝိမောက္ခ(လွတ်မြောက်မှု)သုံးမျိုးကို သိအပ်ပေ၏။

(ဝိမောက္ခမုခ ၃-ပါး)

၅၀။ သုညတာနုပဿနာ

အနိမိတ္တာနုပဿနာ

အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာ

ဤသို့ အနုပဿနာသုံးပါးတို့ကို သိအပ်ပေ၏။

§ 7. *Of the Divisions of the Exercises in Purity.*

I.—1. Purity of morals is the four kinds of utterly pure conduct entitled :

(*a*) discipline as prescribed by the P ā ṭ i m o k k h a.[2]
(*b*) discipline of [mental and bodily] facultiea.[3]
(*c*) utter purity of condnct connected with livelihood.
(*d*) conduct in connection with the necessaries of life.[4]

2. Purity of mind is the twofold concentration of the accessory and the ecstatic stage.[5]

3. Purity of views is the comprehenaion of mind-and-body with reference to their [respective] features,[6] essential properties,[1] resulting phenomena,[2] and proximate causes.[3]

ဝိသုဒ္ဓိဘေဒါ

သီလဝိသုဒ္ဓိ

၅၁။ ကထံ.....

ပါတိမောက္ခသံဝရ သီလं, ဣန္ဒြိယသံဝရ သီလं, အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ သီလं, ပစ္စယသန္နိဿိတ သီလ-ဣတိ စတုပါရိသုဒ္ဓိ သီလ သီလဝိသုဒ္ဓိ နာမ။

ဝိသုဒ္ဓိ (၇) ပါး အကျယ်

ဝိသုဒ္ဓိ(၇) ပါးဖြစ်ပုံ အကျယ်ကို မည်သို့သိအပ်သနည်း

၅၁။ သီလ အထူးစင်ကြယ်ခြင်း (သီလဝိသုဒ္ဓိ) မည်သည်ကား-

ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ
ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ
အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ
ပစ္စယသန္နိဿိတသီလ

ဤသို့ သီလလေးမျိုးကို စောင့်ထိန်းခြင်းသည် သီလအထူး စင်ကြယ်မှု (သီလဝိသုဒ္ဓိ) မည်ပေ၏။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ

၅၂။ ဥပစာရ သမာธิ, အပ္ပနာ သမာธิ ဧကတိ ဒုဝိဓေါ သမာธิ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ နာမ။

စိတ်အထူးစင်ကြယ်ခြင်း (စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ မည်သည်ကား)-

ဥပစာရသမာธิ - အပ္ပနာသမာธิ

ဤသို့ သမာธิနှစ်မျိုး ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် စိတ်အထူးစင်ကြယ်၏။

၅၁ သီလဝိသုဒ္ဓိ

၁။ ရဟန်းတို့မှာ ပါတိမောက်ခွဲလာသော ၂၂၇ ပါးသော သိက္ခာပုဒ်တော်အပေါင်းသည် ပါတိမောက္ခသံဝရ သီလမည်၏။

၂။ စက္ခုဝေါ ဣန္ဒြေကိုကောင်းစွာလုံချုံအောင် စောင့်ရှောက်ခြင်းသည် ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ မည်၏။

၃။ ပြတ်စ္ဆာဘုရားစက်ဆုပ်အပ်သော မိစ္ဆာဇီဝအမျိုးပြင့်ရသော ပစ္စည်းတို့ကိုရှောင်ကြဉ်၍ တရားသမျှင့်ဝင်သော ဓမ္မိယလဒ္ဓကပြိယပစ္စည်း ၄ ပါးတို့ကိုသာ မှီခိုသုံးဆောင်၍ အသက်မွေးခြင်းသည် အာဇီဝ ပါရိသုဒ္ဓိ သီလ မည်၏။

၄။ တရားသမျှင့်ရှုအပ်သောပစ္စည်း ၄ ပါးကို ပစ္စဝေက္ခဏာဆင်ခြင်၍ သုံးဆောင်မှီခိုခြင်းသည် ပစ္စယ အမှီအခို တသီလမည်၏။

ဤသီလ ၄ ပါးခန့်လိုက်ပြည့်စုံစင်ကြယ်မှုသည် သီလဝိသုဒ္ဓိမည်၏။

၅၂ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ

ဥပစာရသမာธิ၊ အပ္ပနာသမာธิ ၂ ပါးသည်(၀၊) သမာธิ ၂ ပါးနှင့်ယှဉ်သောစိတ်သည် ကာမဘဝနှင့်ရူပ ဘဝသောအညစ်အကြေးတို့မှ စင်ကြယ်သောကြောင့် စိတ္တဝိသုဒ္ဓိမည်၏။ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို အဟုတ်ကြီး ဝမ်းမည့် ဟောင်းသည် သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို လေ့ဂီးစွာ ဥပစာရသမာธิလောက်ဖြစ်စေ အပ္ပနာသမာธิသို့ ရောက်အောင်ဖြစ်စေ အားထုတ်၍ ဒီဝရကတို့မှ စင်ကြယ်စေသဖြင့် ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံထိ ရောက်စေနိုင်၏။

[2] See Childera's Dict., s.v. P ā ṭ i m o k k h a; Rhys Davids's *Buddhism*, p. 162.
[3] Lit., 'discipline of control'—i.e., sense-control.
[4] Clothing, food, lodging, medicine.
[5] See Part IV., § 7.

၅၃ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ

၅၃။ လက္ခဏ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန, ပဒဋ္ဌာန ဝသေန နာမရူပ ပရိဂ္ဂဟော ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ နာမ။

၅၃ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ

၅၃။ နာမ်ရူပ်တို့၏ မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာ၊ ပြည့်စုံမှု ရသ၊ ရှေ့ရှုထင်သော အခြင်းအရာ ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊ နီးသောအကြောင်း ပဒဋ္ဌာန်၊ ဤလေးပါး အစုမ်းဖြင့် နာမ်ရူပ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း (၀၊) ပိုင်းခြားရှု်ယူခြင်းသည် အယူစင်ကြယ်ခြင်း (ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ) မည်၏။

[4] Lakkhaṇa here is explained in the comments by sāmañña-sabhāvo, the ordinary feature of *each* thing.

[1] Raso, lit., 'taste.' Rasa is either kiccarasa, 'function,' or sampattirasa, 'property.'

[2] Paccupaṭṭhānaṇ, lit., 'that which re-appears.' Its two aspects are: upaṭṭhānākārā-paccupaṭṭhānaṇ, 'resulting modes,' 'state or condition which appears'; phala-paccupāṭṭhānaṇ, 'resulting effect which appears.

[3] Padaṭṭhānaṇ, omitted in J.P.T.S. The four terms here named are used in post-Piṭakan exegesis as constituting a scheme of definition, at least as definite as the post-Aristotelian scheme of genus, species, property, and accident.—Ed.

ကခ်ါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ

4. Purity of escaping[4] from doubt is the comprehension of the causal relations of mind and body comprehended as aforesaid.[5]

[4] Vitaraṇa, lit., 'transcending,' from 'tarati', 'to swim across.'

[5] Tesaṇ eva nāmarūpānaṇ.

၅၄။ တေသ-မေဝ စ နာမရူပါနံ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟော ကခ်ါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိ နာမ။

၅၄။ ယုံမှားသံသယ လွန်မြောက်သည့် ဉာဏ်၏ စင်ကြယ်ခြင်း (ကခ်ါ-ဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ) မည်သည်ကား ထိုနာမ်ရူပ်တို့၏ အကြောင်းကို ပိုင်းခြားယူခြင်း (၀၊) သိမ်းဆည်းခြင်းသည် ကခ်ါဝိတရဏ-ဝိသုဒ္ဓိ မည်၏။

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

5. After escaping from doubt, the meditator, bearing in mind the method of aggregates, etc.,[6] groups, by way of those syntheses, the triple planed [universe of] things, which are differentiated into past [present], etc,[7] and the causal relations of which have been comprehended as aforesaid.[8] Understanding 'Impermanence' by reason of dissolution,[9] 'Ill,' by reason of fearfulness, and 'No-Soul,' by reason of the absence of a [substantial] entity,[10] he contemplates[11] the Triple Mark by the 'knowledge of things as composite' (§ 6, IV., 1) by way of duration, continuity, or moment.[12]

[6] Khandhādi-nayam ārabbha.

[7] Atītādibhedabhinnesu. See p. 185, n. 5, for the eleven (Piṭakan) aspects of differentiation into past, present, future, internal, external, gross, subtle, high, low, distant, and near, which Nibbana lacks.

[8] Tathā pariggahitesu sapaccayesu.

[9] Aniccaṇ khayaṭṭhena, lit., 'impermanence,' because of the meaning of dissolution.

[10] Lit., 'because they have no pith' (sāra).

[11] Lit., 'handles,' sammasati.

[12] *I.e.*, by way of space or point of time.

(မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ) မည်သည်ကား

သမ္မသနဉာဏ်ခန်း

၅၅။ တတော ပရံ ပန တထာ ပရိဂ္ဂဟိတေသု သပ္ပစ္စယေသု တေဘူမကသင်္ခါရေသု အတီတာ-ဒိ ဘေဒဘိန္နေသု ခန္ဓာ-ဒိ နယ-မာရဗ္ဘ ကလာပဝသေန သင်ခ်ိပိတ္တာ အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန, ဒုက္ခံ ဘယဋ္ဌေန, အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေ နာ-တိ အဒ္ဓါနဝသေန, သန္တတိဝသေန, ခဏ ဝသေန ၀၊ သမ္မသနဉာဏေန လက္ခဏတ္တယံ သမ္မသန္တသေ တေသ-ဝ ပစ္စယ ဝသေန, ခဏဝသေန စ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏေန ဥဒယဗ္ဗယံ သမနုပဿန္တသေ စ။

၅၅။ ကခ်ါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိ အဆင့် ရောက်ပြီးသည့်နောက် အထက်တွင် ဆိုခဲ့ပြီးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ပိုင်းခြားရှုမှုအပ်ပြီး သော အကြောင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော အတိတ်စသော အပြားအားဖြင့် ပြားကုန်သော ဘုံသုံးပါးဖွဲ့ဖြစ်သော သင်ခါရတရား တို့၌ ခန္ဓာ စသော နည်းကိုအစွဲပြု၍ တပေါင်းတည်း အကျဉ်းချုံး၍ ကုန်ခန်း ခြင်းသ ဘောကြောင့် ခန္ဓာနာမ်ရူပ်သည် အနိစ္စ၊ ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေး ဖြစ် သောကြောင့် ဒုက္ခ၊ အနှစ်သာရ မရှိသောကြောင့် အနတ္တ လက္ခဏာ ရေး သုံးပါးဖြင့် သုံးသပ်အပ်၏။

ဟင်းသို့ သုံးသပ်ရာတွင်–

အဒ္ဓါသမ္မသနနည်း – သန္တတိသမ္မသနနည်း – ခဏသမ္မသနနည်း – ဤသို့သော နည်းသုံးနည်းဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးပါးကို ရှုမြင်သုံးသပ် ရပေသည်။ (ဤကား သမ္မသနဉာဏ် ဖြစ်ပုံတည်း)။

ဇာပိုဒ် ၅၃ ဝိဠိဝိသုဒ္ဓိ

ပရမတ္ထဘုရားတို့၌ ယောဂီ ဟုဂ္ဂုလ်မျှားသိတို့ရန် အမှတ်အသား တမျိုးစီရှိကြ၏။ ထိုအမှတ်အသားကို လက္ခဏာဟုခေါ်သည်။ ပရမတ္ထထရားတို့၏ ပြုဘုယ်ကိစ္စဟူသော ကိစ္စရပ်၊ အကြောင်းရုံညီ၍ ဖြစ်ပုံဟူသော သမ္ဘူတိရပ် ၂ မျိုးသည် ရသမည်၏။ ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်သော အခြင်းအရာ အကျိုးတရားသည် ပစ္စုပ္ပဌာန်မည်၏။ နီးစပ်သော အကြောင်းတရားသည် ပဒဋ္ဌာန်မည်၏။

စိတ်စေတသိက်ဟူသော နာမ်နှင့် နိပ္ပန္နရူပ်တရားတို့ကိုလက္ခဏရသ ပစ္စုပဌာန်ပဒဋ္ဌာန်တင်၍ ဆင်ခြင်လိုက်သောအခါ–သိမှုသည်စိတ်၊ ခံစားမှုသည် ဝေဒနာ၊ မှတ်သားမှုသည် သညာ၊ ပြုလုပ်အားထုတ်မှုကား သင်္ခါရ၊ ဖေါက်ပြန်တတ်သော ဤခန္ဓာကိုယ်ကြီးကားရူပ်တည်း–ဟုသိမြင်ခြင်းသည်ပင် အတ္တစွဲလမ်းမှုဟူသော ဒိဋ္ဌိအကြေးမှ ကင်းဝေးစင်ကြယ်သောကြောင့် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိမည်၏။ ဤသို့ဆင်ခြင်ဘန်မျှားလျှင် သတ္တဝါမရှိ ပုဂ္ဂိုလ်မရှိ အတ္တမရှိ ယောဂျားမရှိ မိန်းမမရှိ၊ ရှိပ်နာမ်သာရှိသည်ဟု မိမိရရသဘောကျသဖြင့် အတ္တဒိဋ္ဌိအညစ်အကြေးမှ ကင်းဝေးစင်ကြယ်၍ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိနှယ်သို့ရောက်လေပြီ။

ဇာပိုဒ် ၅၄ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ

နာမ်ကားအဝိဇ္ဇာသင်္ခါရဟေတုစသော အကြောင်းတရားကြောင့်ဖြစ်၏။ ရူပ်ကား ကံစသောအကြောင်းတရားကြောင့်ဖြစ်၏ဟု ရူပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်းကို ကောင်းကောင်း သိမြင်သောအခါ–ရှေးရှေးဘဝတုန်းကလည်း အကြောင်းအားလျှော်စွာ ရူပ်နာမ်ခန္ဓာတို့ဖြစ်ခဲ့လေပြီ။ ရဟန္တာမဖြစ်သေးသမျှ နောက်နောင်ဘဝတို့၌လည်း အကြောင်းအားလျှော်စွာ ဖြစ်ကြရလိမ့်ဦးလတ့်–ဟု သဘောကျသဖြင့် ၁၆ ပါးသော ယုံမှားမှုများကို လွတ်မြောက်၍တည်သော ဉာဏ်သည် ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိမည်၏။ ။ကင်္ခါ ၁۶ ပါးကား–

(၁) ငါသည် လွန်လေပြီးသောကာလ၌ ဖြစ်ဘူးပြီလော။ (၂) လွန်လေပြီးသောကာလ၌ မဖြစ်ဘူးလေသလော။ (၃) ဆာယယ်သို့သောသူ ဖြစ်ဘူးလေသနည်း။ (၄) အဘယ်သူသည်ကား၊ ဖြစ်ခဲ့ပါလိမ့်မည်နည်း။ (၅) ဟိုတတိယဘဝကဘယ်သို့ဖြစ်ခဲ့၍ လွန်ပြီးသော ဒုတိယဘဝ၌ ဘယ်လိုဖြစ်ခဲ့ပါလိမ့်မည်နည်း–ဟု အတိတ်ဘဝအတွက် ယုံမှားချက် ၅ ပါး၊ အနာဂတ်ဘဝအတွက် ၅ ပါး ပေါင်း ၁၀ ပါးဖြစ်၏။

ပစ္စုပ္ပန်အတွက် ယုံမှားခြင်း ၆ ပါးမှာ–(၁) ငါဟုတ်လေသလော။ (၂) ငါမဟုတ်လေသလော။ (၃) ဆာယယ်သို့သောသူသည် ငါဖြစ်လေသနည်း။ (၄) အဘယ်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ငါဖြစ်ရသနည်း။ (၅) ဤငါဖြစ်သော အတ္တဝါအတ္တဘောသည် အဘယ်ဘဝကလာခဲ့လေသနည်း။ (၆) ထိုအတ္တဘောသည် အဘယ်အဝသို့လားရလတ့်နည်း။

ဇာပိုဒ် ၅၅ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

ရှေးဝိသုဒ္ဓိ လေးပါးအခိုက်၌ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟုမဟုသေး။ သီလဝိသုဒ္ဓိမြင့် သီလတိုင်းကြယ်ဝေခဲ့၍ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိမြင့်သမျှ ဝိရဇောင် ထားထုတ်ခဲ့၏။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ၌နာမ်ရူပ်တို့ကို ပိုင်းခြားရှာဖွေခဲ့၏။ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ၌ နာမ်ရူပ်တို့၏အကြောင်းရင်းကို ရှာဖွေခဲ့၏။ ယခုအခါ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိဖြစ်ဘို့ရာအကြောင်းနှင့်တကွ သိပြီးသော တေဘူမကနာမ်ရူပ်တို့ကို လက္ခဏာယာဉ်၃ ပါးသို့တင်၍ သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် သုံးသပ်ဆင်ခြင်တော့သည်။ သုံးသပ်တတ်သော ဉာဏ်ကိုသမ္မသနဉာဏ်ခေါ်သည်။

သမ္မသနနသည် ကလာပသမ္မသန၊ ဃဋ္ဋာသမ္မသန၊ သန္တတိသမ္မသန၊ ခဏသမ္မသနဟု ၄ မျိုးရှိ၏။ ဃတိတ်ဘဝ၌ဖြစ်သောရူပ်နာမ်စသည်ဖြင့်မခွဲခြားဘဲ၊ ရှုဟကွန္ဒာအားလုံး ဝေဒနာကွန္ဒာ အားလုံးစသည်ဖြင့် ရှေ့တရှေ့တခုကိုအပေါင်းပြု၍ သုံးသပ်ခြင်းသည်ကလာပ သမ္မသနမည်၏။ ဃတိတ်ဘဝ၌ဖြစ်သော ရူပကွန္ဒာ ပဋိပ္ပန်ဘဝ၌ဖြစ်သော ရူပကွန္ဒာစသည်ဖြင့် ဘဝခွဲခြားရှိ သုံးသပ်ခြင်းသည် ဃဋ္ဋာသမ္မသနနည်းမည်၏။ ဃရေပ်ဃစဉ်ဃပု ရူပ်အစဉ်စသည်ဖြင့် တဘဝတည်း၌ပင် အစဉ်အမျိုးမျိုးခွဲခြားရှိသုံးသပ်ခြင်းသည် သန္တတိသမ္မသနနည်းမည်၏။ ရူပ်အစဉ်တမျိုးတည်း၌ပင် ဥပါဒ်ဌိတဘင်ဟူသော ခဏအားဖြင့်ခွဲ၍ သုံးသပ်ခြင်းသည် ခဏသမ္မသနနည်း မည်၏။

၅၆ သမ္မသနဉာဏ်ရင့်သန်ပြီးနောက် တိုးတက်အားထုတ်သည့်အခါ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရင့်သန်သောအခါ ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သော ဝိပဿနုပက္ကိလေသ ၁၀ ပါးကား–

၁။ သြဘာသ = ရူပ်နာမ်တို့၏အဖြစ်အပျက်ကို ရှင်းလင်းစွာသိမြင်သောအခါ လွန်စွာစိတ်ကြည်လင်ရကား ကိုယ်မှအရောင်အလင်းတို့သည် ထွက်ပြာကျန်၏။

၂။ ပီတိ = သြဘာသ သာမကသေး ခုဒ္ဒိကာပီတိစသော ၅ ပါးသော ပီတိမျိုးလည်း ဖြစ်ပေါ်၍ နှစ်သက်၏။

၃။ ပဿဒ္ဓိ = ကိုယ်စိတ် ၂ ပါးလုံးပြေငြိမ်းချမ်းသဖြင့် ကာယပဿဒ္ဓိ စိတ္တပဿဒ္ဓိဖြစ်၏။

၄။ အဓိမောက္ခ = ကမ္မဋ္ဌာန်းဟာရုံ၌ သက်ဝင်ဆုံးဖြတ်တတ်သော သဒ္ဓါတရားလည်းဖြစ်ပေါ်၏။

၅။ ပဂ္ဂဟ = စိပ်သနာစိတ်ကို နောက်မဆုတ်ရအောင် အားပေး ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့ပေးတတ်သော စိရိယလည်းဖြစ်ပေါ်၏။

၆။ သုခ = တကိုယ်လုံးနှစ်ဖွယ်ရမှိတ်တွေကို ပြန့်နှံ့ထုံမှုမ်းစေတတ်သော သုခဝေဒနာလည်းဖြစ်၏။

၇။ ဉာဏ = သုခ်လက်ရှင်ပြန်အပြင်သန်သော စိပဿနာဉာဏ်လည်းဖြစ်ပေါ်၏။

၈။ ဥပဋ္ဌာန = ပြင်ပိုင်ရတောင်ပမာ ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ လွန်စွာတည်တန့်သောသတိလည်းဖြစ်၏။

၉။ ဥပေက္ခာ = ထပြစ်ထပျက်ကိုရှုရန် ဗျာပါဒမပြုရတော့ဘဲ ထသင့်အားပြင့်ရှိနိုင်သောစိပဿနာဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော တည်ကြည်ကျွေးပေကွာမည်သော စိပဿနုပေက္ခာ။ ထိုပြစ်မှုပျက်မှုကို ထင်ခြင်လိုသည့်အခါ ထင်ခြင်နိုင်သော အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာဟူသော ဥပေက္ခာ ၂ မျိုးလည်းပြစ်၏။

၁၀။ နိကန္တိ = သြဘာသစသည်တို့ပြင့်ဖြစ်သော စိပဿနာကိုသာယာနှစ်သက်နေတတ်သော ထဏှာလည်းပြစ်၏။

ဆိုခဲ့ပြီးသော သြဘာသပီတိစသည်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်၍ လာသောအခါ ထိုအရောင်အစသော စသည်တို့ကို သာယာသောတဏှာနိကန္တိအတွက် ငါမက်ရပြီဟုအထင်မှားနေတတ်၏။ ထိုသို့ထင်မှားခြင်းကို ဤကား မက်မဟုတ်သေးဟု၍ ပိုင်းခြားသုံးပြတ်နိုင်သောသဘောသည် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိမည်၏။

Next he contemplates again and again[13] the waxing and waning [of things] by the knowledge so designated (§ 6, IV., 2), by way of their causal relations and of moments. To such an one come

[13] Samanupassati.

Aura,[1] zest,[2] serenity, firm faith,[3] and effort[4] too,
Ease, knowledge, mindfulness,[5] indifference,[6] and heart's desire.[7]

Now purity of vision in discerning what is Path and what is not, is the discrimination of what bears the characteristic marks of Path-consciousness and what does not. This is done by the understanding of these [ten] inimical influences which corrupt Insight.

[1] Obhāso: 'rays emitted from the body on account of insight.'—Ceylon Cy. (§§ 7, 8 are misplaced in J.P.T.S. text, and omitted.—Ed.)

[2] Pīti (pleasurable interest).

[3] Adhimokkha, the controlling faculty of strong or resolute faith (balavasaddhindriya).

[4] Paggaho, sammappadhāna-kicca-sādhako, viriyasambojjhangasankhāto.—Ceylon Cy.

[5] Upaṭṭhānā, anussarana-samatthā upaṭṭhāna-sankhātā sati.—Ceylon Cy. A word oftener in *Patisambhidā Magga* than in the earlier Piṭaka books.—Ed.

[6] The Ceylon Commentator says that this represents *both* the tatramajjhattatā and the āvajjanupekkhā. But as 'balance of mind' is a useful adjunct of vipassanā, I am inclined to take only the latter—viz., absence of pleasure or pain in reflection.

6. Purity of vision in knowledge of progress comprises the Nine Knowledges[8] of one who, thus set free from inimical influences, contemplates[9] the Triple Mark by a regular progression in Insight,[10] from the knowledge of the waxing and waning of things up to the knowledge with which he fits himself [for the Path].[1]

[7] Nikanti. These ten phases which 'defile' and are inimical to vipassanā, and therefore termed vipassanupakkilesa-paribandhā, are dealt with in the *Visuddhi Magga*, part iii., chap. xxi. One who has practised the first two kinds of insight, in the order and manner indicated, is liable to these defilements while practicing the next stage—*e.g.*, he may feel pleasure at having an aura and think that this constitutes Path-experience, and so stay his progress by self-deceit.

ဒသ ဝိပဿနုပက္ကိလေသာ

သြဘာသော ပီတိ ပဿဒ္ဓိ၊
အဓိမောက္ခော စ ပဂ္ဂဟော၊
သုခံ ညာဏ-မုပဋ္ဌာန-၊
မုပေက္ခာ စ နိကန္တိ စေ-တိ။
သြဘာသာ-ဒိ ဝိပဿနု-ပက္ကိလေသ ပရိဗန္ဓ
ပရိဂ္ဂဟ ဝသေန မဂ္ဂါ-မဂ္ဂ လက္ခဏ ဝဝတ္ထာနံ
မဂ္ဂါ-မဂ္ဂ ညာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ နာမ။

ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်းတရား ၁၀-ပါး

ဆက်လက်၍ တေဘူမက သင်္ခါရတရားတို့၌ပင် အကြောင်းနှင့် စပ်သဖြင့် လည်းကောင်း၊ ခဏနှင့် စပ်သဖြင့်လည်းကောင်း၊ အဖြစ်အပျက်ကို အဖန်တလဲလဲ (ဥဒယဗ္ဗယညာဏ်ဖြင့်) ရှုရပေသည်။

ဤသို့ရှုသော ယောဂိပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌-

သြဘာသ ပီတိ ပဿဒ္ဓိ အဓိမောက္ခ ပဂ္ဂဟ
သုခ ညာဏ ဥပဋ္ဌာန ဥပေက္ခာ နိကန္တိ

ဤအလင်းရောင် စသော(၁၀)ပါးသည် ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်းတရားမည်ပေ၏၊ မဂ်မဟုတ်၊ ဤကဲ့သို့ ဝိပဿနာ၏လမ်းမှန် လမ်းမမှန် လက္ခဏာကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်တတ်သော ဉာဏ်သည် မဂ္ဂါမဂ္ဂ-ညာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ မည်ပေ၏။

ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

၅၆။ တထာ ပရိဗန္ဓဝိမုတ္တသ ပန တဿ ဥဒယ ဗ္ဗယ ညာဏတော ပဋ္ဌာယ ယာဝါ-နုလောမာ တိလက္ခဏံ ဝိပဿနာ ပရံပရာယ ပဋိပဇ္ဇန္တသ နဝ ဝိပဿနာညာဏာနိ ပဋိပဒါ ညာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ နာမ။

၅၆။ ဆိုခဲ့ပြီးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဘေးရန်တို့မှ လွတ်ပြီးသော ထိုယောဂိ၏သန္တာန်၌ ဥဒယဗ္ဗယညာဏ်မှစ၍ အနုလောမညာဏ်တိုင်အောင် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ ဟူသော လက္ခဏာယာဉ်သုံးပါးသို့တင်၍ ဥဒယဗ္ဗယညာဏ် စသော ဝိပဿနာညာဏ် အဆက်ဆက်အားဖြင့် လွန်စွာကြိုးကုတ် အားထုတ် ကျင့်ကြံသည်ရှိသော် ဝိပဿနာညာဏ် ကိုးပါးတို့သည် ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ မည်ပေ၏။

[8] In IV., the last nine.
[9] Paṭipajjati, lit., 'practises.'
[10] Vipassanāparamparāya, lit., 'by a succession of Insights.'
[1] Udayabbayañāṇato paṭṭhāya yāvānulomā.

When he, thus progressing, has come to full maturity of Insight [he can discern]: 'Now will the ecstasy of the Path arise.'[2]

[2] Idāni appanā uppajjissatīti. Here appanā stands for the Lokuttarā Appanā. On the significance of Appanā, see p. 129, and Introd. Essay, p. 56 *f.*; 68.

Thereupon, as the reflection by way of the mind-door suspends the life-continuum, two or three [flashes of] consciousness [revealing] insight concerning any one of the Three Marks occur, by name 'preparation,' 'approximation,' and 'qualification.'[3]

[3] Anuloma. See Part IV., § 7, and Introd. Essay, p. 55.

That 'knowledge of things as something concerning which to feel indifference' which, when its climax is reached, is coupled with the 'knowledge by which one qualifies oneself [for the Path]' is also described as 'Insight that leads to Emergence.'[4]

[4] Vuṭṭhāna, lit., 'standing up out of,' is usually applied as a religious term, to revival from jhāna-abstraction, implying a rest or fruition after toil. (*Cf.* its use in 'rising after childbirth,' Childers's Dict.) Here it stands for the Path, as a 'coming out of more' worldly views.—Ed.

၅-၂၄

၅၆ ပဋိပဒါ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

ဝိပဿနုပက္ကိလေသတို့မှလွတ်ပြီးသောယောဂီသည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ ဘနေလောမဉာဏ်တိုင်အောင် ဝိပဿနာဉာဏ် ၉ ပါးကို အစဉ်အတိုင်းတဘန်ထူထောင်၍ လက္ခဏာယဉ် ၃ ပါးကို မှားမျှားအားထုတ်ပြန်ရာ ထိုဉာဏ် ၉ ပါးကိုပိုင်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ဝိပဿနာဉာဏ် ၉ ပါးသည် သိတတ်မြင်တတ်သောကြောင့် ဉာဏဒဿနမည်၏။ ထိုဉာဏဒဿနမည်သော ဝိပဿနာဉာဏ် ၉ ပါးသည်ပင် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သောအကျင့် မြတ်ဖြစ်သောကြောင့် ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိမည်၏။

ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

၅၇။ တသော ဝ ပဋိပဇ္ဇန္တဿ ပန ဝိပဿနာ ပရိပါက-မာဂမ္မ ဣဒါနိ အပ္ပနာ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီတိ ဘဝင်ံ ဝေါစ္ဆိန္ဒိတ္ဝာ ဥပ္ပန္နမနောဒ္ဓါရုဝဇ္ဇနာ-နန္တရံ ဒ္ဝေ တီဏိ ဝိပဿနာ စိတ္တာနိ ယံကိဉ္စိ အနိစ္စာ-ဒိ လက္ခဏ-မာရဗ္ဘ ပရိကမ္မော-ပစာရာ-နုလောမ နာမေန ပဝတ္တန္တိ။

၅၇။ ဆက်ဦးအုံ—

ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် အားထုတ်သော ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဝိပဿနာ ရင့်ကျက်၍ လာပေ၏။ ယင်းသို့ ဝိပဿနာ ရင့်ကျက်လာမှုကို အစွဲပြု၍ ယခုအခါ၌ အပ္ပနာ သည် ဖြစ် ပေါ်လာပေတော့မည်။

ဤသို့ မဂ်ဆိုက်ဖိုလ်ဝင် နိဗ္ဗာန်မြင်တော့မည့် ခဏ၌ ဘဝင်အစဉ် ပြတ်ပြီး ဖြစ်ပေါ်လာသော မနောဒ္ဓါရုဝဇ္ဇန်းစိတ် အခြားမဲ့၌ ဝိပဿနာစိတ် ၂-ကြိမ် ၃-ကြိမ် တို့သည် အနိစ္စလက္ခဏာစသော လက္ခဏာ တပါးပါးကို အာရုံပြု၍ ပရိကမ်၊ ဥပစာ၊ အနုလုံဟူသော အမည်အားဖြင့် ဖြစ်ကုန်၏။

၅၈။ ယာ သိခါပတ္တာ၊ သာ သာ-နုလောမာ သခ်ါရုပေက္ခာ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာတိ စ ပဝုစ္စတိ။

၅၈။ အနုလောမဉာဏ်နှင့် အတူတကွဖြစ်သော အထွတ် အထိပ်သို့ရောက်သော သခ်ါရုပေက္ခာဉာဏ်ကို ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (၀၊) အပါယ်စသည်မှ ထမြောက်တတ်သော မဂ်သို့ရောက်ကြောင်း ဝိပဿနာ မည်ပေ၏။

After this, the consciousness of the Initiate[5] leaning upon Nibbana occurs, over-mastering kinship with the worldly, and evolving kinship with the Ariya's.

[5] Gotrabhu, meaning 'who has become kin.' 'Ariya's,' as already said, refers to the Buddhas and their eight classes of elect followers, the kinship being the new higher ethical nature evolved.—Tr. and Ed.

Immediately after that consciousness, THE PATH, namely, [consciousness] discerning the fact of Ill, expelling the fact of its Cause, realizing the fact of its Cessation, cultivating the fact of the Way [to Cessation], descends into the avenue of ecstatic thought.[6]

[6] This is described as the process of thought-transition to the Path (Magga-vithi). See Introd. Essay, p. 68.

After that Path-consciousness, when two or three [flashes of] the consciousness of fruition have taken their course, there comes subsidence into the life-continuum;

and then, again, the life-continuum is interrupted and the knowledges concerned with 'review' occur.

§ 8. *Mnemonic.*

On Path and Fruit and on Nibbana blest
The wise doth meditate. As to the rest—
The 'torments' put away and other ills—
Now and again[1] reflection ('s cup he fills).

၅၉။ တတော ပရံ ဂေါတြဘုစိတ္တं နိဗ္ဗာန-မာ
လမ္မိတ္မာ ပုထုဇ္ဇနဂေါတ္တ-မဘိဘဝန္တံ အရိယ
ဂေါတ္တ-မဘိသမ္ဘောန္တဉ္စ ပဝတ္တတိ။

သောဠသ မဂ္ဂကိစ္စာနိ

၆၀။ တဿာ-နန္တရမေဝ မဂ္ဂေါ ဒုက္ခသစ္စံ ပရိ
ဇာနန္တော, သမုဒယသစ္စံ ပဇဟန္တော,နိရောဓ
သစ္စံ သစ္ဆိကရောန္တော, မဂ္ဂသစ္စံ ဘာဝေနာ
ဝသေန, အပ္ပနာဝီထိ-မောတရတိ။

၆၁။ တတော ပရံ ဒွေ တိဏိ ဖလစိတ္တာနိ ပဝတ္တိတ္တာ
ဘဝင်ပါတော-ဝ ဟောတိ။

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏပ္ပဝတ္တိ

၆၂။ ပုန ဘဝင်ံ ဝေါစ္ဆိန္နိတ္တာ ပစ္စဝေက္ခဏ ဉာဏာနိ
ပဝတ္တန္တိ။

ပစ္စဝေက္ခဏဝိထိယော

၆၃။ မဂ္ဂံ ဖလဉ္စ နိဗ္ဗာနံ၊
ပစ္စဝေက္ခတိ ပဏ္ဍိတော၊
ဟိနေ ကိလေသေ သေသေ စ၊
ပစ္စဝေက္ခတိ ဝါ နဝါ။

၅၉။ ထိုအနုလုံစိတ်ချုပ်သည်မှ နောက်၌ ဂေါတြဘူမည်သော စိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ထိုစိတ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၏၊ ပုထုဇဉ်အနွယ်ကို လွှမ်းမိုး၏၊ အရိယာနွယ်သို့ ရောက်လျက် ဖြစ်ပေ၏။

(မဂ်ကိစ္စ ၁၆-ချက်)

၆၀။ ထိုဂေါတြဘူစိတ်ဖြစ်၍ ချုပ်သည်၏ အခြားမဲ့၌ပင်လျှင် မဂ်စိတ်ဖြစ်ပေါ်လာလေ၏။ ယင်းမဂ်စိတ်သည်—

ဒုက္ခသစ္စာကို သိ၏ သမုဒယသစ္စာကို ပယ်စွန့်၏
နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြု၏ မဂ္ဂသစ္စာကို ဖြစ်ပွားစေ၏
ဤကိစ္စလေးချက် တပြိုင်နက် ဖြာ်လျက် မဂ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်လာ
လေသည်။

၆၁။ မဂ်စိတ်တကြိမ် ဖြစ်ချုပ်ပြီးနောက် ဖိုလ်စိတ် ၂ကြိမ် သို့မဟုတ် ၃ ကြိမ်ဖြစ်ချုပ်ပြီး ဘဝင်ကျလေ၏။

(ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် ဖြစ်မှု)

၆၂။ မဂ္ဂဝိထိကျပြီး တသင့်သင့်ဖြစ်နေသော ဘဝင်စိတ်အစဉ်ကို ဖြတ်ပြီး ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် (ဆင်ခြင်သော ဉာဏ်)တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

၆၃။ လောကုတ္တရာဉာဏ်ပညာရှင် သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ပိမိရပြီး သောမဂ်ကိုလည်းဆင်ခြင်၏၊ဖိုလ်ကိုလည်းဆင်ခြင်၏၊နိဗ္ဗာန်ကိုလည်း ဆင်ခြင်ပေ၏၊ ပယ်ပြီးသော ကိလေသာ၊ မပယ်ရသေးသောကျန်ရှိ သော ကိလေသာတို့ကိုမူ အချို့သူက ဆင်ခြင်၏၊ အချို့သူက မဆင်ခြင်ပေ။

The fourfold Path, that thus by right degree
With sixfold Purity must practised be,
Is Purity of knowledge making us see.

So far for the section on Purity.

[1] Read, vā na vā.—Ed. Hīne is the contraction of pahīne: 'those that have been got rid of.'—Ceylon Cy. The Ariya now reviews (1) the Path he has just attained; (2) the Fruit of that Path he has just enjoyed; (3) the Nibbana he has intuited, though not quite realized, as an object of the consciousness called of the Path and of Fruit. The upakkilesa's he may, or may not review.

§ 9. *Of Emancipation.*

Here, the contemplation of No-Soul,[2] as letting go the firm belief in a soul,[3] is a channel of emancipation, called the 'contemplation of Emptiness.'

[2] The word 'attā' means 'self,' but whereas the Buddhists accepted and used the term 'self' as a convenient abstraction for the personal unity of a moment or a lifetime, they only rejected a permanent personal unity such as is implied, less ambiguously, in 'soul.'—Ed.

၆၄။ ဆဗ္ဗိသုဒ္ဓိ ကမေနေ·ဝံ၊
ဘာဝေတဗ္ဗော စတုဗ္ဗိဓော၊
ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ၊
နာမ မဂ္ဂေါ ပဝုစ္စတိ။
အယ·မေတ္ထ ဝိသုဒ္ဓိဘေဒေါ။

၆၄။ ဤသို့ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ဝိသုဒ္ဓိခြောက်ပါး(သီလဝိသုဒ္ဓိမှ ပဋိပဒါ-ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ အထိ)အစဉ်အားဖြင့် ဖြစ်စေအပ်သော လေးပါး အပြားရှိသောမဂ်ကို (မဂ် ၄-ပါးကို) ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ (ဉာဏ်အမြင် အထူးစင်ကြယ်မှု) ဟူ၍ ဆိုအပ်ပေ၏။

ဤသည်ကား ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းခန်း၌ ဝိသုဒ္ဓိအပြားပေတည်း။

ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာဉာဏ်ဆိုသည်မှာ ဝိပဿနာ၏ အတွင်းအထိပ်သို့ရောက်သော အနုလောမဉာဏ်နှင့် တကွ သင်္ခါရပေကွဉာဏ်ကို အပါယ်စသည်မှလည်း၊ သင်္ခါရနိမိတ်မှလည်း၊ ထွက်မြောက်၍ မဂ်သို့ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာဟုခေါ်၏။ သင်္ခါရပေကွာဉာဏ်၊ အနုလောမဉာဏ်ဟုဆိုအပ်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာဉာဏ် ထက်သန်လာသောအခါ သစ္စာကရဏကိစ္စပြီးနိဗ္ဗာန်ကို ကိုယ်တိုင်ပေါက်ရောက်၍ မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုမဂ်ဉာဏ်သည် ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိမည်၏။

ဝိသုဒ္ဓိ ၇ ပါး၏
(မဂ္ဂဝိဘင်္ဂဝိဘာဝနီ၊ ၆ မြောက်ဖိုး)

ဝိမောက္ခဘေဒေါ

၆၅။ တတ္ထ အနတ္တာ·နုပဿနာ· အတ္တာဘိနိဝေသံ
မုဉ္စန္တီ သုညတာ·နုပဿနာ နာမ ဝိမောက္ခမုခံ
ဟောတိ။

ဝိမောက္ခမုခ
မဂ်,ဖိုလ်သို့ဝင်ရောက်ခါးမုခ်ဦး

၆၅။ ဤဝိပဿနာရှုခန်း၌ မဂ်ဖိုလ်သို့ဝင်ရာ ကံခါးမုခ်ဦး(ဝိမောက္ခမုခ)သုံးမျိုးကို ဖော်ပြဦးအံ့၊ ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတရားတို့၌ (၀၊) ကိုယ်ခန္ဓာ၌ အနတ္တဟု အဖန်တလဲလဲ ဝိပဿနာရှုခြင်းသည် ကိုယ်ခန္ဓာ၌ အတ္တဟူ၍ စွဲလမ်းခြင်းကို စွန့်လွှတ်နိုင်သည်ဖြစ်သောကြောင့် အတ္တမှကင်းဆိတ်မှု သုညတသဘောကို အဖန်ဖန်ရှုသော သုညတာနုပဿနာမည်ပေ၏၊ ယင်းသုညတာနုပဿနာသည် မဂ်ဖိုလ်သို့ဝင်ရာမုခ်ဦး (ဝိမောက္ခမုခ) တမျိုးဖြစ်ပေသည်။

[3] Attābhinivesaṇ-abhinivoso=daḷhagāho, lit., 'strong hold.'—Ceylon Cy.

Again, the contemplation of Impermanence, as letting go the sign of hallucination[4] [is a channel of emancipation], called the 'contemplation of the Signless,'

၆၆။ အနိစ္စာ·နုပဿနာ ဝိပလ္လာသနိမိတ္တံ မုဉ္စန္တီ အနိမိတ္တာ·နုပဿနာ နာမ။

၆၆။ သင်္ခါရတရားတို့၌အတည်မမြဲမှုကိုအဖန်တလဲလဲဝိပဿနာရှုခြင်းသည် ဝိပလ္လာသနိမိတ် (ဖောက်ပြန်လှည့်စားသောပုံရိပ်) ကို စွန့်လွှတ်နိုင်သည်ဖြစ်သောကြောင့် ဝိပလ္လာသနိမိတ်ပုံရိပ်မရှိပုံကို အဖန်တလဲလဲရှုသော အနိမိတ္တာနုပဿနာ မည်၏၊ ယင်းအနိမိတ္တာနုပဿနာသည်လည်း ဝိမောက္ခမုခ တမျိုးဖြစ်ပေသည်။

and the contemplation of Ill, as letting go that 'hankering-after' which is craving, [is a channel of emancipation] called the 'contemplation of the "Not-Hankered-after."'

၆၇။ ဒုက္ခာ·နုပဿနာ တဏှာပဏိဓိं မုဉ္စန္တီ အပ္ပဏိဟိတာ·နုပဿနာ နာမ။

၆၇။ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဆင်းရဲဟု အဖန်ဖန်ဝိပဿနာရှုခြင်းသည် တောင့်တတတ်သောတဏှာကို ပယ်စွန့်နိုင်သည်ဖြစ်သောကြောင့် တဏှာတည်းဟူသော ပဏိဓိမရှိပုံကို အဖန်ဖန်ရှုသော အပ္ပဏိဟိတဝိပဿနာမည်၏၊ ယင်း အပ္ပဏိဟိတဝိပဿနာသည်လည်း ဝိမောက္ခမုခ တမျိုးဖြစ်ပေ၏။

'Vipallāsa. There are three kinds of vipallāsa—namely, saññā-vipallāsa (erroneous perception), citta-vipallāsa (erroneous ideas), and diṭṭhi-vipallāsa (erroneous views), by which people regard impermanent things as permanent (aniccе niccan ti). And these three vipallāsas are called nimitta, 'sign.' Hallucination is itself the 'sign.'

စာပိုဒ် ၆၅ . ၆၇

ဝိမောက္ခမုခ ၃ ပါး

၁။ ခန္ဓာငါးပါးတို့၌ အတ္တမှုဆိတ်သည်ကို အဘန်တလဲလဲရှုခြင်းပညာသည် သုညတာနုပဿနာမည်၏။
၂။ ခန္ဓာငါးပါးတို့၌နိစ္စနိမိတ်မရှိခြင်းကို အဘန်တလဲလဲရှုခြင်းပညာသည် အနိမိတ္တာနုပဿနာမည်၏။
၃။ ခန္ဓာငါးပါးတို့၌ တဏှာတည်းဟူသော တောင့်တခြင်းကင်းသည်ကို အဘန်တလဲလဲရှုဆင်ခြင်ခြင်း ပညာသည် အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာမည်၏။

Hence the Path receives three names according to the course taken by 'Insight leading to Emergence':—namely, when that Insight discerns [things] as without soul, the Path is called 'Empty-release';[1]

၆၈။ တသ္မာ ယဒိ ဝုट္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ အနတ္တတော ဝိပဿတိ၊ သုညတော ဝိမောက္ခော နာမ ဟောတိ မဂ္ဂေါ။

၆၈။ သို့ဖြစ်သောကြောင့် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ (အတ္တတ်အထိပ်ရောက်သော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်နှင့် အနုလောမဉာဏ်သည်) ရွယ်နာမ်ကို အနတ္တအားဖြင့် ရှုလာခဲ့အံ့၊ ဤသို့ အနတ္တကို အဓိကထားပြီး ရှုရှုရလာသော မဂ်သည် သုညတဝိမောက္ခမဂ် မည်၏။

when it discerns [things] as impermanent, the Path is called 'Signless-release';

၆၉။ ယဒိ အနိစ္စတော ဝိပဿတိ၊ အနိမိတ္တော ဝိမောက္ခော နာမ။

၆၉။ အနိစ္စအားဖြင့် အကယ်၍ ရှုခဲ့ကြားအံ့၊ ယင်းသို့အနိစ္စအားဖြင့် ရှုရှိရရှိသောမဂ်သည် အနိမိတ္တဝိမောက္ခမဂ် မည်၏။

[1] *I.e.*, release [through discernment of] emptiness [as to soul]. It is difficult to get renderings less uncouth but equally faithful, of these terms, so full of homo-truth to a Buddhist. We need a John Bunyan here, or at least the aid of glosses, *e.g.* 'Void-of-soul Release,' 'No-lasting-sign Release, 'End-of-Baneful-Longing Release.'—Ed.

when it discerns things as evil, the Path is called 'Not-hankered-after-release.'

The Fruit likewise receives these three names according to those three ways of coming into the Path along the avenues of the Path.

၇၀။ ယဒိ ဒုက္ခတော ဝိပဿတိ၊ အပ္ပဏိဟိတော ဝိမောက္ခော နာမ၊ ဣတိ စ မဂ္ဂေါ ဝိပဿနာ ဂမနဝသေန တိဏိ နာမာနိ လဘတိ၊ တထာ ဖလဉ္စ မဂ္ဂါဂမန ဝသေန မဂ္ဂဝိထိယံ။

စာမိုရ် ၆၈ - ၇၀

ဝိမောက္ခ ဥပါး

၁။ ခန္ဓာငါးပါးသင်္ခါရတရားတို့၌ ဆက်ဆံမှုဆိတ်သည်ဖြစ်၍ သံယောဇဉ်စသည်တို့မှလွတ်သော မဂ်သည် သုညတဝိမောက္ခမည်၏။

၂။ နိစ္စနိမိတ်စသည်မရှိသည်ဖြစ်၍ သံယောဇဉ်စသည်မှလွတ်သောမဂ်သည် အနိမိတ္တဝိမောက္ခမည်၏။

၃။ တဏှာတည်းဟူသောဝေတာင့်ထခြင်းကင်းသည်ဖြစ်၍ သံယောဇဉ်စသည်တို့မှလွတ်သော မဂ်သည် အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခမည်၏။

However, in the process of attaining full fruition, it is only the means — namely, insight by which respective 'fruits' arise to those exercising insight after the manner above described—that gives the names, 'Empty-release,' etc.

Nevertheless, the fact of the [common] object,[2] and of common essential properties, causes this triad of names to be applied equally to all everywhere.[3]

So far for the section on emancipation.

[2] Nibbana.

[3] Sabbattha sabbesaṃ—*i.e.*, to all the eight classes of Ariya's attaining the Path or enjoying the Fruit thereof, in every process of Path-thought, or Fruit-consciousness.

၇၁။ ဖလ သမာပတ္တိ ဝိထိယံ ပန ယထာဝုတ္တ နယေန ဝိပဿနာ ဂမနဝသေန ယထာသကံ ဖလ-မုပ္ပဇ္ဇမာနမ္ပိ ဝိပဿနာ-ဂမန ဝသေနေဝ သုညတာဒိ ဝိမောက္ခေါတိ စ ပဝုစ္စတိ။

၇၂။ အာရမ္မဏ ဝသေန ပန သရသ ဝသေန စ နာမတ္တယံ သဗ္ဗတ္ထ သဗ္ဗေသမ္ပိ သမ-မေဝ စာ-တိ။

အယ-မေတ္ထ ဝိမောက္ခ ဘေဒေါ။

၇၀။ အကယ်၍ ဒုက္ခအားဖြင့် ရှုခဲ့သည်ရှိသော် ရဂ်ရှိလာသောမဂ်သည် အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခမဂ် မည်၏။

ဤသို့လျှင် မဂ်စိတ် (မဂ်ဉာဏ်) သည် မဂ်ကို ဖြစ်ပေါ်ထာစေရန် အကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာ ရှုပုံရှုနည်းအလိုက် အမည်သုံးမျိုး ရပေသည်။

ထို အတူဖိုလ်စိတ်သည်လည်း မဂ္ဂဝိထိ၌ ဖိုလ်ဖြစ်ပေါ်ရန်အကြောင်း ဖြစ်သော မဂ်နှင့်စပ်လျှဉ်း၍ အမည်သုံးမျိုးပင်ရ၏။ (သုညတဝိမောက္ခဖိုလ်၊ အနိမိတ္တဝိမောက္ခဖိုလ်၊ အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခဖိုလ်-ဟူလို)။

၇၁။ ထိုမှတပါး ဖလသမာပတ္တိဝိထိ ၌ ယခင်ဆိုခဲ့သော နည်းဖြင့် ဝိပဿနာရှုကုန်သောအရိယာတို့၏သန္တာန်၌ မိမိကိုယ်ပိုင် ဖိုလ်စိတ်များ ဖြစ်ပေ၏။ (သောတာပန်ဟုဂ္ဂုလ်ဖြစ်လျှင် သောတာပတ္တိဖိုလ်ဖြစ်၏-စသည်)

ယင်းသို့ဖြစ်သော်လည်း ဖိုလ်စိတ်ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ရှေ့သောဝိပဿနာအလိုက် (အနတ္တ၊ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခရှုမှုအလိုက်) သုညတဝိမောက္ခ ဖိုလ်စသည်ဖြင့် ဆိုအပ်ပေ၏။

၇၂။ နိဗ္ဗာန်အာရုံနှင့် စပ်လျှဉ်း၍လည်းကောင်း၊ မိမိ၏ သဘောနှင့် စပ်လျှဉ်း၍လည်းကောင်း သုညတဝိမောက္ခ စသောအမည် သုံးမျိုးလုံးသည် မဂ္ဂဝိထိများ၌ဖြစ်စေ ဖလဝိထိများ၌ဖြစ်စေ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးတို့၏ သန္တာန်၌ တူညီသည်သာ ဖြစ်ပေ၏။

ဤကား ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းခန်း၌ ဝိမောက္ခအပြား

§ 10. *Of the Individual.*

Now here, he who has cultivated the Path of Stream-Attainment, and by putting away erroneous views and doubt, goes with all rebirth-to-misery banished, is called Stream-winner to the limit of seven times.[4]

[4] Paramo, 'at most'—*i.e.*, limited to seven more rebirths, at the very outside, in the happier forms of Kāmaloka existence.

And he who has cultivated the Path of Once-Returning, from the attenuation [to which he has brought] lust, hate, and nescience[1] is called Once-Returner, once more only to come back to this world.[2]

[1] Dulness is not sufficiently strong to express the degree of Moha attenuated by the Once-Returner. *Cf. Dh. S.*, §§ 362-64.

[2] Imaŋ lokaŋ is, according to commentators, applicable to all the seven happier realms of Kāmaloka.

ပုဂ္ဂလဘေဒ

၇၃ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ဘပါယ်လားကြောင်းဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ်စိတ် ၄ ခုနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ် ၁ ခု ပေါင်း ၅ ခုကိုအကြွင်းမရှိပယ်၏။ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည်-

၁။ သတ္တက္ခတ္တုပရမသောတာပန် = ခုနစ်ဘဝ၏အဆုံး၌ နိဗ္ဗာန်ရှိစံဝင်သောပုဂ္ဂိုလ်။

၂။ ကောလကောလသောတာပန် = နှစ်ဘဝမှ ခြောက်ဘဝတိုင်အောင် ပဋိသန္ဓေနေ၍ ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်သော ပုဂ္ဂိုလ်။

၃။ ကောဠံဠသောတာပန် = တဘဝသာလျှင် ပဋိသန္ဓေတည်နေ၍ ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်သော ပုဂ္ဂိုလ်။

ပုဂ္ဂလဘေဒ

၇၃ တတ္ထ ပန သောတာပတ္တိ မဂ္ဂံ ဘာဝေတ္မာ ဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာ ပဟာနေန ပဟီနာ-ပါယဂမနော သတ္တက္ခတ္တုပရမော သောတာပနော နာမ ဟောတိ။

၇၄ သကဒါဂါမိ မဂ္ဂံ ဘာဝေတ္မာ ရာဂ, ဒေါသ, မောဟာနံ တနုကရတ္တာ သကဒါဂါမီ နာမ ဟောတိ သကိ-ဒေဝ ဣမံ လောကံ အာဂန္တွာ။

ပုဂ္ဂလ

၇၃ ဆက်၍ဆိုဦးအုံ- ဤမက်လေးပါးတို့တွင် သောတာပတ္တိမက်ကို ဖြစ်စေသည်ရှိသော် ဒိဋ္ဌိနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာကို ပယ်လေ၏။ ကြွင်းသောအကုသိုလ်တရား များ၏ အပါယ်သို့ ကျရောက်စေတတ်သော အစွမ်းသတ္တိကိုလည်း ပယ်၏၊ ကာမဘုံ၌ ခုနှစ်ကြိမ်ထက်ပို၍ ပဋိသန္ဓေ မနေသော သော- တာပန် အရိယာ (သတ္တက္ခတ္တုပရမသောတာပန်) ဖြစ်လေ၏။

၇၄ သကဒါဂါမိမက်ကို ဖြစ်စေသည်ရှိသော် ရာဂ ဒေါသ မောဟတရား တို့ကို နည်းပါးအောင် ပြုလေ၏။ ကာမဘုံ၌ တကြိမ်ထက်ပို၍ ပဋိသန္ဓေမနေသော သကဒါဂါမ် အရိယာဖြစ်လေ၏။

၇၅ သကဒါဂါမိမဂ်သည် ကြမ်းတမ်းသော ရာဂဒေါသ မောဟတို့ကို တနုကရအားဖြင့် ခေါင်းပါးအောင် ပယ်ဘည်။ ထိုသကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်-

၁။ ဣဓဝတ္မာ ဣဓဝပရိနိဗ္ဗာယီ = ဤလူ့ဘုံ၌ သကဒါဂါမ်ဖြစ်၍ ဤလူ့ဘုံ၌ပင် ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုသော သကဒါဂါမ်။

၂။ ဣဓဝတ္မာ တတ္ထပရိနိဗ္ဗာယီ = ဤလူ့ဘုံ၌ သကဒါဂါမ်ဖြစ်၍ ထိုနတ်ဘုံ၌ ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုသော သကဒါဂါမ်။

၃။ တတ္ထဝတ္မာ တတ္ထပရိနိဗ္ဗာယီ = ထိုနတ်ဘုံ၌ သကဒါဂါမ်ဖြစ်၍ ထိုနတ်ဘုံ၌ပင် ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုသော သကဒါဂါမ်။

၄။ တတ္ထဝတ္မာ ဣဓဝပရိနိဗ္ဗာယီ = ထိုနတ်ဘုံ၌ သကဒါဂါမ်ဖြစ်၍ ဤလူ့ဘုံ၌ ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုသော သကဒါဂါမ်။

၅။ ဣဓဝတ္မာ တတ္ထနိဗ္ဗတ္တိတ္မာ ဣဓဝပရိနိဗ္ဗာယီ = ဤလူ့ဘုံ၌ သကဒါဂါမ်ဖြစ်၍ ထိုနတ်ပြည်၌ဖြစ်ပြီး ဤလူ့ဘုံ၌ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသောသကဒါဂါမ်။

၆။ တတ္ထဝတ္မာ ဣဓနိဗ္ဗတ္တိတ္မာ တတ္ထပရိနိဗ္ဗာယီ = ထိုနတ်ဘုံ၌ သကဒါဂါမ်ဖြစ်ပြီး ဤလူ့ဘုံ၌ပဋိသန္ဓေနေ၍ ဤလူ့ပြည်မှတဘန် ထိုနတ်ပြည်သို့ပြန်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသောသကဒါဂါမ်။

And he who has cultivated the path of Never-Returning, by putting away utterly the lust of sense and ill-will, is called Never-Returner, coming no more back to things as we know them[3] (in Kāmaloka).

[3] Itthattaṃ is exactly the 'this thusness' of Artemus Ward, and it is regrettable that so good a word should as yet be outside the pale of serious English.—Ed.

[ ] အနာဂါမိ မဂ်သည် သိမ်မွေ့.သော ကာမရာဂနှင့် ဗျာပါဒကို အကြွင်းမရှိ ပယ်သည်။ အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်သည်-

၁။ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီအနာဂါမ် = သုဒ္ဓါဝါသ ၅ ဘုံတွင် မိမိရောက်ရာဘုံ၏ အသက်အပိုင်းအခြား ဒွေထက်ဝက်အတွင်းရဟန္တာဖြစ်သောအနာဂါမ်။

၂။ ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီအနာဂါမ် = သုဒ္ဓါဝါသ ၅ ဘုံတွင် မိမိရောက်ရာဘုံ၏ အသက်ထက်ဝက်ကို လွန်ပြီးမှ ရဟန္တာဖြစ်သောအနာဂါမ်။

၃။ အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ = ဆင်းဆင်းရဲရဲ အလွန်လုလ္လမ်ပြွတ် ကိလေသ ပရိနိဗ္ဗာန်ဖြင့် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသောအနာဂါမ်။

၄။ သသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ = ဆင်းဆင်းရဲရဲပြိုကြွေပင်ပန်းစွာ ထလွန်လုလ္လပြုပြီးမှကိလေသပရိနိဗ္ဗာန်ဖြင့် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသောအနာဂါမ်။

၅။ ဥဒ္ဓံသောတအကနိဋ္ဌဂါမိ = သုဒ္ဓါဝါသ ၅ ဘုံတို့တွင် ထောက်ထောက်သောဘုံတို့၌ ထရဟတ္တမဂ်ကို မရမီ ထထက်ဆုံးပြစ်သောအကနိဋ္ဌဘုံသို့ ရောက်မှ ရဟန္တာပြမ်သော အနာဂါမ်။

ဥဒ္ဓံသောတ ထကနိဋ္ဌဂါမိအနာဂါမ်ကို ဤသို့ခွဲသေး၏။

(က) ထဝိဟာဘုံမှစ၍ ထစဉ်ထတိုင်း ထကနိဋ္ဌဘုံတိုင်အောင်သွား၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသော ဥဒ္ဓံသောတ ထကနိဋ္ဌဂါမိအနာဂါမ်။

(ခ) ထဝိဟာဘုံမှစ၍ အစဉ်အတိုင်း သုဒဿီဘုံတိုင်အောင်သွား၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသော ဥဒ္ဓံသောတ နအကနိဋ္ဌဂါမိအနာဂါမ်။

(ဂ) ဤကာမဘုံမှ ထကနိဋ္ဌဘုံသို့ ရောက်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသော နဥဒ္ဓံသောတ အကနိဋ္ဌဂါမိအနာဂါမ်။

(ဃ) ဤကာမဘုံမှ သုဒ္ဓါဝါသအောက် ၄ ဘုံသို့သွား၍ဖြစ်ရာဘုံ၌ပင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသောနှ ဥဒ္ဓံသောတ နအကနိဋ္ဌဂါမိ အနာဂါမ်။

And he who has cultivated the path of Supreme Worth, by putting away utterly the 'Torments,'[4] is called Arahant, he who with āsavas extinct is in all the world WORTHY of its offerings.

So far for the section on the Individual.

[4] Part VII., § 2, I. (i.).

[ ] အရဟတ္တမဂ်သည် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် ၄ ခုနှင့် ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတ် ၁ ခုပေါင်း ၅ ခုကို အကြွင်းမဲ့ပယ်၏။ ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်သည်-

[ ]

(၁) ပညာဝိမုတ္တရဟန္တာ

(၂) ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ ရဟန္တာ

(၃) တေဝိဇ္ဇ ရဟန္တာ

(၄) ဆဠာဘိညရဟန္တာ

(၅) ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တရဟန္တာအားဖြင့် ၅ မျိုးပြစ်၏။

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အား အာသဝေါတရား ၄ ပါးတို့သည် ကင်းကုန်သောကြောင့် ခီဏာသဝ မည်၏ဟူ၍ ၎င်း။ အပြတ်ဆုံးသောအလွန်ကိုခံတော်မူထိုက်သောကြောင့် အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျဟူ၍ ၎င်းသင်္ကေတ်ကျမ်းတွင်ပြဆို၏။

§ 11. *Of the Great Attainments.*

Of these, the process of the full attainment of fruition is common to all [in the Paths] according to the fruition which each man wins.

But the full attainment of Cessation[5] is only won by Never-Returners and Arahants.

In this [process] such an one successively induces the sublime[6] attainment of the first jhāna, etc.,[7] and on waking from each jhāna he contemplates [by way of the Triple Mark] the conditioned phenomena implicated therein.[8] And [by this alternative procedure] he goes as far as [the jhāna of] the Sphere of Pure Nothingness. And after the preliminary function of resolving what should be resolved, etc.,[1] he attains to the jhāna of the Sphere of Neither Consciousness nor Unconsciousness.

သမာပတ္တိဘေဒေါ

၇၇။ ဖလ သမာပတ္တိ ဝိထိယော ပနေ·တ္ထ သဗ္ဗေသမ္မိ ယထာသက ဖလဝသေန သာဓာရဏာဝ။

၇၈။ နိရောဓ သမာပတ္တိ သမာပဇ္ဇနံ ပန အနာဂါမိနဉ္ဇေဝ အရဟန္တာနဉ္စ လဗ္ဘတိ။

၇၉။ တတ္ထ ယထာက္ကမံ ပဌမဇ္ဈာနာ·ဒိ မဟဂ္ဂတ သမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတ္ဝာ ဝုဋ္ဌာယ တတ္ထ ဂတေ သခ်ါရ ဓမ္မေ တတ္ထ တတ္ထေဝ ဝိပဿန္တော ယာဝ အာကိဉ္စညာယတနံ ဂန္တ္ဝာ တတော ပရံ အဓိဋ္ဌေယျာဒိကံ ပုဗ္ဗကိစ္စံ ကတ္ဝာ နေဝသညာ နာသညာယတနံ သမာပဇ္ဇတိ။

သမာပတ်များ

၇၇။ ဤအရိယာပုဂ္ဂိုလ်ခန်းတွင် ဖိုလ်ဝင်စားသော ဝိထိ၌ သောတာပန် သကဒါဂါမ် အနာဂါမ် ရဟန္တာဟူသော ဖိုလ်ပုဂ္ဂိုလ် လေးဦးတို့သည် မိမိတို့ရထားသော ဖိုလ်နှင့်သာ ဆက်ဆံကုန်၏။

၇၈။ နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားခြင်းကိုမူ (စျာန်သမာပတ်ကိုးပါးလုံးရှိသော) အနာဂါမ်၊ ရဟန္တာတို့၏ သန္တာန်၌သာ ရအပ်၏။

နိရောဓသမာပတ်ဝင်စားပုံ

၇၉။ နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားရာ၌(ဝင်စားပုံကား) ပထမစျာန် စသော မဟဂ္ဂတ်စျာန်ကိုးပါးကို အစဉ်အတိုင်း ဝင်စား၍ ထိုဝင်စားသောစျာန်မှ ထပြီးလျှင် ထိုသမာပတ်၌ ဖြစ်သောသင်္ခါရတရားတို့ကို သက်ဆိုင်ရာ သမာပတ်မှထပြီးရာခဏ၌ပင် ဝိပဿနာ ရှုရသည်။ယင်းသို့ ဝိပဿနာရှုပြီး ပထမစျာန်မှအာကိဉ္စညာယပနစျာန်ထိအောင်စိတ်အစဉ်ဖြင့်သွားရသည်၊ အာကိဉ္စညာယတနစျာန်မှထပြီး နောက်အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း စသော ပုဗ္ဗကိစ္စ လေးပါးကို ပြုရသည်။ ပုဗ္ဗကိစ္စ လေးပါးပြုပြီးနောက်၊ နေဝသညာနာသညာယတနစျာန်ကို ဝင်စားရသည်။

[5] Nirodha—*i.e.*, of consciousness in trance.

[6] Mahaggata. See p. 101, *n.* 4.

[7] Yathakkamaṃ paṭhama-jhānādi mahaggatasamāpattiṃ samāpajjitvā. By 'ādi,' 'etc.,' it is intended to include the first eight jhāna-samāpatti's.

[8] Tattha-gate saṅkhāradhamme tattha tatth'eva vipassanto. The conditioned phenomena implicated in each jhāna, from which the meditator has just awakened, are now contemplated under the aspects of the Triple Mark. The word vipassati is invariably associated with the Triple Mark.

[1] Adhiṭṭheyyādikaṃ. The four preliminary functions according to the Commentary are: (1) Resolving that such of his necessaries of life as are not connected with his own body, be not injured or destroyed by fire, etc.; (2) reflecting on the probable requirements of his service by the Sangha and resolving that he should wake up in time; (3) reflecting on the probable summons by the Buddha and resolving that he should wake up in time; and (4) looking forward to the time when he would die, with a view to ascertain whether he would live or die within the next seven days, the usual period of the 'Cessation of Consciousness' with human beings. It will be borne in mind that this preliminary is performed during the interval between the two highest jhānas, when the person is in his normal senses and not rapt in reverie.

In him after two apperceptive flashes of ecstasy [of this j h ā n a] the continuum of thought is suspended. Hence he is called ' Winner of Cessation.'

At the time of reviving, if he be a Never-Returner, consciousness of the Never-Returning ' fruit ' occurs to him but once. Or if he be an Arahant, consciousness of the Supreme Worth occurs to him but for a single moment. Then follows lapse into life-continuum. Thereafter comes the review [of the respective ' fruit '].

So far for the section on the great attainments.

Here end also the stations of exercise in insight.

On this wise must he cultivate who would attain
The supreme Dual Discipline, if he be fain
To enjoy the Doctrine's essence, and its mastery gain.

Thus ends the Ninth Part in the Compendium of Philosophy, entitled The Chapter on the Compendium of the Stations of Religious Exercises.

၈၀။ တဿ ဒ္ဝိန္နံ အပ္ပနာ ဇဝနာနံ ပရတော ဝေါစ္ဆိဇ္ဇတိ စိတ္တသန္တတိ၊ တတော နိရောဓ သမာပန္နော နာမ ဟောတိ။

၈၁။ ဥဋ္ဌာနကာလေ ပန အနာဂါမိနော အနာဂါမိ ဖလစိတ္တं၊ အရဟတော အရဟတ္တ ဖလစိတ္တံ ကေဝါရမေဝ ပဝတ္တိတ္ဝာ ဘဝင် ပါတော ဟောတိ၊ တတော ပရံ ပစ္စဝေက္ခဏ ဉာဏံ ပဝတ္တတိ·တိ။

အယ·မေတ္ထ သမာပတ္တိ ဘေဒေါ။

နိဋ္ဌိတော စ ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန နယော။

ဥယျောဇနံ

၈၂။ ဘာဝေတဗ္ဗံ ပနိ·စ္ဆေဝံ၊
ဘာဝနာ ဒ္ဝယ·မုတ္တမံ၊
ပဋိပတ္တိ ရသ·ဿာဒံ၊
ပတ္ထယန္တေန သာသနေ။

ကမ္မဋ္ဌာနသင်္ဂဟဝိဘာဂနိဂမနံ

ဣတိ အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂေ ကမ္မဋ္ဌာန သင်္ဂဟ ဝိဘာဂေါ နာမ နဝမော ပရိစ္ဆေဒေါ။

၈၀။ ယင်းစျာန်ဇော နှစ်ကြိမ်၏ နောက်၌စိတ်အစဉ်ပြတ်လေ၏။ ဤသို့စိတ်အစဉ်ပြတ်သွားသောကြောင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းနိုရောဓသို့ ရောက်သည်(၀ါ) နိုရောဓသမာပတ် ဝင်စားသည်မည်ပေ၏။

နိုရောဓသမာပတ်မှတပုံ

၈၁။ နိုရောဓသမာပတ်မှထရာ၌ အနာဂါမ်ဖြစ်လျှင်၊ယင်း၏သန္တာန်၌ အနာဂါမိဖိုလ်စိတ်တကြိမ်ဖြစ်လာပြီးဘဝင်စိတ်ဆက်ဖြစ်၏။ရဟန္တာဖြစ်လျှင် အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်တကြိမ် ဖြစ်လာပြီးဘဝင်စိတ်ဆက်ဖြစ်၏၊ ထိုဘဝင်စိတ် ချုပ်ပြီးနောက်၌ မိမိသမာပတ်ကိုဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြစ်လေသည်။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသည်ကား သမာပတ်အပြားတည်း။

ဤအထိကား ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း၌ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းနည်းအပြီးတည်း။

ဥယျောဇဉ်

၈၂။ ဗုဒ္ဓသာသနာထော၌(သာ ရနိုင်သော) ပဋိပတ်(ဗျာနမ်ဖိုလ်) ၏ အရသာ၊ ချမ်းသာကို လိုလားတောင့်တသူသည် အထက်တွင် ဆိုအပ်ခဲ့သော အစီအစဉ်ဖြင့် မွန်မြတ်လှသော သမထဘာဝနာ ဝိပဿနာဘာဝနာ နှစ်ပါးကို ပွားများအားထုတ် သင့်လှပေသတည်း။

(ကမ္မဋ္ဌာန်းဗိုင်း နိဂုံး)

အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ၌ ကိုးခုမြောက်ဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းသည် ဤတွင် ပြီးပြည့်စုံပေပြီ။

Conclusion

As invited by Nampa, a person of refined manners, belonging to a respectable family, full of faith and replete with sterling virtues, to compose a treatise out of compassion for others, this book has been completed.

Aspiration

By this great merit may the modest monks who are purified by wisdom and who shine in discipline, remember till the end of the world the most famous Tumfilasoma monastery, the abode of grain, for the acquisition of merit and for their happiness.

Thus ends the treatise called the Abhidhammattha Saṅgaha composed by the great teacher, Anuruddha.

နိဂုံး

(က) စာရိတ္တသောဘိတဝိသာလ-
ကုလောဒယေန၊
သဒ္ဓါဘိဂုဏပရိသုဒ္ဓဂုဏောဒယေန။
နမ္ပဥ္ဇယေန ပဏိဓာယ ပရာနုကမ္ပံ၊
ယံ ပတ္ထိတံ ပကရဏံ ပရိနိဋ္ဌိတံ တံ။

အာသီသ

(ခ) ပုညေန တေန ဝိပုလေန တု မူလသောမံ၊
ဝိညာဝိဝါသမုဒိတောဒိတ မာယုကန္ဓံ ။
ပညာဝဒါတဂုဏသောဘိတ လဒ္ဓိဘိက္ခူ၊
မညန္ဓ၊ ပုညဝိဘဝေါဒယမဂ်လာယ။

ဣတိ အနုရုဒ္ဓါစရိယေန ရစိတံ
အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟံ နာမ ပကရဏံ။

သင်္ဂြိဟ်ပါဠ် ပြီး၏။

ကျမ်းပြီးနိဂုံးဝကား

အကျင့်အားပြင့်တင့်တယ်၍ စည်းစိမ်ဥစ္စာကြွယ်ဝသော မျိုးရိုးကောင်း၌ ဖြစ်သည့်အပြင် သဒ္ဓါစသော သူတော်ကောင်းဥစ္စာ ခုနှစ်ပါးနှင့်လည်း ပြည့်စုံသော 'နမ္ပ'အမည်ရှိသော ဒါယကာသည် အများအတွက် အကျိုးရှိစေရန်ရှေးရှု၍ တောင်းပန်သဖြင့် ရေးသားပြုစုအပ်သော ဤသင်္ဂြိဟ်ကျမ်းသည် ယခုအခါ အပြီးအဆုံးသို့ ရောက်ပေပြီ။

ကျမ်းပြုဆရာ အရှင်အနုရုဒ္ဓါ၏ အာသီသ

သဒ္ဓါ၊ ဆန္ဒ၊ ဝီမံသနှင့်လုံ့ လဝိုင်ခိုင်၊ မြိုင်ဆိုင်လှစွာသော ဤသင်္ဂြိဟ်ကျမ်းပြု မြတ်ကောင်းမှုကြောင့် ဘုန်းရှင်ကံရှင်တို့သာ နေတိုင်သိတင်းသုံးရာဖြစ်သော ကျွန်းလုံးတင်ပေါ်တုမူလသောမ ကျောင်းတိုက်တော်ကြီးကို ကမ္ဘာဆုံးသည်တိုင်အောင် နောင်လာ ရဟန်းတော်များသည် ပညာဂုဏ်၊ အကျင့်သီကွာဂုဏ်တို့ဖြင့် တင့်တယ်သော လဒ္ဓိသူမှန်တို့ချည်းသာ ဖြစ်ကြလျက် ကောင်းမှုစည်းစိမ် အရှိန်ပွားတိုး မဂ်လာအကျိုးငှာ အမြဲမပြတ် စောင့်ရှောက်ကြပါစေသတည်း။

အရှင်အနုရုဒ္ဓါဆရာတော် စီရင်သော အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟခေါ် သင်္ဂြိဟ်ကျမ်းသည် ဤတွင် လုံးဝဆုံး ပြီးပြည့်စုံလေပြီ။

ထိုးထားသော စာအုပ်များ	စာရေးဆရာနှင့် ပုံနှိပ်ထုတ်
၁။ Compendium of Philosophy	ဦးရွှေ၏အောင်(ဘီအေ)
၂။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟပါဠိနှင့် နှစ်ဘက်လှ သင်္ကြိုဟ်မြန်မာပြန်	နှစ်ဘက်လှ ဦးကျော်လွင် သာသနာရေးဦးစီးပုံနှိပ်တိုက် (၁၉၈၆)
၃။ သင်္ကြိုဟ်ချနည်းကျမ်း	ဦးတေဇိန္ဒာဘိဝံသ အလုံ အောင်မင်္ဂလာ ပါဠိတက္ကသိုလ်၊လုပ်မှားပုံနှိပ်တိုက် ကန်တော်ကလေး (၁၉၈၀)
၄။ မြန်မာပြန် သင်္ကြိုဟ်ကျမ်း	အသျှင်နာရဒါဘိဝံသ ကျိုက်လတ် မစ္ဆိမာရဲ့ရွှေကျင်တိုက် (၁၃၂၄)
၅။ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာချုပ်	ဦးသော်ဇင် (ဩဂုတ် ၁၉၃၄) သီဟပုံနှိပ်တိုက်၊ အမှတ် ၄၀-၁၂၇ လမ်း
၆။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိုဟ်ပါဠိနိဿယ	ပထမ ဗားကရာဆရာတော်(မေ ၁၉၈၆) သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၅၃-မောင်ခိုင်လမ်း
၇။ သုဓမ္မဝတီ သင်္ကြိုဟ်ပါဠိ	သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၅၃-မောင်ခိုင်လမ်း
၈။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိုဟ်ပါဠိ	ကျစ္ဆာသယပုံနှိပ်တိုက် ၁၁၃-၂၄ လမ်း
၉။ A Manual of Abhidhamma (Abhidhammatha Sangaha) Vol I & II	Navada Thera (Vajerarama, Colombo by the Buddha Sasana Concil (1970)
၁၀။ သင်္ကြိုဟ်သရုပ်အခြေပြုကျမ်း	ဦးကျော်၊ အဘိဓမ္မာပြန့်ပွားရေးအသင်း
၁၁။ အခြေခံအဘိဓမ္မာဘာသာသင်တန်း	နတ်မောက်အရှင်တေဇိန္ဒ၊ အိမ်ထောင်ရာစာသင်တိုက်၊ အောင်သိန်းပုံနှိပ်တိုက် (၁၉၈၇)
၁၂။ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာနှစ်ချုပ်	ဒေါက်တာမင်းတင်မွန်(နိုဝင်ဘာ၁၉၈၇) တင်ဝင်းပုံနှိပ်တိုက်၊ ၄၈၃-ပြည်လမ်း
၁၃။ မြို့ပြင်ကြီး သင်္ကြိုဟ်အဓိပ္ပာယ်ကောက်	မြို့ပြင်ကြီးဆရာတော် သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက်၊ (၁၃၁၅)
၁၄။ ရှေးဦးသင် အဘိဓမ္မာ (၄ တွဲ)	ဦးအောင်သိမ်း ကုသလဝတီပုံနှိပ်တိုက်၊ရေကျော်(၁၉၆၃)
၁၅။ ဋီကာကျော်မြန်မာပြန် (၃ တွဲ)	မေဓာဝီဆရာဆိုင် (၁၃၁၇) ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော် ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့
၁၆။ ဆဘိဓမ္မာသင်တန်း	ဆရာကြီးဦးကံသာ (ဇူလိုင် ၁၉၇၃) သာသနာ့အလင်းပုံနှိပ်တိုက်
၁၇။ အခြေပြုသင်္ကြိုဟ်	အရှင်ဇနကာဘိဝံသ
၁၈။ အဘိဓမ္မတ္ထသရုပကျမ်း	အရှင်သီရိန္ဒာဘိဓဇထေရ် ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက် (၁၃၀၂)
၁၉။ အဘိဓမ္မသင်္ဂြိုဟ်ပါဠိနိဿယ	ဗားကရာ ဆရာတော် မဂ်လာတိုင်း ပုံနှိပ်တိုက် (၁၂၉၂)
၂၀။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိုဟ်ဆိုရိုး အဘေဓာက်	ပါဠိဆရာညွှန်နှင့် ဆရာဦးဘမောင် ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင် ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက် (၁၂၈၉)
၂၁။ သင်္ကြိုဟ်အဓိပ္ပာယ်ကောက်	မြန်မာပြည် ပုံနှိပ်တိုက် အလုပ်သမားမျှား အသင်း ပုံနှိပ်တိုက်
၂၂။ အဘိဓမ္မတ္ထသရုပဒီပနီကျမ်း	သေချတောင် အရှင်ဦးတိလောက ဇမ္ဗုမိတ်ဆွေပုံနှိပ်တိုက် (၁၉၁၂)
၂၃။ ဆင်တဲသင်္ကြိုဟ်အကောက်နှင့် အဘိဓမ္မတ္ထ သာရဝိနိစ္ဆယကျမ်း	ပါဠိဆရာကြီး ဦးဘော ကဝိမဏ္ဍိုင်ပုံနှိပ်တိုက် (၁၉၁၇)
၂၄။ အလယ်တန်းသင်္ကြိုဟ်	မစိုးရိမ်ဆရာတော်ဘုရား ပို့ချတော်မူသော ကျမ်း၊ မစိုးရိမ်သာသနာဟိတကာရီ
၂၅။ အဘိဓမ္မသရုပပုစ္ဆာဝိသဇ္ဇနကျမ်း (ပ-ဒု တွဲ)	ပါဠိဆရာကြီး ဦးစိုးသိန်း (ရေး) ဦးလှစိန် (တည်းဖြတ်)ဒေးလီဂေဇက်ပုံနှိပ်တိုက်
၂၆။ မဟာဝိဇ္ဇောဒယသင်္ကြိုဟ် ဆိုရိုးကျမ်း	တောင်ထီးလင်း အရှင်ပညာနန္ဒ (မေလ ၁၉၈၀)၊ နေလင်းစာပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၁၊ ကန်တော်ကလေး၊ ၁၂၅ လမ်း။